Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Discipulus de eruditione christifideliu[m] [con]pendiosus ac om[n]ibus pr[e]dicare volentib[us] p[er]utilis cu[m] thematibus sermonu[m] d[omi]nicaliu[m] et de sanctis in generalia ac de b[ea]ta virgine.

https://hdl.handle.net/20.500.14918/461741

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

ſam in deuotiõe ſua: apparuit ei defun/
ctus ille totus ignitꝰ: ⁊ cuꝫ quereret q̇s
eſſet? Rn̄dit. Ego ſum aïa ꝯſanguinei
tui ꝓ q̊ inanit̄ oras: qꝛ eternalit̄ dānatꝰ
ſum. Tūc ep̄s ꝑteritꝰ dixit. Quō h̄ me
ruiſti? cū tā laudabilit̄ vixiſti: ⁊ ego ſꝑa/
bā te adhuc hr̄e innocētiā originalem.
Qui rn̄dit: ſic eſt. qꝛ adhuc ꝟgo ſuꝫ: ſed
ꝓpt̄ hoc dānatꝰ ſum: qꝛ habui in cõſue/
tudine de mane infra diuina vr̄a ire ad
tabernā ad ꝯſodales meos: ⁊ ſic ibi cuꝫ
eis luſi: ⁊ q̇cq̇d lucratꝰ fui: mihi reſerua/
ui. ⁊ fui eis q̄nq3 occaſio ire ⁊ blaſphe/
mie: ⁊ de hoc nõ formaui mihi ꝯſciētiā
nec egi de h̄ p̄niam q̄ſuis q̄nq3 admoni
tus ſū ī ꝟmõib⁹ ⁊ ab alijs bonis hoïbꝰ.
Sꝫ heu h̄ non curaui: nec in h̄ me emē
daui. ğ et̄nalit̄ dānatꝰ ſum. Et hāc vi/
ſionē ſcp̄ſit btūs Cyrillꝰ btō Auguſtio.

oo Tertio ſciendū eſt quō ⁊ quali
ter tales ludi p̄nt eſſe liciti ⁊ fieri ſine pec
cato mortali. Rn̄deo ꝙ aliq̇s ludꝰ ſit li
citus ad h̄ requirūt̄ q̄ttuoꝛ. Primū req̇
ritur cõgruitas pſone. Clericꝰ eī in alea
ludere non lꝫ: qꝛ publicꝰ aleatoꝛ repellit̄
a dignitate clericali: non obſtāte ꝯſuetu
dine. extra de exceſſib⁹ ꝓlatoꝝ. Jnt̄ dile
ctos. Et talis de iure deponi p̄t ſi ſe nõ
correxerit. 14. q. 4. Si q̇s. ⁊ 35. diſtin.
ca. Ep̄s. Scđo req̇rit̄ ꝯgruitas mate/
rie: vn̄ ꝓ eſculēto vel potulēto q̇s ludere
p̄t Tertio requirit̄ tp̄s vt ꝙ nõ ludatur
tp̄e luctꝰ vł p̄nie vł cõmunionis. Quar
to req̇ritur ꝙ nõ faciat ꝯ̄ legē ludi: vt ꝙ
nõ male cõputet: nec etiā ludenteꝫ ꝓuo/
cet: nec etiā ex cupiditate ludat: ſꝫ ſolum
ꝓ recreatõe viriū. Nota q̄n ꝓpt̄ deducti
onē tp̄is vł recreatõem ludit̄ id qđ ſic lu
crat̄ ſm btm̄ Thomā: dādū eſt paupe
rib⁹. Et Raymūdꝰ đr ſaltē ī iuditio aïe
Nota ꝙ ludꝰ alee eſt oïſ ludꝰ q̇ innititur
fortune. Ergo h̄ qđ h̄ đr de ludo alee: ī
telligit̄ de quocunq3 ludo: ſiue fiat ī alea
ſiue cū chartis depictis. ⁊ ſic de alijs.

De inducentib⁹ ad reſtitutionem
rerum iniuſtarum pp

Sequit̄ de his q̄ ad hoc valēt nõ
p̄ūt vt auarꝰ libent̄ iniuſtas res
reſtituat ſi ea frequent̄ meditet̄
Primū eſt ꝙ niſi reſtituat: particeps nõ
erit bonoꝝ totiꝰ eccl'e et ꝯ oïm indulgen
tiaꝝ de quib⁹ gaudēt ⁊ ſꝑant boni. Jp̄e
aūt nec gaudere nec ſperare p̄t de ip̄is.
Si aūt reſtituat: tunc oēs frēs ſp̄ūales
reſtituunt̄ ei: ⁊ oēs amici dei frēs eius fi
unt. Jnſuꝑ ſocietas totiꝰ eccl'e ex q̄ ꝑteꝫ
hꝫ in oïbꝰ bonis eccl'e. Unde pſ̄. Par/
ticeps ego ſuꝫ oïm timentiū te. Scđm
ꝙ iniuſta velit aut nolit diu nõ poſſide
bit: ſꝫ eū cito derelinq̄re oportet. Unde
pſ̄. Relinquunt alienis diuitias ſuas.
Un̄ legitur exemplū ꝙ quidā diueſ ha
buit totā ſollicitudinē ſuā in diuitijs: et
ꝯgregauit magnā ſummam pecunie. ⁊
nullū hēdē habuit. Una dieꝝ ſedebat
⁊ cogitabat ſe morituꝝ ⁊ tūc nõ poſſe vti
vlteriꝰ diuitijs ſuis: ⁊ dixit Aïa mea mł
ta bona habes quicq̇d deſideras bn̄ po
tes habere: horrea mea plena ſunt fru/
gib⁹: ⁊ ciſte mee plene ſūt auro ⁊ argēto:
⁊ celaria mea plena ſunt vino Ergo aïa
mea ſemper leta ſis: ⁊ a me nõ recedas:
Statim audiuit vocē dicētē ſibi. Stul
te hac nocte ſubito morieris: ⁊ q̄ congre
gaſti cui manebunt: ⁊ diaboli repetent
aïam tuā a ſte ⁊ ad infernū deducēt. Quđ
ſic factū ē: eadē ei nocte moriebat̄ ſine cõ
feſſione ⁊ cõtritõe ⁊ ſacr̄o. Tertiū eſt ꝙ ī
iuditio dure conquerent̄ de eo oēs quo
rum res iniuſte vel violent̄ retinuit: imo
etiam pro modo loquendi res quas in/
iuſte habuit querelam contra eum defe
rent. Talia cogitare debet quilibꝫ aua
rus ꝙ tot teſtes contra ſe habebit in iu/
ditio: quot homines ſpoliati ſunt ab eo
Et etiam quot res iniuſtas poſſidebit:
tot teſtes contra ſe habebit. O quot te/
ſtes aliqui ꝯtra ſe habebūt qui multas
res iniuſtas poſſederūt. Quartū ꝙ cor
pus chriſti nec ſanus nec infirmus am/
plius aliquo modo ſumere debet niſi ꝓ
poſſe reſtituat. ꝙ ſi contra fecerit. cõtin/
get ei ſicut iude: qui cum haberet. xxx.
denarios de iniuſto: cum. accepiſſꝫ buc
cellum introiuit in eum ſathanas ⁊ ma/
gis potenter eum poſſedit Sic ⁊ auaro
continget ſi ſic ſacramētum recipit. Si
militer ⁊ ſacerdos qui ei licentiā ſcienter
tribuit vna cum eo ſimul damnantur.

Quinto ꝙ nec deus nec aliquis ſancto
rum nec maria nec angeli dei ī morte ei
in adiutorium ſubueniunt niſi reſtituat
imo deo ⁊ ſanctis ⁊ angelis carere talem
oportet tam in vita q̄ꝫ in morte: ⁊ etiam
poſt mortem. O q̄ꝫ miſer ⁊ infelix eſt ille
qui talia bona iniuſta p̄ponit deo ⁊ om/
nibus ſanctis. ⁊ potius vult carere deo
⁊ omnib⁹ ſanctis q̄ꝫ talia reſtituere. Se
xtum ꝙ quelibet res ĩiuſte poſſeſſa par/
ui vel magni valoris eum in perpetuuꝫ
cruciabit in anima vſq3 ad iuditium: et
poſt iuditium in corpore ⁊ anima diuer
ſimode torquebitur: Nam qui vnuꝫ de
narium ſcienter iniuſte poſſidet ⁊ ſic mo/
ritur: multum punietur. q̇ duos dena/
rios plus. qui florenū multo amplius.
⁊ ſic de alijs aſcendēdo. Jteꝫ talis aua
rus ſi cogitet patibulū infernale ſibi ere/
ctum a quo alio modo euadere non po/
teſt niſi per reſtitutioneꝫ. quia nõ dimit
titur peccatum niſi ablatum reſtituatur
ſm Auguſtinū. Quis latro videns pa/
tibulum ſibi erectum non libēter reſtitu
eret quicquid poſſet: ſi ſe per hoc euade
re crederet? Unde Augꝰ. Quis eñ vt
viueret continue perdere noluit vnđ vi/
ueret: eligens potius vitam mendican/
tem q̄ꝫ celerem mortem. Septima eſt
ꝙ filij quibus res iniuſtas lucratur pa/
rum aut forte nihil de illis rebus habe/
bunt. Jtem ſi cogitet duritiaꝫ que poſt
mortem ſuam futura eſt in eius filijs er/
ga eum. vix enim ſemel in anno memo/
res ſunt nominis ip̄ius vt eius anniuer
ſarium faciant. Jn ſemetipſo autem po
teſt reſpicere q̄ꝫ paruꝫ boni ꝓ ſuis fecēit
⁊ ſic ſibi non dubitet fieri. ⁊ multo minꝰ
quia abundāte iniquitate refrigeſcit ca
ritas multoꝝ: vt ait dn̄s Unde legitur
de quodā diuite q̇ multas res iniuſtas
poſſedit. ⁊ volēs experiri fidelitatē filij
ſui: petiuit ab eo vt amore ip̄ius digitū
ſuū ad ignē poneret donec vnū ſolū aue
maria diceret: ⁊ vt ſic cognoſcerꝫ ſi eum
paterne diligeret. Et filius cepit hoc at
tēptare. ſꝫ q̄ꝫ cito ardorē ignis ſenſit digi
tum ſuū retraxit dicens ad patrē Quid
te in hoc iuuarem ꝙ totuꝫ corpus meū
cremarem? Et pater ad filiū. Quid tūc
me iuuaret ſi ꝓpter te eternaliter damna
rer. Et ſic oīa iniuſta reſtituit: ⁊ vitaꝫ
in bono finiuit.. Jtem cogitare debꝫ ta
lis auarus ꝙ pecunia iniuſte acq̇ſita et
filijs ſuis relicta: occaſio erit mortis. vn̄
Exod. xxi. Si q̇s ꝑ induſtriam occidit
ꝓximum ſuū moriat̄ homo ille. ꝓximꝰ
autem eſt filius eius q̇ eſt os ex oſſibus
et caro de carne eius. Jtem vxoꝛ eius q̄
teſte xp̄o in euāgelio: erūt duo in carne
vna. Tales ꝓximos. ſ. vxorem ⁊ filios
et oēs heredes gladio iniuſtarum re/
rū quas eis relinq̇t occidit. Et hoc ꝑ in
duſtriam facit cū res ſciuit eſſe iniuſtas
quas eis relinq̇t. nā quot denarios ſciē
ter eis reliquit de iniuſto: tot gladijs ip
ſos trāſfigit. Et ideo qꝛ filios ⁊ heredes
ſuos eterna morte damnat. Dicit dn̄s
de ip̄is durum verbū in euāgelio Ma
thei. x. Jnſurgent parētes in filios: ⁊ fi
lij inſurgēt aduerſus parētes. ⁊ tales fi/
lij dupliciter puniūt pārētes ſuos. Pri/
mo qꝛ durū eſt ꝙ ꝯquerunt̄ de eis filij ſi
cut de crudelib⁹ occiſorib⁹. vn̄ Eccī. xli.
De patre impio ꝯquerunt̄ filij. qm̄ ꝓp/
ter ip̄m ſunt in opprobrium. Scđm qđ
eſt grauiꝰ. qꝛ in inferno eos torquebūt
ad minus ꝑ improperia in tantū ꝙ ne/
ſcio vtrū grauius ꝑ filios vel ꝑ demões
puniant̄. Un̄ exemplū legit̄. ꝙ q̇dā vſu
rarius habuit duos filios: quoꝝ vnꝰ cõ
pūctus in q̊dā ſermone dixit patri ſuo.
Pater ſi moreremur in iſto pccõ ⁊ in iſta
vita tūc moreremur in corꝑe ⁊ aïa. ğ cõ/
uertere ⁊ redde vniciq3 qđ debes Cui

Rariora

E. qu.
480

Cm

Cm

Cm

Theologia

Quarto no. 400

402. **Johannes** H e r o l t (Discipulus), De eruditione christifidelium Keulen, Herm. Bungart 27 Oct. 1496. 4o. E. 4o. 480

Typen 1, 2, 6, 10 (volgens Voulliéme, Die Typen der Kölner Buchdrucker, GfT. VI-1912). — Rubr. α, δ. — Init. a, d. — HC 8522. — BMC I p. 300. — VK 560. — Bl. 150 ontbreekt.

Op bl. 1a: „Iste liber pertinet conventui ... en[si] ordinis predicatorum concessus fratri Johanni Hasselt ad usum incertum. Emptus ab eodem anno domini millesimo quadringentesimo nonagesimo octavo". Zie over hem de aanteek. bij nr. 343.

Diſcipulus de eruditio ne chriſtifideliũ ꝯpendioſus ac omni bus p̃dicare volentib⁹ ꝑutilis cũ the matibus ſermonũ dñicaliũ et de ſan ctis in generali ac de btã virgine.

¶ Sequunꝉ materie in hac xp̄ianoꝝ vtiliſſima eruditōe ꝯtente

De p̄ceptꝭ i generali. p̄.
De pꝛecepto p̄mo. ṗ.
De pꝛecepto ſcđo. ij.
De p̄cepto t̄cio. iij.
De pꝛecepto quarto. iiij.
De pꝛecepto q̄nto. v.
De pꝛecepto ſexto. vi.
De pꝛecepto ſeptimo. vij.
De pꝛecepto octauo. viij.
De pꝛecepto nono. ix.
De pꝛecepto decimo: x.
De nouem peccatis alienis: xi.
De ſeptem pc̄cis moꝛtalib9. xij.
De pc̄co moꝛtali in cōmuni. ¶ De pc̄co veniali. eodez.
De damnis pc̄ci moꝛtalis. eodē.
De damnis peccatoꝝ venialiū: eodē.
Utꝝ teneamur penitere de venialib9 eodē:
Utꝝ ad remiſſionē venialiū requiraꝉ ꝯtritio. eodē.
Utꝝ hō teneaꝉ ꝯfiteri venialia pc̄a. eodē:
Utꝝ pc̄m veniale poſſit remitti ſine moꝛtali. eodē:
Per que ꝛ quot modis dimittanꝉ venialia pc̄a. eodē.
De p̄mo vicio ſcꝫ ſupbia. xiij.
De ſpecieb9 ſupbie. Et p̄mo de interioꝛi ſupbia q̄ hꝫ q̄ttuoꝛ ſpēs. eodē.
De ſupbia exterioꝛi que multiplicīꝉ exerceꝉ. eodē.
De damnis que ꝯfert ſupbus oꝛnat9. eodē.
Quādo ſupbus oꝛnat9 eſt pc̄m moꝛtale. eodē.
Quinqꝫ debent cohibere ſupbum oꝛnatū: eodē.
De filiab9 ſupbie. Et p̄mo de iactantia. eodē.
De inobedientia. ¶ De ꝯtentione. eodē
De hypocriſi. ¶ De ſpecieb9 hypocriſis: eodē.
De pertinacia. ¶ De diſcoꝛdia. eodē.
De p̄ſumptione nouitatū. eodē
Q̄uō ſupbia occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
De ſex remedijs contra oēm ſupbiam. eodē.
De ſecūdo vicio ſcꝫ inuidia. eodē:
Inuidia quot modis fiat ꝛ qn̄ ſit pc̄m moꝛtale xiiij:
De filiab9 inuidie que ſunt q̄nqꝫ. eodē.
Q̄uō inuidia occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
De t̄cio vicio qđ eſt ira. eodē.
Ira quot modis cōmittaꝉ. ꝛ qn̄ ſit bona ꝛ qn̄ non. xv:
De filiab9 ire que ſunt ſex. eodē.
Q̄uō occultat ſe ira ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
De remedijs ꝯ irā ꝓpꝛiā: ¶ De remedijs ꝯ irā alienā. eodē.

De quarto vicio q̄d eſt accidia. ¶ De filiab⁹ accidie. xvi.
Q̄uo accidia palliat ſe ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
De remedijs contra accidiam. eodez.
De quinto vicio q̄d eſt auaricia. xvij.
De filiab⁹ auaricie. eodē.
Q̄uo auaricia occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
De remedijs ꝯtra oēm auariciā. eodez.
De ſexto vicio q̄d eſt gula. xviij.
De his q̄ ſūt rep̄hensibilia circa comeſtionē que ſunt ſeptem. eodē.
Quinqꝫ modis p̄t quis peccare in gula eodē.
De multiloquio et alijs filiab⁹ gule. eodē
Q̄uo gula ſe occultat ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
De remedijs gule que ſunt ſex. eodē.
De luxuria que decem modis cōmittit̄ ſine actu. xix.
De filiab⁹ luxurie que ſunt octo. eodez.
Q̄uo luxuria palliat ſe ſub triplici ſpecie virtutū. eodē.
Rep̄hensio illoꝝ qui dicunt ſe nō poſſe ꝯtinere a fornicatione. eodē
De remedijs cōmunib⁹ ꝯtra oēm luxuriā. eodē.
De ſex opibus miſc̄dīe corpalibus. xx.
De ſex opibus miſc̄dīe ſp̄ualib⁹. eodē.
Expoſitio orōnis dominice. xxi.
Q̄uo orō dn̄ica excellit oēs alias orōnes. eodē.
Expoſitio ſup angelicā ſalutatōem. eodē.
Expoſitio ſup ſymbolū apoſtoloꝝ. xxij.
De ſeptem ſacramētis in generali. xxiij.
De p̄mo ſacramento ſcꝫ baptiſmo. xxiij.
Pueri moriunt̄ qn̄qꝫ ꝓpt̄ culpā parentū. eodē.
De ſignis que fiunt ante ⁊ poſt baptiſmū. eodē.
De ſc̄do ſacramento ſcꝫ ꝯfirmatōis. xxiiij.
De tercio q̄d eſt penitentia. xxv.
Penitentia q̄uo ſit op̄s. eodē.
De p̄ma parte penitentie ſcꝫ de ꝯtritione. eodē.
Quattuor ſunt ſigna ꝯtritōis. eodē.
De ꝯfeſſione que eſt ſc̄da ꝑs penitentie. eodē.
Conditōes que requirunt̄ ad ꝯfeſſionem. eodē.
De tercia parte penitentie que eſt ſatiſfactio. eodē.
Decē gn̄a hoīm agūt pniam quoꝝ tantū vnū gen⁹ verā agit. eodē.
De ſacramento eucharistie. xxvi.
De his qui indigne cōmunicant. Fructus digne cōmunicantiū. eodē.
De ſacramento extreme vnctionis xxvij.
Effectus extreme vnctionis. eodē.
De ſacramento ordinis ⁊ de dignitate ſacerdotū. xxviij.
De malis ſacerdotib⁹ fornicarijs ⁊ ꝯcubinarijs. eodē.
De ſacramento matrimonij. xxix.
Q̄uo in matrimonio ſit viuendū. xxix.
De ſeptem donis ſp̄uſſancti. xxx.

Tabula pro ſermonibus de tpe et de ſanctis ex hoc libro colligēdis p toti⁹ ānı circulū

Dominica prima aduentus dñi

Ecce rex tuus venit tibi manſuetus. Math. xxi Jam p pñti tēpore celebratur aduentus chriſti put venit in vterū virginis marie. ⁊ fact⁹ est hō Circa quē aduētū h tria ſūt dicēda Primo ꝗlr̄ incarnatio xp̄i facta ſit. ⁊ qualiter tota trinitas iſtā incarnationē opata ſit. hoc q̄re. 22. H. Secūdo qualit̄ incarnatio chr̄i ſpecialit̄ ſpirituiſancto attribuit̄. Et q̄no ſolus fili⁹ incarnatus ſit. hoc quere. xxij. J. Tercio quare chriſtus natus ſit de virgine. hoc habet̄. 22. K.

De eadē dñica.

Hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Rom. xiij Ubi ſciendū q per ſomnum pccꝫ itelligit̄ d ꝙ ſurgē debem⁹ ſi nos ad aduētū xp̄i volum⁹ ꝑpare. Vñ h dōm eſt que damna ipꝫ pccm mortale infert. habet̄. 12. F.

Dñica ſcda aduent⁹ dñi.

Tunc videbūt filium hoīs venietem in nube. Lu. xxi. Jſte aduentus fiet in iudicio: cū dñs ad iudicādū venerit. vñ hic tria ſunt dicēda. Primo vbi ⁊ in ꝗ loco fiet extremū iudiciū. habetur. 22. P. Scdo q̄no citabunt̄ om̄es per tubam ⁊ qualiter in celo ⁊ in mūdo ⁊ in inferno hec vox audiet̄. habetur. 22. P. Tertō q iudiciū extremū timorem nobis incutere debet propter rationem deſtrictam quam ſumus reddituri de cogitationibus. locutionib⁊ ⁊ operib⁊ noſtris. habetur. 22. Q. Jtē de tp̄alib⁊ reb⁊ q̄no ſcꝫ ſumus lucrati. ⁊ qualit̄ expendim⁹. habetur. 17. M. Jtē guloſi de oīb⁊ in crapula ſupflue ꝯſumptis. 17. L. Jtē de tpe q̄no expēdim⁹ illd. 16. N. Exēplū ibidē.

Dñica t̄cia aduent⁹ dñi.

Ecce q mollib⁊ veſtiunt̄ in domib⁊ regū ſunt. Math. xi. Sup ꝗ themate t̄a ſūt dicēda. Primo q veſtes culpabiles ſunt. ⁊ hoc ꝓpt̄ quattuor. Primo ꝓpter ꝑcioſitatē. ſcdo ꝓpt̄ molliciē. Tercio ꝓpter extraneitatē. quarto ꝓpt̄ ſupfluitatē habet̄. 13. E. Exemplū ibidē. Secūdo q ſupfluitas veſtiū in trib⁊ attendit̄. xiij. F. Exemplū ibidē. Tertiū q̄no in veſtibus hoīes triplicit̄ peccant mortaliter. xiij. N. Exemplū ibidem.

Dñica quarta aduent⁹

Quid dicis d teipo. Ego vox clamātis in deſertum. Joannis. i. Hic dicendum eſt: q non debemus teſtimonium ferre de nobiſipis nos inaniter iactādo ⁊ cōmendando. Apl's. Non em̄ qui ſeipm commendat ille pbat⁹ eſt. ⁊c̄. Vñ hic quattuor ſunt dicēda. Primū q iactantia deteſtanda eſt propt̄ tria. habetur. 13. P. Scdo q non debemus teſtimonū de proximo ferre ſcilꝫ mala commendādo. q: hoc eſt vnū de peccatꝫ alienis. habetur. xi. E. Tertio q falſus teſtis teſtificās in damnū ꝓximi tria magna mala cōmittit. habet̄. 8. A. Quarto q̄no teſtes iniqui puniant̄ a do. ⁊ q̄ñ q in pñti. h̄r: 8. N. ⁊ exemplū ibidem.

In natiuitate chr̄i.

Annuncio vobis gaudium magnuꝫ quia natus eſt. ⁊c̄. Lu. ij. Hic tria dicēda ſunt. Primo q chriſt⁹ triplici ratione naſci voluit de virgine: ⁊ nō de muliere. habet̄. 22. K. Scdm̄ q marie fili⁹ magiſter noſter eſt: ſeptem nos docens bona. 22. F. Tercium eſt ſcilꝫ q ipe debet eſſe domin⁹ noſter. ⁊ libent̄ debem⁹ eum p dño habere propter ei⁹ q̄nq cōditōes. habet̄. 22. G.

Jtez in natiuitate chr̄i.

Annūcio vob̄ gaudium magnū. ⁊c̄.

Hoc gaudiū qd hodie ocs fideles i gra existētes de natiuitate xpi pcipiūt valde magnū est. Vn̄ angelus dixit annūcio vobis gaudiū magnū. Sed h gaudiū lusores nō pcipiūt: q ista nocte sacra vel alio tpe luserāt Vn̄ hic tria sūt dicenda Primum q magnū peccatuz sit ludus taxillorum qd in duobus ppēdi potest. Primo in detestatōe taxilli. habet. 7. ii. Scdo ostendit in hoc q in ludo quādo q cōmittunt. 18. pcca mortalia. vt habet. 7. kk. Scdo qb lusores restituere tenent ea q ludēdo lucrātur hz. 7. nn. et exemplū ibidē. Tercio q lud9 sit licitus ad h qtuor requirunt. 8. oo

Dn̄ica ifra oct. natiuitat dn̄i.

¶ Puer aūt ɔfortabat et crescebat Lu. ij. ex quo mentio h fit de puero ihu nob nouit nato. Ex ɔsequenti de puer hic duo dicēda sunt. Primo q filij tenent sex suis parentib. 4. A. et exemplū ibid Scdo q filij q pentes suos pturbāt qn tuplici pena a dō puniūt. 4. B. Et exemplū ibidem

In epiphania dn̄i.

¶ Procedētes adorauerūt eū. Mat. ij Hic tria dicēda sunt. Primo quō deus et imagines et crux chri et reliquie sctōruz sūt adorāde. i. X. Scdo quō calix i eleuatōe misse sit adorand9. i. S. Tercio quomodo sacramentum deuote sumendum est. et summe honorandum. 4 X. Exemplū ibidem

Dn̄ica infra oct. ephie

¶ Ascēdētib parētib ei9 hierl'm remā sit puer iesus. Luc. ij. Ex q hic mentio fit de parētib: tūc hic dicēdū ē quomodo parentes tenent sex filijs suis. Prio tenētur eos informare de his q spectant ad deū. 4. C. Secūdo quō se debēt habere ad proximū. Tercio quō se dn̄t habere ad seipos. Quarto parentes tenent pbere bonū exemplū filijs suis: hec oia qre. 4. D Quinto tenent eos d excessibus corrigere. 4. E. Sexto debent eis relinquere res iustas. 4. G. Itē q guiter pentes peccāt q res iniustas filijs suis relinquūt. hoc quere. 5. N. et exēpluz ibidē. Itē habes hoc idē. 7. pp. Et exēplum ibidē.

Dn̄ica pma post oct. ephie dn̄i.

¶ Nuptie facte sūt i chana galilee Joh ij. Hic dicēda sūt tria. Primū quō de9 multiplicit mrimoniū honorauit. 29. A Scdm q matrimoniū cōtrahere volentes debet tria habere. 29. N. Tercium q septem sunt cause quare aliqb in matrimonio non bene succedit. 29. C.

Itē de eadem

¶ Nupcie facte sunt. Sciendū q stat9 matrimonij hz regulaz vnā q habet septē capl'a. quā regl'am vnusqsq in matrimonio ɔstitut9 cū diligentia sūma obseruare debet si vult saluari p statuz matrimonij. 29. B

Dn̄ica scda.

¶ Vade ostēde te sacerdoti. Math. 8 Hic dōm est q in hoc q xps leprosum mundatū ad sacerdotē misit. in hoc dat nob exemplū honorādi sacdotes. Vn̄ hic dicēda sūt qttuor. Primo q sacdos honorād9 ē tripl'r. hoc qre. 4. ante literam I: et postea. i. T. Scdm q sacerdotes habēt nouē pulegia p cūct hoībus mūdi. xxviij. A Tercio sacerdotib detrahētes q grauiter deū in hoc offendūt. 4. V. Quarto q piculose stāt mali sacerdotes. sc3 cōcubinarij. et sil'r cōcubine eo. 28. F G

Dn̄ica tcia.

¶ Mare et vēti obediūt ei. Math. 8. Hic dicēda sūt tria. Prio quō qlibet libent dz obedire platis loco xpi Ex q mare et vent9 obediūt ipi xpo. 4. S. Secūdo q inobediētia detestanda ē ppt qttuor. 13. R. Tercio vtx inobediētia sit peccatum mortale. 13. R

Dn̄ica qrta

¶ Cū aūt creuisset herba: et fructū fecisset. Math xiij. Hic vidēdū ē q sit zizania Zizania st filij neq id est luxuriosi. vn̄ Mat. 6 Si ocl's tu9 neq fuerit to

tū corp⁹ tuū tenebroſū erit. Sic et ī intelli
git de alijs ſenſib⁹. ſic̄ ꝺ ocl'o. Vñ h̄ di/
cēdū ē ꝙ luxuria ſine actu cōmittit decē
mōis. Et qñ ſit mortale ꝛ qñ ñ. h̄ q̄re. 19

¶ Dñica in ſeptuageſima B.

¶ Formauit ds hoiē ꝺ limo t're Gen.
ij. Ex q̄ legit iā liber geneſis vbi tractat
de creatōe celi ꝛ t're ꝛ oim creaturarū Et
de creatōe ip̄ius hois ꝓpt quē oia crea/
ta ſūt. Vñ ſup illd thēa dicēda ſt̄ q̄ttu
or. Primo ꝙ ds triplicē creaturaȝ crea/
uit. ꝛ q̄ ſit differētia int facere ꝛ creaē. 22
D. Scdo ꝙ oēs hoies ſunt ſiles in q̄t'
tuor. xxx F Tercio ꝙ dignitas hois p̄/
cellit aliq̄ mō dignitatē angeloꝝ in q̄nqꝫ
xxi. R Quarto ꝙ aie ꝓprie debet q̄s ex/
hibere ſex opa miſcdie. xxx C

¶ Itē de eadem

¶ Quid h̄ ſtatꝭ tota die ocioſi. Math.
xx. Hic dicēda ſūt tria. Primo ꝙ labo/
rare debem⁹ ꝛ nō ociari exēplo chriſti q̄
ſex modis ꝓ nobis laborauit. 16: D.
Scdo qūo accidia eſt homini multum
nociua. 16. D. Tercio qñ accidia ē pec/
catum mortale. 16 J

¶ Dñica in ſeptuageſima

¶ Quod aūt inter ſpinas cecidit hij ſtꝫ
Luc. 8. Hic xp̄s compat diuitias ſpi/
nis. Vñ hic duo ſunt dicēda Prio qūo
diuitie quietē mētis impediunt. ꝛ q̄mō
talis inq̄etudo eſt peccatū mortale. 17.
D. Scdo q̄b⁹ modis tpalium affect⁹
eſt pccm mortale. ix. A

¶ Dñica in q̄nquageſima

¶ Ecce aſcēdimus hieroſolymā ꝛ fili⁹
hois. Lu. 8 Sciendū ꝙ ideo in preſen
ti dñica paſſio chriſti nobis ad memori
am reducit: vt gaudia illicita ipoꝝ mū/
danoꝝ ꝛ chorizātiū temperent Vñ hic
tria ſūt dicēda. Primo ꝙ chorea eſt ma
gnū pccm. q̄d p q̄nqꝫ ꝓbat. iij. L. Se/
cūdo qūo chorizātes rurſuȝ filiū dei cru
cifigūt. iij. H. Tercio q̄d ſignat cantus
chorizantiū. iij. A ꝛ exemplū ibidē

¶ De eadē dñica

¶ Ecce aſcendim⁹ hieroſolymā Scē/
dū ꝙ paſſio chriſti que nobis in euāge/
lio hodie ꝑponit docet tpantiā et abſti/
nentiam In ſignū huius tunc chriſt⁹ ꝓ
nobis in cruce bibit acetū cū felle mixtū:
Vnde h̄ tria dicēda ſūt. Primo ꝙ ebri
etas multū periculoſa eſt. iij. P. Exem
plum ibidem. Scdm ꝙ ebrietas qñqꝫ
eſt pccm mortale: qñqꝫ veniale. ꝛ mors
in ebrietate periculoſiſſima eſt. 18. J.
Tercio qualiter in futurum ebrioſi pu/
niantur. ꝛ quis eorum potus erit. 18 K
Exemplum ibidem

¶ In capite ieiunij

¶ Conuertimini ad me in toto corde ve/
ſtro Johel. ij. Ex quo eſt iam tps peni
tentie: tunc ille ſermo cōmunis frequen/
ter cōicari poteſt illo tpe ſacro. ſcilꝫ ꝙ de/
cem genera hominū agunt penitētiam
ꝛ nouē genera hoim illoꝝ agūt falſaȝ pe
nitentiā. Et iō eis nullū dimittit pccm.
Sed decimū gen⁹ verā. 25 N. ꝛ ꝯſeq̄n
ter Exemplū ibidem

¶ Dñica in q̄drageſima

¶ Et cū ieiunaſſet quadraginta dieb⁹:
Math. 4. Ex quo iaȝ tempus ieiunā/
di eſt: dicenda ſunt hic ſex. Primū qūo
chriſtus ter eſurijt. ꝛ qualis tunc cibus
eius fuit. 18. R. Scdo a q̄b⁹ cibis ieiu
nātes abſtinere dnt. 18. H. Tercio ſol/
uens ieiuniū qñ peccat mortalit: ꝛ qñ ñ.
4. Q. Quarto: an laboratores ꝛ pere/
grini ꝛ medici ꝛ mulieres pregnātes ad
ieiuniū teneant. 4 R. Quinto: qūo ab
ſtinentia in cibo ꝛ potu eſt vite ꝓlōgatio
18. B. Sexto ꝙ abſtinētia ſeu ieiuniuȝ
in nobis cauſat caſtitatem. 19. P. Et ex
emplum ibidem

¶ Dñica ſcda in q̄drageſima.

¶ Miſerere mei dñe fili dauid filia mea.
Math. 25. Verba p̄dicta quilibet pec
cator cū cordis ꝯtritione dicere debet iā
illo ſacro tempe: quod tempus peniten/
tie eſt. Vñ hic tria ſūt dicēda Primo ꝙ
dolor contritionis debet eſſe maximus.
quod ꝓbatur p tria. 15. E. Secūdo ꝙ
quatuor ſunt ſigna vere cōtritionis. 25.

regere ſubditos. h̄ q̄re. xi: L. Scḋm ꝙ p̄lati exactões faciētes in ſubditos quō peccāt ꝯ p̄ceptū dei. 7. L: Terciū ꝙ̄ tal' exactio ſit pcc̄m mortale. ꝛ q̄lit' tenea̅t' ad reſtitutōnem. 17. E Quarto ꝙ oues. i. ſubditi libent' debēt obedire p̄latis. ꝛ h̄ ꝑpt' tria. 4. S. Quintum ſerui ꝛ ancille res dn̄oꝝ ſuoꝝ furantes ꝛ male expendētes. q̄lit' peccant. 7. J

Dn̄ica ſcḋa poſt paſcha

Mulier cū parit triſticiā h̄z. Joh. xvi Hic dicēda ſūt q̄nꝗ. Primū ꝙ diuerſi errores ꝯtingūt circa m̄lieres parturiētes h̄ q̄re. i. N. Scḋm ꝙ m̄lieres q̄ncunꝗ ſūt corā hoib; dn̄t velare capita ſua triplici rōe. h̄ q̄re. 13. H. Terciū mulieres facies ſuas depīgētes quō peccāt mortalit'. 13. J. Quartū quō ſup̄b; ornatus m̄lieꝝ nocet angel' hoib; ꝛ do p̄mo ꝛ ſibyp̄i hoi. 13. M. Quintū ꝙ m̄lieꝝ ꝯſortiū dꝫ fugi ab his q̄ volūt caſte viuere. h̄ q̄re. 19. O. Exemplū ibidem

Dn̄ica t'cia poſt oct'. paſche.

Jlle arguet mūdū ḋ pcc̄o ꝛ ḋ iuſticia ꝛ ḋ iudicio Joh. 16. Hic fit mētio ḋ correctōe Vn̄ h̄ q̄nꝗ ſūt dicēda Primū ꝙ correctio ſubditoꝝ ſpectat ad quēlibet p̄latū. h̄ q̄re. xi K. Vt āt illa correctō fiat cū ſuauitate tunc q̄nꝗ ſt' ꝯſiderāda. 19. J. Scḋm vtrū q̄libet hō tenet' corrigē ꝓximū ſuū ꝛ q̄n omiſſio frat'ne correctōnis ſit mortale: ꝛ q̄n nō. 5. L. Tercium an cauſa correctōis liceat dicere ꝑ rio cō uiciū. 8. J. Quartū ꝯtumelia q̄n ē peccatū mortale. 15. E. Quintū quō debeam' repellere ꝯuiciū nob̄ iꝓperatū. ꝛ h̄ ꝑpt' tria. 8: K

Dn̄ica rogationum.

Amē dico vob̄. Si q̄d petieritꝪ p̄rēꝫ in noie meo dabit vob̄. Joh. 16: Jā eſt tp̄s rogationū. Vn̄ h̄ t'a ſt' dicēda. Primo quō orō p̄cellit elemoſynā ꝛ ieiuniū. h̄ q̄re. xxi. A. Scḋo orō dn̄ical' excellit alias orōes ī q̄ttuor. xxi B Tercio quō declarā de ſt' ille ſeptē petitōnes orōnis dn̄ice. xxi. C.

Jn aſcēſiōe dn̄i.

Poſtꝗ̄ locutus eſt eis aſſumptus ē in celū. Mathei. xvi. Hic dicēda ſunt tria. Primū quō chriſtus aſcēdit in mōtem oliueti corā diſcipulis ſuis. Scḋo ꝙ aſcēdit gaudēter cū oībus electis veteris teſtamēti. Tertiū quō hoc intelligit'. Sedet ad dexterā dei. q̄re. 22. O.

Dn̄ica infra octa. aſcēſiōis

Abſꝗ ſynagogis faciēt vos. Johis xv. Sciendū ꝙ nos debemus vitare iudeos ꝛ excōicatos ſicut ip̄i iudei ꝓ tunc vitabāt ꝯſortia ſanctoꝝ apl'oꝝ. Vn̄ hic q̄nꝗ ſunt dicēda. Primū ꝙ excōicatio eſt duplex. ſ. maior ꝛ minor. h̄ q̄re. iiij J Scḋm excōicatōeꝫ nō curās quō ꝛ q̄ntum peccat. iiij. L. Tertiū ꝙ maior excōicatio valde timēda ē ꝓpter q̄nꝗ. iiii. K. Quartū ꝙ excōicatis in q̄nꝗ poſſumus cōicare abſꝗ pctō. iiii. M. Quintū q̄n excōicatus intrat eccl'iam: an aliī teneant' exire. Et q̄ reuerentiā exhibēt excōmunicato. ſ. aſſurgēdo ei an peccāt et pl'es q̄ſtiones ibidē de excōicatiōe. h̄ quere. iiij. N. O. Exemplū ibidē

Jn die penthecoſtes.

Paraclitus aūt ſp̄ūſſcūs quē mittet pater in noie meo ille vos docebit oīa. Johis. xiiij. Hic docēda ſunt tria. Primum. ꝙ ſicut neceſſarium eſt ad ſaluteꝫ credere in patrē ꝛ filiū: ita ꝛ in ſpiritūſanctū. hoc quere. 22. R. Scḋm quare ſpiritus ſanct' deſiderādus eſt. 22. S Tertium quō ſp̄ūſſanctus ſanctificat eccl'iaꝫ catholicā. hoc quere. 22. S.

De eodem

Ad eū veniem' ꝛ manſionē apud eū faciem'. Joh. xiiij. Hic dicendū eſt de donis ſp̄ūſſci. Ex his ſeptē potes facē duos ſmones. hoc q̄re. xxx. A B C D

Jtem de eodem feſto

Cōfirma hoc de' q̄ḋ opatus es ī nobis. p̄s. 67. Ex quo iā pagit' illud tp̄s in q̄ g̃ra ſp̄ūſſci data eſt diſcipul'. ꝛ in ſacramēto ꝯfirmatōis g̃ra ꝯfertur p̄ quā deputat' q̄s ad effectum ſanctitatꝪ: ꝛ p̄ quā g̃ra data in baptiſmo ꝯſeruat' Vn̄

hic dicēda ſunt tria. Primū vtrū ſacra/
mentū ꝯfirmatōis debeat omibꝫ ꝯferri
hoc q̄re. 24. A. Scōm ꝙ ſex reqrūtur
ad ꝯfirmatōem. 24. B. Tertiū ꝙ ſa/
cramentū ꝯfirmatiōis habet octo effec/
tus digne ſuſcipienti. hoc q̄re. 24. C.

Feria ſcd̄a poſt pēthecoſtes

¶ Qui credit in eū nō pereat ſʒ habeat
vitā eternā. Joh. vi. Hic dicenda ſunt
tria. Primū q̄ ſit dr̄ītia credere deo. et
credere deum. ⁊ credere in deū. hoc q̄re
22. C. Scōm de illis qui dubitāt d̄ fi/
de. vel qui ꝑſcrutari fidem volūt. Item
q̄ articulos fidei diſcere nolūt. i. G Ter
tium de duodecim articulis fidei q̄ ha/
bentur. 22. B. F. H.

Feria tertia poſt pēthecoſtes.

¶ Ame amē dico vobis q̄ nō intrat ⁊c̄
Johis. x. Sciendum ꝙ iſte erat mod⁹
iurādi in xp̄o dicendo. amē amen dico
vobis. Unde hic dicenda ſunt ſex Pri
mū ꝙ iurare ⁊ iuramentū ſine pctō reci
pere poteſt q̄s in q̄nq; caſibꝫ. ij. K Se
cundū iurātes vane ⁊ ſine cauſa ſiue ſit
verū ſiue nō qualiter peccāt. ij. B Ter
tium iurātes doloſe ⁊ mendaciter vt in
mercantijs ſolet fieri q̄ꝫ grauiter peccāt
ij. C. Quartū. q̄ꝫ periculoſuʒ ſit ſe ad ta
lem penā cum iuramēto obligare. ij. G
Quintū ꝙ ꝑiurium ſolemniſatū eſt ma
ximum peccatum. qđ ꝓbatur ꝑ quinq;
ij. N. Exemplū ibidem. Sextū quātū
peccat talis q̄ ſcienter recipit falſuʒ iura/
mentū. ij. J. Exemplū ibidem

In feſto ſancte trinitatis

¶ Scimus q̄ꝛ a deo veniſti magiſter.
Johis. iij. Et notandū ſicut hodie ē fe/
ſtū trinitatis: ſic hodie legiť illud euāge
liū in q̊ q̄libet ꝑſona apte exp̄miť. nā ꝑ/
ſona filij eſt q̄ in euāgelio loq̄tur. ꝑſona
patris cū d̄ꝛ. ſcimus q̄ꝛ a deo veniſti ma
giſter. a deo. i. a deo p̄re. ꝑſona ſpūſſan/
cti exp̄miť cuʒ d̄ꝛ: ſpūs vbi vult ſpirat.
Unū hic quattuoꝛ ſunt dicēda. Primū
ꝙ trinitas ꝑſonarū in diuinis multipl'r
ꝓbať. 22. B: Scōm ꝙ deus ē creatoꝛ
oīm rerū viſibiliū ⁊ inuiſibilium. 22. D.
Tertiū ꝙ hō creatoꝛi ſuo obligatur ad
tria ṗncipal'r. 22. E. Quartū ſuꝑ hoc v̄
bo ꝙ d̄t mgr̄ dicēdū. ꝙ doctrinā bonaʒ
et ſalubꝛē ꝓximis impēdere valde meri
toꝛiū eſt. xx. F. Itē ꝙ xp̄s mgr̄ noſter ē
et docet nos ſeptē bona. xiij. F.

Item de eodem ſermo

¶ Ame amē dico tibi niſi q̄s renat⁹ fue
rit Pro q̊ ſciēdū ꝙ triplex ē ntītas. ſ. coꝛ
ꝑalis q̄ fit a p̄re ⁊ matre. Scd̄a ſpūalis
q̄ fit in baptiſmo Tertia celeſtis q̄ fit in
celo. ⁊ de ſcd̄a fit hic mētio Unū circa eā
dem h̄ tria ſunt dicēda. Primo q̄ño ba
ptiſmus eſt ianua ⁊ fundamētū oīm ſa/
cramentoꝝ. ⁊ oēs teneñť baptizari. Et
an puer in vtero matris poſſit baptizari
24. B. Scd̄o ꝙ baptiſmus habet no
uē effectus. xxiij. C Tertio q̄d illa q̄tu
oꝛ ſignificāt q̄ fiunt puero añ baptiſmū
⁊ illa tria q̄ fiūt puēo p⁹ baptiſmū. 23. E

In feſto coꝛpis chꝛiſti.

¶ Caro mea vere eſt cibus Johis. vi.
Circa qđ ſciendū ꝙ circa hoc ſacramen
tū tria ſunt dicēda. Primo q̄ño iſte cibꝫ
tribus modis ſumiť. ſ. ſpūaliter tm̄. ⁊ ſa
cramental'r tm̄. ⁊ ſpūaliter ⁊ ſacramēta
liter ſimul. xxvi. A. Exemplum ibideʒ
Scd̄o q̄ño ibi ſit xp̄s ſub ſacramēto eu
chariſtie q̄ꝛ ibi ſumūť q̄nq; ꝑticule. Et
q̄ bona hō conſeq̄tur ex digna ſumptōe
euchariſtie. xxvi. D. Exemplū ibidem

Dñica ṗma p⁹ feſtū trinitat̾

¶ Epulabať q̄tidie ſplēdide. Lu. xvi.
Hic tria dicēda ſtꝫ. Primū ꝙ guloſi in
comedēdo ſeptē ꝯmittūt q̄ ſt̾ multū re/
ꝑhenſibilia. xviij. C. Scd̄o q̄ño varie/
tas ⁊ m̾l'tiplicitas fercl'oꝝ ē nociua. xviij
F. Tertiū q̄ño guloſus comedēdo ⁊ bi/
bēdo peccat' moꝛtal'r q̄nq; mōis. xv. G

Dominica ſecūda.

¶ Hō q̄daʒ fecit cenā magnā Lu. xiiij
Hic ꝑ cenā intelligitur ꝯuiuium celeſte
qđ ſancti in celo habēt. Unū h̄ tria ſunt
dicēda. Primum ꝙ cōſideratio celeſtis
gaudij debet nos inducere ad oꝛandū

regere ſubditos: ħ q̄re. xi: L. Scōm ꝙ ꝑlati exactōes faciētes in ſubditos q̄n̄o peccāt ꝯ̄ ꝓ̄ceptū dei. 7. L: Terciū q̄n̄ tal' exactio ſit pcc̄m mortale. ⁊ q̄lit̄ tene anẗ ad reſtitutōnem. 17. E. Quarto ꝙ oues. i. ſubditi libenẗ debēt obedire ꝑla tis. ⁊ ħ ꝓpt̄ tria. 4. G. Quintum ſerui ⁊ ancille res dn̄oꝝ ſuoꝝ furantes ⁊ male expendētes. q̄lit̄ peccant. 7. J

¶ Dn̄ica ſcd̄a poſt paſcha

¶ Mulier cū parit triſticiā hꝫ. Joħ. xvi Hic dicēda ſūt q̄nq̄ꝫ. Primū ꝙ diuerſi errores ꝯtingūt circa mlieres ꝑturiētes ħ q̄re. i. N. Scōm ꝙ mlieres q̄n̄cunq̄ꝫ ſūt corā hoīb9 dn̄t velare capita ſua tri plici rōe. ħ q̄re. 13. H. Terciū mulieres facies ſuas depīgētes q̄n̄o peccāt mor talit̄. 13. J. Quartū q̄n̄o ſuꝑb9 ornatus mlieꝝ nocet angel' hoīb9 ⁊ d̄o ꝑmo ⁊ ſi bi ꝑ̄ pt hoi. 13. M. Quintū ꝙ mlieꝝ ꝯſor tiū dꝫ fugi ab his q̄ volūt caſte viuere. ħ q̄re. 19. O. Exemplū ibidem

¶ Dn̄ica t̄cia poſt oct̄. paſche.

¶ Jlle arguet mūdū d̄ pcc̄o ⁊ d̄ iuſticia ⁊ d̄ iudicio Joħ. 16. Hic fit mētio d̄ cor rectōe Vn̄ ħ q̄nq̄ꝫ ſūt dicēda Primū ꝙ correctio ſubditoꝝ ſpectat ad quēlibet ꝑ latū. ħ q̄re. xi K. Vt āt illa correctō fiat cū ſuauitate tunc q̄nq̄ꝫ ſt̄' ꝯſiderāda. 19. J. Scōm vtrū q̄libet hō teneẗ corrigē ꝓximū ſuū ⁊ q̄n̄ omiſſio frat̄ne correctō nis ſit mortale: ⁊ q̄n̄ nō. 5. L. Tercium an cauſa correctōis liceat dicere ꝓ xio cō uiciū. 8. J. Quartū ꝯtumelia q̄n̄ ē pec catū mortale. 15. E. Quintū q̄n̄o debe am9 repellere ꝯuiciū nob̄ ip̄roperatū. ⁊ ħ ꝓpt̄ tria. 8: K

¶ Dn̄ica rogationum.

¶ Amē dico vob̄. Si q̄d petieritꝭ p̄rē in noīe meo dabit vob̄. Joħ. 16: Jā eſt tp̄s rogationū. Vn̄ ħ t̄a ſtꝭ dicēda. Pri mo q̄n̄o oṙo ꝑcellit elemoſynā ⁊ ieiuniū. ħ q̄re. xxi. A. Scd̄o oṙo dn̄ical' excellit alias oṙoes ī q̄ttuor. xxi B Tercio q̄n̄o declarāde ſtꝭ ille ſeptē petitōnes oṙonis dn̄ice. xxi. C.

¶ Jn aſcēſiōe dn̄i.

¶ Poſtq̄ꝫ locutus eſt eis aſſumptus ē in celū. Mathei. xvi. Hic dicēda ſunt tria. Primū q̄n̄o chriſtus aſcēdit in mō tem oliueti corā diſcipulis ſuis. Scd̄o ꝙ aſcēdit gaudēter cū oībus electis ve teris teſtamēti. Tertiū q̄n̄o hoc intelli giẗ. Sedet ad dexterā dei. q̄re. 22. O.

¶ Dn̄ica infra octa. aſcēſiōis

¶ Abſq̄ꝫ ſynagogis faciēt vos. Johis xv. Sciendū ꝙ nos debemus vitare iu deos ⁊ excōicatos ſicut ipi iudei ꝓ tunc vitabāt ꝯſortia ſanctoꝝ apl'oꝝ Vn̄ hic q̄nq̄ꝫ ſunt dicēda. Primū ꝙ excōicatio eſt duplex. ſ. maior ⁊ minor. ħ q̄re. iiij J Scōm excōicatōeꝫ nō curās q̄n̄o ⁊ q̄n tum peccat. iiij. L. Tertiū ꝙ maior ex cōicatio valde timēda ē ꝓpter q̄nq̄ꝫ. iiii. K. Quartū ꝙ excōicatis in q̄nq̄ꝫ poſſu mus cōicare abſq̄ꝫ pctō. iiii. M. Quin tū q̄n̄ excōicatus intrat eccl'iam: an alii teneanẗ exire. Et q̄ reuerentiā exhibēt excōmunicato. ſ. aſſurgēdo ei an peccāt et pl'es q̄ſtiones ibidē de excōicatiōe. ħ quere. iiij. N. O. Exemplū ibidē

¶ Jn die penthecoſtes.

¶ Paraclitus aūt ſpūſſcūs quē mittet pater in noīe meo ille vos docebit oīa. Johis. xiiij. Hic docēda ſunt tria. Pri mum. ꝙ ſicut neceſſarium eſt ad ſaluteꝫ credere in patrē ⁊ filiū: ita ⁊ in ſpiritūſan ctū. hoc quere. 22. R. Scōm quare ſpi rituſſanct9 deſiderādus eſt. 22. S Ter tium q̄n̄o ſpūſſanctus ſanctificat eccl'iaꝫ catholicā. hoc quere. 22. S.

¶ De eodem

¶ Ad eū veniem9 ⁊ manſionē apud eū faciem9. Joħ. xiiij. Hic dicendū eſt de donis ſpūſſcī. Ex his ſeptē potes facē duos ſmones. hoc q̄re. xxx. A B C D

¶ Jtem de eodem feſto

¶ Cōfirma hoc de9 q̄d̄ opatus es ī no bis. ps. 67. Ex quo iā pagiẗ illud tp̄s in q̄ gr̄a ſpūſſcī data eſt diſcipul'. ⁊ in ſa cramēto ꝯfirmatōis gr̄a ꝯfertur ꝑ quā deputaẗ q̄s ad effectum ſanctitatꝭ: ⁊ ꝑ quā gr̄a data in baptiſmo ꝯſeruaẗ Vn̄

hic dicēda ſunt tria. Primū vtrū ſacramentū ꝯfirmatōis debeat omib⁹ ꝯferri hoc q̄re. 24. A. Scōm ꝙ ſex reqrūtur ad ꝯfirmatōem. 24. B. Tertiū ꝙ ſacramentū ꝯfirmatiōis habet octo effectus digne ſuſcipienti. hoc q̄re. 24. C.

Feria ſcda poſt pēthecoſtes

¶ Qui credit in eū nō pereat ꝫ habeat vitā eternā. Joh. vi. Hic dicenda ſunt tria. Primū q̄ ſit drītia credere deo. et credere deum. ⁊ credere in deū. hoc q̄re 22. C. Scōm de illis qui dubitāt d̄ fide. vel qui pſcrutari fidem volūt. Item q̄ articulos fidei diſcere nolūt. i. G Tertium de duodecim articulis fidei q̄ habentur. 22. B. F. H.

Feria tertia poſt pēthecoſtes.

¶ Amē amē dico vobis q̄ nō intrat ⁊c̄ Johis. x. Sciendum ꝙ iſte erat mod⁹ iurādi in xp̄o dicendo. amē amen dico vobis. Unde hic dicenda ſunt ſex Primū ꝙ iurare ⁊ iuramentū ſine pctō recipere poteſt q̄s in q̄nqꝫ caſib⁹. ij. K Secundū iurātes vane ⁊ ſine cauſa ſiue ſit verū ſiue nō qualiter peccāt. ij. B Tertium iurātes doloſe ⁊ mendaciter vt in mercantijs ſolet fieri q̄ꝫ grauiter peccāt ij. C. Quartū. q̄ꝫ periculoſuꝫ ſit ſe ad talem penā cum iuramēto obligare. ij. G Quintū ꝙ ꝑiurium ſolemniſatū eſt maximum peccatum. qd̄ ꝓbatur ꝑ quinqꝫ ij. N. Exemplū ibidem. Sextū quātū peccat talis q̄ ſcienter recipit falſuꝫ iuramentū. ij. J. Exemplū ibidem

In feſto ſancte trinitatis

¶ Scimus q̄ꝛ a deo veniſti magiſter. Johis. iij. Et notandū ſicut hodie ē feſtū trinitatis: ſic hodie legif illud euāgeliū in q̄ q̄libet pſona ap̄te exp̄mif. nā pſona filij eſt q̄ in euāgelio loqtur. pſona patris cū d̄r. ſcimus q̄ꝛ a deo veniſti magiſter. a deo. i. a deo p̄re. pſona ſp̄ūſſancti exp̄mif euꝫ d̄r: ſp̄ūs vbi vult ſpirat. Vñ hic quattuoꝛ ſunt dicēda. Primū ꝙ trinitas pſonarū in diuinis multipl'r ꝓbaf. 22. B: Scōm ꝙ deus ē creatoꝛ oīm rerū viſibiliū ⁊ inuiſibiliūm. 22. D. Tertiū ꝙ hō creatoꝛi ſuo obligatur ad tria ꝑncipal'r. 22. E. Quartū ſup hoc v̄bo ꝙ d̄t mgr̄ dicēdū. ꝙ doctrinā bonaꝫ et ſalubrē ꝓximis impēdere valde meritoriū eſt. xx. F. Itē ꝙ xp̄s mgr̄ noſter ē et docet nos ſepē bona. xiij. F.

Item de eodem ſermo

¶ Amē amē dico tibi niſi q̄s renat⁹ fuerit Pro q̄ ſciēdū ꝙ triplex ē ntitas. ſ. coꝛpalis q̄ fit a p̄re ⁊ matre. Scda ſp̄ūalis q̄ fit in baptiſmo Tertia celeſtis q̄ fit in celo. ⁊ de ſcda fit hic mētio Vñ circa eādem ꝫ tria ſunt dicēda. Primo q̄ūo baptiſmus eſt ianua ⁊ fundamētū oīm ſacramentoꝝ. ⁊ oēs tenenf baptizari. Et an puer in vtero matris poſſit baptizari 24. B. Scdo ꝙ baptiſmus habet nouē effectus. xxiij. C Tertio q̄d illa q̄ttuoꝛ ſignificāt q̄ fiunt puero añ baptiſmū ⁊ illa tria q̄ fiūt puēo p⁹ baptiſmū. 23. E

In feſto coꝛpis chriſti.

¶ Caro mea vere eſt cibus Johis. vi. Circa qd̄ ſciendū ꝙ circa hoc ſacramentū tria ſunt dicēda. Primo q̄ūo iſte cib⁹ tribus modis ſumif. ſ. ſp̄ūaliter tm̄. ⁊ ſacramental'r tm̄. ⁊ ſp̄ūaliter ⁊ ſacramētaliter ſimul. xxvi. A. Exemplum ibideꝫ Scdo q̄ūo ibi ſit xp̄s ſub ſacramēto euchariſtie q̄ꝛ ibi ſumūf q̄nqꝫ ꝑticule. Et q̄ bona hō conſeqtur ex digna ſumptōe euchariſtie. xxvi. D. Exemplū ibidem

Dñica p̄ma p⁹ feſtū trinitat̄

¶ Epulabaf q̄tidie ſplēdide. Lu. xvi. Hic tria dicēda ſt̄. Primū ꝙ guloſi in comedēdo ſepē ꝯmittūt q̄ ſt̄ multū repꝛehenſibilia. xviij. C. Scdo q̄ūo varietas ⁊ m'tiplicitas fercl'oꝝ ē nociua. xviij F. Tertiū q̄ūo guloſus comedēdo ⁊ bibēdo peccat mortal'r q̄nqꝫ mōis. xv. G

Dominica ſecūda.

¶ Hō q̄daꝫ fecit cenā magnā Lu. xiiij Hic ꝑ cenā intelligitur ꝯuiuium celeſte qd̄ ſancti in celo habēt. Vñ ꝫ tria ſunt dicēda. Primum ꝙ cōſideratio celeſtis gaudij debet nos inducere ad oꝑandū

bona opa.xvi.G. Scõm ꝙ ꝯſideratio
gaudij celeſtis debet nobis eẽ remediũ
contra auariciã.xvij.A. Tertiũ ꝙ gau
diũ celeſte ſumme deſiderãdũ eſt ꝓpter
q̃ttuoꝛ.xviij.V. Exemplũ ibidẽ.

Dominica tertia.

¶ Vxoꝛem duxi ideo nõ poſſuȝ venire
Luc.xiiij. Sciendũ ꝙ ſi vxoꝛ accipitur
ꝓpriẽ tũc falſuȝ dicit. qꝛ plures in matri
monio veniũt ad regnũ celoꝝ Sȝ ſi pro
voluptate carnali accipit tũc verũ dixit
quia om̃is foꝛnicatoꝛ aut immũdꝰ ſm
aplm nõ habet ꝑtem in regno dei Hic
dicẽdum eſt quõ actus luxurie ꝯmittit
actu ſeptem modis. ⁊ ſemꝑ vnus ẽ gra/
uioꝛ alio.vi.A.B.C.

Dominica quarta.

¶ Eſtote miſericoꝛdes ſicut pat vester
celeſtis miſericoꝛs eſt. Luce.vi. Hic de
ſex opibus miſericoꝛdie dicendũ eſt.xx.
A. Itẽ ꝙ vxoꝛ q̃ miſericoꝛs eſt et bona
facit bonũ virũ.vij.H. Exẽplũ ibidẽ

Item de eadẽ dñica quarta

¶ Nolite iudicare vt nõ iudicabimini.
Lu.vi. Hic q̃ttuoꝛ ſtȝ dicẽda. Primo
ꝙ iudicare nõ debemus ꝓximos. ſȝ oĩa
dubia in melioꝛẽ ꝑtem interꝑtari Et ex
duobꝫ iudiciũ temerarium oꝛit.xxx.D
Scdo ꝙ detractio ꝓpter q̃nq; deteſtã
da eſt.v.P. Tertio ꝙ detractio ꝯmit/
tit ſex modis.v.Q. Quarto detractio
ñẽ audire qñ ſit moꝛtale vel qñ ſit venia
le.v.R. Exemplum ibidem.

Item de eadem dñica

¶ Dimittite ⁊ dimittemini. Luce.vi.
Sciendũ ꝙ q̃libet libẽter debet ꝓximo
ſuo indulgere ⁊ odiũ a coꝛde ſuo amoue
re. qꝛ multũ periculoſum eſt odiũ in coꝛ/
de retinere. Vñ.i. Iohis.iij. Qui odit
fratrẽ ſuum homicida eſt. Unde q̃ttu/
oꝛ ſunt hic dicẽda. Primo q̃re inuidia
a quolibet hoĩe eſt deteſtanda.xiiij.A.
Secundo ꝙ inuidia committit ſex mo
dis. Et qñ eſt moꝛtale ⁊ qñ nõ.xiiij.B
Tertio ꝙ inuidia deliberata ꝓuenit a
tribꝫ.xiiij.C: Quarto ꝙ inuidia facit
gaudere de aduerſis ⁊ dolere de ꝓſperiꝯ
quod eſt valde ꝑuerſum.xiiij.D.E

Dominica quinta

¶ Aſcendens autem in vnam nauim q̃
erat ſymonis. Lu.v. Vbi ſciendum ꝙ
ꝑ nauim intelligit penitentia. Vñ euã/
gelium pñs dicit de duabus nauibus.
Per ꝑmam poſſumus intelligere ſtatũ
innocentie. Per ſcdam ipſam penitenti
am Unde hic circa nauem penitẽtie q̃t
tuoꝛ ſunt dicenda. Primo ꝙ penitentie
dignitas ⁊ vtilitas oſtẽdit in tribꝫ.xxv.
A. Secũdo ꝙ penitẽtia vera põt om̃ia
reſpectu dei ⁊ peccatoꝛis preter q̃ttuoꝛ.
xxv.C D. Tertio ꝙ peccatoꝛ volẽs pe
nitere debet duo facere vt veraciter con
ſequatur indulgentiã ⁊ remiſſioneȝ pec/
catoꝛum ſuoꝝ.xxv.K. Item.xxv.O.
Exemplum ibidem. Quarto ꝙ multũ
meritoꝛiũ eſt inducere illos ad penitẽtiã
ſcilȝ qui pro criminibus ſuis occidendi
ſunt.xx.E.F. Exemplũ ibidem

Dominica ſexta.

¶ Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus
erit iudicio. Math.v. Hic chriſtꝰ vult
nos retrahere ab ira. Vñ hic tria ſunt
dicenda. Primo quomõ ira ꝓpter quiſ/
q; eſt deteſtanda.xv.A. Exemplũ ibi/
dem Secũdo ꝙ ira cõtingit octo mõis
et qñ non eſt pctm̃. ⁊ qñ eſt veniale ⁊ qñ
moꝛtale.xv.B. Tertio ꝓuocãtes ꝓxi
mos ad iracũdiam cã ſolacij vel alia in/
tẽtiõe grauiter peccant.viij.L

De eadem dominica

¶ Nõ occides. Qui aũt occiderit reus
erit iudicio. Hic ſex videnda ſunt. Pri/
mum ꝙ homicidium coꝛpoꝛale eſt dete
ſtandum ꝓpter tria.v.A. Secundo ꝙ
homicidium manu ſiue facto committi
tur quattuoꝛ modis.v.C. Tertio an
plus peccat qui occidit iuſtum: an qui
occidit peccatoꝛeȝ.v.D. Quarto quot
modis committitur homicidiuȝ coꝛpo/
rale a lingua.v.E. Quinto quãdo ho
micidium committitur ſola defenſione
v.H. Sexto videndũ ẽ ꝙ homo non

eſt facilit' ad morte ſentẽtiand'. v. B .

Dominica ſeptima.

¶ Quidã de longe venerũt. Mar. 8. Sciendum q de ꝓpe veniunt innocentes. Sed de longe qui poſt commiſſionem peccati reuertuntur. Modo hic dicendum eſt quomodo homo elongat ſe a deo ꝓpter peccatũ mortale: ⁊ q peccatum quattuor modis committitur. hoc quere. 12. A.

Dñica octaua.

¶ Attendite a falſis ꝓphetis qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium .⁊c̄. Math. 7. Hij falſe ꝓphete ſunt heretici ⁊ hypocrite. Unde hic quatuor ſt' dicenda. Primo que ſũt ſigna: per que cognoſcũtur heretici. hoc quere. i. F. Secũdo ꝙ deteſtabilis eſt illa hereſis: que dicit viſibilia eſſe creata a demone: ⁊ inuiſibilia a deo. 22. D. Tertio q hypocriſis eſt peccatũ valde deteſtandũ triplici rõe 13. T. Quarto q hypocriſis committit' octo modis. ⁊ quãdo eſt pc̄c̄m mortale. ⁊ quãdo non. 12. V.

Dominica nona.

¶ Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Luce. 16. Sciendum q illã amicitiam nobis facere debemus p elemoſynarũ largitionem. Unde dicẽda ſũt hic quinq3. Primũ q elemoſyna dãda eſt de iuſte acquiſit': ⁊ cũ affectu magno. iij. R. Secũdo quãdo elemoſyna eſt i precepto. ⁊ quãdo non. 5. O. Tercio. q elemoſynam poteſt dare vxor ſine licentia viri in tribus caſibus. 7. H. Quarto quomodo ſerui ⁊ ancille de bonis dñoꝝ ſuoꝝ dare põt elemoſynã3. et quomodo nõ. 7. I. Quinto non dans elomoſynam ⁊ auare retinens temporalia ex nimia tenacitate grauiter peccat. ix. B. Item: 7. L.

Dominica decima.

¶ Uidens ieſus ciuitatem fleuit ſuper illam. Luc̄. 19. Sciendũ q chriſtus fleuit deſtructionẽ ciuitatis hieruſalem. et delectionem iudeorum hoc fecit ex compaſſione cordis ſui: Unde hic de iudeis quattuor ſunt dicẽda. Primo quare eccleſia ex toto nõ delet iudeos. ſ3 pmittit eos viuere. vij. ff. Secũdo quõ iudei ⁊ chriſtiani ad inuicẽ debent habere. vij. gg. Tertio: vtrũ pueri iudeoru3 ſint baptizandi inuitis parentibus. vij. hh. Quarto an puẽi iudeoꝝ ſine baptiſmo decedẽtes ſint ſimiles pueris chriſtianorum: Et ad quẽ locum tales pueri peruenıunt. xxiij. F.

De eadem dñica.

¶ Et ingreſſus in templũ cepit eijcẽre vẽdẽtes. Lu. xix. Hic dicẽdũ eſt q. xij. genera mercatoꝝ dãnabũtur ſi ſic decedũt.

Dñica vndecima. ¶ 7. O.

¶ Phariſe' ſtãs apõ ſe orabat. Lu. 18 Hic dicẽda ſũt tria. Primũ ꝙ piculoſe peccat q ſe pfert alijs in ſua eſtimatõe. ſicut ille phariſeus q dixit. dñe nõ ſu3 ſic ceteri hoĩes. hoc quere. xiij. L. Secũdo q iactãtia deteſtanda eſt ꝓpter tria quã ille phariſeus habuit dicẽs Ieiuno bis in ſabba. xiij. P. Tertio q iactantia octo modis cõmittit'. ⁊ qñ eſt pc̄c̄m mortale. xiij. Q. Exẽplũ ibidẽ.

De eadem dñica.

¶ Non ſum ſicut ceteri hoĩes raptores Luce. 18. Hic dicenda ſũt q̃tuor. Primo q raptores in trib' peiores ſunt diabolo. hoc quere. 7. A. ¶ Secundo: vxor raptoris quõ põt vti reb' rapt': ⁊ quõ nõ. 7. B. Tertio rẽ raptã emẽs ſciẽter q̃nq3 dãna incurrit. 7. S. Quarto re3 iniuſtaꝝ participatio eſt vnum de peccatis alienis. xi. I.

Dñica. xij.

¶ Adducunt ei ſurdum ⁊ mutu3. Marci. 7. Hic notat' compaſſio illoꝝ hoĩm cum illo infirmo qui ex cõpaſſiõe adduxerunt eũ ad ihm. Unde ſciendũ q ifirmos viſitare. ⁊ eos ꝯſolare. ⁊ eis ex corde cõpati eſt multũ meritoriũ. q2 eſt vnũ de ſex ſpiritualib' opibus miſẽdie: de q̄bus ſup hoc p̃ſens thema dicendum eſt quere. xx. D. N.

Dñica tredecima.

Diliges dñm deū tuum ex toto cor/de tuo. Luce. x. Hic dicenda ſunt tria. Primo quomodo quilibet homo tene/tur diligere deum ſuper omnia qui vult ſaluari. hoc quere. xij. E. Secundum: vtrum quis poſſet odire deum. xix. K. Tercio quō auarus colit tpalia pro dō. ſuperbus honores. guloſus voluptatē carnis. i. V.

De eadem dñica.

Plagis impoſitis abierunt ſemiuiuo relicto. Lu. x. Hic dicēda ſūt tria. Pri/mo ſciendum φ homo in corpore vulne/ratur dupliciter. quandoqꝫ vſqꝫ ad mor/tem: ſic ſpiritualiter per peccatum mor/tale vulneratur in anima. Quandoqꝫ autē vulneratur homo in corpore ꝛ non tamen propterea moritur. Sic ſpūalit poſſum de peccato veniali intelligē quo ad animam. Vnde hic tria ſūt dicēda. Primū quid ſit peccatū veniale. ꝛ quot modis committitur. ꝛ damna que īfert homini. hoc quere. 12. L. Scdm φ pec/cata venialia ſunt occaſio peccatoꝝ mor/talium. ꝛ hoc quattuor modis. xij. O. Tercium φ peccata venialia octo mo/dis dimittunt. xij. Q.

Dñica decimaqrta.

Occurrunt ei decem viri leproſi. Lu. xvij. Per lepram peccatum mortale in/telligitur. Vnde hic tria ſunt dicenda. Primo quomodo peccatum nocet ho/mini in vita in morte ꝛ poſt mortē. hoc quere. 12. F. G. Secūdo quomodo no/cet illis qui ſunt in purgatorio. xij. J. Tercio quomodo nocet damnatis in i/ferno: ꝛ etiam ſaluatis in celo. ꝛ homini/bus in mundo. ꝛ poſtremo ipi xpo. hoc quere. 12. K.

De eadem dñica.

Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens. Lu. 18. Hic dicēdum eſt φ gratiarum actio offerenda eſt deo pro beneficijs multiplicibus que nobis impendit. hoc qre. iij. S. Item. 4. V.

Dominica decimaquinta

Non poteſtis deo ſeruire ꝛ mammo/ne. i. diuitijs. Math. vi. Hic dicēda ſūt qnqꝫ. Primū quō auarꝰ ſeruit diuitijs ſcꝫ colēdo eas ꝑ deo. hoc qre. i. Vj. Se/cundū quādo nimia ſollicitudo ꝛ inqe/tudo circa tēporalia eſt pctm̄ mortale. xvij. D. Tertiū quare tēporalia nō poſ/ſunt ſatiare affectū hominis. xvij. B. Quartū remediū cōtra omnē auariciā. xvij. J. Quintū φ temporalia pluribꝰ hoibus ſunt occaſio φ mali ꝛ pueſi effi/ciunt. xvij. O. Exemplum ibidem

Dominica decimaſexta

Ecce defunctus efferebat filius vni/cus matris ſue. Lu. vij. Vñ Gregꝰ. in moralibꝰ. Tota vita ſapiētis debet eē meditatio mortis. Vñ hic ſex ſunt dicē/da. Primū φ mortis memoria facit cō/tēnere oīa tpalia. hoc qre. xvij. J. Se/cundū φ morientibꝰ in agone occurrunt pctā ꝑpetrata. xij. G. Tertiū mortꝫ pe/na cui aliqd dirimat dō pena ꝑ pctis de/bita. xx. E. Quartum quō moriētes in agone debent ſeipſos ꝛ cognatos ꝛ pue/ros ꝛ oīa tpalia dō ſpōte offerre. xvij. K. Quintū qd ſentiendū ſit de illis q ꝑdūt rōem in agone mortis an dānent vl nō xij. L. Sextū φ multiplices errores ꝑ/petrant ab hoibꝰ circa moriētes. i. D.

Dominica decimaſeptia

Oīs qui ſe exaltat humiliabit. Lu. xiiij. Hic dicēda ſunt tria. Primū φ ſu/ꝑbia exterior deteſtāda ē ꝓpter tria: xiij. A. Scdm quō ornatus mulieꝝ ſilr ꝛ vi/roꝝ triplr pt eſſe pctm̄ mortale. xiij. N. Tertiū φ ornatum corpis cohibere de/bent illa. hoc quere. xiij. O.

De eadem dominica.

Omis q ſe exaltat humiliabit. Lu. xiiij. ſcꝫ qui ſe in ſua eſtimatione exaltat Vnde hic dicēda ſunt tria. Primū φ ſupbia interior habet quattuor ſpecies xij. B. Secūdum ſupbus preferēs ſe alijs in eſtimatione ſua qꝫ periculoſe pec/cat. xiii. C. Tertium φ ſunt ſex reme/

dia contra omnem ſuperbiam.xiii.cc. Exemplum ibidem:

¶ Dominica eadem

¶ Licet ſabbato curare. Lu.xiiii. Hic dicenda ſunt quattuor. Primum quare ſabbatum tranſlatum ſit in diem dominicam. Et ꝙ dies dominica habeat xii.priuilegia.hoc quere.iii.A.B Secūdum quomodo obſeruatio feſti octo modis tranſgreditur.iii.C. Tertium quādo feſtum incipiendum eſt ⁊ qñ terminādum.iii.F.Quartum quomodo tripliciter puniuntur qui nō celebrant feſta.hoc quere.iii.G.

¶ Dominica decimaoctaua

¶ In his duobus mandatis vniuerſa lex pendet et prophete Mathei.xxii Hic dicenda ſunt tria. Primum quomodo precepta decalogi emanant a dilectione dei et proximi.hoc quere.i.C. Secundum quomodo quilibet adultus tenetur ſcire p̄cepta dei.xii.C.Tercium ꝙ precepta dei cum diligētia ſunt ſeruanda ꝓpter decem fructus.i.A.

¶ Dominica dimanona

¶ Hic blaſphemat. Mathei.ix. Hic dicenda ſunt tria. Primum quomodo blaſphemia eſt grauiſſimum peccatum et committitur corde. ore.et opere.hoc quere.i.D. Item.xv.F. Secundum quomodo blaſphemi puniuntur in preſenti.⁊ quomodo puniti ſunt tp̄e moyſi ii.E.Tertiū quomodo blaſphematores peiores ſunt canibus iudeis ⁊ omnibus animalibus.ii.D.

¶ De eadem dominica.

¶ Vt quid cogitatis malum in cordibus veſtris Mathei.ix. Hic dicenda ſunt duo. Primum eſt quando cogitatōes non ſunt peccata .⁊ quando venialia. ⁊ quando mortalia.hoc quere.xix. B. Secundo quando moroſa delectatio eſt peccatum mortale.x.C. Item. xix.C.

¶ Dominica vigeſima

¶ Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite eos in tenebras exteriores. Math.xxii Hic dicenda ſunt quattuor. Primum eſt.ꝙ ignis infernalꝭ miro modo grauis eſt ⁊ ibi nulla eſt redemptio.xii.H.Exemplum ibidem. Scōm vtrū damnati vellent oēs hoīes damnari.xii.K. Tertium ꝙ damnati in inferno habebunt tria fercula.xviii.G.Quartū qđ ſit potus damnatorum.xviii.K.Exēplum ibidem.

¶ Dominica vigeſimap̄ma.

¶ Incipiebat em̄ mori Johānis.iiii. Sciendum ꝙ ſicut homo corporaliter moritur in corpore:ſic ſpiritualiť in anima.quod contingit per peccatum mortale. Unde hic tria ſunt dicenda. Primum eſt ꝙ peccatum mortale quattuor modis committitur .xii.A. Secundum quid faciendum ſit de illo qui dimittit peccatum mortale ꝑpetrare non ꝓter deum vel ſalutem ꝓꝓriam.ſed ꝓter penam vel quodcunqꝫ damnū temporale.xix.H. Tertium ꝙ quilibꝫ homo poteſt viuere abſqꝫ mortali peccato mediante dei gratia.hoc probatur tripliciter.xii.M.

¶ Dominica vigeſimaſcđa

¶ Sic pater meus celeſtis faciet vobis ſi non dimiſeritis vnuſquiſqꝫ fratri ſuo. Mathei.xviii. Hic dicenda ſunt quattuor. Primum eſt qualiter indulgere tenemur offenſoribus noſtris.xx.N. Secundum vtrum ſit de neceſſitate ſalutis inimicos diligere.xx.O. Tertium vtr̄ tenemur inimicis ſigna charitatis oſtēdere.et an teneamur eis iniuriaꝫ nobis illatam indulgere.xx.P.Quartum vtrum teneamur pro inimicis orare.xx. poſt.O.

¶ Dominica vigeſimatertia

¶ Conſilium inierūt vt caperent ieſum in ſermone. Math.xxii. Hic dicēda ſt̄ duo Primum eſt qꝫ grauiter peccat qui malum ꝯſilium dat aliis. hoc quere.v. K.Item.xi.B. Secundum ꝙ conſilium malum ſuper illum qui illud dedit

In eadem dominica

¶ Magiſter ſcim⁹ ꝗ verax es. Math. xxij. Sciendū ꝙ chriſtus veritas ē. ideo diligit veritatem. ps. Ecce em̄ veritatē dilexiſti. Sic ecōuerſo odit mendaciū. Unde hic dicēda ſunt tria. Primū ꝙ mendacium deteſtandum eſt ꝓpter q̄nꝗ mala. viij. B. Secundum ꝙ mēdacij occaſiones ſunt due. viij. C. Tertiū ꝙ mendacium eſt triplex. ſcʒ officioſum iocoſum ⁊ pernicioſum. viij. D.

Dominica vigeſimaquarta

¶ Confide filia. Math. ix. Hic dicenda ſunt quinq̧. Primum eſt ꝙ deus q̄druplicem confidētiam requirit a quolibet homine. Prima eſt ꝙ tēporalia ſperare debem⁹ a deo. hoc quere. xvij. K. Secundum eſt ſpes de peccatorum remiſſione. i. T. Contra hāc eſt deſperatio de dei miſericordia. hoc quere. xvi. H. Tertium ꝙ vult nos exaudire in orōibus noſtris. i. T. Quartū eſt ꝙ fiducialiter debemus ſperare ab eo futuram gloriam. i. T. Quintū eſt ꝙ illā futuram gloriam debemus ex toto corde deſiderare. ⁊ hoc ꝓpter quattuor. xviij. V. Exemplum ibidem.

Dominica viceſimaquinta

¶ Filia mea modo defuncta ē. Math. ix. Sciēdū ꝙ q̄n pater receſſit ab ea tūc reliq̄t eā in extremis ſicut alius euāgeliſta dicit. ſʒ q̄n venit ad xp̄m tūc eſtimabat eā interī obijſſe: ergo dicit. dn̄e filia mea ⁊c. Un̄ ſciendū ꝙ quādo hō eſt in tali infirmitate ꝙ veriſimile eſt ꝙ moriatur: tūc ſacramentū extreme vnctōis recipere debet Unde hic dicēda ſunt tria Primo q̄bus ꝯferendum ſit. ⁊ vtꝝ poſſit reiterari ⁊ quotiēs. hoc quere. xxvij. A. Scōm quid ſit effectus illius ſacramēti. xxvij. B. Tertiū ꝙ parētes in ſex demereri poſſunt ꝙ pueri moriunt̄ in iuuētute. hoc quere. xxvij. D.

Sermo de dedicatōe

¶ Si quē defraudaui reddo q̄druplū Luce. xix. Hic dicēda ſunt tria Primū eſt ꝙ ſeptem inſtigāt hoīem ad reſtitutōdum res iniuſte acq̄ſitas. hoc quere. vij pp. Exemplū ibidē. Scōm an ſtatim teneat̄ ad reſtitutiōem qui iniuſtas res poſſidet. vij. qq. Tertiū ꝙ res iniuſte reſtituende ſunt heredib⁹. vij. rr. Exēplū ibidem. Quarto q̄o reſtitutio debʒ fieri ab illo q̄ impediuit aliquē a cōſecutōe muneris vel bn̄ficij. vij. ſſ. Quinto res ꝓpuas furātes q̄n peccāt mortalr̄ ⁊ quādo nō. vij. F. et ꝙ illas ꝓpuas res reſtituere tenemur. hoc patet ꝑ tria exempla. vij. G. Item vij. tt.

Sermo ꝯmunis de ſanctis.

¶ Unde hic dicēda ſunt q̄nq̧. Primū eſt. quare feſta ſanctoꝝ ab eccleſia inſtituta ſunt. hoc quere. iij. T. Secūdū ꝙ ſancti orant ꝓ nobis triplici de cauſa. iij V. Tertiū ſanctos honorātes ⁊ diffinitiue credentes. ꝙ ꝓpterea certitudinaliter eis hoc vel illud ꝯtingat errant. iij. X. Item. iiij. X. Quarto ſanctoꝝ reliquie qualiter ſunt adorāde. i. X. Quintum ſanctoꝝ reliq̄as emere vel furari ſymoniacū eſt. vij. E.

Sermo alius de ſanctis

¶ Hic dicēda ſunt tria. Primū ē. ꝙ celebratio feſtoꝝ octo modis trāſgreditur hoc q̄re. iij. C. Scōo q̄n feſtū incipiendū eſt ⁊ q̄n terminādū eſt. iij. F. Tertiū q̄o tripl'r puniant̄ q̄ nō celebrāt feſta ⁊ ꝙ illis bn̄ ſuccedit q̄ celebrāt feſta. iij. G

Sermo cōis de beata ꝟgine.

¶ Maria qualiter iuuat nos in vita. in morte ⁊ p⁹ mortē. iiij. R. Exēplū ibidē

Alius ſermo de eadem

¶ Maria habet ſex ꝓuilegia que denotant̄ in ſalutatōe angelica. xxi. N.

Alius ſermo de eadem

¶ Maria adorāda eſt adoratōe yperdulie. i. X. Maria q̄uis eſſet pulcherrima. tamen a nullo potuit ꝯcupiſci. et hoc ꝓpter tres rationes. xxi. O.

¶ Explicit tabula thematū ſermonum dominicaliū totius anni. et de ſanctis in generali. ac de btā virgine

Incipit tabula ſcd̄m ordinē aphabeti totius libri materias complectens

Abſtinentia in cibo ꝛ potu eſt ꝓlongatio vite.18 B. Abſtinētia cibi ꝛ potus cauſat caſtitatem in homine.xix. P. Exemplum ibidem.
Abſtinētiā docꝫ xp̄s. q̄ꝛ tribus vicibus eſuriuit.18. R.
Accidia valde diſplicet deo. ꝛ hoc ꝓpter tria.xvi. A.
Accidia placet diabolo et loc⁹ accidioſi nō eſt niſi infern⁹.xvi. B. C.
Accidia multū nociua eſt hoī.xvi. D.
Accidia qñ eſt mortale vel veniale ī bonis operib⁹.xvi. I.
Accidia palliat ſe ſub triplici ſpecie virtutum.xvi. K.
Accidie remedia ſunt qnqꝫ.16. L.
Adorare qualiter debeamus deū ꝛ ſanctos.i. X.
Adulatores qui fraudulent̄ ꝓximis loquunt̄ grauit̄ peccant.8. G.
Adulatio ꝛ laudatio malorum eſt vnū peccatum de nouem peccatis alienis xi. E.
Adulatores imponūt vicijs nomina virtutum.xi. F.
Adulteriū eſt grauiſſimum pcc̄m. qđ ꝓbatur per ſex. ꝛ de pena adulterorū. vi. D. ꝛ duo exempla.
Amor mundi: ꝛ amor ſuiipſius. quādo ſūt mortalia peccata: ꝛ quādo venialia.xix. K. L.
Angelos homines p̄cellunt in qnqꝫ dignitatib⁹.xxi. R.
Animarū receptacula poſt hanc vitam ſunt quattuor.xxij. ante. D.
Anime ꝓxie debet hō exhibere ſex opera miſcdie.xxx. C.
Aque benedicte aſperſio eſt multū vtil' xij. Q. Exemplū ibidem.
Auaro nihil eſt iniqui⁹. qūo hoc ꝓbat̄ xvij. A.
Auaro non poſſunt affectū cordis ſatiare tēpalia. ꝛ hoc ꝓpt̄ tria.17. B.
Auaricia quomodo ſe occultat ſb triplici ſpecie virtutū.17. H.
Auaricie remedia ſunt ſeptem.17. I.
Auarus quomodo colit pecuniam pro deo.i. V.
Auguriū obſeruantes grauiter peccant p̄. L. Exemplū ibidem.
Baptiſmus eſt fundamentum et ianua omnium ſacramentorum ꝛ quomodo homines tenentur baptizari. ꝛ an puer in vtero matris poſſit baptizari.23 B.
Baptiſmus habet nouem effectus. xxiij. C.
Baptizando puerꝫ ſacerdos quattuor ſigna facit ante baptiſmū. ꝛ tria poſt. ꝛ quid illa ſignificant.23. E.
Blaſphemia qūo eſt grauiſſimum peccatum. ꝛ committitur corde. ore et opere.ij. D.xv. F
Blaſphemi peiores iudeis ſūt. ꝛ canibus ꝛ oīb⁹ animalib⁹.ij. D
Blaſphemi qualit̄ puniant̄ in futuro: ꝛ tpe moyſi puniti ſunt.ij. E
Calicem in eleuatione miſſe quidam adorāt vt ſepulchrū. ꝛ non vt ſacramentū.i. G.
Cantus chorizantiū quid ſignificat.iij. N. Exemplum ibidem
Carminatrices hominum et pecudum grauit̄ peccāt.i. O. Exemplū ibidē
Carmina talia quādoqꝫ vident̄ iuuare ꝛ hoc ꝓpt̄ tria.i. P
Carmina talium nullum effectum habent. ꝛ hoc propter tria.i. Q. Exemplum ibidem.
Caſte poteſt quilibet homo viuere mediante gratia dei. ꝛ tenere oppoſitum erroneum eſt.iv. N
Cogitationes qñ nō ſunt peccata ꝛ qñdo venialia. ꝛ quādo mortalia peccata.xix. B

Cogitatio ⁊ delectatio moroſa qñ ē pec
catū mortale.x. C. Item.xix. C
Chorea eſt magnū pcc̄m. hoc ꝓbaṫ ꝑ
q̇nqꝫ.iij. L. Exemplū ibidem
Chorizantes rurſum filium dei crucifi/
gunt.iij. D
Confeſſio quid ſit. ⁊ qũo tenemur ad cō
feſſionem.25. H
Confeſſio ad min⁹ debet q̇nqꝫ ꝯditio
nes hr̄e.25. I.
Cōfeſſio que fit ex ſola ꝯſuetudine et ti/
more non eſt vtilis.25. G
Confeſſio ē iterāda i q̄tuor caſib⁹.4 P
Cognoſcere quis dꝫ deum ꝓximum ⁊
ſeip̄m.xxx E
Cōſiliū q̄rere debem⁹ a dō ⁊ a ꝓximo ⁊
a ꝓpria ꝯſcientia.xxx. I
Cōſiliū malū cū aliquis dat q̄ꝫ grauiter
peccat.5. K. ⁊ xi. B
Conſcientia erronea qũo ad pcc̄m obli/
gat mortale.12 D
Conſentire in mala alioꝝ: ⁊ fouere alio/
rū mala eſt dānabile.xi D
Cōfirmatio ē ſecundū ſacr̄ꝫ. ⁊ ſex requi/
runṫ ad h̄ ſacr̄m.24 A
Cōfirmatio hꝫ ſeptē effect⁹.24 C
Cōpati ꝓximis in tribulationib⁹ ſuis
multū meritoriū eſt.xx D
Cōtētio deteſtāda eſt: ⁊ ꝯtēdere nō de/
bem⁹ cū q̄tuor ꝑſonis. 8 F Itē.13 G
Cōtritōis dolor maxim⁹ eſſe dꝫ. qđ ꝓ/
baṫ per tria.25. E
Cōtritōis vere ſūt q̄tuor ſigna. 25 F
Cōtritio tāta p̄t eſſe ꝙ totū reatū pene
tollat.25. B Exemplū ibidē
Contumeliā ⁊ ꝯuiciū repellere debem⁹
ꝓpṫ tria. 8 K
Cōtumelia qñ eſt pcc̄m mortale.15 E
Correctio fraṫna vt fiat cū manſuetudi
ne ad h̄ valēt q̇nqꝫ ꝯſideratōes.xx I
Correctio fraṫna eſt in p̄cepto: ⁊ q̄ndo
omiſſio ip̄i⁹ ē mortl'e vl' veniale.xx. K
Correctōem fraṫnā omittē debemus ⁊
poſſum⁹ licite in q̇nqꝫ caſib⁹.xx L
Correctio ſubditoꝝ ad quēlibet p̄ſiden
Correctōis, cū an (tē ſpectat.xi. K
liceat ꝯuiciū ꝓximo dicere. 8. I.
Correctōez fraṫnam amittēs qñ peccat
mortaliṫ. ⁊ qñ nō.5. L. Itē.20. K.
Creaturaꝝ ꝯſideratio ad tria bōa nos
inducit.xxij. E
Crux chr̄i qualiṫ ſit adoranda.i. X
Decime qũo ⁊ q̄liṫ ſūt ſoluēde.4
L Exemplū ibidē
Deridē ꝓximū qñ ē pcc̄m mor/
tale ⁊ qñ nō. 8 E
Deſꝑatio ē vnū đ pccīs maxīs.16 H
Detractio ē deteſtāda ꝓpṫ q̇nqꝫ mala.
Detractō ꝯmittiṫ ſex mōis.5 O G P
Detractor qũo teneṫ reſtituere famā ꝓ/
ximi cui detraxit.25. R
Detractōez audire qñ ē mortale ⁊ qñ nō
v. R Exēpla duo ibidē. (eſt.3. A
Dies ſabbati q̄re in diē dñicā tranſlata
Dies dñica hꝫ duodecīꝫ ꝑuilegia.3. B
Diligē deū ſup oīa qũo teneṫ q̄libet hō
Diſcordiā ſemināteſ q̄ꝫ gra (12. E
uiṫ deū offendūt.8 F
Diſcordia qñ ē pcc̄m mortale.13. R
Diſcordiā ſeminaē q̄ꝫ ſit deteſtabile.14
E Exemplū ibidē
Diuiteſ q̄ ex ꝑcitate retinēt tꝑalia ⁊ pau
ꝑib⁹ nō ſubueniūt g̃uiṫ peccāt.9. B
Exēplū ibidē Itē.17 E. Itē.20. R
Ebrietas ē multū ꝑiculoſa.3. P
Exemplum ibidē
Ebrietas qñ eſt pcc̄m mortale
vel qñ veniale. ⁊ ꝙ mors in ebrietate eſt
periculoſiſſima.18 I
Ebrioſi qũo puniantṫ in futuro: ⁊ q̄lis
eoꝝ erit pot⁹. 8 K Exemplū ibidēꝫ
Elemoſyna eſt dāda de laborib⁹ ⁊ iuſte
acq̇ſitis ⁊ magno affectu.3. R.
Elemoſyna qñ ē i p̄cepto ⁊ qñ n̄. v. O.
Elemoſynā dare p̄t vxor ſine licētia ma
riti in trib⁹ caſib⁹.7 H
Serui ⁊ ancille qũo dare p̄nt elemoſy/
nam de reb⁹ tꝑalib⁹ dñorum ſuoꝝ: et
qũo non.7 I
Elemoſynam nō dans ſcꝫ parcus ⁊ im
miſericors qũo peccat tꝑalia retinēdo
ex nimia ꝑcitate.9. B. Exēplū ibidē

Item.17:C Item.20.A
Elemoſyna an ab vſurario recipi poſſit 7.bb
Emens rē furatā vel raptā ſcient' q̄ncꝫ mala incurrit. 7 G
Emens rē in bona fide: q̄tuor bona cō ſequit' ibidem
Errores circa morientes multiplices fi/ unt.i.D
Errores diuerſi circa mulieres ꝑturien/ tes ꝯtingunt.i.R
Euchariſtie ſacramētum eſt deuote ſu/ mendum: ⁊ ſumme a nobis honorā/ dum.4.X. Item.26.C
Euchariſtie ſacr̄m an pueris dandū ſit ⁊ in quali etate.25.H
Euchariſtie ſacr̄m trib' modis ſumitur 16.A Exemplū ibidē
Euchariſtiam indigne ſumentes ſeptē magna pericula incurrunt.26.B Exemplū ibidem.
Euchariſtiam digne ſumens multipli/ ces fruct' ꝯſequit'.26.D Exē.ibidē
Exactiones in ſubditos facientes pec/ cant mortalit' ⁊ contra preceptū dei 7.E
Exactio in ſubditos qn̄ eſt peccatū mor tale: ⁊ qualit' tenentur ad reſtitionem 17.E
Exemplum bonū ⁊ doctrina bona mul tum vtilis eſt.20.H
Exemplum malū p̄bens ꝓximo homi/ cida eſt corā deo.v.D
Excommunicatio dupliciter eſt maior et minor.4 I
Excommunicatio maior valde timen/ da eſt propter quincꝫ.4.K. Exem/ plum ibidem
Excōmunicatō em minorē non curans q̄uo ⁊ q̄ntū peccat.4:L
Excommunicatis poteſt homo partici pare ſine omni peccato in q̄ncꝫ caſib' 4:D
Excōmunicat' intrans eccl'iam: an alij tenent' exire.4 R
Excōmunicato aſſurgens vel ei aliquā reuerentiā exhibens an peccat.4.O Exemplū ibidem.
Facies ſuas depingētes peccant mortalit' trib' mōis.13.I
Fatum tenentes grauiter pec/ cant:i.R
Feſtiuitatū celebratio octo modis trāſ/ gredit'.iij C
Feſtorū celebratio q̄uo ſoluit' a vectorib' ferratoribus ⁊ minutorib' ⁊ q̄uo non iij.E
Feſtum qua hora incipit'. ⁊ qua hora fi nitur.3.F
Feſtum dominice non celebrantes ſunt ingrati deo patri ⁊ filio ⁊ ſpirituiſctō. ij.H.
Feſtorū celebrationem tranſgredientes puniuntur in rebus.in corpore.⁊ ī ani ma.iij.G
Feſta celebrantibus dat deus proſperi tatem corporis ⁊ anime.3.G Exem/ plum ibidem.
Feſta ſanctorū ꝓpt' q̄ncꝫ ſūt inſtituta ab eccleſia.3.T
Feſtiuis dieb' graui' peccat q̄s: q̄ȝ alijs dieb' ⁊ alio tp̄e.3.K
Feſtiuis dieb' q̄tuor ſunt ſuāda a q̄li/ bet chriſtiano.3.O
Fides eſt fundamentū ſalutis humane p̄.D: Item:22:A
Fide carentes ſemꝑ ſunt in ſtatu dāna tōis.i.E
Fidei articulos.i.ſymbolū ap'loꝝ q̄libꝫ chriſtian' tenet' ſcire.i.G
Fides habet.12.articulos ſm numerū ap'lorū.22.C
Fides catholica eſt vna.⁊ q̄uo h̄ ꝓbat'. 22.S.
Filij tenent' ſex ꝑentib'.4 A. Exē.ibidē
Filij q̄ ſuos ꝑentes ꝑturbant q̄ntuplici pena puniunt'.4.B. Exē.ibidem.
Fortitudinem triplicē habere debem' ſcꝫ in tolerando.in ſuſtinendo.in ope rando.30.G
Fraus ⁊ deceptio ꝓximi in emēdo vl' vē dendo eſt pc̄cm mortale.17.F.G

Furtũ q̃d cõmittit̃ in paruis rebꝫ: qñ eſt mortale: ⁊ qñ non. 7. F

Gaudia celi ſunt deſideranda qꝛ ibi habebimus fercula magna: dulcia ⁊ precioſa. xviij. A. Ex plum ibidem.

Gaudiorũ celeſtiũ remuneratio dꝫ nos inducere ad opa bona. 16. O

Gaudioꝝ celeſtiũ ꝯſideratio dꝫ nob̃ eẽ remediũ ꝯ auariciã. 17. A

Gaudiũ illicitũ ſiue inepta leticia qñ eſt pccm mortale. 18. A

Gratiarũ actio eſt deo offerenda ꝓ beneficijs multiplicibꝫ. iij. G. Itẽ. 4. A

Gula deteſtãda eſt ꝓpt̃ tria. 18. G

Gula habet quinqꝫ filias. ⁊ qñ ſũt peccata mortalia. 18. L

Gula cauſat hebetudinẽ mẽtis. ⁊ qñ tal̃ hebetudo eſt pccm mortale. 18. M

Gula qño occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutũ. 18. O

Gula infert hoĩ triplicẽ mortem. 18. Q

Gule remedia ſunt ſex. 18. P

Guloſus comedẽdo et bibendo peccat mortalit̃. ⁊ hoc q̃nqꝫ modis. 18. C.

Guloſus nõ debet appetere cibaria delicata ꝓpt̃ tria. 18. D

Guloſis varietas et m̃ltiplicitas ferculoꝝ nociua eſt. ħ ꝓbat̃ ꝑ q̃nqꝫ. 18. F.

Guloſi in comedẽdo committũt ſeptem que ſunt ſeptẽ rephenſibilia. 18. E

Guloſus qualit̃ ꝓ deo colit ventrẽ ſuũ. ꝑ. A: ⁊. 18. A

Guloſus diſtrictã rõem redditur⁹ eſt d̃ his q̃ ſupflue expendit. 18. T

Guloſoꝝ ⁊ ebrioſoꝝ pena in futuro ⁊ q̃ erunt fercula. ⁊ qualis erit potus coꝝ xviij. R. G

Hereticorũ ſigna per que cognoſcuntur. i. F

Homicidiũ corpale maxime deteſtandũ eſt ꝓpt̃ tria. 5. A

Homicidiũ corpale manu ſiue facto cõmittit̃ quattuor modis. 5. C

Homicida q̃ occidit iuſtũ. an plus peccet q̃ꝫ q̃ occidit peccatorẽ. 5. D

Homicidiũ corporale qño committit̃ a lingua. 5. E

Homicidiuꝫ corpale qño cõmittit̃ ſola defenſione. 5. H

Homicidium ſpũale committitur octo modis. 5. I

Hoĩes ſunt ſil̃es in q̃tuor. xxx. F

Hoĩm dignitas ꝑcellit angeloꝝ dignitatem in q̃nqꝫ. xxi. R

Hõ nõ eſt faciˡt̃ occidend⁹: nec leuiter ad mortem ſententiand⁹. 5. G

Honorãdus eſt deus pat̃. ⁊ hoc tripliciter. 4. A

Hoſpes q̃ nimiũ computat hoſpitibꝫ ꝯ ꝑceptũ dei peccat. 7. M

Hoſpes qui hoſpitibꝫ ſuis dat abũ ꝑ bibitum: reus erit illorum peccatorũ vij. M. Item. xi. H

Hoſpitio recipe peregrinos ⁊ paupes eſt deo multũ acceptũ. xx. B

Iactantia de bonis opibꝫ ſũme cauenda eſt ꝓpt̃ tria. xiij. P

Iactãtia octo modis committitur. ⁊ quando eſt mortale. ⁊ qñ non. xiij O. Exemplũ ibidem

Ieiunium eccleſie ſoluẽs an peccat mortalit̃. 4. O

Ieiunantes a quibꝫ cibis debeant abſtinere. 18. H

Ieiunare an teneant̃ laboratores peregrini ⁊ mendici. 4. R

Ignorantia eſt triplex inuincibil̃ neglecta ⁊ affectata. xij. B

Ignorantia que excuſat a peccato. et q̃ nõ. xij. B

Inimicis ex corde indulgẽti de⁹ dimittit pccã. 25. G. Exemplũ ibidem

Inimicos tenemur diligere ⁊ eis offenſas indulgere. xx. A O

Inimicis nr̃is tenemur q̃nqꝫ ſigna charitatis oſtendere. xx. P

Inimicitias retinens in corde an debeat dicere in oĩoe dñica illõ dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimittimus debitoribꝫ noſtris. xxi. R

Inobedientia deteſtanda eſt ꝓpt̃ q̃tu

oꝛ: ꝛ quomodo ſit peccatū moꝛtale. 13. R.
Inuidia valde deteſtanda eſt.14.A.
Exemplū ibidem.
Inuidia cōmittit̄ ſex modis. ꝛ qn̄ ē moꝛtale: ꝛ qn̄ nō.14.B
Inuidia deliberata prouenit ex tribus 14.C
Inuidia facit gaudere de aduerſis ꝓximi: ꝛ triſtari de ꝓſperis.14 F
Inuidia quō occultat ſe ſub triplici ſpē virtutū.14 G
Ira valde deteſtanda eſt ꝓpter quinq̄. 15.A
Ira octo mōis cōmittit̄ ꝛ qn̄ ē moꝛtale ꝛ qn̄ veniale.15.B
Ira hȝ ſex filias: ꝛ qn̄ ſunt pcc̄a moꝛtalia.15 D
Ira occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutum:15 G
Ira ꝓpria hȝ q̄nq̄ remedia.15 H
Ira aliena hȝ tria remedia.15 I
Ad iram prouocantes proximos cauſa ſolacij vel cum intentione grauit̄ peccant.8 L
Iubere mala fieri eſt vnum de nouem pccīs alienis.xi A
Iudeos eccl'ia permittit viuere ꝓpt̄ tres rōnes.7 ff
Iudei ꝛ chriſtiani nouē hr̄e dn̄t ad ſeinuicem.7 gg
Iudeoꝝ pueri an ſint baptizandi inuitis parentib'.7 hh
Iudeoꝝ pueri an ſint ſil'es pueris xp̄ianoꝝ an̄ baptiſmū decedētiū. 23.F
Iudex an licite poſſit occidē malefactoꝛem.v.C
Iudici nō licet vendere iuſtū iudiciuȝ.v F. Exemplum ibidem.
Iudicia temeraria ꝛ ſuſpitōes debem' cauere ꝛ oīa dubia in melioꝛē partem int̄pꝛetari.30.D
Iudicia temeraria cauſant̄ ex duobus 30.D
Iudiciū extremū in quo loco fiet. ꝛ q̄lis erit citatio ad iudiciū xxij. P
Iudiciuȝ extremū dȝ nobis incutere timoꝛem ꝓpt̄ diſtrictā rōem quā reddituri ſum'.22.O
In iudicio extremo quō oēs hoīes reſurgent: ꝛ in qua etate.22. T
In iudicio extremo reddemus triplicē rationem de tempoꝛalibus.17: D. Item.18 C
Iurare non debemus aſſueſcere ꝓpt̄ ſeptem.ij A
Iurātes vane ꝛ ſine cauſa ſiue ſit verū ſiue falſum: q̄lit̄ peccāt.ij.B
Iurantes doloſe ꝛ mendacit̄. vt ī mercantijs ſolet fieri q̄ꝫ grauiter peccāt: ij.C
Iurādo obligare ſe ad talē vel ad taleȝ penā ꝑiculoſum eſt.ij.G
Periuriū ſolemnizatum eſt maximum peccatoꝝ: quod ꝓbat̄ per q̄nq̄.ij H
Exemplū ibidem
Qui recipit vel qui cogit aliquem ſcienter periurare peccat moꝛtalit̄.ij.I.
Exemplū ibidem
Iurare ꝛ iuramentum recipere ſine peccato quis poteſt in quinq̄ caſibus: ij.K.
LAboꝛauit chriſt' pro nobis ſex modis.16.D
Laboꝛatoꝛes multiplicit̄ fraudem committunt in ſuis laboꝛibus. vij.K.
Litigandū nō eſt ꝑncipalit̄ cuȝ quattuoꝛ perſonis.13.G.
Lites facere int̄ hoīes eſt factū diabolicum.14 E. Exemplum ibidē
Loq̄ ꝯtumeliā ꝛ ꝯuiciū ꝓximo quādo eſt moꝛtale.7 H
Loq̄ v̄ba ſcurilia ꝛ luxurioſa eſt ꝓpꝛie maloꝝ ꝛ impudicoꝝ coꝛdiū.8 D
Exemplum ibidē.
A multiloquio debent hominē cohibere quinq̄: ꝛ quando eſt pecc̄m moꝛtale.18 L
Loq̄ debem' libent̄ in mēſa de bonis ꝛ honeſtis.18 E. Exemplū ibidē.
Loquendo de luxuria quō ꝛ qn̄ eſt pec

catum mortale.19.F.
Ludus taxilloꝝ ꝙ̃ magnū peccatum ſit poteſt perpendi ex deſcriptione taxillorum.17.ii.
Ludus ꝙ ſit licitus ad hoc quattuor requirunt̃.7 oo
Luſores qn̄qꝫ in ludo cōmittunt decē et octo pcc̄a mortalia.7 kk.
Luſores pcc̄is ꝑticipes ſe faciūt q̇ ſortē luminis recipiunt.7.ll.
Luſores q̇ maledicūt deo ⁊ ſctīs ꝙ̃ grauit̃ peccant.ij F
Luſor q̊cūqꝫ auertat oclos cordis inueniet q̄ ſibi ludum diſſuadēt.7 mm
Luſoēs q̇bꝫ tenent̃ reſtituere ea q̄ lucrantur in ludo.7.nn Exēplū ibidē
Luxurie actus ſeptem modis committitur.vi.A
Luxurie actus ſemper eſt peccatū mortale.etiam qui fit cū ſoluta.h̄ ꝓbatur per duo.vi.A
Luxuria q̄ cōmittit̃ cū meretricibꝫ ē periculoſa ꝓpt̃ tria.vi B
Luxurioſus q̇ ꝟginē deflorat ꝗuit̃ peccat.h̄ ꝓbat̃ ꝑ q̄ttuor ⁊ q̄lit̃ puniat̃.6. L Exemplum ibidē
Luxuria zodomitica eſt peſſimū ⁊ ꝗuiſſimū pcc̄m.vi E.
Luxuria nocet hoī: diſplicet deo ⁊ omnibus ſanctis: ⁊ placet diabolo.qđ ſic ꝓbat̃.19.A
Luxuria ſine actu cōmittit̃ decem modis: ⁊ quando eſt peccatum mortale: ⁊ qn̄ non.19.B
Luxuria hꝫ octo filias: ⁊ qn̄ ſunt mortalia ⁊ qn̄ non.19.J.
Luxuria qūo ſe palliat ſub triplici ſpecie virtutum.19.D
Luxurioſi qui dicunt ſe non poſſe caſte viuere mentiunt̃: hoc ꝓbat̃ ꝑ quinqꝫ rōnes.19.N
Luxurie remedia ſunt tria cū tribꝫ exēplis ibi poſitis.19.O
Luxurie concupiſcentia quādo eſt mortale pcc̄m.x A
Luxurioſa delectatio cū plena deliberatōne ⁊ rōne eſt pcc̄m mortale.x.C
Maledicere do ñ licꝫ nec ſctīs nec hoībꝫ nec ſibi ipi. nec alicui creature.ij F Exemplū ibidē
Maledicere qn̄ ſit pccꝫ mortale ⁊ pena ꝓferentis maledictōem contra deū.ij.F in fine
Maria adorāda ē adoratōne yꝑdulie:
Maria q̄re obligat̃ nos iuuare ⁊ q̄lit̃ nos iuuat in morte ⁊ in vita. 4.X Exemplū ibidem
Maria hꝫ ſex maxima ꝓuilegia p̄ ceteris q̄ enarrant̃ in ſalutatōe angelica. 12.N Exempla duo ibidē
Matrimoniū honorauit deꝰ multiplicit̃.29.A
Matrimoniū ꝯtrahere volētes debēt tria hr̄e.29 B.
Septē ſunt cauſe q̄re aliq̇bꝫ in mr̄imonio nō bene ſuccedit.29.C
In mr̄imonio exiſtētes debēt ſeptē hr̄e ad ſeinuicē vt ſaluent̃.xxix.E
Matrimoniū ꝯtrahere poſt votum ſimplex ꝙ̃ periculoſum ſit.ij.O.
In matrimonio exiſtentes qui non abſtinēt in ſacris diebꝫ ⁊ noctibꝫ ab actu matrimonij: qūo q̄ndoqꝫ puniant̃. 6. G Exemplum ibidem
Matrimonij actus quādo eſt veniale: ⁊ qn̄ mortale.vi.F
Quinqꝫ ſunt tꝑa in q̇bꝫ abſtinendū eſt ab actu matrimonij.vi.G
In mr̄imonio exiſtētes qūo pn̄t vouere ⁊ qūo non.ij.Q
Uxor que furat̃ viro: ⁊ male expendit peccat ꝯtra p̄ceptū dei.7 H
Uxor miſericors qn̄qꝫ facit ꝓbū vir.7 H. Exemplū ibidem
Uir ꝑcutiens vxorē ſine cauſa an peccet mortalit̃.15.L.verſus finem
Mechanici ⁊ laboratores q̇ fraudulenter oꝑa ſua perficiūt peccant ꝯtra preceptum dei.7 K
Mentiri ⁊ falſum loqui qūo differunt 8.A.
Mendacium deteſtādum eſt ꝓpter qn/

q̄ mala. 8. B.
Mendacij occaſiones tres ſunt ſcʒ cupiditas auaricia ꝛ timoꝛ. 8. C
Mendaciū eſt triplex. iocoſum. officioſum ꝛ pniciosum. 8 D
Mercatores iurātes ꝑximis doloſe et mendacit̄ tenent̄ ad reſtitutōeʒ. iij. C Itē. 7. O. Exemplū ibidem.
Mercatores q̄ñ emendo ꝛ vendendo die feſtiuo peccant moꝛtalit̄. ꝛ quādo non. iij. D.
Mercatoꝝ duodecim genera damnantur. 7. O
Mercatores in ſtatera peccant tripl̄r. 7. P.
Mercatores q̄ ꝑpt̄ dilatōem tp̄is chariꝰ vendūt. vl̄ q̄ defectuoſam rē ſciēter vendūt tenent̄ reſtituere. 7. Q
Mercatores vel mechanici qui vendūt res que niſi ad malū vſum valēt q̄lit̄ peccant. 7. R.
Mercatoꝝ fraus ꝛ deceptio q̄ fit ex ꝓpoſito ſp̄ eſt pcc̄m moꝛtale. i7. F. G.
Moꝛtis pena an aliq̄d dirimat d̄ pena ꝑ pcc̄is. xx. E
Moꝛientes q̄ occidēdi ſunt ꝑ criminibꝰ ſuis qualiter inducendi ſunt ad penitentiam. xx. F.
Moꝛiētes in agone dn̄t ſeipos ꝛ cognatos ꝛ pueros ꝛ oīa tp̄alia deo ſponte offerꝛe. i7. R
Moꝛientibꝰ in agone occurꝛunt peccata ꝑpetrata. xij. B
Moꝛiētes q̄ in agone ꝑdūt vſum rōnis q̄d ſentiendū ſit de illis. xij. C
Moꝛientium erꝛoꝛes ſunt multiplices. p̄. M.
Moꝛtꝭ memoꝛia facit ꝯtemnē oīa tp̄alia mōi ꝛ delectabilia carnis. i7. J.
Moꝛtis memoꝛia q̄ñ eſt remediū cōtra gulam. i8. P
Mulieres debent velare capita triplici rōne. iʒ. H
Mulieres facies ſuas depingētes peccant moꝛtalit̄. iʒ. J
Mulierū conſoꝛtia vitanda ſunt eis q̄ volūt caſte viuere. xix. Q. Exemplum ibidem.
Mundum amare eſt periculoſum ꝓpter quattuoꝛ. xix. L.
Natus eſt xp̄s de virgine. ꝛ hoc p̄ncipal̄r ꝓpter tria. xxij. R.
Nobiles ꝛ p̄ſidentes debēt terram ſuam ꝛ ſubditos ſuos tueri. xi. L.
Nouem ſunt peccata aliena. xi. A.
Nouitatuʒ p̄ſumptio quomodo ſit peccatum moꝛtale. xiij. aa.
Obedire debet quis libenter ſuis ſuꝑioꝛibus propter tres cauſas. iiij. G.
Odire eſt velle alicui malum. ꝛ hoc eſt valde ꝑuerſum. iiij. D.
Opera miſericoꝛdie ſp̄ūalia nobilioꝛa ꝛ vtilioꝛa ſunt coꝛpoꝛalibus. xx. H.
Operari mala cuʒ gaudio. ꝛ odire illos qui te in bonis infoꝛmant ꝛ nauſeaʒ habere audire bona ꝛ ſalutifera quā do eſt moꝛtale. xvi. F. G.
Op̄a bona facere cum tedio quādo eſt moꝛtale vel veniale. xvi. J.
Orare tenemur ꝑ inimicis nr̄is. xx. Q
Oratio in quinq̃ p̄cellit ieiunium ꝛ elemoſynam. xxi. A.
Oratio dn̄icalis omnes alias oratiōes precellit. xxi. B.
Orationis dn̄icalis expoſitio. xxi. C
Oratio ſanctoꝛum in celo ſemper exauditur. iij. V.
Oꝛnatus veſtium incitans ad malam libidinem eſt peccatū moꝛtale. x. B.
Oꝛnatus mulierū in crinibus ꝛ peplis repꝛehenſibilis eſt. xiij. G. H.
Oꝛnatum ꝛ pulchꝛitudinē coꝛpoꝛis debent cohibere illa q̄nq̃. xiij. O.
Patientia per tria acquiritur xx. H.
Patiētiam habere debemꝰ in aduerſis ꝛ in tribulatōibus noſtris. xx. O.
Parētes tenentur ſex ſuis filijs. iiij. C.
Parentes debent infoꝛmare filios quomodo ſe debeant habere ad ꝑximos

Tabula

iiij.D.

Parentes debent filios ſuos cum virgis corrigere. ⁊ nō maledicere eis cuꝫ verbis.iiij.E.

Parentes quomodo ſemper mereri poſſunt in educatione puerorum.iiij.F. Item.xxix.G.

Parentes q̄ hereditant iniuſtas res ſuper pueros ſuos.iiij.G

Parentes quomodo debent informare pueros ſuos ne quicq̄ furentur etiam de paruis rebus.vij.G.Exempla ibidem

Parētes in ſex poſſunt demereri q̄ pueri eorum moriuntur ante etatem legitimam.xxiij.D.

Paſſio chriſti ad memoriam reducenda eſt illis qui pro criminib⁹ ſuis occidendi ſunt.xx.G.

Paſſionem chriſti rememorando conſiderare debemus qualia pro nobis ſuſtinuit. ⁊ a quibus ⁊ pro quib⁹ ſuſtinuit. Et quomodo iā patit a malis chriſtianis.xxij.L.

Pater noſter eſt deus. ⁊ quare eum ſic nominamus.xxi.C. Item.xxij.C.

Pater ſupnaturalis id eſt celeſtis a nobis honorādus eſt tripl'r.iiij.A.

Pater ſpiritualis id eſt ſacerdos eſt tripliciter honorādus.iiij.H.

Peccata aliena ſunt nouem.xi.A

Peccata clamantia in celum ſunt quattuor.v.B.

Peccata manifeſtanda ſunt ad emēdādum ⁊ corrigendum.xi.D.

Peccatum mortale quattuor modis cōmittitur.xij.A.

Peccatum oritur in cogitatiōe. pgreditur in delectatōe. ⁊ ꝯſummatur in cōſenſu rationis.xix.B.

Peccatum mortale nocet homini in vita ⁊ in morte ⁊ poſt mortem.xij.F.

Peccatum nocet illis qui ſunt in purgatorio.illis qui ſunt in inferno.in celo ⁊ in mundo.xij.I.

Peccatum mortale poteſt precauere q̄libet homo mediāte gratia. ⁊ hoc pbatur per tria.xij.D.

Peccatum quodcūq̄ mortale qđ quis dimittit non ꝓpter deum ſed propter timorem hominum.xix.H.

Peccator volens penitere debet duo facere. ⁊ habere ſpem firmam de indulgentia peccatorum.xxv.K.Et.xxv O.Exemplum ibidem.

Peccatum veniale quid ſit. ⁊ quot modis committitur. ⁊ damna que infert homini.xij.L.

Peccata venialia ſunt occaſio peccatorum mortalium. ⁊ hoc quattuor modis.xij.O.

Peccata venialia octo modis dimittūtur.xij.Q.

Pene inferni ſunt multum acerbe.xij.H.Exemplum ibidem

Damnati vtrum vellent omnes homines damnari.xij.K.

Pena purgatorij q̄ grauis ſit.xij.N. Exemplum ibidem.

Pena damnatorum eſt grauiſſima.qđ probatur per fercula ⁊ potum ipſorū xviij.K.G.

Penitentie dignitas ⁊ vtilitas oſtenditur in tribus.xxv.A.

Penitentiam falſam agunt nouem genera hominum.xxv.N.

Penitētia eſt omipotens reſpectu dei ⁊ peccatoꝝ ꝓ̄ter quattuor.xxv.C.D.

Penitentia vera que ſit.xxv.X.Exemplum ibidem.

Pertinacia quomodo ſit peccatuꝫ mortale.xiij.X.

Pietas eſt triplex. ſcꝫ quo ad deum.q̄ ad ꝓximū. ⁊ quo ad ſeipm.xxx.B.

Precepta q̄uo quilibꝫ adultus tenetur ſcire.xij.C.

Precepta ſunt cū ſumma diligentia ſeruāda ꝓpter decem cauſas.i.A

Precepta ſunt ſcripta in triplici pte corporis noſtri. ⁊ quare.i.B.

Precepta decalogi emanant a dilectōe dei ⁊ proximi.i.C.

Preſumptio nouitatū q̄uo ſit peccatum mortale.iȝ.aa

Puſillanimitas quomodo ſit mortale. xvi.E

Queritur:an teneamur penitere de venialibus.⁊ vtrum confite/ri:⁊ an dimittantur ſine mortalibus.xij.P

Queritur:an damnati vellent oēs hoīes damnari.xij.R

Queritur an quis poſſit odire deuȝ an non.i9.R

Queritur an quis poteſt viuere ſine pc̄cō mortali.xij.M

Quietem mentis q̄uo impediūt diuitie ⁊ quomodo inquietudo talis eſt pec/catum mortale.17.D

Raptores in trib9 peiores ſtꝫ dia bolo.vi.A

Raptoris vxor q̄uo p̄tvti dera pinis.⁊ q̄uo non.7 B

Reliquie ſctōꝝ q̄lr̄ ſūt adorād̄e.i.X.

Reliquias ſanctoꝝ furari vl̄ emē ſymo niacū eſt.7 E

Res inuente qualiter reſtituende ſunt: vij.L

Res iniuſtas heredib9 relinquētes q̄li/ter puniantur.5.N.Exemplū ibidē.

Item.7.pp.Exemplū ibidem

Res iniuſtas ⁊ paruas furātes quādo eſt mortale:⁊ q̄n veniale.7.F

Res paruas furantes qualit̄ oporteat reſtituere:tria exempla de hoc.7.G

Res q̄n furantur ſerui ⁊ ancille domi/nis ⁊ male expendunt quomodo pec cant.7.I

Res iniuſtas poſſidētes debēt ſeptē co gitare que īſtigant eos ad reſtitutōeȝ vij.pp.Exemplū ibidem

Res iniuſtas poſſidentes an ſtatim te/neantur reſtituere.7.qq

Res iniuſte reſtituende ſunt heredib9 ⁊ non debet cum eis eccleſias vel mo/naſteria edificare:nec pauperib9 ero/gare.7.rr.Exemplū ibidem

Res iniuſte reſtituende ſunt:alias pec/catum nō dimittitur.25.O.

Rem raptam vel furatam emens quīn q; damna incurrit.vii.S.

Rerum iniuſtarum participatio ē vnū de nouem peccatis alienis.xi.I.

Reſtitutio quomodo debeat fieri p̄ illū qui impediuit aliquem in conſecutio ne muneris vel beneficii.v.ff.

Reſtitutio q̄uo debeat fieri p̄ illos que male receperunt ab eccleſiaſticis per/ſonis.vij.tt.

Reſtitutio etiam debet fieri de paruis rebus iniuſtis Et hoc patet p̄ tria ex empla.vij.G.Item.vij.tt.

Reſtituere nō tenetur ille cui creditor ſpō/te ⁊ libere dimiſit.vij.tt.

Sacramēta ſunt ſeptem.⁊ quīq; ſunt neceſſitatis ⁊ duo volunta tis.xxiij.A.

Sacramentum calicis q̄uo ſit adoran/dum.i.S.

Sacerdotes habēt nouē magna priui legia pre cūctis hoīb9 mūdi.xxviij A

Sacerdos exiſtens in pc̄ō mortali q̄ti/ens exercet actū aliquē ſacris ordini/bus annexuȝ totiens peccat mortaliter xxviij.E.

Sacerdos fornicarius eſt ſuſpēſus ip̄o iure ab officio.28.F.

Sacerdotes male expēdētes p̄rimonī um xp̄i tenentur ad reſtitutōeȝ.28.F G

Similiter ⁊ concubine ſacerdotū tenen tur reſtituere ea que ſic p̄ tali actu re/ceperunt.ibidem.

Sacerdotes q̄re honorādi ſunt.iiij.V.

Sacrilegiū committunt qui furantur in loco ſacro.vij.E.

Sācti orāt p̄ nob̄ triplici de cā.iij.V.

Sancti q̄liter honorādi ſunt.i.X

Sanctos honorātes ⁊ diffinitiue credē tes ꝙ eis hoc vel illud ꝯtingat errant iij.X.Item.iij.X.

Spem quadruplicem requirit deus a quolibet homine.i.T.

Satiſfactio debet fieri p̄ ꝯtrarium ⁊ ſa tiſfactio expleta in peccato mortali q̄

modo valet.xxv.L.M
Spūſſancti dona ſunt ſeptē.xxx.A
Spūſſanctus p donum ſcientie docet cognoſcere deū pximū ꝛ ſeipꝫ.xxx.E Jtem.xxx.L
Suffragia facta p malos: vtꝝ valeant defunctis.xij.J
Superbꝫ qualit̄ p deo colit ornatū corporis.i.V
Superbꝫ ornatꝰ incitās ad libidinē eſt pccm̄ mortale.x B
Supbia deteſtāda eſt ꝓpt̄ tria.iꝫ.A
Supbia eſt duplex interior ꝛ exterior.
Jnterior hꝫ quattuor ſpēs.iꝫ.B
Supbꝫ ſepferens alijs in eſtimatione ſua.q̄ꝫ periculoſe peccat.iꝫ.C
Supbꝫ habitꝰ eſt culpabil̄ ꝓpt̄ q̄ttuor iꝫ.E.ꝛ duo exempla ibidem
Supbia capitis in crinibꝫ ꝛ in peplis ē rephenſibilis ꝓpt̄ iſta.iꝫ.G.exē.ibid
Supbia cingulorꝫ ꝛ ſotularū eſt ſtulticia.iꝫ.K L
Supbꝫ ornatꝰ nocet hoī deo ꝛ angelis ꝛ pximis.iꝫ.M
Supbia occultat ſe ſub triplici ſpē ꝟtutum.iꝫ.bb
Supbie remedia ſunt ſex.iꝫ.cc.
Tempus pn̄s eſt vtilit̄ expēdendū.ꝛ quare.16.N
Tp̄s obſuare in actibꝫ hominū qn̄ licet: ꝛ qn̄ nō.i.H
Tpalia nō pn̄t ſatiare affectū hoīs ꝛ aīe triplici rōne.17 B
Tpaliū affectꝰ quibꝫ modis eſt pccm̄ mortale.9.A
Tpalia cū nimia tenacitate retinēs q̄liter peccat.9.B.Exemplū ibidem. Jtem.20.A
Tpalia ꝛ neceſſaria vite pn̄tis debemꝰ ſperare a deo.17 K
De tpalibꝫ reddemꝰ deo rōem triplicēꝫ 17.M.ꝛ.18.T
Tpalia pluribꝫ hoībꝫ ſūt occaſio ꝙ mali ꝛ pūerſi efficiunt̄.17.O.exē ibideꝫ
Thelonea ꝛ vectigalia ſoluenda ſunt. 7.N.
Thelonea ꝛ pedagia exigens a clericis ip̄o facto excōicatus eſt.vii.N.
Teſtis falſus tria magna mala ꝯmittit vii.A.
Teſtes iniqui qūo puniātur a deo qn̄ꝫ in pn̄ti.viii.N.Exemplū ibidem
Trinitas i diuis mlt̄ipl̄r ꝓbat̄.22.B
Veſtire nudos eſt multū meritorium.xx.C.
Veſtiū p̄cioſitas eſt culpabilis ꝓpter q̄ttuor.xiij.E.Exēplū ibideꝫ
Veſtiū ſupfluitas attendit̄ in tribꝫ.xiij F.Exemplū ibidem
Veſtiū ornatꝰ p̄t eſſe pctm̄ mortale triplici rōe.xiij.N.Exemplū ibidē
Vidēs mulierē ornatā vel faciem pulchrā duo bona ex h̄ dꝫ elicē.xix.E.
Viſus ꝛ oculi diligēter ſunt cuſtodiēdi ꝓpter tres cauſas.xix.D.
Virtuoſi ꝛ virtutes qūo ab amatoribꝫ mundi irridenk̄.xi.G.
Vnctio extrema q̄bus cōferenda ſit.et an poſſit iterari.xviij.A.
Vnctio extrema habet p̄ncipaliter ſex effectus.xxvij.B.
Vota ſtulta ꝓmittētes q̄l̄r peccēt.i.R
Votū q̄d ſit.ꝛ ꝙ tria reqrūtur ad votum fiendum.ij.L.
Votū licitum ſemp obligat exceptꝭ q̄ttuor caſibus.ij.M.
Jn q̄bus votis epī pn̄t diſpenſare ꝛ in q̄bus non.ij.N.
Vouēs vtrū ſtatim tenetur votū adimplere.ij.P.Exemplum ibidem
Vouere q̄ poſſunt ꝛ qui nō.ij.Q
Vota nō ꝑſoluentes q̄ꝫ grauiter puniātur.De hoc exemplū.ij.R.
Vſura ꝙ ſit peccatū ꝛ ꝯtra iuſticiā.hoc probatur per tria.vij.T.
Vſurariꝰ peior eſt diabolo.iudeo.iuda morte.iferno.inſup oī pctōre.vij.V
Vſurarij publici q̄druplici pena plectūtur.ꝛ d̄ ſepl̄tura eorꝫ.7.X.exēplū ibi
Vſurā in emēdo ꝛ vendendo ꝯmittūt iſti homines.vij.O.
Vſurariorꝫ nouē genera enumerantur

q̃ vſuram ꝯmittunt.vij.Y.
Qñ licet mutuũ recipe ſub vſura.ꝛ qñ nõ.vij.aa.
Qñ licet ab vſurario elemoſynã vł do/ na recipe.ꝛ quãdo nõ.vij.bb.
Maritus q̃ hꝫ filiã vſurarij in vxorem qño p̃t dotẽ recipe ꝛ qño nõ.vij:cc.
Creditoꝛ qño põt recipe ſolutõem debi ti ab vſurario.ꝛ qño nõ.vij:dd.
Uſurarius q̇bus modis cogit̃ ad reſti/ tutõem.vij.ee.
Uxoꝛ qualem dilectõem debet habere ad virum ꝛ ecõuerſo.xxix.F.
Uxoꝛ qñ moꝛtal'r peccat furando viro ſuo.ꝛ quãdo nõ.xix.H.
Uoluntas dei quo ad nos p̃ncipaliter ꝯſiſtit in tribus.xxi.B.
Xp̄us eſt magiſter noſter. ꝛ docet nos ſeptem bona.xxij.F.
Xp̄m debemus p̃eligere in do/ minũ noſtrũ ꝓpter q̃nqꝫ.22.B.
Xp̄i incarnatio qño facta ſit.ꝛ quare cõ ceptio ipſius attribuitur ſpirituiſan/ cto.22.H.J.
Xp̄s laboꝛauit ꝓ nob̄ ſex mõis.xvi M
Xp̄s tribus vicib' eſurijt.ꝛ q̃lem cibũ tũc habuit.xviii.R.
Ydolatriam committũt ſuperbi auari guloſi.i.U.
Ymagines poſſumus adoꝛare ſine ydolatria.i.X.
Ypocriſis deteſtanda eſt ꝓpter tria.et q̃ ſunt tres ſpẽs ypocriſis.xiii.T.
Ypocriſis octo modis ꝯmittitur.ꝛ quã do eſt peccatum moꝛtale.xiii.U.

¶ Finitur tabula

¶ Sciendũ ꝙ tredecim ſunt noĩa p̃/ ceptoꝛũ:q̃ habent̃ in pſalmo cẽteſimo Beati immaculati in via ꝛc̃.qui ꝑ totũ annũ cantatur in p̃mis. Et eſt excellẽti/ oꝛ omĩbus alijs pſalmis. Et nõ eſt ver/ ſus in eo q̃n aliquod illoꝝ noĩm habea/ tur in eo.ꝛ in aliq̃bus verſib' duo nomi na que ſignificant̃ ꝑ tredecim litteras in illis dictõibus:melius me viuit Unde Precepta domini ſunt eloquia dei.ap/ te voluntatem dei ſignificãtia. Equita/ tes qꝛ ſ̃m iuſticiam facta ſunt. Idem in coꝛde.in oꝛe ꝛ in oꝑe cõtinẽtia. Iudicia qꝛ vnicuiqꝫ ꝓ meritis debitam retribu/ tõem ꝓnũciant. Dicũtur iuſticie.qꝛ ni/ hil inoꝛdinati cõtinent.ſed ita eſt vt di/ cunt.plena ſunt veritate ꝛ beatos faci/ unt veraces. Iuſtificatões quia obſer/ uata reos liberant. Inſuꝑ dicunt̃ veri/ tates.nihil em̃ falſi ꝯtinent ꝛ veraces fa ciunt obſeruatoꝛes ſuos. Dicunt̃ verba dei.i. ſignificatiões dei ad hoĩem. Di/ cunt̃ etiam vie.qꝛ obſeruatoꝛes ſuos ꝑ/ ducunt ad celeſtia. Dicũtur ſermones. qꝛ narrando inſtruũt fideles. Manda ta:quia facienda indicãt.licet em̃ ſint q̃ dam p̃cepta negatiua ꝓhibitõis.tamẽ omĩs ꝓhibitio includit in ſe affirmatio nẽ. Dicunt̃ mirabilia.quia inſolita p̃ci/ piunt ꝛ incognita ꝓmittunt.inſolita dr̃ co ſ̃m modũ loquẽdi ꝛ ſ̃m vetus teſta/ mentum. Dicunt̃ teſtimonia.qꝛ penis ꝛ ꝓmiſſis admonent. Nã teſtificant̃ pe/ nam ꝛ gloꝛiã. Inſuꝑ dicunt̃ lex.qꝛ ad obſeruatõem ritus obligant omẽs ho/ mines. Ideo nemo excuſatur nõ obſer/ uare ea. ꝛ per conſequẽs nemo excuſat̃ a non ſciendo ea. Unde ſequitur vt ſcri bitur Mathei.xix. Si vis ad vitam in gredi ſerua mandata ꝛc̃.

Liber diſcipuli. De eruditi/one chriſtifideliũ Incipit.

De decem precep/tis in generali.

S
I vis advitã igre/di. ſerua mandata dei Matthe. xix. In verb' ꝑpoſitis oſtendit chr̃s culi/bet homini viam vite eterne. cum d'r Si vis advitam i/gredi ꝛc. A

¶ Sciendũ ꝙ p̃cepta ſunt pre oĩb' in/time diligenda ꝛ cũ ſumma diligẽtia ſer/uanda Vñ pſ̃. ido dilexi mandata tua ſup aurum ꝛ topazion Et hoc ꝓpter de/cem cauſas ¶ Prima cauſa eſt. quia fa/ciũt obſeruatores ſuos amicos dei Vñ Joh. xiiij. Vos amici mei eſtis ſi feceri/tis que precipio vob. Nec hoc eſt parũ quia deo ſeruire ē regnare. O quantuz bonum cedit homini cũ non ſolũ fit ſer/uus regis celeſtis. ſed etiaz amic' regis eterni Ecc̃i vi. Amico fideli nulla ē cõ/paratio. ſed xp̃s eſt fideliſſim' amicus. Unde Ariſto. pri. rhetori. oſtendit q̃s ſit verus ꝛ fidel' amicus dicens Amicus eſt q̃ operatur alteri que putat ſibi eſſe bona ꝛ hoc ꝓpter illum Modo hoc ma/nifeſte ꝛ pleniſſime ĩuenit' in xp̃o. q̃ nob quotidie benefac̃ ex ſua bõitate ꝛ miſe/ricordia ꝛ hoc ꝓpt' noſtrũ bonũ. qꝛ d' bo/nis noſtr; nihil indiget Unde pſ̃. Bo/norum noſtrorum nõ indiges. Ido diſ/crete ꝛ ſapienter faciunt qui querũt quo/modo amorem ꝛ amicitiam dei poſſunt acquirere. ſed hoc fit in obſeruatione p̃/ceptorũ. vt pꝫ ĩ aucte Joh. p̃allegata. Sꝫ q̃les amici ꝛ ꝯſanguinei erunt ob/ſeruatores p̃ceptoꝝ dei Reſpõdeo ꝙ p̃/cepta faciũt obſeruatores attinẽtes eſſe d'o quaſi om̃i gñe attinẽtie Vñ Mat. xij. Quicunqꝫ fecerit voluntatez patris mei q̃ ĩ cel' eſt. ip̃e me' frater ꝛ ſoror ꝛ ma/ter eſt Frater vel ſoror xp̃i eſt qꝛ coheres Quaſi mater chr̃i eſt bona mulier que mandata obſeruat. qꝛ coronat' ſicut ma/ter chr̃i. que regina celi ꝛ terre eſt Vñ d' Luc̃. 8. Mater mea ꝛ fratres mei ſunt q̃ v'bũm dei audiũt ꝛ faciunt. ¶ Sc̃da cauſa. quia hoĩes ad hoc a deo facti ſt; vt mandata ei' cuſtodiant. Vñ d' opti/mũ ꝙ hoĩes ſeculares ꝛ cõmunes p̃nt fa/cere in mũdo iſto ꝭm ſuũ ſtatũ videtur h' eſſe Vñ in ꝓuer. Nil meli' q̃ attende/re ĩ mandat; dei ꝛc. qꝛ hic ē finis hoĩs Vñ Ariſto. vi. topicoꝝ Finis ĩ vnoq̃qꝫ gñe eſt optimũ ꝛ cui' gr̃a fiũt alia Vñ d' Ecc̃s. vl. Time deũ ꝛ mãdata ei' obſ'/ua. h' eſt oĩs homo. i. ꝓpt' hoc ſiue ob h' eſt oĩs hõ Vñ Berñ. Si h' eſt oĩs hõ ſine hoc nihil eſt oĩs hõ Nihil inquaz ĩ valore ē hõ ſine obſeruatõe p̃ceptorum Qñ aliqua res fit ad aliq̃d opus ꝛ qñ il/lud nõ ꝯſeq̃tur. tũc fit illa res inutilis et deſtruit' Sic hõ q̃ fact' eſt vt mandata ꝭuaret qñ p̃cepta dei ꝭuare noluit. de/ſtrui ꝛ mori dign' fuit Vñ iuſtiſſima fu/it illa ſentẽtia Geñ. ij. Quacũqꝫ die co/mederit; ex eo. morte moriemini. ſic dic̃ iã cuilibet hoĩ. Quacũqꝫ die p̃ceptũ ali/q̃d trãſgredier;. morier; Vñ d' Berñ. Dign' plane eſt morte q̃ tibi dñe ihu re/cuſat viuere Ex quo hõ fact' ē ad h' vt p̃cepta dei ĩpleat. tũc nõ p̃t meliorẽ the/ſauꝝ ſibi ĩ mũdo iſto theſauriſare q̃ mã/data dei ꝭuare Ecc̃i. 29. Pone theſau/rũ tuũ ĩ p̃cept; altiſſimi ꝛ ꝓderit tibi ma/g; q̃ auꝝ ¶ Tercia cauſa q̃ nos dꝫ mo/uere ē ꝙ d's vult ea multũ ꝛ ſtricte ꝭuari Vñ pſ̃. Tu mãdaſti mandata tua cu/ſtodire nimis. Prouer. 7. Legẽ meam q̃ſi pupillã oculi tui cuſtodi Pupilla de/ligent' ſeruat' eo ꝙ ledit' de facili ꝛ valde periculoſum ē. Facili' autẽ ledit' lex dei q̃ pupilla. qꝛ ſola volũtate. Ledit' etiaz ꝑiculoſius. qꝛ meli' eſſet hoĩ oculũ erui

q̄ꝫ p̄ceptū dei trāſgredi. Vñ Mat. 18
Si ocul⁹ tu⁹ ſcandalizat te. erue eum et
ꝓijce abs te. imo homo potiuſ deberet
ambos oc̄los ⁊ ambas man⁹ ⁊ ambas
pedes ꝑdere. q̄ꝫ vnum p̄ceptum trāſgre
di. Sꝫ heu multi oppoſitū faciūt q̄ ꝓpt̄
vnam paruā ⁊ momentaneā delectati/
onē tranſgrediunt̄ p̄cepta dei. Sic lu/
xurioſi. ꝙ ſi ſcirēt ſe ſtatim poſt actū vnū
ꝑdere oculū vnū vl̄ manū. nullo mō pec
carent. ſꝫ ꝓpt̄ deū ⁊ ſalutē ꝓpriā n̄ dimit/
tunt q̄n libidinē ſuā expleant. Et ꝑ hoc
non oculos ⁊ man⁹ ſolū ꝑdunt. ſꝫ etiā vi
tam eternā. ⁊ inſuꝑ mortē eternā corpo
ris ⁊ aīe incurrūt. Simili mō dicenduꝫ
eſt de auaris q̄ ꝓpt̄ modicā ſubām tpa/
lem quā iniuſte lucrari pn̄t p̄ceptuꝫ dn̄i
trāſgrediunt̄. Sil'r iracūdi q̄ ex paruo
motu ⁊ ꝓpt̄ paruā iniuriā eis illatā. iu
rant ⁊ blaſphemāt creatorē ſuū ⁊ male
dicūt ꝓximis. q̊d tn̄ ꝓ toto mūdo ꝟ nō eſ/
ſet faciēdū chriſtiano. ⁊ ſic d̄ alijs tranſ/
greſſoribꝫ p̄ceptoꝝ. ¶ Quarta cauſa q̄
nos monere debet ad obſeruandū p̄ce/
pta eſt ꝙ d̄s vult hr̄e manſionē delecta/
bilē cum illis q̄ obſeruāt eius precepta
ab eo eis data. Joh. 14. Si q̄s diligit
me ſmonē meū ſuabit. ⁊ poſt Et ad eū
veniem⁹ ⁊ manſionē apud eū faciemus
q̄ꝫdiu aliquiſ p̄cepta ei⁹ ſuat tādiu deū
ſecū hꝫ. imo in ſeipo nec p̄t amittere deū
dū ipa ſuat. Et ideo q̄libet cū tāta
ſollicitudīe debet diuina p̄cepta ſuare.
ſicut ꝑ deum in ſe vult retinere. Et ſic vi/
tā gratie in preſenti ⁊ gloriam in futuro
non amittere. Prouer. 7. Serua man
data mea ⁊ viue) ſupple vita grē i p̄ſenti
⁊ gl'ie i futuro. Ergo q̄ſi ipm deū ⁊ qua
ſi vitam ⁊ ſalutē noſtrā cuſtodire debe⁹
p̄cepta dei. ¶ Quinta cauſa eſt ꝙ obſ
uatio mādatoꝝ gratiſſimum eſt ſacrifi/
cium deo. Ecci. xxxv. Salutare ſacrifi
cium eſt attendere mandatiſ dei ⁊ diſce/
dere ab omni iniquitate. Salutare vo/
catur hoc ſacrificium. quia eſt cauſa ſa/
lutiſ eterne. Cum alijs ſacrificijs poteſt

homo dānari. cum hoc non. Vn̄ d̄. ꝑ̊.
Regū. 15. dixit Samuel ad Saul Nū
quid vult dn̄s holocauſta ⁊ victimas. ⁊
non potius vt obediatᷣ voci dn̄i. ¶ Se
xta eſt q⁊ faciunt ꝙ homo īpetrat a d̊o
quicquid voluerit. ꝑ̊. Joh. 3. Chariſſi/
mi ſi cor noſtrū non rephenderit nos. ſi
duciā habemus ad deum ⁊ quicq̇d pe/
tierimus ab eo accipiemus. q̄m māda/
ta eius cuſtodim⁹. Ideo deus q̄n̄qꝫ nō
vult hoīem exaudire in oratione. quan/
do homo non vult eum audire in man/
datoꝝ obſeruatione. Prouer. 28. Qui
declinat aurem ſuā ne audiat legē. ora
tio eius erit execrabil'. Ergo non debēt
conqueri trāſgreſſores p̄ceptorum ſi de
us eos non exaudit cum aliquid poſtu
lant ab eo. Unde Augu⁹. Qua fronte
poſtulas quod ꝓmiſit d̄s. ꝑ̊mum audi
ammonitiones. ⁊ ſic exige ꝓmiſſiones.
¶ Septima eſt q⁊ cuſtodiunt obſuato
res ſuos ne aliquod malum eis contin/
gat. Eccs. 8. Qui cuſtodit p̄ceptū. nō
experiet̄ quicq̄ꝫ mali Hoc intelligit̄ nec
in vita p̄ſenti. nec ī morte. nec poſt mor/
tem. Hoc ꝓbatur. q⁊ licet accidat virꝭ
ſanctis in vita preſenti q̊d eſſet alijs ma
lum. eiſ tamen eſt bonum cum ſit mate
ria corone eterne. Bern̄. Jocundum
eſt dei iudicium. q̄m ille ſuꝑbus mallea
tor humilium neſciens. fabricat eis co/
ronas ꝑpetuas. ps̄. Suꝑ dorſuꝫ meū
fabricauer̄t. ⁊c̄ Aug⁹. Quid times ho
minē. hō ī ſinu dei poſit⁹. tu de illi⁹ ſinu
noli cadere. Quicq̇d ibi patierꝭ ad ſalu
tē tuā erit. nō ad ꝑditōem. Nec ī morte
q⁊ a mala morte cuſtodit eos Augu⁹.
Morte mala mori non p̄t q̄ bonā ante
duxerit vitam. Ergo ſi bene vis mori.
ſua mādata. Nec poſt mortē. q⁊ cuſto/
diūt a morte eterna ſuos obſuatores.
Vñ Joh. 8. Si q̄s ſmonē meū ſerua/
bit. nō guſtabit mortē ī eternū. Sap. 3
Juſtoꝝ aīe ī manu dei ſtꝭ. ⁊ nō tāget il/
los tormētū mortꝭ. ſupple eterne Unde
etꝭ Damaſcen⁹ li. 4. Mors ſctōꝝ ſom/

nus magis ē ꝗꝫ mors. laborauerūt eīn
in p̄ſenti vita vt viueret ī eternū. Unde.
pš. Preciosa ī ꝯſpectu dn̄i mors ſctōꝝ
ei⁹. ¶ Octaua cā ē q̄ nos debet moue/
re ad obſuatōem mādatoꝝ. Qꝛ māda
ta dei ſtꝫ leuia. H̄ pꝫ ꝑma Joh. v. Hec
ē charitas dei vt mādata ei⁹ faciam⁹ ⁊
mādata eius ḡuia nō ſunt. Un̄ Aug⁹.
Mādata dei alleuiāt ſuos oꝑatores ⁊
faciunt eos agiles ſic̄ pēne aues pēnatā.
Hoc āt fit ꝓpt̄ charitatē hoīs quā hꝫ
ad deū. Un̄ amāti nihil ē difficile. Itē
ſunt ſuauia. Unō pš. Et dulciora ſuꝑ
mel ⁊ fauum. Math. xi. Jugum enim
meum ſuaue eſt. ⁊ onus meuꝫ leue. Itē
ſunt ſctā. qꝛ nihil iniquum continēt. nec
repudiari dignum. Roma. 7 Lex qui
dē ſctā. ⁊ mādatum ſctm̄ ⁊ iuſtum ⁊ bo
num. Ex his pꝫ ꝙ nulli melius ē ī hac
vita ꝗꝫ homini qui deo fuit ⁊ virtuoſaꝫ
vitā ducit. Unde Ariſtol. 9. ethicoꝝ
Uirtuoſitas beatiſſima eſt vita. Unō
etiā Grego. in moralibus. Abſit ꝙ tan
ta ſit delectatio in vitijs quāta in virtuti
bus. Unde etiā Chryſoſto. ſuꝑ Joan
em Sicut malicia etiā ante gehennā
eos qui hic ea participāt cruciari ꝯſue/
uit. ita virtus etiam ante regnum eos q̄
eā hic operātur preparat voluptati. cū
ſpe optima ⁊ delectatione perpetua vi/
uere faciēs ¶ Nona cā eſt ꝙ obſeruato/
rib⁹ ſuis multiplices bn̄dictōes cōferūt
q̄ ds̄ eis ꝓmiſit vt habet̄ Deutero. 28.
Si audieris voceꝫ dn̄i dei tui vt facias
ſcꝫ oꝑe atqꝫ cuſtodias ſcꝫ mēte oīa man
data eius. faciet te dominus deus tu⁹
excelſiorē cunctis gētibus q̄ verſantur ī
terra. Ueniētqꝫ ſuꝑ te vniuerſe bn̄dicti/
ones iſte. ⁊ app̄hēdēt te id ē circūdabūt
te vndiqꝫ. Si tamen precepta ei⁹ audi/
eris. benedictus tu in ciuitate. id eſt in
eccleſia preſenti. ⁊ benedictus in agro.
id eſt exercitio laboris Benedictus fru
ctus ventris tui. id eſt cogitationes: Et
fructus terre tue. id eſt exercitium corpo
ris. fructuſqꝫ iumentorum tuorū. id eſt
quinqꝫ ſenſuū: Benedicta horrea tua
id eſt virtutum cuſtodia. Benedicte re
liquie tue: id eſt bona voluntas que re/
manet poſt opera tua. Benedict⁹ eris
ingrediens. id eſt in eccl̄iam preſenteꝫ ꝑ
fidem. ⁊ egrediens de preſenti vita Da
bit dominus inimicos tuos. id eſt de/
mones qui conſurgunt aduerſuꝫ te. cor
ruentes in conſpectu tuo. Abundare te
faciet dominus omnibus bonis. ſi ta/
men audieris mandata domini dei tui
⁊ cuſtodieris ea ⁊ feceris: ac non declina
ueris ab eis nec ad dexteraꝫ nec ad ſini/
ſtram. nec ſecutus fueris deos alenos.
¶ Decima cauſa eſt. quia obſuatores
ſuos a multiplicibus maledictionibus
preſeruant. quas deus tranſgrediētib⁹
minatur. Unde Deute. xxviij. Quod
ſi audire nolueris vocem domini dei tui
vt cuſtodias et facias omnia mandata
eius que ego precipio tibi. venient ſuꝑ
te omnes maledictiones iſte ⁊ apprehen
dent te. Maledictus eris in ciuitate. id
eſt in eccleſia preſenti. Maledictus in
agro. id eſt in exercitio laboris. Male/
dictus fructus ventris tui. id eſt cogita
tiones Et fructus terre tue. id eſt exerci
tium corporis. Maledictus eris īgre/
diens in hanc vitam. Et egrediēs ſup/
ple de hac vita. Mittet domin⁹ ſuper
te famem ⁊ eſuriem propter adinuentio
nes tuas peſſimas in quibus reliquiſti
deum. Percutiat te dominus egeſtate
febre. ardore. ⁊ frigore Tradet te domi
nus corruentem ante hoſtes tuos Sit
qꝫ cadauer tuuꝫ in eſcam cunctis vola/
tilibus celi ⁊ beſtijs terre. id eſt demoni/
bus: Et non ſit qui abigat. Et venient
ſuper te omnes maledictiones iſte. ⁊ ꝑ/
ſequentes apprehendent te donec inte/
reas. qui non audiſti vocem dn̄i dei tui
nec ſeruaſti mandata eius. Hoc idem
probat pš. cum dicit. Maledicti q̄ de/
clinant a mandatꝭ tuis. B ¶ Ne
aūt obliuiſcamur ꝑcepta dei. ido ſtꝫ no/
bis ſcripta in triplici parte corporis. vi/

delicet in manibus. propter decez digi/
tos manuũ In pedibꝫ: ꝓpt̃ decẽ articu
los pedũ. Et in ip̄is ſenſibꝫ. ꝓpt̃ quincꝫ
ſenſus exteriores. et quincꝫ interiores.
Ideo aũt ſcripta ſunt in p̄dictis tribus
partibꝫ ad deſignandũ ꝙ p̄cepta diuĩa
dñt regulare in nob̄ man⁹ operationũ:
ne in operibꝫ noſtrꝫ ↄ̃ diuina p̄cepta fa/
ciam⁹. Dirigere greſſus affectõis ne p̄/
cepta diuĩa tranſgrediamur. Et mode
rare ſenſus ꝛ mot⁹ ↄuerſatõis: vt ĩ omĩ
conuerſatione exemplũ nr̃e ſanctitatꝫ p̄/
tendam⁹. Et nota ꝙ decẽ p̄cepta fuert̃
data moyſi in duabꝫ tabul' ſcripta digito
dei. E ¶ Et in p̄ma tabula fuert̃
tria p̄ma p̄cepta p̱ que homo ordiatur
in deum. In ſcd̃a alia ſeptem precepta
p̱ que homo ordinatur ad ꝓximum Et
iſta omnia p̄cepta ꝛ eoꝝ impletio ſaluti
fera originaliter emanãt a radice chari/
tatis tanquam a fontali principio. Et
in ip̄am vltimate ordinant̃ tanquã in fi
nem ꝛ terminũ completiuũ. Vñ aplũs
Roma. xiij. Plenitudo legꝫ eſt dilectio:
qd̄ ſic pꝫ. Nã p̄cepta p̄me tabule ema/
nant a dilectõe dei. ꝛ oſtendũt nob̄ quõ
nos habere debemus ad deum. Et p̄/
mo corde. quia credere in vnum deum
debemus. ꝛ hoc tangitur in primo pre/
cepto. Non adorab̄ deos alienos. Se
cundo quomodo ore ꝛ hoc ĩ ſcd̃o prece/
pto. Non aſſumes nomen. ꝛc̃. Tercio
quomodo in opere: ꝛ hoc ĩ tercio Sab
bata ſanctifices. Sed alia ſeptem ema
nant a dilectiõe proximi: ꝛ p̱ illa ſeptez
precepta ſcd̃e tabule hõ ordinatur ad
proximum: ꝛ hoc duobus modis. Pri
mo quidem in beneficiẽtia vt bona que
homo poteſt proximo faciat vel impen/
dat. Et ſic eſt preceptũ quartũ. Hono
ra patrem ꝛ matrem. In quo precepto
ſcd̃m Auguſtinũ implicat omnes act⁹
beniuolentie proximo impendendos.
Scd̃o in innocentia vt nihil iniuſte ſibi
inferat: nec in aliquo ſibi noceat. Pro/
ximo autem p̄t inferri triplex nocumen/
tũ: puta cordis: oris: ꝛ opis. Ope autẽ
nocet quis ꝓximo. Primo q̇daz in pſo/
na ꝓpria: ꝛ hoc ꝓhibet quintũ preceptũ.
Non occides. Scd̃o in pſona coniũcta
ꝛ hoc ꝓhibet ſextũ p̄ceptũ. Nõ mecha/
beris. Tercio in exteriori ſuba: ꝛ hoc ꝓ
hibet ſeptimũ p̄ceptũ, Non furtũ facies
Nocumentũ aũt oris ꝓhibet octauum
p̄ceptum. Non dices falſum teſtimoni
um: vbi ſcd̃m Auguſtinũ: implicite ꝓhi/
betur omne nocumentũ orꝫ reſpectu ꝓ/
ximi. Terciũ nocumentuz eſt cordis vt
quando q̇s cogitat mala contra ꝓximũ
ꝛ hoc ꝓhibet̃ in nono. Non ↄcupiſces
rem ꝓximi tui Et in decimo. Non con/
cupiſces vxorem ꝓximi tui.

De p̄mo p̄cepto.

PRimum preceptũ Non adora/
bis deos alienos Quod q̇dem
p̄ceptũ xp̄s exppõit Matth 4
Dñm deũ tuum adorabis: ꝛ illi ſoli ſui
es In quo deorum pluralitas excludit̃
ꝛ vnus ſol⁹ verus deus colend⁹ oſtendi
tur Quod tamẽ expreſſi⁹ pꝫ Deutero:
vi. vbi dicit̃ Audi iſrael dñs de⁹ tuus:
deus vn⁹ eſt D ¶ Sciendũ autez
ꝙ primum preceptũ tangit fidem: quia
fides eſt fundamentuz omnis boni: vn
de Aplũs Fundamentum aliud nemo
poteſt ponere preter illud quod poſituz
eſt: id eſt fides chriſti Unde Auguſti⁹
Fides eſt bonoꝝ omniũ fundamentuz
Fides eſt humane ſalutis initium: ſine
hac nemo poteſt ad filioꝝ dei numeꝝ p̱/
uenire Hoc etiam patet p̱ Bernarduz
qui dicit Nemo liberat̃ a damnatione
que facta eſt p̱ Adam niſi per fidem do
mini noſtri ieſu chr̃i. Unde Aplũs ad
Heb: xi Impoſſibile eſt ſine fide place
re deo. Unde Bernardus de patribꝫ
veteris teſtamenti dicit Multi ante ſal
uatoris aduentuz deum omnipotẽtem
timentes: ꝛ diligentes ſue ſalutꝫ gratiſ/
ſimum ꝓmiſſorem: credentes in ꝓmiſſi/

one fideleꝫ. ſperantes certiſſimū redem/
ptorem ī hac fide ⁊ expectatione ſaluati
ſunt. Ergo ſcđm Auguſtinū. Deꝰ vnꝰ
adorandus eſt fide integra ⁊ non ficta.
vnde dicit. Non adorab deos alienos
¶ Circa quod ſciendū ꝙ hoc preceptū
a multiplicibꝫ hominibus multiplicit
trāſgredit. E ¶ Primi q̄ trāſgredi
untur p̄ceptum hoc ſunt infideles non
baptiſati. qui continue ſunt in ſtatu dā
nationis. Unde Joh. iij. Niſi quis re/
natus fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto. nō
poteſt intrare in regnū dei. Et Marci
16. Qui crediderit ⁊ baptiſatus fuerit
ſaluus erit. Qui vero non crediderit. cō
demnabitur. Sciendū ꝙ hoc firmiter
credēdū ē ꝙ extra fidē catholicā nullus
ſaluat. Hꝰ figurā hēmꝰ ī archa Noe. ī
q̄ ſolūmō tpe diluuij octo hoīes in vita
manſerunt. alij ſ oībus extra archā ſub
merſis. ¶ Querit de puerꝫ iudeorum ⁊
chriſtianorum qui decedūt ſine baptiſ/
mo vtrum ſint equales. Reſpōdetur ꝙ
ſic. Et ratio huius quia ſolūmodo ha/
bent culpam originalem ⁊ nullā actua
lem. tam iudeorum q̄ꝫ chriſtianorum q̄
ſine baptiſmo decedunt ad limbū pue/
rorum deſcendunt ⁊ ibi habebūt penaꝫ
damni. id eſt p̄uationem viſionis dei. ⁊
non penam ſenſus. id eſt penam ſenſibi
lem. ¶ Item querit vtrū pueri iudeorū
⁊ infideliuꝫ inuitis parentibus ſint ba/
ptizandi ? Reſpondeo ſcđm Thomā
ſcđa ſcđe. q. x. non licet. Sꝫ quādo ad
annos diſcretōis perueniūt. poſſunt fi
dem ſuſcipere parētibus etiam inuitis
Concordat etiam Guil. Sciendūꝫ ta/
men ꝙ ſi quis in articulo mortis puerū
iudeoruꝫ baptizaret. ſtatim ad celū euo
laret. F ¶ Scđi ſunt heretici. qui
falſam opinionē de fide ⁊ de eius articu
lis inueniunt. vel ſequuntur: vel etiā d̄
ſacramentis vel de ſacra ſcp̄tura. Et ta
les heretici excōmunicati ſunt. vt habe
tur extra de hereticis. Signa aūt here
ticorum ſunt quia loquunt contra pote
ſtatem p̄latorum eccleſie. quam chriſtꝰ
eis cōtulit dicens eis in apoſtol' ſuis. vt
habetur Matth. 18. Quodcūqꝫ liga
ueris ſup terrā. erit ligatum ⁊ in celis. ⁊
quodcunqꝫ ſolueritꝫ ſup terrā ⁊c̄ Sed
tales heretici excōmunicatōes ⁊ ſentēti/
as prelatorum paruipendunt ⁊ contem
nunt Item loquuntur quandoqꝫ ꝯtra
ſacramētum matrimonij. Iteꝫ ꝯtra ba
ptiſmum. penitentiam. ⁊ ꝯfeſſionem. d̄
quibus modicum curant. Item parui
pendunt ordinatiōem ſancte eccl'e de ei ī
ieiunijs. in feſtiuitatibus. ⁊ ſic de alijs.
⁊ tales non ſunt fouendi. quia ipſi cum
fautoribus ſunt omnes excōmunicati:
vt patet extra de hereticis Excōmuni/
camus. ¶ Tercij qui dubitant de fide
⁊ tales ſolent dicere. ſi ſic ē vt ſcp̄tura di
cit ⁊ fides catholica tenet magnum q̄d
eſt ? non eīm contradicunt ſimplicit ſcri/
pture ⁊ fidei. ſed tamen non firmit cre/
dunt. ⁊ tales ſi ſic decedunt. damnabū
tur. quia fides chriſtiana debet eſſe for/
tis in homine. vt ſi etiam angelus d̄ ce/
lo deſcenderet ⁊ aliam fidem p̄dicaret. ſi
bi credēdum non eſſet. vt patet p̄ Apo/
ſtolum ad Gal'. p̄. Sed hoc non eſt in/
telligendum de his qui temptantur cū
amaritudine cordis de fide. taleſ reſiſte
re debent. Quia ſcđm Gregoriū in pa/
ſtorali. Humanū eſt in corde temptati/
onem perpeti. demoniacū vero eſt in tē/
tationis certamine ſuperari. Sciendū
ꝙ ſacramētum confirmatōis dat in frō
te. vt quilibet chriſtianus libere audiat
nomen chriſti confiteri. etiam ſi propte/
rea mori deberet maxime ꝓpter iſta que
ſunt de neceſſitate fidei. Unde ad Ro
ma. x. Corde creditur ad iuſticiam. ore
aūt confeſſio fit ad ſalutem. Ergo qui
fidem obſeruare volunt ſolum in cor/
de. ⁊ ore non audent confiteri. taleſ ſine
dubio p̄ hanc occultatōeꝫ fidei dānant
G ¶ Quarti ſūt q̄ articulos fidei
addiſcere negligunt cū poſſint ⁊ debeāt
eos ſcire. Quilibet eīm chriſtianus cuꝫ

ad annos diſcretionis peruenerit. tene/
tur diſcere ⁊ ſcire ſymbolū apl'oꝝ niſi eēt
impoſſibilitas ingenij ſic ꝙ nullo modo
addiſcere poſſet. Ergo qui articulos fi/
dei friuole ⁊ ex cōtēptu addiſcere nollet
cum addiſcere poſſet. mortaliter pecca/
ret. ⁊ tali non ē miniſtrandū ſacramētū
euchariſtie donec addiſcat. Unde ad
remouendum impedimentuꝫ predictuꝫ
ſtatuerunt iura ꝙ tenent̄ docere patri/
ni filios ſuos ſpūales ſymbolū ⁊ oratō/
nem dñicam ſi parentes in hoc negligē
tes ſunt. vt patet ꝑ decretuꝫ Augu. q̄d
ponit̄ de ꝯſecra. diſt. 4. ¶ Quinti ſtꝫ q̄
fidem p̄ſumptuoſe ſcutari volūt ⁊ nihil
credere niſi q̄d poſſit eis ratōe liquida
demonſtrari q̄ plerūqꝫ in errorē labunt̄
⁊ tales mortalit̄ peccant ⁊ meritū fidei ꝑ
dunt. Quia ſm Grego. Fides non ha/
bet meritū vbi hūana ratio p̄bet experi
mentū. ¶ Und̄ hanc p̄ſumptuoſam ꝑ
ſcrutatōem dehortat̄ Sapiēs Eccl. 3.
Altiora te ne q̄ſierꝭ. ⁊ fortiora te ne ſcru
tat⁹ fuerꝭ. Quia q̄ ſcrutator eſt maieſta
tis opprimet̄ a gloria. Bernard⁹. Fidē
p̄ſumptuoſe ſcrutari temeritas ē. Cre/
dere pietas ē. Noſcere vero vita eterna
ē. Impoſſibile ē em̄ fidem ꝑ rōem pſcru
tari. Unde Grego. in omel'. q̄daꝫ. Fi/
des eſt earum rerum que apparere non
poſſunt. q̄ ergo apparēt. fidē non habēt
ſed agnitōem. ¶ Sexti ſūt q̄ inſpectio/
nes ſortilegas faciunt ⁊ diuinatōibꝫ in/
tendunt. Ut aūt appareat qñ act⁹ diui
natōis ſit mortale vl' veniale peccatum
Tūc ſciendū ſcđm Henricū de firma/
ria. ꝙ actū diuinatōis ⁊ ſortilegij quis
poteſt exercere Primo modo credens ꝑ
illū actū realit̄ aſſeq̄ quod intēdit. puta
alicui⁹ amorē. vl' furti reuelatiōeꝫ. vl' fu
turi euētus p̄cognitōem. Sicut q̄s cuꝫ
q̄ contrahere debeat. ⁊ ſic mortalit̄ pec/
cat ⁊ ē grauiſſimū pec̄m. Sc̄d̄o licꝫ nō
credat ꝑ actum illū realit̄ aſſeq̄ q̄d intē/
dit. tamē vult curioſe experiri vtꝝ aliq̄d
efficacie ſit in tali actu an non. ⁊ hoc ite/
rum eſt mortale licet non ita graue ſit ſi/
cut ē primum. Et ratio eſt. quia talis ē
dubi⁹ ⁊ fluctuans in fide catholica poſt
q̄ꝫ contra veritatem ⁊ firmitatem fidei
catholice ꝓponit experiri talia que ſcit
et ſcire debet per fidem catholicam eſſe
reprobata h ¶ Tercio mō ſi ex ſola
leuitate vl' ſimplicitate h̄ exerceat. nihil
tamen credens in hoc eſſe virtutis ⁊ ef/
ficacie. nec etiam experiri intendit an in
hoc efficacia aliqua exiſtat ſed ſolum ex
leuitate ⁊ ſimplicitate hoc facit. hoc ſo/
lum videtur veniale peccatum maxime
quantum ad laicos. Sed quantuꝫ ad
clericos qui tenentur ſcire hoc in iure eē
ꝓhibitum. ſemper eſt peccatum morta
le. cum per hoc iura decernant eos ꝑ an
num de communiōe priuandos. quod
ſoluꝫ indicitur pro mortali pec̄co ¶ Se
primi ſunt qui tempus ⁊ dies egyptia/
cos obſeruant. Sciendum tamen ē. ꝙ
ſi certum tempus obſeruetur in his ac/
tibus qui dependent a cauſa naturali.
puta ab influentia celeſti. ſicut potōnis
ſumptio in medicinalibus. agrorum ſe
minatio. arborum plantatio. ⁊ ſic d̄ ali/
is. hoc non eſt idolatrie. ſed ſagacitatis
⁊ prudentie. ⁊ hoc nullum peccatum ē.
¶ Sed ſi obſeruentur hec in alijs acti/
bus qui ſolum dependent ab hominis
libero arbitrio puta mercatio. vxorꝭ tra
ductio. herbarum collectio. ⁊ ſic de con
ſimilibus. quia in talibus obſeruare tē/
pus ⁊ dies egyptiacos eſt pec̄m mor/
tale. Unde dicitur in decretis. xxvi. q.
v. Non licet chriſtiano elementa colere
nec lune nec ſtellarum curſum obſerua/
re in coniugijs ſociandis. nec in herbis
colligendis. nec incantationes licet at/
tendere. Ergo reprehenſibiliter peccāt
qui in nocte natiuitatis Chriſti ⁊ Ioā/
nis baptiſte ſuas incantationes faciūt.
¶ Sciendum quoqꝫ quando neceſſe ē
aliquē xp̄ianū ire vl' aliq̄d opus inchoa
re p̄mo ſigno crucis dꝫ ſe munire ⁊ dñi/
cam orōnem ⁊ ſymbolum dicere. ⁊ ſic d̄

dei adiutorio confidere ꝙ ſibi ꝓſperabi
tur in his quantum ad ſalutem ſuam ꝑ
tinet. Un̄ Augu⁹. dicit. Omnis dies
bona eſt. quia ſicut p̄mã diem. ſic ſcd̃az
ꝛ terciam ꝛ quartã fecit deus. Ergo nl'/
lus obſeruet qua die exeat de domo vl'
opus aliquod inchoet In cõtrariũ faci
unt illi q̄ obſeruant diem innocentum ꝛ
alios plures dies eſſe egyptiacos. Un̄
Augu⁹. Non obſeruetis dies egyptia
cos ꝛ. ¶ Octauũ ſt ꝙ ſomnia aduer/
tunt ꝛ ꝑuant. Contra quod dicit̃ Leui
ti. xix. Non augurabimini. nec obſerue
tis ſomnia. Sciendum tamen ꝙ ſom/
niorum eſt multiplex cauſa Prima ē diſ
poſitio corporis. ſicut homines frigidi
ſomniant̃ frequent̃ ꝙ ſint in glacie vl' in
niue. quia fantaſmata formant̃ confor/
mia tali diſpoſitioni. Unde Augu⁹ de
ſpũ ꝛ anima. Iuxta infirmitatuȝ diuer
ſitates diuerſa accidunt ſomnia Et ꝑm
morum ꝛ humorum varietatẽ. variant̃
ꝛ ſomnia. nam alia vident ſanguinei. a/
lia colerici. ꝛ ſic de alijs. Hoc poſſum⁹
cognoſcere. nam timoroſis apparet quã
doq; quaſi ſint in anguſtijs conſtituti.
ſcȝ in ꝑſecutõe gladij. vel in deuoratiõe
ferarum ꝛ canum. ꝛ quod cadant ab al
to ad imum. ¶ Scd̃o contingunt ſom
nia ſcd̃m Gregor. li. 8. morali. ca. 7. ex
plenitudine ventrꝭ vel inanitate Et hec
duo omnes experimento cognoſcimus
quia eſurienti apparet in ſomno q̃ſi co/
medat. ꝛ ſitienti quaſi bibat. ¶ Tercio
contingũt ſomnia ex precedẽtibus cogi
tationibus ꝛ occupationib⁹. Un̄ Sa/
lomon Multas curas ſequunt̃ ſomnia
Hoc apparet in nobiſipſis manifeſte. qꝛ
quicquid attente cogitamus vigilãdo.
hoc occurrit cõiter in ſomnis. ¶ Quar/
to contingunt ſomnia a demonibus vt
quando a demonibus immittunt̃ aliq̄
viſiones imaginarie in dormiendo. ꝛ ſic
plures decipiuntur. Unde Ecci. xxxiij
Multos errare fecerunt ſomnia ꝛ illuſi
ones vane. Und̄ Catho. Somnia ne
cures nam fallunt ſomnia plures. Exē
plum de illo diuite cui ſomniauit ꝙ diu
deberet viuere ꝛ ſic multas diuitias cõ
gregauit. ꝛ poſtmodum in breui defun
ctus eſt dicens. O vanitas ſomniorum
qualiter decepiſti me. ¶ Quinto cõtin/
gunt ſomnia ꝛ viſiones cum deus per ſe
vel ꝑ miniſterium angelorum immittit
alicui imaginarias viſiones ad aliq̄ fu/
tura deſignanda. vt pȝ de Joſeph ſpõ
ſo Marie. cui apparuit angelus ĩ ſom/
nijs dicens Tolle puerum ꝛ matrẽ ei⁹ ꝛ
fuge in egyptum. Sed hoc raro cõtin/
git niſi valde bonis ꝛ perfectis. Sed il/
la ſomnia a demõib⁹ ꝯtingũt mlt̃is vt
cõit̃ Un̄ Gre. viij. mor. Nimirꝝ cũ ſom
nia tot rerꝝ q̄litatib⁹ alternent tanto eis
credi difficilius debet. quanto ꝛ ex q̄ im
pulſu veniant facilius nõ eleuet. ¶ No
ni ſunt qui ad phitoniſſas accedũt. ꝛ q̄/
dam occulta ab eis requirunt. vt furta.
ꝛ ſic de alijs. quod ſtricte ꝓhibitum eſt.
vt pȝ. xxvi. q. vij. Non obſeruetꝭ. Ubi
dicitur. qui talibus credunt. aut ad in/
terrogandum eas earꝫ domus introeãt
aut eas ad domos ꝓprias ducunt. ſciãt
ſe fidem catholicam ꝛ baptiſmũ preua/
ricaſſe. ꝛ paganam ꝛ apoſtatã. ꝛ dei ini
micũ ꝛ irã dei in ꝑpetuũ grauit̃ meruiſ/
ſe. Sciendũ ꝙ oẽs q̄ tales phitoniſſas
accedũt totiẽs mortalit̃ peccãt. qꝛ nõ li/
cet ꝯſiliũ a diabolo inq̄rere. qꝛ inimicuꝭ
mortal' ẽ oĩm nr̃m. ꝛ ſꝑ hȝ malã volũta/
tẽ ꝯ nos qũo nos impediat a ſalute nr̃a
Inſuꝑ nec eis credendũ. qꝛ diabol⁹ q̄ ꝑ
eas loquit̃ ꝑm dictũ xp̄i in euãgelio. vt
habet̃ Joh. 8. Mẽdax ẽ ꝛ pat̃ eius ſcȝ
mẽdacij. Et ꝑ hoc nitit̃ quandoq; inno
cẽtes infamare eo ꝙ ſunt ſibi magꝭ con/
trarij. ¶ Unde exemplũ. Quidam co/ Exm
mes in vna ciuitate ſui dominij habuit
talẽ phitoniſſam q̄ occulta ꝛ ſecreta ma/
nifeſtabat. Ad quam acceſſit tentans
eam. ꝛ queſiuit ab ea de duobus equis
quos dicebat ſibi eſſe furatos. ꝛ ipa in/
dicabat ei. ꝛ quo veniſſet. Et ille O q̄ꝫ

grandꝫ mentita es ⁊ illos de quibꝫ dicꝫ
innocenter inculpas. quia equos meos
ambos adhuc in ſtabulo meo habeo
¶ Decimi ſunt qui per ferꝛuꝫ candens
vel ꝑ aquam bullientem vel duellum tē
tant deum. quod eſt grauiter ꝓhibituꝫ
Tum quia ibi expectat̃ aliquis miracu
loſus effectus a deo. tum quia oꝛdinan
tur ad iudicādū occulta. que diuino iu/
dicio reſeruātur. tum ꝗa etiaꝫ huiuſmo
di iudicium nō eſt autoꝛitate diuīa ſan
citum ſed ꝓhibitum. vt patꝫ Deutero.
ſexto ⁊ Matthi. 4. vbi dicitur. Non tē
ptabis dn̄m deum tuum. Ergo talibꝰ
ſic deum temptantibus nec eſt dandū
auxilium vel conſiliū ad talia exercēda.
Sed omnibus viribus retrahendi ſūt
a talibus. quia ſi ſic moꝛiantur. eternali
ter damnabunt̃. K ¶ Undecimi
ſunt qui peccata ſua conſtellationibꝫ ⁊ ī
fluentijs planetaꝝ aſcribunt. et ſunt ta/
les ꝗ dicunt fatum eſſe. Contra qđ dicͣ
Gregoꝛius. Abſit inquit a fidelibus ꝙ
eſſe fatum aliquid dicant. vitaꝫ em̄ ho/
minum ſolus cōditoꝛ qui hanc creauit
amminiſtrat. Fatum in vulgari dicitur
das iſt mir beſchert Ego āt addo. das
beſcherlin vn̄ das verlin louffat mitein
ander. Si vnus non furaret̃ nō ſuſpen
deretur. Et Chꝛyſo. ſup Matthe. ar
guit ⁊ impꝛobat tales ꝗ dicunt ꝙ ſua vi
cia habeant a conſtellationibꝫ dicens.
Si aliquis adult̃ aut homicida fieret
ꝑ ſtellam magna eſſet iniq̃ta ſtellarum
Maioꝛ aūt illius ꝗ creauit ſtellas. Nā
cum p̄ſcius futuroꝛum deus ſit. ex quo
tanta iniq̃tas futura eſſet ex ſtellis ſi no
luit emēdare non eſt bonus. Si aūt vo
luit ⁊ non potuit. non ē om̄ipotens. que
omnia ſunt contra fidem chꝛiſtianā: cū
deus ſit ſumme bonus. Un̄ ps̄. Con/
fitemini domīo quoniā bonus. Unde
Ariſtoteles. xi. meth. Deus eſt optimū
bonū ⁊ ſempiternū. Itē quia op̄s. Un̄
ps̄. Omnia quecunqꝫ voluit dn̄s fecit ī
celo ⁊ in terꝛa. Un̄ dicimus in ſimbolo
Credo in vnum deū patrem omnipotē
tem factoꝛem celi et terꝛe. Ergo grauit̃
peccant qui tenent fatum. dicēdo quan
do homo male moꝛitur ſiue ſuſpēdatur
ſiue cōburatur. tunc tales dicunt ꝙ ſic
opoꝛtuit fieri. quia deus ſic voluit ⁊ oꝛdi
nauit. ⁊ ad hoc natus ē ꝙ talia facere ⁊
talia pati debuit. Hoc eſt ꝯtra honoꝛē
dei loqui. quia deus ꝗ ē ſumme bonus
non vult niſi bonum. Un̄ Apl̄s pꝛimo
Theſſal̃. 4. Hec ē voluntas dei. ſancti/
ficatio veſtra. Ergo aſcribi debet mali/
tie ꝓpꝛie ipſius hominis ⁊ non diuine oꝛ
dinationi. licet ſcđm Auguſtinuꝫ. No/
ſtra animalis ſenſualitas per conſtella/
tiones plus īclinatur ad vnum vicium ī
vna conſtellatione qꝫ in alia. Et etiā in
telligitur ſic de v̄tutibus vtpote ſub ve/
nere natus ad luxuriam. Natꝰ ſub mar
te ad bellum. Natus ſub v̄gine ad caſti
tatē. ⁊ ſic de alijs. Tamē iſta inclinatio
manet ſub poteſtate ipſius rationis hu/
mane. Un̄ Gen̄. iij. dixit dn̄s ad Cayn
iratum volētē occidere fratrē ſuū Sub
tus te erit appetitus tuus. et tu domia/
beris illius. Unde etiam Augꝰ. Om
ne pcc̄m eſt adeo voluntarium. ꝙ ſi vo/
luntarium non ē. pcc̄m non eſt. Unde
Seneca. Dimitte excuſatōnem. nemo
peccat inuitus. Ergo illa inclinatio ſiue
ille conſtellatōes non ponunt neceſſita/
tem peccandi L ¶ Duodecimi ſtꝫ
ꝗ augurium obſeruant. quod auguriū
attēditur in geſtu ⁊ cantu ⁊ ī volatu aui/
um. Uerbi gratia. Cum gallina cātat
⁊ canis latrat. et coꝛui ſupꝛa domum ſe
ponunt. ⁊ cuculus gucguc clamat. que
omnia vana ⁊ ſuperſticioſa ſunt. Exem
plum legitur ꝙ quedam mulier egrota
uit vſqꝫ ad moꝛtem. ⁊ dixit ei filia ſua.
Mat̃ mitte ꝓ ſacerdote vt confitearis
pcc̄a tua. Cui mat̃. ad quid ſi mō ſum
infirma cras aut poſtcras ero ſana. Fi/
lia ꝟo videns eam ſꝑ deterioꝛari adduxit
plures vicinas vt eā ſimilit̃ monerent.
ad hunc finem cōſecrata. nec etiā ex cō/

Quib; illa. Quid dicitis vel timetis ſ
Ego non moriar ante duodecim ānos
q2 audiui cantare cuculum ī die Maij
q dixit mihi. ⁊ tandē ī illo periculo ob/
mutuit. Et tunc miſit filia ſua pro ſacer
dote. Qui venit ⁊ attulit quod debuit.
⁊ ad eam veniens querit ſi velit aliquid
confiteri. Illa ſolum dicebat gucguc.
Item ſacerdos offert ei corpus dn̄i eti/
am querit iterum ſi credit eſſe ſaluatorē
Et illa reſpondit gucguc. Et ſic reuertē
te pſbytero poſt paululū obijt. ¶ Tre
decimi ſunt qui nigromantiam exercēt
quod fit ꝑ mortuos ſuſcitatos. ꝫ iſta ni
gromantia non eſt apud vulgares ho/
mines vſitata. ergo de ea ꝓ pſenti nō lo
q̇mur. M ¶ Sciendū tamen ꝙ
plures homines plures vanitates circa
morientes attēdunt. Primo eīn dicunt
ꝙ quando agonizans ſudorem emittit
ꝙ ſit baptiſmus. quia ſicut ī īgreſſu ba/
ptiſatus eſt. ſic in egreſſu exudat eundē
baptiſmum. quod ē erroneum. ¶ Itē
aliqui dicunt ꝙ anima recedēs a corpo
re non habebit requiē. donec pulſatū
fuerit ei. ¶ Item aliqui dicunt ꝙ inte/
rim ꝙ pulſus fit aīa confitetur. Item
aliqui dicunt ꝙ quando anima egreſſa
eſt a corpore. tunc pͥma nocte pernocta/
bit cum beata gertrude. ſcd̄a nocte cum
archangelo Michaele. tercia nocte va/
dit ſicut diffinitum eſt de ea. quod ē er/
roneum. Unde de peccatorib; dr̄ Job
Ducunt in bono dies. ⁊ ī puncto ad in/
ferna deſcēdunt. Simile dicēdum ē de
bonis ⁊ perfect; ⁊ īnocentibus. q̇ imme
diate volant ad celū. Sed q̇ ſunt medi/
ocriter boni. īmediate deducunt̄ ad pur
gatorium. ¶ Item aliqui dicunt ꝙ ſab
bato de ſero anime exibunt de purgato
rio. ⁊ ſic reqem habebunt vſq; ad ſcd̄aꝫ
feriam. tūc reintrabunt cum primo q̇s
aliquid ceperit laborare. ⁊ ex hoc volūt
inferre ꝙ peccatū ſit in ſcd̄a feria nimis
mane ſurgere ⁊ laborare. ¶ Sꝫ qđ ſab
batinis dieb; diu laborant hoc ꝓ nll'o

pcc̄o reputant. cui⁹ oppoſitū tamē eſt ve
rū. Q; aīe non exibūt đ purgatorio an
te plenariam purgatōēꝫ oſtendit̄ Ma/
th. v. Non exies inde donec reddas no
uiſſimum quadrantē. ¶ Item aliq̇ ex/
ercent ſupſtitionem cum acu cū qua ca/
dauer mortuū conſutum eſt. ¶ Quar
tidecimi ſunt q̇ circa ſortes ⁊ circa variā
inſpectōem pſalmorum. euangeliorum
⁊ aliarum ſcripturaꝝ futura ꝓnoſticare
volunt. ¶ Item q̇ ponunt cumulū ſal'
⁊ cedulas ſcriptas vel non ſcriptas ī oc/
culto poſitas. ⁊ ꝯſiderare volunt q̇ſquā
accipiat. Uel ex feſtuc; inequalib; pre/
poſitis q̇s maiorem vel minorē accipi/
at. Uel ex taxilloꝝ ꝓiectione in librū q̇
nominatur liber ſortium. vel etiam con
ſiderando in taxill' q̇s plura puncta ꝓij
ciat. vel etiam dū conſideraf̄ q̇d in aper
tiōe libri occurrat. ⁊ ſic de alijs. ¶ Quī
tidecimi ſūt q̇ in puerperio ⁊ cum mulie
ribus pregnantib; ⁊ parientibus ſupſtiti
ones exercent. Uerbi grā Sicut q̇ mu
lierem difficultatē habentem ī pariēdo
circūcingunt cingulo viri vt eo leui⁹ pa/
riat. ¶ Item dicūt mulieres que ī par/
tu vel in puerperio moriunt̄. nō poſſe vi
dere claram faciem dei. ſed ꝑ velamen.
Et dicunt ꝙ mulieribūs nocet cū ī par/
tu periclitant̄. quod eſt falſum. niſi eēnt
culpabiles ꝙ aborſum parerent. Pue/
ro eīn ſic in vtero morienti nocet. q2 nun
q̄ꝫ videbit faciem dei. ¶ Item q̇ mulie
res faciunt ſteriles quia tot homicidioꝝ
rei eſſe videntur quot ꝯceptus conant̄
impedire. Et q̇ occidunt pueros in vte
ro matr; ſcient̄. Sicut ille meretrices q̄
gerunt ſe ꝓ virginib; cū impregnate fue
rint. ⁊ ſic fetus in vtero occidunt. Ue il
lis ⁊ illis antiq̇s vetulis que talib; dant
auxilium ⁊ conſilium ad occidēdū tales
pueros in vtero matr;. qđ ē maximum
peccatum. quia exuperat homicidiū cu
iuſcunq; proximi baptizati. Et ratō eſt
quia in puero iſto occiditur aīa cū cor/
pore Sed in homine baptizato occidū

tur ſolum corpus. Unde Machabeo.
decimo Nolite timere eos qui occidunt
corpus. ⁊ vna anima precioſior eſt ꝙ̃ cē/
tum milia corpora. ¶ Item de illis vi/
ris maledictis qui vxores ſuas īpregna
tas perturbant verbis vel factis ꝑcutiē/
do trudendo. ⁊ ſic efficiunꝶ homicide ꝓ
priorum filiorum. Et mulieres non de/
bent ſe ſuper hoc remittere que ſunt im
pregnate. ⁊ propterea viros ſuos ad ira
cundiam ꝓuocare. ſed viro ſuos debēt
honorare ⁊ eis ſponte obedire ¶ Unð
dixit dñs ad Euam. vt habeꝶ Geñ. iij.
Sub poteſtate viri eris. Quia mulier
exiſtens pertinaciter inobediēs viro ſuo
in licitis ⁊ honeſtis. ⁊ contemnens pre/
ceptum eius in his in quibus teneꝶ ſibi
obedire peccat mortalit̄ ⁊ offendit deuꝫ
grauiter. Ergo debent ſimul pacifice vi
uere. tunc deus moratur cum eis. Vñ
ps̄. In pace factus eſt locus eius Sic
econuerſo cum ſimul litigant. tunc dia/
bolus moratur cum eis. ¶ Item q̇ cuꝫ
gladio euaginato benedicunt mulieres
in puerperio ⁊ exufflant candelam accē
ſam in faciem eius. quod etiam eſt ſuꝑ/
ſticioſum. Sed ſi thus ibi adoleaꝶ ſiue
accendatur lumen conſecratum. vel aq̄
benedicta ibi aſpergatur. vel ſignū cru/
cis ibi habeatur talia licent ⁊ ſimilia.
M ¶ Sciendū ꝙ omnes homīes li/
benter debent honorare ⁊ ſeruire mulie/
ribus impregnatis. exemplo ꝟgis Ma
rie. que aſcendit in montana cum feſtīa/
tione. ⁊ intrauit in domū Zacharie ſui/
uit Elizabeth cognate ſue tribꝫ mēſibꝫ
¶ Sedecimi ſunt qui carminant homi
nes ⁊ pecora ſenes ⁊ iuuenes. et hoc fit
multipliciter. Primo caput cingunt et
menſurant cū cingulo ꝓprio ⁊ tūc ponūt
cingulū ſub pedibꝫ eius. ⁊ ip̄e dicit Me
lius te calco ꝙ̃ te porto. ¶ Item ocl'os
benedicūt ⁊ ſic cū manu terrā tangūt. et
ſic cum tali manu oculos ſibi contingūt
¶ Item alij qui lauant oculos ex locio/
ne pedum. quod ē oculis magꝫ nociuū.

Item aliquos ponunt ad terraꝫ in mo/
dum crucis ⁊ ſic cum filo eos menſurāt.
⁊ tunc tale filum cōburunt. ⁊ ſic cineres
dant ad potandum cuꝫ aqua que tacē/
do allata eſt. Item quādo aliquos du
cunt per aquam fluidam. Item vertūt
ſe contra ortum ſolis. Item ducūt eos
quandoqꝫ ad arborem. ⁊ faciūt eos q̄ſ/
ſare. Item quidam carminant equos ⁊
cetera animalia cum vermes habent. et
cum de mane pecora expellunt. vel cuꝫ
alias perdita ſunt ea benedicunt ne lu/
pi ea rapiāt ¶ Unde exēplū legitur ꝙ Gem
quidam deuotus homo pergens ad ſil
uam vidit diabolum in ſpecie humana
cuſtodire porcos ⁊ fuit in autumno cum
porci pelluntꝶ ad ſiluā ad comedēdū glā
des. Et reqſiuit ille deuotꝰ heremita a
diabolo quid ibi faceret. Et ille rñdit.
Cuſtodio illos porcos ne a lupis ⁊ ferꝭ
ledanꝶ q2 carminatrices carminauerūt
eos. Ut g̊ illis carminibꝫ fides adhibe
aꝶ. ⁊ vt illi hoīes ī iſto errore ꝑſeuerēt. iō
ego illos cū diligētia cuſtodio Itē q̇dā
ꝑ p̄ces. ſic̄ icantatores ſꝑentū Itē q̇dā
gladios ne ledere poſſint. Itē q̇dē vul/
nera cū hō vulneratꝰ ē. Itē q̇dā ſangui/
nē cū hō cruētat Itē q̇dā ꝯ amicos ⁊ ini
micos. Itē q̇dā ꝯ canes ⁊ lupos cū vul/
neribꝫ ieſu xp̄i ſe carminant. Itē aliq̇ di/
cūt ꝙ ꝟgo Maria ioānē euāgeliſtā car/
minauit cū ſemel caput doluit. qð ē fal/
ſum. Et ex hoc volunt inferre ꝙ licitū ſit
carminare. ⁊ ſic conanꝶ ſe in peccatꝭ ſuis
cū falſitate excuſare. ⁊ ſic de alijs vanita
tibꝫ. Sciendū ꝙ oēs iſti q̇ carmināt vel
ſe faciūt carmīare. vꝉ pueros ſuos por/
tāt ad carmīatrices ḡuiꝶ peccāt. maxīe
qñ ð hoc antea ammoniti ſūt. nec tamē
deſiſtere volūt. ¶ Nota ꝙ talia nō hñt
efficaciā ſanādi. q2 ſanare homīem ſine
medicina eſt miraculum. ⁊ cōuenit deo
vel ſanctꝭ q̇ ex diuina operatiōe hoc ho
mini impetrant ꝙ ſine medicinalibus
ſanaꝶ. P ¶ Tunc queriꝶ q̄re talia
q̄ndoqꝫ videntur iuuare Reſpondeo ꝙ

propter tria. Primo propter peccata
hominuz deus hoc quandoqz permit/
tit ꝙ diabolus priuat quandoqz homi
nem vſu aliquorum membrorum ⁊ ſen
ſuū ſicut viſu vel auditu et greſſu. et ſic
de alijs. Et qn̄ hō hꝫ recurſum ad dia
bolū. i. ad illas carminatrices tūc ceſſat
a leſione membri vel ſenſus. ⁊ ſic credit
hō ꝙ iuuat. cū tn̄ nullū effectū naturali
ter habeant talia carmina. Hui⁹ ſimi/
le legit in legenda ſancti Bartholomei
de diabolo et idolo Aſtaroth. qui ex p
miſſione diuina qn̄qz fecit aliq̄s ad tem
pus ſurdos. aliq̄s cecos. et ſic de alijs.
Et qn̄ hoīes inuocabant eū ⁊ eum cole
bant ꝓ deo vt eis ſanitatez daret: tunc
ceſſabat torquere eos. et ſic credebāt ei
quaſi eos ſanaſſet Scđo pmittit deus
hoc fieri vt ꝓbetur fides in hoībus. vt
qn̄ vident vel audiunt hoc fieri: ꝓbent
in quali fide ſint apud deū. Aug͂ dicit
ꝙ quiſqz fidelis nō deberet eis credere
etiamſi aliqn̄ eueniūt que pdicunt. aut
ſanare videant aliquos languidos vel
ledere ſanos qꝛ hoc ex pmiſſione dei fit
ꝙ ipſi qui h̄ audiūt vel vident: ꝓbent.
et appareat q̄li fide et deuotione ſint a/
pud deū Ergo cū ap̄lo Ro. viij. firmo
⁊ integro corde dicam⁹ Quis nos ſepa
rabit a charitate chri ꝰ An tribulatio.
an anguſtia. an pſecutio. an fames. an
nuditas. an gladius. an mors ⁊c̄. Bo
ni chriani nec tormentis ſeparant a chri
ſto. Tepidi vero et negligētes interdum
ocioſis fabul ſeparant. et ſi vel leue da/
mnū ptulerint: ꝯtinuo ſcandalizant. et
ꝯ͂ deum murmurāt. et ad deteſtāda au
guria redeūt. Sed fidelis hō vana iſta
reſpuens: beatificat. iuxta illud pſalm̄.
Beat⁹ vir cuius ē nomē dn̄i ſpes eius
et non reſpexit ad vanitates ⁊ inſanias
falſas. Et oppoſitū dr̄ de vanis obſua
toribus in alio pſalmo: q̄ ſunt in odio
dei. Vn̄ ps Odiſti oēs obſeruātes va
nitates ſupuacue. i. inutiliter Tertio p
pter paruam fiduciam quam hō habꝫ
ad deum et firmam fidem quam habꝫ
ad illa carmina ⁊ carmīatrices. q̄a ſi nō
adhiberet fidē ⁊ fiduciā ad talia: nihil
iuuarent Et qꝛ in talib⁹ ꝯfidūt et a deo
recedūt cū fiducia ſua: ḡ ſunt maledicti
Vn̄ Hierem. xvij. Maledict⁹ hō qui
ꝯfidit in hoīe. ⁊ ponit carnē brachiū ſu
um. Glo. i. in re fragili. Q Q illa
ṽba nullā efficaciā hn̄t. h̄ ꝓbat. Prio
qꝛ nō hn̄t a natura. qꝛ al's ſp iuuarent.
cui⁹ oppoſitū ſepe ꝯtingit. qꝛ q̄cq̄d ieſt
a natura alicui rei/interim ꝙ eſt. ſp ineſt
ſicut caliditas igni. duricies lapidi. ⁊ ſic
de alijs. Scđo nō hn̄t a dignitate. q̄a
tunc Pr̄ nr̄: digni⁹ ē (qđ a chro dictū ē
⁊ inſtitutū ab eo) q̄ͣ illa ṽba. q̄ ṽba/an
tiq̄ vetula iuenit. cui diabol⁹ h̄ inſpira
uit Ergo ſi a dignitate ineſſet his verb
efficacia. tūc poti⁹ ineſſet Pr̄ nr̄ qđ ē di
gnius. Tertio mō nō hn̄t ex inſtitutio/
ne. quia a deo illa verba non ſunt inſti/
tuta ad illum effectum conſequendum
Sicut verba ꝯſecratōnis habent vim
tranſſubſtantiandi panez in corp⁹ chri
ſti. ꝙ ſine fide effectum non habent ta/
lia verba Et ꝙ ſolum ex firmitate fidei
videntur iuuare. patet per exemplum.
Quia fuit quedaz ciuiſſa que doluit o/
culos. et iuit ad ſcholas. et requiſiuit ſi
aliquis ſcholariū ſciret ſcribere pro ocu
lis. ꝙ ſi eam iuuaret/tali; nouam tunicā
emere vellet Tunc vnus expoſuit ſe ſci
re talia ſcribere. et ſcripſit ei cedulam. ⁊
inuoluit eam panniculo quodam. ⁊ de
dit ei vt portaret eā circa ſe. et nullo mo
do aperiret. ſed firmaz ſpem adhiberet
tunc indubitanter iuuaret. et ſic ſanata
fuit in oculis. Tunc alia ciuiſſa ſimili/
ter dolens oculos requiſiuit quomodo
ipſa eēt ſanata. Et illa indicauit ei quo
modo per litteram eſſet ſanata. Tunc
illa inſtanter petiuit vt ſibi etiam conce
deret illam litteram. quam illa vix et
cum difficultate magna ei conceſſit. ſic
tamen ꝙ nullo modo aperiret. ſed ſibi
eam tali modo reſtitueret ſicut ei con/

cederet. que ſimiliter ſanata eſt. et ei lrãm
reſtituit. Tertia mulier que ſil'r doluit
oculos: cui etiã ſub ſimili allegatõne lit
terã ꝯceſſit. et ſic etiã ſanata fuit. et illa
lrãm ei reſtituit. Sed ſcholaris q̃ lrãz
ſcripſit: accepta noua tunica a ciuitate
receſſit. Tunc mulier illa cuius lrã erat
oĩo volens videre materiaz lrẽ. aperuit
eam. ꝛ nihil ibi reꝑperit in ſcriptis niſi il
lam truſam. Diabolus tibi eruat ocu/
los ꝛ lutum tibi proijciat in foramina.
Que ſtatim compũcta iuit ad plebanũ
et ei oĩa narrauit. ꝛ ei litterã obtulit. di
cens ei quomodo omnes tres mulieres
ꝓpter fidem quã habuiſſent ad litterã
eſſent ſanate. Tunc plebanꝰ vt vir pru
dens hmõi inſidias diaboli ꝑ ꝑlo publi
ce intimauit. vt ſibi amplius de talibꝰ
cauerent. ¶ Sed diceret aliq̃s Cũ t'lia
ꝟba ſint bona. q̃re tũc eſt pc̃cm̃ Rñdeo
ꝑmo. q: ibi ſunt ꝟba falſa mixta cuz bo
nis ꝟbis. q: raro vel nũq̃ʒ eſt aliq̃d car/
men q̃n ibi ſit aliq̃d falſitatꝫ. Scđo in
caſu ꝙ illa ꝟba ſint bona ꝛ vera: tũc ge
ſtus in hmõi falſificãt. q: terrã tãgere.
ꝯ ſolis ortũ ſe ꝟtere. ꝑ aquã fluidaz cal/
care. arborẽ quaſſare. ꝛ ſic de alijs geſti
bus. q̃bus credunt ꝙ ſi tales geſtus di
mitterẽt tũc talia ꝟba nihil iuuarẽt Et
ſic ibi exhibet᷑ creaturis reuerentia crea
toris. ꝛ ꝯſequent᷑ peccant. Tertio. Si
illa ꝑdicta nõ eſſent. ſcʒ ꝙ ꝟba nõ eẽnt
falſa ſʒ vera. et tales geſtus falſificãtes
talia carmina nõ fierẽt: adhuc eſſet pec
catũ. q: ꝓhibitũ eſt ab eccleſia. vt habe
tur in decretꝫ. xxvi. q. viij. Decimiſe/
ptimi ſũt q̃ lunã adorant. Sicut hodie
plures inueniunt᷑ hoĩes qui cuz nouilu
niũ viderint: adorãt cũ flexis genibus.
ꝛ depoſito capucio aut pileo aut capite
inclinato honorãt alloquendo ꝛ ſuſcipi
endo. Imo et plures ieiunant ipſo die
nouilunij: ſiue ſit dies dñica (in qua ſꝫm
ordinationẽ non eſt ieiunandũ ꝓpter re
ſurrectionis chrĩ leticiam) ſiue quacun
q̃ʒ alia die. etiãſi eſſet reſurrectõnis chri

ſti. vl' natiuitatis chriſti. que omnia ha
bent ſpeciem idolatrie ab idolatris reli
cte. De quibus dicit᷑ Hieremie. vij. ꝙ
fecerũt placentas Regine celi. ſcilʒ lune
offerendo eas ei. Et volentes hoc pal/
liare dicũt ꝙ non honorãt lunã ieiuan/
do: ſed oẽs ſanctos quoꝝ feſta ꝛ ieiunia
incidunt in menſe lunationis lune. Ec/
ce qual' eſt illa excuſatõ. q: ieiunant q̃n
non eſt ieiunandũ. ſcʒ die dñico Et ſi ſe/
quens dies eſſet dies ieiunij ſub prece/
pto eccleſie et ambos dies non poſſent
cõmode ieiunare: tunc potius ieiuniuʒ
eccleſie ad quod obligantur ſub ꝑcepto
eccleſie q̃ʒ ieiuniũ lune ſoluerẽt Contra
q̃đ dicit Hieronymꝰ Ingratũ eſt ſpiri
tui ſancto quicquid obtuleris: neglecto
eo quod teneris. Iteʒ aliqui venerant᷑
ſolem. Exemplũ de vna vetula q̃ credi
dit ſolẽ eſſe deam. vocans eã ſanctã do
minã. alloquendo ſolem. bñdixit ꝑ euʒ
cũ certis ꝟbis. cũ obſeruãtia quadã ſu/
ſticioſa. Que dixit ſe plꝰ q̃ʒ xl. annis cre
didiſſe hoc. ꝛ m'tas infirmitates curaſ
ſe ꝑ hoc. Sed poſtea fuit cõpũcta in q̊/
dam ſermone. et cognoſcens errorẽ ſuũ
ꝛ ſic amplius deſeruit eũ errorẽ. ꝛ ſic pe
nituit. R. Itẽ reꝑhendũtur hoĩes
qui ſtulta vota ꝓmittũt ꝛ eis fidẽ adhi
bent. vt illi qui cancros nõ comedũt ꝓ
pter oculos. et credũt ꝙ oculi manẽt in
tali ſanitate ſicut tũc fuerũt q̃n t'le votũ
emiſerũt. Itẽ abſtinẽtes a capitib' aĩa/
lium ꝛ volucrum et piſcium ne capite in
firmentur. Item qui quinta feria in an
garia non comedunt carnes. ꝛ credunt
ꝙ peſtilentia non poſſit eos inuadere.
Item qui tertia feria nõ intrant balne/
um ꝙ valeat contra febres. Itẽ menſu
ratio luminis Blaſij conſecrati. vel eti/
am cum ſtola conſecrata. vel qui come
dunt palmam conſecratam glutiendo.
et ſic de alijs. Sequit᷑ ſꝫm magiſtꝝ Ni/
colaũ Bauer ſacre theologie ꝓfeſſorem
in tractatu de ſuperſtitionibus. q̃ dicit.
ꝙ tales abutuntur talibus q: non ſunt

ad hunc finem cõſecrata. nec etiã ex cõ/

ſecratione aliquam contrahunt vírtutẽ
ſanatiuam. ſed ſolum ordinanꝶ ⁊ depu/
tantur ad vſum hoim̄ vt reuerentia ho/
minū ⁊ deuotio magis exciteꝶ. Nō ſic
nec eccleſias cōſecratas vel veſtes ſacra
tas licet ꝯuertere ad vſus hoim̄. ita ⁊ in
ꝓpoſito. Itē in ſupſticioſꝭ oblatoꝛuꝫ in
miſſis ⁊ cereoꝝ. panis. vel alteri⁹ rei ob/
late ſup̱ crucifixo in magna ſexta feria.
Similiter aliqui recipiunt denarios q̄
ſunt oblati ſup̱ crucifixo eadem ſexta fe/
ria. ⁊ inde faciunt ſibi annulū qui debet
valere contra caducum moꝛbū. Iteꝫ q̄
ſabbato die crines non preſcindūt. nec
caput lauant. nec balneum intrant. Et
etiam alique mulieres illo die non filāt
vel fimum de ſtabulo non poꝛtant. ⁊ ſic
de alijs. Cū tamen ſcd̄m Hoſti. Sab
batinis diebus debemus plus laboꝛa
re ne nos chꝛiſtiani videamur iudaiſa/
re. Item qui in natiuitate chꝛiſti ⁊ paſce
vel penthecoſtes abſtinent a carnibus
Et qꝛ talia vota iſtꝫ ꝓut frequenꝶ ſtulta
⁊ ſuperſticioſa. ergo pꝛeponere debent
tales homines confeſſoꝛibꝫ ſuis vł alijs
ſacerdotibus diſcretꝫ ⁊ litteratꝫ intentō/
nes ⁊ fidem ⁊ cauſas quare talia vouerūt
coꝛum iudicio relinquendo vtruꝫ debe/
ant ea ſeruare. vel in alia melioꝛa vota
cōmutare ¶ Decimioctaui ſunt q̄ dicūt
ꝙ aliqui homines in nocte apparēt eis
⁊ ponunt ſe ſuper eos ⁊ pꝛemunt eos. ſꝫ
falſum eſt. quia eſt ꝓpꝛius ſanguis ī ho
mine. hoc patet ex eo quia ꝯtingūt ho/
mini quando dure iacet ⁊ in doꝛſo. ⁊ q̄ꝫ/
cito ſe vertit tunc nihil eſt amplius. Et
quomodo quis ianuis clauſis ad te in/
gredi poſſet. cum hoc ſolum ſpectat ad
coꝛpus gloꝛificatum. vt patet in chꝛiſto
qui poſt reſurrectionem ſuam venit ad
diſcip̄los ſuos ianuis clauſis dicēs eis
Pax vobis. Item aliqui dicunt quan/
do ſonitum ſentiūt ī ſiniſtra aure. ꝙ ſit
ſignum oblocutōis. Sed ſi ſentiunt in
dextra aure tunc credunt ꝙ aliqui bene
loquuntur de eis. Item qui quandoqꝫ
ſentiunt puſtulam ſuper linguam ſimili
ter dicunt ꝙ aliqui mentiendo detraxe
runt eis ¶ Deciminoni ſunt qui ſoꝛtile/
gia ſua cum ſacramentis exercent. vt
quandoqꝫ cū baptiſmo. ⁊ quandoqꝫ cū
ſacramento euchariſte. Exemplū. Fu/
it quedam mulier que ſacramentuꝫ eu/
chariſtie accepit in oꝛe. ⁊ de oꝛe ad pan/
niculum cadere ꝑmiſit volens diuinati/
ones ſuas cum eo exercere. ⁊ cum quat/
tuoꝛ ebdomadas ſecū poꝛtaret ⁊ in intē
tione ſua nihil pꝛoficeret cōmota fec̄ ig/
nem in domo. ⁊ clauſit ianuam. ⁊ rece/
pit ſacramentū de burſa. Tunc chꝛiſt⁹
loquebatur ad eā. Filia quid de me vis
facere. Et illa. Uolo te ad ignem ꝓij/
cere. Et chꝛiſtus. Cur filia vis me com
burere? Et illa. quia iam te ꝑ menſem
poꝛtaui ⁊ intentione mea nihil pꝛofeci. ⁊
pꝛoiecit euchariſtiam de ſinu ſuo ad ig/
nem Tunc chꝛiſtus ſaltauit e conuerſo
de igne in ſinū ſuū dicēs. Si tu me non
vis habere tamen ego te volo habere ⁊
tecum eſſe. Que ſtatim cōpuncta ⁊ per/
territa flexit genua ſua ⁊ petiuit veniam
⁊ locauit ſacramentū in diſcū. ⁊ ſtatiꝫ cu
currit ad plebanū. ⁊ retulit ei oīa. Et ſic
ſacerdos veniens ſacramentū ad eccle/
ſiam repoꝛtauit. ⁊ mulieri penitentiam
iniunxit. que amodo vſqꝫ ad moꝛtē fide
liter chꝛiſto ſeruiuit. S ¶ Itē ali/
q̄ ſimplices ex ſimplicitate quadā ado/
rant calicem in eleuatōe miſſe tanquaꝫ
ibi ſit ſepulchꝛum chꝛiſti. ⁊ non ſacramē
tum in calice. cū tamē ſm̄ Thomā ſup
quarto diſt. x. vbi dr̄. ꝙ licet ex ꝟtute ſa/
cramenti ſub ſpecie panis ſit tantū coꝛ/
pus. ⁊ ſub ſpecie vini tantum ſanguis:
tamē ꝓpꝫ naturalē concomitantiā ſub
vtraqꝫ ſpecie ſcꝫ panis ⁊ vini ē tot⁹ xp̄s
ſed ſm̄ coꝛpus aīam ⁊ deitatem. Et er/
go ſic adoꝛand⁹ ē xp̄s ſub ſpē vini in ca/
lice. ſic̄ adoꝛaꝶ ſub ſpē panis. qꝛ vt dictū
ē ſub vtraqꝫ ſpē eſt tot⁹ chr̄s ſic̄ nat⁹ eſt
de ꝟgine. ⁊ ſicut pependit in cruce. ⁊ ſicut
ſedet ad dexterā pr̄is. ⁊ inde ventur⁹ ē

iudicare viuos ꝛ mortuos. Qꝛ q̄ꝫ cito ſa
cerdos ꝓfert verba ſupꝛ hoſtiā. tūc pāis
ſubſtantiaꝭ in corp⁹ chꝛi. ꝛ ibi deſinit eē
panis. ꝛ ſolūmō ſpecies panis remanet
Et ſic dōm ē ſilr̄ de ṽbis q̄ dicunꝭ ſupꝛ
conſecratōem caliciꝫ quodāmō ibi non ē
vinū. ſꝫ ver⁹ ſanguis xp̄i cū corpꝛe ꝛ aīa
ꝛ deitate ſic̄ ſub ſpecie panis. ¶ Viceſi
mi ſūt q̄ ſciūt ciromanciam. ꝛ ſunt q̄ ma
nū homīs ab ītra inſpiciūt ꝛ ibi ꝑ quā/
dam crucez ī manu exiſtentez cognoſce/
revolūt vtrum homo cito mori debeat.
Item inſpiciūt vngues homīs. ꝛ ſic co/
gnoſcere volūt vtrū ſibi aliq̄d nouitatis
continget. ¶ Viceſimi primi ſūt q̄ cū ſi/
mul in matrimonio conueniūt. ꝛ q̄ ꝓmi
tus obdormit. illū citi⁹ mori contingit.
Item ſponſa ꝓmitus domuz ingrediꝭ
ſpōſi. tūc palpat cū manu ſuperlimina/
ria dicens. Ich griff vber das vbertur
myn krieg gang allewegen fur. Et ſic
credit ſemper in omnib⁹ victoriam obti
nere. Et tunc econuerſo vir dicit. Ich
griff an die wenden ich byeg dir dinen
rucken vnd lenden. ¶ Viceſimi ſecun/
di ſūt de inuentiōis. ſicut eſt nid⁹ auis
cū matre incubante ouis vel pullis. cu/
ius ſtulta credulitas apd̄ q̄ſdam intan/
tū inualuit ꝙ ſic̄ cauſam ſue fecūditatis
ac proſperitatis temporalis abūdātie
q̄ cū inueniret cuſtodiret. Huic aūt tan
tam tribuebant virtutē integre reſerua
to ꝙ ſcilicꝫ fecūditas ꝛ proſperitas a do
mo in q̄ cuſtodiebaꝭ nūquam recederet
De matre etiaꝫ ſic inuenta multa mala
operabanꝭ. ad reconciliandū amorem ꝛ
preſtandū fecūditatem eidem virtutem
mirificam ineſſe credebant. ꝛ ita dei do
na ꝛ opera alij q̄ꝫ deo attribuebant. ꝛ ꝑ
conſeq̄ns aliū autorem fecūditatiꝫ ꝛ opu
lentie temporalis q̄ꝫ deum altiſſimum
opinabanꝭ Item ad hūc errorem perti/
net ꝙ vetule credūt meliorem inuentio/
nem modici ferri q̄ꝫ ml'ti auri. Et fortu/
natiſſimam credūt eſſe inuentōem acus
Et meliorem credūt eſſe inuentōez obu
li q̄ꝫ denarij. Item credūt infortunatiſ/
ſimam eſſe inuentionem ouis vel bouis
Fortunatiſſimam autē lupi vel colubri
vel draconis vel bufonis. Item aliq̄ di
cūt ꝙ anul⁹ fabricat⁹ de trib⁹ clauis fer
reis dūtaxat inuentis valet geſtat⁹ ꝯtra
infirmitates ¶ Viceſimi tercij ſunt qui
ſpem ſuam non totaliter ponūt in deū.
ſed in aliq̄d creatū. Sciendū ꝙ de⁹ q̄/
druplicem ſpem exigit a nobis. Prima
eſt ſpes prouidentie de temporali ſuſtē/
tatione. Sapiētie. vi. Eq̄liter eſt illi cu
ra de omnib⁹. pš. Ocli omniū in te ſpe
rant domine. ꝛ tu das illis eſcam in tē/
pore oportuno. pš. Qui das iumentis
eſcam illoꝝ. ꝛc̄. hanc ſpem non habent
auari qui nūquam ſatianꝭ ſed ſemper ti
ment ſibi deficere: ꝛ procurant ſibi cum
omni ſollicitudine temporalia vſq̄ꝫ ad.
xxx.. vel. xl. annos. ꝛ non viuent forte.
xxx dies. Unde. Luce. xij. de illo di/
uite qui dixit. Anima mea ml'ta bona
habes ꝛc̄. Et reſponſū ē ei Stulte hac
nocte animam tuam repetent a te. Se/
cūda ē ſpes remiſſionis peccatorū. vn̄
dicit ad quēlibet illd̄ Math. 9. Fili cō/
fide remittūꝭ tibi pec̄a tua. ꝑ. Joh. ij.
Si q̄s peccauerit. aduocatū habemus
apd̄ deum ih̄m chr̄m. et ip̄e ē ꝓpiciatio
ꝓ pec̄is noſtris. Hanc ſpē petebat da
uid dicēs Dicaīe mee qꝛ ſal⁹ tua ego ſū
Hanc ſpē non habuit Cayn. ſil'r ꝛ Iu
das. Vn̄ Gen̄. 4. dixit Cayn Maior
ē iniq̄tas mea q̄ꝫ vt veniā merear Et de
Iuda d̄r Leo papa ī ſmōe. Scelerati/
or oīb⁹ o iuda infelicior extitiſti. quē n̄ pe/
nitētia duxit ad dn̄z ſꝫ deſꝑatō traxit ad
laq̄uz. Sciēdū ꝙ null⁹ ꝯſeq̄tur mīam
dei ꝛ remiſſionē peccatoꝝ q̄ntūcūq̄ꝫ con
teraꝭ ſiue ꝯfiteaꝭ. ſi nō habꝫ ſpem ꝛ fi/
duciam ꝙ deus ſibi indulgeat. Unde
Augu⁹. Penitētia que ex fiducia nō ꝓ
cedit inutilis eſt ſterilis manet ꝛ ſine mi/
ſcdia Ergo pnīa ṽa dꝫ eē fidel' fiducia/
lit ſperans miaꝫ ꝛ remiſſionē ſe poſſe cō
ſequi peccatoꝝ. Quicq̄d ei ſꝑare poſſu

mus: erimus accepturi. Dicit eniꝫ do
minus per prophetaꝫ Ezechielē Qua
cūqꝫ hora peccator ingemuerit: omnia
peccata eius in memoria nō erūt. Vn
de Hieronymus Peccata preterita nō
nocent quando nō placent. Itē Chry
ſoſtꝫ Peccā pterita nō cōdemnant neqꝫ
iudicant hoc leui et breui addito: ſi non
placent. Oīs eni iniqtas ad diuine mi
ſericordie clementiaꝫ cōparata: minor ē
qꝫ gutta roris ad mare. qr gutta ꝛ mare
in hoc ſaltem hn̄t ſilitudinem. qr vtrū
qꝫ finitū eſt. ꝫ miſericordia dei eſt infini
ta. ꝛ oīa pccā oīm peccatoꝝ ſunt finita
ḡ nulla pt ibi eſſe ꝓportio. Vn̄ Ariſto.
viij. phyſicꝫ Finiti ad infinitū nulla eſt
ꝓportio. Ergo nllo mō cuicunqꝫ pecca
tori deſperādū eſt de venia. Vn̄ Augꝫ
ſup Jo. Nemini deſperandū eſt duꝫ ē
in hac vita. Solum eni deſperationis
crimen eſt qđ mederi non poteſt Vnde
Iſid. de ſūmo bono Perpetrare flagi
ciū aliqđ mors eſt anime. ꝫ deſperatō ē
in infernū deſcendere. ḡ ſm eundeꝫ. de
ſperatio peior eſt omni peccato. Ter
tia ſpes eſt ꝙ nos vult exaudire in oīni
petitione ſalubri Vn̄ Marci. xi. Quic
quid orantes petitis. credite quia acci
pietis ꝛ euenient vobis. Sed qui cum
dubio cordis ſui petit: nihil impetrat.
Vn̄ Bern̄. Timida oratio celū nō pe
netrat. ¶ Sciendū ꝙ deus vult ꝙ cuꝫ
bona fiducia euꝫ inuocemus in nr̄is ne
ceſſitatibꝰ. ꝛ ſic paratꝰ erit nobis ſubue
nire in oīni neceſſitate tribulatōis Vn̄
ps Cū ipſo ſū in tribulatione. eripiam
eum ꝛ glorificabo eū. Sic fecit Dauid
vt patet in pſalmo. vbi dicit. Ad dn̄m
cuꝫ tribularer: clamaui ꝛ exaudiuit me.
In ſignū huiꝰ chriſtus in cruce pendēs
habet caput inclinatū ad nos exaudiē
dū. ſic ꝙ quilibet noſtrū poteſt dicere il
lud ps Inclinauit dn̄s aurem ſuā mi
hi. Quarta ſpes eſt glorie. quam de
deo ſperare debemꝰ. Vn̄ Lu. xij. No
lite timere puſillus grex. cōplacuit eniꝫ
patri vr̄o dare vob regnum Vnde ad
Heb. x. dicit Apl's Nolite amittere fi
duciā vr̄am que magnā habꝫ remune
rationeꝫ. Ad Ro. v. Gloriemur in ſpe
glorie filioꝝ dei Hanc fiduciā nō habe
mus ex nr̄is meritis. ꝫ ex meritis Jeſu
chri. ꝛ p chr̄m qui eſt redemptor noſter
quem pr̄ dedit nob. Ro. viij. Quō eti
am non oīa nobis cū eo donauit. In ſi
gnuꝫ huiꝰ habet latus apertum in cruce
ꝙ per eū intremus i regnū celoꝝ. qr ipſe
p paſſionē ſuā: ianuaꝫ vite reſerauit oī
bus intrare volentibꝰ Vn̄ Lu. xi. Ve
nit filius hoīs querere et ſaluum facere
quod perierat. ꝛc̄. ¶ Vicesimiqrti ſūt
q aliqd eq̄liter deo vel ſupra deum dili
gunt. et hoc idem erit eoꝝ deus Vnde
Augꝫ Hoc ab hoīe colit quod p cete
ris diligit ¶ Sciendū tn̄ eſt ꝙ ſicut pa
gani diuerſos colebant deos: ſic iā chri
ſtiani diuerſos faciūt ſibi deos Vn̄
Nam ſupbus colit pro deo vanā glaꝫ
ſicut qcūqꝫ plꝰ diligit ꝛ maiorem ꝯpla
centiā hꝫ in ornatu corporis ſui qꝫ in deo.
et oēm ſolicitudinē ſuā ordinat ad hūc
finē quō exaltari et honorari poſſit in h
mūdo. et quō placere ei poſſit in vbis.
moribꝰ et geſtibꝰ. Cōtra qđ dicit apl's
Si inqt adhuc mūdo placerē: chri ſer
uus nō eēꝫ. Et h etiā pꝫ p dictū Johis
q dicit vt hr̄. i. Joh. ij. Nolite diligere
mūdū neqꝫ ea q in mūdo ſūt. Iōqꝫ q h
pceptū ꝯtemnit et diligit mūdum: et ei
placere appetit: inimicus dei ꝯſtituitur
Vnde Jaco. qrto. Amicicia huiꝰ mun
di: inimica eſt deo. Ergo etiam de quo
libet ſupbo dicit Augꝫ in epl'a. Quē ſu
perbum videris filium diaboli eſſe non
dubites. Vnde etiam Chryſoſtomus
ſuper Johannem. Superbia in nobis
exiſtente. omnis vita noſtra immunda
fit etiamſi ſobrietatem. virginitatem. ſi
ieiunium et orationem ꝛ elemoſynam ꝛ
quecunqꝫ alia perfecerimus. Hoc etiā
ꝓbat Augꝫ dicēs Superbia etiam bo
nis operibus inſidiat vt pereant. Itē

cupidus pecuniā ſiue nūmos ꝓ deo co
lit. Unde Innocentius de conditione
vilitatis humane. Auaricia ꝑꝫ Apoſt.
eſt idoloꝝ ſeruit⁹ Et ſicut idolatra ſuit
ſimulacro: ſic auar⁹ ſeruit theſauro Nā
ille cultū idolatrie libenter ampliat: ⁊ il
le cumulū pecunie libenter augmētat.
Iſte cū omī diligētia colit ſimulacrū: et
ille cū omī cura cuſtodit theſaurū. Ille
ſpem in idolatria: iſte ſpem cōſtituit in
pecunia. Ille timet mutilare ſimulacrū
⁊ iſte timet minuere theſauꝝ. Hec ille.
Hoc etiā pꝫ ex eo ꝙ auarus poti⁹ dele
ctatur audire de tꝑalibus ꝙ̄ de ſpūali/
bus. ⁊ libentius videt florenū ꝙ̄ ſacra/
mentū. ⁊ remotius ⁊ libentius vadit ad
nūdinas ꝙ̄ ad indulgētias. et plura ar
dua ſuſtinet ꝓ tꝑali lucro que nullo mō
ſuſtineret ꝓ deo. Hoc manifeſte appa/
ret in illis qui in dieb⁹ ferialibus ꝓ tꝑa
li lucro mane ſurgūt. ſ; in dieb⁹ feſtiuis
in quibus lucrum anime querendū eſt:
diu dormiūt ⁊ ſeruitiū dei negligūt Itē
potius hn̄t cor ſuū inclinatū plus ⁊ fre/
quent̄ ad mūdū. et raro vel nunꝙ̄ ere/
ctū ad deū. Et ſm dictū chr̄i Matthi
vi. Ubi eſt cor tuū: ibi et theſaurus tu
us erit. Itē guloſus ventrē ſiue vētris
ingluuiem ꝓ deo colit. Un̄ apl's Quo
rū deus venter eſt Nam hoc eſt regula
re ſm Hieron̄. ⁊ Aug; ꝙ id qđ vnuſꝗſ
ꝙ̄ ſuper deū vel eq̄liter deo diligit: ꝙ h̄
ſibi ꝓ deo preſtituit q̄ndiu ſic illud dili
git Sed dn̄s dicit Nō adorabis deos
alienos X Circa qđ querit̄ Utrū
ſine idolatria poſſum⁹ imagines adora
re? Rn̄det̄ breuit̄ ꝙ imago pt̄ ꝯſidera
ri dupl'r. Uno mō ꝓut eſt res quedam
puta lignū ſculptū vl' pictū. et ſic nō ad/
oramus imaginē. q⁊ hoc eſſet idolatria
Alio mō pt̄ ꝯſiderari vt eſt imago et ſi/
gnū alicu⁹ rei. q̄a idem eſt motus quo
quis vertit̄ in imaginē ⁊ in ipſaꝫ rem cu
ius eſt ſignū. iō etiam eadem adoratiōe
qua veneramur ipam imaginē ⁊ ipam
rem cuius eſt imago. ⁋ Item queritur
Utrū crux chr̄i in qua pependit: debe/
at adorari adoratōne latrie? Rn̄detur
ꝙ crux illa in qua fuit chr̄s paſſus pōt
dupl'r ꝯſiderari. Uno mō in q̄ntū ima
go chriſti extenſi in ea: ⁊ ſic adorat̄ eadē
adoratione latrie ſicut chr̄s. ⁊ ſic eā allo
quimur ſicut chr̄ꝫ. dicētes. O crux aue
ſpes vnica Alio mō in q̄ntū eſt res que
dam. ſic etiam nō pt̄ eadem adoratione
adorari cū ipō chr̄o. q⁊ vt ſic non ꝑtinet
ad perſonam verbi vt pars eius. g̊ non
pt̄ eadem adoratione adorari cum ipō.
Sed alie cruces q⁊ nō fuit in eis chriſt⁹
adorantur vt imago chr̄i. ideo adoran/
tur adoratione dulie. ⁋ Utrū btā ꝟgo
ſit adorāda adoratione latrie. Rn̄deo
ꝙ nō. cū tn̄ beata ꝟgo ſit ꝑ ſequedā cre
atura excellens: ei debet̄ honor pro ſe.
Un̄ alia adoratione adorat̄ ꝙ̄ fili⁹ ei⁹.
ſcꝫ nō latria (que ſoli deo debet̄) ſ; ado/
ratiōe hyꝑdulie. q⁊ vltra alios ſanctos
debet adorari. g̊ inuocam⁹ eā digniſſi
mā ⁊ ſanctiſſimā dei genitricē. ꝟginem
ꝟginū. dn̄am angeloꝝ. ⁊ ſic de alijs.
⁋ Utꝝ ſanctoꝝ reliquie ſint adorande
Dicendum ꝙ ſanctos dei in veneratio/
ne debemus habere tanquaꝫ membra
chriſti. tanꝙ̄ dei filios ⁊ amicos ⁊ inter/
ceſſores noſtros. etiam eoruꝫ reliquias
qualeſcūꝙ̄ honore ꝯgruo ī eoꝝ memo/
riam honorare debem⁹. Et p̄cipue eo/
rū corpora que fuerūt templū ſpūſſācti:
et organa. ꝑ que ſpūſſanctus opat⁹ eſt:
⁊ ſunt corꝑi nr̄o ꝯfiguranda in gl'am re
ſurrectionis. Un̄ et ipe de⁹ hmōi reliq
as ꝯuenient̄ honorat: in eoꝝ pn̄tia mi/
racula faciendo. ⁋ Un̄ ſciendū ꝙ de⁹
ſolus adorādus eſt tanꝙ̄ largitor oīm
bonoꝝ. Un̄ dicim⁹ in oꝛone Miſerere
mei deus ſm magnā miſericordiā tuā.
Sed ſcī adorādi ⁊ inuocādi ſunt tanꝙ̄
mediatores ⁊ interceſſores noſtri vt no/
bis impetrent a deo qđ petimus. g̊ di
cimus in oꝛone Sancta Maria ora
pro nobis. Sancte Petre. ora pro no/
bis. Et ſic de alijs

De ſcdõ ꝑcepto.

NOn aſſumes nomẽ dei tui ĩ va/
num. Exod. xx. Ubi ſm Aug.
ꝓhibet iuramẽtum friuolum et
etiam ꝑiurium. vtercꝫ eniꝫ ⁊ qui ꝓ nihi/
lo iurat. ⁊ ꝗ falſe iurat nomen dei aſſu/
mit inuanum. A ¶ Sciẽdũ ꝙ ꝗli
bet debet ſibi cauere ne aſſueſcat iurare
Primo ideo. quia ꝗ frequenter iurat re
pletur omni iniquitate. Unde Eccĩ. 23
Uir multum iurans replebitur iniqͥta
te. ⁊ non recedet a domo eiꝰ plaga. Er/
go illi qui ſolent frequenter iurare. peſſi/
mi homines efficiunť. ⁊ replebunť non
ſolum cum vna iniqͥtate. ꝫ cum om̃i ini/
quitate. Scdõ quia ille ꝗ licitum iura/
mentum facit ip̃e quaſi laqueum ad col
lum ſuum ponit. iuxta illud Prouer. vi
Illaqueatus es verbiſ oris tui. ⁊ captꝰ
ꝓpriis ſermonibus. Quando vero lici/
tum iuramentum tranſgrediť. ip̃e laq̃o
illo quaſi ꝓpriis manibus ſe ſtrangulat
Ergo quot iuramẽta etiam licita quis
facit. tot laqueos ſpũaliť ad collum ſibi
ponit. ⁊ q̃ꝫ cito vnum de his tranſgreſſꝰ
fuerit tam cito ſeip̃m ſpiritualiť occidit
Tercio ille ꝗ ꝑiurat fur ⁊ ſacrilegus eſſe
videť Contrectat enim rẽ alienã inuito
dño. ⁊ cum hoc rẽ ſacram. qꝛ nomẽ dñi
invanum aſſumit contra ꝓhibitõem il/
lam ſibi ac cuilibet homini factam in ſe
cundo ꝑcepto vbi dꝛ. Non aſſumes no/
mẽ domini dei tui invanum. Ergo cõ/
tra illud ꝑceptum ſunt rebelles deo ⁊ in
obedientes qui ſic iurant Quarto qꝛ ta
lis videť eẽ falſarius. hoc em̃ patet ex eo
qꝛ ſi ꝗs ſigillo alicuiꝰ dñi ſibi cõmiſſo ad
ꝯfirmandã aliquã veritatẽ vtereť ad ali
ud ꝯfirmandũ. ip̃e falſariꝰ iudicaretur.
Sic cũ ds ꝑmiſerit hoĩbꝫ vt aſſumant
nomẽ ſuũ ad ꝯfirmatõem ꝟitatꝭ. ſi vtan
tur ad ꝯfirmatõem falſitatꝭ. ipi falſarij
ſũt. ⁊ quo ad deũ excõmunicati excõmu
nicatõe illa que habetur ꝑima ad Co/
rin. xvi. Si ꝗs non amat dñm Jeſum
chꝛm. anathema ſit. Quinto qꝛ iſte qui
ſcienter ꝑiurat ip̃e ꝑter morẽ aliorũ pec
cantium vult deum ĩnoluere ĩ pcc̃o ſuo
Cum em̃ iurare ſm Augu. ſit deũ in te
ſtem adducere ad teſtificandum ſibi. et
ſcdm̃ hoc talis inquantũ in ſe ẽ vult ma
ius malum facere q̃ꝫ crucifixores eius
Ipi em̃ intulerũt xp̃o tantũ malũ pene
ip̃e vult eum inuoluere in malum culpe
quod deteriꝰ eſt. Sexto. qꝛ deterior vi/
detur eſſe talis q̃ꝫ ꝗ ſunt ĩ iferno. hoc pꝫ
qꝛ cum ĩ noĩe ieſu om̃e genu flectať cele/
ſtium terreſtriũ ⁊ ifernorũ. vt legitur ad
Phil. ij. Ille ꝟo ꝗ ꝑiurat deterior videť
eẽ illis ꝗ ſunt ĩ iferno. qꝛ nomẽ dei nõ ve
retur. ꝫ ſcienť ⁊ ꝑtinaciter ꝑ ipſius ſctm̃
nomen iurat. imo aliqualiť videť eẽ de
terior ipis demonibꝫ. qꝛ demones terrẽ
tur a nomĩe ieſu. Septimo qꝛ ſacra ſcri
ptura notanť diſſuadet iuramentũ pro
pter magnum periculum ꝑiurij. Unđ
Matth. v. Ego aũt dico vobis. nolite
iurare necꝫ ꝑ celum necꝫ ꝑ terram. Unđ
Eccĩ. 23 Iurationi non aſſueſcat os tu
um. Multi em̃ ſunt caſus in illa Unđ
Auguꝰ. in li. de mẽdacio. Dico vob nõ
iurare oĩno neſcꝫ iurando ex facilitate
ꝑueniatur ad conſuetudinẽ. ex cõſuetu/
dine et facilitate in ꝑiurium decidatur
Quia ſcdm̃ Chry. ſup Math. Nemo
eſt ꝗ frequenť iurat ꝗn aliquãdo ꝑiuret
Ergo dñs ꝓhibet nobiſ ſignanť ĩ ſcdo
ꝑcepto dicẽs. Non aſſumes. ⁊c̃ B
¶ Sciendũ ꝙ contra hoc ꝑceptum fa/
ciunt. xv. gña hoĩm. ¶ Primi nomĩan
tes deũ vane ⁊ ſine cauſa ⁊ timore ⁊ ex cõ
ſuetudĩe quãuis hoc idẽ ſit verꝫ ⁊ licituꝫ
qđ iurãt. tamẽ peccant ꝙ ſic nomen dei
ſine cauſa et ratione noĩnant. vt dđo ꝑ
deũ cras ibo ad eccl'iam vl' ad ſmonẽ vl'
ꝑ deum cras comedam vl' ieiunabo vel
eqͥtabo. vl' hoc vl' illud faciam. ⁊ ſic đ a/
lijs iuramẽtis vt cõmuniť Sic ĩ q̃tidia
nis iuramẽtis ex quadã leuitate. vl' cur
ſu verborum vl' conſuetudĩe factis peccať

venialiť. cū talia iuramenta q̄ ſic ex leui
tate fiant non ſint ſp̱ pec̄a mortalia Nā
ſicut đt Raymū. Si iurať in cōi locuti
one ꝛ aliq đ licitū. ſic̄ fit in iuramentis q̄/
tidianiſ q̄ fiunt ſine ſolēnitate ex curſu v̄
boꝝ ex quadā leuitate ꝛ mala ꝯſuetudi/
ne đ re tamē licita. vt p̱ deū cras ibo ad
eccl'iam vl' comedā. hoc veniale ē. Con
cordat Innocētius ꝛ etiaȝ Bern̄. ī glo.
ſup̱ capitulo. Hic̄ nr̄is. Tamē ſciēduȝ
ꝙ n̄ ē cautū ſic iurare quāuis veꝝ ſit ꝛ ex
leuitate ꝛ ꝯſuetudīe fiat. qꝛ ẜȝ Chryſo.
ſup̱ Matth' Nemo ē qui frequenť iurat
quin aliqn̄ p̱iuret. ¶ Scđi q̄ ſcienť fl'm
iurāt ſiue ioco ſiue ſerio: mortale ē. quia
ẜm btm̄ Tho. ſcđa ſcđe. q. 98. nō excu/
ſatur a mortali peccato qui iocoſe periu
rat. quia non euitat diuinam irreueren/
tiam. imo quātū ad aliqd magis auget
Itē ſcđm eūdē btm̄ Tho. vt ſupra vbi
dicit ꝙ ille qui ex lapſu lingue iurat: ſi q̄/
dē aduertat ſe iurare ꝛ falſum eē qđ iu/
rat. non excuſatur a pec̄o mortali. ſic̄ ne
qȝ a dei contēptu. Si autem hoc nō ad
uertat. tunc non videtur habere intētio
nem iurandi. ꝛ ideo a crimine p̱iurij excu
ſatur. iſta etiam patent in ſumma piſa/
ni. periurium. Quarto ex iſto poſſumꝰ
elicere ꝙ iſti incaute faciunt. qui in ioco
ſcienter falſum iurāt trufando vl' deridē
do alios. Itē non ē bonuȝ aliquibꝫ mu
lieribus que pueris ſuis iurant v̄bis qđ
tamē factis non intēdunt. vt đ đo p̱ de/
um vl' p̱ animam meam ſi non tacebis
ad plateaȝ te ꝓijciā. ꝛ ſic đ alijs. ¶ Ter
cij ſunt qui ſcienť doloſe ꝛ fraudulenter
iurant. vt in ꝯtractibꝫ ꝓximum ſuū de/
cipiēdo vt iurando rē ſuam meliorē eſſe
q̄ȝ ſit. vl' etiam ꝙ plus ſibi conſtiterit q̄ȝ
fecit. vel etiam ꝙ plus ſibi in illa ciuita/
te ſoluiſſet. Itē qui in ſup̱iori parte po/
nunt qđ bonū ē. ꝛ in medio miſcēt illud
quod defectuoſum ē. Et ſic iurant ꝙ to
tum ſit ſicvt ſup̱ius apparet. ꝛ ſic ꝓximū
ſuum decipiunt. Et oēs iſti tenentur re
compēſare damnū ꝓximi ꝛ dupliciť pec
cant ꝯtra deum ꝛ ꝓximum. Vnđ Iſiđ
de ſummo bono. Qui doloſe iurat du/
pl'r reus fit. quia nomen dei inuanū ſu/
mit. ꝛ ꝓximum dolo capit. Vnde etiaȝ
Augꝰ. đ verbis apoſtoli ſer. 25. Tātuȝ
mali hȝ falſa iuratio ꝙ etiā qui lapides
colunt timeant falſum iurare p̱ lapides
Tu vero nō times deum p̄ſentem ꝛ de/
um viuētem. Item etiam quandoqȝ in
paruis aliqui deceptorie iurāt. v̄bi gra
tia vt qui habent vendere coclearia i ci/
uitatibus. vl' etiam ruſtici vitulos vl' o/
ues in villis. qui quandoqȝ multa iura/
menta faciunt q̇bus ꝓximos ſuos deci
piunt. Et quandoqȝ per talia iuramen
ta modicum lucrantur. cum tamen qui/
libet chriſtianꝰ ꝓ vno toto regno vl' ꝓ to
to mundo ſemel p̱iurare non deberet.
¶ Item aliqui dicūt ꝙ non poſſunt vē
dere vel emere niſi iurent. ꝛ allegant ꝙ ſi
ſemp̱ veritatē deberent loqui ꝛ non iura
re. oporteret eos mendicare. quod tn̄ nō
eſt verum. quod patet in Pſ̄ dicēte Nū
q̄ȝ vidi iuſtū derelictū. nec ſemen eiꝰ que
rens panem. Ergo q̇ iuſtus eſſet. ꝛ deū
veraciť p̄ oculis haberet. ipe eum nun/
quam deſereret. Quarti ſunt qui iurāt
p̱ orationeȝ dubiam ſiue indiſcretam vt
cum quis iurat de quo dubitat. ꝛ ſi ex
ꝓpoſito ꝛ deliberato anīo ſic iurat. mor/
tale eſt. quia diſcrimini ſe exponit talis
ſic iurans. etiam ſi poſtmodum cogno/
uerit ꝙ veꝝ fuit qđ ſic ſub dubio ꝓtūciu
rauit tn̄ ꝑuiť peccat. Ergo ſi vnq̄ȝ ſic ſub
dubio iuraſti vl' aliquid ſub fide tua aſ/
ſeruiſti vel affirmaſti. de quo tamen cer/
tam certitudinem non habuiſti. cōfiteri
ꝛ penitere debes. D ¶ Quinti ſtȝ
q̇ iurāt execrabiliť vt illi q̇ iurāt p̱ inteſti
na dei. vl' p̱ pulmonē dei. vel per caput
vel per alia membra dei. Et tal' ſic iu/
rans ſi clericꝰ ē. dȝ deponi. ſi laicꝰ fuerit
anathematiȝari. 22. q. p̓. Si q̇s p̱ capil
lum. Itē irreuerenť iurādo. vt cū q̇s iu
rat ſine cauſa p̱ quinqȝ vulnera xp̄i. vl' p̱
mortē. vl' p̱ ſanguinē xp̄i. hec eīn iuram

ta q̄ntūcunqꝫ ſint ꝑ͂ua. tñ ſūt vitāda: ⁊ ꝓ/
hibēda. qꝛ ſonāt in blaſphemiā ⁊ irreue
rentiā dei. Magna em̄ ē dei irreueren/
tia. p̄cioſa ſua vulnera in uanū aſſumere
vñ nob̄ tota ſalus effluxit. Jdō ſi talia
iuramēta ex deliberatiōe fiāt ſūt morta/
lia pcc̄a ꝓpt̄ qd̄ et̄ȝ in aliq̄bꝫ terris talia
iuramenta ſic ſunt reſtricta ꝙ quicunqꝫ
in talibus offendit. aurem vel linguam
vel digitum perdit. Si aūt talia iuram̄
ta fiant ex curſu lingue vl̄ indeliberate.
tunc ſ͛m Henricū d̄ firmaria ſunt pcc̄a
venialia ſicut p̄mi motus infidelitatis.
Sed ſ͛m btm̄ Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. xiij.
¶ Notandū ꝙ blaſphemia abſqꝫ deli/
beratione ex ſurreptione p̄t ꝯtingere du
pl̄r Uno mō ꝙ vnꝰ nō aduertit hoc qd̄
dicit eſſe blaſphemiam. vt cum aliquis
ſubito ex aliqua paſſione in verba ima/
ginaria prorumpit. quorū ſignificatio/
nem non conſiderat vel aduertit hoc eē
blaſphemiam conſiderans ſignificata
verborum. Et tunc nō excuſant̄ a mor/
tali peccato. ſicut nec ille q̄ ex ſubito mo
tu ire aliquem occidit. Ex illo poſſumꝰ
elicere qꝫ periculoſe iurant iſti ⁊ blaſphe
mant. qui ex cōſuetudine mala ſic iurāt
non habentes intentionem ſe emēdan/
di vel dimittendi Et quandoqꝫ tales a
deo puniuntur in eiſdem membris in q̄
buſ deum blaſphemauerunt ⁊ creatorē
ſuum ⁊ redemptorem Et tales blaſphe
matores peiores ſt̄ȝ iudeis. quia chriſtū
aliqualiter ignoranter vulnerauerunt ⁊
crucifixerunt. Unde Apo. Si cogno/
uiſſent nūquā dn̄m gl̄ie crucifixiſſent. lȝ
illa ignorātia eos nō excuſauit. qꝛ nolu/
erūt cognoſcere ip̄m eē filiū dei. Sȝ ta/
les blaſphemātes ſciūt ⁊ credūt hūc eſſe
creatorē ſuū per cuius membra ⁊ vulne/
ra ſic execrabiliter iurant. ergo ipſe chri
ſtus non poteſt pro eis rogare patrē ſi
cut ꝓ crucifixoribus ſuis fecit. pendens
in cruce dicens Pater ignoſce illis quia
neſciunt quid faciunt. Sed illi blaſphe
matores ſciunt ⁊ cognoſcunt ꝙ ꝯtra de
um faciunt. quia eiꝰ filium in q̄ntum in
eis ē iterū crucifigunt. Unđ aplūs ad
Heb. vi. Rurſum crucifigentes filiū
dei. Jtem peiores ſūt canibus. quia ca
nis non mordet dominum ſuum ſed ap
plaudit ei. Sed blaſphemus eodē ore
quo vinum bibit ⁊ donū dei recipit. deū
blaſphemat. Unde pſ̄. Retribuebant
mihi mala ꝓ bonis. Et alibi ſcriptū ē
Eccl̄i. xxix. Paſcet ⁊ potabit ingratos ⁊
adhuc amara audiet. Mirū eſt ꝙ deꝰ
vnq̄ȝ permittit vinum in abūdantia cre
ſcere. cū tot blaſphemie ſibi inferuntur
a potatoribꝰ ipſiꝰ vini ¶ Jtem tales pe
iores ſunt omni creatura. quia omnis
creatura laudat ſuum creatorem. imo
omnis creatura incitat ad laudandum
deum in continuo ſuo curſu. Arbores
⁊ herbe ſe erigendo ⁊ creſcendo ſupra ſe
erga creatorem ſuum. Aues in cantan/
do. ſol in lucendo. ⁊ ſic de alijs Sȝ blaſ/
phemans. in illo membro deum inho/
norat in quo eū ipſe deus pre ceterīs cre
aturis honorauit. ſcilicet in lingua. Un
de Ariſtoteles in libro politicorum Nul
lum enim animalium naturaliter habȝ
ſermonem niſi homo. Et hanc linguā
homo accepit. vt deum laudaret p̄ ce/
teris creaturis irrationabilibus. Jtem
blaſphemia eſt peccatum diabolicum.
quia eſt loquela infernalis. Unđ Apo
calyp. Blaſphemauerunt deum celi pre
doloribus. Ergo tales hic addiſcūt de
um blaſphemarē. quod eſt opus dam/
natorum vt in futuro eo melius ſciant.
¶ Jtem blaſphemus habet linguam
diabolicam. quia diabolus loquitur ꝑ
blaſphemos. ſicut ſpiritusſanctus ꝑ bo
nos. Unde Mathei decimo. Non e/
nim vos eſtis qui loquimini. ſed ſpiri/
tus patris veſtri qui loquitur in vobis.
¶ Sciendum ꝙ aliqui dicunt ſi non
iurarem tunc nullus me timeret nec ali
quis reputaret me aliquid eſſe vt ergo
timeantur ⁊ magiſ reputentur iurant vt
deum blaſphemant. O miſer homo

querís honorem vbi inuenies eternam confuſionē. Itē aliq̄ licet non ptinaciter blaſphement. tamē ſanguinē et mortem chr̄i frequent̄ et ſine cauſa nominant vt dicendo in vulgari. heiliges blut es gat dem allſo vbel. vl' ſic. heilige marter wie iſt es dir beſchehen. et ſic d' alijs. ¶ Itē aliq̄ iurant et non nominant creatorē ſed creaturas. vt dicendo. Bocks blut. Contra quos dī Augu'. de vbis aplī ſmone. xxiij. Ecce dico charitati veſtre q̄ q̄ falſe iurat p lapidem piurus eſt. q̄uis non audiat. tamen eius creatorem in teſtem accipit. Item. Jaco. v. Nolite iurare neq̄ p celum neq̄ p terrā. Itē contra eoſdem dicit chr̄s in euangelio. Ego aūt dico vobis. nolite iurare. ſz ſit ſmo veſter eſt eſt. non non. Et p hoc pz ſcilȝ ex vbis chr̄i q̄ rephenſibiles ſūt iſti qui totiens iurant. q̄uis ptinacit̄ non blaſphement. ſcȝ nominādo vulnera vl' mortem xpi. Sed qui ſic iurant. ſcȝ per deum viuū. vel p deum ſanctum vl' per omnes ſanctos ſine omni cauſa et neceſſitate ex mala conſuetudīe. tales merito cogitare deberent dictum xpi. qui dicit Math. xij. De omni vbo ocioſo q̄d locu. fue. ho. red. rc. Multo ſtrictius exigetur a nobis ratio de talibus iuramētis Si aūt pponis te emendare amodo et vba tua ſimplr ſcdm dictum euangelij explanare ſcȝ dicendo eſt eſt. non non Et ſi poſtmodum ex lapſu lingue iuras tunc immediate cōteri debes de hoc. et dic vnum aue maria beate vgini tūc ipa impetrabit tibi grāz a filio ſuo vt amplius eo melius tibi caueas ne recidiues.

E ¶ Itē quantitas hui' pcci pz ex pena qua legitur punitum eſſe h' peccatū tā i nouo q̄ i ve. teſta. Vn̄ legitur Leui. 24. Ecce igreſſus fili' mulierꝫ iſraelitidis quē pepit d' viro egyptio iurgat' ē cū viro iſraelita. Cunq̄ blaſphemaſſet et maledixiſſet nomē dei adduct' ē ad Moyſen et Aaron q̄ duxerūt eum ad carcerem donec noſceret q̄d iuberet dn̄s de eo fieri. qui locutus eſt ad moyſen dicens. Educ blaſphemū extra caſtra et ponant illi qui audierunt manus ſuper caput eius. et lapidet eum popul' vniuerſus. quod et factum eſt. Deinde pmulgauit deus legē de pena blaſphemorum dicens: Loquere ad filios iſrael. Homo qui blaſphemauerit nomen domini. morte moriatur. lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi. O ſi iam omnes blaſphematores lapidari deberent q̄ plures iam in mundo eſſent. Item puniunt̄ etiam a deo quādoq̄ i pſenti vita. et hoc ſubitanea morte. Unde refert Gregorius in dialogo q̄ q̄dam ciuis rome tenere dilexit quendam puerum quinq̄ annorum. qui cōſuetus erat blaſphemare nomen domini. ſtatim quando animo eius aliq̄d obſtitiſſet. Quadam autē die cum pat̄ ei' teneret eum in brachijs. clamauit puer mali et nigri homines veniunt q̄ me tollere volunt. Qui cum hoc dixiſſȝ. nomē dn̄i blaſphemauit et aīam reddidit Si deus in puero quandoq̄ q̄nq̄ annorū vindicauit peccatū iſtud. nunquaȝ parcet adultis ¶ Sexti ſunt qui plena voluntate diſponunt ſolēniter et manifeſte piurare. et anteq̄ piurant videt̄ piuri cēſendi. q2 ds non iudicat ex operib' ſz cogitationib'. vt pz. 22. q. 2. Ergo ſi vnq̄ ad iudiciū acceſſiſti in illa intentōe q̄ piurare voluiſti. penitere et cōfiteri debes q2 coram d' piurus es. Exēplū d' duob' ciuib' quoꝝ vn' ceſſit alteri ſummā pecunie. Sed poſtq̄ termin' ſolutiōis aduenit. tūc ille ſimplr negauit pecuniā Qui pductus ad iudiciū. iteꝝ pſtanter negauit et ei p pecunia iurare voluit Cūq̄ flecteret genua ad iurādū. obmutuit et nihil loq̄ potuit. ſz erect' ecōuerſo loquelam reaccepit Qui iteꝝ ſcd'a vice genua flexit et piurare voluit tūc iteꝝ obmutuit et ſic manifeſte omnibus innotuit q̄ piurare voluit. ¶ Septimi cum quis iurat ſe aliq̄d factuꝝ q̄d eſt illicitū. ſicut verbe

rare ꝓximū. vel vindicare ſe de iſto quo
cūqꝫ modo pōt. vel etiam ſi bonū q̇d fa
ciēdū eēt ꝓ deo ⁊ ꝓ ꝓpꝛia ſalute vellet fa
cere. vt elemoſynam dare vel aliquē ho
ſpitare. ⁊ ſic de alijs. Si ex certa mali/
tia ſic iurat. periurat. ⁊ peccat ſic iuran/
do mortalit᷑. ſed non peccat ꝯtrauenien
do. Unde Iſido. ꝺ ſummo bono. In
malis ꝓmiſſis reſcinde fidem: ⁊ i turpi
voto muta decretum: Si aūt ex abru/
pto ſic iurauerit. venialit᷑ peccat ⁊ ī vtro
qꝫ caſu frangendum eſt iuramētum ta/
le. qꝛ non peccat frangēdo. ſed peccauit
iurando. ⁊ ꝯfiteri tenet᷑ maxīe cum ſcien
ter ⁊ ex ꝓpoſito ſic iurauit. ſed non debet
ſoluere. Unde Iſido. ꝺ ſummo bono.
Non eſt obſuandum iuramētum quo
malum īcaute ꝓmittitur. vt fornicari vl᷑
occidere. ⁊c̄. Tolerabilius eſt nō iplere
iuramentum tale. qꝫ ī flagitio ſtabiliter
ꝑmanere. ❡ Octaui ſunt q̇ iurant ⁊ in/
fringunt poſtea. Utrum aūt ille qui cre
ditori iuraſſꝫ ſoluere ad certū terminū ⁊
hoc ei īfringeret ſit cēſendus ꝑiurꝰ. Re
ſpōdeo ſcd̄m Hoſt. Si quādo iurabat
credebat ſe n̄ poſſe ſoluere tūc ꝑiurabat
Si v̄o ab initio ſe credebat pꝛobabilit᷑
poſſe ſoluere non ꝑiurabat ⁊ ſi poſtea fe
cit poſſe ſuum non eſt ꝑiurus. Sꝫ ſi po/
ſtea lapſo termino poſſet ⁊ nō ꝑſolueret
ꝑiurus eſſet. extra de dolo ⁊ cōtu. Con
cordat Thomas ſcd̄a ſcd̄e. q. 89 O qꝫ
grauiter ⁊ multotiēs illi mēdaces delin
quunt q̇ ꝓximis ſuis ſuꝑ certum termi/
nū ꝓmittunt. quod tamē nō intendunt
vel ſi ītendunt. tamē poſtea poſſe ſuum
non faciunt. ⁊ ſic ꝓmiſſum īfringūt ⁊ ſo/
lutōem de die ī diem ꝯtra volūtatē cre/
ditoris ꝓducūt. Sed tamē ſciēdum ꝙ
ſi aliq̇s pauꝑ alicui creditori ꝓmitteret
ſe ſolutuꝝ ſuꝑ certū terminū. ⁊ poſſe ſuū
facerꝫ: ⁊ ſi impedimentū interueniret ꝙ
ſoluere ſuꝑ terminum nō poſſet. tūc tali
pauperi ꝓlongatio ꝓpter deū cōcedēda
eſt. Et creditoꝛ cū tali charitate ⁊ cōpaſ/
ſione poſſet ſibi terminū ꝓlongare ꝙ de

us in extremis tempus vite ſue ſibi ꝓlō
garet. ⁊ ſic poſſet ꝓpter h̄ gl̄iam dei pro
mereri. Ergo multum repꝛehenſibiles
ſūt iſti qui ſuos debitoꝛes anguſtant ter
mino adueniente. ⁊ cum ſine damno ip/
ſoꝛum ſolutōem ꝓlongare poſſent. ⁊ ab
eis extoꝛquent cum tamen alias libent᷑
eis ſoluerent ſi poſſent. Et talibꝫ immi/
ſericoꝛdibus remetietur eadem menſu/
ra. Unde Grego. Dei miſc̄diam n̄ pōt
ꝓmereri q̇ miſericoꝛs ꝓximo non fuerit
Beda ſuper ep̄l'a Jacobi. Sine miſeri
coꝛdia iudicabitur ille. q̇ cū facere poſſꝫ
non fecit miſc̄diam. Ex quo maioꝛē q̇s
miſc̄diam a domino conſecutus eſt. eo ī
iuſtius indigenti ꝓximo miſc̄diam de/
negat. ❡ Noni q̇ compulſus ꝑ metū iu
rauit ſe aliq̇d daturū ⁊ huiuſmodi non
ſoluit. qꝛ tal' ſcd̄m Thomam ſcd̄a ſcd̄e
q. 98. non excuſat᷑ a peccato moꝛtali n̄
implens qꝺ coacte iurauit Et Ray. ꝺr
ꝙ talis quantuſcūqꝫ fuerit metus nihi/
lominus obligat᷑ dūmodo ſit ꝺ relicita
ſecus eſt de re illicita. Sed talis ſoluēs
qꝺ coacte ꝓmiſit pōt illud repetere. et
alius coꝛam deo ſemper tenet᷑ reſtituere
quicquid extoꝛſerat contra deuꝫ ſi ſalteꝫ
indulgentiam peccatoꝛum conſeq̇ volu/
erit. Item q̇d ſi aliquis ex impetu iuraſ
ſet illꝺ qꝺ deliberate non iuraſſet. Re/
ſpondeo ſcd̄m Guil. ſeruare tenet᷑ ſi eſt li
citū. F ❡ Decimi q̇ maledicta v̄ba
ꝓferūt. ſicut luſoꝛes faciūt maledicēdo
deo cū nō ꝓſperant᷑ i ludo taxilloꝝ. qui
culpā diabolicā retoꝛquēt ī diuinā ino
centiā. Et iꝺo ꝺo maledicūt ⁊ ſctis qꝺ
etꝫ hoꝛribile ē audire. Hoꝝ eī̄ ꝯuicioꝝ
ꝑticipes ſūt q̇ talibꝫ ꝯuiciātibꝫ hoſpicia
ꝯcedūt. vl᷑ q̇ veſtimēta ipoꝝ deluſa diuer
dūt vl᷑ q̇ cū ipis familiarit᷑ bibūt. vl᷑ ab
eis ſoꝛtē luminis recipiūt. Oēs ei tales
ſic maledicētes ꝺo vl᷑ matri eiꝰ vl᷑ ſanctꝭ
non poſſunt abſolui niſi ab epiſcopo vl᷑
ab eius penitētiario. Et maxima debꝫ
eis īponi pn̄ia ꝓut ꝺr extra de maledi/
cis. ſtatuimus. vbi plura ꝺ inuenies h̄

in textu ꝛ in glo. ¶ Exemplū legitᷣ i ma
riali magno. ꝙ puer quidam educatꝰ a
mr̄e ſua btām ꝟginē ſp̄ deuote ſalutare
ꝛ ſalutauit p̄cipue in n̄citatibꝫ. qḋ faciē
do raptꝰ fuit a flumīe cū ceterꝭ pueriſ lu
dentibꝫ ꝛ maledicētibꝫ. Tandē ſubmer
ſis oībꝫ alijs puerꝭ ꝓpt̄ maledictōes ſu/
as ipm ſolū btā ꝟgo ei apparendo mox
ſaluauit. in ſinu ſuo eū ſuſcipiendo ꝛ con
fortādo. Itē aliq̄ etiā maledicūt creatu
ris irrōnabilibꝫ cū ab illis offenduntᷣ.
Et in hoc oñditᷣ magna ſtulticia homi
nū q̄ brutꝭ aīalibus maledicūt. cū tñ nō
intelligāt. Itē ſcḋm Tho. ſcḋa ſcḋe. q.
76. ar. ꝙ maledicere irrōnabilibꝫ rebꝰ i
quātū ſūt creature dei. ē pcc̄m blaſphe
mie. ꝫ maledicere eis ſꝫm ſe ꝯſideratꝭ. h̄
ē ocioſum ꝛ vanū ꝛ ꝑ ꝯñs illicitū. Item
aliq̄ maledicūt ꝓximis ſuis. ꝛ vt frequē/
ter talis maledictio quam quis facit ſeu
dicit proximo ſuper caput ipſius male/
dicentis reuertitur. Unde Gene. xxvij
dicit iſaac ad iacob filiū ſuū. Qui male
dixerit tibi. ſit ille maledictꝰ Sic deꝰ iaꝫ
loquitur de quolibet bono homine. cui
iniuſte maledicitur Quia quicquid ma
ledicēdo proximo tuo optaueris de hoc
tu reus eris ſecundum dei iuſticiam.
Et deus iuſto homini cōuertit maledi/
ctōem in benedictōem. Unḋ pſ. Ma
ledicent illi ꝛ tu benedices. Matthei. v
Beati eſtis cum maledixerint voƀ ho/
mines. Uñ Auguſtinus. Qui iuſtus ē
ꝛ maledicitur. premium ei pro maledi/
ctione redditur. Item maledicere adeo
eſt illicitum ꝙ etiam non eſt licitum ma/
ledicere diabolo. Unde Eccl. xxi. Cū
maledicit impius diabolum. maledicit
ipſe animam ſuam. Cum enim diabo/
lus ſit creatura dei. ꝛ ſcḋm ſuum eſſe bo
nus. licet in voluntate ſit malus pecca/
tum eſt ei malum optare Unde legitur
cum Michael archangelus cum dia
bolo diſputans altercaretur ḋ corpore
Moyſi. nō ē auſus vitiū ei inferre blaſ/
phemie. ꝫ dixit Imperet tibi dominꝰ.
ꝙ ſi Michael archāgelꝰ cū diabolo ad
uerſanti blaſphemiam dicere noluit ſed
modeſto ſermone euꝫ coercuit. q̄nto ma
gis hominibꝫ omnis blaſphemia eſt ca
uēda. Itē aliq̄ maledicūt vxoribꝫ ſuis.
Unde refert Ceſariꝰ in dialogo. ꝙ qui/
dam dixit vxori ſue. vade in nomine di/
aboli. ꝛ diabolꝰ ſtatim in eā intrauit. et
eam grauiter vexauit. de q̊ vir multum
contriſtatꝰ fuit. ꝛ ampliꝰ ſe nūquam vxo
ri nec alicui homī vł alicui creature ma/
ledicere promiſit. Item aliqui maledi/
cunt proprijs filijs quos genuerūt. Un
de idem Ceſarius in dialogo ſuo narr/
rat de quibuſdam parentibus qui ha/
buerunt puerū ſepius flentem. cui ex ira
vna vice maledicentes dixerunt. Tace
as ꝙ diabolus te habeat. Et diabolꝰ
mox arripiens puerum cuꝫ corpore ꝛ a/
nima ab oculis eoꝝ abſtulit. Et aliq̄ ſi/
bijpſis maledicunt propter infirmitateꝫ
corporis. vel propter amiſſionem rerūꝫ
tēporalium. vel etiam propt̄ aliam quā
cunqꝫ tribulationem ꝛ anguſtiam Exē
plum de clerico quatuor annis infirma
to. Qui dixit. Deꝰ tu accepiſti mihi cor
pus. et ego accipio tibi animaꝫ ꝛ dabo
diabolo. Et dixit Diabole accipias mi
hi animam. quod diuino iuditio ſtatiꝫ
factum eſt. Item aliqui maledicunt di/
uine voluntati. vt faciunt iſti qui male/
dicunt aure pluuiali. Exemplum legitᷣ
in dialogo Ceſarij. ꝙ miles quidam tē
pore meſſis ſicut ꝛ ceteri conuicanij ſui.
cum per aeris intemperiem ad colligen
das fruges impediretur. vidēs a parte
occidentali aerem obſcurari nubeſqꝫ ori
ri dixit. Ecce ibi iterum diabolus aſcen
dit. Uix ſermonem finierat. ꝛ ecce orta
tonitrua filium eius in ſinu nutricis per
cuſſerunt. ipſa incolumi permanente. ꝫ
ꝛ in alijs eius rebus ſcilicet ſegetibus iu
mentis blaſphemus ille eſt flagellatꝰ:
vt diſceret de cetero non blaſphemare.
Unde ſtultum eſt valde vt homo mor/
talis cinis et vermis ponat in celum os

ſuum. murmurādo contra creatorē ſuū
rephendendo eū in factis ſuis ¶ Que
ritur vtꝝ maledictio ſit pccm mortale.
Rndeo ſm beatū Tho. ſcda ſcde. q.
lxxvi. Maledictio de q̄ nunc loq̄mur ē
p quam nūciatur malū ꝯ aliquē vl' im/
precādo vel optando Mō q̄dē ſm ſe re
pugnat charitati proximi. ergo eſt pec/
catū mortale. Vnde. i. Cor. vi. Neqꝫ
maledici regnū dei poſſidebunt. Et tā
to grauius quanto perſonam cui male
dicimus magis amare et reuereri debe
mus. Vn̄ Leuit. xx. Qui maledixe/
rit pr̄i vel mr̄i: morte moriat'. Cōtingit
tn̄ eē veniale. vel ꝓpter paruitatem ma
li quod quis alteri imprecatur. vel ꝓpt'
affectū eius q̄ ꝓfert. dū ex leui motu vl'
ex ludo. vl' ex ſurreptione aliq̄ talia ver
ba profert. q2 peccata vboꝝ maxime ex
affectu penſant' ¶ Querit'. Que ſit pe/
na ꝓferentis maledictionē ꝯ deū. Rn
deo. Si qs ꝯ deū vl' aliquē ſanctū. ma
xime ꝯ btām vginem talia p̄ſumpſerit.
debet ſeptē diebus dn̄icis p̄ foribꝫ ecce
in manifeſto eſſe dū miſſa dicit'. ita q vl
tima die nec palliū. nec calciamēta: ſed
corrigiam circa collū habeat. ⁊ q ſeptē
p̄cedentibus ſextis ferijs ieiunet in pa/
ne ⁊ aqua. nec ingrediatur eccleſiā. ⁊ in
quolibet dictoꝝ dierū tres reficiat pau/
peres. et ſi non p̄t tres. ſaltem duos vl'
vnū. Et ſi hoc nō p̄t. illud in penā aliā
cōmutet'. Et ſi predicta renuerit. debet
ei int'dici ingreſſꝰ ecce. ⁊ in obitu dz ca/
rere eccaſtica ſepultura Sz hec oīa ſm
Goffre. p tribunali fiūt. Ceteꝝ in iudi
cio aīe diſcretꝰ ſacerdos molliat hūc ri/
gorem G Vndecimi ſūt qui iurāt
per deū et ſanctos. cū hoc obligāt ſe ad
aliquā penā. vt dicēdo Per deū ſi hoc
non fecero. vel. ſi nō eſt ſic ſicut dico. tūc
hoc accidat mihi vel filijs meis. Vl' ſic
dicēdo Nunq̄ p diem vnā viuā. vl' ad
huc hodie moriar. Vel ſic. Nunq̄ ab
oculis tuis viuēs diſcedam ſi mentiar.
vel. Deꝰ nunq̄ miſereatur anime mee
ſi non fecero quod dico. et ſic de alijs.
Et tunc ſz Aug. illa p que ſi iurat ob
ligat deo vt hoc ſibi vel ill' eueniat ſi ſe/
cus eſt q̄ dicit Et ſatis horribile ē ſe vl'
ſuos mēdacit' ſic obligare. Nec etiā hō
facilit' ſe debet obligare. etiā in cā vera
q2 ſtultū eſt ſe ſic obligare. maxīe ſi nlla
cauſa ſubſit. nec vrgens neceſſitas. Ex
emplū legitur q quidam vſurarius in
morte compunctus. rogauit duos ami
cos ſuos vt pecuniam vſurariam quā
eis tradidit. reſtituerēt. Et p̄mus ſe ob
ligauit hoc facturū ſub imprecatione i/
gnis ſacri. Secundus ſe obligauit ſub
imprecatione lepre. Qui poſt obitū iſtī
us vſurarij negligentes in hoc negocio
fuerūt. volentes p̄mitus cum iſta pecu
nia aliqua lucrari. et poſtmodū eam re
ſtituere. Et mox in illis infirmitatibus
ambo conſumpti ſunt prout ſe ipos ob
ligauerunt. Duodecimi. cū quis iu
rat q nolit ludere etiam pro poculento
vel eſculento. Et ſic ſecundum Henri/
cum de firmaria ſemper peccat mortali
ter quotienſcunqꝫ ludit. Item qui iura
uit non chorizare vel non tabernam in/
trare. et ſic de alijs. que homo licite po/
teſt iurare. ⁊ talia tenetur ſeruare. ⁊ quo
tienſcunqꝫ oppoſitū ſcienter fecerit: mor
taliter peccat. Tredecimi. qui cū ſo
lennitate periurium ſolennizatum com
mittunt. et hoc ē mortaliſſimum pecca
tum. Vnde per tres digitos quos po/
nit quis ſuper ſanctos. ſignificat' q cor
pus et animam et res ſiue famā dat in
poteſtatem diaboli. Immo ſm Guil.
Lugdunēſem in ſumma viciorum. qui
ſcienter periurat in primo periurio ma/
num diabolo dat cū qua tangit euan
gelium vel reliquias ſanctorū. et donec
ille peniteat pro periurio: manꝰ illa dia
boli eſt Et quādocunqꝫ manu illa ſe ſi/
gnat. ipſe ſe ſignat manu diaboli. et nō
poteſt penitere vel abſolui niſi reſtituat
illi damnum cui iurauit. Sciendum q
grauitas vel magnitudo illius peccati

ſcꝫ periurij perpendi poteſt ex hoc ꝙ ta
le peccatū peius eſt alijs peccatꝭ. qꝛ cuꝫ
alia peccata fugiūt et quaſi timēt res ſa
cras. pcc̄m periurij nō timet eas. ſꝫ illis
appropinquat. Si aliquis vult fornica
ri. ſi eſt in eccleſia exit inde. ſi eſt in cimi/
terio ab eo recedit. Et ſi eſt ꝓpinquus
ecc̄e vel cimiterio. elongat ſe ab eis. Il
le vero qui vult periurare intra ecc̄iam:
ſi eſt extra: accedit ad altare et cōmittit
pcc̄ꝫ periurij qn̄qꝫ ſuꝑ altare. qn̄qꝫ ſuꝑ
euangeliū. qn̄qꝫ ſuꝑ corpus. qđ horren
dū ē. Mirꝫ ē quō terra ipm nō abſorbe
at. et quō angeli q̇ circa corpus chr̄i ſūt
eū nō perimūt. Item ipe videtur peior
diabolo: qꝛ diabolꝰ timet res ſacras et
quaſi reuereť. qđ ille non facit q̇ ꝑiurat
Itē talis q̄ntū in ſe eſt: vult maius ma
lū facere chr̄o q̄ꝫ crucifixores eius Ipſi
enī intulerūt chr̄o tm̄ malū pene. ꝑiurꝰ
eū vult inuoluere in malū culpe. qđ de/
terius eſt: in hoc ꝙ aſſumit eum et oēs
ſanctos in teſtimoniū ſue malicie ⁊ iniu
ſticie. Quia ſm̄ Thomaꝫ ſcđa ſcđe. q.
lxxxix. Iurare eſt deuꝫ inuocare. Et ſꝫ
Augꝰ Iurare eſt deum in teſtem addu
cere. qđ idem eſt. Scđo quia grauitas
periurij perpēdi poteſt ex auſteritate pe
nitentie. quia ſm̄ canones pro periurio
manifeſto et ſolennizato. debet imponi
penitentia ſeptennis. Tamē Raymū
dus dicit ꝙ inſpecto modo periurij. vľ
qualitate perſone. et ceteris circumſtan
tijs. vel maior vel minor penitentia eſt
imponenda. Concordat Hoſtꝭ. Ter/
tio patet ꝙ ex eo ꝙ ſm̄ Hoſtꝭ. hoc cri/
men in penitentia comparatur homici
dio voluntario. Quarto patet ex eo ꝙ
ꝑiurus infamis efficitur. nec poſtea q̄n/
tuncunqꝫ peniteat in teſtimoniū recipi/
tur. extra de teſti. Quinto ex pena que
inflicta eſt etiam in preſenti a deo ſuper
periuros. Unde legiť ꝙ quidā Deca/
nus eccleſie Colonienſ quinqꝫ marcas
auri de pecunia ſue ecc̄ie fratri ſuo car/
nali miſit mutuādo. quo Decano mor/
tuo Canonici debitū repetūt. et qꝛ ſuꝑ
per hoc nō habebāt teſtes. ille ꝑtinaciť
debitū negauit. qđ cū iuramēto firma/
uit. q̇ rediēs domū. in media via remā/
ſit imobiľ. ita ꝙ nec ante nec retro pote
rat ſe mouere. et ſiľr factꝰ fuit mutꝰ. iđo
in corde ſuo vouit ꝙ ad locū ꝑiurij redi
ret. ⁊ ſuā maliciā manifeſte diceret. ⁊ re
ſtitueret ecc̄e pecuniā detentā iniuſte. ⁊
ſic penitentia ductꝰ liberatꝰ eſt. Et ali/
ud exemplū legiť ꝙ q̇dam ſuꝑ ſepulcrū
ſci Pācracij martyris ꝑiurauit. et mox
manū retrahere nō potuit. et ſic oībus
malicia ⁊ iniuſticia innotuit ¶ Queriť
Quare ꝑ euāgeliū ⁊ reliquias ſcōꝝ iura
mus. Rn̄deo ſm̄ Thom̄. ſcđa ſcđe. q.
lxxxix. Omē iuramētū ꝓncipaliť referť
ad ipꝫ deū cuiꝰ teſtimoniū īuocať. Se/
cūdario āt aſſumunť alique res nō ſm̄
ſe ſꝫ q̄ntū in eis diuina ꝟitas manifeſta
tur Sic iuramꝰ ꝑ euāgeliū. et ꝑ eū cuiꝰ
ꝟitas in euāgelio manifeſtať. et ꝑ ſcōs
q̇ hāc ꝟitatem crediderūt ⁊ ſuauerunt

I Quartidecimi. Qui recipit vel
cogit aliquē falſe iurare. et ſic recipit fri
uole iuramentū ab illo: peccat mortaľr
Rō ē. qꝛ q̇ ꝯpellit aliū ad iurādū. ⁊ ſcit
eū falſe iurare. vincit homicidā. ⁊ ꝯmit
tit duplex homicidiū. qꝛ ille occidit cor
pus. et ille aīam. Imo duas aīas. illiꝰ
ſcꝫ q̇ iurat falſū. ⁊ ſuā ipiꝰ q̇ recipit. vtꝫ
xxij. q. v. Ille. ⁊. c. q̇ exigit. In h̄ ꝯcor/
dat Henrꝭ de fir. in expōne ſcđi ꝓcepti
¶ Sciēđ ꝙ ſi q̇s diceret. Ex iſtꝭ ſeq̄reť
ꝙ nlľs poſſꝫ aliū cogere ad ſibi ſoluēdū
ſi nlľs dēret accipe aliqđ iuramētū Rn̄
deo ꝙ ad iudiciū p̄t eū citare ⁊ iuſticiaꝫ
ab eo exigere. ⁊ ſi tibi negauerit quō p̄t
ipe ſcire ſi recepturꝰ es iuramētū ab eo
vľ nō. qꝛ ſꝫ Arꝭ. ꝑ. pi h̄. De futurꝭ ꝯti/
gētibꝫ nō ē deťmiata ꝟitas. Qn̄ āt ꝯſi
deras ꝙ aliť ee̅ nō p̄t ⁊ nihil p̄t tibi am
pliꝰ fieri niſi iuramentū. q̇d g̃ iuuat te il
lud iuramētum qđ ſic friuole ab eo reci
pis? Nōne vna mēſura vini valeret plꝰ
tibi q̄ꝫ tale iuramentū ꝑiurij? Ergo qn̄

omnino vult iurare tunc iterũ rogat̃ credi
tor vt coiter fieri solet vt ꝑ velit eũ suppor/
tare ꝺ iuramẽto Etiã qñq₃ a boĩs hoĩb₉
fit petitio vt eũ supportatũ habeãt Tũc
offer hoc ꝺo ĩ paciẽtia cordis tui qꝺ ille
tibi soluere tenet̃. ꝛ ex fraterna charita/
te ora ꝺeũ ꝑ eo. ꝛ erit tibi meritoriũ Sꝫ
si diceres ex hoc sequeret̃ ꝯfusio mea.
qꝛ crederent me hoĩes iniuste agere cum
ab eo iuramentum nollem accipe. Re/
spondeo ꝙ ꝓpter malos homines q̇ vt
frequent̃ malum iudicant. nõ debes de
um offendere ꝛ aĩaꝫ tuam perdere sic re
cipiendo scient̃ falsum iuramentũ ab eo
Quia ſm Chryso. sup Matth. Oĩs
hõ scdm se estimat alterũ. fornicarius ne
minem putat esse castũ. Castus de for/
nicatõe non facile suspicatur. Supbus
neminem humilem putat Humilis ne
minem putat supbum. ꝓpter tales ergo
non debes deum offendere. Sciendũ
ꝙ si vnus malus ꝓpterea ꝙ non recipis
iuramentum de te malum iudicat tunc
sex vel octo econuerso de te bonum iudi
cant. ꝛ te ꝓpterea cõmendãt apꝺ homi/
nes ꝛ deũ ꝙ deũ ꝛ aĩaꝫ tuam ĩ hoc hono
rasti ꝛ eum a iuramento falso supporta
sti. sicut mali ex omnibus maluꝫ iudicãt
sic boni bonum. Vnꝺ Chry. sup Ma
th. Sicut difficile est aliquem suspica/
ri malum qui bon⁹ est. sic est difficile ali/
quem suspicari bonum qui malus est.
Vnde etiã Grego. ĩ omel̃. Quãtũ vos
in bono ꝓficitis. tantum etiam bona ꝺ
aliis sentitis Sciendũ tamen ꝙ exigẽs
iuramentum si est ꝑsona publica. vt pu
ta iudex non peccat. quia tenet̃ ex ordĩe
iuris recipe iuramentum siue sit verũ siue
falsum. Itẽ qꝛ ipa ꝑsona publica nõ vi/
det̃ exigere iuramentũ ꝫ ille ad cui⁹ istã
tiã exigit. Q'ãt ꝺo displicꝫ recipe iura
Exem mẽtũ scient̃ fl̃m pꝫ ĩ h̃ exẽplo. Legit̃
ꝙ q̇dã bon⁹ hõ citauit q̃ndã ad iudiciũ.
ꝓpt̃ aliquã summã pecunie ꝛ ille istant̃
negauit. ꝛ se ad iuramentũ exhibuit qꝺ
ali⁹ ab eo accepit licet sciret eũ fl̃m iura/
re scient̃. Nox sequenti nocte rapt⁹
ad iudiciũ dei. vidit chr̃m sedere in sede
maiestatis sue exigenteꝫ ab eo rõem de
anima illius qui iurauit ꝛ de aĩa sua ꝓ/
pria qui cognouit ambas esse damnan
das. Tũc iudex q̃siuit cur iuramentuꝫ
ab alio recepisset. Et ille. qꝛ mihi meuꝫ
negauit. Et iudex. Nonne debuisti po
tius pdere talem subam q̃ꝫ ipius aĩam
ꝛ tuam ? Nonne aĩa melior ē q̃ꝫ oĩs tẽ/
poralis suba ? Tunc iudex fecit eũ fla/
gellari. Qui euigilans oĩa q̃ sibi accide
rant: enarrauit Et ĩ signuꝫ hui⁹ plagas
in corpore ꝛ in dorso suo ostendit: quod
nllo modo potuit sanare donec penitu/
it ꝛ de⁹ sibi illud pccm indulsit. R
Queritur in quib₉ casibus pt q̇s iu/
rare ꝛ etiam iuramentũ recipe ab alio si/
ne peccato ? Respondet̃. Primo cũ ali
quib₉ suadet̃ aliqꝺ bonũ qꝺ ē eis vtile.
ꝛ non credunt verbo simplici. conceditur
nobis iurare. 22. q. i. non est ꝯ. Vnde
Isido. Plerũq₃ sine iuramento loq̇ dis
ponimus. ꝫ incredulitate eoꝝ qui non
credunt quod dicimus iurare compelli
mur. Scꝺo potest etiam quis innocen
tiam suam purgare iuramento cũ men/
daciter a malis informatus est ꝛ iniuste
Et ĩ in hoc casu debet sibi credi nisi con
trarium p testes posset cõuinci. Tercio
ad ꝯfirmationem debitorum vt cuꝫ q̇s
non habet fideiussorem ponere. ꝛ alias
nolunt sibi credere. tunc potest iurare se
velle in tali termino soluere. ꝛ si sic inten
dit ꝛ suum posse facit. nec peccat iurans
nec etiam recipiens iuramentum Vnꝺ
Augu⁹. de verbis apl̃i sermõe. 23 Qui
exigit iuramentũ si nescit alium falsum
iuraturum: ꝛ dicit iura mihi vt ei fides
fiat. non audeo dicere pccm. tamen hu
mana temptatio est. Quarto ad dubi/
etatꝫ remotõem vt si ꝑ re litigiosa iuret̃.
verbi gratia. Si duo ꝑ re aliqua simĩ
litigarent. ꝛ alicui certe constaret q̃mo/
do se totum factum haberet. tunc talis
sine omĩ pcc̃o posset iurare. ꝛ certitudi/

nem illi⁹ dubiū enarraret ſic a litigio illi
ceſſaret. Quinto ad ꝓmittēdū obedien
tiā ſuis ſuꝑioribꝫ vl' fidelitatē ſuis p̄latꝫ
vl' etiā alicui cōmunitati. vl' ex ꝑte offi
cij vl' alijs de cauſis licitis. Tamē ſcien
dū ꝙ q̄ ꝓpt' officiū. qđ a p̄latꝫ vl' a ꝯſilio
ciuitatis cōmittit'. ſi intēdit ſic facere vt
iurat non ē ꝑiurus. Sꝫ valde ſollicit⁹ eē
dꝫ ꝙ illud qđ iurauit ꝛ ꝓmiſit. vt h̄ ſc̄m
exigentiā iuramēti ad effectū ꝑducat.
Alias ſi fraudē faceret exeq̄ndo h̄ qđ ī
iurādo ꝓmiſit totiēs ꝑiur⁹ efficeret' quo
tiens h̄ ſcient' trāſgrederet'. Ergo valde
magnū ꝛ terribile ē ſic aliq̄d recipe ſuper
iuramētū. q2 tal' aīam ſuā p̄ciosā ponit
ꝓ pignore. Si aūt ꝓ aliq̄ negocio vt me
chanici iurant vl' aliq̄ officio vt ceteri of
ficiales. ꝛ hoc in p̄ncipio nō intēdit exe
qui vt iuramentū exigit. ſꝫ ꝓpt' lucꝝ ꝛ af
fectū acquirēdū iurat. ipo facto ſic iurā
do eſt ꝑiur⁹. ꝛ q̄tienſcūqꝫ poſtmodū ita
iuramētū tranſgredit'. totiēs mortaliter
peccat. O q̄t iuramēta ꝯtingūt que iu
rantes adimplere non intendunt. Et q̄
ſcienter dant occaſionem talibus tranſ
grediendi ſua iuramenta. vel eos ꝓpter
ſuum lucrum ad talia inducūt rei erūt ī
peccatis illoꝝ ꝛ deū grauiter offendunt
quia plus debent diligere ſalutem ꝓxi
moꝝ q̄ꝫ ꝓprium lucrum vl' commodum

L ¶ Quindecimi q̄ votuꝫ dō factū
tranſgrediuntur. Unde ad maiorē hu
ius euidentiam circa votum principali
ter ſeptem ſunt notāda. ¶ Primo quid
ſit votum. ꝛ que. ꝛ quot requiruntur ad
votum. Reſpondeo ſc̄m Henricum de
firmaria. Uotū eſt ſpontanea ꝓmiſſio
cum deliberatione ꝛ obligatione firma
ta. vel ſic. Uotum eſt conceptio melioꝝ
propoſiti cum deliberatione firmata er
go patet ꝙ ad votum tria requiruntur.
Primum eſt propoſitum voluntatis q2
debet fieri ex animi libertate. non autē
ex coacta neceſſitate. Ex quo patet ſi ali
quis cogatur metu cadente in conſtan
tē viꝝ ad aliq̄d vouēdū. nō tenet' exolue
re. Silr' ſi parētes vl' cognati alicui⁹ vo
uerūt aliqđ votū ꝓ aliquo eo ignorante
ipe poſtmodū p̄t hoc acceptare vl' n̄. q2
votū dꝫ fieri ex animi libertate. Et h̄ eſt
p̄mū qđ requirit' ad votū. Scđm ē deli
beratio volūtatꝫ. q2 ſi aliq̄s ſubito aliqđ
bonū ꝯcipiat. non obligatur ex voti ne
ceſſitate ad ſeruandum. ſed ſolū ex qua
dam decentia ꝛ congruitate inquantuꝫ
diuinis ꝛ bonis inſtinctibus non eſt re
ſiſtendum. Tercium eſt ꝙ votum ſit de
re bona. aliter non obligat dicente Iſi.
in li. de ſummo bono. In malis ꝓmiſ
ſis reſcinde fidem. ꝛ in turpi voto muta
decretum. ꝛ. xxij. q. 8. Idem in eodeꝫ
libro. Quod incaute vouiſti ne facias.

M ¶ Sciendū ꝙ votū licitū ſp̄ ob
ligat ad ſuandū ſi vouens ſit ſui iurꝫ. q2
ei⁹ trāſgreſſio ē mortale pc̄cm. exceptis
q̄ttuor caſibꝫ. Prim⁹ ē ſi aliq̄s vouit ſub
ꝯditione. nō tenet' exoluere votuꝫ. puta
ſi aliquis vouit beate virgini ieiunare ſi
ſanet'. tal' ſi nō ſanat' in tp̄e p̄fixo nō ob
ligat' ad ſolutōem voti. ꝛ ſic đ alijs. Se
cund⁹ ſi accedit diſpēſatio ei⁹ q̄ diſpēſa
re p̄t ī voto. q̄ tn̄ nunquam fieri deberet
niſi in eque bonum vel in meli⁹ cōmuta
ret'.

N ¶ Querit' q̄s p̄t ī votꝫ diſpē
ſare. vl' vota cōmutare. Reſpōdeo ſc̄m
Raymundū dioceſan⁹ ep̄s p̄t ſuis ſb
ditis oīa vota cōmutare. vl' etꝫ cū eis dē
ſpēſare exceptis quattuor votꝫ. Primū
eſt votū ꝯtinentie quia cum vix aut nū
q̄ꝫ poſſit aliquid melius inueniri in qđ
cōmutet'. vt pꝫ Ecci. 26. Nō ē ꝯdigna
ponderatio aīe ꝯtinentꝫ. ꝙ ꝛc̄. Scđꝫ ē
terre ſcē. ſcꝫ pugnādo ꝓ fide chriſtiana
Tercium eſt votum viſitandi limina a
poſtoloꝝ petri ꝛ pauli. Quartū votū vi
ſitandi liminaria bt̄i Iacobi. in his ſolū
papa p̄t diſpēſare. ꝛ ita ſuat curia Alia
ꝟo vota poſſunt ep̄i cōmutare ꝛ aliq̄n in
voto diſpēſare. naꝫ q̄ndocūqꝫ abſolute
determinat' aliqđ votū nō eſſe ſuanduꝫ
dꝛ eſſe diſpenſatio voti. Uerbi gr̄a. ſi il
lud quod vouetur eſſet malum vel inuti

le vel maioris boni impedimentum qꝺ eſt contra rationem eiꝰ quod cadit ſub voto. Quia ſm Thomam. votum dꝫ eſſe melioris boni Et iđo in tali caſu neceſſe eſt ꝙ determinetur votum non eſſe ſeruanduꝫ. Et hoc dicitur diſpēſatō voti Sed cōmutatio voti dicitur quando ꝓ hoc voto quod ſeruanduꝫ erat aliqꝺ aliud imponitur Vnde minus eſt vota cōmutare ꝙ̄ in votis diſpenſare vtrūqꝫ tamen in autoritate p̄latorum eccl'ie cōſiſtit. Pro quo ſciendum ꝙ ad diſpēſandum vel vota cōmutanda duo reqꝛuntur ſcilicet auctoritas ⁊ cauſa ſiue neceſſitas. Sed que eſt cauſa ſufficiens in diſpenſando de votis. Reſpōdeo ſm Albertū. Sufficiens cauſa eſt paupꝛtas vt ſi vouit ieiunium ⁊ mendicans non inuenit ī vna hora ꝙ ei ſufficiat. Similiter ⁊ infirmitas. vt ſi vouit abſtinentiam a vino ⁊ a carnibus ⁊ incurrit languorem: et in talibus poteſt fieri diſpenſatio. Tercius caſus eſt ſi impotentia ⁊ impoſſibilitas accedat Nam quicquid votum fiendum impediret ſi p̄ſens eſſet hoc ip̄m ſuperueniens voto facto obligationem aufert. Vn̄ ſi aliquid poſſibile ſit dū vouetur: poſtea fiat impoſſibile. tollit̄ obligatio q̄ntuꝫ ad hoc: puta ſi aliqs diues vouit edificare eccleſiam: poſtea paupꝛtate ſupueniente ꝑficere nō p̄t non obligat̄. Hoc tn̄ ſic intelligendo ſm Henricu de fir. ſi factꝰ eſt oīno īpotens. abſolutus eſt a toto. Si aūt ſit impotēs in p̄te ita ꝙ totū ꝑficere non poſſit. tunc remanet ſolū ligatus ad illud qꝺ poteſt ⁊ ad aliud non. Quartus caſus eſt ſi vouens non ſit ſui iuris. quia quicūqꝫ ſubeſt poteſtati aliene non poteſt aliquid vouere quod illum cui ſubeſt a debito ſubiectionis impediat. Vnde ſeruus q̄ ſubeſt dn̄o non poteſt vouere quicq̄ꝫ quod p̄t eum impedire a ſeruitio dn̄i ſui. et ſic de alijs ſubditꝭ. ¶ Tercio notādū ꝙ votū ē duplex. ſcꝫ ſolēne ⁊ ſimplex Et vtriuſqꝫ tranſgreſſor ſm Thomam ſecunda ſcđe. q. 87. peccat mortalit̄ Quidā grauiꝰ peccāt frangēdo votū ſolēne. diſt. 27. Si vir. Et votuꝫ ſolēne dꝛ qꝺ fit ꝑ ſuſceptōem ſacri ordis. vl' ꝑ ꝓfeſſionem expreſſam vel tacitam factaꝫ alicui de religionibus approbatis. Simplex votum eſt de non contrahendo vel caſtitatem ſeruando. ⁊ huiuſmodi Et quanto manifeſtius eſt emiſſum tanto maior penitentia debetur trāſgreſſori. Loqn̄do de voto ſimplici. tunc ſciendum ſecūdū Henricū de firmaria ꝙ peccat mortaliter qui poſt ſimplex votum continentie contrahit matrimonium. Tuꝫ quia facit contra preceptum diuinum quo dicitur. Vouete ⁊ reddite. Tum qꝛ in foro conſcientie ⁊ apud deum tantum obligat quantum ſolenne ſimplex votum. Ex quo euidenter patet ꝙ̄ ꝓp hanc faciunt q̄ inducūt ꝑ ꝯſiliuꝫ ⁊ licentiam aliquas perſonas poſt votum ſimplex contrahere matrimonium. Qui peccāt tripliciter. Primo ꝙ ſuo conſilio impellit aliam virginem ad peccatum mortale. ſcilicet tranſgrediendo votum: quia quicunqꝫ dat conſilium vel auxilium vel fauorem ad aliquid quod eſt peccatū mortale erit particeps illius peccati Vnde Augꝰ. ſup Joannem. Homicida diabolus dicitur non ꝙ gladio armatꝰ vel ferro cinctus ad hominem venit. ſed qꝛ malum verbum ſeminauit. Noli ergo te nō putare homicidam quando proximo tuo mala ꝑſuades. Scđo qꝛ perſonam illam maximo periculo exponit cū ſm certiorē opinionē nunq̄ꝫ poſſit petere debitū ſine peccato vnde lꝫ petere nō debeat. reddere tamen tenet̄ Tercio qꝛ xp̄m ſpōſum illiꝰ ꝟginis grauiter offendit. qui dat conſilium vel auxilium talibus ad contrahendum matrimonium Hoc patet. quia tales virgines poſt votum continentie ſpernunt chriſtuꝫ. quē primitus pre omnibus viris ſibi elegerunt. Qꝺ non eſt modica irreuerentia ipi xp̄o ꝙ ꝓ eo elegit vnū aliū ſpōſum q̄

eſt minus pulcher. minus bon⁹ minus
dulcis. minus diues. ⁊ ſic de alijs. Itē
ꝑpt voluptatē breuē ſue miſere carnis
derelinquit dulcedinē celeſt gaudij. et
ipm deū q eſt ds toti⁹ ꝯſolatōis ⁊ omīs
dulcedinis. Inſup ꝑpt ſocietatē talis
mortal ſpōſi puat ſe ſocietate btē marie
ꝟgis ⁊ oīm ſctōꝝ ⁊ oīm angeloꝝ vniuer/
ſalit oīm electoꝝ ī celo exiſtētiū. Inſup
ꝑpt talē ſpōſum dānat ſe cū corpe ⁊ aīa
⁊ aſſociat ſe ad ſocietatē omnium dam/
natorum ⁊ omnium demonum qui ſūt
in iferno ſi ſic moritur. Ex pmiſſione di
uia qnq tal ꝟgo venit ad amaritudinē
vbi q̄ſiuit carnis delectatōem Q2 forte
hēbit vir iracūdū q eā pcuciet ⁊ multis
afflictionib affliget. Itē ſciēdū ꝙ nūq
tal ſcient deberet ſibi talē deſpōſare. q2
q recipit pſonā alteri⁹ ꝯ voluntatē ei⁹ ta
lem p hoc ꝗuit offendit. Sic ⁊ ille xpm
ꝗuit offendit. q ei⁹ ſpōſam ſibi aſſumit
⁊ idō qnq ſequit hoc malū ꝙ nunq be
ne viuūt nec bn̄ habebūt. nec ī corpe nec
in aīa. nec etiā in reb tpalib q2 ſibi mu
tuo diſcordant ⁊ diabolice ſimul viuūt.

P ¶ Quarto q̄rit vtꝝ vouēs tene
atur ſtatim votū adimplere. Reſpōdeo
ſm Guil. Si votū ē abſolutū. tenet ſta/
tim cū pt adimplere. niſi ī vouēdo aliud
habuerit ī mente. ſc ꝙ ſup illā diē vl il/
lū terminū voluit adimplere. ⁊ tunc po/
terit vſq ad illū terminū pfixum licite ex
pectare. ſ non vltra. Et dr Deute. xxiij
Cum votū voueris dn̄o do tuo nō tar/
dabis illd reddere. q2 reqret illud dn̄s
ds tu⁹. ⁊ ſi moratus fueris. reputabit ti
bi in peccatū. Hoc heu illi nō aduertūt
qui votū ſuū qd deo vel btē Marie ꝟgi
ni vel ſanct ei⁹ voueruntvſq ad decem
vel ad viginti annos ptrahunt. ⁊ ſup il
los ira dei quandoq etiā in pſenti vita
Exm deſeuit. ¶ Exemplū legit ꝙ fuit qdam
hō litterat⁹ multoꝝ vitioꝝ ꝑuus. q cu a
qdam pore ammonit⁹ fuiſſet frequēter
vt ſeculo renūciaret ⁊ vitā ſuā emēdaret
⁊ cū frequent ſe hoc facere pmiſiſſet ⁊ p/
miſſum nō adipleret. incepit ſubito gra
uiter ifirmari. Qui cū miſiſſet p pore ⁊
veniēs ad eū admoneret eū vt pmiſſum
adipleret ſubito clamare cepit: O pat
ora p me q2 duo vri veniūt ad deuoran/
dū me. Qui orōnib ei⁹ liberat⁹ nō cura
uit pmiſſum adiplere. Et mox iterꝝ cla/
mare cepit. ecce ignis occupat me ad de
uorandū. ⁊ iterꝝ petit orare p ſe. Et ig/
nis per orōem euanuit. ⁊ ſic iterꝝ libera/
tus ē. ⁊ pmiſſum adhuc adimplere con
tempſit quaſi deſperando: ad dei iudi/
ciū raptus audiuit pferre ſententiā cō/
tra ſe de malis ſuis. ⁊ a raptu iterꝝ ſubi/
to rediens retulit corā oībus viſa ⁊ audi
ta. ⁊ ꝙ ab eo eſſet pciſa oīs ſpes ſalutis
Et addidit. Ecce adſunt duo demōes
portātes vnam maximam ſartaginem
vt frigar in ea in eternū. Et tūc clamare
cepit. Ve. ve mihi: quia votū meū non
adimpleuit ⁊ de do ⁊ de ſalute aīe mee ni
hil curaui. Idō ſententia ire dei plata ē
ꝯtra me. Qui cū hec diceret vna gutta
d ſartagie cecidit ſup manum ei⁹ q vſq
ad oſſa oīb videntib cū deuorauit. Et
ipe tūc ait. Nunc credite. ecce me demo
nes ī ſartaginē pijciunt. ⁊ hec dicēs: ex/
pirauit infelicit. ¶ Quinto q̄rit de vo/
tis q fiunt ī anguſtijs: an obligēt. Rn̄/
deo ſm Guil. mulieres ī partu vouētes
vl quicūq alij in anguſtia ꝯſtituti ſi ha
beant deliberatā intētōem obligādi ſe
obligati ſūt. Sec⁹ ē ſubito ⁊ indeliberate
Q ¶ Sexto vidēdū ē q poſſint voue/
re: ⁊ qui non. Circa qd queritur. Vtꝝ
pueri poſſint vouere. Rn̄deo ſcdm be/
atū Thomam ſcda ſcde. q. 88. Pueri
ante annos pubertatis duplici rōne vo
uere non poſſunt. Primo quia vt ī plu/
ribus patiunt rōnis defectū. hoc tamē
contingit in aliquib accelerari. Scdo
quia ſunt in poteſtate parētum vl tuto/
rū qui ſunt eis loco parētum: ⁊ idō eoꝝ
vota nō habēt effectum. ¶ Ille aūt fili
us qui venit ad annos pubertatis eſt q
dē ſue poteſtatis quantum ad ea q pti

nent ad ſuã pſonã: puta ꝙ ꝑ votũ obli/
get ſe i religionẽ: vł ꝙ matrimoniũ ꝯtra
bat. Et idem eſt de filia que eſt i domo
patris ¶ Utrũ religioſus poſſit voue/
re? Reſpondeo ſm beatum Thomam
vbi ſupra. Cum nullum tempus exce/
ptum ſit in quo prelatꝰ non poſſit ſub/
ditũ circa aliquid occupare: ideo nulluȝ
votũ religioſi firmũ eſt ſine ꝯſenſu prela
ti. qꝛ non eſt ſue poteſtatis. Uñ ꝛ ſcdm
Raymũdũ. Si vouerit non debet exe
qui ſine licentia p̄lati: ne forte ſup h̄ alij
ſcandalizarenť ſi eoꝝ ꝯſuetudines volu
erit excedere: vł ne detur occaſio euagã
di. Item querit vtrum p̄latꝰ poſſit ab
ſoluere religioſos a votis factis ante in/
greſſum. Reſpõdeo ſm Thomam et
Ray. Ip̄a religio in ip̄o p̄mo ingreſſu
ſoluit huiuſmodi vota Addit tñ beatus
Thomas in quodlibeto ꝙ cũ obedien
tia ſit maximũ votoꝝ, ꝑ omĩ voto ſuffici/
entiſſime recõpenſat. Et qꝛ ingrediens
religionẽ nihil ibi p̄t retinere ꝓprie volũ/
tatis. nullũ ḡ votum ꝓpria voluntate fa
ctũ retinere oportet. Sed ſtatim illud
debet oſtendere patri monaſterij ꝛ ſe eiꝰ
ſubijcere volũtati. R ¶ Septimo
queritur vtrũ alter coniugatoꝝ poſſit ſe
obligare voto ingredi religiõeȝ ſine alio
Reſpõdeo ſi non interuenit copula car
nalis: poteſt alter vouere ꝛ ingredi reli/
gionem inuito alio. Sed poſtq̄ȝ inťue
nit carnalis copula: tunc vnus ſine ꝯſen
ſu alterius non p̄t. Itẽ querit vtꝝ vxor
vouere poſſit. Reſpõdeo ꝙ non ſine cõ
ſenſu viri: maxime in his votis q̄ ſine ſcã
dalo viri pfici nõ pñt. Tamen ſi vxores
emiſerunt votũ abſtinẽtie peregrinatõis
vł cõtinentie: vł etiã d̄ mane ſurgendo:
vel qđcunq; aliud nõ debet autoritate
ſua contrauenire. ſed viri pñt irritare ta/
lia vota etiamſi ante matrimoniũ ꝯtra/
ctum emiſerant talia vota. ſcȝ ieiunãdo:
pegrinando. mane ſurgẽdo. ꝛ mľier te/
netur in hoc ſequi viꝝ ꝛ ei ꝯſentire. Sci
endũ tñ ꝙ vir ſola illa vota reuocare p̄t:
que ip̄a implere non p̄t ſine ſcãdalo ſpi/
us viri: ſicut ieiunare: pegrinare: mane
ſurgere: ꝛ ire ad matutinas: et hmõi.
Alia vero vota non: vt ſi vouerit ꝙ da/
ret aliquid de ꝓprio vbi eſt conſuetudõ
ꝙ mulier habẽ p̄t bona parafernalia vł
ſi vouerit orõem aliquã ꝛ hmõi. Itez q̄/
ritur vtrũ in votis cõficiendis vel dimit/
tendis vxor ꝛ vir ad paria iudicenť. Re
ſpondeo ſm Raymundũ. q̄ntũ ad vo/
tum continentie ſm oẽs doctores vir et
mulier ad paria iudicanť. In voto aũt
abſtinẽtie dicunt quidam ꝙ cũ vir ſit ca
put mulieris: p̄t tale votuȝ facere inuita
vxore. Qđ tñ intelligendũ eſt ſm Hu/
gonem niſi per tale votũ fieret p̄iudiciuȝ
vxori de debito reddendo qđ ꝑ iura vi/
detur ſatis ꝓbabile. In voto aũt pegri/
natõis dicendũ ꝙ neuť ꝯiugum p̄t aliõ
inuito h̄ facẽ. Fallit tñ hoc in voto hie/
roſolymitano: quia in fauorẽ terre ſcẽ ꝛ
fidei xp̄iane p̄t vir ſine conſenſu vxoꝛ fa
cere hoc votũ ꝛ implere. Uxor tamẽ vt
conſentiat eſt attentiꝰ monenda. Inno
centiꝰ dicit ꝙ p̄ter votũ vltramarinum
neuter coniugũ peregrinari p̄t ſine ꝯſen
ſu alterius. imo ſi aliqñ cõſenſerit p̄t re
uocare licet peccet. hec Innocentiꝰ. Et
nota exemplũ terribile de illis q̄ non p/
ſoluunt vota ſua ſ; ſuſcipiunt diſpenſati
onem falſe ꝛ ſine cauſa. Legiť ꝙ in dio/
ceſi traiectenſi erat quidam ruſticꝰ vſu/
rariꝰ qui tp̄e p̄dicatõis ſancte crucꝭ cru/
cem accepit: ꝛ poſtea crucem ꝛ votum re
demit quinq; libris ꝛ circumuenit dolo
diſpenſatorem cum poſſet dediſſe. xl. li/
bras. Iſte ſedebat quadam die in ta/
berna dicens alijs qui vota ſua pſolue/
runt. Uos ſtolidi tranſibitis mare ſup
periculo vite veſtre ꝛ expenditis ſubam
veſtram: ego autẽ redemi quinq; libris
votum meum. Et cum domi maneam
ſimilem mercedem vobis habeo. Et ſic
iactabat ſe de dolo ꝛ fraude ſua. Nocte
aũt quadam cum iaceret cum vxore ſua
audiuit in molendio ſuo quod erat do/

mini contiguū motū quaſi molēdinis rote. Et dixit puero ſuo. Uade ⁊ vide qd ſit in molēdino: puer iuit: ⁊ rediit horroꝛe ꝑcuſſus. Cui dicēs. Quid eſt tibi? Et ille tant⁹ horroꝛ inuaſit me in oſtio molendine vt cōpelleret me redire. Et ille. Etſi diabol⁹ ibi ſit: ego ibo ⁊ videbo. Iniecta toga ſcapulis venit ad molendinum. Erat enim nudus: oſtium aperuit ⁊ introſpexit: et vidit duos equos nigerrimos: ⁊ vix nigrum ſtantē iuxta equos nigros: qui dicebat ad ruſticum. feſtina: ⁊ aſcende equū iſtū qui ꝓpter te adductus eſt. Ille expauit. Et ille. Quid tardas. ꝓiice veſtem tuam ⁊ veni. Erat eī veſti eius crux affixa. Ille deſperat⁹ ex virtute voc̄ diabolice reiecta veſte equū aſcendit ⁊ vir aſcendit alterū equū ⁊ ſtatim deductus eſt ad diuerſa loca penarum vbi ille miſer vidit pr̄em ⁊ mr̄em torqueri ꝓpter res iniuſtas quas poſſiderāt ⁊ ſibi hereditario iure reliquerūt. Inſuper ⁊ alios q̄ꝫ plurimos ibi vidit. q̄s cognouit. ⁊ vidit ibi quendam militē inſidētem vacce furenti auerſo coꝛpoꝛe ita vt doꝛſum haberet ad coꝛnua vacce q̄ huc illucq̄ꝫ diſcurrebat: ac crebris ictib⁹ doꝛſum militis cruciabat. Et cum quereret ruſticus: quare illam penam ſuſtineret? Reſpondit vaccam iſtam rapui ſine miſcdia cuidam vidue: et ideo opoꝛtet me hanc penam ſine miſericoꝛdia ab ea tollerare. Oſtenſa eſt ei ibi ſedes ignea ⁊ dictum eſt ei: modo reuertere ad domū tuam: ⁊ poſt tres dies reuerteris ad locū iſtum ⁊ mercedem accipies in iſta ſede. Nox de mane reductus ſemiuiuus et inuentus eſt in molendino ab vxoꝛe ⁊ familia. Et conuocatis cognatis ⁊ amic̄ ſuis dixit omnia que ei acciderant ⁊ que viderat quaſi ſub deſperatione. Uocatus eſt ſacerdos q̄ eū āmoneret eū ad contritionem ⁊ confeſſionem. Reſpondit. Quid ꝓſunt verba iſta? non poſſum cōfiteri: ſuperfluum video confiteri. ⁊ video q̄d ī me diſpoſitū ſit neceſſariū eſſe ipleri. Sicq̄ꝫ miſer ille ſine ſacramento eccleſie defunctus eſt.

De tertio p̄cepto

Memento vt diem ſabbati ſanctifices. Hoc p̄ceptū refertur ad ſpiritusſancti bonitatem ſicut ſecundum ad filii veritatem: ⁊ primū ad patris poteſtatē. Decet eī hoīem ꝑ effectū deuotōis hac die totalit̄ q̄ſcē dō: ita ꝙ ſi hō quicq̄ꝫ in oꝛonib⁹ vl̄ etiā bonis opibus ꝑ totā ſeptimanā neglexit h̄ recuꝑet in iſta die. A Uñ ad euidētiam hui⁹ precepti querit̄ quare ſabbati dies fuerit tranſlata in dominicā. Ad quod dicēdum ꝙ hoc conuenit rationi. Primo ob memoꝛiam bñficii dominice incarnationis. Quia ſicut die dominica mundus fuit creatus: ſic eodem die fuit ꝑ myſterium incarnationis recreatus. Et hoc beneficium digniſſime in memoꝛia iugiter eſt habendum. quia ꝑ hoc d̄s ſummā charitatē exhibuit. dicente apoſtolo. Propt̄ nimiā charitatē qua dilexit nos d̄s filiū ſuum miſit. Ex maxima eī charitate ꝓceſſit ꝙ v̄bū eternū fieri ⁊ naſci homo voluit: vt nos deificaret ⁊ vt hoīem abiectū ineffabilit̄ exaltaret. ⁊ vt hoīem mēdicū theſauro diuinitatis locupletaret. Unō Aug⁹. ſuꝑ canonicā primā Iohis. Amauit te dominꝰ ⁊ fecit ſe ꝓpt̄ te hoīē. d̄s ſubiec̄ ſe ⁊ exaltauit te: īclinauit ſe ⁊ ſuſcepit te. Exinaniuit ſe maieſtate: ⁊ impleuit te diuinitate. deſcendit vſq̄ꝫ ad te: vt tu deſcenderes vſq̄ꝫ ad eum. Scdō ꝓpt̄ memoriā beneficii reſurrectionis que fuit dñica die facta: ⁊ q̄ eſt cauſa ⁊ exemplar noſtre reſurrectionis. Nam illa die contulit nobis tria bona. Primo: q2 moꝛtē noſtram deſtruxit ⁊ eam in ſeipſo occiſo occidit. Nam ſcōm Auguſtinū Dignū erat vt quia diabolus xp̄m innocent̄ ꝑemit poteſtatē ꝑderet in eos quos ſua

calliditate deuictos tenebat. Scđo: qꝛ
naturā hūanā veſte imortalitatꝫ idnit cū
imortalꝭ ꝛ ipaſſibilꝭ reſurrexit Tertio qꝛ
timorē mortis abſtulit qñ ꝑ ſuam reſur/
rectionem de eterna beatitudine nos aſ
ſecurauit: cum certum ſit ꝙ mēbra ſeq̄
debeant vbi caput ſuum p̄ceſſit. Vnđ
Gregorius ī homelia paſcali. Filiꝰ dei
factus homo apparuit in carne: mori di
gnatus eſt ex voluntate: reſurrexit ex po
teſtate: ꝛ oſtendit exemplo q̄đ nob̄ pro/
miſit ī p̄mio. Si igiṫ membra noſtri re/
demptoris ſumus: preſumamus in no/
bis ꝙ iam geſtū conſtat in capite. Ter/
tio ne videamur iudaizaꝛe diem ſabbati
more iudeorum obſeruando. Quia ſm
Hoſti. In ſabbatꝫ maxime operari de
bemus ne iudaizaꝛe videamur. Quarto
ꝓpṫ dignitatē diei dñice. B ¶ Sci
endū ꝙ duodecim dignitates diei dñi
ce inueniunṫ in ſcriptura. Prima qꝛ illa
die celum ꝛ terram ꝛ angelos deus crea/
uit. Scđa eadē die ſtetit arca noe poſt
diluuiū ſup̄ montes armenie Tertia qꝛ
eadē die eripuit dñs ꝓplm ſuū de egy/
pto ī manu forti: ꝛ brachio excelſo Quar
ta quia eadem die pluebat primitꝰ mā/
na de celo in eſcam filiorum iſrael. ad/
huc ipis exiſtētib ī deſerto. Quinta qꝛ
eadē die xp̄s natꝰ ē đ maria virgie Se/
xta eadē die xp̄s baptiſatus ē a Joāne
Septima eadē die conuertit aquam in
vinum in nuptijs: quod fuit initium ſi/
gnorum q̄ fecit ī conſpectu diſcipuloꝝ.
Octaua eadē die ſaciauit quinqꝫ milia
hoim đ quinqꝫ panibus ꝛ duobꝰ piſci/
bus. Nona quia eadē die honorificatꝰ
ē dominꝰ cum palmis. ſcꝫ die palmarū
Decima quia eadē die reſurrexit ſa mor
tuis. Undecima qꝛ eadē die miſit ſpiri
tum ſanctum apoſtolis. Duodecima qꝛ
eadē die erit dies iudicij vt plures opi/
nantur. ſed tamen certitudinaliṫ nemo
ſcit niſi ſolus đs Ergo honorifice hono
rare ꝛ celebrare debemus hanc dieꝫ. ſi
non ſit eadē in numero: ſꝫ tū eadē in ſpē

itelligere debemꝰ vt pꝫ quilibet intuēti.
Unde de iure canonico conſtat diem
dñicum inṫ ſummas ꝛ p̄cipuas feſtiui/
tates contineri. q̊ diciṫ Exodi. xx. Me
mēto vt diē ſabbati ſanctifices: id ē ſum
mo ſtudio illam diē honoēs: nihil ſalicꝫ
opis corporalꝭ ī eo faciēdo quod poſſit ī
pedire quietē mētis in đo. ¶ Pro q̊ ſci/
endum ꝙ illud preceptū contingit octo
modis tranſgredi Primo modo manu
aliter operando: quod prohibituꝫ eſt a
deo. Vnđ Exodi dicitur. xx. Non faci
es ī eo omne opus. Ex quo patet q̊ ſab
batum violat: mortaliṫ peccat. excuſaṫ
tamē quis a mortali peccato in quattu/
or caſibus. Primo ꝓpṫ laboris vꝭ ope/
ris modicitatē: puta ſi labor tā modicꝰ
ſit ꝙ q̄etē mētꝫ ipedieñ poſſit ī đo: qꝛ ſo
lus ille labor q̊ turbat q̄etē animi ꝛ ſpūs
libertatē cauſat mortale pcc̄m Scđo ꝓ
pter laborꝫ neceſſitatē: q̄ tāta dꝫ eē vt la/
bor opiſ ſine rei piculo p̄ueniri vꝭ differ
ri nō poſſit ſicut cōtingit ī meſſib ꝓpṫ i/
curſum hoſtiū. Vꝭ etꝫ ſm Guil. Si ia
cētib ſegetibus ī agro aut fenoſi pratꝫ:
imineat tēpeſtas poſſunt ide remoueri
Itē non videtur peccaꝛe mortaliṫ pincer
ne ꝛ carnifices q̊ p̄parant victualia vt ſe/
quēti die vēdant: ſi prius non poterāt cō/
mode p̄parare aut p̄parata ſuaꝛe Et ſic
contingit ī vindemijs ꝓpṫ frigus ꝛ in ca/
ptura allecum q̄ ſolum fit tēpore deṫmi
nato. ī talibꝰ em̄ excuſat neceſſitas q̄ le/
gē non habꝫ: vt patet extra de conſue.
Tertio ꝓpṫ cordis pietatē: quia bene li
cet propṫ deū arare ꝛ agrum paupis ſe
minaꝛe Vel adducē religioſis ligna ꝛ ali
is miſerabilibus pſonis Quarto ꝓpter
publicam vtilitatem puta laboraꝛe ꝑ pō
te vꝭ pro via ſiue eccleſia repanda. Scie
dum tamē ꝙ Wilelmus dicit ꝙ non cre
dit ꝙ diebus dñicis aut maioribus fe/
ſtiuitatibus liceat huiuſmōi laboēs fie/
ri. In minoribus autem feſtis ſicut ifra
octauas paſche ꝛ pēthecoſtes ꝛ ſimilibꝰ
credo ꝙ liceat ſequi conſuetudinē regio/

nis Ad hoc aũt ꝙ tales labores licite fi
ant oportet ꝙ non fiant vſq₃ ad vltimā
fatigatõez. vel ꝓpter hoc nõ dimittatur
miſſa ⁊ hmõi diuina. ⁊ ꝙ talia nõ faciat
ꝓpter affectõez carnalem: ⁊ ſpe remune
rationis: ſed ꝓpter deũ ⁊ ꝙ paupertas illo
rum exigere videaẜ. ¶ Sc̃do trāſgredi
tur hoc p̄ceptũ frequentando placita ſe
cularia: vt exercendo actũ iudiciarium.
Eſt ei iure ſtatutũ vt illo die ſtrepid⁹ iu
diciarius cõquieſcat. Poſſet tamen illo
die vt dr̃ wilhelmus in glo. ꝓ pace tra/
ctari vel ꝓ pace firmanda iuramentu₃
licite p̄ſtari. Item qñ cauſa eſſet debili/
um vel miſerabiliu₃ perſonaꝝ ita ꝙ alio
die non poſſet expediri: tunc qñq₃ lici/
te poſſet fieri. Et nota ꝙ iſti multi rep̄/
henſibiles ſunt qui claſſationes ſuas ī
loco ſacrato .ſc₃ in cimiterio vel ambitu
expediunt. ⁊ hoc patet ex eo. quia ẜm
Ray. ⁊ Hoſti. cimiteriũ gaudet eadem
īmunitate quā habet eccl'ia. ergo ſicut il
licitum eſſet in eccl'ia talia placita et ta/
les locutões exercere. ſic in cimiterio illi/
citum eſt talia fieri. D ¶ Tertio
mercantijs intendendo. Vñ ſ querit(ur)
quid de euntib⁹ ad mercata que fiunt ī
feſtis. Reſpõdeo ẜm wilhelmũ Si q̇s
hoc faciat non cõſuetudiarie: ſꝫ ꝓ ſua ne
ceſſitate ⁊ antea audiuit diuina: non cre
do ꝙ peccet mortaliter. Secus ſi ꝯſue/
tudinarie ſeu lucrādi cupiditate: ⁊ ma/
xime ſe abſtrahēdo a diuĩs. Aut etiam
ſi hmõi mercata ꝓhibita ſunt a p̄latꝭ il
lius loci ſeu forſan excõmunicata. Mer
cata tñ que ex quadā neceſſitate fiũt de
victualib⁹ ⁊ neceſſarijs ad diē aliquā: ñ
credo illicita eē: dũ tñ ꝓpt̃ h̃ ſe ñ ſubtra
hant a diuĩo officio. Heu h̃ nõ attēdũt
iſti inſtitores q̇ in dedicationib⁹ vł ī alijs
feſtiuitatib⁹ ſũmo mane ſua venalia ex/
ponũt: ⁊ totũ diuinũ officiũ negligunt.
nec illa die miſſa₃ vł ẜmonē audiũt. ⁊ in
h̃ grauit̃ delinquũt: in ſignũ hui⁹ in tp̄e
paſche ꝓhibeẜ cõmunio oĩb⁹ talib⁹ qui
mercata ſua dieb⁹ feſtiuis exercent: ⁊ cõ
munio nõ ꝓhibeẜ niſi ꝓ pecc̃o mortali.
E ¶ Quarti q̇ vecturā in dieb⁹ dñi/
cis exercent. Ad intelligentiā hmõi q̃ri
tur. q̇d debētes dñis vecturā bladoꝝ
affer̃t in dieb⁹ feſtiuis? Rñdeo ẜ₃ Guil.
non excuſanẜ niſi aliq̃ neceſſitas ad hoc
eos cõpellat. ⁊ ideo tales dñi q̇ eis dant
occaſionē vł iubent eos talib⁹ dieb⁹ exer
cere vecturā: participes ſũt illoꝝ pecc̃oꝝ
Sꝫ vectores merciũ ⁊ alimētoꝝ aut ꝑſo
naꝝ ad loca remota (cũ alias ñ p̃nt ſine
graui incõmodo) credo excuſari Et ſilr̃
de viatorib⁹ ⁊ curſorib⁹ tñ bonũ eſt talib⁹
vt antea miſſam audiāt maxime in die/
bus feſtiuis. Heu h̃ iſti ruſtici nõ attē/
dũt q̇ qñq₃ ad quattuor vł ad q̇nq₃ mi
liaria vehũt ⁊ nunq̃ miſſam vł ẜmonē₃
iſto die audiũt: ⁊ credũt ſe celebrare ⁊ eis
hoc licere. qđ tñ eſt fałm̃. ¶ Quinti ſunt
mechanici ſicut ferratores equoꝝ: minu
tores hoĩm: currifices: ⁊ ſic de alijs de q̇
bus dr̃ Guil. Si in feſtis h̃ faciũt: p̄nci
paliter ꝓpt̃ neceſſitatem eorum quibus
ſeruiũt credo ꝙ poſſint excuſari. Sec⁹
ſi propter cupiditatem lucri h̃ faciāt: ſilr̃
illi q̇ de talib⁹ requirunt eos excuſanẜ ſi
alias nõ poterāt ſibi cõmode ꝓuidere:
aliter nõ excuſanẜ. ¶ Sexti qui faciunt
ſerta in diebus feſtiuis: queritur vtrum
peccent mortalit̃. Rñdeo ñ credo tales
eſſe excuſabiles ꝓpt̃ periculũ qđ ő facili
p̄t ꝯtingi ex abuſu hmõi. q₂ ſunt excita/
menta vanitatis ⁊ laſciuie: violatur aũt
obſeruantia diei ſacre in operādo talia
ſerta. Poſſet tamen eſſe labor tam mo/
dicus: ⁊ ſine precio: nec ad laſciua₃ intē/
tionem: ſed moderatam recreatiõem ꝙ
ñ eſſet pcc̃m aut ſaltē ñ mortale et hec
ſententia eſt Guil. F ¶ Septimi
qui in vigilijs feſtiuitatum ⁊ ſabbatis ꝺ
nocte nimis diu laborāt. Vnde queri/
tur. quando debeamus feſtum incipere
Reſpondeo quantum ad feriatiõem a
veſpera in veſperam. Et intellige veſpe
ram: ideſt ſero: cum feſtoꝝ initiũ ⁊ finis
iuxta eoꝝ qualitatem ⁊ regionum con/

ſuetudines ſeruari debeant. ⁊ ſic magni
tudo ipoꝝ exigit ꝑus inciperet ⁊ tardius
terminari. extra eo. quoniã. Ergo hic
reprehēditur error quorundã hoim ſim
plicium: qui non reputant peccatum
eſſe ſabbatis diebus de nocte diu labo
rare ⁊ ſecūda feria đ mane laborare pec
catum reputant: quod tamē non eſt ve
rum. G ❡ Sciendū tamen qđ illi
qui laborant in diebus feſtiuis ⁊ non cu
rant p̄ceptum dei ⁊ eccleſie tales tripli
ter puniuntur quandoq; a deo Primo
in temporalibus: quia tales ex hoc nō
ditantur: quia quicquid lucrant̄ in tem
poralibus: hoc perdunt in ſpūalib⁹ que
ſunt bona anime. Inſup quandoq; in
fortunium ex permiſſione diuina habe
bunt in temporalib⁹. ſcꝫ ꝙ captiuantur
vel a raptoribus ſpoliant̄: vel equi eo
rum leduntur vel moriuntur: vel dom⁹
eorū igne comburuntur: vel talia infor
tunia talibus accidunt ꝙ ſic depaupe
rantur. Secundo puniuntur in corpo
re. vt ſcꝫ quādo tales infirmant̄ ꝑ men
ſem: vel quādoq; cadunt ⁊ frangūt cru
ra vl' brachia: ⁊ ſic đ alijs: ⁊ tūc oportet
eos feſtiuare cū merito deberēt labora
re: qꝛ antea laborauerūt cū feſtiuare de
buerūt. qꝛ ſm Salomonem. Per q̄ hō
peccat: ꝑ hec ⁊ punietur. Tertio puniunt̄
in aīa qđ maximū eſt: qꝛ q̄tiens feſtū ſol
uunt: totiens mortalit peccāt ⁊ aīaꝫ ꝓ
priā occidūt. Exodi. xxxi. Qui pollue
rit ſabbatū: morte moriat̄ Sꝫ q̄ feſtiuāt
i illis: đs ꝓſperitateꝫ ꝯcedit in corpe ⁊ i
aīa. Exemplū habem⁹ de duob⁹ ſuto
ribus: vnus illorum habuit mltos pu
eros cū vxore ſua. ⁊ non neglexit q̄n om
ni die libenter audiret miſſam. ⁊ in om
nibus ſibi ꝓſpere ſucceſſit. Et alius nul
lum puerum habuit ſed ſolam mulierē
⁊ quottidie laborauit tam in diebus fe
ſtiuis q̄ꝫ etiam in ſacris noctibus ⁊ raro
miſſam audiuit: ⁊ tamen ſemper in pau
pertate vixit: qui queſiuit ſemel ab alio
ſutore vnde ſibi iſta bona ꝓuenirent ꝙ
cum filijs ⁊ vxore ſemper ſatis haberet ⁊
ipſe plus laboraret ⁊ ſp egeret. Qui rñ
dit. Cras ibis mecū ⁊ ego tibi oſtendā
vbi talia reperiā. Mane facto duxit eū
ſecū ad eccleſiā. ⁊ finita miſſa dixit ei: va
das modo ad laborē tuū. Sequēti ve
ro die iterū de mane venit ad domū ei⁹
et duxit eū iterū ſecū ad eccleſiā. ⁊ finita
miſſa iuſſit eū redire ad domū ⁊ labora
re artificiū ſuū. Tertia die de mane ve
nit iterū ad domū eius volēſq; eū duce
re ſecum ad eccleſiā. Tūc ille dixit Cha
riſſime ſi vellē ire ad ecclīaꝫ ego ꝑ me bñ
ſcirem viā. ego deſiderabam a te vt me
duceres ad locū vbi tu thezaurū inuenī
ſti. Tūc ille dixit. Aliū locū non habeo
vbi thezaurū corpis ⁊ premiū vite et'ne
reqro niſi eccleſiā. Nōne audiuiſti dictū
xp̄i in euāgelio. Primū querite regnuꝫ
dei ⁊ hec omnia adijcient̄ vobis. ſ. q̄ ad
neceſſitatē corpis ⁊ anime ꝑtinēt. Tūc
ille ꝯpunctus ⁊ amodo xp̄o fact⁹ deuo
tus: poſtmodū miſſam libēter audiuit.
et tūc ſibi ꝓſpere in omnib⁹ ſucceſſit: ſic
tu fac ſimiliter ⁊ erit tibi gloria eterna.
❡ Sciendū ꝙ qui violant feſtiuitatem
diei dominice peccant in patrē ⁊ filium
et ſpiritūſanctū. In patrē: cuius poten
tia mundū creauit. In filiū: cuius ſapiē
tia mūdū redemit. In ſpiritūſcm̄ qui ta
li die in mundū miſſus eſt. ⁊ ꝑ ꝯſequēs
tales ingrati ſunt ſuo creatori: redēpto
ri ⁊ ꝯſolatori. Ergo tales trāſgreſſores
grauiter a deo puniūtur. Vñ legit̄ Nu
meri. xv. Factū eſt cū eſſent filij iſrael in
ſolitudine ⁊ inueniſſent hominē colligē
tem ligna in die ſabbati: obtulerūt eum
moyſi ⁊ aaron ⁊ vniuerſe multitudini:
Qui recluſerūt eum in carcerē neſciētes
q̄d ſup eo facerēt. Dixitq; dñs ad moy
ſen: morte moriat̄ hō iſte: obruat eū la
pidib⁹ oīs turba extra caſtra. Cū edux
iſſent eum foras obruerūt eū lapidib⁹ ⁊
mortu⁹ eſt ſicut p̄ceperat dñs. H
❡ Octaui qui in dieb⁹ feſtiuis peccāt.
ꝯtra quos dr̄ Exo. xx. Memēto vt diē

ſabbati ſanctifices .i. ſummo ſtudio illã
honores p̃cipue mortalia pcc̃a caueas
nihil i eo operando facinoris vl' cõmitten
do. Et m'lto mai' ẽ pccm̃ cõmittere i ta
li ſctõ die q̃ȝ i alio. Vñ narrat Greg'. i
li. dialo. q̃ q̃dã legitima a ſuo viro i ſab
bato õ nocte cognita cũ dñica die ſe ꝓ
ceſſioni ꝯiũgeret: a diabolo arripiebaẗ ꝛ
multũ vexabaẗ ab eo Et ſi h̃ fit i legitti
mis pſonis: q̃nta pena ꝯcubitus illegiti
m' plectẽd' erit Et notãdũ q̃ iſti ſtꝫ val
de fatui p̃uerſi q̃ in tp̃e ſctõ non ſctẽ vo
lunt viuere. q: ſicut loco ſctõ inferẽd' eſt
honor: ſic ꝛ tp̃i ſctõ. Vñ ſi q̃s in oĩb' fe
ſtis araret ꝛ foderet: ip̃e valde malus re
putareẗ. ¶ Quõ g̃ non multo amplius
peccant q̃ dieb' dñicis fornicanẗ. Citi'
eñ poſſet ꝯcedi q̃ aliq̃s in oĩb' feſtiuita
tib' araret vl' foderet q̃ȝ q̃ ſemel i die do
minico fornicareẗ. Sciẽdũ tñ q̃ duo ſtꝫ
pcc̃a q̃ maxime freq̃ẽtanẗ dieb' dñicꝫ
ꝛ feſtiuis .ſcȝ ebrietas ꝛ chorea.

¶ De chorea. J

Chorea eſt valde graue peccatũ:
quod patet primo ex vindicta:
vt habetur Exo. xxxi. c. vbi le
giẗ: q̃ cum deſcendiſſet moyſes de mon
te ſynai ꝛ appropinquaſſet ad caſtra fili
orum iſrael. vidit vitulum ꝛ choreas: ira
tuſq̃ȝ valde proiecit tabulas de manu: ꝛ
cõfregit eas ad radicem montis. Dein
de aſſumptis ſecum filijs leui interfecit
xxiij. milia hominũ. Ex h̃ ãt q̃ moyſes
manſuetiſſimus hominum (qui erant
in terra) adeo iratus fuit: ꝛ tantã vindi
ctam ſumpſit de hoc q̃ dei honorem vi
tulo impenderant ꝛ choreas duxerãt: ſa
tis p̃t eſſe manifeſtũ q̃ȝ magnũ peccatũ
ſit choreas ducere: ꝓpter quod peccatũ
deus permiſit tantã plagam in populũ
ſuũ. Item in nouo teſtamento legitur ꝛ
habetur Mar. 14. q̃ ſaltatrix amputa
ri fecit caput iohannis baptiſte: quem
xp̃s per ſe cõmendabat dicens Matth
xi. Inter natos mulieꝝ nõ ſurrexit ma
ior ioanne baptiſta. In hoc enim p̃e
figuratũ eſt quantã poteſtatẽ habituri
erũt ſaltatrices ad ſeparandũ eos in q̃
bus eſt grã dei qui ꝑ iohannẽ deſignã
tur a capite ſuo ſcȝ xp̃o ¶ Secõm ꝑ qđ
poteſt oſtẽdi q̃ malũ eſt choreas ducere
eſt multitudo peccatoꝝ q̃ committiẗ et
que ꝯmittunt ꝑſone que choreas ducũt
q: quaſi oĩa pcc̃a mortalia ibi ꝯcurrũt.
Primo ꝯmittitur peccatũ ſup̃bie. quod
eſt initiũ om̃is peccati Vñ Iſid. de ſũ
bono. Sup̃bia eſt initiũ om̃is peccati
ꝛ omniũ criminũ. vñ Auguſtin' in ep̃la
Quem ſup̃bum videris: filiũ eſſe diabo
li nõ dubites Ex iſto patet cui' filij ſint
qui ex ſup̃bia choreas ducũt. Item ibi
ꝯmittitur luxuria. quia tales chorizan
tes plurimorũ corda videntiũ ad luxu
riam accendũt. Itẽ cõmittiẗ ibi inuidia
q: quãdo aliqui ibi habent meliora or
namẽta. vel ſi vna pſona plus honoraẗ
q̃ȝ alia: cetere ſibi inuidẽt Itẽ auaricia
quia talia ornamẽta nõ habentes ſepe
ꝯtra deũ affectãt. Item cõmittunẗ ibi
iudicia ꝛ ſuſpitiões ꝯtra dictũ chriſti q̃
dicit Luce. vi. Nolite iudicare vt nõ iu
dicabimini. Tertio q̃ ducũt choreas fa
ciũt quodãmodo ꝯtra om̃ia ſacramẽta
eccleſie. Primo ꝯtra baptiſmũ. q: fran
gunt pactũ quod inierãt cũ xp̃o in bap
tiſmo q̃n patrinus eoꝝ dixit. abrenũcio
diabolo ꝛ omibus pompis eius Pom
pã eñ ſiue ꝓceſſionẽ diaboli intrãt cum
choream intrãt. Vñ patrini eoꝝ p̃nt ti
mere de ꝓfeſſione eoꝝ ſi illi rei inuenian
tur apud deũ: ſi nõ admonuerũt eos dẽ
ligẽter ne choreas intrarent. Proceſſio
diaboli eſt chorea. Signũ aũt hui' eſt
hoc q̃ tendit ad ſiniſtrã. Vñ legiẗ Pro
uerbioꝝ. iiij. Vias que a dextris ſtꝫ no
uit dominus. p̃uerſe eñ ſunt a ſiniſtris
Item faciũt cõtra ſacramentũ ꝯfirma
tõis in quo in fronte ſignũ crucis ſuſce
perũt tanq̃ȝ empti paſſione xp̃i. In cho
reis vero ſigno chriſti abiecto ſignũ dia
boli ꝓ eo in capite ponũt: qđ eſt ſup̃bia
qđ nõ p̃t fieri abſq̃ȝ magna contumelia

chriſti. Tertio faciũt ꝯtra ſacramẽtum penitẽtie ꝑ quã deo recõciliati erãt in q̃dragesima dñi pacẽ illã frãgunt ⁊ in exercitũ diaboli vadũt. Quarto faciũt cõtra ſacramentũ matrimonij. qꝛ ſepius q̃s ꝯcupiſcit vxorem alteri⁹. Et ſic econuerſo mulieres ꝯcupiſcũt maritos aliarũ mulierũ. quod eſt cõtra ꝑceptũ nonũ vbi dicit. Nõ ꝯcupiſces vxorem ꝓximi tui. ¶ Quartũ eſt ꝙ nullo ſancto vl' ſancte deferũt honorẽ qui choreas ducunt immo oĩbus contumeliã faciũt. Sicut eñ ꝯtumeliã facit alicui ſancto q̃ peccat in loco ei dedicato: ſic q̃ peccat in tẽpore ei dedicato. Unde cũ in nullo feſto timeãt choreas ducere: nullo ſcõ timent cõtumeliã facere. Ergo nullũ habebũt ſanctũ qui ꝓ eis intercedat: q̃ omibus ſanctis tã beate marie tã apoſtolis ⁊ ceteris ſanctis ꝯtumeliã ⁊ irreuerẽtiam fecerũt in eoꝝ feſtiuitatibꝫ chorizãdo Itẽ cũ ꝓhibitus ſit labor manualis in diebus dñicis ⁊ feſtiuitatibus ſanctoꝝ etiã iſte labor qui eſſet ad honorez dei ⁊ ad vtilitatem ꝓpriã vel ꝓximi: nũquid cõceſſus eſt chorizãtibus talis labor q̃ fit in ꝯtumeliã dei ⁊ ſanctoꝝ ⁊ in damnuz [illegible]mi. Irritũ videt eſſe q̃ petit requiẽ eternã ꝓ ducentibꝫ choreas: q̃ abſqꝫ penitentia deceſſerũt cum laborẽ chorizãdi in vita ſua quieti mẽtis ⁊ corpis ꝑelegerũt: qui in diebꝫ feſtiuis q̃eſcere noluerũt. Ergo eternã inquietudinẽ ⁊ laborẽ ſibi in chorizãdo acquiſierũt. Uñ p̃s. Laborabũt in eternũ ⁊ viuẽt adhuc in finem. Uñ Hiere. xvi. Seruietis dijs alienis ſuple in p̃ſenti: q̃ nõ dabũt vobis reqem in futuro. Uñ legit in libro de donis. ꝙ q̃dam iuuenis bonus ⁊ deuotus raptus ab angelo ductus eſt ad videndũ penas maloꝝ q̃ inter ceteras penas vidit circulũ ferreũ ꝯſtipatũ acutiſſimis clauis in q̃bus chorizabãt plures hoĩes vtriuſqꝫ ſex⁹ calcãdo de vno clauo in aliũ. Et deſuꝑ vidit pluere ignẽ cũ ſulphure mixtũ ſuꝑ quibꝫ req̃ſiuit Reſpõdit angelus. Tales ſunt chorizantes ⁊ impudice ſaltãtes: ⁊ pedes ſuos cũ calceamẽtis ad hoc ornãtes. ergo modo habebũt iſtũ circulũ cum clauis acutiſſimis ꝯſtipatũ. Item qꝛ ꝑ ornatũ corpis plures ad malas ꝯcupiſcentias ꝯcitauerũt. Ergo mõ ſm dictũ ꝓphete p̃s. x. pluet ſuꝑ peccores laqueos ⁊c.

K ¶ Quintũ ẽ ꝙ tales chorizãtes rurſum crucifigũt filiũ dei q̃ntũ in eis ẽ Ut aũt hoc pleni⁹ poſſitis intelligere choream volo vobis declarare ⁊ exponẽ. ⁊ ex iſto poteſtꝫ intelligẽ quãtũ malũ ſit chorizare. notate ḡ diligẽter artẽ bñ chorizandi Primo ſi vultis bñ chorizare ⁊ recte hoppiſare ⁊ diabolo in hoc multum ꝯplacere ⁊ periculũ aĩe incurrere: tũc debetis ꝑmo alte ſaltare: h̄ eſt ꝙ debetꝫ pedes alte de t'ra leuare: h̄ iõ ſm glo. vob dico vt eo ꝓfundi⁹ ad infernũ cadere et ſaltare poſſitis. qꝛ ſm Aug⁹. q̃libet ſaltus q̃ fit in chorea eſt ſaltus ad ꝓfundũ inferni. iõ quãto alti⁹ in chorea ſaltaueritis tanto ꝓfundi⁹ ad infernũ cadetis. Ergo ſaltate ⁊ alte ſaltate vt in chorea inferni ſuꝑ ignitos carbones poſſitꝫ etiã ſaltare ⁊ chorizare. Et ẽ magna ſtulticia ſic ſaltare ſicut hirc⁹: vel etiã ſi videres aĩal beſtiale. ſ. equũ vel vaccã ſic ſaltare tũc diceres ꝙ eſſet aĩal fatuũ Tu es hõ rõnalis ⁊ aſſimilas te hirco vel alij aĩali irrõnali: ꝯtra dictũ ꝓphete q̃ dicit. Nolite fieri ſicut equ⁹ ⁊ mulus q̃bus nõ eſt intellect⁹. Ergo ſi nõ vultis ad infernũ ꝓfunde cadere ſꝫ ad celũ ſurſum aſcẽdere: fugite choreã ⁊ caueatis vobis ab illa. ⁊ hoc eſt meũ conſiliũ. qꝛ multũ melius eſt cũ deo ⁊ omibus ſanctꝫ in celo regnare q̃ꝫ in inferno cũ demonibꝫ ⁊ dãnatis eſſe.

L ¶ Scdm q̃d fit in chorea eſt ꝙ brachia late expandũt vt choreã latã faciãt. Et ideo ſm glo. vt ieſu xp̃o magnã irreuerẽtiã poſſint facẽ ⁊ irriſionẽ ſiue etiã ꝯtẽptũ. Et tal' expãſio brachioꝝ ſcat expanſionẽ chriſti in cruce: q̃ ſic fuit tract⁹ ⁊ expãſus ꝙ oĩa oſſa

ſua dinumerare q̃s potuiſſet. Vñ ps. Dinumerauerunt om̃ia oſſa mea. Itē om̃es vene eius in ſuo ſanctiſſimo corpe fuerunt extenſe. Vñ legitur de eo q̃ ex/panſis brachijs ꝛ extēſis venis pepen/dit in cruce. Et iſti extenſioni ꝛ expāſio/ni magnā cōtumeliam ꝛ irriſionē tales choriſantes faciunt in hoc q̃ ſic in vana leticia ſe expādunt: cū chriſtus tā maxi/mam triſticiā habuit. ꝛ in maximo do/lore fuit extēſus Item p hoc q̃ ſe ſic per modū crucis expādunt: miſericordiam dei ſ deridēt ꝛ a ſe repellūt. quia in ſig/nū miſericordie chriſtus in cruce man⁹ et brachia expādit: vt paratus eſſet ad amplexandū nos peccatores miſericor/diter nos ſuſcipiēdo. Quando ergo ſic choriſantes eius miſericordiā derident iuſticiam ſuā ꝯtra ſe excitant vt eo iuſti/us eos damnet. Igit̃ ſi nō vultis ex iu/ſticia damnari: nolite eius miſericordiā ampli⁹ ſic deridere. Igit̃ cauete vobis de chorea. ꝛ hec eſt expoſitio ſcd̄i mēbri M ¶ Itē quotiēſcunq̇ deuoti ho mines orāt ꝛ manus ſuas puras in ora tiōe elenāt totiēs deo ſacrificiū manuū ſuarū offerūt. Vñ ps. Eleuatio manu um mearū ſacrificium veſptinum. Sic ecōuerſo choriſantes quotiēſcunq̇ ma/nus ſuas extendūt diabolo eas offerūt et ſeipſos conſumūt. Vñ Bernardus in pſona xp̄i. Ego te acquiſiui manib⁹ crucifixis: ꝛ tu te cōſumis manibus dia bolo dedicatis. Tertiū quod fit in cho rea eſt alta voce clamare ꝛ cantare. hoc ſignificat clamorem chriſti in cruce pen/dentis. Vñ dicit̃ Mathei. xxvij. Cla mans voce magna emiſit ſpiritum: pre cuius clamoē terra mota eſt: petre ſciſſe ſunt: ꝛ ſol obſcuratus eſt: ꝛ tali clamore xp̄o fit magna irreuerētia vel p talē can/tum: etiā p ſonitū fiſtularū qui fit in cho rea. Et tales q̇ ſic delectātur in cantu ꝛ in fiſtularū ſonitu miſerabilius ꝛ terribi lius clamabūt ꝛ lugebūt in inferno dicē tes illud Apoc. viij. Ve ve ve. Ve q̇s pmo dicet q̃ vnq̃ natus ſum homo. q̇ melius illi erat q̃ natus hō nō eſſet dicē do etiā. Maledict⁹ venter q̇ me pecca/torē portauit ꝛ vbera q̃ ſuxi. Itē ſcd̄m ve clamabūt ſup ſe ꝛ ſup ꝓpria membra corpis: dicētes ve vobis pedes mei ma ledicti q̇d mihi miſero imputaſtis ꝛ per malū greſſum ꝛ ſaltus illicitos mihi celi ianuas obſeraſtis Ve vob manus cur p malū tactū ꝛ illicitā extenſionē corona glorie me puaſtis: iā ꝓpter vos ducar ad infernū de quo nūq̃ egrediar. Ve ti bi o maledicta lingua quāta mala mihi feciſti q̃ tot turpia verba ꝓtuliſti ꝛ tam frequēter illicitos cant⁹ cantaſti. O ma ledicti oculi q̇ me p illicitū viſum viſiōe dei puaſtis ꝛ nunq̃ vnā lachrymā pro peccatis meis fudiſtis. iā incipit fletus veſter intolerabilis corā oībus demo/nibus ꝛ dānatis. Ve tibi cor q̇d mihi imputaſti q̃ tuis cogitatōibus malis ꝛ gaudijs illicitis me eternis gaudijs pri uaſti ꝛ ſic de alijs. Tertiū ve clamabūt pre amaritudine doloroſa ꝛ et̃nitate pe narū ¶ ¶ Quartū q̇d fit in chorea eſt q̃ cū manib⁹ firmiter ſe tenēt ꝛ cū ma nib⁹ ꝛ brachijs ſeinuicē ꝯplicant ne cho rea de facili rūpatur. Et hoc ſign[illegible] q̃ hoc ideo fieri debeat vt diabolus fir mius vos teneat in manu ꝛ ptāte ſua. Nā omnes in chorea ſunt in ptāte dia/boli. q̇ ſunt in ſeruitio eius. Et ille dia/bol⁹ vocat̃ ſchickēdantz. Iō diabolus q̇ vocat̃ ſchickēdantz der nympt dych in ſijn gewalt gantz. Sꝫ ſi q̇s diceret. ſi choriſans eſt in ptāte diaboli cur tūc di abol⁹ ptātem ſuā in talē hoīem nō exer cet. Rn̄deo q̃ hoc libēter faceret ſi de⁹ oīpotens pmitteret. Vñ legit̃ exemplū q̃ fuit q̇dā puella que erat in cantilenis et choreis aſſidua quā cantantē ꝛ pul/chre ornatā ꝯfeſtim turbo rapuit ꝛ mul tū deferens illā ſpūs malignus crudeli ter ꝟberauit ꝛ diuerſis flagellis hāc di/uerſimode flagellabat. Ict⁹ q̇dē audie/rūt plurimi. ſꝫ vidē nō poterāt: flēte etiā

puellā audiebant ī aere ꝛ clamantem. ꝛ poſt modicū īteruallum cecidit mortua O nimis horribile ad vidēdū. O

¶ Quītū qđ fit ī chorea ē ꝙ pulchre ſe ornant. ſcʒ caput cū coronis ꝛ capucijs ꝛ pepl'. corpꝰ cū īdumētꝭ varijs. ventrē cū cingul' argēteis. Et hoc ſcat ꝙ iō fieri dʒ a chorizātibꝫ vt eo difformiores ꝛ nigriores ꝛ diabolo ſimiliores ī iferno fieri poſſint. nā q̄nto plꝰ ſe nunc ornātvariis veſtimētꝭ ꝛ diuerſis veſtibꝫ ꝛ coloribꝫ. tāto opꝫt eos hr̄e ī iferno magꝭ diuerſas ꝛ varias penas ꝛ multiplicia tormēta. qꝛ q̄libet tunica ſupflua. ꝛ q̄libet color variꝰ ſpecialē penā habebit. Or aliā penā habebit color rubeꝰ. aliā color flauius. ꝛ ſic đ alijs. Et ſic ſcđm diuerſitatē coloꝝ ī veſtibꝰ ſ augmētabiť pena dānatoꝝ. Et iō diuerſimode chorizantes ſe ornātvt chr̄o maiorē ꝯtumeliā īferāt nam ſic̄ chr̄s coronatꝰ ē corona ſpinea. Sic ī ſignum huius chorizantes deriſorie ornāt capita ſua cū ſtis đ floribꝫ ꝛ cum mitrꝭ ꝛ peplis ergo dolorem chriſti quē habuit ī capite ſuo cū coronatꝰ fuit cū corona ſpinea memorare debes cum caput tuū ſic ſupbe ornas ¶ Itē veſtes nimis lōgas habētes ꝛ caudas ī terraʒ poſt ſe trahētes deſignant albā veſtem ꝛ fatuā quā herodes chr̄o īduit cū eum cū exercitu ſuo ſpreuit. ꝛ ecōuerſo ad pylatum miſit. que veſtꝭ fuit lōgior q̄ chr̄s ī pſona. Et qn̄ ſic ꝓcedere debebat ſup eandeʒ veſtē calcabat ꝛ ſic ad terrā cadebat. qꝛ manꝰ fuerūt ſibi ad dorſum ligate ꝙ nō poterant longitudinē veſtꝭ ante ſe tollere Talia memorare dn̄t q̄ lōgas veſtes hn̄t. Itē cingulꝰ argenteꝰ ſignat funē cum quo chr̄s erat ligatus ꝛ ſic ad patibulū crucꝭ ductꝰ. Talia memoranda eſſent chorizantibus cum ſe ad choream ornant. Et exemplum de hac materia habetur īfra. xiij. L.

¶ De Ebrietate.

Ebrietas ē ſcđm pcc̄m qđ maxime exerceť diebꝫ feſtiuis. Vn̄đ ſciendum ꝙ ebrietas eſt mater oīm vitiorum. ſicut ſobrietas eſt mať oīm vˀtutū vt đt Origines omel'. 37. Unde Ambroſiꝰ ī li. đ aīa. Ebrioſus ꝯfundit naturam. amittit grām. pdit gl'iam. incurrit damnatōem eternā. Itē ebrietas facit de hoīe beſtiā. de robuſto īfirmuʒ. ꝛ de prudente īſanum. Et hoc pʒ p exēpluʒ ¶ Legiť de quodā ebrioſo q̄ cum veniſſet đ taberna ebrioſus occurrit ei pater ſuus arguēs eum. quē cum crederet aduerſariū ſuū extracto gladio occidit eū ꝛ cum de nocte occurreret ei mater ꝓpria ꝛ eum īcreparet ideʒ de ea fecit. Et captꝰ eſt ꝛ tentꝰ ī carcere. De mane aūt obſtupuit ſe talia feciſſe.

¶ De feſtiuitatibꝫ ſanctoꝝ q̄liť ſint celebrāde

Qualiť feſta sanctoꝝ q̄liť ſint celebranda. O ¶ Pro q̄ ſciēdū ꝙ quattuor ſūt que pertinēt ad obſeruantiam ſolennitatum. Vn̄đ Exod. 20. Sex dies operaberis ꝛ facies oīa opa tua. ſeptimo aūt die ſabbͫm dn̄i dei tui eſt. non facies in eo oēm opꝰ Unde đr Geneſis. Requeuit dn̄s die ſeptimo ab omni ope qđ patrarat Et merito cum ſex dies corpori tuo ſeruiſti. dignum ꝛ iuſtum eſt. vt ſeptimū diem deo des ꝛ in ſalutem aīe tue expendas. et te ad ſuiendum deo prompte exhibeas. Scđm quod debemus ſuare in feſtiuitatibus eſt ꝙ debemus peccatoruʒ onꝰ deponere. Unde Hiere. 17. Nolite pōdera portare die ſabbati. In vigilia ſolennitatis deberet attendere q̄libet vtrū aliquod pcc̄m haberet ī ſe. ꝛ ſi haberʒ p veram contritōem ꝛ ꝯfeſſionem deberʒ illud remouere. Unde Bern̄. Ad hoc nobis vigilie proponuntur. vt vigilemꝰ ſi aliquo peccato vel negligentia dormiuimus vt ſ̄occupemꝰ ſanctoꝝ facies in ꝯfeſſione. Sʒ aliq̄ qui pondera pcc̄orū ſuoꝝ ī feſtiuis diebꝫ volunt portare valde pūerſe faciūt potiꝰ volūt portare onꝰ diaboli graue q̄ onꝰ chr̄i leue. ꝙ onus

chriſti eſt lene habetur Matthei. xi. ꝙ
onus diaboli ſcʒ peccatum ſit graue ha
betur ex illo pſalmo. Sicut onꝰ graue
grauate ſunt ſuper me. Item tales poti
us volunt portare quod demergat eos
in ꝓfundū inferni. q̄ onus pro quo deƀ
eis honor paradiſi. Item non ſufficeret
onera peccatorum deponere niſi homo
caueret etiam peccata futura non cōmit
tere in die feſtiuo. quāuis omni tempo/
re homo debeat a peccatis abſtinere ta
men principaliter ꝛ maxime in die feſti/
uo. ꝛ hoc innuitur Exod. 20. Memen
to vt diem ſabbati ſanctifices. Hoc eſt
ſanctū conſerues diligenter in eo a pec/
cato abſtinendo. Tercium eſt ꝙ opera
bona ꝛ ſalutaria exercenda ſunt diebus
feſtiuis. ſcʒ audiēdo miſſas. Unde qui
libet ſm Hoſti. tenet die dominica au/
dire miſſam ex precepto ꝛ totam ita ꝙ ac
cipiat benedictionem ſacerdotis. vt pa
tet de cōſe. diſtin. i. Miſſas. ꝛ ca. Om
nes fideles. niſi excuſetur magna neceſ/
ſitate quod notatur in dicto. c. Miſſas
Sed: ſi diceres remote habeo ire ad ec/
cleſiam. Reſpondeo quādo cum deuo/
tione ad eccleſiam accedis. tunc angelꝰ
tecum vadit ꝛ omnes greſſus tuos dinu
merat. ꝛ ſinguli remunerabuntur tibi ī
retributione iuſtorum: quia nullum bo
num irremuneratum. et nullum malū
impunitum. Ergo in via eundo ꝛ rede/
undo ad eccleſiam non eſt claſſandum:
ſed deuote orandum. Item verbum dei
audiendum eſt in die feſtiuo. quia eſt ci
bus anime. Vñ Matthei quarto Nō
in ſolo pane viuit homo. ſed in omni ꝟ/
bo qđ ꝓcedit ď ore dei. Ergo quilibet
hō ſi cōmode pt libent' dʒ audire verbū
dei in die feſtiuo vt aīam paſcat. Unđ
Grego. Cibꝰ mentꝭ eſt ꝟbū dei Et chri
ſtus dicit in euangelio vt habetur Ioā/
nis. viij. Qui ex deo eſt verbum dei au/
dit. propterea vos non auditis. quia ex
deo non eſtis. Ergo malum ſignum eſt
ꝙ aliqui fugiunt ſermonem. quia eſt ſi/
gnum ꝙ non ſunt ex deo. ſed a diabolo
ſm dictum chriſti Hoc tales nō curant
q̄ ī cimiterio ꝛ ī foro ſtant. ꝛ ſic ſmonem
negligūt. R ¶ Itē elemoſyna dan
da eſt in die feſtiuo. de his que cū labo/
re tuo acquiſiſti. Unde Augꝰ. i li. de vi
ta chriſtiana ďt. Illā elemoſynā ďs ap
probat que de iuſtꝭ laboribus miniſtra
tur. ſicut ſcriptum eſt Honora dnm de
tuis iuſtꝭ laboribus. Et contigit ſepius
ꝙ paruum donum a paupere datū quā
doqꝫ plus a deo remuneratur q̄ donū
a diuite. hoc patet in euangelio de pau/
pere vidua que duo era obtulit. de qua
chriſtus dixit ad diſcipulos Iſta paup
vidua plus obtulit q̄ omnes dites. qꝛ
deus reſpicit intentionem ꝛ affectū plꝰ
q̄ incenſum. Unđ Iſidorus ď ſummo
bono. Quali enim intentione ab vno/
quoqꝫ largitur taliter ꝛ apud deum reci/
pitur. Item orationi inſiſtendum eſt in
diebꝰ dominicis ꝛ feſtiuis. Unde Au/
guſtinus Oratio tua locutio eſt ad deū
Quando legis deus tibi loquitur. quan
do oras deus tecum loquitur ꝛ cum deo
loqueris. Ergo multum ꝛ deuote oran
dum eſt die feſtiuo. Unde Auguſtinꝰ.
Oratio eſt anime ſancte preſidium. an
gelo bono ſolamen. diabolo ſupplicium
deo gratum obſequium Item in diebꝰ
feſtiuis laudare debemus deū quia ob
ſeruatō ſolennitatum quaſi quedam in
choatio eſt beate vite quam expectamꝰ
Unđ ſicut ibi erit operatio aſſidua dei
laudatō. ſic in feſtis intendere debemꝰ
laudi diuine. Unđ nihil adeo repreſen
tat in terris quendam celeſtis habitati
onis ſtatum. ſicut alacritas laudantium
deum. Unde Auguſtinus in libro con
feſſionum. Vere felix eſſet qui poſſꝫ di
uine laudi ſemꝑ īſiſtere. S ¶ Quar
tum eſt ꝙ ꝗetem cordis noſtri debemꝰ
deo offerre cū meditationibus bonis vt
poſſimus dicere cum pſal. Meditatō
cordis mei: in conſpectu tuo ſemper Et
hoc debet fieri cum meditatione benefi

ciorũ dei. Unde Chryſ ſup Matth.
Optima beneficiorum cuſtos ē ipa me
moria bñficioꝝ. ⁊ perpetua cõfeſſio gra
tiaꝝ. Unde Bernard. Dignũ eſt deo
gratias agere ſp. qꝛ nunꝙ̃ ceſſat nobis
bñfacere Et memorare debem⁹ ſi bene
vſi fuerim⁹ bñficijs dei tũc deus nobis
mlˀta meliora ⁊ maiora dabit in vita fu
tura. qꝛ dabit tibi ſe ipſuȝ. Uñ Augˀ
ſup Jo. Deus tibi totũ eſt. ſi eſuris: pa
nis tibi eſt. ſi ſitis. aqua tibi ē. ſi in tene/
bris es. lumen tibi eſt. ſi nudus es. im/
mortalitas tibi veſtis ē. Idem li. xi. de
ciui. dei. Qđ de⁹ pparauit diligẽtibꝫ ſe
fide nõ capitˀ. ſpe non attingitˀ. charita/
te non appͣhenditˀ. deſideria ⁊ vota trãſ
greditˀ. adquiri pt. eſtimari non pt.

Feſta ſcõꝝ ꝓpˀ ſex ſunt inſtituta

FEſta ſanctoꝝ q̃re eccĩa inſtituitˀ
T Reſpondeo ꝙ ꝓpter q̃nꝗ
Et pͥmo ꝓpter honorem diuīe
maieſtatis. qꝛ deũ in ſanctis hõramus
qui eos ſanctificauit. vt ſi debitas grãꝝ
actiones repẽdam⁹ de donis ⁊ gratijs
quas illis ꝯtulit. in hoc ꝙ eos ſuos fili/
os ⁊ heredes fecit. Olim deus ſolũmõ
in ſeipſo honorabatˀ. mõ aũt honoratˀ i
ſeipſo ⁊ in ſuis ſcis. Scđo ꝓpter au
xiliũ nr̃e infirmitatis. q̃a p nos ſalutem
hr̃e non poſſum⁹. qꝛ in peccatis ſumus
et peccatores deus nõ exaudit Uñ ps
Iniq̃tateȝ ſi aſpexi in corde meo ⁊c̃ Er
go vt ꝓ nobis intercedant eos honora
mus U Queritˀ Utꝝ ſancti orent
pro nob. Reſpondeo ſʒ Bonauẽtˀ ſup 4:
ꝙ ſancti orant ꝓ nob duplici rõne. Pri
mo ꝓpter nr̃am neceſſitatem. qꝛ indige
mus p alios releuari. Scđo ꝓpter dei
volũtatem. qꝛ vult vt mẽbra ſpũalia ſe
mutuo iuuent. Ipſi eni ſciũt dei volun
tatẽ. ⁊ in oĩbus eam implent. et nos eo
rũ ſumus mẽbra. ⁊ iõ ſoliciti ſũt nos iu/
uare. Tertia rõ pt addi ꝓpter charita/
tem ⁊ affectũ magnũ quẽ hñt ad ſalutẽ
nr̃am ¶ Itẽ queritˀ Utꝝ ſanctoꝝ ora
tiones ſp exaudiantˀ. Reſpondeo ꝙ ſic. q̃a
nõ orant niſi in his in quib⁹ cognoſcũt
deũ ſe velle exaudiri. qꝛ volũtas eoꝝ eſt
vniformis volũtati diuine. ſic ꝙ nunꝙ̃
peccant vel q̃cꝙ̃ faciũt qđ ſit ꝯ volũta/
tẽ dei. X Ergo errãt illi q̃ hoc fir/
mitˀ credũt et diffinitiue tenẽt ꝙ q̃ñ aliꝗs
hoc ſeruitiũ vel iſtud fecerit iſti ſcõ vl
huic. ꝙ h̃ ſibi fiat. vel ꝙ ab iſta infirmi/
tate liberetˀ. qꝛ pt eẽ ꝙ de⁹ vult ꝙ illã in
firmitatẽ debes pati. vel ꝙ tibi h̃ nõ fi
at qđ petis. qꝛ forte nõ eſſet ad ſalutem
tuã. et ſci nllˀo mõ orãt ꝓ te in tali caſu.
Sʒ ſpes eſt habẽda ad ſuffragia ſcõꝝ.
ꝙ tibi h̃ qđ poſtulas ab eis. tibi impe/
trare velint a deo. Et bñ pñt tibi impe
trare ſi ſaluti tue ꝓderit. vel diuine vo/
lũtati placuerit. Tertio vt ſpes nr̃a
augmẽtetˀ. Si eni hoĩes mortales q̃n/
dam nob ſilˀes ſic ſunt ſubleuati. vt nõ
ſoluȝ a deo et ſcis in celo honorentˀ. ſʒ in
tˀris ab hoĩbꝫ venerãtur. tũc nos debe/
mus hr̃e ſpem ꝙ mediante auxilio dei
poſſum⁹ etiã mereri q̃libet in ſtatu ſuo
ꝙ hõrabimur in celo a deo. et ab oĩb⁹
venerabimur ſcis et angelˀ dei. Uerbi
grã Si es in ſtatu mr̃imoniali: reſpice
btãm Annã. ⁊ btãm Kunigundem et
beatũ Henricũ. Si in viduitate: tunc
reſpice btãm Elizabeth ⁊ Brigittã. et
ſic de alijs. Si es in ſtatu ṽginitatˀ tunc
reſpice btãm Barbarã. ⁊ Katherinaȝ
q̃ oẽs paſſibiles. ſilˀes nob. mortales fu
erũt. et tñ tãtã glˀaȝ apud deũ in celˀ me
ruerũt. Sic ⁊ q̃libet nr̃m ſm ſuũ ſtatuȝ
pt mereri mediante grã dei. ⁊ ſic multa
bona ꝯfert fidelibꝫ ſcõꝝ cult⁹. Nam iu
ſtos letificat cuȝ audiũt ꝙ de⁹ ꝓ tˀrenis
celeſtia. ꝓ tꝑalib⁹ etˀna. his retribuit q̃
ſibi ſeruiũt. Sic econuerſo cultus ſcõꝝ
peccõres ꝯfũdit. Qñ ad ſcõs ꝯꝑantˀ ap
paret ꝙ beſtijs ſilˀes facti ſint. ⁊ illi ange
lis. ⁊ quãta bona obtinuiſſent. ſi vt ipſi
deo ſeruiuiſſent Quarto proptˀ debi
tũ viciſſitudis. qꝛ gaudẽt de ſalute nr̃a
⁊ ꝯuerſione in celˀ. ſic et nos de gloria i/
pſorum in tˀris. Quia magna ingtitu/

do videret̃ eẽ angelis ⁊ alijs btis q̇ tan
ta bona fecerunt ⁊ faciunt viatoribꝫ. ab
eis ſibi nullã reuerẽtiaꝫ exhiberi. ꝓpter
qđ merito a nobis mortalibꝫ venerãdi
ſunt. Quinto ꝓpter eoꝝ dignitatẽ. q̇a
ſunt Reges ⁊ Regine regni celeſtꝫ Vñ
in ps̄ de quolibet ſancto dicit̃ Poſuiſti
dñe ſuper caput eius coronã de lapide
p̄cioſo ⁊c̃. Si Reges terreni honoran/
di ſunt h̄ in terris: multo amplius Re/
ges celeſtes. qui iam poſſident regnum
celi cũ aĩa. poſt reſurrectionẽ cũ corpore
et aĩa. cũ chr̃s dicet eis vt hr̃ Matthi
xxv. Venite bñdicti pr̃is mei. poſſide/
te regnum.

De q̃rto precep.

Honora patrem ⁊ matreꝫ. In q̇
precepto ꝺm Aug. implicat̃ oĩs
actus beniuolentie proximo im
pendendus ſiue ex debito naturalꝛ obli
gatõis. ſicut in honore qui debet̃ patri
naturali. ſiue ex debito charitatis. ſicut
alij actus pietatis qui ex charitate ꝓxi/
mo impendunt̃. ¶ Sciendũ ꝙ h̄
p̄ceptuꝫ trãſgrediunt̃ ſex genera hoim.
Et ſunt p̄mi q̇ verecundant̃ de ſuis pa
rentibꝫ ⁊ eis ſeruire ꝯtemnunt. qđ eſt ꝯ̄
p̄ceptum dei. qꝛ tenemur humiliter ⁊ re
uerenter ſeruire parentibꝫ nr̃is tota vir
tute corꝑis nr̃i Vt ſi debiles ſunt. ip̄os
corꝑaliter portem⁹. ⁊ eis manualiẗ ſer/
uiamus. Item ſi ceci ſũt ꝙ eis ducatuꝫ
p̄beam⁹. et eoꝝ quaſcũqꝫ infirmitates
leuiter tractando. Vñ Ecc̃i. vij. Ho/
nora patrẽ tuũ. et gemitus matris tue
ne obliuiſcaris. Memento qm̃ niſi per
illos natus nõ fuiſſes Tria enĩ nobiliſ/
ſima in parentibꝫ nr̃is accepim⁹. ſ. eſſe.
nutrimentũ. et doctrinã. quoꝝ nullum
eis ſufficiẽter recompenſare poſſumus.
Vñ Ariſt. ix. eth. Dijs. Mgr̃is. ⁊ pa/
rentibꝫ non p̄t reddi equiualens Ergo
deo. q̇ nos creauit. Magiſtris. q̇ nos
docuerũt. Parẽtibus q̇ nos genuerũt.
non poteſt fieri ꝯdigna recompenſatõ.
Ergo q̇libet nr̃m ꝑpendere deberet cũ
q̄nto labore educatus eſt. et cũ q̄nta ſo/
licitudine ⁊ inquietudine ⁊ dolore nutri
tus et genitus ſit. Vñ Tobie. iij. Ho
norem habebis matri tue oĩbus dieb⁹
vite tue Memento quãta ꝑpeſſa ſit in
vtero ſuo ꝓpter te. Sic q̇libet pr̃ debe/
ret puerũ ſuũ ad hoc tenere ⁊ eũ iforma
re vt mr̃em honoraret ſicut Tobias in
formauit filiũ ſuũ. Et ſilr̃ mõ q̇libet mr̃
deberet puerũ ſuũ ad hoc tenere vt pa/
trem ſuũ in reuerẽtia hr̃et. ¶ Scđi ſũt
q̇ in corde ſuo odiũ portant ꝯ̄ parẽtes.
cũ tñ quilibet ex corde tenet̃ diligere pa
rentes. Quod eſt ꝯ̄ illos q̇ mortẽ parẽ/
tibus ſuis optãt vt hereditatẽ ꝑcipiãt
vt ſine rep̄henſione ꝺm motũ ꝓprie vo/
luntatis viuãt. qđ valde eſt rep̄henſibi
le ⁊ graue peccatũ. Quod ſic ꝓbat̃ Si
enĩ ꝺm Joannẽ qui dicit. i. Jo. iij. ꝙ il
le qui odit fratrẽ ſuũ. homicida eſt. Itẽ
alibi dicit. Qui nõ diligit fratrem. ma/
net in morte. Hoc intelligit̃ de quolibꝫ
ꝓximo. Quid tũc de illo dicendũ eſt q̇
parentes ſuos odit quos plus diligere
tenet̃. ¶ Querit̃ vtꝝ filij plus diligunt
parentes. vel ecõuerſo. Rñdet̃ ꝙ parẽ
tes plus diligũt ſuos filios. Vñ Ariſ.
viij. eth. Parentes plus amãt filios qꝫ
ecõuerſo. eo ꝙ magis ſciũt parentes qꝫ
filij ꝙ ex eis geniti ſũt. Hoc tñ intelligẽ
dũ eſt naturaliter. quod etiaꝫ eſt veꝝ cõ
muniter. licet q̄nqꝫ fallat. Ergo merito
parentes diligẽdi ſũt viceverſa a filijs.
Vñ Baſilius Parẽtes nr̃os vt ꝓpria
viſcera diligam⁹ ¶ Tertij. qui duris ⁊
aſperis v̄bis cũ parentibuſ ꝯtendunt.
quod eſt ꝯ̄ p̄ceptuꝫ ꝙ quilibet blandis
v̄bis reſpondere debet parẽtibꝫ ſuis. ⁊
eoꝝ rep̄henſiones ⁊ correctõnes patien
ter ⁊ humiliẗ ſuſtinere: Quod eſt cõtra
illos qui parentibꝫ maledicũt. et ex hoc
diuinam maledictionẽ incurrũt. Exođ
.xxi. et Leuit. xx. Qui maledixerit pr̃i
vel mr̃i. morte moriat̃. Qꝫ tales qui ſic

dure ꝛ ↄtemptibilit̃ cũ parentib⁹ loquũtur in hoc grauiter delinquunt. hoc pñt aduertere ex dictis ipius xp̃i in euangelio vt habet̃ Matth. v. Qui dixerit fratri ſuo fatue: reus erit gehenne ignis. h̃ intelligit̃ ↄfundẽdo: dehoneſtando: deridendo vel paruipendẽdo frẽm. O q̃ꝫ tunc reus erit qui p̃rem ſuũ antiquũ fatuũ nominat vl̃ ei maledicta v̄ba imp̃roperat. Vñ Eccle. iij. q̃ꝫ male fame eſt q̃ derelinquit p̃rem ꝛ eſt maledict⁹ a d̃o q̃ exaſperat m̃rem. ¶ Quarti qui parentibus in neceſſarijs non ſubueniũt cũ tamen quilibet tenetur neceſſaria vite miniſtrare ſuis parentib⁹ cũ degent Et ad h̃ tenemur ꝓpter ſcd̃m donũ q̃d ab ipis recipim⁹ naturale videlicet nutrimentũ in hoc filij non pñt reddere equalẽs: qꝛ parentes nutriuerunt filios de ſua carne ꝛ ſuba ꝓpria. Filij aũt nutriunt parẽtes de ſuba aliena. Et id̃o filij q̃ parentib⁹ in neceſſitate non ſubueniũt: peccãt mortaliter: ſicut ꝛ iſti q̃ moleſtant eos in iurijs. vt pꝫ p glo. Exodi. xx. que dicit q̄ hoc p̄cipitur q̄ filij honorent parẽtes officio pietatis ipis videlꝫ in eoꝝ neceſſitatib⁹ ſubueniendo: ꝛ ipis beneficẽtiã exhibendo. Unde Eccle. 4. Elemoſyna p̃ris nõ erit in obliuione. Et poſſu⁹ ad hoc vti exemplis inter que p̄cipuum eſt exemplũ xp̃i: qui cũ eſſet in anguſtia paſſionis: tñ non ẽ oblit⁹ m̃ris ſue: imo curã ipius habuit ꝛ ioanni eã cõmẽdauit: vt h̃r iohis. xix. Etiaꝫ ipa irr̃onalia aĩalia de hoc nobis dant exemplũ. Dicitur eñ de grue q̄ cũ pat̃ ꝛ mat̃ ei⁹ depilati ſũt: filij querunt neceſſaria donec pilos habeant vl̃ vſqꝫ moriant̃. ¶ Iteꝫ ad oſtendendũ q̄ debem⁹ parentib⁹ ſubuenire qñ ſunt ſenectute cõfecti: oſtenditur exemplo ciconiarum: de q̃b⁹ legit̃. q̄ qñ ciconie ſeneſcant filij parẽtes ſuos in nidos ponũt ꝛ velut infãtes iuxta pect⁹ ſuũ collocant fouent ꝛ nutriũt. Soli vultures parentes ſuos fame mori permittunt. Ite valde ingrat⁹ videt̃ eſſe q̃ parentibus ſuis non prouidet: q̃ndo ipſi ſibi ipis non poſſunt prouidere: cuꝫ ipſi ſibi prouiderint in puericia eius quãdo ipe ſibi ꝓuidere nõ potuit. Id̃o dicitur Ephe. 6 Filij reddite vicẽ parẽtib⁹ vr̃is ꝛ hoc eſt acceptũ corã deo. Vñ exẽpluꝫ ſcribit Valeri⁹ vbi oſtendit q̄ debem⁹ parẽtib⁹ ſubueniẽ qñ ſunt in neceſſitate poſiti. Recitat eñ q̄ quedaꝫ m̃lier nobil̃ ob q̃d dã flagitiũ fuit morti adiudicata: noluit tñ eã iudex cõburere vl̃ alia morte publica eã punire: ꝓpt̃ honorem parẽtele: ſ; incluſa eſt carceri vt ibi fame periret. Filia v̄o eius q̃ erat nupta de licentia iudicis eã quotidie in carcere viſitauit: p̄us tñ diligent̃ ꝓſcrutabat̃ ne aliquid comeſtibile ſibi afferret. Illa vero extracto vbere ſingulis dieb⁹ lacte ꝓprio m̃rem alebat Cũ v̄o iudex miraret̃ q̄ tãto tp̃e ſupuiueret: reptũ eſt ei q̃d fiebat a filia. Tũc iudex pietate mot⁹: filie m̃reꝫ donauit. ¶ Quinti q̃ ſunt parentib⁹ ſuis inobediẽtes. Quia quilibet tenet̃ honorare p̃rem ꝛ m̃rem ipis in his que ad bonũ ſuũ ꝛ ad ſaluteꝫ pertinet obediẽdo Et ad hoc tenet̃ fili⁹ r̃one tertij doni q̃d a parentib⁹ accepit: videlꝫ ſalutarem informatõeꝫ ꝛ doctrinã. Ad hoc nos xp̃s ꝓprio exemplo inducit qui ſuis parentib⁹ ſubdit⁹ fuit: vt pꝫ Luce. ij. vbi d̃r q̄ erat ſubditus illis Ergo quilibet debet obedire parentibus in licitis. ſcꝫ quando aliq̃d iubent q̃d bonũ eſt ꝛ ad ſalutẽ anime: vt ad miſſam ꝛ ad eccleſiã ire: et verbum dei audire: vel tacere vl̃ ſedere vl̃ dormitum ire: vel ſurgere: ꝛ ſic d̃ alijs licitis Vel quando prohibẽt pueris aliquod malum ſicut non chorizare vel ludere: vel de domo de nocte nõ exiẽ vl̃ ad aliquem locum inhoneſtum non accederet ꝛ ſic de alijs. Et quãdocũqꝫ aliquis ſcienter ꝛ pertinaciter contra preceptum aliquod predictoꝝ facit: peccat mortaliter. ¶ Sexti qui parentum ſuorum defunctorum obliuiſcuntur ꝛ nõ ſubueniunt: cum tamẽ quilibet tenetur

liberare ſiue ſubuenire animabus parē/tum ſuorum poſt hāc vitam: eorum animas miſſis et elemoſynis et orationibus de purgatorio liberādo. Et filijs cōtrarium facientibus conqueruntur parentes. Unde Job Quare me perſequimini: et carnibus meis ſaturamini? Et merito. Nonne qui multa bona a patre ſuo accepiſſet ſcilz ducentos vel quadringē/tos florenos: et videret eum in anguſtia vel in paupertate eſurientem: ſitientem: nudum: et ſibi in nullo ſubueniret cū tamen bene poſſet: merito infidelis eſſz cēſendus. Sic et ſimilit in propoſito iſta ſex iam dicta tenentur filij parentibus ſuis.

Quō mali filij puniunt. B

Filiorum cor perforatur quintuplici haſta diuine vltionis q ſuos parentes perturbant vel eorum indigentias nō ſubleuant: aut eorum mandatis pertinaciter recalcitrāt. Prima eſt rerum temporaliū ſubtractio: nam diuino iuditio digne talibus infortunia rerum eueniunt: qui ſuis parentibus contra diuinum preceptuz in ſuis indigentijs non ſuccurrunt. Ergo tales mali filij ſepe et frequēter depauperantur et diuitijs ſuis priuantur: et ſemper habebunt infortunia in temporalibus rebus: et hoc meruerunt in parētibus: quia tales filij quandoqz captiuā/tur vel etiam quandoqz ſpoliantur a raptoribus. Uel etiaz quādoqz bona eorum igne comburuntur et ſic de alijs infortunijs. Secūdo puniūtur in filijs proprijs et hoc dupliciter. Primo quia ipſi filij quandoqz eis moriūt ppter inhonorationem parentum. Exemplum in ceſario de illo qui inhonorauit matrem ſuam et filij eius omnes in breui defuncti ſunt. Secundo ſi filij ſuperuixerint: tunc quandoqz cōtingit vt talis in ſua ſenectute filios ſibi duros inueniat. Et hoc multotiens iuſto dei iuditio pmittitur. Unde legitur q quidam patria/milias totam hereditatem ſuaz dimiſit filio ſuo. Filius vero ille primo benigne ſe habuit erga patrem. ſed poſt expulit eū a thalamo ſuo volens thalamū ſibi habere et vxori ſue Et ad vltimum fecit ſibi lectum fieri poſt oſtium: et cuz hyems eſſet et ſenex pater frigore grauaretur. qz filius abſtulerat ſibi bonum coopertorium. ipſe rogauit filium filij vt rogaret p eo q daret ei aliquid ad tegēdum ſe. Puer aūt vix obtinuit duas vlnas butelli a patre ſuo ad opus aui ſui. Et cuz alie due remanēnt: puer flendo rogauit eum vt ſibi eas daret. Qui fletib illius victus: cū q̄reret q̄d inde faceret? Filius reſpōdit. Seruabo illas quouſqz talis ſis qualis et pater tu: nec dabo tibi amplius ſicut tu modo non vis dare patri tuo. Tertio puniuntur in corpore pprio: quia quādoqz tales filij incurrunt cecitatē. Unde Hieronymus ſuper illo verbo Honora patrem et matrē. Meretur cecitatē ſue ſubire ſupplicium qui parentum vultum toruo viſu deſpexit et elatis oculis leſerit pietatem Item qñqz īcurrunt claudicationem ariditatem et infirmitates diuerſas: quia non fuerunt parentibus cum corpore quod ab eis receperunt Quarto quādoqz puniuntur per abbreuiationem temporalis vite. Nā ſicut premium parētes honorantium eſt vite longeuitas. vt patet Eccleſiaſt. iij. Qui honorat patrē ſuū: vita viuet longiori. Sic a ſenſu contrario ipſos dehonorantium eſt vite breuitas: quia plurimi tales filij proterui improuiſa et ſubitanea morte moriuntur. Unde pſ. Subito defecerunt: perierūt propter iniq̄tatem ſuam Quinto puniuntur eterna morte. hoc malum eſt ſuper omne malum. Unde glo. ſuper illō Exo. xxi. Qui maledixerit patri vl matri: morte moriatur: dicit q morieī morte eterne damnationis. Nec miruz ſi tales reputantur indigni vita eterna: qui etiam reputātur indigni hac vita pena

lis miſera: que eis diuino iudicio repentine ſubtrahitur: cum tamē alijs peccatoribus vita ad penitentiam cōcedatur. Et ex hoc pōt rationabiliter colligi q̄ntus ſit reatus tranſgreſſionis illi⁹ quarti precepti: quia contra hoc preceptum peccantes eximuntur a ſentētia pietatis ipſius dei: que dicitur de ceteris peccatoribus. Nolo mortem peccatoris ꝫ cē. De iſtis aūt propter repētinam mortē qua plectuntur per diuinam ſententiā dici poterit econtrario. Nolo vitam peccatoris ſcilicet hoc preceptum tranſgredientis: ſed vt repente moriatur ꝛ eťnaliter puniatur. Exemplum ꝙ grauiť punit deus filios impios. Quidam diues fuit qui cum vxore ſua ceſſit omnib⁹ bonis vnico eius filio. vt ille duceret ſponſam ditiorem. filius autem fideliter promiſit patri ꝛ matri ꝙ abundanter q̄ꝫdiu viuerent eis prouideret. Seperatiꝫ itaqꝫ patre ꝛ matre habitātibus: primo ſatis abundāter prouidit fili⁹ ipſorum ipſis. Tandem cum deſponſaſſet quandam iuuēculam clauſit viſcera pietatis ꝛ nimis eis tenuiť procurauit. Quodaꝫ die dominico vidit mater carnes ferri in domū filij. Et dixit mater marito. Diu eſt ꝙ parum de carnibus comediſtis. ite hodie ad domum filij noſtri ꝛ inuenietis ibi bonam aſſaturam. Tempore igitur prandij pater venit pulſans ad oſtiū: ſtatimqꝫ filius impijſſimus aſſaturaꝫ quā iam ad comedendū in parteſ diuiſerat abſcondit. Intrante autem patre interrogauit filius quid vellet? Reſpōdit pater. Volebam hic prandere putans ꝫ aliquid bonum paratum eſſe. Ait filius Vides quid habem⁹: accipe duos denarios: ꝛ eme tibi ꝛ matri mee qᵭ comedatis. Exeunte patre: oſtium clauſuꝫ ē ꝛ aſſatura reportata: cuius fruſtrum cū ad comedendum ori applicaret: verſum eſt in bufonem: ꝛ inſiliens in facieꝫ eius ſic ei adheſit vt pedes ſuperiores cū duabus maxillis vna caro fieret ꝛ reliquum corpus corā ore ipſius dependeret. Statimqꝫ vocato p̄ſbytero p̄ſentatus eſt archiep̄o peccatū ſuum confitens ꝛ rē geſtam p̱ ordinem narrans. Archiep̄s autem ei ꝑ penitentia iniūxit vt iret ad omnes maiores villas ꝛ ciuitates francie. ꝛ conuocatis iuuenibus ꝛ pueris factum narraret ne quiſqꝫ auderet de cetero parentes ꝯtemnere: ſed ſicut p̄cepit dominus in quarto p̄cepto honorare. Eo tēpore frater Joannes de magno ponte ordinis p̄dicatorum vidit illum pariſi⁹ cū multis pueris ꝛ hoībus.

Exem

¶ Parentes teneňť ſex filijs ſuis.

Sequitur videre que parentes tenentur filijs. Pro quo ſciendū ꝙ parentes tenentur ſex filijs. Primo debent eos ad hoc inducē vt offerant deo innocentiam ꝛ puritateꝫ ſuā cum pueris innocentibus qui ſanguinē ſuum propter chriſtum fuderunt. ꝛ hoc fit quando filij in pueritia incipiūt deo ſeruire. Threñ. iij. Bonū eſt viro cum portauerit iugum domini ab adoleſcētia ſua. Et hoc ideo: quia bonitas infigiť in cor pueri quod habet tenerū ſubiectum. Unde dicit Ariſto. ꝙ aīa pueri eſt tanqꝫ tabula in qua nihil eſt depictū vel ſcriptum: tamē apta depingi. Et ergo quicquid primitus receperit in ſe puer ad hoc ſemper poſtmodum inclinať ſiue ſit bonum ſiue malum. Exemplum reale de teſta ꝛ cipho in quem ſi p̄mitus infunditur liquor p̄cioſus. ſ. balſamus ſaporem illum ſemper tenet. Si autem primitus fetor infunditur: tunc eundeꝫ saporē ſemper tenebit. Itē puer eſt tāqꝫ cera mollis in quam ſpecies ſigilli faciliꝰ imprimitur. Item eſt ſicut virgula recens: que cito flectitur et faciliter ad quamcunqꝫ partem. ¶ Item informare debent eos de bonis ſalutaribus: ſicut ſunt pať noſter. ꝛ ſymbolum: ꝛ p̄cepta dei quomodo ea ſeruare oporteat vnumquēqꝫ qui ſaluari vult. Unde Matth. xix. Si vis ad vitam ingredi: ſerua mā

data. Et in ſignũ huiꝰ tunc ꝑcepta ſũt ſcripta in manibus ꝛ pedibus noſtris. ſcꝫ ꝑ decem digitos ꝛ per decẽ pedicas: ne obliuiſcamur ꝑcepta dei. Itē infor/mandi ſunt vt deum timeant: quia ſm pſal. Initiũ ſapientie timor dñi. Unde Iſido. Timor expellit pccm: timor re/primit vitiũ. timor cautũ facit hoiem at/ꝙ ſollicitũ. Uñ etiã Bernardus in tra ctatu de ſeptẽ donis Connexa ſunt qui dem timor ꝛ religio: nec vnũ manere pt ſine altero: qꝛ ſine timore dei. hõ non ꝑ/ſeuerat in bono nec ſaluaẜ. Uñ ſcptũ ẽ: Si non inſtanẜ in timore dei tenueris te: cito ſubuerteẜ domꝰ tua Ergo ſcdm Auguſtinum de vbis dñi ſmone. 47. Deꝰ timendꝰ ẽ in publico: timendꝰ eſt i ſecreto: cum procedis viderꝭ: ꝛ cũ itras in cubiculũ videris ab eo. Quia qcũꝙ deum ſemp pre oculis haberet: nũquã vel raro peccaret. Unde ſalomon bene dicit. Beatus homo qui ſemper eſt pa uidus. Item informandi ſunt ꝙ deum ament ꝛ ſibi regratienẜ de beneficijs ſu/is: ꝛ principaliter de paſſione ſua Unđ Anſelmꝰ. Fateor domine ꝛ gratias ago quia me creaſti ad imaginẽ tuã: vt tui memor ſim: te cogitem: te diligam: te in telligam. Unde etiã Chryſo. Quicqđ potes debes creanti ꝛ redimenti ꝛ vocã ti te. Quia valde eſt homi fructuoſum ꝛ deo acceptum pre alijs operibus ꝛ ſer uitijs que exhibenẜ deo. deuote memo/rari paſſionis eius. Unde Albertꝰ ma gnus ordinis predicatorum. Simplex recordatio ſeu meditatio paſſiõis Ihu xpi plus valet ꝙ̃ ſi integrum annum ie/iunaret quis in pane ꝛ aqua vel ſi quot tidie virgis vel flagellis cedereẜ vſqꝫ ad effuſionem ſanguinis: vꝉ ſi quottidie le/geret vnum pſalterium. Item informã di ſunt vt ecclĩam libenẜ viſitent. exem/plo pueri xpi: qui cũ eſſet duodecim an/noꝝ aſcendit cũ parentibꝫ ſuis in ihrl'm a nazareth: que ciuitas ſita ẽ in galilea. et multũ diſtat a ihrl'm. Et ibi debent audire miſſã ꝛ ꝑcipue vbũ dei: qꝛ vbũ dei eſt cibꝫ aĩe. Uñ dr Math. 4. Non in ſolo pane viuit hõ. ꝛc. Uñ Greg. Ci bus mentis eſt vbũ dei. Unđ caniẜ de ſctõ Nicolao adhuc puerulo. Quecũꝙ de ſacris ſcpturis audire poterat. arma rio pectoris recõdebat. Bonum eñ eſt pueris cũ adhuc pueri ſũt audire vbũ dei: qꝛ ſine fructu nõ cedet. Uñ ꝓpha. Eſa. lv. Uerbũ meũ non reuerteẜ ad me vacuũ. Ex his ſequiẜ ꝙ vix vel nũꝙ̃ ita pueri ſi erũt q̃ audiũt a iuuẽtute vbũ dei. ſicut illi q̃ ſic educanẜ vt nec đ dõ au diãt nec quicꝙ̃ ſalutis addiſcant: qꝛ ta/les nihil vt cõmuniẜ operanẜ niſi que vi dent ab alijs fieri. Sꝫ heu plura mala vident ꝙ̃ bona. ergo heu in peius ꝓfi/ciunt. Et ſciendũ ꝙ quando puer talis libenter audit vbũ dei: ſignũ eſt ꝙ deus in eo eſt ꝛ ad deum pertinet Uñ Iohis 8. Qui ex deo eſt: verba dei audit Sic econuerſo quãdo non pt de deo audire loqui: ſignum eſt ꝙ expulit deum a ſe. Itē ſeruiciũ taliũ innocentiũ eſt dõ mlẜ tum acceptũ: qꝛ illi qui in innocẽtia deo offerunt: vinũ puꝝ bonũ ꝛ optimũ deo offerunt. Sed inueterati dierum feces deo offerunt reſpectu iuuenum: ſꝫ tamẽ deus hoc non ſpernit ex ſua miſcđia et bonitate. Item ſecũdo ſunt filij informãdi a parentibꝫ qũo ſe habere de beant quo ad ꝓximos quibus tria te/nẽtur. Primum ꝙ eos diligant ꝛ fideli/tatem fraternam eis exhibeant. ꝛ ſi ſũt pauperes ꝙ eis ſint miſericordes ꝛ eis cõpatiantur in miſerijs ſuis vt cũ tales filij ſenuerint dicere poſſint cũ Iob. xxi. Ab infantia creuit mecũ miſcđia ꝛ miſe/ratio. Et non debent deſpicere nec de/ridere pauperes: quia quicquid fit eis chriſtus ſibi reputat eſſe factum. Un/de Matthei. xxv. Quicquid vni ex mi/nimis meis feceritis: mihi feciſtis. Ra/tio autem quare paupes nõ ſũt deridẽ/di: quia quilibet cogitare debet ꝙ talis fieri poteſt ſi deus ſuper eũ fieri permiſe

rit. ſcʒ cecus claudus vł leproſus Et illi
qui a iuuentute ſunt miſericordes beati
ſunt. Vnd Matthei. v. Beati miſeri/
cordes: qm ipi miſcdiam conſequent.
Et tales habebunt bonū finem vite.
Vnd Hiero. in epiſtola ad nepotianū
Nō memini me legiſſe mala morte mor
tuum: qui libenter opa pietatis exercu/
it. Habet em̄ multos interceſſores. ꝛ i/
poſſibile eſt preces multorum non exau
diri. Scd̄o tenentur ꝓximis vt eis dā/
na non inferant neqꝫ in rebus neqꝫ in fa
ma: quia quicunqꝫ infert ꝓximo ſuo dā
num in rebus: tenetur ad reſtitutōem: ſi
ue furando: ſiue ludendo ex auaritia: ſi/
ue alias iniuſte lucrando. Vnd Augu
ſtinus. Peccatū non poteſt dimitti niſi
reſtituatur ablatum. Et hoc non ſoluʒ
intelligitur de rebus in magna quātita
te: ſed etiā de paruis rebus Verbi gra
tia. Si iuiſſes ad pratum ꝓximi tui et
accepiſſes ei contra voluntatē ſuaʒ vnū
pānum plenum cum graminibus: tūc
ſiue re peniteas tenerꝭ ſatiſfacere ſm cō/
ſilium confeſſoris. Ergo parentes īfor/
mare debent filios ne damna inferant
ꝓximis: ſiue in pratis ſiue in ſegetibus:
ſiue cum pecoribꝰ: ꝛ ſic de alijs De hac
materia quere infra ſeptimo. B. et duo
extra ibidem. Item informandi ſunt ne
detrahāt ꝓxis denigrādo famā ꝓximi
quia tales tenentur ad reſtitutiōeʒ ſicut
iſti q̄ habent res iniuſtas. ergo iſta duo
peccata. ſcʒ rerum iniuſtarum ablatio ꝛ
detractio magis difficulter dimittūtur.
Quia nō ſufficit confeſſio ꝛ contritio ni
ſi fiat reſtitutio ſcd̄m poſſibilitatē hoīs.
Vnd Hiero. Non facilis venia praua
dixiſſe de rectis. Iteʒ tenentur ꝓximis
indulgere offenſas: vt eis deꝰ indulge/
at ſua peccata. Vnde Luce. vi. Dimit
tite ꝛ dimittet vobis. Qui āt nō dimit/
tit ꝓximo in corde: talꝭ non pt̄ ſaluari. et
oīa bona opera ſua que interim facit nō
ſunt a dō accepta Vn̄. i. Johīs. 3. Qui
odit fratreʒ ſuū: homicida eſt: ſupple ſui
ipſius ¶ Tertio informādi ſunt qūo ſe
habere debeāt quo ad ſeipos. ſ. vt cor/
pus ſuum mūde teneāt ꝛ caſte viuant.
Vn̄ dixit Thobias filio ſuo. Attende
fili ab omni fornicatiōe. Et rō huiꝰ eſt
quia om̄is fornicatio preterqꝫ in matri
monio facta: ſemꝑ eſt peccatū mortale.
Unde apl's. Om̄is fornicator aut im/
mūdus nō habet partem in regno dei.
Ergo pueri debent ſeruare ſuā virgini/
tatem vſqꝫ ad matrimoniū vt in virgi/
nitate ſimul conueniāt In ſignū huius
adam ꝛ eua quādo matrimoniū incho/
abant virgines fuerūt.. Et tales pueri
ſic caſte viuentes ducūt angelicam vitā
Vn̄ Ambro. Qui nō nubūt ꝛ vxores
non ducunt ſicut angeli in terra ſunt.
¶ Quarto parētes tenentur filijs dare
bonū exemplū. ꝛ hoc eſt valde vtile. vn̄
Grego. Nunqꝫ peccatores ad lamentū
penitētie redirent: ſi nulla eſſent bonoꝝ
exempla q̄ eoꝝ mentē traherent. Ergo
ꝯmuniter loquēdo quādo parētes bo/
num exemplū prebent filijs: tūc filij ta/
les efficiunt magis virtuoſi. ꝛ ꝓ hoc ta/
les parētes multū merent. Vn̄ Ceſari
us. Quātis exemplum vere humilita/
tis ꝛ ꝑfecte charitatis oſtenderis cū tan
tis ꝛ ꝓ tantis eterna premia poſſidebis
Sed heu aliqui parentes informāt fili
os ſuos ad malum verbo ꝛ exemplo: in
quo deū grauiter offendūt. Verbi gra
tia. ſicut chorizare: grauiter incedere: ꝛ
deum blaſphemare. ꝛ ſic de alijs Et ta
les rei erūt omniū peccatoꝝ illoꝝ que ex
mala informatione vel malo exemplo fi
lij ſic addiſcunt. Ergo q̄ te ꝑmitus ſup/
biam docuit: ꝓnceps erit omniū pecca/
torum illoꝝ que chorizādo vel al's ſup/
be incedēdo ꝑpetrabis. ꝛ ſic de alijs pec
catis. Item de illis parētibus q̄ veſtes
pompoſas ſuis filijs emūt, dicit Guil/
lugdunenſis. Qui filias ſuas ornāt vt
eas ad choreā mittāt q̄ſi feſtucā vngūt
vt eo meliꝰ ardeat. Itē aliq̄ parētes fa/
ciūt pueros ſuos ebrioſos potādo eos

cũ vino. Cõtra q̃d dt Aristo. vi. politi. Juuenes maxime ab ebrietate custodi/re oportet. Idẽ. Juuenes eẽ ſine vino ẽ bonũ: q2 tales pueri poſtmodũ efficiũt bibuli z luſores z mali hoĩes. q̃ b9 parẽtes ſũt occaſio p ſuã malã iformatõez z exẽplũ. Vñ Greg9. i moralib9. Tot mor/tib9 q̃s dign9 eſt: q̃t exẽpla prauitatz in poſteros relinq̃t. O q̃t mortes meruerũt tales: q̃ tot exẽpla mala ĩ poſteros reliq̃runt. E ¶ Quinto parẽtes tenent filios corrigere. q2 nõ ſufficit q̃ ĩforment eos ĩ bono. ſz oportet etz correctõez hĩe ad filios ſi excedũt. Q2 oĩa pccã q̃ filij ppetrãt ſub obediẽtia parentum. d his parẽtes rñdebũt ĩ die nouiſſimo. Vñ d apl's Ro. i. Non ſolũ digni ſunt morte q̃ faciũt: ſz etiã qui conſentiũt facientib9. Ergo hic aduertite parẽtes q̃ etiam ſi ſancte vite eſtis tñ ppt' filios v̄ros pote/ſtis dãnari. Verbi grã. Si pr̃ z mr̃ nũq̃ peccaſſent: z permitterẽt filiuz aut fi/liaz peccare mortaliter: z eos non corri/gunt: eternaliter cum filijs talibus dã/nabuntur. ſicut Innocentius Gregori9 Cyrillus. Iſidor9. Auguſtin9: illi om/nes concorditer dicunt de heli ſacerdo/te vt habetur. i. Regz. i. Qui audito q̃ filij ſui ĩhoneſte ſe habebãt in templo: q2 ibi dormiebant cum vxoribus ſuis legitur q̃ tepide arguebat eos. ergo ſi dã/natus ẽ: non eſt alia cauſa niſi q̃ nõ cor/rexit filios ſuos. Sciẽdum q̃ boni filij cum mãſuetudine verborum corrigẽdi ſunt: exemplo marie vt habetur Luc. ij. q̃ dixit ad filium ſuum ieſum. Fili q̃d feciſti nobis ſic. Mali autẽ filij cum aſpera virga ſunt corrigẽdi. Vñ Salomon puer. xxiij. dt. Noli ſubtrahere diſciplinam a puero. Si enim percuſſeris euz virga nõ morietur: z aĩam eius d infer/no liberabis. Ergo quãdo audis puerum tuum iurare z deum blaſphemare: accipe debes virgã z eundẽ puerum bene diſciplinare: ĩ hoc letificabis deũz z btãm mariã z oẽs ſctõs: z mereberis ti/bi ipĩ coronã vite eterne: cum hoc ea in/tentione feceris: vt puer ille creatorem ſuum amplius nõ offendat taliter blaſphemando vel etiam aliter peccando. Ergo parentes nunq̃ debent maledi/cere filijs ſuis verbis maledicis. Quia maledicendo pueris deum grauiter of/fendunt z pueri in hoc nihil proficiunt et plus eis obeſt q̃ prodeſt. Exemplũ in Ceſario de puero quem diabolus cum corpore z aĩa abſtulit ppter maledictionem parentum: q̃ amplius parẽtes illum puerum nũq̃ viderũt. Et hoc de/us pmiſit in terrorẽ aliorum parentum ne filijs ſuis maledicant: ſz potius cum aſpera virga corripiãt: immo maledice/re nõ licet alicui irrationali creature in/quantum creatura dei eſt. quia omnis creatura dei bona eſt. vt patz Geneſis primo. Viditq3 deus cuncta que fece/rat z erant valde bona. Ex iſto patz q̃ ſi non licet equo vel aſino vel cani vel boui vel oui maledicere: multo minus licet hominibus maledicere. ergo nun/q̃ aliq̃s alicui homini debet maledice/re. Cõtra quod faciũt aliq̃ parentes q̃ maledicũt ſuis pprijs filijs. Et etiã per/uerſi viri q̃ ſepius ex ira z vindicta ma/ledicũt ſuis pprijs filijs z vxoribus. De illis maledicẽtibus dicit apl'us. q̃ neq3 maledici neq3 rapaces regnũ dei poſſi/debũt. F ¶ Sciendũ q̃ parẽtes q̃ filios ſuos educãt tali intẽtõe vt effici/ant boni chriſtiani z famuli dei: q̃cquid erga filios ſuos faciũt totũ erit eis meritoriũ cum in gratia ſint z ſine pccõ mor/tali. Ergo mater quotiẽs lactat puerũ quotiẽs inquietat a puero: q̃tiens por/tat vel balneat vel q̃cunq3 puero amministrat ſemper meretur. Unde apoſto/lus ad Rhomanos octauo. Scimus quoniam diligentibus deum oĩa co/operantur in bonum. Ex his patz q̃ pa/rentes pñt mereri in filijs ſuis eternam gloriã: vel etiam eternam damnatõem. Ergo pueri a parentibus informandi

ſunt in bonis morib⁹ ⁊ virtutib⁹ et cor/
rigendi a vicijs ⁊ inſolentijs. ſicut docet
apl's ad Ephe. vi. dicēs. Et vos pr̄es
nolite ad iracūdiā ꝓuocare filios vr̄os:
ſʒ educate illos in diſciplina ⁊ correctiōe
qđ ſi fieret ꝓculdubio non eēnt tot mali
hoīes ⁊ peccatores in mūdo. Hoc qui
libet poteſt cognoſcere in ſeipō. quia ſi a
pueritia fuiſſes debite informatus ⁊ in
timore dei nutritus vtiq̄ melior eſſes q̄
iam ſis. Sʒ heu qr in iuuentute tua nu
tritus es in ſupbia. in gula. in luxuria. ⁊
ſic de alijs vitijs. ergo tam puerſus es in
vita tua. Sciendū tamē q̄ parētes pre
cipue debent corrigere filios ſuos ne iu
rent vel blaſphement. qđ heu iā cōiter
a pluribus hoībus fit. Sʒ q̄ grauiter
deū in hoc offendāt ⁊ q̄liter deus puni
at tales pueros patʒ ſup̄ ſcđo. E. G
¶ Sexto parētes tenent filijs ſuis he/
reditare res iuſtas. quia melius eſt mo/
dicū iuſto ſuper diuitias peccatoꝝ mul/
tas. Cōtra hoc faciūt aliqui tam inordi
natū amorem ad filios habētes: qđ q̄/
uis bene cognoſcāt q̄ poſſident res in/
iuſtas tamen nolūt eas reſtituere ne filij
depauperētur: ⁊ ſic ſeipos ⁊ filios dam
nant. Item aliquādo vnus parentum
pmanet in viduitate nō ꝓpter deuʒ nec
amorem caſtitatis: ſed ne filios exhere/
det: ⁊ tamē nō intēdit caſte viuere. Et
talis pater plus diligit iordinato amo/
re filios q̄ deum ⁊ ſalutem ꝓpriam. et
potius vult dānari cū luxuria ſua (quā
in ſtatu viduitatis cōmittit) q̄ pueros
ſuos exheredare. Ergo conſulenduʒ eſt
talib⁹ viris qui nolunt caſte viuere vt ite
rato vxores ducant ne tot peccata mor
talia extra matrimonium committant.
quia omnis fornicatio eſt peccatū mor/
tale. Inſuper notandum q̄ filij ⁊ cogna
ti qui tali patri dant conſilium ne matri
monium contrahat ⁊ alios pueros ge/
neret propterea vt bona patris ipis ſo/
lis permaneant. ⁊ ſciunt veraciter q̄ pa
ter non abſtinet amore caſtitatis nec ca
ſte viuit: tales peccant mortaliter. quia
plus diligunt illa temporalia q̄ animā
patris. et potius volunt patrem multa
peccata committere mortalia cum alijs
mulieribus q̄ amittere ⁊ puari illis bo
nis paternis Ergo infideles filij in hoc
cognoſci poſſunt quando indignantur
tali patri qui al's non caſte viueret: cum
iterato matrimonium contrahit. Item
parentes qui iuſtas res poſſident preue
nire debent ne lites et inimicicie int̄ he/
redes poſt obitum eorum fiant. qr me/
lius eſſet modicum vel nihil heredibus
poſt ſe relinquere q̄ lites ⁊ odia ex his
generare Quā grauiter iſti parētes pec
cent qui iniuſtas res ſuis heredibus re
linquūt. ⁊ quomodo filij conquerentur
de talibus parentibus patet infra qui/
to. N. exemplum ibideʒ. Item hoc idē
quere ſeptimo. O. exemplum ibidem.
H ¶ Septimi ſunt qui contra hoc
preceptum faciunt qui inhonorant pa/
trem ſpiritualem puta ſacerdotem ⁊ cō/
feſſorem: qui te de fonte baptiſmatis re
generauit. Unde Johannis. iij. Niſi
quis renatus fuerit ex aqua et ſpiritu
ſancto: non poteſt introire in regnū dei.
Item qui tibi per ſacramentum eucha
riſtie diuinum alimentum miniſtrat. vñ
Johannis. vi. Caro enim mea vere eſt
cibus et ſanguis meus vere eſt potus:
qui manducat meam carnem et bibit
meum ſanguinem in me manet ⁊ ego in
illo. Ergo decet te honorare illum cui⁹
miniſterio manet deus in te ⁊ tu in illo
Item qui ſanctis predicationibus ⁊ ex'
emplis te inſtruit ⁊ informat. Vñ Gre/
gorius in omelia. Plus eſt verbi pabu
lo victuram in perpetuum mentem re/
ficere: q̄ ventrem moriture carnis terre
no ſatiare. Item Gregorius in dialogo
Nimirum conſtat q̄ maius eſt miracu/
lum predicationis verbo atq̄ oratiōis
ſolatio peccatorem conuertere q̄ carnē
mortuam ſuſcitare. Hunc patrem ſpi/
ritualem tripliciter honorare debemus

Primo em̄ humiliter obediēdo in his
potiſſime q̄ de iure teneris plebano. pu
ta cū tibi p̄cipit celebrare tunc celebres
ꝙ interdicta eccleſie ſerues: quādo tibi
p̄cipit ad ieiunandū ieiunes. ꝙ excōmu
nicatos ſtrictiſſime vites ⁊ penitētiā ti/
bi iniunctā in ꝯfeſſione adipleas. Om
niū em̄ hoꝝ trāſgreſſio p̄dictorum ma/
xime ſi fiat ex deliberatōe ⁊ ꝯtemptu in
ducit peccatum mortale.

¶ De excōmunicatione I

Circa p̄dicta tria ſunt notabilit̄
aduertenda. Primū eſt quantū
ad excōmunicatōis ſententiam
quaꝫ q̄libet xp̄ianus merito debet ab/
horrere: q̄ eſt duplex. maior ſcꝫ ⁊ minor
Minor ſeparat a ſacramentis eccl'e. qꝛ
nullū recipiendū eſt ſacramentū in mio/
ri excōmunicatōe nec etiā oſculū pacis:
quā minorē excōmunicatōem q̄s incur
rit q̄ſcito ſciēter ⁊ cōtra prohibitōem cō
municat cū excōicato comedēdo: loquē
do emēdo vēdendo. ⁊ ſic de alijs Et ab
iſta minori excōmunicatōe poteſt abſol
uere q̄libet ſacerdos q̄ habet poteſtatē
ſup talē hoiem ꝙ poſſit eum abſoluere
a peccato mortali. Et iſta abſolutio fit
ſolo verbo dicēdo: abſoluo te a ſentētia
excōmunicatōis quā incurriſti cōmuni
cando vl' loquendo ſiue comedēdo ⁊c̄.
Et iſta abſolutio pōt fieri ſine ſacramē/
tali ꝯfeſſione: ſic ꝙ ille exhibeat ſe ⁊ fate
atur ſe cōmunicaſſe excōmunicato: vel
loquēdo vel comedendo. ⁊ ſic de alijs.

¶ Excōmunicatio vero maior ſeparat
ab ingreſſu eccleſie ⁊ a cōmunione fide/
lium ⁊ a ſacramentis. Et talis excōmu/
nicatio eſt timēda merito cuilibet chriſti
ano ꝓpter quinq̄ ratōes. Primo quia
ꝓpter ip̄am talis excōmucatus excludi
tur a cōſortio omniū chriſtifideliū in ter
ra viuentiū. Item a cōſortio dei ⁊ bea/
torum in eterna felicitate exiſtētium Er
go comparatur leproſo q̄ habet morbū
infectiuum qui a conſortio omniū eijcit̄
Et ideo lepra carnalis ab om̄ibus ho/
minibus multū timetur: eo ꝙ eſt mor/
bus ꝯtagioſus. Et multi ſunt hoies q̄
alias infirmitates potius ſuſtinerēt q̄
lepram: eo ꝙ ab hoibus ſeparat̄. Sed
multo fortius timenda eſt excōmunica/
tio. quia eſt ictus gladij ſpūalis q̄ mag̃
timendus eſt q̄ gladius corpalis. Vn̄
Auguſtin⁹ dicit de illo q̄ excōmunicat̄
ꝙ graui⁹ eſt hoc illi q̄ ſi pforaretur gla/
dio vel a feris deuorarer̄ ſiue a flammis
exureretur. ¶ Secūdo timenda eſt ex/
cōmunicatio. qꝛ eſt valde damnoſa Au
fert em̄ homini ptem ſuam de om̄ibus
miſſis: orationib⁹ ⁊ elemoſynis: ⁊ alijs
bonis que fiunt in eccleſia dei: q̄d nō eſt
puum damnū. Quis em̄ digne ſuffice/
ret eſtimare valorē vni⁹ miſſe. quid tūc
de omnib⁹ miſſis que celebrantur p to/
tum mundū: ⁊ de omnib⁹ bonis que fi/
unt ab omnib⁹ hoibus quoꝝ participa
tione ex toto carebit ⁊ p̄uatus eſt q̄diu
in tali excommunicatione perdurat.

¶ Tertio eſt timēda: quia ille q̄ excom
municatur ſathane tradit̄. Vn̄ Augu/
ſtinus. Om̄is chriſtianus q̄ a ſacerdo/
te excōmunicat̄ ſathane traditur Et eti
am ſm̄ Henricū de firma. A poteſtate
dei ſi loqui liceat: ⁊ defenſione angeloꝝ
ſanctoꝝ eripitur: ⁊ tā in anima q̄ in cor/
pore poteſtati diaboli traditur. Quar/
to timenda eſt. quia excōmunicatus eſt
velut membꝝ abſciſum a corpore quod
amplius nullius eſt valoris. Quid em̄
valet manus abſciſa a corpore: vel pes
vel auris. ⁊ ſic de alijs. Sic iſte excom/
municatus corā deo ⁊ ſanctis eius nul
lius valoris eſt Et ſicꝫ ſup om̄ia timen/
da eſt abſciſio membroꝝ a corpe homi/
nis. ſic nihil magis debet timere chriſti
anus q̄ ſeparari a corpore chriſti myſti
co quod eſt eccl'ia. Unde Auguſtinus
ſuper Iohānem. Nihil debet formida
re chriſtianus q̄ ſeparari a corpore xp̄i
myſtico: quod eſt eccleſia Unde Augu
ſtinus. Quia chriſtus eſt caput omniū
fidelium. ⁊ omnes fideles in gratia ex/

iſtentes ſunt ſibiĩnuicem membꝛa. Sic quando quis excommunicat᷑: tunc a capite. ideſt a xp̄o ꝛ a membꝛis ideſt a fidelibus abſcindit᷑. Et nullã iſluentiã diuine grẽ amplius habet q̃diu ſic abſciſus ē ꝫ areſcit. ¶ Quinto qꝛ excõmunicatus ad nihilũ valet niſi ad etnũ ignez: hoc ꝓbatur ex euãgelio iohis: vbi chꝛs dt. Ego ſum vitis vera ꝛ vos palmites Sed hõ excõicatus ſimilis eſt palmiti abſciſo a vite: qui ſic abſciſus ad aliud non valet niſi vt in ignē ponat᷑ ꝛ cõburat᷑ Ex alijs lignis multa vtilia poſſũt fieri: ꝫ ñ ſic ex palmite abſciſo. Vñ Ezechiel xv. Fili hoīs q̃d fiet de vite. i. ligno vitꝫ ex oībus lignis nemoꝝ q̃ ſunt int᷑ ligna ſiluarũ: nunq̃d tolletur de ea lignuꝫ vt fiat opus: aut fabricabit᷑ ď ea paxill᷑ vt depēdeat in eo quodcunq; vas: ecce igni datum eſt in eſcaꝫ Et ab illa maiore excõmunicatione nemo poteſt abſoluere niſi epiſcopus vel papa vel aliquis alius de autoꝛitate ipſoꝝ: ꝛ talis abſoluēdus eſt cum miſerere ꝛ virga. ¶ Qð poteſtas eccleſie ꝛ pꝛelatoꝝ ligãdi ꝛ ſoluēdi a chꝛiſto eis tradita habeat magnam efficaciam hoc poſſumus cognoſcere per tale exemplũ. Fuit q̃dã comes tholoſanus fautoꝛ ꝛ receptoꝛ hereticoꝝ Et oīs talis ip̄o facto ē excõmunicatus vna cum hereticis. Et q̃dam ſanct⁹ abbas fuit ad eũ miſſus ad cõmonēdum eum. Qui dũ viro ſancto nollet acq̄ſcē nec excõmunicatiõem timeret. Sciens vir ſctũs ꝙ coꝛ pũerſum non erudit᷑ verbis: dixit abbas. Vt tu ꝛ tui videāt q̃ infecta ſit aīa q̃ excõmunicatõis vincl'o eſt innodata: volo mihi apportari albũ panē: quo ſibi allato dixit O panis licꝫ tu non meruerꝫ tamē vt i te oſtēdat᷑ veritas fidei noſtre: ꝛ maledictio aīe excommunicatõem non ſuantꝫ Excõmunico te: quo dicto panis q̃ int᷑ man⁹ ei⁹ erat candid⁹ mox niger fact⁹ ē. Quē ꝑcepit i duas ptes diuidi: ꝛ int⁹ ſimilit᷑ apparuit niger mucidus ꝛ coꝛruptus. Tunc ſubiunxit vt videat ꝫ virtutē abſolutõis. accepto pane abſoluit eũ q̃ in pꝛiorē ſpēm ꝛ candoꝛē eſt reuerſus. Sciēdũ ꝙ non ſolũ illi q̃ denũciant᷑ i ambone ſunt excõmunicati: ꝫ etiã i pluribꝫ caſibꝫ ſm ius canonicum quis icidit i excommunicatõem maioꝛem.

¶ In illis caſibꝫ q̃bꝫ quis incidit maiorem excõmunicatõem. L

In quibus caſibus incidit quis maioꝛem excõicatõem. Rñdeo in multis: ex quibus aliquos caſus hic exponam. Pꝛimo q̃ manus violētas in clericum vel alias in religioſum mittit. Item qui hoc mãdat vl' poſt factum eius nomine ratũ habeat. xvij. q. iiij. Si quis ſuadente dia. Secũdo cũ q̃s incidit in hereſim. ſimiliter ꝛ receptoꝛ hereticoꝝ. Tertio cũ q̃s hũanã eccl'iaꝫ non aſſerit eſſe caput oīm nec ei tã q̃ capiti obediēdũ. Quarto cum q̃s participet excõicato in crimine, ꝓpt᷑ quod quis excõmunicatus eſt dando ei conſiliũ auxilium aut fauoꝛē. Quinto qui in articulo moꝛtis aut ob aliquod impedimētum abſoluit᷑ ab excõicatiõe: ꝛ ceſſante ip̄edimēto nõ p̄ſentat ſe. q̃cito poterit ei a quo abſolui debeat reicidit eãdē excõmunicatõem. Sexto q̃ incendit vl' frangit eccl'iam vl' iubet aut conſulit: vl' in eccl'ia cõmittit aliquod enoꝛme factum vt capiendo coꝛpus xp̄i vl' deſtruendo altare vel crucem vel ſimilia. Septimo cum quis vtitur litteris apoſtolicis ꝑ ſe vel ꝑ alios falſificatis. Octauo q̃ ſcient᷑ contrahunt matrimonium in gradibus cõſanguinitatis vel affinitatis pꝛohibitis vel cum monialibus contrahentes ſunt excõmunicati. Nono dñi qui inhibent ſubditis ne vendant perſonis eccleſiaſticis vel molant vel piſtent vel alia ſeruitia faciant. Decimo q̃ pedagium vl' theloneum recipiunt a perſonis eccleſiaſticis. ꝛ tales non debēt abſolui niſi reſtituant eis que ab ip̄is receperunt. Similiter qui noua pedagia ipoſuerũt. Vñ/

.decimo conſules ciuitatū rectores ⁊ aliȷ̄
poteſtatem habētes qui faciūt exactio
nes indebitas in clericos et eccleſias .ſi/
militer qui faciunt ſtatuta contra prece/
pta eccleſie ⁊ libertatem et ſcriptores eo/
rum ⁊ etiam qui ſeruāt talia ſtatuta ⁊ cō/
ſuetudines ⁊ ſm ea iudicant. Duodeci/
mo poteſtates rectores cōſules iudices
officiales qui ſtatuta faciūt ſcribunt di
ctant: per que quis compellitur ſoluere
vſuras: vel nō repetere iaꝫ ſolutas: aut
qui obſeruāt illa ſtatuta ⁊ ſm ea iudicāt
Tredecimo qui impediūt iudicium cu/
iuſcunqꝫ iudicis eccleſiaſtici: vł impedi/
unt volentes recurrere ad forum eccleſi/
aſticum in cauſis ad ipſum pertinenti/
bus. Quartodecimo qui abſolutiōem
ab excōmunicatōne vel interdicto extor
quent per vim. nam talis abſolutio non
valet: ⁊ incurrunt nouam excommuni/
catiōem. Quintodecimo qui occaſione
ſententie excōicationis ſuſpenſionis vel
interdicti late in eos ſeu ſuos ſubditos
aut eorū ruſticos: dederūt licentiaꝫ gra
uandi eos iudices qui tulerūt ſnīas: vł
iudicis ſeruos qui literas tulerunt niſi
re īt egra licentiā huiuſmodi reuocaue/
rint vł ſi ī aliq̄ ꝓceſſerint vt ſcꝫ aliq̄ rapu
erint de p̄dictis: ſi nō reddiderint infra
octo dies. Sedecimo qui cogunt cele/
brare in loco īterdicto: vł ad audiēdum
diuina conuocans excōmunicatos: ⁊ in
terdictis ꝓhibens ne moniti exeant ec/
cleſiā. Decimoſeptimo ſuſpenſi vel inter
dicti ſi moniti a celebrante miſſam non
exeūt eccleſiam ſūt excōicati: ⁊ ꝓ abſolu/
tione ad papā mittēdi. Decimooctauo
inſecutor cardinaliū ſeu ep̄orum. vel hec
mādans: vel ratū habēs vł ſociꝰ exiſtēs
excōicati ſunt. Idem de his qui īpedi/
unt viſitatōnes monialium: niſi moniti
deſtiterint. Decimonono quicunqꝫ per
ſonas eccleſiaſticas aut monaſteria vel
eccleſias eoꝝ ſpoliauerint vel alias iniu/
ſte grauauerint ꝓ eo ꝙ non elegerūt illū
ꝓ quo rogauerunt. Item viceſimo reli
gioſi qui ſine licentia ſpeciali ꝓpriȷ̄ ſacer/
dotis ſolēpnizauerunt matrimonia aut
adminiſtrauerūt eucharistiaꝫ: ſeu ſacre
vnctionis vel baptiſmatis ſacramenta
Item viceſimoprimo religioſi qui excō/
municatos a canone abſoluerīt ī caſibꝰ
non ꝯceſſis eiſdē. aut abſoluerunt a ſen
tentiȷ̄s ꝑ ſtatuta ꝓuincialia ſeu ſynoda/
lia ꝓmulgatis. Itē religioſi qui alios a
pena ⁊ culpa abſoluerint Idē ꝺ̄ clericis
⁊ religioſis inducētibꝰ ad vouēdū: iurā/
dū: aut ꝓmittēdū de eligēdo apud eos
ſepulturā: vel vt iam electā vlterius non
mutent. Iteꝫ religioſi qui temere vbicū/
qꝫ habitū ſui ordinis deponūt. Inſuꝑ
monachꝰ mittēs iuxta ſe habitū ſue reli
giōis ad ſaltandū vel hmōi: lꝫ ſtatim re/
ſūpturꝰ. ſi ſit corā laicꝭ excōicatꝰ ē. ſi corā
clericis tm̄: nō. vt pꝫ ne clerici vł mona/
chi ſeclaribꝰ negociȷ̄s. ca. vt ꝑiculoſa li. 6
Itē religioſi qui infra ſepta monaſteriȷ̄
ſine licētia arma tenēt. Itē religioſi q̄ cō
fitentibꝰ ſibi nō faciūt ꝯſciaꝫ ꝺ̄ decimis
ſoluendis ſūt ſuſpenſi a p̄dicatōnis offi/
cio: donec ſi cōmode poſſint faciant eis
ꝯſciam. Et ſi interim p̄dicant excōicati
ſunt. Itē de religioſis qui nō ſuant int̄
dictū qꝺ̄ mater eccl̄a ſeruat Itē religio
ſi qui ꝯferūt ſe ad curias p̄ncipū: vt infe
rant dāna ſuis p̄latꝭ. Itē ꝺ̄ religioſis q̄
dicūt aliqua ꝟba in ſermonibꝰ vel alibi
vt retrahāt audiētes a ſolutōe decimaꝝ
Itē religioſi ſilr̄ ⁊ canonici regulares
archidiaconi decani p̄poſiti plebani et
aliȷ̄ clerici ꝑſonatus hn̄tes: aut etiā qui
cūqꝫ p̄ſbyteri qui audiūt leges aut phi/
ſicā. Item mulieres q̄ dicunt vulgarit̄
begine: ⁊ religioſi qui fouēt eas ī illo ſta
tu ſūt excōicati Itē religioſi q̄ accedunt
ad ſtudia ſine licētia ſuoꝝ p̄latoꝝ Itē re
ligioſis p̄cipit ſub virtute ſctē obediētie
ſub interminatōe maledictionis eterne
ne ī ſermonibꝰ ſuis p̄latꝭ ſuis detrahāt
vel retrahāt alios ab eccleſiaꝝ ſuarū fre
quentatione. vel indulgentias ī conſue/
tas ꝓnūcient: ⁊ ne retrahant teſtatores

a reſtitutiõibꝫ debitis aut legatꝫ mřicibꝫ
eccl'ijs factis: nec legata vel debita aut
male ablata icerta ſibivel ſui ordis fra/
tribꝫ vł ꝯuẽtibꝫ i alioꝝ ꝑiudiciũ fieri vel
erogari ꝓcurẽt nec abſoluãt quẽꝗꝫ i caſi
bus reſeruatꝫ pape vel epis vel prelatis
hmõi: vt de ꝑuile. religi. in clementinis
Itez ſacerdotes q̃ ſepeliunt ĩ cimiterijs
tpe iterdicti corpora defunctorum ĩ caſi
bus nõ cõceſſis a iure: vel q̃ excoĩcatos
publice aut noiatim iterdictos: aut vſu/
rarios maĩfeſtos ſepeliunt. excoĩcati ſũt
Item ſacerdos q̃ recipit oblatões ma/
nifeſti vſurarij eſt ſuſpẽſus ab executõne
officij donec ſatiſfaciat arbitrio epi. Idẽ
de igreſſu religionis ſymoniace q̃ dant
vel q̃ recipiũt excoĩcati ſũt. Et ſic d' alijs
pluribꝫ caſibꝫ q̃s ĩ iure ĩuenire poterꝫ

¶ De excoĩcatõe minore.

Sequitur de peccato eorum qui
contemnunt minorem excõmu/
nicatõem ꝛ ideo non timent cõ/
municare cum excoĩcatis. licet cõmuni/
cando mĩorem excoĩcatõem ĩcurrant.
Notandum ꝙ ille q̃ coĩcat excoĩcato.
prĩo peccat in ſeipm̃ qꝛ non cauet ſibi
ab ipſo q̃ habet morbum contagioſum
ĩ quo videtur minus amare aĩam ſuam
ꝗꝫ corpus. Qꝛ ſi ſciret ſe incurrere lepraꝫ
corporꝫ propter comeſtionem vnã vel lo
cutõnem: et ſic de alijs. ꝗꝫ cito accederet
ad excoĩcatum: cauẽt ſibi ab excoĩcato/
rũ participatõe. Sed leprã aĩe quaꝫ ĩ/
currit non curat q̃ tñ periculoſior eſt ꝗꝫ
corporis. Item temporalia preponit ta
lis aĩe ſue: qꝛ ſi prohibitum ſibi eſſet ſub
pena vnius floreni ne loqueretur illi ex/
communicato caueret ſibi a damno tẽ/
porali ĩ quantum poſſibile eſſꝫ. Sed ta
men de gratia chřĩ et de aĩa ſua non ti/
met. Secundo peccat in eum cui com/
municat. quia cum ipſe ſit ĩfirmus vſꝗꝫ
ad mortem: ipſe aufert ei remedium.
vel ſaltem minus efficax reddit dum
confuſionem ipſius minuit per quaꝫ cor
rigi debuit. Eccleſ. 4. Et confuſio ad/
ducens gloriam. pſal. Imple facies eo/
rum ignominia. ꝛ queratur nomen tuũ
domine. Tertio peccat etiam in eum ꝑ
cuius iniuria excommunicatio lata eſt:
quia aufert ei rem ſuam: ideſt emendaꝫ
ꝛ ſatiſfactionem. quia talis excommuni
catus deberet cogi per talem ruborem
ꝛ verecundiam ad ſatiſfaciendum proxi
mo leſo quam ſatiſfactionem ille impe/
dit qui ei ſic participat. Quarto peccat
etiam in patrem ſpũalem cuius ſenten/
tiã contemnit. Quinto peccat etiam in
deum quem in miniſtro ſuo contemnit.
Ipſe enim potius priuari amat menſa
dei: ideſt altaris ſacramento ꝗꝫ mẽſa ex
communicati: ꝛ potius amat ſocietateꝫ
excommunicati ꝗꝫ filiorum dei. ideo me
rito ĩ iferno erit ſocius diaboli. qꝛ ſi ali/
quis pertinaciter participat excoĩcatis:
mortaliter peccat. ¶ Queritur
ĩ q̃bus caſibus quiſ licite coĩcat ſeu par
ticipat excoĩcato. Reſpondeo ꝙ ĩ q̃nꝗꝫ
caſibus. Primo quando q̃s loq̃tur ei ĩ
his que pertinent ad abſolutõem vł ali/
as ad ſalutem aĩe: lꝫ alia verba ĩcidẽter
ĩterponat vt magꝫ proficiat. Secundo
q̃cunꝗꝫ aut orator. ideſt cauſa oratõnis
vadens: aut peregrinꝰ aut viator vadẽs
ĩ terraſ excoĩcatorum deuenerit vbi non
poſſit emere vel non habet vbi emat: ta
li datur licentia ab excoĩcatis accipiẽdi
propter neceſſitatem. Tertio vxor excõ
municati excuſatur a participatione cũ
viro ſuo excommunicato. Quarto filij
excuſantur a participatõne patris excõ
municati. Et hoc intelligitur ſꝫm Guil.
de filijs qui adhuc ſunt in poteſtate pa/
tris ꝛ commenſales patris. Alij vero fi/
lij extra domum patris exiſtentes: non
excuſantur. ſimiliter ſerui et ancille q̃ an
te excõmunicatiõem fuerunt in ſeruitio
illius dñi excõmunicati. Quinto propť
ignorãtiã: cũ quis ignorat illũ eſſe excoĩ
catũ. Quid añt ſi ſciam habitu aliqueꝫ
eſſe excõicatũ: ſꝫ actu nõ aduerto ꝛ com/
munico ei. Rñdeo ſꝫm Guil. Si hoc fa

cio ſubito ꝛ non aduertēdo: credo ꝙ nō ꝑecco nec excōmunicatōem icīdo. ¶ ¶ Queritur vtrū ſi excōicatus intret eccleſiam alij teneantur exire. ℟ndeo ſcđm Ray. ſi manifeſtū eſt illū eē excommunicatum etiā alij exire tenentur vł ꝓcurarē ꝙ ille exeat. xi. q. iij: ſicut apl'i. Quid ſi excōicat⁹ itrat eccl'iam ꝛ ſacerdos iam incepit miſſam. ℟ndeo ſm̄ Ray. ſi eſt occultū: non debet dimittere officiū Si vero eſt manifeſtū. moneat eum publice vt exeat. Et ſiquidē non vult exire et ſacerdos non inchoauit canonē: nō debet ꝓcedere ſed debet dimittere Si vero ꝑ̄usq̄ ille intraret eccleſiam vel ꝑ̄usq̄ ſacerdos eum videret iam canonē inchoauit: debet ſacerdos ꝓcedere in officio: ita tamē ꝙ finito canone vel ſumpto ſacramento anteq̄ dicat cōmunionē moneat illum ꝙ exeat. Quod ſi non vult: poteſt ſacerdos eum eijcere: ꝛ ſi non poteſt reijci: in ſacriſtiam rediens dicat cōmunionem ꝛ reliqua que poſt canonem reſtabant. ¶ ¶ Queritur ſi quis aſſurgat vel reuerentiā exhibeat alicui excommunicato: vł inclinet ſe ſalutanti ſe: aut moueat labia quaſi reſalutans eum cum tamē nihil dicat: quid d' illo? ℟espondeo ſcđm Guil. non incurrit excōmunicatōem: quia pene non ſunt extendende ſed reſtringēde. Unde q̄ verbo ſalutatur ab excōmunicato non debet eum reſalutare ſed dicere pōt deus vos vel te emendet ꝛ hmōi. Sciendum ꝙ qui ſcienter ab excommunicato munus recipit inducendus eſt: vel ꝙ in pios vſus conuertat Uel etiam bene faceret ſi ad ruborem inducēdum excommunicato remitteret. Item vtrum excōmunicatis poſſit aliquid dari? ℟ndeo ſm̄ Guil: ꝙ pōt cauſa humanitatis ꝛ inſuſtētatōe ꝫ vite. ſcꝫ qñ indigētes ſunt: et hoc intellige ſolū quo ad neceſſaria vite vt alimēta: veſtes ꝛ hoſpitia Sic tamē ꝙ ꝓpt' hoc nō dimittāt laborarē ꝓ abſolutōe. Secꝰ ſi petat alia vtēſilia: vt ſecurim vł foſſoriū ꝛ hmōi: que non ſunt eis ꝯcedenda. xi. q. iij. qm̄ multis Sꝫ q̄d ſi vir vocat excōicatū ad mēſaꝫ nunq̄d vxor poterit ad ipſam menſam comedere? ℟ndeo ſm̄ Guil. credo ꝙ non. tñ poterit ad aliā mēſam i eadē domo ita remote ꝙ merito poſſet dici ꝙ nō comedāt ſimul Quid ſi i aliqua domo hoſpitatus ſum ad mēſaꝫ ꝛ ſuperueniat ꝛ ingerat ſe excōmunicat⁹: nūq̄d teneor ſurgere? ℟ndeo ſm̄ Guil. Si ē public⁹ excōicat⁹: teneor ſurgere: nō obſtāte cuiuſcūq̄ ſcandalo. Si vero ē occult⁹ ꝛ ñ poſſuꝫ ſine ei⁹ nota: nō teneor ſurgere. Sꝫ ſuperueniente publico excōicato an ego teneor exire de domo. ℟ndeo ſm̄ Guil. nō: imo etꝫ ſi ſcio publice excōicatū receptū eē in aliqua domo poſſum ibi hoſpitari ſi ſit tāte capacitatis ſic ꝙ poſſū cōmunionē vitare. Nā licet mihi cū excōmunicato in eadē camera comedere. ſꝫ nō in eadē mēſa. Simił nec i eodē loco iacere. Quid ſi veniā inuitat⁹ ad aliq̄d feſtū vł ꝯuiuiū: ꝛ iuenio ibi publice excōicatū: teneor recedere. ℟ndeo ꝙ ſic: nec debeo ibi epulari lꝫ ſedeat ad aliā mēſaꝫ. q2 oēs talit' cōuenie͂tes ad feſtū vł cōuiuiū ſił inuicē cōmunicare dicunt' Oꝫ aūt ſnīa p̄latoꝝ valde horrenda eſt ꝛ contemnenti valde ꝑiculoſa. ex hoc patꝫ. quia conſtituit eum i inimicitiā dei. Uñ exēplū legit' ꝙ Greg⁹ papa no⁹ q̄ndā diuite excōicauit. Qui cū ꝯtemneret excōicatōeꝫ pape tunc miraculo dei ciconie q̄ nidificarunt ſup domū ei⁹ receſſerunt: ꝛ nidum tranſtulerunt ad domum alteri⁹. Qđ vidit dictus contumax ꝛ ammonit⁹ a cognatis ſuis q̄ h̄ idē cōſiderauerūt i ciconijs. poſtea hūiliauit cor ſuū petēs abſolutōem. Et q̄cito abſolut⁹ fuit a ſnīa illa tunc dicte ciconie redieꝛt ꝛ nidū ſuum ſupra domū ſuā reportauerūt Itē aliđ exemplū. legit' ꝙ i eccleſia ſcti vincentij martyris multi paſſeres ſolebāt itrarē ꝛ eccl'iam fedare ꝛ diuinū officiū ipediē. Cum aūt non poſſent excludi: ep̄s illi⁹

loci eos excõicauit mortẽ comminãs eis
ſi eccl'iam deinceps intrarẽt. Qui ab ec
cleſia recedentes nunq̃ oĩno eccleſiam
intrauerunt: imo ſi aliquis aliquem ca/
piat ⁊ violent' in eccleſiam ponat: ſtatim
moritur. ¶ Item ſciendum cum quãto
conatu ⁊ diligentia confeſſionẽ ⁊ penitẽ/
tiam tibi impoſitam debeas adimplẽ:
q̃ negligẽtia ⁊ contẽptus penitẽtie iniũ/
cte facit confeſſionẽ p̃cedẽtẽ non valere.
Unde in hoc caſu ſicut in alijs quattu/
or caſibus infraſcriptis confeſſio eſt tibi
iteranda. Pro quo ſciẽdum q̃ ſũt q̃ttu/
or caſus communes ⁊ vſitati ĩ q̃bus do/
ctores dicunt confeſſionẽ eẽ iterãdam.
¶ Primus ẽ ꝓpt' enormitatẽ ſcelerꝫ ob
quã oportet peccatorẽ ad ſuꝑiorẽ remit/
ti q̃ confeſſionẽ remiſſi audiẽ debet ⁊ ab
ſoluere: niſi malit alteri committere. tũc
talis peccator tenetur illa peccata reite
rare, ꝓ quibus miſſus ẽ ad ſuꝑiorem ꝓ
abſolutõe. Sꝫ p̃mus confeſſor dꝫ eum
abſoluere ab illis a q̃bus poteſt: niſi ꝯfi
tens excommunicatus ſit maiori excõ/
mnnicatõe q̃ tunc a nullo pc̃o põt ab/
ſolui talis confitẽs niſi ante ſit abſolut⁹
ab excommunicatõe: q̃ ſcd̃m doctores
abſolutio ab excommunicatõe debꝫ p̃/
cedere abſolutõem pc̃oꝝ. ¶ Scd̃s ca/
ſus propt' ignorãtiaꝫ ſacerdotis: vt po/
te quãdo ſacerdos ignarus eſt: queren/
dus tunc ẽ ſacerdos qui ſciat ligare ⁊ ſol
uere: ⁊ cum hoc diſcernere differentiam
pc̃orum: ⁊ ei iterum confitẽdum ẽ vl' li/
cẽtia proprij ſacerdotis vel autoritate ſu
perioris. Ex quo patet q̃ illi ſeipſos de
cipiunt qui ignaros ⁊ illiteratos ſacer/
dotes querunt. ¶ Tertius caſus eſt ſi
ꝯfeſſio nõ fuit integra vt q̃ ſcient' obticu/
it aliq̃d mortale peccatũ: aut etiam ſi ac
ceſſit cũ volũtate ammõ vlteri⁹ peccãdi
¶ Quart⁹ ſi ꝯtẽpſit vl' neglexit ſatiſfa/
cere: ⁊ oblit⁹ ẽ ſatiſfactõem ſibi iniũctaꝫ:
Nã ſi ſciret ⁊ eã ĩplere vellet ⁊ cũ v͛a ꝯtri/
tõe ⁊ cũ bono ꝓpoſito ꝯfeſſus eẽt: ñ opor
teret reiterare ꝯfeſſionẽ. Et itelligunt' iſti
duo vltimi caſus quãdo mũtat ſacerdo
tẽ. Si aũt ad eundẽ ſacerdotẽ reuertit':
tũc diſtinguendũ eſt. q̃ aut recenter ac
nouiter cõfeſſus eſt: aut iã de memoria
ſunt elapſa ab ipo ſacerdote ꝓpter diur
nitatẽ tp̃is. in primo caſu. ſ. qñ peccata
ꝯfeſſa adhuc ſunt in memoria ſacerdo/
tis: tũc nõ tenet' oĩa reiterare: ſꝫ ſolum
illud peccatũ q̃d ſcienter obticuit. vl' eti
am illã fictionẽ q̃ cũ voluntate ampli⁹
peccandi ad ꝯfeſſionẽ acceſſit. Sed in
caſu ſecũdo. ſ. quãdo peccata ſunt elap/
ſa a memoria ſacerdotis: tũc tenet' om/
nia reiterare etiã ſi decies eſſet ꝯfeſſus ⁊
ſꝑ aliquod peccatũ ſcienter obticuiſſet:
tunc oẽs iſte ꝯfeſſiones ſunt reiterande.
q̃ ꝯfitenti vnũ peccatũ mortale non di/
mittit' a deo ſine alio. Verſus. Larga
dei pietas veniã nõ dimidiabit. Aut to
tum aut nihil te lachrymante dabit.

¶ Caſus papales.

Qui man⁹ violẽtas mittit in cle/
ricum vel religioſum. vel q̃ mã/
dat. vel factũ eius noĩe ratũ ha
bet: excõmunicati ſunt ⁊ mittẽdi ad pa/
pam. Itẽ incendiarij vel fractores eccle
ſiaꝝ ſeu locoꝝ religioſorũ aut cemiterioꝝ
excõicati ſunt ipo facto: ⁊ añ denũciatio
nẽ ab epo abſoluũtur: poſt denũciatõeꝫ
nõ niſi a papa. Incẽdiarij aliaꝝ domoꝝ
nõ religioſaꝝ excõicandi ſunt. Si ergo
excõicati ſunt ⁊ denũciati mittuntur ad
papã. Itẽ de ingreſſu religionis ſymo/
niace q̃ dant vl' q̃ recipiunt: mittunt' ad
papam. Itẽ q̃ ꝓhibent excõicatis ⁊ in/
terdictis ne moniti exeant ecc̃iam oĩes
excõicati ſunt ⁊ mittẽdi ad papã. Itẽ
qui grauãt eos q̃ tulerũt ſñiam vel dãt
licentiã grauãdi eos q̃ tales litteras tu/
lerũt ad papã. vel eos quoꝝ occaſione
ſunt ꝓlate ſñie. Item q̃ falſificãt bullã
vel lr̃as ap̃licas. Itẽ clericus ꝑticipãs
ſciẽter ⁊ ſpõte excõicato a papa in diui/
nis excõicatus eſt ⁊ mittẽdus ad papã

¶ Caſus epiſcopales

Blaſphematores dei ⁊ ſcõꝝ. Itẽ

fractores votorũ. Jtẽ periur⁹ ſcienter in
iuditio. vel etiam q̇ recipit iuramentuꝫ
illi⁹ quẽ ſciuit falſe iurare. Jtẽ falſus te/
ſtis in iudicio. Jtem ſortilegi: ⁊ q̇ demo
nes inuocant pro furto manifeſtando.
Jtem q̇ carminant homines vel pecora
vel q̇ crediderũt eiſdem carminibꝫ: ⁊ fe/
cerunt ſe ſcienter carminari: ⁊ ſic de alijs
diuinationibꝫ quibuſcũqꝫ. Jtem q̇ deflorat virginem. Jteꝫ q̇ committit adul
terium. Jtem q̇ committit inceſtũ cum
conſanguinea: ⁊ ſi committit cũ conſan/
guinea vxoris ſue: amodo nõ pt petere
debitũ ab vxore: ſed tenet̃ reddere Jteꝫ
q̇ peccauit cũ pagana vel iudea. Jteꝫ q̇
peccatũ contra naturã commiſit cuꝫ ſe/
ipo vel cũ alio vel cũ bruto animali coie
rit. Jtem q̇ contraxit matrimoniũ poſt
votũ caſtitatis emiſſum. Jtem q̇ cõtra
xit matrimoniũ poſt ſponſalia cum alia
Jteꝫ q̇ clamdeſtine contraxit matrimo
niũ vel contra interdictũ eccleſie. Et no/
ta ꝙ clamdeſtia matrimonia duobꝫ mo
dis fiunt. Uno modo cũ occulte ⁊ ſine
preſentia teſtiũ contrahũt: ita vt exinde
legitima ꝓbatio non appareat Alio mõ
dicunt̃ clamdeſtina cũ ſine ſolẽnitatibꝫ
ꝯtrahunt̃ ꝯſuetis ĩ facie eccl'ie. Jdeo ãt
clãdeſtia ꝯiugia ꝓhibent̃. qꝛ ſi talit̃ ꝯtra
hẽtes diſcordes fierẽt. ⁊ cohabitare ſibiĩ
uicẽ nollẽt. eccl'a eos cõpelle ad cohabi/
tãdũ neq̃ret: iõ neceſſe ẽ ĩ facie eccl'e ꝯhbe
re: ⁊ vt añ fores eccl'e mr̃imonia ꝯtrahãt̃
Jtẽ q̇ vl' q̄ ꝓcurauit aborſum vl' ſterili/
tatẽ ſiue ĩ ſe ſiue ĩ alia. Jtẽ oppreſſoẽs fi/
liorũ ex ꝓpoſito ſine conatu Jtẽ parẽtes
q̊ꝝ negligẽtia p ueri añ baptiſmũ dece
dũt Jtẽ mľier q̄ cõcepit a non ſuo viro
legittimo. quẽ vir credẽs filiũ ſuũ ĩ ꝑiu
diciũ alioꝝ heredẽ inſtituit. Jtẽ q̇ illici/
te ꝓcurat ꝙ vir nõ pt cognoſcere vxorẽ
ſuã Jtẽ ⁊ q̇ machinat⁹ ẽ ĩ mortẽ legitie
ſue: ⁊ ecõuerſo. Jtẽ q̄ cognouit monialẽ
ꝯſecratã vl' ñ ꝯſecratã: ſiue fuerit ꝟgo ſi/
ue nõ Jtẽ mľier cognita a viro religioſo
Jtẽ ille q̇ peccauit cũ ea quã baptizauit

vel cuius cõfeſſionẽ audiuit. Jtem qui
baptizauit puerũ propũm abſqꝫ neceſſi
tate: vel tenuit ad baptiſmũ ſeu ꝯfirma
tionẽ. Jtẽ clericus ſeu p̄ſbyter cui⁹ neg
ligẽtia furtũ ſublatum eſt ab eccia. Jtẽ
ſacrilegi qui furtũ cõmittunt in locis ſa/
cris. Jtẽ violatores ecciarum ſeu cimi/
terioꝝ ꝑ effuſionẽ ſanguinis vl' ſeminis
Jtẽ qui cum aqua bñdicta vl' chriſma
te vl' baptiſmate vel cum euchariſtia vl'
alijs ſacris vel ſacramẽtis maleficia exer
cent. Jtẽ qui credidit hereticã prauita/
tẽ abſoluẽdus eſt quo ad peccatũ. ꝫ nõ
ab excõicatõe niſi a papa vel eius licen
tia. Jtẽ ſymoniacus in bñficio non cu/
rato. ꝫ poſt reſignationẽ quo ad pecca/
tum: ꝫ nõ quo ad diſpenſationẽ. Jtem
qui celebrauit excõicatus quo ad pecca
tum: ſed nõ quo ad irregularitatẽ. Jtẽ
qui celebrauit in altari non ꝯſecrato vel
ſine ſacris indumẽtis vel non ieiunus.
Jtem ordinatus ab alieno epiſcopo ſi/
ne licẽtia ꝓprij epiſcopi quo ad peccatũ
Jtem clericus ꝑ ſaltum ꝓmotus quo
ad peccatum: ꝫ non quo ad diſpẽſatio/
nem. Jtẽ qui luxuriauit in eccleſia ma/
xime ꝯſecrata. Jtem qui cõtra manda/
tũ epiſcopi ſepeliuit corpora excõmuni/
catorum vel manifeſtoꝝ vſurarioꝝ. Jtẽ
vſurarius cuius peccatum nõ dimittit̃
niſi reſtituat ablatum. Jtem omĩs pu/
blicus criminoſus. Jtem qui cõfecit fal
ſum inſtrumentũ. Jtem raptores mul
ierum. Jtem falſarij litterarum vel mo/
netarum. Jtem omĩs homicida volun
tarius vel caſualis. Volũt tamen dñi
decanus ⁊ capitulũ bambergeñ. ꝙ ho/
micide ⁊ opp̄ſſores filiorum voluntarij
et ex ꝓpoſito mittant̃ ad papam ⁊ ad
ſedem apoſtolicam: ꝓpter horrorem cri
minis in terrorem aliorum: non tamen
ꝓpter neceſſitateꝫ iuris. Verſus de ca/
ſibꝫ papalibus. Ad papam feriens cle/
rum. falſarius. vrens Eccleſiam. ſymõ
audens celebrare ligatus Juſſu prelati
nolens exire ligatus. Verſus de caſibꝫ

epiſcopalibus. Qui facit inceſtum: de/
floꝛans. aut homicida. Sacrileg⁹. pa/
tris ꝑcuſſoꝛ. vel zodomita. Et voti frac
toꝛ. ꝑiurus. ſoꝛtileguſq;. Suſcipiēs fur
tum. faciens ſymon. oꝛdine ſaltum Fal
ſum teſtificans. partum qui ſuffocat ei⁹
Raptoꝛ. adulterium. dans toxica. vel
feneratoꝛ. Accumbēs pecudi. pueri ne/
glectoꝛ alendi. Qui pꝛopꝛium tradens
dominū mactare videtur. Furtum ſuſci
piens. es dotis ꝛ eccleſiarum. Si quis
commiſit maleficia cumq; ſacratis. At/
q; hereſis fautoꝛ. rapiens furtim ſacra/
mentuꝫ. Si quis maioꝛi manet ex ana/
themate vinctus. Pontificem querat.
necnō qui miſerat ignem.

¶ De ieiunio.

Obedire etiam debet libēter pꝛe
lato ſuo quilibet quādocūq; p̄/
cipit ieiunare ſub p̄cepto. quia
q̄ncunq; trāſgreſſus fueris ieiuniū qđ ē
ſub p̄cepto eccleſie ſciēter ꝛ ſine cauſa et
ex ꝯtemptu peccas moꝛtaliter. Secus
eſt ſi ex cauſa rationabili ſolueres ieiuni
um. Unde queritur de pauperibus et
mēdicātibus: vtrum obligētur ad ieiu/
nium eccleſie. Reſpondeo ſc̄m Tho. ſe/
cūda ſc̄de. q. cxlvij. Si poſſunt habere
tātum ſimul q̄ ſufficeret ad vnam come
ſtionem nō a ieiunio excuſanť. Similiť
et quādo ꝓpter p̄cedentē inediam ieiu
niuꝫ ferre nō poſſunt. Ex iſto poſſum⁹
elicere q̄ iſti potius ad ieiuniū obliganť
qui habēt ſufficiēter comedere ꝛ bibere
et etatem ꝛ vires ad hoc. Quid de pere
grinātib⁹ ꝛ laboꝛātib⁹? Reſpōdeo ſc̄m
Thomā vt ſupꝛa. Si ꝑegrinatio ꝛ la/
boꝛ cōmode poſſunt differri vľ diminui
abſq; detrimento: nō ſunt ꝓpter hoc ie
iunia eccleſie dimittēda. Si aūt immi/
neat neceſſitas multū laboꝛandi vľ ma
gnas dietas faciendi: ſi ſimul cū hoc nō
poſſunt ieiunia obſeruari: nō obligatur
homo ad ieiunādum. Videť tamen in
talibus eſſe recurrēdum ad ſuꝑioꝛis diſ
penſationem: niſi foꝛte nō eſſet conſuetū
quia p̄lati diſſimulantes videntur ānue
re R ¶ Quid de mulierib⁹ p̄gnā/
tibus ꝛ lactātibus? Reſpōdeo ſi neceſſi
tas debilitatꝫ coꝛꝑalis impedit eas: nō
tenētur ad ieiuniuꝫ. īmo ſi timeať ꝓba
biliť de ꝑiculo carū vel aboꝛſu nō ſolum
pn̄t ſ; teneně ſoluē ieiuniū. ſicꝫ Guil. po/
nit: vtrū vxoꝛes ꝓpť ꝓhibitionē viroꝝ
debeāt dimittere vota: nō tn̄ ieiunia ab
eccīa ꝯſtituta. q2 deo ꝛ eccīe pl⁹ eſt obe/
diendū q̄ȝ hominibus. ſed ieiunia que
vouiſſent ſpōte illa p̄termittere poſſent
ꝓpter ꝓhibitionē viroꝝ S ¶ Sciē
dum q̄ quilibet ad pꝛompte obediēdū
ſuis ſuꝑioꝛibus merito debꝫ induci ꝓp
ter tres p̄rogatiuas ipſius obedientie.
Pꝛima eſt. quia obedientia eſt via certa
ſalutis eterne. q2 ſicut ꝑ inobedientiam
homo fuit expulſus a gaudijs parady
ſi: ita per obedientiam certitudinaliter
opoꝛtet illuc redire. Unde figura hu/
ius legitur de tribus magis qui per ali
am viam reuerſi ſunt in regionem ſuam
vt exponit Grego. Secūda quia obe
diētia eſt ſchala regni celeſtis ꝛ felicita/
tis eterne. Inſuper eſt etiam clauis eter
ne iocūditatis. quia ſicut nobis ꝑ inobe
diētiam aditus eterne iocunditatꝫ clau/
ditur: ita ecōtrario per obedientiam no
bis aperitur. Tertia eſt q̄ p̄latus eſt
in loco dei: ꝛ ergo ſubditus debet habe
re p̄latum quaſi vicarium dei. quia tan
tam mercedem obediētie accipiet qui p̄
lato obedit in bono qđ iubet vt ſi deo in
hoc obediuiſſet Unn̄ ꝛ eis dicit domin⁹
Luce. x. Qui vos audit me audit: ꝛ q̄
vos ſpernit ꝛc̄. Un̄ etiam p̄latos dn̄s
nominat deos: Exo. xxij. Dijs non de/
trahes. Un̄ ſubditis murmurantibus
moyſes dixit Exo. xvi. Nō contra nos
eſt murmur veſtrum: ſ; contra dominū
Ergo ꝯtra p̄latos non eſt murmuran/
dum. ſ; eis humiliter obediendum ſicꝫ
dn̄o. Un̄ Bern̄. Quicquid vice dei p̄
cipit homo qđ ſit certum non diſplicere
deo: hoc nō eſt accipiendum quaſi pꝛecꝑ

pſat homo: ꝫ quaſi deus. ¶ Scđo pa
trem ſpũalem honorare debem⁹ ſibi de
bitũ iuſticie integraliter ꝑſoluẽdo. vt vi
delicet ſacrifices qñ fuerit ſacrificandũ.
et decimã preſtes de oibus bonis tuis
et etiã ſibi ꝯfitearis qñ fuerit ꝯfitendũ
T ¶ Querit̃ qũo decime ⁊ talia ſunt
ſoluẽda. Reſpondeo ſm̃ Guil. lugdu/
neñ. ꝙ de melioribꝫ ſunt ſoluẽda ⁊ non
de deterioribꝫ Vñ Ecci. xxxv. Noli of
ferre munera praua: nõ eñ ſuſcipiet illa
Itẽ Numeri. xviij. Oĩa que offertꝫ de
decimis optima ⁊ electa erũt. Item de
bent etiã ſolui abſqꝫ mora. vñ Exodi.
xxij. Decimas ⁊ ꝑmitias non tardabis
offerre. Item integre ſunt etiam ſoluen
de hmõi. vñ Ecci. xxxv. Bono animo
gloriã redde dõ: ⁊ nõ minuas ꝑmitias
manuũ tuaꝝ. Sed hic pauci ſunt q̇ de/
cimas ſpõte ⁊ integre ſoluũt: cũ tamen
ſit p̃ceptũ Malachie. iij. Inferte om̃es
decimas in horreũ meũ. Seruãtes ãt
illud p̃ceptum in q̃tuor remunerantur.
Primo remuneratõe temporali: que eſt
abundãtia rerũ. Secũdo remuneratõe
corpali: que eſt ſanitas corpoꝝ. ⁊ de his
duobꝫ dicit Aug⁹. Si decimas dede/
ris nõ ſolum abũdantiã fructuũ recipi/
es: ꝫ etiam ſanitatem corpis conſeq̃ris.
Tertio remuneratõe ſpũali que ẽ adep
tio p̃mioꝝ ⁊ peccatoꝝ venia. de his duo
bus dicit Aug⁹. Qui ſibi vult eternum
p̃mium ꝯparare ac peccatoꝝ veniam ꝓ
mereri: decimas reddat. Vñ legit̃ exẽ/
plum. Miles quidã in dãdis decimis
erat deuotiſſimus. habebat aũt vineã
quandã que ſolebat ferre annuatim de
cem carrucas vini. tpe vẽo quodam de
dit niſi vnam carrucã vini Quo viſo di
xit miles. quod meũ erat dominus mi/
hi abſtulit: ego illi portionem ſuam nõ
auferam. ſ. decimam ꝑtem de decẽ car/
rucis: vade ⁊ da ſacerdoti hanc carrucã
quod ⁊ factum eſt Eodem tempore fra
ter militis ſacerdos quidam tranſiens
iuxta vineam predictam refertam vuis
inuenit Et arguens fratrem de tãta ne
gligentia collectõis vuarum quare tam
diu cũ collectura tardaſſꝫ. Et miles eſti
mabat eum loqui talia ex quadam ſub/
ſannatiõe. Tũc dixit ſacerdos ſerioſe vi
neam vuis eſſe pleniſſimã. Et ſic inuẽ/
tum eſt ꝙ vberiores fructus tũc habuit
q̃ꝫ habuerit aliquo ãno preterito V
¶ Tertio honorare debemus patrem
ſpũalem ei honorẽ ⁊ reuerentiã exhibẽ/
do. ⁊ de hoc ſcribit̃ Ecci. vij. Honorifi
ca ſacerdotes ⁊ da eis ꝑtem vt manda/
tum eſt tibi. Sed ve illis q̇ ſacerdotes
nõ honorãt: ꝫ ipſis detrahũt ⁊ infamãt
qui ruſus crucifigũt filiũ dei in ſemet/
ipſis: vt ait apl's. Nã quotiẽs ſacerdo/
ti vel religioſo detrahis totiẽs ſpineam
coronam capiti chriſti impꝛmis. quia ip
ſi ſunt caput ⁊ ſuperior pars ecc̃ie mili/
tantis. Quotiẽs autem ipis iniuriã fa/
cis totiẽs ipm xp̃m clauis ꝯfigis Quo
tiens eis ꝯuitiatus fueris totiẽs in faci
em xp̃i ꝯſpuis. quotiẽs ipos exoſos ha
bueris vel dicta eoꝝ exprobraueris: to/
tiens lancea latus xp̃i trãſfigis. Unde
cũ xp̃s oſtẽdere voluerit quãtum iſtud
peccatum deteſtetur: declarauit hoc in
pena inſolita quã dathan ⁊ abyron ꝑ/
tulerunt dũ eos viuos terra abſorbuit
ꝓ eo ꝙ ipſis ſacerdotibus inſultauerũt
et ignẽ alienũ obtulerũt. Ex quo patet
ꝙ ſacerdotes ab om̃ibus merito ſtꝫ ho
norãdi ꝓpter tria. Primo ꝓpter tuã vti
litatem. quia per abſolutõem te a pecca
tis purificant. ⁊ per ſacramẽta in eẽ gra
tie te cõfirmant. ⁊ regnum celorum per
clauem ſue lingue tibi aperiũt ⁊ reſerãt
Secundo ratione dignitatis: que tãta
eſt ꝙ ſuum creatorem mirabiliter creãt.
et pro humana ſalute immortalem ho/
ſtiam conſecrant. Tertio ratione pote/
ſtatis. quia iram dei per oblatiõem ſuã
placant. ⁊ manũ dei ad vlciſcendũ erec/
tam quodãmodo immobilitant virtu/
te oblationis pro te facte. Unde aucto
ritas. Sacerdos eſt ſigillum dei: claui/

ger celi: os eccleſie: ſepulchrum xp̄i: ani/
maruꝫ medicus: dignior angelis: gallꝰ
excitans clamore ſuo a ſomno peccati.

¶ Deꝰ pr̄ eſt honorandus tripl'r

Patrem celeſtē. ſcꝫ ſupernaturalē
ideſt ip̄m deum pr̄em omnipo/
tentem honorare debes tríplici/
ter. Primo in ſeip̄o. Sc̄do in vnico eiꝰ
filio ieſu chr̄o. Tertio in eius matre vir
gine benedicta ⁊ glorioſa. In ſe ſiquidē
debes honorare celeſtem patrē tripl'r.
¶ Primo ſibi ꝓ omnibꝫ beneficijs tam
donis naturalibꝫ q̄ꝫ gratuitis deuotas
⁊ iuges gratiarum actōes referendo. ad
quod exequendū te monet ſcriptura ꝓ/
pheta dicente. Benedicā dn̄m in om̄i
tp̄e. Ad hoc etiaꝫ te monet tota natura
Videmus em̄ ꝙ auicule ſtatim cātant
⁊ creatorē ſuū laudant cū in aurora lucꝫ
⁊ diei diuinū beneficium ſentiunt Val
de aūt eſt abſurdū ꝙ ibi obmuteſcit cre/
atura rationalis vbi deo plaudit creatu
ra irrationalis ⁊ iubilat. Ad hoc etiaꝫ te
excitat natura tua ꝓpria, nam in corpoē
humano formauit natura tot mēbra vt
dicunt phiſici: quot ſunt dies in anno.
Vt ex hoc rationali inſtinctu informet
vt nulla dies trāſeat ſine laude diuina ⁊
gratiarū actione ¶ Secūdo modo ip̄m
patrem ſup̄naturalem honorare debes
omnes actōes tuas cogitatōes ⁊ affecti
ones in ſuam laudem et gl'iam referēdo
Ad hoc hortatur nos ap̄lūs cum dicit
Colocen̄. iij. Omnia quecūqꝫ facitis in
verbo ⁊ opere: om̄ia in nomine domini
noſtri ieſu chr̄i facite. Omnia ſcilicet ve
ſtra dicta vel facta ⁊ cogitata in eiꝰ glori
am ⁊ honorem referendo. Et ex hoc tue
actiones non cenſentur hūane: ſed poti/
us celice ⁊ diuine: quia celicam formam
ip̄is imprimis quando in eis ſolum di
uinum honorem intendis. Ecōtra d̄o
maximam iniuriam irrogat qui in ſuis
actibus intendit oſtentatiōem propriaꝫ
aut complacentiā humanam. Exēplū
de illo qui arborem fructiferam planta
uit in horto ſuo ⁊ alius ſibi ꝑ violentiam
ſurripit ⁊ i horto ꝓprio reponit. Naꝫ ar/
bor fructifera eſt bona voluntas per di/
uinam gratiā irrigata ⁊ fecundata: que
tot fructus bonos ꝓducit: quot actꝰ bo
nos ⁊ meritorios elicit: quā tunc de hor
to dei euellimus ⁊ in hortū diaboli tran
ſplantamus quando de actibus virtuo
ſis ⁊ de alijs donis nobis diuinitus cō
ceſſis ſuperbimꝰ ⁊ nobiſipſis aſcribimꝰ:
vel ꝑ eorum recognitōem d̄o laudes de
bitas non referimus. Tertio ip̄m ho/
norare debes eum p̄ omnibus ⁊ ſup̄ om
nia diligendo. Ad quod potiſſime mo/
ueri debes ex eo ꝙ tantis amoris bene/
ficijs te diligendo dotauit ⁊ p̄uenit: nā
cuꝫ nō eſſes de nihilo te creauit. Cū ꝑ/
ditus eſſes: te p̄rop̄o ſanguine redemit
vt beatus eſſes: ⁊ ſeip̄m i laboris tui p̄/
miū repromiſit. Gen̄. xv. Ego ero mer/
ces tua magna nimis. Ideo auteꝫ ſ'm
Aug'. Te tam multiplici dilectione p̄
uenit vt oēm ingratitudinem ⁊ tepidita
tem ſui amoris in corde tuo excluderet:
vt ſi quādoqꝫ piguiſſet amare: iaꝫ non
pigeat reamare q̄d aūt deo ſit multū ac
ceptum eū diligere ⁊ laudem eiꝰ in om/
nibus querere: ⁊ ei in omnibꝫ tam in ꝓ/
ſperis q̄ꝫ in aduerſis ſemper gratiarū a/
ctiones referre: ⁊ inſup̄ ip̄i homini m'tū
vtile ⁊ ſalubre patet per illud exempluꝫ
Legitur ꝙ quidem monachꝰ ordis ci/
ſtercien̄ fuit Cuiꝰ v'tute m'ti ſanabāt i/
firmi: maxime ex contactu veſtimentorū
eius. Qui cū interrogaretur ab abbate
que eſſet virtus miraculorum. Reſpon
dit nō pre ceteris fratribꝫ laboro ieiuno
vel oro. ſed hoc vnum ſcio ꝙ extollē me
non p̄t ꝓſperitas nec frangere aduerſi/
tas. Cui abbas. Nō te turbauit ꝙ mi/
les quidam nuper grangiam noſtraꝫ in
cendit? Reſpondit non. Totū em̄ deo
commiſi ſi modicū habeo cū gratiarū a/
ctione recipio: ſi multum iteꝝ gr̄as ago
Et cognouit abbas ꝙ virtus tantoruꝫ
miraculoꝝ eſſet amor dei: ⁊ contemptꝰ

rerum terrenarū ℞ ¶ Patrē celeſtē ſe/
cundo modo honorare debes ī filio eiꝰ
bñdicto vnico domino noſtro ieſu chr̄o
⁊ hoc tripliciter. Primo ſaltem ſemel in
anno ipſum ad tuum hoſpitium iuitā/
do. Scias autem ꝙ quotiēs deuote cō
municas: totiens ipſum ad tuum hoſpi
tium iuitas. ¶ Sciendum ꝙ quilibet
fidelis poſtq̄ȝ ad annos diſcretionis ꝑ/
uenerit confiteri tenetur omnia peccata
ſua: ⁊ cōmunicare ſaltem ſemel in anno
ſcȝ ī paſcha: niſi de conſilio ſui ſacerdotꝭ
vel ꝓpter aliam cauſam rationabilē ad
tempꝰ abſtineat: vt patet extra de peni.
⁊ re. ca. Oīs. Et q̄cunq̄ȝ ſaltem ſemel ī
anno non cōmunicando ſtatutum eccle
ſie pertinaciter violauerit peccatuȝ mor/
tale incurrit. Secundo vt eius filiuȝ be
nedictuȝ ī ſacramento altarꝭ q̄libet chri/
ſtianus ad minus ſemel ī die libent̄ vi/
deat ⁊ miſſam audiat: q̄ ex illa viſiōe tri
plex ſolatium hoī ꝓuenit. Primū eſt de
peccatis cōpūctio. Exēplū de petro: q̄
ſtatim viſu xp̄i poſt negatōem compū/
ctus fuit. ⁊ ſeip̄m hūiliter recognouit.
Et ſil'r quoq̄ȝ contigit ex deuota contē/
platōe ſacramenti ꝙ peccator compū/
gitur: ⁊ peccata ſic ei dimittunt̄. Exem
plū de publicano: qui in contritiōe vera
dixit. Deus ꝓpiciꝰ eſto mihi pc̄cori. Se
cundū eſt ꝙ angeli cū eodem hoīe ſolēt
gratāter habitare. ⁊ talis homo ꝓficit
tā ī donis ſpūalibus. ſcȝ ī v̄tutibus q̄ȝ ī
corporalibus. ideſt neceſſariis corporꝭ.
Tertiū ꝙ tali hoī ī iuditio coraȝ oībus
gratiarūactio maior a domio referet̄: et
coram oībus ī celo acceptior familiarior
⁊ dilectior erit. Tertio quandocunq̄ȝ ī
eccl'ia vides corpꝰ xp̄i ī miſſa eleuari ſeu
ī via portari: vel etiā audis nolam aut cā
panā ad eleuatōem pulſare: teipſum fle
xis genibus humilies: ⁊ eum reuerēter
⁊ deuote adores Id eſt quod hortatur
apl's Philippeñ. ij. In noīe domī oīe
genu flectatur. ⁊c̄. Unde q̄libet non ſo/
lum quando videt corpus xp̄i eleuari in

miſſa: ſed etiā quando non poteſt eſſe ī ec
cleſia p̄ laboribus ſuis ⁊ audit pulſuȝ q̄
fit īfra eleuatōnem corporis xp̄i debet ge/
nua ſua flectere ⁊ deum humiliter inuo/
care Unde legitur exemplū de hoc ꝙ q̄
dam mulier a diabolo temptata laque
um ad ſuſpendiū ſibi p̄parauit Que dū
cepta conaretur perficere: ecce ꝓ eleuatio
ne corporis xp̄i iuxta morem campanel
lam audiuit. Tunc illa mulier flexis ge
nibus deuote dixit. Aue ieſu xp̄e fili dē
miſerere mei. Et ecce mox trabs ⁊ funis
ſuſpendij fracti ſunt demonibus fugien
tibus ⁊ dicentibus Quia virtus preſen
tie corporis xp̄i te liberauit a temporalē
⁊ eterna morte. ℞ ¶ Patrē celeſtē
tertio modo honorare debemus ī mr̄e
ſui filij benedicti. Que mater merito ab
omnibꝰ hominibus ē veneradā: q̄ a dō
donata eſt in matrem omnibꝰ hominibꝰ
vt ipſis in omnibus neceſſitatibus ſub/
ueniat. Circa cuiꝰ adiutorium quattu/
or ſunt ꝯſideranda. p̄mo q̄ȝ efficacit̄ ad
iuuat: Secūdo vnde hoc habeat ꝙ taȝ
potēs ē. Tertio qualit̄ adiuuat Quar
to ꝓpter quid adiuuat. ⁊ hoc ideō. q̄ p̄t
⁊ ſcit ⁊ vult. Ipſa enim habet ad adiu/
uandum poſſe: quia eſt mater omnipo/
tentie. Unde Bernardus. Data ē tibi
omnis poteſtas in celo ⁊ in terra: vt om
nia quecunq̄ȝ volueris valeas īpetrare.
Item habet adiuuandi ſapientiam: q̄
cognoſcit defectus noſtros et neceſſita/
tes noſtras. Ergo dicitur mater ſapiē/
tie ⁊ agnitionis. Unde Eccl. xxiiij Ego
mater pulchre dilectōis ⁊ timoris et ag/
nitionis ⁊ ſancte ſpei. Item habet adiu
uandi velle: quia eſt mater miſericordie
⁊ bonitatis. Sciendum ꝙ magnitudo
miſericordie virginis marie oſtenditur
in hoc ꝙ eius miſericordia precellit om
nium ſanctorum miſericordias in celo
viuentium. Unde aſſimulatur oliue cā
pi que eſt omnibus patens ⁊ cōmunis.
Eccl. xxiiij. Quaſi oliua ſpecioſa ī cam
pis Nam omnibus perſonis miſeretur

nobilibus:ignobilibus:ſanis:infirmis
diuitibus:⁊ pauperibꝫ :iuſtis ⁊ iniuſtis
iuuenibus ⁊ antiquis. Item omnibus
morbis ⁊ infirmitatibus ſubuenit ſi ꝓ
honore dei eſt vt homo liberetur ab illꝭ.
Z ¶ Unde ſciēdū ꝙ ſcti non iuuāt
hominem niſi quantum deo placet ⁊ ſa/
luti ipſius homīs expediens eſt. Ergo
credere diffinitiue vt qui honorat illum
ſanctum:vel q̇ hoc facit vel q̇ hoc dimit/
tit ad honorē illius vel illius ſancti ꝙ iō
ſibi hoc contigat vlꝫ hoc eueniat: hoc ſic
credere ē erroneum. Qr forte ſic volūtas
dei ē. vt non liberer ꝫ a tali īfirmitate vel
tribulatōe vlꝫ neceſſitate. Et ſancti non
orant pro nobis niſi inquantum cogno/
ſcunt deum ſe velle eos exaudire. Quia
forte talis īfirmitas vlꝫ talꝫ neceſſitas vel
paupτas eſt tibi cauſa ſalutꝫ: ⁊ ꝓ̄ſeruat
te forte a peccatꝫ:aut forte deus ex miſe
ricordia ſua vult ſic punire ī p̄ſenti pecca
ta tua:aut per has tribulationes auge
re meritum tuum. Unde Hugo ď ſan
cto Uictore.iij.libro de anima. Quoſ/
dam preſciens deus multa peccare poſ/
ſe flagellat in īfirmitate corporis ne pec
cent:vt eis felicius ſit frangi laboribus
ad ſalutē q̄ꝫ remanere īcolumes ad dā
natōem. Unde Auguſtinꝰ i libro de ci.
dei. Deus cum aduerſis rebꝰ exagitat:
aut merita examinat:aut peccata caſti/
gat:aut mercedem mihi eternā ꝓ tole/
ratis malis temporalibus ſeruat Et er
go cū puer tuus infirmatur:aut aliquē
defectuꝫ habet: ⁊ tu imploras ⁊ īuocas
patrociniū alicuius ſancti. cōmittē hoc
debes deo ⁊ illi ſancto vtrum expediat:
⁊ non diffinitiē tenere nec credere ſi hoc
vel hoc faceres ꝙ puer tuus propterea
liberaretur. Quia tu forte cum peccatꝫ
tuis demeruiſti ꝙ deus te punit in pue/
ro tuo vt per has tribulationes et occu/
patōes quas habes cum puero pecca/
ta tua cognoſcas: ⁊ ſic cum deuotōe deū
īuoces: ⁊ merearis remiſſionē peccatoꝝ
Et tamen nihilominus ſancti inuocan/
di ⁊ honorandi ſunt cuꝫ magna fiducia
quia meruerunt hoc apud deum ꝙ poſ
ſunt nobis ſubuenire in noſtris neceſſi/
tatibus. Item miſericordia marie oſtē/
ditur pre alijs ſanctis:quia iuuat in om
nibus locis:in mari: in terra:in domo:
in campo:in menſa in lecto. Item ī om
nibus operibus diu noctuq̄ꝫ:de mane:
de ſero:in iuuentute:in ſenectute: ⁊ ſic ď
alijs. Unde Bernardus. Uirgo bea/
ta omnibus veniam petentibus miſeri/
cordie ſinum aperit:reis obtinet veniā:
egris medelam:puſillis corde robur:af
flictis conſolationem. periclitantibꝫ ad/
iutorium ⁊ liberationem. Unde Chry
ſoſtomus O dulcis virgo non eſt fas te
poſſe illum deſerere: qui ſpem ſuam fi/
ducialiter in te ponit. Ex his patet ma/
gnitudo miſericordie marie. a a
¶ Circa ſecundum notandum vñ ma/
ria hoc habeat ꝙ tam potens eſt in ce/
lo ⁊ in terra. Reſpondetur ꝙ hoc habet
triplici ratione Et hoc patet ex eo ꝙ q̇s
poteſt apď aliquē regē terrenum habe/
re magnum poſſe:aut ratione parente/
le:aut ratione gratie inuente circa illum
regem:aut ratōe beneficij quod exhibu
it illi regi. Iſta triplici ratione beata vir
go apud regem celeſtē obtinuit magnū
poſſe. Primo ratione parentele: quia ē
mater regis eterni. Et ideo merito ha/
bet magnum poſſe tanq̄ꝫ matꝫ regꝫ cele/
ſtis. Hoc ſignatuꝫ eſt.iij. Regꝫ.ij. vbi
dixit ſalomō. Berſabee matri ſue Pete
mater mea:neq̄ꝫ em̄ fas eſt vt auertaꝫ fa
ciem meam a te. Scďo habet magnuꝫ
poſſe rōne gratie inuente. Unď dixit eī
angelus ī annunciatōe Inueniſti enim
gratiam apud dominū Et non tantum
apud deum īuenit grām:ſed etiam apď
totum mūdum. Unde Bernardꝰ Un
de dicitur Maria gratia plēa:quia ďo
angelis ⁊ hominibus eſt grata:ďo ꝑ hu
militatem:angelis per ꝟginitatem:ho/
minibus per fecunditatem Tantā gra
tiam apud deum inuenit ꝙ eam ab et/

no ſibi i mr̄ez elegit. ¶ Itē tātā grāz in/
uenit ꝙ oēs petitōes eius exaudit. Vñ
iij. Regum. ij. Ome qđ petieris a me:
impetrabis. Illa vero dixit ſalomō ma
tri ſue: ſic ⁊ xp̄s đr matri ſue. Tertio hȝ
magnū poſſe rōne meriti. Quia ip̄a ſuꝑ
oēs puras creaturas merita cumulauit
Pro quo ſciendū ꝙ eius merita ſūt no/
bilia magna ⁊ multa. Primo dico nobi
lia ꝓpt̄ imediatiōem. nā opera miſcđie
q̄ nos iubemur pauperibus exhibē: ip
ſa imediate in ip̄m deum exercebat Ip
ſa enim cum lacte ſuo potauit ⁊ pauit.
Hoſpitio vteri ſui hoſpitauit: veſtiuit
euȝ humanitate. ſcȝ corpore: quod đ pu
riſſimo ſanguine eius factum eſt coope/
ratione ſpūſſancti. Iacentem in cunis:
pendētem in cruce tanq̄ȝ in carcere viſi/
tauit: quia iuxta crucē ſtetit: ⁊ ſepultuē
eius interfuit. Sed quia oꝑa miſcđie q̄
nos facimus pauperibꝫ ⁊ exhibemꝰ ip/
ſa imediate in ip̄m deum exercebat:
Ergo eius merita ſūt nobiliora meritꝫ
noſtris. Scđo fuerunt eius merita ma
gna ꝓpter duplatam operatōem. qꝛ ſi/
mul ⁊ ſemel contēplatōem ⁊ actionē ex/
ercebat. Nam in eo ꝙ nutriuit ih̄m ne/
ceſſaria corporis miniſtrādo: in hoc ip/
ſa intendit deo: eius deitatē ſublimiter
contemplādo. Tertio eius merita fue/
runt multa ꝓpter continuatiōem: quia
ſine ceſſatione meruit: ⁊ merita cumula/
uit. Sed diceres: qūo ſemꝑ meruit: nō
ne aliqñ comedit ⁊ bibit ⁊ dormiuit? Re
ſpondeo ꝙ illa oīa neceſſaria corporꝫ ita
diſcrete ordinauit: ꝙ etiam ceſſando ab
operibus ⁊ quieſcendo ſemꝑ meruit: et
hoc ex feruenti charitate. Et hoc nō eſt
mirum: quia nobis eſt poſſibile ſemper
mereri in omnibꝫ que facimus vl̄ dimit
timus. cum in gratia dei ſumus ⁊ oīa
ad deū referamus. Vnđ apl̄s Ro. 8.
Scimus qm̄ diligentibꝫ deum omnia
cooꝑantur i bonum. In hoc etiam pre
cellimus ſctōs i celo exiſtentes. qꝛ nihil
amplius mereri poſſunt. Sȝ nos poſ/
ſumus in p̄ſenti vita ſemꝑ mereri. Ver
bi grā. Si comedis ꝓpter confortatōeȝ
nature: ⁊ cum gratiarū actione cibus tu
us laudat deum: ⁊ ſic comedēdo mere/
ris coronā vite eterne. Si dormis iten/
tione ea vt fortior fias ad ſurgēdū ⁊ ſer/
uiendum deo dormiēdo mererꝫ. Gregꝰ.
Somnꝰ ſctōꝝ non vacat a merito Itē
ſi laboras manualiter ea intentōe vt ha
beas vnde te ⁊ vxorem tuam ⁊ pueros de
iuſtis bonis nutrire valeas. vt non indi
geas furari: nec quicq̄ȝ iniuſte lucrari vl̄
ſi laboras vt penitentiā Ade humano
generi iiunctaȝ ꝑficias. Et quandocun
q̄ȝ haꝝ trium intentionū vnam habes:
⁊ ſic in gratia laboras: ſemꝑ mereris in
quolibet opere coronā vite eterne. Er/
go piſtor non p̄t pinſere panem quin n̄
mereatur coronam. Similiter faber ſu
tor ruſticus ⁊ ſic de alijs laborātibꝫ. Et
pro vno die in quo fideliter laboraſti ha
bebis maius premium q̄ȝ totus mūdꝰ
valere poteſt. Vnđ pš. Labores ma/
nuum tuaꝝ qꝛ manducabis. ⁊c̄. Vnde
Bernardus de conſideratōe Si labor
occurret merces inuitet vnuſquiſq̄ȝ enim
ſm ſuum laborē mercedē accipiet. Vn
de Ambroſius. Breuis huiꝰ laboris ē
meta: ſed corona ꝑpetua. bb ¶ Ter/
tio ſciendum qualiter beata virgo adiu/
uat. Ip̄a quidem iuuat hoīem in omni
ſtatu. ſcȝ in vita: in morte: ⁊ poſt morteȝ.
Vnde canitur de ea. Maria mat̄ gra/
tie mater miſcđie. ⁊c̄. Adiuuat quidem
in p̄ſenti vita tam malos q̄ȝ bonos Bo
nos. ſcȝ eos in gratia confortando ⁊ eis
gratiam augmentādo. Ideo đr. Ma/
ria mater gratie. Malos vero ad miſe/
ricordiā ⁊ penitētiam reducendo Ideo
dicitur Mater miſcđie. Circa qđ querit
tur. Vtrum ip̄a vel eius filius ſit magꝫ
miſericors. Reſpondeo ꝙ filius eius:
quia ſicut eſt infinite potentie: ſic eſt in/
finite miſcđie. Vnde pš: Miſeratiōes
eius ſuper omnia opera eius. Sed ip̄a
dicitur mater miſcđie: quia ſemper mi/

ſericorditer agit. Sed filius eius eſt iu/ſtus ⁊ miſericors in omnibus operibus Ideo dicitur. Mater miſericordie Ad iuuat etiã in morte ab inſidijs diaboli protegendo Idõ ſubditur. Tu nos ab hoſte protege. Adiuuat etiã poſt mortẽ animas in ſuis manibus ſuſcipiendo ⁊ in celum deducẽdo. Et ideo ſubdit Et in hora mortis ſuſcipe. cc ¶ Quarto ꝓpter quid nos adiuuat. Pro quo ſciendum ꝙ virgo glorioſa iureiurando tenetur ⁊ obligatur nobis peccatoribus miſe͞diam ⁊ grãm exhibere vt nullo mõ valeat a nobis continere miſe͞diam. Etiã ſi vellet iuſto dei iudicio conuincit opor/tere gratiam nobis dare. Et hoc ꝯtiu/git triplici ratione. Primo conuincit nobis gratiã exhibere ꝓpter ipſius gratie inuentõem. Humanũ em̃ genus in lapſu primorum parẽtum gratiam perdidit: quam angelo teſtante Maria inuenit. Sic em̃ ait angelus vt habet Luce.p̊. Inueniſti em̃ gratiã apud dominũ Iuſtũ autem eſt tam in iuditio eccleſiaſtico ꝙ̃ ciuili vt qui rem alterius inuenit ei reſtituat cuiꝰ erat. Et ſic ꝑ iuſtam ſententiam cogitur maria nobiſ peccatoribꝫ qui gratiam perdidimus reſtituere velit no/lit. Secundo cogitur nobis miſereri, ꝓpter maternum affectum: nam ex eo ꝙ eiꝰ filiꝰ dignatur dici ⁊ eſſe frater noſter. iuxta illud pš. Narrabo nomen tuum fratribꝰ meis. Itẽ in euangelio dr̃ xp̃s Magdalene. Vade ⁊ dic ad fr̃es meos. Item aſcendo ad patrem meũ ⁊ patrem veſtrum. Ex hoc iuſta ratione co/gitur eſſe mater noſtra. Scimus autẽ ꝙ omnis mať diligit filios ſuos. Un/de ſicut ihũs chriſtus ſcd̃m deitatẽ naturalis eſt filius patris: ⁊ om̃es electi filij adoptiui. Sic a ſimili ieſus chriſtus ẜm humanitatẽ eſt filius virginis ma/rie: ⁊ nos eius filij ex materna affectiõe Hinc eſt ꝙ Luc.i. dicit: Peperit filiũ ſuum primogenitũ: quia primogenitꝰ eius filius iuſto ordine dicitur reſpectu noſtri qui poſt illũ eius filij ſumus Ex hac autẽ materna affectiõe cogitur habere curam noſtri. Scimus ꝙ oĩs mater aĩalium volucrum ſerpẽtum etiam quãtũcunq; venenoſam habeant fero/citatem: diligit tamẽ immo cogit diligere fetum ſuum. Qꝫ ſi tam fortis eſt na/tura vt om̃is creatura ex virtute materna cogit velle bonum filijs ſuis: multo magis diuinus affectus in matre dei cogitur nos amare. quia filius dei q̃ in miſericordia venit in eius vtero: immo qui miſericordia dicit ⁊ eſt. Ipſe fecit eiꝰ viſcera in eternum miſericordiam redole/re. Hinc Bernardus. Qui pomum in manu habuerit ꝑ medium diem: ꝑ reli/quam partẽ diei manus redolet odorẽ Sic a ſimili. quia miſericordia que deꝰ eſt in eius viſceribus nouem menſibus requieuit. ideo eius viſcera redolẽt miſericordiã in eternum dd ¶ Tertio cogit nobis miſereri ex filij recomenda/tiõe. Ad hoc em̃ elegit filius marie tp̃s et locum aptiſſimũ quo nos recõmẽdaret matri: hoc eſt tẽpus paſſionis ⁊ lo/cũ paſſionis quo dixit. Mulier ecce fili/us tuus: vt ex loco ⁊ tẽpore ipam recõ/mẽdationẽ ei ꝓfundius inculcaret. Nã noĩe iohãnis qui interp̃tať grã: omnes p̃ctõres cõuerſi ad dñm intelligunť q̊s in illo loco ⁊ tẽpore matri recõmendare voluit: vt cũ ira dei iuſto dĩ iudicio egrederet ad puniẽdum ⁊ damnãdum pec/catores: ipa memor loci ⁊ tẽporis paſſionis ꝑ nobis affectuoſius interpellaret ac ſi in illa cauſa ſeu recõmẽdatõe filius eius ei diceret illud Eſaie.xvi. Abſcon de fugientes ⁊ vagas ne ꝑdas. ac ſi di/cat. Vide mater oculis cordis ⁊ corpo/ris quot quantũ ⁊ qualia ꝑ peccatoribꝫ patior. ⁊ eos tibi habeas recõmẽdatos Licet hec multa ⁊ magna ſit valde mi/ſericordia matris chriſti ſup peccatores tamen maior eſt miſericordia filij: vt po/te quia ipe eſt miſericordia habẽs miſericordiã eſſentialiť in infinitũ: affectuo/

ſiuis cupiens nos ſaluari q̄ꝫ damnari.
Et ideo matrem ſue paſſioni itereſſe vo
luit: vt per ſuam interceſſionem (cui nō
eſt fas aliquid denegare) occaſionē ha
beat miſerendi. Qꝫ aūt Maria ſollici/
ta ſit reconciliare peccatores: patet ꝑ ta
le exemplū ee ¶ Fuit quidā peccator
volens ire ad peccandū. ad altare bea
te virginis ſtabat ſalutans eam angeli/
ca ſalutatione. Quia modus eius erat
quandocunqꝫ poterat altare vel imagi/
nem virginis ſalutauit. Quod cū face/
ret: vidit imaginem eiuſdem virginis q̄
ſup altare erat viuificari cum pueo quē
tenebat. Viditqꝫ ſanguinem fluē ꝺ pu
ero in gremiū eius: ſicut fluxerat de vul/
neribus chriſti in cruce. Quod cum cer/
neret obſtupefactus eſt dicens. O dn̄a
quis fecit hoc? Et beata v̄go reſpondit
Tu ⁊ ceteri peccatores qui amplius cru
cifigitis me ⁊ filiū meum q̄ꝫ fecerant iu/
dei. Volebatqꝫ v̄go ſanguinē pueī ter
gere ⁊ reſtringere: ſed nō poterat Et pec
cator ille conuerſus ad imaginem dixit
O mater miſericordie intercede ꝓ me.
Et illa Vos peccatores vocatꝭ me ma/
trem miſericordie qui non ceſſatis face/
re me matrem miſerie ⁊ triſtitie: Et ille
Non ſic pijſſima domina loquere: ſꝫ me
mento aduocatam peccatorꝫ te eſſe ⁊ int̄
cede pro me. Et mater ad filiū. O pijſ/
ſime fili amore mei miſerere huic pecca/
tori. Et filius. Nō mater. Nec grauari
debes ꝙ te non audio: quia ego rogaui
patrem meū p̄mo ſi poſſibile foret aliter
humanum genus ſaluari transferret a
me calicem paſſionis. Et noluit audire
me. Et mater O fili memento ꝙ te ma
terno amore foui ⁊ alui vberibus ⁊ pec/
tore meo. ⁊ cōdona huic peccatori Et fi
lius. O mater ex iuſticia tibi oſtendo ꝙ
exaudire te non teneor. Et mater. Nō
ſm iuſticiam cauſemur: ſed ad miſericor
diam confugimus. Et ergo ꝓpter tuā
miſericordiam miſerere huic peccatori.
Et filius: rogaui ego ſecūdo p̄rem meū
vt ſi poſſibile foret alio modo genꝰ hu/
manū ſaluari trāſferret a me calicē paſſi
onis ⁊ nō audiuit me. Et mater. O fili
memēto laborū quos ſuſtinui tecum: ⁊
dona mihi iſtū peccatorē. Et fili O ma
ter noli grauari ꝙ te nō exaudio: ſed me
mento ꝙ tertio rogaui patrē meū vt trāſ
ferret a me calicē paſſionis ⁊ nō exaudi
uit me. Et pia mater depoſuit filiū ⁊ vo
luit ꝓcidere ad pedes eius. Quod cer/
nēs filius inq̄t ad eā. Quid eſt mater
qꝺ facere vis? Et illa. Tamdiu ad pe
des tuos cū peccatore iacebo quouſqꝫ
veniā ei cōcedas. Et filius. Abſit hoc
mater: ſancitū eſt in lege diuina ꝙ filiꝰ
debet honorare matrē. Et iuſticia con/
cludit. ꝙ ille legem debet implere qui le
gem dedit. cum aūt ego ſim filius tuus
et tu mater mea te honorare volo in iſto
peccatore: ⁊ ſibi ꝓpter te om̄ia peccata
indulgeo. ⁊ ſic pax erit inter me ⁊ eum.
et in ſignum pacis oſculet vulnera mea
Et ſic peccator oſculando ſanauit om/
nia pij chriſti vulnera.

De quīto p̄cepto

NOn occides A In q̄ pre
cepto ꝓhibetur homicidium
a quo peccato p̄mo deberꝫ co
hibere homines hoc qꝺ ip̄m
eſt contra naturam: Docuit em̄ natura
aīalia ꝙ deberēt diligere ea que ſtꝫ eiuſ/
dem ſpeciei cum ip̄is. Unde Eccī. xiij.
Omne animal diligit ſuum ſimile Vn̄
mirum eſt quomodo homo vult occide
re ſuū ſimile ſcꝫ alium hominem. cū na/
tura doceat vnum lupū amare alium.
Sic ſimiliter intelligendū eſt de homi/
ne ꝙ naturaliter ⁊ ex inſtīctu nature de
beret diligere alium hominē ſibi ſimilē
Vn̄ Areſtoteles octauo Ethicorꝫ Om
nis homo omni homini naturaliter eſt
amicus. Ergo talis peccat cōtra natu

ram humanam ei inditam. Inſup pec-
cat ɔtra rationē humanā. Dictat enim
ratio hominū ꝙ non deberet facere alij
quod ſibi odit fieri. vtz Thobie. iiij.
Unde cū ipe homo ſup omīa naturali-
ter abhorret mortē. ideo ipe ſup omīa
cauere deberz ne mortē alij inferret Uñ
ɔmētator ſecūdo de aīa. Omē natura-
le deſiderat ꝑmanentiā ⁊ eſſe ¶ Scdo
deberet cohibere homines ab hoc pec-
cato: qꝛ peccatū h diabolicū eſt ⁊ diabo
lo aſſimilatur. Unde Johis. viij. Ille
homicida erat ab initio. Diabolus ab
initio homicida fuit ſuꝑpſius: ⁊ cōſeqn-
ter Ade ⁊ Eue ⁊ totius humani gene-
ris. Uñ Auguſtinus. Diabolus ē hu-
mani generis inimicus inuētor mortis.
B ¶ Tertio deberet cohibere. quia
eſt vnum de quatuor peccatis q̄ dicunt
ad dominū clamare. Et primū horum
peccatorum eſt oppſſio puerorum inno
centum. Unde Exodi ſecundo. Aſcen
dit vox filiorū iſrael ad dominū. Ergo
ſumme cauendū eſt cuilibz: ne pupillos
et orphanos ⁊ viduas innocēter oppri-
mat vel eis aliquā iniuriā faciat. Secū
dū eſt peccatū zodomitarum Uñ Gen.
xviij. Clamor zodomitarū ⁊ gomorreo
rum multiplicatus eſt. Tertio detentio
mercedis mercenarioꝝ. Unde Jacobi
vltimo. Ecce merces operarioꝝ veſtro-
rum que fraudata eſt a vobis clamat. ⁊
clamor eius itroiuit in aures domini ſa
baoth. Quartum eſt homicidiū proxi-
mi. Unde Geneſ quarto. dixit dñs ad
Cayn; Ecce vox ſanguinis fratris tui
Abel clamat ad me de terra. Sic iā po
teſt deus dicere ad quemlibz homicidā
Ecce ſanguis innocēter a te effuſus cla-
mat ad me de terra requirens vindictā
ſuper te. Item patet ex hoc ꝙ ſit vnum
de maximis peccatis occidere proximū
et innocenter. quia dominus maledixit
terre que aperuit os ſuum ⁊ recepit ſan
guinem Abel fratris Cayn. Si autem
terra eſt maledicta a domino que ſangui
nem innocentem recepit: quid tunc de
illo erit qui ſanguinem innocentem effu-
dit. Ergo merito dicetur occiſoribus
in iudicio extremo. Ite maledicti in ig-
nem eternum ⁊c.

¶ Q' homicidium ſit duplex. C

S Ciendum autem ꝙ homicidi-
um eſt duplex. ſ. corporale ⁊ ſpi-
rituale Corporale committitur
manu vel facto. et hoc quattuor modis.
¶ Primo mō iuſticia dictante. vt cum
iudex reum iuſte damnat. vel miniſter
taliter damnatum occidit. Unde que-
ritur. vtrum iudicio liceat occidere ma-
lefactorem. Reſpōdeo ꝺm ſanctū Tho
mam ſecunda ſecunde. q. lxiiij. Sicut
pro ſalute toti9 corporis preciditur lau-
dabiliter membrum putridum: ſic ma-
lefactor q̄ eſt corruptiuus aliorum. lau-
dabiliter occiditur vt commune bonuz
conſeruetur. Si tamen hec occaſio fierz
a iudice vel miniſtro liuore vindicte vel
delectatione fundendi ſanguinem hu-
manum: licet iſte malefactor iuſte occi-
datur: nihilominus iudex vel miniſter
mortaliter peccat. Similiter ſi miniſter
hoc facit pro aliquo queſtu quem ex in-
de ſe conſequi ſperaret. Similiter autē
ambo ſcilicet iudex et miniſter peccant
mortaliter ſi reum occidunt iuris ordi-
ne non ſeruato: hoc eſt ſi occidunt ſentē-
tialiter non condemnatum. Et hoc pro
batur. xxiij. q. iiij. paragrapho penul-
timo. et. q. v. miles. ⁊ ca. cum miniſter.
¶ Queritur vtrum liceat priuate perſo
ne occidere malefactorem? Reſpondeo
ꝺm ſanctum Thomam vbi ſupra. non
licet. ſed ſolum illi cui communitatis cu
ra commiſſa eſt. ſicut principi vel domi
no terre habenti publicam auctoritatez
non autem alicui priuato. ¶ Secundo
modo fit homicidium neceſſitate inſti-
gante Sed tunc diſtinguendum ē hoc
modo. quia aut illa neceſſitas bene po-
teſt ſatis faciliter euitari. puta cum quis

poteſt euadere inſequētem ſe hoſtē. tūc reus eſt homicidij ⁊ tāq̄ꝫ ꝓ mortali peccato debet agere penitētiam. Aut ē neceſſitas ineuitabilis: puta ſi q̄s occidit inſequētem ſe non ex odij fomite. ſed ex dolore animi. quia aliter nō potuit periculū occaſionis euadere. ⁊ talis nō peccat nec aſtringitur ad penitentiam niſi ad cautelam ꝓpter ambiguū dubietatis. quia poteſt timere ne illum occiderit motus ex indignatōe vel iracundia: vel libidine vindicte: ⁊ nō ex ſola neceſſitate defendēdi ſe. ideo interiorē ſꝑ debꝫ agere penitentiā: ⁊ ſuis peccatis aſſcribere q̄ in tantam venit neceſſitatē: ⁊ in hoc ꝯcordat Ganfredus ⁊ Hoſtiēſis. Sciēdum tamē q̄ q̄uis ꝓ cōſeruatiōe ꝓprie pſone liceat in ineuitabili neceſſitate aliū occidere ne ipſe occidatur. hoc tamē nullatenus eſt licitū ꝓ ꝯſeruatione rerū temporaliū: quia vita ꝓximi eſt p̄ferēda rebꝫ fortune ¶ Tertio hoc homicidiū corporale fit caſu. ſed ibi diſtingue. quia aut dabat operā rei licite aut illicite: puta ſi ꝓijciebat lapidem vel iaculum ſiue in ludo ſiue ꝓ corpis exercitio verſus locum vbi ꝯſueuit eſſe tranſitus hominū: reus eſt homicidio. vt ptꝫ xv. q. i. merito. Et irregularis efficitur. vt patꝫ ꝑ Innocētium ſuꝑ ca. exhibita Si vero dabat operam rei licite: puta ſi pulſauit ⁊ baculus cadēs interfecit aliquem vel occidit eū nō imputatꝰ ei Vel ſi quis ſecans arborē ⁊ arbor cadēs fortuitu aliquē occidat: nō eſt culpabilꝭ. q̄d verum eſt ſi fiat in priuato loco ⁊ adhibeat veram ⁊ plenam diligētiam. ſ. circūſpiciēdo ſe ⁊ alte clamādo q̄ ſibi caueat: alioqn ſibi imputabitꝰ vt pꝫ diſt. l. hi qui arborem. Quid de parētibus in quorum lectis puuli inueniūtur mortui Rūdeo ſm Raymūdum. Si mors interuenit graui eorum culpa p̄cedente atq̄ꝫ negligētia: grauis eſt eis penitētia iniūgenda. Si aūt leuis culpa p̄ceſſerit: nō grauis penitētia eſt eis iniungēda. Si autem nulla p̄ceſſerit negligentia vꝫ culpa de iure nō ſunt puniēdi: tamē ad cautelam ꝓpter ambiguum eſt eis aliq̄ penitētia iniungēda. Cōcordat Hoſti. et addit q̄ monēdi ſunt parentes ne pueros teneros ſecum in vno lecto collocēt: ne forte oppꝛimātur. ij. q. v. conſuluiſti. Quid dicēdum eſt de cuſtodibus infirmorum qui ad eorum petitiōem vocauerūt minutorē vt minueret eis ſanguinem: vel dederūt eis vinum: vel non bene cuſtodiūt eos ita q̄ ipſi mortui ſunt. Reſpōdeo ſm Guil. In omnibus talibus quādo bona fide fiūt nō debet aliquis de facili ſcrupuloſam ꝯſciētiam habere: niſi ſit euidēs culpa aut negligētia diſſoluta ⁊ certum ſit q̄ inde mors p̄ueniret. tunc irregularitas contracta eſt

D ¶ Quarto homicidium corporale cōmittitur volūtate ⁊ ꝓpria iniquitate impellēte: puta ſi quis ex odio vel liuore vindicte aliquē occidat. ⁊ tūc ſine omī diſtinctiōe dicēdum eſt q̄ tale homicidium volūtarium ſemꝑ eſt mortale peccatum ⁊ enorme. Quęritꝰ vtruꝫ magis peccet qui occidit iuſtum q̄ꝫ qui occidit peccatorem. Reſpōdeo ſm ſanctū Tho. ſcđa ſcđe. q. lxiiij. ſic. Et hoc quadruplici rōne. Primo quia nocet ei quē plus debet diligere. ⁊ ita magis agit cōtra charitatem. Secūdo quia iniuriam infert ei qui eſt minus dignus ⁊ ita magis cōtra iuſticiā agit. Tertio q: p̄uat cōmunitatē maiori bono Quarto quia ꝯtemnit deū in iuſto hoīe. Luc. x. Qui vos ſpernit me ſpernit. Item quia fideles ſunt filij dei. i. Joh. iij. Videte qualem charitatē nobis dedit deus vt filij eius noīemur ⁊ ſimus. Igitꝰ qui aliquē fidelem occidit: filiū dei occidit. q̄d conſtat immaniſſime ſeueritatis eſſe. Q̄uo ante ꝯſpectū dei ꝯſtare audebit qui fratrem eius occidit. Quęritꝰ vtrū occidere aīalia ſit peccatum. Rūdeo ſm Tho. vbi ſupra: nō. quia nullus peccat vtendo re ſua ad hoc ad quod eſt ordinata.

Generalit̄ aſit plante ꝛ aīalia ꝓpt̄ hoīez
ſūt: Queriť vtrū mľieri liceat ſeipam oc
cidē ꝓpt̄ ſtuprū vľ adulteriū vitādū Rñ
deo ſm Tho. vbi ſuꝑ nō. qꝛ nō debꝫ in
ſe cōmittere crimen maximū vt vitet mi/
nus crimen alienū. Nō eſt em̄ crimē mu
lieris ſi ei violentia īferať. Et itez forni/
catio vel adulteriū minꝰ pccm̄ eſt ꝙ̄ ho
micidū. ꝑcipue ſuīꝑius qꝺ eſt periculo
ſiſſimū. Quia nō reſtat tp̄s vt ꝑ peniten
tiam expieť. Sed hoc eſt vez ꝙ potius
debet ſe violenť ꝑmittere occidere ꝙ̄ in
pccm̄ fornicatōis voluntarie incidere.

¶ Sciendū ꝙ occidere ſeipm̄ eſt pccm̄
mortale: vt ꝓbat Thomas ſcđa ſcđe.
q. lxiiij. quadrupľr Primo quidē q̇a eſt
ꝯtra naturalem inclinatōem qꝛ vnaque
ꝗ res ſeipam nitiť conſeruare quantuz
in ſe eſt ꝛ pt. Scđo qꝛ eſt cōtra charita
tem qua hō tenetur ſe diligere. Tertio
eſt iniuria cōmunitatis: qꝛ quilibet ho/
mo pars eſt cōmunitatꝫ. Quarto qꝛ ta
lis in deū peccat: ſicut q̇ alienū ſuū inter
ficit peccat in dn̄m. Ideoꝗ nullo mo/
do licet illud vt miſeriaz p̄ſentis vite q̇s
euadat. naz finis oīm terribiliū ē mors
ſm phm̄. Item nec ꝓpter vindictaz ali/
cuiꝰ peccati in ſeip̄o lꝫ ſe occidere Quid
de his qui ſeip̄os mutilant: Rñdeo nō
licet mēbrū ſanū p̄cidere Et quidē ſi ta
lis mutilatio fiat ex impatientia alicuiꝰ
īfirmitatis. aut etiā credebat obſequiū
p̄ſtare deo vt puta vt caſte viuēt nihilomi
nus talis grauiter peccaret qꝛ non licet
aliquo mō mēbra p̄ſcindere ad vitādū z
periculū aīe ſiue pccm̄: qꝛ saluti ſpūali
ſemꝑ p̄t aliter ſubueniri: cū pccm̄ ſubia
ceat ipi volūtati. Ergo tales homicide
ſuīp̄ius iudicanť: ꝛ talľ repelliť a ꝓmoti
one ꝛ receptōe ſacrorū ordinū. Secꝰ eſt
ſi mēbrū putriduz ideo abſcindať a ſe
vel ab alio: qꝛ eſt corruptiuuz corpis: qꝛ
tunc licitū eſt p̄ſcindere: de voluntate tñ
eius cuiꝰ eſt membrū aut illiꝰ ad quē ꝑti
net curare de ſalute illiꝰ. E ¶ Quin/
to homicidiū corꝑale cōmittiť a lingua

ꝛ hoc primo. ſcꝫ p̄cipiēdo ſicut herodes
occidit oēs pueros qui erant i bethleez
iude. Matth. ij. Mittens occidit oēs
pueros qui erant in bethleem ꝛ in omni
bus finibus eius: non ꝙ manu eos occi
derat. ſed quia iuſſit ꝛ precepit. ¶ Se/
xto cōmittiť conſilio: puta cū quis alteī
ſuadet vel rogat homicidiū facere: oſten
dens ſibi vtilitatem ſequentem ex homi
cidio tali Et talis ſm Innocen. eſt reus
homicidij: ꝛ cū hoc irregularitatē incur/
rit. Nec intereſt ſi ille cui dat ꝯſilium ſta
tim occidat vel diu poſtea tꝑe interiecto
niſi interim contrariū ſuaderet: ꝛ primū
conſilium reuocaret. imo quod plus eſt
oportet ꝙ illi denunciet de cuius morte
contractum eſt ꝙ ſibi caueat: niſi ꝓbabi
liter credat ꝙ poſt reuocationē ꝯſilij ille
cui dedit conſiliū reuoceť a ꝓpoſito occi/
dendi: vt dicit Inno. Caute tñ ne quē
ꝙ̄ ꝓdat. Sic cayphas chriſtuz occidit
dando conſilium de morte eius Joh. xi
dixit. Expedit vobis vt vnus moriatur
homo ꝓ populo ꝛ non tota gens pereat
Unde Auguſtinus. Non ſolum illi ho
micide ſunt qui manu homines occidūt
ſed etiam illi per quoruz conſilium frau
dem ꝛ exhortationem hoīes extinguun
tur Et ad iſtud duplex homicidium di
ſcernendum quidam euangeliſte dicūt
ſeu tradunt chriſtum eſſe crucifixum ho
ra tertia: alij dicunt hora ſexta Quia iu
dei ſuis prauis conſilijs machināter in
mortem chriſti ipſum linguis crucifixe/
runt hora tertia. Milites vero hoc fa/
cto impleuerunt hora ſexta. Septimo
committitur ſeu fit defenſione ſeu ani/
mo defendendi eum qui homicidium ꝑ
petrat. Nam ſm Henricuz de firmaria
Si quis vadit ad interficiendum aliuz
ꝛ teipm̄ illi ſcienter aſſocias: nō tamē ip
ſum incitas ad homicidium perpetran
dum: nec ſuper hoc aliqua verba cuz eo
habuiſti nec ipſe tecum: immo tu ſibi ex
animo hoc diſſuadiſti: licet tibi acquieſ/
cere noluerit. Et nihilominus tu de ip/

ſo timens te ipſi aſſocias eo animo vt ſi
forte ille inſequeretur eum tu eum defen
deres: ⁊ ſic occidit alium per te aſſociatꝰ
Et in hoc caſu dicit Hoſtieñ. ꝙ talis eſt
homicida nec vnquam poterit ad ordi/
nes promoueri. Et ſic itellige ꝙ ſola de
fenſione committiť homicidiũ ¶ Octa
uo cõmittitur tradẽdo ꝓximũ in mortẽ
ſicut iudas chr̃m: de quo diciť Math.
26. Querebat oportunitatẽ vt eũ trade
ret. Et tales traditores cum iuda dam
nabunť: ⁊ rei erunt in ſanguine innoxio
ſicut iudas in chr̃o ¶ Nono committiť
iudicãdo iniuſte aliquẽ ad mortẽ. Sic
pylatus occidit Chriſtum: de quo dici/
tur Luce. 23. ꝙ adiudicauit fieri petitio
nem eorum. Ve illis falſis iudicibus q̃
ꝓpter munera vel fauorem iuditiũ ⁊ iu
ſticiam peruertunt: quia enormiter pec/
cant in chriſtum qui eſt veritas ⁊ iuſticia
Unde Iſidorus de ſummo bono Nõ
eſt perſona in iuditio conſideranda: ſed
cauſa. Qui conſanguinitatis ⁊ amicitie
fauoris ſiue inimicitiarum occaſione iu/
diciũ peruertunt ſine dubio in chriſtum
dñm qui eſt veritas ⁊ iuſticia peccaẽ no/
ſcuntur. Unde Chryſoſtomus. Facile
deuiat a iuſticia qui in cauſis non deuꝫ
ſed hominem formidat. Hoc patet in
pylato: qui chriſtũ multis modis ⁊ vijs
nitebatur liberare: ſed poſtmoduꝫ fina/
liter ex timore humano iniuſte ad mor
tem ſententiauit. F ¶ Sciendũ ꝙ
iudici non licet vendere iuſtum iuditiuꝫ
Unde Auguſtinus. Non debet iudex
iuſtum vendere iuditium: non teſtis ve/
rum teſtimonium: licet vendat aduoca/
tus iuſtum patrocinium ⁊ iuriſperitꝰ re
ctum conſilium. Ergo grauiter peccant
qui iuſticiam exequi nolunt. niſi accep/
tis antea muneribus. Et tales quãdo
qꝫ confunduntur hic ⁊ in futuro. Un/
de legitur ꝙ quidam iniquus iudex nl/
li voluit facere iuditium niſi antea acce/
ptis aliquibus muneribus. Et cũ que/
dam vidua quandam cauſam habuit:
quam iudex ei continue prolongauit.
Tunc ipſa fuit conqueſta cuidaꝫ bono
viro q̃ dixit ei. Ip̃e tibi non faciet iudi/
ciũ niſi ei manus inungas. Tunc illa
mulier accepit pinguedineꝫ butyri ⁊ co/
ram omni populo p̃ſenti ĩ iudicio ad iu/
dicem acceſſit: ⁊ ei manus inunxit Qui
indignãter dixit Cur mihi maculas ma
nus? Et illa. Quia mihi dictum eſt ꝙ ñ
habeo finem nec expeditiõeꝫ cauſe mee:
quã mihi iãdiu ꝓtraxiſtis niſi vngerẽ vo
bis manus Et ſic ille confuſus corã om
ni populo ſtetit. ⁊ ei ex verecundia iuditi
um fecit. Item ſciendũ ꝙ iudex ĩiuſte iu
dicans puniendus eſt a ſuperiori ſuo vt
exemplo eius alij timeant tale facinꝰ am
plius committere. Unde legitur ꝙ qui
daꝫ rex perſarũ cum deprehendiſſet q̃n
dam iudicem ſuum iniuſte iudicaſſe euꝫ
iuſſit excoriari: ⁊ ſellam iudicis cum talẽ
cute cooperiri e vt iudex futurꝰ continue
memor fieret ſupplicij ⁊ timeret ĩiuſte iu/
dicare. G ¶ Sciẽdum tñ ꝙ nõ fa
ciliter homo iudicãdus eſt ad mortem:
qui eſt nobiliſſima creatura. Unõ Ari
ſtoteles de regimine principum. Nobi/
liſſimum animalium eſt homo caue ef/
fundere ſanguinem humanum. Unde
etiam Auguſtinus de ſpi. ⁊ li. Tãte di/
gnitatis eſt humana conditio: vt nullũ
bonum p̃ter ſummũ bonum ei ſufficere
poſſit. Unde Bernardꝰ in ſmone. Fe/
cit deus hominẽ ſcd̃m corpus egregiaꝫ
creaturam: ſed ſcd̃m aĩam magis: vt pu
ta imaginẽ creatoris inſignẽ: rõnis par/
ticipẽ: btitudinis eterne capacẽ. Ergo
taľ nobiľ creatura ſnon leuiter eſt delen/
da. Hocisti deberent attẽdere q̃ hoĩeꝫ
quaſi pullũ galine occidũt: ⁊ modicum
eſtimant effundere ſanguinẽ humanũ:
⁊ occidere hoĩem. Cum tamen deꝰ loq̃
tur per Ezechielẽ. c. xviij. Nunquid vo/
luntatis mee eſt mors impij dicit dñs et
non magis vt auertať a via ſua ⁊ viuat.
Ergo q̃ñ eſſet ſpes ꝓbabilis de emẽda
tũc melius eſſet hominẽ viuere ⁊ ſe emẽ

Gm

dare: ⁊ peccata ſua per ſatiſfactionez de
lere: q̄ꝫ ſic leuiter ⁊ faciliter occidere. In
ſignum huius dicit dn̄s per Ezechielez
18. Nolo mortem peccatoris ꝫc. er
go illi qui ita atrociter hoies cruciant ⁊
puniunt: ⁊ ita imiſericorditer ſententiāt
⁊ iudicant: timere deberent illud dictuz
Jacobi. ij. Juditiū ei fit ſine miſericor/
dia: qui hic non facit miſericordiam Et
illud dictum apl'i. Quo iuditio aliū iu/
dicas: teipm condēnas Et ſuper oīa ti
mere deberēt dictū xp̄i qd̄ habet Luce
vi. Eadem menſura qua menſi fueritis
remetietur vobis. ¶ Decimo cōmittit
hoc homicidiū nō liberādo ꝓximum a
morte. Unde querit vtꝝ quilibet tenet
liberare ꝓximū a morte Rn̄det q̄ ſic. qꝛ
quilibet ex debito charitatis tenet repel
lere iniuriā a ꝓximo ⁊ liberare eū a mor/
te vel defendere eū cuz pōt: alias erit re⁹
homicidij. Et iſtā veritatē docet euidē/
ter inſtinctus naturalis in brutis aīali/
bus: vt pꝫ de delphinibꝫ ꝓut dicit phs
xi. de aīalibus. Similiter pateri porcꝫ
qui ſibi mutuo ſubueniunt. ⁊ vnus nitit
aliū liberare. Nō tn̄ quilibet tenet ꝓ ta
li liberatione alterius piculo mortꝭ ſe ex/
ponere: ſed ſolus iudex tenet ad hoc etꝫ
manu armata. Qui autem ex charitate
hoc faceret: opus perfectionis exerceret
De perſona priuata dicūt magni docto
res q̄ ſi credat q̄ hoiem ſolo verbo poſ/
ſit liberare a morte iniuſta q̄ tenet face/
re verbo: verūetiam facto tenet īpedie ſi
poſſit efficere ſine piclo.

¶ Homicidium ſpūale octo modis
committit.

Homicidiuz ſpirituale quo quis
interpretatie dicit homicida cō/
mittit octo modis. I ¶ Pri/
mo q̄dez committit in corde ꝓximū odi
endo: de q̄ prima Johis. iij Ois q̄ odit
frēm ſuum. homicida eſt. Et ſcitis qm̄
oīs homicida non habet vitam in ſe ma
nētem. Glo. ibidē. Et ſi viuens int ho/
mines viuere cernit: in ꝑpetuū tamē cū
demonibus condemnabitur. Et iſtud
homicidium tanto grauius eſt corpora
li homicidio: quanto anima que per inui
diam occidit eſt preſtantior corpore: qd̄
ſecūdo patet ex hoc qꝛ homicidiū corpo
rale eſt quo homo interficit alium per ī
uidiam autem homo perimit ſeipſuz. et
ideo quanto nephādius eſt hominem ī
terficere ſeipſum q̄ꝫ alium: tāto deteſta/
bilius eſt homicidiū ſpirituale corpora
li. Et iſto modo tam pueri q̄ꝫ mulieres
iudeoꝝ xp̄m crucifigētium facte ſunt ho
micide: odientes dn̄m ieſum xp̄m Et ſi/
militer hodierni iudei fiūt homicide xp̄i
hoc modo. Homicidiū quādo ſit pec/
catuz mortale vel veniale pꝫ infra. xiiij.
B ¶ Scdo committit inuolunta/
te: fetū ſcꝫ ſpirituale ⁊ bone voluntatis
propoſitum ſuffocando. Nam q̄tiens
in te bonum conceptum tibi diuinitus
inſpiratum per negligentiam ⁊ contem
ptum extinguis: totiens diuinum fetuz
manu gratie diuine in te plantatum vo
lūtarie iugulas ⁊ perimis. Quia anima
cuiuſlibet hominis eſt ſponſa chriſti: q̄
tunc ab ipſo impregnabitur quādo bo
na voluntas ⁊ bonum propoſitum con/
cipitur. Tunc idem conceptum occidit
quando bona voluntas per negligenti
am ⁊ contemptum ad effectū non pducit
tur. K ¶ Tertio committit verbo
⁊ ore proximo ſuggerendo mala q̄ ſunt
contra deum ⁊ ſalutem. Ideo chriſtus
dicit de diabolo vt habetur Joannis.
viij. Ille erat homicida ab initio. Un/
de Auguſtinus ſuper Joānem. Homi
cida diabolus dicitur: non quod gla/
dio armatus nec ferro cinctus ad ho/
minem veniat: ſed quia malum verbum
ſeminauit. Noli ergō te non putare ho/
micidam eſſe: quando fratri tuo mala ꝑ
ſuades. Unō apoſtolus prima ad Co
rinth. xv. Corrūpunt bonos mores col
loquia praua. Ergo quandocunqꝫ cuz
verbis tuis occaſio es alicui ad peccan/
dum: ſi hoc ex propoſito ⁊ ſcienter feceris

homicidiū ſpūale cōmittis. ¶ Quarto cōmittit̄ qn̄do hō ſubtrahit frat̄ nā cor/rectōem atq; admonitōem. Vn̄ Greg. in moral. Tot pſonas occidim⁹ q̄t ad mortem ire quottidie tepidi z tacētes vi demus. L ¶ Circa qd̄ queritur: vtr̄ correctio fraterna ſit in p̄cepto. Re ſpondeo ſm Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. xxxiij. in precepto eſt. Sed quia p̄ceptū eſt affir matiuū non obligat ad ſemp̄: ſed p̄ loco z tp̄e. Vnde z omiſſio ei⁹ vno modo fit meritorie: vt quando q̄s oportunū tem pus inquirit. vl̄ q̄ de ipſis metuit ne de teriores fiant vl̄ ad bonam vitam alios impediant z hm̄oi. Scd̄o modo omitti tur cum peccato veniali: quādo ſcilicz ti mor z cupiditas fac̄ tardiorē ad corrigē/dum delictū fratris: non tamen ita q̄ ſi conſtaret ei q̄ ſi frēm poſſet a pc̄c̄o retra here dimitteret p̄pter timorē z cupidita tem: quinimo in aīo preponit charitatē vt dt Auguſtinus. Tertio modo omit/titur cū peccato mortali: ſcilicz cū formi/datur iudiciū vulgi vel carnis cruciatio: vel quodcunq; temporale: dū tamen h̄ ita dominetur in aīo q̄ fratris charitati p̄ponatur M ¶ Quinto commit titur p̄ malum exemplū quod dat̄ pro/ximo. Vnde Auguſtin⁹ in libro de pa/ſtoralibus. Qui in cōſpectu populi ma leviuit quantū ī eo eſt illū q̄ ab eo accen ditur occidit. Ergo q̄ te p̄mitus ſuo ma lo exemplo ad peccandū induxit ille ani mam tuam z ſuā occidit. ſuā p̄ malicā tuam p̄ malum exemplū de quo dt xp̄s Matth. i8. Ve homini p̄ quē fit ſcan dalum. Vnde etiā Ariſtoteles. ij. ethi/corum. Peſſimus eſt ille q̄ vtitur malo: non ſolū ad ſe ſ; etiā ad alios. Ergo ta/les multipliciter puniunt̄. Vn̄ Greg. in moralibus. Tot mortibus quis di/gnus eſt quot mala exempla prauitat̄ in poſteros reliquit. N ¶ Sexto cōmittit̄ quando quis heredibus ſuis iniuſtas res relinquit. Nā quot denari/os eis ſcienter relinq̄t: tot gladijs ipſos tranſfigit. Ergo tales heredes ſiue filij ſi illas res iniuſte acquiſitas ſcient̄ poſſi dent tunc damnātur cum parētib⁹. Et tunc ſcd̄m dictum chr̄i in euāgelio Filij conſurgent aduerſus parentes. Hoc in telligatur q̄ ī iudicio extremo ſiue etiam in inferno punient eos dupl̄r. Primo cō querūtur de eis ſicut de crudelib⁹ occiſo ribus eoꝝ. Ecci. xli. De patre īpio con querūtur filij. quoniā p̄pter ip̄m ſunt in opprobrium. Scd̄m quod eſt grauiſſi mū: quia in inferno ſemper eos torque/bunt ad minus per improperia: intan/tum q̄ neſcio vtrum grauius per filios: vel per demones puniantur: Vnde le/gitur q̄ quidem comes quo ad huma/nam eſtimationē ſatis bonus: viſus eſt poſt mortem a quodam heremita in in/ferno in quadam ſchala ignea ſtare Et cum ille quereret cur ibi eſſet cum ſatis laudabiliter in mundo vixiſſet Reſpon dit q̄ propter poſſeſſionem cuiuſdaz ec/cleſie quā proauus ſuus ſibi vſurpaſſet Et ip̄e admonitus nō eam reſtituiſſet. Quia eam ſe poſſidere licite eſtimabat: ex quo ab antiquo ſup̄ eum ſic deuoluta eſſet. Et ip̄e fatebatur decimū ſe eē poſ/ſeſſorem. Et quot de generatione illa q̄ eā ſcienter poſſiderēt morerent̄: illuc ad eum z ad eandā ſchalā futuri eēnt O ¶ Septimo committit̄ victum neceſſa rium ī neceſſitatis articulo pauperi ſub trahendo. Nā q̄ victū neceſſariū paupe ri ī neceſſitate ſubtrahit: ſpūale homici/dium cōmittit. Vnde Ambro. Paſce fame morientē: ſi non pauiſti occidiſti. Gratia huius poteſt queri vtrum dare elemoſynā cadat ſub p̄cepto. Reſpon/deo q̄ dare elemoſynam ī neceſſitat̄ ar ticulo cadit ſub p̄cepto qd̄ patet p̄ h̄ q̄r ip̄am omittēs eternaliter puniet̄. vt p; Matthei. xxv. Eſuriui: et non dediſti mihi mādūcare. Et rō huius eſt: q̄r cū dilectio proximi ſit in precepto: neceſſe ē omnia illa cadere ſub p̄cepto ſine quib⁹ dilectio p̄ximi non ſeruat̄. Ad dilectōez

aūt ꝓximi pertinet: vt nō ſolum velim⁹ ei bonū ſed etiā operemur ꝑm illō .i. Joannis .3. Non diligamus lingua neqꝫ ꝟbo: ſed opere ꝛ veritate. Ad hoc āt vt ve/limus alicui requiritur vt eius neceſſita/ti ſubueniamus. Juxta illud .i. Joh. 3. Qui viderit frēꝫ ſuum habere neceſſita/tē ꝛ clauſerit viſcera ſua ab eo. quō cha/ritas dei manet in illo? Ergo elemoſy/narum largitio eſt ī precepto. Sꝫ quia ꝑcepta dant̄ de actibus virtutuꝫ: neceſ/ſe eſt ꝙ hoc donū elemoſyne cadat ī precepto ꝑm ꝙ actus eſt de neceſſitate ꝟtu/tis: puta ſcđm dictamen recte rōnis. et ſcđm hoc aliud eſt conſiderandū ex parte dantis: ꝛ aliud ex parte recipiētꝫ. Et ex parte ꝗdem dātis requiritur ꝙ illud qđ in elemoſyna datur ſit ſupfluum nō ſolum reſpectu ſuiꝑius: ſed etiam reſpectu aliorum quorum ſibi cura incumbit Quia recta ratio dictat ꝙ vnuſquiſqꝫ ſibi prius ꝓuideat de his quoꝝ ſibi cura īcumbit. ꝛ poſtea de reſiduo neceſſitati aliorum ſubueniat. Ex parte autem re/cipiētis reqritur ꝙ neceſſitateꝫ habeat: alioqn non eſſet rō pietatis quare ei da/retur. Unde diſt. 82. ca. i. His pauperibus danda eſt elemoſyna ꝗ ī manib⁹ ſuis laborare non poſſunt. Non āt om/nis neceſſitas obligat ad ꝑceptum: ſed ſolum illa ſine qua quis ſuſtentari non poteſt Et ideo relinquitur ꝙ dare elemoſynam de ſuperfluuo eſt in ꝑcepto reſpectu eius ꝗ eſt ī extrema neceſſitate poſi/tus. Sciēdum tamen ꝙ non ſimpliciť expectanda eſt ſemper extrema neceſſi/tas: quia tunc non poſſꝫ iuuari natura conſumpta. Sed tunc intelligend⁹ eſt caſus extreme neceſſitatis quādo apparent ſigna future neceſſitatis extreme ꝓbabilia: vt cum quis videt alios īpotentes vel pigros ad ſubueniendum: ꝛ vi/det pauperem indigere vite neceſſarijs nec ſibi poſſe ſatiſfacere: tunc eñ ex pre/cepto charitatis tenetur ſibi ſubuenire. Sed circa neceſſitatem extremaꝫ dare elemoſynā eſt ī conſilio ſicut de quolibꝫ meliori bono dant̄ conſilia. Unde dicit Baſilius. Cur tu abūdas: ille ꝟo mendicat: niſi vt tu bone diſpenſatōis meri/ta conſequaris: ille vero patientie meri/tis decoretur. Famelici panis eſt quē tu tenes: tunica nudi eſt quam in conclaui conſeruas: calceus diſcalceati eſt qui penes te marceſcit Jdcirco tot iniurias cō/mittis ꝗt dare vales. Octauo commit/titur ꝓximo detrahendo de qua detra/ctione iā dicetur.

De detractione. P

Detractio deteſtanda eſt. Prio quia comparatur homicidio: qꝛ ille cui detrahitur in conſcientia illius ꝗ audit detractōem occidit̄: ī cui⁹ conſcientia ꝑus viuebat ꝑ bonā famaꝫ: ꝛ tale homicidium grauius eſt corporali. Quia ꝑm Henricū de firma. ibi ſolū corpus vnius occiditur: hic aūt ſil' plu/res aīe perimunt̄. vna ipſius detractorꝫ alia eius cui detrahitur cū hoc ꝑceperit ꝛ iraſcitur ꝛ querit vindictā. Tertia iporum audientium. vnde tale homicidiū perículoſiſſimū eſt: qꝛ eſt contagioſum. ſerpit eñ de vno ad aliū. ꝛ letaliter in/ficit oēs illos in quos venenū detractionis infunditur. Unde Bernardus ſu/per canonicā Joānis. Un⁹ ē detractor ꝗ loquitur: ꝛ tamen vnū verbū eodem in momēto multitudinis audiētium dum aures transfigit: aīas interficit. Se/cundo ꝑvalere ad deteſtandā detractionem hoc quod detractor diuerſis ge/neribus rerū comparat̄. Nā ꝑmo com/paratur cani: vt dicitur Math: 7. Nolite ſanctuꝫ dare canib⁹. Ecci. xix. Sa/gitta infixa femori canis: ſic verbū in ore ſtulti. Canis ſagittā habens infixaꝫ femori nō quieſcit donec remouerit: neqꝫ ſtultus quieſcere pt donec verbuꝫ quod audiuit de ꝓximo alij retulerit. Detra/ctores ſunt canes diaboli nō ꝑmittētes etiā vnā auiculā auferri ab hinc quin latrent ꝛ eaꝫ mordeant. Jtē cōparat̄ por/

to. quia ad moduz porci os cuiꝰ inqnat
q̄ʒ pedē. Et ſicut porcꝰ ingrediēs i hor/
tū aliquē ꝛ ibi lutū et florē inueniēs: flo/
res dimittit ꝛ lutū ingredit᷑: ꝛ ſe in eo vo
lutat. Sic detractor bona viſa vl' audi/
ta de ꝓximo obliuiſcit᷑ ꝛ mala audita vl'
viſa de ꝓximo ponderat ꝛ retinet Et ſic
os ꝛ linguā inqnat: qḋ eſt mēbrū nobi/
le p̄re alijs mēbris. Vnḋ Ariſto. i. poli.
Nullū em̄ aīaliū naturalit' h̄ʒ ſmonem
niſi hō. Itē detractor cōparat᷑ ſpenti in
his ꝓꝓrietatibꝫ. Serpens eſt aīal ꝓditi
oſum. i ſilētio mordēs: tortuoſe icedēs.
Sic detractor ꝓditor ē q̄ occulte oblo/
quitur ꝓximo Vn̄ Eccl'i. x. Si morde
at ſpens in ſilētio: nihil eo minꝰ h̄ʒ q̄ oc
culte ꝓximo detrahit. Tortuoſe etiā in
cedit detractor: dū a laude eiꝰ incipit cui
detrahit. ꝛ deinde ſubdit. Nō dico hoc
animo detrahendi: ſed vt fides ei adhi/
beatur: dicit ſe multum amare eū cui de
trahit. Et ego dico ꝙ ſic eum diligit ſi/
cut iudas ieſum chriſtum dilexit q̄ eum
falſo oſculo tradidit. Unde verſus Ore
bonum faris ſed corde malū meditaris
Oſcula que iudas domino dedit hec mi
hi tu das. Ergo tales ſūt ꝓditoēs ꝓxi/
morū ſicut iudas chriſti ¶ Tertio quia
detractores peiores ſunt furibꝫ illis qui
veſtes ꝛ alia furantur temporalia. Vn/
de Ambroſius. Tolerabiliores ſūt fu/
res qui veſtes et alia bona diripiunt q̄ʒ
fures qui famam noſtram bonam di/
laniant. Cuiꝰ ratio poteſt eē hoc quod
dicit Salomon. Melius eſt nomen bo
num q̄ʒ multe diuitie. Unde qui nomē
bonum alicui aufert: magis nocet ei q̄ʒ
ſi multas diuitias furaret᷑. ¶ Quarto
quia detractoris lingua peior videt᷑ eſſe
inferno. Infernus enim ſolū malos de/
uorat. Lingua vero detractoris bonos
ꝛ malos Inſuper detractores vno mor/
ſello comedunt vnam totam ꝓuinciam:
vel archiepiſcopatum ciuitatem: vl' pa
rochiam: vel villam cum ei ſ obloquunt᷑
Et eſt valde periculoſum cum dicatur: i
tali ꝓuintia ſūt raptores: i tali epiſcopa
tu ſūt vſurarij: i tali ciuitate adulteri: et
ſic de alijs. Quia ibi innocēs cū nocēte
īfamat᷑: qḋ eſt cōtra iuſticiā. hoc pʒ: q꞉ ſi
vnꝰ eſt reꝰ: tūc tres vl' plures ſūt inocen/
tes. ¶ Quinto q꞉ īter oīa alia pc̄cā iſtḋ
videt᷑ peiꝰ expiari: qḋ pʒ ꝑ hoc q꞉ ſcōm
Auguſtinū. Nō dimittit᷑ pc̄cm̄ niſi ab/
latū reſtituat᷑. Cū igit᷑ ꝑ detractōeʒ ab/
ſtuleris ꝓximo bonā famā (q̄ īter bona
corporalia eſt aliqd nobiliſſimū) ī poſſi/
bile vel ſumme difficile videtur vt ei va/
leas plene reſtituere: cum non poſſis ſci
re in quot cordibus hominum virtꝰtue
detractionis ſit diffuſa. quare. ꝛc̄. Vn̄
ſciendum ꝙ īter omnia peccata iſta duo
peccata. ſ. detractio ꝛ rerum ablatio ma
gis difficulter dimittuntur homini. q̄a
ſine reſtitutione nec valet contritio nec
lachrymarum effuſio: etiaʒ ſi tot lachry
mas effunderes ſicut Petrus ꝛ Maria
Magdalena effuderunt quando ama
re peccata ſua planxerunt. Iteʒ nec va/
let peccatoruʒ confeſſio niſi fiat ſm̄ poſ
ſibilitatem predictoruʒ reſtitutio. Ergo
detractores qui iniuſte proximos infa/
mauerunt tenentur in publico reuoca/
re: ꝛ eis bonam famam reſtituere ſcōm
poſſe ꝛ noſſe ſi volunt gratiam ꝛ dei mi/
ſericordiam ꝛ remiſſionem peccatorum
conſequi.

¶ Quot modis fiat detractio.

Detractio fit ſex modis. P̄
primo cum quis occulta mala
proximi manifeſtat: eum īfamā
do ꝛ confūdendo. ꝛ ſi ea intentione (etiā
q̄uis verū ſit) de ꝓximo malū loquit᷑ ad
nocēdū ei: mortale ē. Verbi gratia Si
q̄s aliqḋ occultū pc̄cm̄ cōmiſiſſet qḋ ti/
bi ꝛ ſoli deo ꝯſtaret: ꝛ ſi hoc publicares
alij īfamādo eū: peccares m ortaliter lʒ
verum eſſet. Sed ſi manifeſtares illi q̄
poſſʒ prodeſſe vt emendaretur: hoc eēt
bonum ꝛ laudabile: quia in hoc quere/
retur ſalus ꝓximi. Item ſi ille apḋ queʒ
tu illum infamaſti alteri eadem ītentio/

ne hoc occultum malum reuelat. ſ. ipm
infamando ſimiliter peccat: ⁊ ſic ꝺ ſingu
lis aſcendendo. O quot peccata perpe/
trantur cum quis in vna tota terra vl' ci/
uitate infamatur. imo ſi aliquis manife
ſte in aliqua ciuitate infamatus eſt ⁊ fa
ctum eius notorium eſt in illa ciuitate: ⁊
tu venires ad aliam ciuitatem vbi h' non
ſciretur: tunc ſi publicares ibidē peccа/
tum ⁊ exceſſum illius hominis: ea inten
tione vt ibi etiam infamaretur: grauiter
peccares. Ergo null'o modo debem⁹ ma
nifeſtare mala ꝓximi illis qui non ſciūt
⁊ maxime vbi nō ꝓdeſt ſed magis obeſt
¶ Secundo quando audita mala de
proximo cum augmento referunt' alijs.
Et heu hoc valde cōmune ē vt mala ꝓ/
ximorum aggrauentur ⁊ augmentētur
Quod tamen eſt multum periculoſū ⁊
grande peccatū talia mala cū augmē/
to proferre: ⁊ ſic ꝓximum ſuū confunde/
re. De his enim et contra iſtos dicit ꝓ/
pheta dauid. pſalmo. cxxxix. Vir ling/
uoſus ſcilicet ſermones cum augmento
proferens non dirigetur in terra. Et ec/
cleſiaſtici nono dicit ſalomon. Terribi/
lis in ciuitate ſua homo linguoſus.
¶ Tertio crimina falſa imponere pro/
ximo: ⁊ hoc eſt grauiſſimum inter pecca
ta detractionum: quia vix remittitur ta
le peccatum. Vnde Hieronimus. Nō
facil' venia dixiſſe ꝑua ꝺ rectis ¶ Quar
to cū quis negat occulta bona proximi.
Verbi gratia Sicut cum aliqua bona
referuntur de proximo: ⁊ ille īuidus ne/
gat hoc bonum verum eſſe qꝺ dicit' de
illo cui inuidet q̄uis verum ſit in ſe. ⁊ cū
hoc facit ex inuidia ⁊ vindicta grauiter
peccat ¶ Quinto cū quis nititur ea mi
nuere bona manifeſta proximi que non
poteſt ex toto negare: tamen nitit' ea mi
nuere. Vnde Hugo. Detractor ē q̄ bo
na ꝓximi inquantum poteſt diminuit.
¶ Sexto cū quis bōa ꝓximi peruertit
in mala: dicens ea eſſe facta mala inten/
tione: cum tamē cor ſoli deo pateat Vn

de Hugo. Detractio eſt locutio ex inui/
dia ꝓcedens: bona alioꝝ denigrans Et
hoc. ſ. q᷑ ſic bona ꝓximi quis conuertit
ī mala: ꝓcedit ex inuidia ⁊ ex defectu ca
ritatis. Vnde Auguſtinus. Certū eſt
q᷑ de aliquo incerto neminem iudicarē:
quem tanq̄ meipſum diligerem. Inſu/
per eſt ſignum magne nequitie ⁊ ꝑuer/
ſitatis in homine q᷑ ſic proximum ſuum
iudicat et bona ſua deprauat. Vnde
Chryſoſtomus ſuper Mattheum Si
cut difficile aliquem ſuſpicatur malum
qui bonus eſt: ſic difficile aliquem ſuſpi/
catur bonum qui ipſe malus eſt Idem
ibidem. Omnis homo ſcđm ſe eſtimat
alterum. ¶ Sciendum q᷑ ſumme de/
bemus cauere ab his modis detractio
nū ſcđm q᷑ dicit ſalomon Sap. primo
A detractione ꝑcite ligue Detractores
enim teſte apl'o ad Ro. i. deo odibiles
ſūt. Vt autem hoc melius ſeruare poſ/
ſemus nullus noſtrum deberet loqui ꝺ
proximo eo abſente quod noll' loqui eo
preſente. Vnde Leuitici. xix. dicitur.
Non maledices ſurdo. Surdo maledi
cit qui abſenti detrahit. Homo enī ab
ſens minus poteſt audire detrahentem
q̄ ſi ſurdus eſſet. Surdus enim quan/
doq̄ audit quando ſibi alta voce cla/
matur: abſens vero qui quandoq̄ di/
ſtat per duas leucas vel amplius non
audiret detrahentem quantumcunq̄
clamaret. Vnde etiam Hieronymus
Noli diligere detrahere ne eradiceris.
pauci enim ſunt qui huic vitio plene re/
nunciant. Ex iſtis patet q᷑ detractio ē
commune peccatum: et tamen grauiter
in hoc offenditur deus. Vnde Augu/
ſtinus ſuper illꝺ pſalmiſte Pro eo vt me
diligerent detrahebant mihi. Plus no
cent in membris detrahentes chriſto q̄
animas interficiunt creditorum: q̄ qui
eius carnem mox reſurrecturam pere/
merunt. Et propterea detractores gra/
uiter puniūtur a deo: ⁊ quādoq̄ tales
deſperant in agone mortis. vt pꝫ per ex

emplū. Fuerunt duo ſocij clerici quorū vn⁹ detractor peſſim⁹: de nemine bñ poterat loqui: q̄ infirmitate detent⁹ cū ad penitentiā a ſocio moneret̃ paruipēdēs ipſius monita ī nullo ſe penit⁹ correxit. Cunq̄ ad extrema appropinq̄ret: adiuratus a ſocio ſuo ꝓmiſit vt īfra triginta dies ſibi appareret ſi poſſet ꝛ ſi d̄s pmitteret: ꝛ ſic mortuus ē. Poſt paucos igit̃ dies deo pmittente non ꝓ ſalute ei⁹: ſed vt ceteri tali erudirent̃ exēplo Apparuit ſocio totus niger ꝛ accēſus tot⁹ ignitus ītro ꝛ foris incēdio īfernali. Ad cui⁹ conſpectum cū ille tremore deficeret: dixit ei Ego ſum ille īfelix quondā ſoci⁹ tuus ꝓ quo oras inaniter: q2 ppetue ſū dānatus. Et cum ille quereret qūo ſibi acceſſiſſet in agone: Reſpōdit cū eſſem in extremis: ductus ſum corā iudice. Cūq̄ obmuteſcerem p̄ timore vidi multas aīas ſole lucidiores ad iudicē cōtra me manus extendētes ꝛ clamātes. Vindica dñe ſanguinē noſtrū de illo mendace detractore: qui nos apud hoīes mēdaciter īfamauit. ad hāc vocem cū me iudex inſpiceret toruo vultu ꝛ irato: ꝛ ego in eius aſpectu territus ꝛ confuſus ꝛ de ꝓlatis contra me malis mihi conſcius memetipm̄ ꝛ miſcdiā dei ſum oblit⁹: et ſic deſperās ppetue ſum dānatus.

De hijs q̄ detractōes libēt̃ audiūt R

Sequitur de pccō eoꝝ q̄ libenter audiunt detractores: contra qd̄ pccm̄ pmo poſſūt valere verba ſacre ſcpture que illud diſſuadent. Vñ ꝓuer. 4. Labia detrahentiū ſint ꝓcul a te. Item Eccl. 28. Sepi aures tuas ſpinis. ꝛ noli audire linguā nequā Vñ queritur vtrum peccet q̄s audiendo detractorē. Rñdeo ſcd̄m Tho. ſcd̄a ſcd̄e q. 73. Si quis detractorem audiat. ſc3 abſq̄ reſiſtentia: videtur detractori conſentire: vnde fit particeps pcc̄i eius. Et ſi quidem inducat eum ad detrahendū vel ſaltem placeat detractio ꝓpter odiū eius cui detrahitur non min⁹ peccat q̄ꝫ detrahens ꝛ qñq̄ magis. Unde Bernard⁹ de ꝯſideratōe Detrahere aut detrahētem audire quid horum dānabilius ſit: non facile dixerim Si vero ei peccatum non placeat ſed ex timore vel negligentia vel etiā ex verecundia quadā obmittitur detrahentem repellere ꝛ oñdere q̄ ei detractio diſplicęat: tūc peccat quidem: ſed multo minus q̄ꝫ detrahēs ꝛ plerūq̄ venialiter Quādoq̄ etiā ipm̄ poteſt eſſe mortale: vt quia ex officio incumbit ei detrahētem corrigere: vl̃ etiā ꝓpter aliquod periculum inde ꝯſequēs Uel ꝓpter radicem qua timor human⁹ qñq̄ p̄t eſſe pcc̄m mortale: qd̄ fit quando hō ſic diſpoſitus eſt vt ꝓpter timorē cuiuſcunq̄ rei tpalis faciat aliquid prohibitum vel pretermittat aliquid qd̄ eſt p̄ceptum ī lege diuina: talis timor ē peccatum mortale. Item qui libenter audiunt detrahere, ꝓximis ſunt ſicut canes. Quia cū vnus canis leditur tunc oēs concurrūt ꝛ eum lacerāt ꝛ mordent Sic ſimiliter faciūt detractores cum audiūt alicui obloqui: tunc obloquenti applaudunt: inſuper ꝛ verba ſua etiā apponunt Et ſic aīas ſuas ꝓprias occidunt ꝛ mortem eternā incurrunt Cōtra quos dicit Auguſtin⁹. Non accōmodes aures tuas ad percipiendum verba detrahētis ne concipias mortem ī anima tua. Detrahentis eīm ꝛ audientis vtriuſq̄ eſca ē mors anime. Et vt breui⁹ concludam. Detractor ꝛ libēs auditor diabolū portant in lingua. Unde quilibet in quantum poteſt debet cōpeſcere detractores Unde legitur d̄ quodam epō qui erat in purgatorio ꝛ vehemēter affligebat̃ in fetore clerici ſui exiſtentis in inferno ꝛ aſcendentis ad ipſum: quia detractiones eius quandoq̄ audierat ꝛ eum non ſatis corripuerat: q̄ꝫ q̄ꝫ eps̄ ſatis ī ſe bon⁹ fuerat. Item q̄ꝫ infelix ſit lingua detractoris patet per hoc exemplū: Fuit quidam maximus detrator religioſoꝝ ꝛ ſacerdotū ꝛ alioꝝ bonoꝝ hoīm: qui tādē

mortuꝰ ē. Poſt multos vero annos cuȝ aperiebaꝑ ſepulchꝛū eiꝰ: totuȝ corpꝰ eiꝰ putridum erat ṗter linguaȝ eius. Sed rane linguam illā inter ſevoluentes ro/dere non valebant: in ſignum ꝙ lingua illa non erat digna in terraȝ redigi ꝓ eo ꝙ multos homines leſerat: Et miſer il/le homo cuius lingua illa erat. iā in aīa ꝛ poſt iuditium in corpore ꝛ anima in eternum torquebitur: nec tamen conſu/metur. Vn̄ð Apocalyp. xix. Mors fu giet ab eis.

De ſexto ꝑcepto

Non mechaberis. Hoc ſextū ꝑ/ceptū expreſſe prohibet leſionē coniugalem in ꝑſona cōiūcta. ſi/cut ṗcedens ṗceptum ꝓhibebat leſionē alicuius in ꝓpria ꝑſona. Unde ſm Au guſtinū. Illð ṗceptum ꝓhibebat leſio/nem alicuiꝰ in ꝑſona ꝓpria: iſtud aūt om/nem illicitū concubitū: ꝛ hoc implicite. Unde dicitur. Non mechaberis. i. nul li alteri excepto federe matrimoniali te cōmiſcebis: vt dicit gloſa interlinearis.

A ¶ Sciendū tn̄ ꝙ iſtud preceptū trāſgrediuntur ſeptem genera hominū Primi ſunt fornicarij ſicut ſolutus cum ſoluta. Et licet quidā dixerint fornicati onem ſimplicem non eſſe pcc̄m mortale Hoc tamen Henricus de fir. dicit eſſe falſum ꝛ impoſſibile ꝓpter duo. Primo qꝛ fornicatio ſimplex inuenitur ī diuina lege ꝓhibita. Lex autem diuīa nihil ꝓ/hibet niſi peccatum mortale. Secundo patet euidenter quia nihil a participati one celeſtis regni excludit niſi peccatum mortale. Sed ꝓpter ſimplicem fornica/tionem aliquis excluditur a participati one regni celeſtis: vt patet per apoſtolū Ephe. v. Hoc autē ſcitote quoniā for nicator aut immūdus non habet partē ī regno dei. quare. ꝛc̄. Ex quo patet ꝙ luxuria eſt malum peccatum: qꝛ nunꝙ̄ poteſt ſcienter ꝛ voluntarie fieri ſine pec/cato mortali. Homicidium poteſt fieri ſine peccato iuſticia exigēte. vt cū iudex amore iuſticie aliquem occidit. vel etiaȝ quando vim vi repellere decet. vt patȝ in quinto precepto. Item aliquis po/teſt furari ſine peccato in extrema neceſ/ſitate. quia tunc omnia ſunt communia. Item in feſtis poteſt quis laborare ſine peccato. Item quādoꝗ̄ quis poteſt iu rare ſine peccato. Similiter ꝛ iraſci po teſt quis quādoꝗ̄ ſine peccato. ſed nul/lus poteſt fornicari ſine peccato ſcienter quia mortaliter peccat. Ponamꝰ ꝙ ali/quis nullum maluȝ cogitauerit neꝗ̄ di xerit neꝗ̄ fecerit. ꝛ omnia bona egerit ꝙ̄ excogitari poſſunt. ꝛ ſemel fornicetur et ſic decedit ſine penitentia: tūc de neceſſi/tate damnabiꝑ: etiaȝ ſi om̄es miſſe que vſꝗ̄ ad finem mundi celebrabuntur ab eccleſia ꝓ eo celebrarentur nō liberarēt eum a morte eterna. Et ꝓpter illaȝ bre/uem delectatōem omni gaudio celi ꝛ ſo cietate beatorum ṗuabitur Vn̄ Ihero nymus. Qui luxuriatur viuens mortu us eſt.

B ¶ Sciendū ꝙ ad dete/ſtatōem huius fornicatōis que fit cum meretricibus valent tria Primū eſt hoc ꝙ quandoꝗ̄ ſunt coniugate. ꝛ ſic quan do aliqs credit ſe peccare cū talibus ſim plici fornicatōe ipe quādoꝗ̄ committit adulterium. Secūdum quia quādoꝗ̄ talis cōmittit inceſtum. quia quādoꝗ̄ tales meretrices cognite ſunt a conſan/guineis illius qui peccat cum eis. ergo ſi duo conſanguinei peccarent cum vna ſoluta meritrice: tunc ṗmus abſoluitur a ſimplici ſacerdote. ſecundus autē mit titur ad auctoritatem epi. Tertio q̄ cuȝ talibus peccat magno ſe committit diſ/crimini: licet non ſint cōiugate ꝛ affines eius. ipe tamen ſm Guil. lugdunen̄. in ſumma viciorum capitulo de luxuria eque peccat: ac ſi forent. ex quo equalis eſt contemptus.

¶ Defloratio virginum ꝙ̄ magnū peccatum eſt.

SEcūdi ſunt q̄ cōmittūt ſtuprū
qđ eſt illicita defloratio ꝟginū.
L. Ad deteſtatōnem huius
peccati.ſ.ſtupri valent quattuor Primū
eſt magnitudo hui⁹ pcc̄i. q̄ oſtēdit in h
ꝙ ſichen fili⁹ emor q̄ filiā iacob dinam
corrupit interfect⁹ eſt hac đ cauſa cū p̄re
ſuo ⁊ toto populo vrbis ſue: vt legit Ge
neſ. xxxiiij. vbi inuenies hyſtoriā rei ge/
ſte. Secundo quia hoc peccatū aufert
virginitatem que eſt theſaurus incom/
parabilis. Unde Ecc̄i. xxvi. Nō eſt cō
digna ponderatio continentis anime.
Omnia enim viſibilia in terris precellit
dignitas virginitatis. Unde Ambro.
in li. de officijs. Supergreditur virgini
tas conditionē humane nature. ꝑ quā
homines angelis aſſimilant. Itē idem
Qui nō nubunt ⁊ vxores non ducunt ſi
cut angeli in terris ſunt. In ſignū hui⁹
dignitatis debetur eis fructus centeſi
mus. cum coniugatis ſolum debetur tri
ceſimus: ⁊ viduis ſolum ſexageſim⁹ In
ſuper perdito iſto theſauro nunquā re/
cuperari poteſt. Unde Iſidor⁹ đ ſum/
mo bono. Omē peccatū per penitentiā
recipit vulnerum ſanitatem: virginitas
autem ſi labitur nulla penitentia repa/
ratur ad integritatem. Unde etiā Hie
ronymus. Audenter loquor cum etiā
de⁹ omnia poſſit: ſuſcitare tamen nō po
teſt virginem poſt ruinam: valet quidē
liberare de pena: ſed non valet corona/
re corruptā. Tertio quia virgo caſta ē
vxor ⁊ ſponſa chriſti: qui eſt ſummus ſa
cerdos: qui virginē deberet ducere ī vxo
rem: vt habetur Leuitici. xxi. Modo ſi
quis vere diligeret ſponſum virginis id
eſt xp̄m: non ſponſam eius pollueret. h
patet. Si quis maritum alicuius mu/
lieris veraciter ⁊ fideliter diligeret: vxo/
rem eius nullo modo pollueret etiam ſi
vxor cōſentiret ei. Inſuꝑ aduertere de/
beret talis: ꝙ chriſtus qui eſt ſponſus ꝟ
ginis ſcit ⁊ videt ꝙ ſponſam eius pollu/
is. Et ſi hoc tibi fieret cum vxore tua le/
gittima: nōne punires illū ⁊ iraſcereris
ſuꝑ eum qui talē tibi iniuriam ⁊ irreue/
rētiam facerē in coniuge tua. ⁊ cum hoc
te p̄ñte ⁊ vidente. Sic ſimiliter attēden
dum eſt de chriſto cui om̄ia nuda ⁊ aꝑ/
ta ſunt: qui indubitanter talē irreueren
tiam ſibi in ſua ſponſa factam grauit in
te vindicabit niſi penitueris ⁊ eum peni
tētia placaueris. Quarto quia ille q̄ illi
cite deflorat aliquam virginem. aliquā
do ē occaſio mille fornicationum quas
ipa poſtmodum ꝯmittit. quia ille q̄ pri/
mo corrumpit clauſuram vl' ſepē alicu/
ius horti vl' vinee: occaſio ē illius dam/
ni qđ faciūt q̄ poſtea veniūt: q̄r aliter nō
intraſſent Quia eſt cōis regula. ꝙ q̄ oc
caſionem damni dat: damnū feciſſe vi/
detur Et talis virgo ſic corrupta quan/
doq̄ȝ nunq̄ȝ maritū legittimū habebit.
ſed cōmunis oibus erit. ⁊ quotcūq̄ȝ pec
cata ſic ꝑpetrauerit: ille q̄ eam ꝓmitus
violauit omniū reus erit. Sciēdum ꝙ
hec eſt differentia inter ſtuprum ⁊ raptū
Nam ſtuprum eſt illicita defloratio vir/
ginum: ita tamē ꝙ ipa puella ſpōtanea
voluntate in talem defloratōem ꝯſenti/
at Raptus autē dicitur quandocūq̄ȝ ꝑ
raptoris violētiam virgo defloratur Et
talis raptor grauiter peccat. ⁊ debet ex/
communicari cum omnib⁹ ſuis fautori/
bus. vt patȝ. xxxvi. q. ij. ca. i. Unde eti
am dicit extra de adulterio. ꝙ ſi q̄s de/
florat virginem inuitā tenet ducere eā
vel maritare. Sed ſi defloret eam volū
tariam: ad neutrum tenet. In foro ta/
men penitentiali eſt intelligēdum ꝙ pu/
elle ſatiſfaciat vel cum ea componat Er
go ꝯfeſſores debent iniūgere illis q̄ vir/
gines deflorauerunt ꝓ penitentia ꝙ eis
ſatiſfaciant. Tamen nunq̄ȝ poteſt tale
damnū plene recompēſare. quia virgi/
nitas eſt thezaurus incomparabil'. Qȝ
illi defloratores virginū grauiter puni/
antur patȝ ꝑ tale exemplū. Miles qui
dam virginem quādam ſepius corrupe
rat: quo mortuo cum illa ꝓ eo oraret et

fleret: mortuꝰ miles viſibiliter apparẽs
ei voce raucissima illam alloquẽs. Que
dũ quererꝫ cauſam raucitatis eius: ait.
Quia in vocis dulcedine gloriabar can
tilenas luxurioſas ⁊ ſeculares decãtan/
do. Cuius cũ crura nigerrima ⁊ ſcabio/
ſa ⁊ vlceribus plena apparerent: ⁊ inqui
reret cauſam: reſpõdit Quia multũ glo
riabar in cruribus meis de pulchritudi
ne: more militari illa extendẽs ⁊ ornans
ſupbe. nũc inter ſpinas gradior crucior
et vulneror in illis. Illa iterũ dixit. Do
mine q̃s eſt reliquus ſtatus veſter? Et il
le. aperi oculos tuos ⁊ vide. Et reiecit
pallium a pectore quo amictus videba
tur. ⁊ vidit maximũ bufonem ⁊ teterri/
mum pectori eius inherẽtem: ita vt bra
chijs eius collum ſtringeret ⁊ os ſuũ ori
illius iũgeret. Cuius etiam venter ꝑ vẽ
trem dependẽs pedibus eius genitalia
quaſi quibuſdam loris ſtringeret ligare
videbat᷑. Req̃ſitus quare hoc pateret᷑.
Reſpõdit: ꝓ oſculis lubricis q̇bus te ⁊
alias mulieres illicite oſculatus ſũ hec
patior oſcula: pro amplexibus tuis ſtri
gor amplexibus bufonis. pro ope libi/
dinis in genitalibus crucior ſine ceſſatio
ne. Cum mulier q̃reret vtrum ab his
penis eſſꝫ liberãdus: reſpõdit Nõ ores
pro me quia nihil mihi ꝓdeſt. qꝛ eterna
liter damnatus ſum. ⁊ hoc ideo. qꝛ me/
dicinam penitẽtie neglexi. hoc dicto diſ
paruit. Mulier poſtea incluſorum ele
git. ⁊ ibi peccata ſua defleuit.

¶ De adulterio. P

TErcij ſunt q̃ tranſgrediunt᷑ legẽ
coniugalis promiſſionis qui fi/
dem cõiugalis thori temere vio
lantes per adulterium ſe polluũt. Vn/
de dicitur. Adulteratio eſt quaſi ad alte
rum thorum illicita acceſſio. Et iõ adul
terium eſt grauius peccatũ q̃ȝ ſtuprum
quia maior fit iniuria in abuſu mulieris
que alterius poteſtati ſubijcitur Mag
nitudo huiꝰ vicij poteſt oſtendi per ſex.
¶ Primo quia eſt contra ſacramẽtum
matrimonij quod ipſe deus inſtituit in
paradyſo in ſtatu innocentie. vnde fit i/
iuria tanto ſacramẽto: nõ abſqȝ magna
dei cõtumelia. Si monachus ꝓfeſſus
ordinis ſancti benedicti vel alterius ſan
cti peccat tranſgrediendo ordinem quẽ
ille ſanctus inſtituit. quid tũc de illis q̃
tranſgrediũtur ordinem quem deus ꝑ
ſe inſtituit. ſ. matrimonium. ¶ Secun/
do per hoc ꝙ eſt contrarium iuri natu/
rali. Unde etiam ex p̃cepto iuris natu/
ralis eſt hoc. quod tibi nõ vis fieri alte/
ri ne facias. Ergo ſicut tu nõ velles ꝙ
aliquis cum vxore tua peccarꝫ: ſic tu nõ
pecces cum vxore alterius Jus ergo na
turale docet hoiem ꝙ hoc nullo modo
debet facere homini alteri quod odit ſi/
bi fieri ¶ Tertio quia hoc peccatũ exu/
perat oĩe furtum temporale. quia illud
quod ſic aufert ſuo ꝓximo eſt maius q̃/
cunqȝ terrena ſubſtãtia. hoc patꝫ. quia
plus debet diligere vxorem ſuam ſuper
oĩa temporalia. immo ſup oẽs alios ho
mines in mũdo exiſtentes. Vñ Gene
ij. dixit Adam de Eua vxore ſua Prop
ter hoc relinquet homo patrem ⁊ matrẽ
et adherebit vxori ſue. In ſignum hu/
ius multi ſunt qui potius vellent exhe
redari ⁊ omnibus temporalibus priua
ri q̃ȝ hoc malum ſcienter ⁊ voluntarie in
ſuis vxoribus ſuſtinere. ¶ Quarto qꝛ
hoc vicium quodammodo aſſimilatur
homicidio. Cũ eñ vir ⁊ mulier ſint vna
caro: vt patꝫ ex veteri teſtamẽto. vnde
Geñ. ij. ꝙ poſtq̃ȝ miſit dominus ſopo/
rem in adam: tulit vnam de coſtis eius
et inde formauit euã Tũc poſt ſoporẽ ⁊
formationem dixit adam. Hoc os ex
oſſibus meis ⁊ caro de carne mea. Itẽ
in nouo teſtamento. vt habet᷑ in euãge/
lio Marci. x. vbi chriſtꝰ dicit. Iã nõ ſũt
duo ſed vna caro. Ergo q̇ aufert vxorẽ
ſuam alicui. idẽ eſt ac ſi ipm ſibi aufer/
ret. Ergo ꝓhibitio adulterij in decalo/
go immediate ponit᷑ poſt ꝓhibitionem
homicidij. ⁊ ante prohibitionem furti.

Unde Clemēs papa. Quid in oībus
peccatis adulterio grauius: ſcdm em̄ in
penis locū tenet. id eſt in ꝓhibitōibus.
¶ Quinto poteſt oſtendi ꝑ mala que ſe
quunt ex adulterio. Sequitur aūt ex h
peccato homicidia. vñ Dauid cū in ad/
ulterium cecidiſſet fecit interfici militem
ſuū Sequit inde etiā qñq; inceſtus. vt
ſcz q̄s cognoſcat filiam patris ſui vel eiꝰ
vxorem ignorās quis ſit pater eiꝰ. Itē
ſequūtur ex hoc peccato exheredatiōes
Vñ Ecci. xxiiij. Mulier relinquēs ſu
um virū peccabit ſtatuēs hereditatē ex
alieno matrimonio. Sciendū ꝙ mulier
que de adulterio cōcepit filium: ita ꝙ il
le puer qui nō eſt filius ſuſcipit ſibi expē
ſas ab eo qui putat eſſe pater. ⁊ ſuſcipit
hereditatem cū alijs filijs qui ſunt veri
heredes: tūc talis mulier ⁊ ſimilit talis
filius ſpurius ſi hoc ſciēter fecerint ⁊ ad/
miſerint in p̄iudiciū heredū: ambo tam
mulier q̄ȝ ſpurius damnabunt ſi ſic de/
cedūt. Ergo cōſulte agendū eſt mulieri
in tali caſu ſm informatōem diſcreti cō/
feſſoris. Et de hac materia plenius ha
bet in ſumma piſana Adulterium. i. ij.
¶ Sexto poteſt oſtendi grauitas adul
terij ex penis que infligunt pro hoc vi/
cio. Pro quo ſciendū ꝙ adulterium pu
nit quādoq; corꝑaliter: quādoq; tēpo/
ralit: quādoq; ſpūaliter: quādoq; eter/
naliter. Et primo corꝑaliter quandoq;
a deo. vñ. ij. Regū. xij. dixit Nathā ad
Dauid poſtq̄ꝫ ꝯmiſit adulteriū. Nō re
ceder gladius de domo tua vſq; in ſem
piternū: eo ꝙ deſpexeris me ⁊ tulerꝫ vxo
rem vrie ethei. Et quādoq; talis adul
ter ex ꝑmiſſione diuina torq̄tur qñq; h
in preſenti a diabolo in terrorē aliorum
Vñ Petrus damianus dicit ꝙ q̄dam
Exem vir ruſticus in vigilia ſanctoꝝ Geruaſij
et Prothaſij martyrū mane ſurgēs bo/
ues ſuos ad paſcua duxit. ꝗ vicinus ſu/
us ſe illum ſimulans febricitantē: lectuꝫ
vxoris ingredit: quem vxor vt maritū
ſuū febricitantē ⁊ frigus ſuſtinentē am/
plectitur: quam ille cognoſcens ſtatī re/
ceſſit. Nec multo poſt maritus eiꝰ redi/
ens ſtratū recepit: ⁊ debitū petiuit. Cui
vxor exprobrās ait. Optime poterꝫ ho
die ecciam martyꝝ ingredi que tibi cō/
tigua eſt cū ceteris chriſtianis. Cūq; il/
le attētius audiret q̄d illa loqueretur: ⁊
ꝑ ordinem didiciſſet: ꝯſternati mēte ꝯg
nouerūt ſe eſſe deluſos. Tandem ſum/
pto ſpiritu vindictā a domino poſtula/
bant: ⁊ vt latētem adulterum notū face
ret. Mox adulter demone plenus ⁊ ſe/
ipm lacerans eccleſiā intrauit: modo in
altum volans: modo in ima ſe precipi/
tans: modo ad parietem caput elidens
modo ad pauimentū ſe ꝓſternens: tan
dem infelicem animā coram populo ex
alauit. Item quādoq; puniunt tempo
raliter. vt a iure quādoq; fuſtigantur. ⁊
quondam lapidabātur. vt patꝫ Iohis
viij. vbi ſcribe ⁊ phariſei duxerūt mulie/
rem in adulterio dep̄hēſam ad ieſum di
cētes. ꝙ moyſes p̄cepiſſet talem lapida
ri. Tūc chriſtus dixit. Qui ſine pecca/
to eſt veſtrū p̄mus in eam lapidem mit
tat. Si ſi modo oīnes deberent lapida
ri: forte lapides deficerent. ⁊ ſi hic nō: ta
men in futuro ipis cōtinget ſi nō penitu
erint. Item ſpiritualiter. ſ. in p̄uatōe re/
gni celeſtis. Unde apoſtolus. Adulte/
ri regnū dei nō poſſidebūt Item eterna
liter. Unde Apoca. xxi. Erit ꝑs eoꝝ
in ſtagno ⁊ ſulphure ⁊ igne vrēti Ozee
ij. Omnes adulterantes quaſi clibanꝰ
accenſus. Unde exemplū. Legitur ꝙ Exem
quidam vir ſanctus et deuotus orauit
ꝓ vxore ſua defuncta. Illa apparēs di/
xit ei ꝙ ſequeret eam: ⁊ duxit euꝫ ad do
mum teterrimam: in qua vidit demōes
horribiles portantes cupam vnam ig/
neam in quam proiecerunt burgenſem
vnum mortuum de villa ſua ⁊ vxorē al/
terius: ⁊ ibi comburebantur et balnea/
bantur tanq̄ȝ in metallo bullienti. Et
natabant in tali pena tanq̄ȝ piſa in ol/
la bullienti. ⁊ ambo clamauerunt ve ve

ve. Qđ ille audiens ꝑterritus eſt. Tūc vxoꝛ eius dixit ei. Cum his quos bene noſti balnearer ego eternaliter. niſi miſericoꝛdia dei ꝑ penitentiam a peccato me reuocaſſet. Illi eñ duo relicto maritali thoꝛo adulterio ſibiinuicem adheſerūt diu ſimul peccātes: ⁊ hoꝝ peccatoꝛum ego mediatrix fui. ⁊ eis modū ⁊ viaz ad hoc dedi ꝑpetrandum. Sꝫ illis in peccatis moꝛientibꝫ: ego penitētiam ꝑtuli ſalutarem. Tūc vir dixit. Quid tūc eis ꝓfuit confeſſio in agone ⁊ ſacramentoꝝ ſuſceptio? Reſpondit mulier. nihil eis ꝓfuit. quia nō ex charitate ſed ex timoꝛe ꝓceſſit talis cōfeſſio ⁊ penitētia. Vñ apoſtolus. Sola charitas eſt que liberat a moꝛte. Ergo quod nō fit ex charitate nō eſt meritoꝛiū vite eterne E

¶ Quarti trāſgrediunt̄ legem regularis ꝓfeſſionis qui votum continentie q̄ ſe deo aſtrinxerunt miſerabiliter violāt. et iſti peccant contra fidem deo datam et contra veritatem diuine obligatōis qua ſe deo aſtrinxerūt. Unde tales ſacrilegi dicuntur. vt ſunt religioſi ⁊ ſacerdotes in ſacris oꝛdinibus conſtituti. et ſanctemoniales poſtq̄ꝫ per velationem fuerint domino conſecrate. Et hoc peccatum eſt omnibus predictis grauius. quia in eo maioꝛ fit iniuria ipſi deo.

¶ Quinti tranſgrediuntur legem naturalis conditionis. vt inceſtuoſi: qui cum conſanguineis ſuis commiſcētur. quod tamen aliqua animalia bꝛuta facere verentur. vt patet de camelo qui ſue matri pꝛopꝛie naturaliter refugit commiſceri. Unde narrat philoſophus. xi. libꝛo de animalibus. ꝙ quidam oculos cameli cum clamide ſua obtexit. ⁊ ſic matrē ſuam ſubmiſit. Quod cum camelus poſt concubitum cognouiſſet ſtatim calcibꝫ illū peremit ⁊ ſuis pedibus cōculcauit. Itē hoc peccatū hominem quaſi canez reddit Canis eñ in opere ſuo nō ſeruat conſanguinitatem. Item ꝓpter magnitudinem iſtius peccati apoſtolus Paulus tradidit ſathane ad cruciādum illū fornicatoꝛē q̄ cum nouerca ſua peccauit vt habetur. i. ad Choꝛint. v. ¶ Sexti tranſgrediunt̄ legem naturalis inclinatōis: q̄ vitio īdicibili ſe contamināt contra naturam peccātes ⁊ naturalem vſuz coeundi quacunq̄ꝫ arte vel īgenio ꝑuertentes Et hoc peccatū ſm Auguſtinuz eſt grauius oībus aliis: ꝓpter qđ mutum vł īdicibile dicitur eo ꝙ ipm nominare turpiſſimū eſt. Item os dicentis ⁊ ⁊ aures audientis polluuntur inde. vt patet. xxxii. q. v. In eo. Et iſtōd idē peccatum ꝓpter ſuam enoꝛmitatem eſt vnū de peccatis clamātibus ad diuinā vltionem ⁊ eā iugiter poſtulātibus. Unde Gene. xix. dixit dñs. Clamoꝛ ſodomoꝛum ⁊ gomoꝛreoꝝ multiplicatꝰ eſt: ⁊ peccatum eoꝝ aggrauatū eſt nimis Et poſtea dñs quaſi admirās ⁊ dubitans ſuper tāto ſcelere dixit Deſcendā ⁊ videbo vtrum clamoꝛem opere compleuerunt: quaſi diceret. Incredibile mihi videtur homīes tantum flagitiū ꝑpetraſſe: ⁊ tātum pcc̄m ī natura hūana eſſe. Et hec fuit etiā vna cauſa quare chr̄s tam diu diſtulit īcarnari. Etiā in ſignū huiꝰ omnes ſodomite extincti ſunt ī nocte natiuitatis chꝛiſti. Ad deſignandū ꝙ ammō humana natura nunq̄ꝫ incurrere deberet tale peccatum. quā naturā filius dei dignificauit cū homo natus ſit. Et ſciendum ꝙ tales ſodomite peſſimi hoīes ſunt. Unde Geñ. xiii: Homines autē zodomite erant peſſimi: ⁊ peccatoꝛes coram domino nimis. Item grauitas illius peccati patet ex vindicta ſubuerſiōis quinq̄ꝫ ciuitatū. in qua vindicta attendēdum eſt ꝙ dominꝰ non ſolū puniri nocentes voluit. ſed etiam innocētes. ſ. ꝑuulos vniꝰ diei. In hoc eſt ꝓuiſum pueris ne diutiꝰ viuētes exempla patrum ſeq̄rentur ⁊ grauius damnarentur. Et etiam circūiacentes regiones punire voluit. Nec ſolum homines ſed etiaz animalia in terra naſcentia: ipſamq̄ꝫ terraz

deſtruxit: eã conuertẽdo in mare mortuum: in q̃ nihil viuit nec auis nec piſcis. Unde Geñ. xix. Dominus pluit ſup ſodomam et gomorrã ignem et ſulphur de celo ſubuertit ciuitates has et oẽm circa regionem: vniuerſos habitatores vrbiũ et cuncta terre virentia. Et cũ iſta pena punitũ eſt hoc peccatũ a tempore abrae vſq ad hanc diem. et interim longũ ſpacium eſt tranſactum. Quia ab abraam vſq ad xp̃m elapſi ſunt duo milia ſexcẽti ſeptuaginta ſex anni. A chriſto autem iam tranſacti ſunt mille quadringẽti q̃draginta quattuor anni. His ſimul cõputatis ſunt quattuor milia annorum centum et viginti anni. Et adhuc vſq hodie ſemper punitur hoc peccatũ: quod ante tot annos ꝑpetratum eſt. quia nihil poteſt ibi viuere nec auis nec piſcis. Ergo idem locus dicitur iã mare mortuũ. Itẽ nec homo cogitare debet ꝺ tali peccato. Unde vxor ipſius Loth deducta ꝺ ſodomis cum filiabus et marito reſpiciens retro verſa eſt in ſtatuã ſalis: ad oñdendum quantũ diſpliceat deo memoria huius peccati.

Actus matrimonij quãdo eſt peccatum et quãdo non.

Septimi tranſgrediuntur legem naturalis dilectionis: vt ſũt ipſi coniuges concubitũ coniugalem cum nimia libidine exercentes. Ad cuius pleniorem intellectũ eſt notandũ q actus matrimonialis fit ſex modis Primo cũ fit cauſa ꝓlis ꝓcreande ad cultũ dei. et hoc eſt opus pietatis et nullũ peccatũ. ſed potius meritorium. Unde Geñ. i. dixit dominus ad adam et euam Creſcite et multiplicamini. Secũdo cũ fit cauſa reddendi debitum: et hoc eſt actus iuſticie. Unde apoſtolus Uxori vir debitum reddat. Quia quilibet in matrimonio conſtitutus tenetur reddere debitũ cum ab eo exigitur ꝓ loco et tempore Et ſi hoc ex contemptu dimitteret: grauiter peccaret. Et tali modo actus matrimonialis ad reddendũ debitum pro loco et tempore: nullum eſt peccatũ ſed potius meritorium. Tertio cũ fit cauſa fornicationis vitãde: non in ſe ſed in ipſa cõiuge. Et hic actus eſt etiam licitus et nullum eſt peccatũ. non tamen videtur habere rõnem meriti. Et iſto modo antiq patres vſi ſunt actu coniugali cum magno timore dei et cum magna mentis puritate ſolum intẽdẽtes in eo diuini cultus ꝓpagationem. Quarto fit cauſa delectatõis. et tunc diſtinguitur. Uel illã delectatiõem exercet affectu maritali: aut fornicario. Si maritali vtpote ſi delectatio ſiſtat infra terminos matrimonij: ita q eam nõ cognoſceret ſi vxor eius nõ eſſet: ſic ſolũ peccaret venialiter. Si autem affectu fornicario vtputa quãdo affectus delectatõis et ꝯcupiſcentie fertur extra termĩos matrimonij: ita q eã cognoſcere vellet: etiam ſi vxor eius nõ eſſet et tũc peccat mortaliter. quia tũc amor iſtius delectatõis preponitur deo. Quinto ꝯmittitur actus matrimonialis qui dicitur impetuoſus. et eſt iſte actus qui ex ſola libidine ꝓueniẽs metas honeſtatis et rationis tranſcendit. Quod fit p̃mo faciendo libidinem per meretriceas blandicias: aut cauſa explẽde libidinis vt cum vtũtur calidis et incẽtiuis vt potentior ſit ad illud factũ. vel cum conatur facere cum nõ appetat: tunc credo eum mortaliter peccare. xxxij. q. iiij. Origo. Sexto cum cõtra naturã vel naturalem vſum cognoſcit vxorem ſuam: tũc mortaliſſime peccat. quia omne animal naturam ſuam ſeruat: ſic etiam debet hõ. Non enim debet homo eſſe ſicut equus et mulus vel aliud animal brutũ. Unde p̃s Nolite fieri ſicut equus et mulus etc. Iſtud peccatum eſt maximum. ita q predicator propter ſuam turpitudinem nõ audet nominare: immo inter omnes ſpecies luxurie eſt peſſima. Nam quinq ſũt ſpecies luxurie. ſ. ſimplex fornicatio. ſtuprum. adulteriũ. inceſtus. et peccatũ cõ/

tra naturam quod eſt peſſimum. Vñ Gregorius. Grauiſſime peccāt adulteri. ſed grauius inceſtuoſi. ſed oēs trāſcendunt contra naturam delinquentes Unde Auguſtinꝰ. Ualde deteſtabile eſſet ꝙ eſſet mulier accincta gladio ꝛ vir fuſa. Iſtud peccatum clamat ad celum ꝓpter ſuam enormitatem Et eſt maius ꝗ̄ ſi quis cū ꝓpria matre peccaret. Vñ caute eſt de hoc peccato loquendū

¶ Quo tempore ab actu matrimoniali ſit abſtinendum. G

Sciendum ꝙ ſunt quinqꝫ tēpora in q̇bus ab actu matrimoniali abſtinendum eſt. Primū tēpus eſt quadrageſima ante paſcha. q̇a tunc legit̄ in capite ieiunij. Egrediatur ſponſus de cubili ſuo: ꝛ ſponſa de thalamo ſuo. Etiam merito. quia ſicut quis ieiunat a cibo corporali: ſic etiam debet abſtinere a delectatōe carnali. ꝛ vt ipſi peccatori a deo dimittatur quod illicite contra deum ꝑ totum annum viuendo ꝯmiſit: Per iſtud ſacruꝫ tempus ſibi etiam licita abſtrahere debet. Vñ Bern̄. in ſermone de ſanctificatione ieiunij Nā in eo ꝙ ab ipis licitis abſtinemus: ea nobis illicita condonātur que prius cōmiſimus. Unde Ambroſius. Nullꝰ omnino in quadrageſima vxori ſue ante octauas paſce iungat̄ ¶ Secūdum tempus eſt quattuor temporum ꝛ dies rogationum. quia tunc rogat eccleſia pro magnis ꝛ arduis cauſis. Primo rogat deum vt bella ſedet que in vere frequenter fiūt. Secundo vt teneros fructꝰ cōſeruet ꝛ multiplicet. Tertio vt ad receptionem ſpiritusſancti habilitemur. Auguſtinus. Tempore ꝓceſſionis ꝛ ieiuniorum nō licet coniugibus ꝯuenire. qꝛ tunc a licitis abſtinendum eſt vt facilꝰ impetretur quod poſtulatur. Tertium eſt tempore ſacrorum dierum ꝛ ſacraruꝫ noctium. Exemplum Gregorij in libro dialogorum dicit. ꝙ quedam legittima a viro ſuo cognita in ſabbato de nocte et cum die dominica ꝓceſſioni ſe conſūgeret: a diabolo rapiebatur coram omī populo. ꝛ multū vexabatur ꝛ torquebatur ab eo. Quartum eſt tempus infirmitatis feminarum. id eſt tempore menſtrui. quia vt dicit Hieronymus. tunc concipiūtur pueri mēbris cōdemnati ꝛ leproſi. morpheatici ꝛ lunatici. ꝛ tūc patebūt peccata parentum. Quintum eſt tempus pregnationis et purificatiōis. Unde queritur: vtrum liceat petere debitum vel reddere tempore pregnatōis Reſpondeo ſm̄ Petrum lombardū: ſi eſſe poteſt ſine ꝑiculo aborſus: reddi debet. ꝛ etiam poteſt ſine peccato mortali exigi. quia vſus matrimonij nō tm̄ eſt in officium. ſꝫ etiam in remedium. Si vero eſſet periculū pueri exiſtentis in vtero nō debet exigi nec reddi. quia in matrimonio principalior eſt inſtitutio in officium ꝗ̄ in remedium. Similiter poſt ꝑtum. id eſt ante tempus purificatōis nō licet eos conuenire. Unde Auguſtinus Si quis mulieri in puerperio commiſceretur peccatū valde magnū ꝑpetrat. Et mulieres quādoqꝫ ex hoc nō pariūt amplius. quia ſemen viri cum ſanguine mortificatur. ꝛ hoc maxime contingit ſi infra decē dies conueniūt. O quot pueri ſic negligūtur: de quibus reddituri ſūt tales rationem: ſcꝫ parentes. Et valde abſurdū eſt ꝙ homines rationales hoc tempus nō ſeruant. Unde Areſtoteles ij. animalium dicit Femina elephantis impregnata a maſculo omnino nō tāgitur. ꝛ poſt partum quieſcit ꝑ triennium Unde etiam dicit Auguſtinꝰ. ꝙ q̇ tempora predicta nō ſeruant ꝙ tales pueri q̇ tunc concipiuntur efficiuntur epilentici. ceci. claudi. ſurdi. ſtulti. ꝛ obſeſſi a demone. Et tunc patebunt peccata parētum iſtorū in pueris. ¶ Querit̄ vtrum peccent coniuges exigendo vel reddendo debitum in ſolemnitatibus et ieiunijs? Reſpondeo ſm̄ Raymundum. Exactus debet reddere niſi caute ꝛ ſine

periculo poſſit differre. exigere tamē nō
debet in predictis tꝑibus. i. Choꝛ. vij.
Nolite fraudare inuicē: niſi forte ad tē/
pus de ꝯſenſu vt vacetis oꝛatōi. Nam
ꝓpter dies ꝓceſſionis ꝛ ieiunioꝝ conue
nire nō debent. quia etiam a licitis ab
ſtinēdum eſt vt facilius impetreꝛ quod
poſtulaꝛ. xxxiij. q. iiij. Chꝛiſtiano. Idē
diciꝛ de tempoꝛibꝫ feſtiuis. xxxiij. q. iiij.
Quotieſcūqꝫ. Itaqꝫ qui reddit illis tē/
poꝛibus nō peccat Sed q̄ exigit aliqua
infirmitate: vtputa ꝯcupiſcētia ductus
ſine cōtēptu tempoꝛis ſiue eccleſiaſtice
exhoꝛtatōis vel oꝛdinatōis vel aliꝛ pec
cat. Concoꝛdat Thomas. Sꝫ ex iſtis
elici poteſt ꝙ q̄ ꝑtinaciter ꝛ ex contēptu
tempoꝛis ſacri vel oꝛdinatōis ecc̄ie de/
bitum exigit iſtis diebus peccat moꝛta
liter. ſed nō iſta ꝑſona que reddit debi/
tum: cum tamen potius ob reuerētiam
dei ꝛ ſanctoꝝ abſtineret. Ergo acriter
arguendi ſunt illi pertinaces ꝛ obſtina/
ti qui temere exigunt debitum illis die/
bus ſine omni timoꝛe dei.

De ſeptīo p̄cepto

Non furtū facies. A Ubi
ſm Auguſtinū pꝛohibeꝛ om
nis ꝯtractatio rei aliene ꝓue/
niens ex cupiditate vl' iniuria
Et ſic ꝯ illud preceptū peccāt. xvij. ge/
nera hominum. Et ſunt p̄mi raptoꝛes
qui aliena violēter rapiūt. Et tales rap
toꝛes in tribꝫ peioꝛes ſunt diabolo Pri/
mo quia diabolus ſolum toꝛquet in fu/
turo eos qui hic male agunt. Sed illi
econuerſo plus toꝛquent ꝛ ſpoliant bo/
nos q̄ꝫ malos.. Unde Eſaie. lix. Qui
receſſit a malo pꝛede patuit. Et puer/
bioꝝ. xxix. Uiri ſanguinum oderūt ſim
plicem. Diabolus iuſtificare ſe ꝑt in cō/
paratione iſtoꝛum dicens. Ego afflixi
in inferno ſolum illos qui meruerūt Il
li econuerſo illos ſpoliauerūt q̄ nūq̄ꝫ me
ruerunt. Secūdo quia diabolus timet
angeluꝫ hominis ꝛ ſignū crucis ꝛ aquā
benedictam ꝛ nō violētiam facit homi/
ni in coꝛpoꝛe Sed raptoꝛes nec timent
angelum nec etiam ip̄m deuꝫ nec ſignū
crucis: nec aquā b̄n̄dictam: ſed etiā ſuā
ſeuitiam exercent violenter in hominē
eum ſpoliando. Tertio quia in inferno
punit diabolus vbi eſt pꝛop̄us locꝰ toꝛ
mentoꝛum. ſed illi in mundo vbi deꝰ de
dit homini libertatem de ſe ꝛ ſuis rebꝰ
facere ſm voluntatem. Ergo merito il
li raptoꝛes poſſunt dici angeli diaboli
miſſi in mundum ad faciēdum illud in
mundo quod facit diabolus in inferno
Ergo diceꝛ eis in iudicio extremo. Ite
maledicti in ignem eternum qui para/
tus ꝛc̄. Unde queriꝛ. vtrū rapina gra/
uius peccatum ſit q̄ꝫ furtum Reſpōdeo
ſm Thomam in ſumma. q. lx. arti. ix.
ꝙ ſic. Quia violētia magis eſt ꝯtra vo/
luntatem q̄ꝫ ignoꝛantia. Item per rapi
nam nō ſolum infertur iniuria alicui in
rebus. ſed etiam vergitur in quādam
perſone iniuriam. Qꝫ autem homines
iniqui minus verecundātur de rapina
q̄ꝫ de furto: hoc eſt ex eo quia homines
ſenſibilibus inherentes magis gloꝛian
tur de virtute exterioꝛi que magis mani
feſtatur in rapina: q̄ꝫ de virtute interio/
ri que tollitur per peccatum Et ideo mi
nus verecūdantur de rapina ¶ Scien/
dum autem ꝙ non ſolum raptoꝛes ſūt
qui rapiūt: ſed etiam qui pꝛecipiūt ꝛ cō/
ſulunt: ꝛ qui eos ſcienter ad hoſpitia re/
cipiūt. ꝛ qui inde comedūt vel bibunt.
vel qui pꝛo ſuis debitis furtum vel ra/
pinam ſcienter recipiunt: tales tenentur
ad reſtitutionem partis quam habuerūt
B ¶ Si diceres. Quid faciet vxoꝛ
raptoꝛis vel furis: poteſt ne comedere
de rapina vel furto? Ad hoc dicenduꝫ
ſi maritus habeat aliquid de iuſto. de
iſtis rebus debꝫ mulier ſeparatim expē
dere ꝛ victum ſumere Si vero nihil ha
beat niſi de rapina: vel ſi ſit aliquid de
iuſto. hoc tū ita permixtū eſt ꝙ diſcerni

non p̄t: tūc mł'ier ſm doctoꝛes nō debꝫ
de rapina comedere vł' de furto: ſꝫ aliun/
de ſibi victū querere: vł' a cōſanguineis
⁊ amicis: vł' laboꝛe manuū: vt etiā que
rendo elemoſynas hoſtiatim vt d̄t Ho
ſtienſis. Si aūt maritus ſit ita mal⁹ ꝙ
oīno cogat eam viuere d̄ reb⁹ rapt꜎: nec
etiā poſſit ſibi aliūde victū conq̄rere: tūc
ne fame moꝛiať: reſtat ei tripł'x remediū
Pꝛimū ꝙ viuat d̄ dote vł' de ſpōſalitio.
Nā vt dicit gloſa. in hoc caſu p̄t recupe/
rare dotē: etiā ſtante matrimonio. Se
cundū remediū eſt vt denūciet ep̄o q̄ p̄t
cōpellere maritū vt paſcat vxoꝛē d̄ iuſto
ij. q. i. Si peccauerit Vł' cōmittat eam
alicui ꝑſone honeſte: que de honeſto lu/
cro ſibi pꝛouideat: vt habeť extra de pi/
gnoꝛibus. Ex litteris. Tertiū remediū
eſt ſi ſit tā in arto poſita ꝙ de nullo alio
poſſit ſibi victū exq̄rere vł' inuenire: tunc
p̄t viuere d̄ rapina: quia neceſſitas legē
non hꝫ Et quicquid ſic exp̄ēderit: dolen
ter ſumat ⁊ vtatur ſcd̄m ꝙ para⁹ p̄t ad
ſubleuandū ſolū neceſſitatē ⁊ ꝓponat fir
miter reſtituere q̄ꝫ citius poterit quicq̄d
inde ſumpſerit. Semꝑ tn̄ vxoꝛ teneť vi/
ro debitū reddere in caſib⁹ ſupꝛadictis:
⁊ econuerſo ¶ Eſt tn̄ ſciendū ꝙ quāuis
vxoꝛ de oue vel boue vel alia re rapta in
ſpecie cōmedere non poterit extra caſuꝫ
vltime neceſſitatis: tamen ea vendita d̄
p̄cio nutriri p̄t: cui⁹ rō eſt. Cū enī res ra
pta venditur: tunc in p̄cio dato vitiū fur
ti vel rapine purgatur ꝑ hoc ꝙ emēs vo/
luntarie dando pꝛeciuꝫ trāſtulit dñium
Unde p̄ciū illud licite quilibet pōt reci
pere ab eo nec teneť reſtituere. Quidaꝫ
tamen magni doctoꝛes dicūt ꝙ vxoꝛ li/
cite p̄t vti reb⁹ ſic ꝑmixtus: dū tn̄ in mēte
habeat ꝙ libenter vellet viuere de licitis
acquiſitis. ¶ Sciendū aūt ꝙ nulli hoī
licet comedere de rapina ⁊ furto pꝛeť q̄ꝫ
in neceſſitat꜎ articulo: nec elemoſyne dā
de ſunt de talibus: ſed reſtituende ſt꜎ he
redib⁹. Unde legiť ꝙ quidam miles ra
puit pauperi vidue vnā vaccā. Que cuꝫ
fleret ⁊ inſtanter peteret vt ei vaccaꝫ reſti
tueret ꝓpť paruos pueros q̄s habuit.
Rn̄dit. Si ego tibi eam non acciperes
tunc ali⁹ ſequens me tibi eā acciperet: et
ſic vaccam retinuit ⁊ receſſit. Poſt moꝛtē
eius punit⁹ eſt a diuerſis demonib⁹ Et
vnus eū inter ceteros inceſſanter ⁊ infa/
tigabiliter puniuit. Tunc ille dānatus
dixit ad talem demonē. Cur me tam cō
tinue ꝑſequeris ⁊ punis magis q̄ꝫ aliq̄s
alioꝝ: Reſpōdit Si ego nō facerē tunc
ali⁹ faceret. Hec ſunt ỽba q̄ ꝓtuliſti dñi
pauperi vidue vaccam recepiſti ⁊ violen
ter rapuiſti. ¶ Scd̄i ſunt qui ꝑ
īdebitas exactōes a ſubdit꜎ bona extoꝛ
quent. Ubi ſciendūꝫ ꝙ licite vltra debi
tum cēſum null⁹ dñs p̄t aliquid extoꝛq̄
re a ſubditis ſine pcc̄o. Ex cauſis tn̄ ra
tionabilib⁹ p̄t petē moderatū ſubſidiū:
dūmō hoc petat ſine exactōe. ¶ Et pꝛi
mus caſus q̄ vltra cēſum dño licet pete
re moderatū ſubſidiū: eſt ꝓ defenſione
patrie: vtputa cū patria iniuſte ab ho/
ſtib⁹ inuadiť: tunc enī ſubditi non ſoluꝫ
teneńť res ſuas impartiri: ſed etiā tenen
tuř ad hoc coꝛpoꝛaliť laboꝛare. Scd̄s
caſus ſi ſit capt⁹ in iuſto bello. Terti⁹
ſi ex iuſſu p̄ncipis vł' pape vł' ꝓpł'i debe/
at ire ꝯtra hereticos vł' paganos Quar
tus eſt ſi debet filium militare vł' filiam
deſponſare. In oībus his ⁊ ſimilib⁹ p̄t
licite a ſubditis petere ſubſidiū modera
tum. Sed ſi dñs vult ludere in aleis ⁊ ī
alijs vanitatib⁹ vult expendere vltra vi/
res: ꝓpter tales cauſas non licet quicq̄ꝫ
exigere a ſubditis: ⁊ ſi exegerit tenetur re
ſtituere ſm Guil. extra de conſue. ī fine.
¶ Sciendū ꝙ qui vltra debitū cenſum
accipiūt a ſubditis niſi in caſib⁹ cōceſſis
⁊ iam enumeratis: ꝓditoꝛes dicunť Et
rō eſt: q꞉ eandē fidem debet dñs ſubdi/
to: quā ſubditus dño Sed ſi ſubditus
capi faceret dñm: vł' aliud malū ei face/
ret: diceretur ꝓditoꝛ. Et ſil'e eſt de dño
quo ad deū. Sed ſi diceres ſi non eſſet
meus ſubditus nō facerem. Reſpōdeo

Nō ịd̄o eū tibi dn̄s cōmiſit vt eū ſpolia/
res: ꝫ vt eū ꝓtegeres. Et tal' eſt dn̄atio
diabolica q̄ affligit ſubditos ſuos ſui/
entes ſibi ꝛ illos magis q̄ ſibi magꝫ ſuie
rūt. Itē tales iuditium dei ſine miſcd̄ia
merent̄: q꞉ talit̄ exhibebit ſe eis dn̄s q̄/
les ipi ſe exhibuerūt ſuis ſubditis. Vn̄
Luc. vi. Eadē mēſura q̄ menſi fueritis
ꝛc. Vn̄ exemplū legit̄ ꝙ q̄dā miles ha
buit prēm ꝛ mr̄em q̄ multū fuerūt miſe/
ricordes ꝛ timētes deū. Sꝫ parētibꝫ de
functis filiꝰ factꝰ eſt opp̄ſſor ſubditorū ꝛ
pauperū: ꝛ cū argueret̄ ab amicꝭ ꝛ reli/
gioſis q̄re tantū ſpoliaret ſuos paupēs
ſubditos. R̄ndit: oues nr̄e ſunt: ịd̄o de
bemꝰ eas tōdere ꝛ vti eis. Tādē volēs
eū d̄s ab hoc errore reuocare ꝓpt̄ ſuitiū
q̄d in iuuētute ſibi exhibuit miſit ad euꝫ
angelū q̄ rapto eo oñdit ei pulcherrimū
palatiū in q̊ erāt hoīes veſtiti aureis ve/
ſtibꝫ ꝛ cantabāt dulciſſime: ꝛ oīa gn̄a or
ganorū audiebant̄ in palatio illo: q̄ au/
diens tātū gaudiū volebat intrare ꝛ re/
pulſus eſt a cuſtode porte dicēte. Quō
vis intrare iſtud mūdiſſimū ꝛ ꝛ pulcher
rimū palatiū cū habeas veſtē ſanguino
lentā. Qui cū reſpexiſſet vidit ſe reſperſū
ſanguine. Cui angelꝰ. Iſte ē ſanguis ꝛ
labor pauperū quē tu violent̄ ꝛ ſine iure
exactōes faciēs i ſubditos accepiſti. Si
igit̄ vis intrare iſtd̄ palatiuꝫ reijcias a te
iſtā veſtē: Qui ad ſe rediēs vitā in meliꝰ
cōmutauit ꝛ oīa iniuſte recepta reſtituit
ꝛ poſtea eis multū miſericors fuit ꝛ vitā
ſuā in bono finiuit. ¶ Tertij ſūt q̄ ꝓpter
debita dn̄orū ciues ꝛ alios ſubditos in/
debite pignorant q̄d eſt rapina corā d̄o
qn̄ ſic res pauperū indebite pignorātur
dimiſſis rebꝫ p̄ncipaliū debitorū. ſ. dn̄o
rū. Sed heu iam cōe eſt ꝙ ruſtici ꝛ mer/
catores totam guerrā luunt: qui nunq̄
cauſam vl' occaſiōem ad hoc dederunt:
Et tales paupēs merito eſſent marty/
res xp̄i: ſi patient̄ hoc ſuſtinerēt: ꝛ cuꝫ h̊
ſibi a p̄ctis cauerēt. D ¶ Quarti
ſūt q̄ mercedē alioꝝ iniurioſe detinēt ꝛ cō/
ſeruant. Vbi ſciēdū ꝙ iniurioſe detinē/
tes mercedē alienā tripl'r peccāt ꝛ tripl'x
malū incurrūt. Primū eſt ꝙ iram dei g̃/
uiſſimeꝫ ſe ꝓuocant: q̄d pꝫ. q꞉ illd̄ ē vnū
pc̄c̄m de clamantibꝫ: ꝛ in auribꝫ dei cla/
morē diuīe vltiōis iugit̄ expoſtulantibꝫ
Dicit̄ eī pc̄c̄m clamare: q꞉ ſua enormi/
tate deū ꝓuocat ad vindictā. ꝛ talia pec
cata ſūt q̄tuor vt pꝫ ſup̄. v. B. ¶ Qui
ti q̄ vtunt̄ re apd̄ ipos depoſita vl' etꝫ ip/
ſis accōmodata ad aliū vſum q̄ꝫ eis con
ceſſa eſt. Vel etiā vtunt̄ pignore: tales
furtū cōmittūt ꝛ cōtra dei p̄ceptū faciūt
E ¶ Sexti ſūt ſacrilegi q̄ rē ſacraꝫ fu
rant̄ ſiue auferūt de loco ſacro ſiue nō ſa
cro: vt pꝫ. xvij. q. iiij. q̄ſqꝫ. Et tale furtū
d̄r ꝓprie ſacrilegiū: q̄d etiaꝫ cōmittit̄ cuꝫ
q̄s facit iniuriaꝫ clericis vl' pſonis eccleſi
aſticis: eos. ſ. detinēdo vl' eorū res aufe/
rēdo: tales eī ſacrilegi ſūt excōicati ipo
facto ꝛ p̄uati pceptōe ſacramētorū. Que
rit̄ vtꝝ reliquie ſctōꝝ poſſint furtiue ſub
trahi vt honorabiliꝰ reponant̄: R̄ndeo
ſm Guil. nō. nam ſacrilegiū eſt q̄ticſcūꝫ
q̄ꝫ auffert̄ ſacꝝ d̄ ſacro: vl' ſacꝝ d̄ n̄ ſacro
Et nota ꝙ reliq̄as emere vl' vēdere ſm
Raymundū ſymoniacum eſt. F
¶ Septimi ſūt qui furtum cōmittunt
Vnde queritur vtrum in re parua com/
mittat̄ furtum ſicut in re magna. Reſpō
deo ꝙ ſic q꞉ in furto nō q̄d ablatū eſt ſꝫ
mens furantis attendit̄. xiiij. q. vi. c. vl.
Et hoc intelligendū eſt qn̄ volūtas ē ta
lis ꝙ etiam maiora ſubtraheret ſi poſſꝫ
Vel qn̄ ex ablatōe parue rei dn̄s itelli/
gitur grauari. Nam ſic d̄r Tho. ſa ſe.
q. lxvi. Si aliq̄s res minimas furtie ac
cipiat per quas homo n̄ reputat ſibi no/
cumētū inferri: ꝛ ille q̄ accipit poſſit pre/
ſumere hoc nō eſſe ꝯtra voluntateꝫ dn̄i
excuſat̄. Alias furtū ſemp̄ eſt peccatum
mortale q꞉ eſt ꝯtra dilectioneꝫ ꝓximi cui
infertur nocumētuꝫ. Vnd̄ etiā in talibꝫ
minimis ſi quis habeat animū furandi
ꝛ inferendi nocumentuꝫ ꝓximo erit pec/
catū mortale: vt Tho. ibidē dicit. Hoc

ſumme aduertendum eſt q non ſolū fur
tum notabile: ſed furtum paruū eſt pↄicu
loſum homini. Unde ſi decem furarent
vnam aucam ⁊ eam comederent q̈libet
tenetur reſtituere partem que eum con/
tingit ſi vult indulgentiam ⁊ remiſſionē
peccatoꝝ conſequi. Similiter intelligit
de his qui gramina de pratis aliorum
metunt: vel cum pecoribus ſuis ſcienter
damna proximis in ſegetibus vel pra/
tis inferunt: Item qui fructus arbo/
rum vel rapas agrorum ſubtrahunt cō
tra voluntatem proximorum. Item ve
natores qui cum equis et canibus ſuis
hominibus in ſegetibus ⁊ frumētis ſuis
damna inferunt. ¶ Item vectores qui
cum curribus ſuis per ſata agrorum va
dunt ⁊ ſic eis damnum inferunt ⁊ ſic de
alijs. Item ruſtici qui quādoq₃ agros
aliorum ꝓximorum ſibi contiguos cū
aratro diminuunt ⁊ ſuos augmentant.
Unde exemplū in dialo. ceſarij. vbi le/
gitur q ruſtico cuidā morituro diabol⁹
aſſiſtens palum igneum in os eius mit
tere minabatur. Ille culpā nō ignorās
quocūq₃ ſe vertebat ſemꝑ diabolū ꝑſen/
tem vidit qui habebat palū: iſte quidē
cuidam vicino ſuo ſubtraxerat de agro
ei⁹ vt agrū ſuū augmentaret. Ad quē
cogēte iā dicta neceſſitate ſuos amicos
tranſmiſit ⁊ ablata reſtituere ꝓmiſit ⁊ ve
niā poſtulauit. q̈b⁹ ille rn̄dit. Nō igno/
ſco: ſinite eū bn̄ torqueri. Iteꝝ tenet vt
prius: ⁊ iteꝝ mittit nuncios vt ꝑus: ſed
veniam non conſequitur. Tertio cū la
chrymis venientib⁹ ⁊ dicentib⁹: q miſer
ille non pōt mori nec viuere. Reſpondit
Modo bene vindicat⁹ ſū: modo remit/
tam. Ab illa igit hora omnis terror dia
boli abſceſſit. ¶ Itē exēplū d pa/
rentib⁹ qui debēt pueros ſuos fideliter
informare q ipis nec alicui alteri homi/
ni aliquid ſubtrahant ⁊ furtiue recipiāt
Unde legit q quidam puer defunct⁹ ē
⁊ iudici ꝑſentatus: quē puer quaſi per
velamen cōtemplabatur: multumq₃ ei
ſeuerus videbatur. Diabolus aūt eun/
dem puerum accuſabat dicens Domine
iudica ſm iuſticiam: quia puer iſte ger/
mano ſuo obulum furatus eſt: nec inde
fecit penitentiam. nec reſtituit ablatum
Cui dn̄s. Velles vt ꝓ tantillo hūc pu
erum damnarem? Supplicantibus ꝓ
puero quibuſdam ſanctis quibus puer
ſeruierat culpa pueri remittitur. Sed ꝑ/
ceptum iudicis puer ad puteum igneū
ꝓijcitur: in quo tantā penam ſuſtinuit
q poſtmodū hanc verbis exprimere nō
potuit. Poſtea de puteo extractus iudi
cem iocundum ⁊ dulcem inuenit. Data
q₃ ſententia anima corpori reſtituitur. ⁊
obulum ſoluere iuſſus eſt. Et mirātib⁹
cunctis qui aderant per ſigna que in eo
inuenerunt verbis eius compulſi ſūt cre
dere. Item q homo poſt hanc vitā pu
niatur pro minimis rebus patet ꝑ tale
exemplū. Nam filius cuiuſdam duciſſe
decedens confeſſus eſt (q̄uis tātū eſſē
nouem annorum) qui poſt mortem ap/
parens dixit matri ſue ſe eſſe in valde
magna pena purgatorij: quia nō ſoluiſ/
ſet quedā debita que accōmodauerat a
familia patris ſui ad ludos faciendos ⁊
globos emendos: nec de hoc memor fu
it in morte vt ſoluiſſet tales hallēſes Et
petiuit a matre vt pro ſe ſolueret: ⁊ ſic pe
na ſua finem haberet. Reſpondit ſe li/
bent velle facere. Et inquiſitiōe facta fe
cit omnes tales hallenſes ſoluere famu
lis ⁊ famulabus ſuis: qui ei illos hallen
ſes conceſſerant. poſtmodum autē pu/
er apparuit matri in magna claritate iti
mans q eſſet liberatus a pena. ⁊ poſit⁹
in felicitate maxima.

¶ De vxorib⁹ q̄ furā
tur viris ſuis.

Octaui ſūt vxores que furant vi/
ris ſuis: et res virorum furtiue
ſubtrahunt: de ipis contra vo/
luntatem virorum ſeu maritorū elemo/
ſynas faciunt: quod fieri non debet. vn
de ſcribitur: xxxiij. q. iiij. Nihil. ⁊c. Sꝫ

nunq̄d vxoꝛ in aliquo caſu p̄t facere ele/
moſynā ſine licentia viri. Rñdeo ꝙ ſic:
⁊ hoc in triplici caſu. Primo ſi vxoꝛ fue
rit lucratiua: Scd̄o ſi habuerit res pa
rafernales ⁊ ꝓpꝛias preter dotē vbi hu/
iuſmodi parafernalia locū ꝺ cōſuetudīe
habent ⁊ vxoꝛis ſunt: p̄t de illis etiā iui
to marito elemoſynā facere Tertio ſi fa
ciat elemoſynam de reb⁹ ſue diſpenſati/
oni cōmiſſis: puta ꝺ pane ⁊ vino ⁊ hmōi
(nam de approbato moꝛe h̄ ſolēt ad di/
penſatōē vxoꝛū ꝑtinere) poteſt ⁊ de
bet facere elemoſynas: moderate tamē
ꝙ egeſtatem coniugi non inducat. Et
debet ſibi foꝛmare conſcientiam ꝙ non
diſpliceat viro: lꝫ aliqñ diſplicuerit ⁊ ꝓhi
buerit. Quia aliqñ ꝓhibent vt tēperent
vxoꝛes: non tamen ex toto ſed ab exceſ/
ſu. Poteſt etiam ſibi foꝛmare conſcienti
am ex miſeria paupis: cogitans ꝙ ſi ma
ritus videret placeret ei ꝙ ſibi fieret ele/
moſyna. ¶ Quid tunc dicendū eſt de il
lis mulieribus que furantur maritis: ⁊
illa ſupflue ⁊ inutiliter expēdunt ſcꝫ in ſu
ꝑbia veſtium vel cinguloꝝ vel peploꝝum
⁊ etiam quandoqꝫ in conuiuijs cum vi/
ri abſentes ſunt multa expendunt: qꝺ ē
contra vnū capitulū de regula matrimo
niali. Quia exiſtētes in matrimonio de
bent ſibi inuicem eſſe fideles in reb⁹ tem
poꝛalib⁹ ⁊ vnus non ſubtrahere alij ⁊ in
utiliter expendere. Item rep̄hendendi
ſunt iſti parci viri qui recludunt oīa bōa
ſua ab vxoꝛibus nullā eis poteſtatē cō/
mittentes tanquā ancille ⁊ famľe. H̄ illi
facere deberent ſolū qui habent vxoēs
tales quales: ne occaſio mali eis eēt po/
teſtas talis rerum tempoꝛaliū Sed eis
qui ꝓbas ⁊ hōeſtas: ⁊ timētes deū ⁊ cō
ſcientioſas etiam ꝓbatas vxoꝛes habēt
non eſt facienda talis recluſio. Quia ex
hoc datur talib⁹ mulierib⁹ occaſio furā/
di: quia oīa debent eſſe illis cōmunia ſi
mul ſcꝫ tā viro q̄ꝫ mulieri: exēplo p̄mitiue
eccľie: vt dr̄ Actuū. 4 Erant ill' oīa cōia
Si cū hoc oīb⁹ xp̄ianis fuit: multo foꝛ
tius debet eſſe illis qui ſunt ſimul in ma
trimonio. Hoc etiam videt̃ chr̄s appꝛo/
bare in euangelio dicens. Iā non ſunt
duo ſed vna caro: Ex hoc ſequit̃ ꝙ mul
to minus res illoꝝ debēt eſſe diuiſe Sci
enduꝫ aūt ꝙ mulier ꝓba ⁊ honeſta ⁊ mi
ſericoꝛs quandoqꝫ facit hoīem crudeleꝫ
piū ⁊ miſericoꝛdem. Exemplū legitur ꝙ
quedam nobilis dña multū compatie/
batur infirmis maxime tñ lepꝛoſis Vir
aūt nobilis ⁊ potēs tantū abominaba
tur lepꝛoſos ꝙ eos videre non poterat.
Qui quadam die equitabat ad venati
onē. Tūc quidā lepꝛoſus apparēs an/
te ianuā ſuā id eſt illius nobilis ⁊ rauca
voce clamare cepit Quē moxvt dña au
diuit ad eū deſcendit ⁊ q̄ſiuit ſi vellet cō
mederet ⁊ bibere? Et ille: Ecce hic cruci/
oꝛ vehementi ſolis ardoꝛe nō manduca
bo neqꝫ bibā niſi me tuleris in domū tu
am. Et illa: Nunquid noſti quātū do/
minus me⁹ abhoꝛreat lepꝛoſos? ⁊ ipe ci
to rediet de venatōe: ⁊ ſi te in domo iue/
niret: foꝛſan me ⁊ te interficeret: Illo ge
mente ⁊ ploꝛante: dña non potuit ei⁹ la
chꝛymas ſuſtinere: ſed ꝓpꝛijs brachijs ī
domū poꝛtauit: eūqꝫ rogauit vt come/
deret: nullo mō voluit niſi eū dña in ꝓ/
pꝛiam camerā ⁊ in ꝓpꝛiū lectum deferꝛꝫ
Ibi eñ deſiderabat quieſcere añ q̄ꝫ cō/
mederet. Dum ergo illa gemitū ⁊ fletuꝫ
eius tantū ferꝛe nō poterat poꝛtauit euꝫ
ꝓpꝛijs humeris ad camerā ſuā: ⁊ in le/
cto ſuo eū quieſcere fecit: ⁊ coopertoꝛio p̄ci
oſo coꝛpus ei⁹ cooperiens. Et ecce vir ꝺ
venatōe veniens dixit mulieri. Api mi/
hi cameram illā vt requieſcam poſt eſtū
ſolis. Cumqꝫ illa aliquantuluꝫ tardaret
timēs ꝺ moꝛte lepꝛoſi ⁊ ſua: dñs cuꝫ ma
gna indignatiōe camerā intrauit: ⁊ ſatꝫ
cito poſt reuerſus ad vxoꝛē ait. Dō in/
q̄t bñ feciſti ꝙ lectū meū optime p̄paſti:
ſ; miroꝛ vbi talis ſpēs aromaticas repe/
riſti q̄b⁹ tota camera reſperſa eſt tāto ſcꝫ
odoꝛe ſuauitatꝫ qꝛ mihi viſum ē ꝙ fuerim
in paradiſo. Quo audito mlier q̄ nō ni

ſi mortē expectauit: ingreſſa camerā ita īuenit: ſꝫ leproſū minime īuenit: q̄ ꝑ ad/miratōe ⁊ miracl'i magnitudīe oīa ꝑ or/dinē marito itīmauit. Ille valde cōpunctus q̄ ꝑus q̄ſi leo fuit: mā ſueſcere cepit ſicut agn⁹ ⁊ poſtea paupes ⁊ maxime le/proſos ſp dilexit: ⁊ vitā ſuā cū vxore ſua in bono finiuit. Vn̄ apl's. i. Corin. 7. Saluat vir infidelis ꝑ mulierē fidelem

I ¶ Noni ſunt ſerui ⁊ ancille q̄ res dñoꝝ ſuoꝝ furtiue ⁊ inutilit' cōſumūt vl' etiā de reb⁹ dñoꝝ ipis iuitis elemoſynā faciūt. Tales em̄ ꝓpter piā intētōem a pcc̄o mortali non excuſant. Vn̄ querit vtꝝ ſuus vl' ancilla i aliquo caſu poſſit elemoſynas facere de reb⁹ dñi ſui. Rñ/deo ſm Tho i. 4. diſt. 15. Serui ancil/le ⁊ famuli nō pñt elemoſynas dare d̄ rebus dñoꝝ ſuoꝝ ſine eoꝝ cōſenſu niſi pa/nē vel brodiū ⁊ hmōi q̄ nō inferunt ſenſi/bile nocumētū. Itē rephendēde ſūt q̄/dā ancille q̄ ꝑmittūt qn̄q̄ cōmeſtibilia ꝑire ſicut brodiū pulmētū ⁊ hmōi q̄ no/lunt laborē hr̄e vt pauperib⁹ talia ſerua/rent ⁊ ipis darent: q̄ſuis quandoq̄ dñs vel dña illō libent' videret: ⁊ eis bñ placeret. Sꝫ iſte ancille ꝓpt' pigritiā ſuā nolunt illa fragmenta colligere q̄ ſupſunt ⁊ pauperib⁹ erogare: ſꝫ potius canibus ⁊ porcis tribuunt: ⁊ ſic paupes egere per/mittūt. Et de his deſtrictā rōem redditurī ſūt deo oipotēti q̄ pauperib⁹ vtilia fuiſſent ſi eis diſtribuiſſent. Itē rephendendi ſūt ſui ⁊ ancille q̄ furtiue bōa do/minoꝝ ſuoꝝ ſubtrahūt ⁊ ea crapuloſe cōſumūt faciētes ꝯuiuia. Poſtq̄ domin⁹ ⁊ dña dormitū iuerī: tūc pmo tales lau/te i comedēdo ⁊ bibēdo viuere incipiūt. Tales em̄ tenent' ꝯfiteri ⁊ dñis ſuis ſa/tiſfacere cū alias habeāt ſatis cōmede/re ⁊ bibere. ¶ Itē etiā rephendēdi ſunt dñi ⁊ dñe q̄ ſuis ⁊ ancillis nō neceſſaria ſua adminiſtrāt: ⁊ eos in laborib⁹ nimis aggrauāt ⁊ eos vilipendūt ꝟbis ⁊ factis maledicēdo eis vl' alias iīurias irrogando. cū tñ xp̄s dicat i euangelio Qd̄ vni ex minimis meis feciſtis ⁊c.

¶ Decimi ſunt artifices ⁊ mechanici qui opera ſua fraudulenter faciunt. ⁊ ſic ꝓximos ſuos decipiūt: malū ꝓ bono vendētes. Contra quos dicit ꝓpha. Ve qui dicitꝫ bo/num malū ⁊ malū bonū. Verbi grā ſi/cut faber q̄ ꝑmittit ſe facturū aliquid d̄ bono ferro: ⁊ oppoſitū facit. ſcꝫ de ferro minus bono Similiter ſutor q̄ ꝑmittit ſe de bono coreo facturum calceos ſiue ocreas. ⁊ oppoſitū facit. Etiam ipi ſar/tores q̄ ſciſſuras nouas inueniūt ⁊ nouitates in ſciſſionibus veſtimētoꝝ. q⁊ ſm Henricū de haſſia ſup Geneſim. Nō licet excogitare tales nouitates ⁊ vanita/tes. ⁊ multo minus licet eis facere ⁊ pre/parare: niſi cauſa expoſcat Rō huius ē quia nullus debet ꝓuocare ꝓximuꝫ ad peccatum vel iuuare ad vanitatem. Ergo q̄ excogitāt ⁊ q̄ faciunt nouitates ta/les quibus ad peccandū vtunt' hoīes ꝑticipes erūt illoꝝ peccatoꝝ. q⁊ qui occa/ſionem damni dat: damnū dediſſe videtur. Item artifices q̄ nimiū pro ſalario recipiūt plus ſcꝫ q̄ꝫ meruerūt. Itē artifices ⁊ laboratores q̄ ſtatutū ⁊ conſuetum ꝑciuꝫ recipiūt: ſꝫ infideliter laborāt ⁊ deſidioſe. q⁊ quādoq̄ ꝑ tres dies laborāt quod in duob⁹ ꝑficere poſſent. ⁊ ſic de alijs. Et tales hoīes penitere ⁊ cōfiteri debent ꝓ hmōi exceſſibus. quia vnuſ/quiſq̄ redditurus eſt rationē in die iu/dicij de ſuo labore et de ſuo artificio.

L ¶ Undecimi ſunt inuētores rerū quia qui rē inuētam nō reſtituit raptor iudicatur. prout legitur. xxiiij. q. v. ca. ꝑmo. Si quid inueniſti ⁊ non reſtituiſti rapuiſti. Unde Auguſtinus de verbis apoſtoli. Quod inueniſti ⁊ non reddidiſti rapuiſti. quantum potuiſti feciſti. q⁊ nō plus potuiſti. ideo nō plus feciſti. q̄ alienum negat ſi potuit tollit. Vn̄ etiā Origenes ſup Leuiticum. Multi ſine peccato putāt eſſe. alienū cū inuenerint ſi teneāt: ⁊ dicūt deus mihi dedit. ꝗ nō debeo reddere. Diſcant autē peccatum

ſıꝉe eſſe rapie ſi q̄d inuētū ñ reddāt. Ad
h̄ āt vt ille q̇ rē alienā īuenit euadat pe/
nā furti: tūc ſm Henricū d̄ firmaria: d3
publice denūciare ꝙ ille cui⁹ fuit res ve
niat: ⁊ ſi certa iudicia exp̄ſſerit ſibi reddat
vł ſm Hoſtien. Si ille ñ venerit cuius
res fuerit: eroget paupibꝫ: vł ipe idē in
uētor tenere p̄t illā rē ſi ē idigēs ⁊ paup.
Et h̄ ſ3 q̄ſdā autoritate penitētiarij ſui
ſeu ſui dioceſani ſi forte ſibi retinuerit di
ſpēſatōem taliū reꝝ q̄ dicunt̄ vage reſti/
tutōis. D ¶ Duodecimi ſūt ho/
ſpites q̇ vulgarit̄ dicunt̄. ſtubenreuber.
q̇ nimiū cōputāt hoībꝫ ſecū comedētibꝫ
⁊ hoſpitibꝫ. Q2 tales debēt moderate
hoſpitibꝫ ſuis cōputare Sic tñ ꝙ eis ꝓ
laboribꝫ ⁊ occupatiōibꝫ ſuis ſatiſfiēt: q2
q̇cūq3 tal' vltra debitū ⁊ nimis exceſſiue
ſuos ꝓximos taliter exactionando ag/
grauat nimiū cōputādo ſcient' ⁊ ex ꝓpo/
ſito tenet̄ ad ſatiſfactōe3 taliū ¶ Scien/
dū et3 ꝙ iſti hoſpites ꝓpt' lucꝝ tp̄ale pre
parant cibaria ꝓhibita atq3 illicita ſuis
hoſpitibꝫ q̇ ſt3 fortes ⁊ ſani ⁊ bñ poſſēt vti
cibo q̄drageſimali. p̄ticipes ſe faciūt illo
rū peccoꝝ Verbi grā. Sic reptū ē in q̄/
drageſima ī vna q̄rta feria ī q̄ fuit anga
ria: ⁊ cū3 h̄ fuit vigilia apl'ī Matthie ꝙ
pl'es fortes ſani ⁊ robuſti vſi ſūt d̄ lactici/
nijs ⁊ alias habuiſſēt ſufficiētiā d̄ cib̄ q̄/
drageſimalibꝫ/ ī q̄ ñ modicū peccāt tā co
medētes q̄3 et3 illi q̇ admīſtrāt ꝓpt' lucrū
eis talia fercl'a. Et rō ē: q2 ī tota q̄drage
ſima ſm Thomam ſc̄da ſc̄de. q. cxlvij.
interdicunt̄ vniuerſalit' oua ⁊ oīa lacti/
cinia. A ¶ Tredecimi ſūt q̇ plebanū
defraudāt in oblatōibꝫ ⁊ decimis ⁊ alijs
ſibi de iure debitis. Et de hac materia
hı̄ ſup̄. 4. S. Itē q̇ cēſum ſubtrahunt
ſuis dominis. Quia ſecundum Henri
cum de firmaria. Cenſum illum qui fu/
it ab initio rei impoſit⁹ ſine dolo ⁊ frau/
de integraliter debent ſoluē. Et qui de
hoc aliquid ſubtraxerit: peccat mortali/
ter ¶ Item qui thelonea vel vectigalia
dominis ſuis fraudulenter ſubtrahunt
qui omnes tenentur ad reſtitutōem: dū
modo tamē tres ꝯditōes habeāt hmōi
vectigalia. Prima ꝙ imponant̄ aucto/
ritate p̄ncipis. Secunda ꝙ ſubſit cā ra
tionabilis ꝓpter quā fuerūt impoſita. ſi
cut ꝓ pace facienda vel ꝓ via publica re
paranda Tertia ꝙ ſint moderata. quia
ſic tollerāda ſunt: extra de verboꝝ ſigni/
ficatōibus Querit̄: vtrū laicus a cleri/
cis poſſit exigere pedagiū. Reſpondeo
ꝙ eccleſiſtice p̄ſone ad pedagia que dan
tur a trāſeūtibꝫ: ⁊ guidagia q̄ dant̄ pro
conductu per terrā alicui⁹ vt ſecuri⁹ va/
dant: ad talia penitus nō tenent̄: nec eti
am pro rebus quas non cauſa negocia
tionis deferūt ⁊ deferri faciunt. Et in/
hibetur ne ab eis talia exigantur: cōtra
ria conſuetudine non obſtāte. al's qui
talia exigūt ſi ſunt p̄ſone ſeculares: ſunt
excōmunicati ip̄o facto. Si collegium
vel vniuerſitas caſtrū vel ciuitas ip̄o fa
cto ſubijcitur interdicto nec a p̄dict3 ab/
ſolui poſſunt niſi plene reſtituerint ⁊ tñſ/
greſſioni ſatiſfecerit: extra de cenſi. q̄3 q̄3
li. ſexto. ⁊ in clemētinis eodē titulo p̄nti

¶ Q3. xij. gña mercatoꝝ
damnant̄. Q

q Quartidecimi ſunt mercatoēs. q̇
mentiēdo ⁊ decipiēdo emunt et
vendūt. Vnde querit̄ q̄ntum
illi peccant q̇ nec emere nec vēdere noue
rūt niſi cū mendacijs ⁊ iuramētis? Rñ/
deo ſm Ray. Quotiēs cauſa decipiē/
di p̄iurāt vel mentiunt̄ ſcienter: peccāt
mortaliter ⁊ tenent̄ ad reſtitutōem Sci
endū ꝙ hoc nō ſolū ītelligit̄ de magnis
rebus: ſ3 etiam de p̄uis. vt patet in qui/
buſdam hoībꝫ qui p̄uas res habent
emere vł vendere. ⁊ tamen in eiſdē mul
tipliciter mentiunt̄ ⁊ proximos decipiūt
Sed ſi dicis: verum eſt quod iuro? Re
ſpondeo ꝙ peccas in hoc ꝙ ſine neceſſi
tate iuras. ⁊ nomē domini dei tui inua
num aſſumis. Sed ſi iterum dicis: nō
credūt mihi niſi iuramēto? Reſpondeo
nō eſt laudabile in te ꝙ ſic te exhibuiſti

ꝙ nullus verbis tuis fidem adhibeat: niſi hoc quod loquaris ei cum iuramento affirmes. Et iterum dicis. nulli creditur amplius niſi iuret. nec aliqs poteſt iam vēdere vel emere niſi iurauerit. Reſpondeo. nō eſt vniuerſaliter verū. quia plures boni viri emūt ⁊ vendūt: ⁊ tamē nullo modo iurant: etiam in magnis et arduis emptiōibus. ſed ſimplici verbo affirmant vel negāt ſm dictū chriſti qui dicit. Sit ſermo veſter eſt eſt: non non. Unde exemplū legitur in dialogo Ceſarij ꝙ duo ciues colonienſes inter cetera peccata ſua confeſſi ſunt duoꝝ peccatorū genera: que quidē in ſe ſunt valde magna: licet ꝓpter vſum mercatoribus his diebus parua videant̃ ⁊ quaſi nulla. videlicet mendaciū ⁊ piurium. Domine inquīt pene nihil poſſumus emere vel vendere quin oporteat nos mētiri iurare ⁊ ſepe piurare. Quib; cum diceret plebanus: peccata iſta valde ſunt grauia ⁊ a ſaluatore prohibita ipo dicēte. Sit ſermo veſter eſt eſt: nō non. Reſponderūt: nos non poſſumus hoc preceptum in negociatōibus noſtris cuſtodire. Ait ſacerdos. vtamini cōſilio meo et bene cedet vobis. Et nolite mentiri neq; iurare. ſed ſicut mercatū veſtrū vultis dare ſic eū laudate. Et promiſerunt ei ꝙ temptare vellent vno anno. hoc em̄ ſacerdos petiuit ab eis Impedienti igitur eos ſathana: qui ſemp ſaluti humano aduerſatur pene nihil illo anno vēdere potuerūt. Reuerſiq; anno reuoluto ad ſuū plebanum dixerunt. Obedictia huius anni fuit nobis multū damnoſa homines a nobis defluūt nec aliquid ſine iuramēto vēdere poſſumus. Tunc ſacerdos Nolite timere quia temptatio eſt ⁊ fixum tenete in corde veſtro ꝙ nulla aduerſitas nulla paupꝑtas vos a tali ꝓpoſito auertet. ⁊ dominus vobis bñdicet. Qui ex verbis ſuis compūcti promiſerūt ꝙ cuſtodire vellent eius conſilium diuinūq; preceptum per omnes dies vite ſue: etiam ſi oporteret eos mēdicare Mira res: ſtatim dominus immiſſam compeſcuit temptationem. ⁊ ceperunt om̄es homines eos pluſq; ceteros mercatores frequentare: ⁊ facti ſunt in breui diuites ita vt mirarent̃. Et reuerſi ad ſuū confeſſorem gratias egerūt. eo ꝙ per eius ſalubre conſilium a tam grauibus peccatis fuerūt exonerati. ⁊ inſuper in rebus ditati.

¶ Secūdi mercatores ſunt qui in ſtatera deliquūt et hoc fit tripliciter. Primo cū quis habet diuerſa pondera ſic ꝙ vēdit ad minus ⁊ emit ad maius. Secūdo cum habet menſuram iuſtam ⁊ pondus iuſtū. ſed ſcienter male mēſurat. vt caupones q̄ replent menſuram cū ſpuma ⁊ etiā q̄ digitum libre ſupponūt. Similiter pānicide q̄ cū pollice vlnam retrahūt. ⁊ ſic de alijs. Tertio quādo quis habet iuſtam libram ⁊ mēſuram. ſed facit vt res ponderoſioꝛ ſit tpe vēditionis. vt q̄ lanā aſpgit aq̄ vel pip ad cellare portat Et vinū qd̄ vēdūt cū aq̄ limphāt. ⁊ ſic d̄ alijs. Duplex damnū hēbūt tales Primū tēporale. vñ Deut. xxv. Nō habeb in ſacco tuo diuerſa pondera. Et poſt. vt viuas lōgo tpe. Sic p oppoſitū cito moriunt̃ ꝯtrū facietes. Et etiā res male acq̄ſite cito pdunt̃. Scd̄m eſt ſpūale dānū q? cū ſcriptū ſit. p q̄ hō peccat p hec ⁊ puniet̃ Qui igit̃ in ſtatera peccat merito in ſtatera michaelis puniet̃. vbi tunc mala eoꝝ in magno pōdere: bona vero eorū nulli⁹ pōderis eſſe videbunt̃

¶ Tercij mercatores ſt; q̄ ꝓpter dilatiōnē tpis res vendūt maioꝛi pcio q̄; valēt vel valē pñt. niſi dubiū ſit ꝙ merces vēdite tpe ſolutōis debeāt plus vel min⁹ valere. q? tūc licite pñt vendi in tāto pl⁹ q̄nto eſtimat̃ ꝙ debeāt valere tpe ſolutionis Et h̄ intellige ſi iſte vēditoꝛ iā nolebat vēdē merces ſuas: ʒ intēdebat ſuare vſq; ad illō tps ⁊ tūc a pmo vēdē Cū em̄ vēditoꝛ ſtatuat in corde p q̄nto velit rē ſuā dar̃. ñ pt ꝓpt dilatōē pciū augmē

tare. Verbi grã: ſi quis ſam vellet ven/
dere equũ vnũ ꝓ decẽ florenis ꝓmptis
et ſi ꝓpter dilatõem ad dimidiũ annum
dat eũ ꝓ. xi. florenis: tũc tenet̃ vndeci/
mũ florenũ reſtituere. qꝛ vſuram ꝯmiſit
Sed ſi aliq̇ dicant: nõ poſſumus vẽde
re merces noſtras ſine dilatiõe? Rñdeo
cũ dilatõe licet vẽdere. ſꝫ ꝓpter dilatõeꝫ
non licet precium augmẽtare. qꝛ ſi ven/
dũt res ſuas longe carius ꝓpter dilatio
nẽ ſolutionis q̃ ſi eis in cõtinenti ſolue/
rent̃: ꝯmittunt vſuram. vt patꝫ extra de
vſuris. c. Conſuluit ¶ Quarti ſunt qui
aliud oſtendũt ⁊ aliud vendũt. Et ſunt
illi q̇ occultãt malũ ſub bono ⁊ ſuperi⁹
ponunt illud bonũ qđ ſit in aſpectu ho
minũ. ſed in medio illud qđ deteri⁹ eſt.
et dicũt ꝙ totum ſit ſicut ſupius apparꝫ
et ſic mẽtiendo ꝓximos decipiũt. Exẽ/
plum in dialogo Ceſarij. Matrona q̃/
dam venit in q̃dragesima confiteri pec/
cata ſua. Flectẽs itaqꝫ corã ꝯfeſſore ge/
nua ſua: q̃cquid boni ſe meminerit com
miſiſſe cepit enumerare ⁊ cũ phariſeo in
euãgelio ſe iuſtificare dicẽs. Domie tot
ſextis ferijs ſoleo in pane ⁊ in aqua ieiu
nare: ⁊ tales elemoſynas dare: eccleſiaꝫ
frequẽtare: ⁊ multa in hunc modũ face/
re. Cui ſacerdos ait. ad quid dña veni/
ſtis: nũquid ꝓ iſtis operib⁹ vultis recipe
re penitẽtiam? quare nõ dicitis pctã ve
ſtra? Reſpõdit illa. Nihil mihi conſcia
ſum. Ait ſacerdos. Cuius officij eſtis?
Reſpõdit mulier. Ferrũ vendere ſoleo.
Ad qđ ille. Soletis aliq̃n minores ꝑti/
culas in ligaturis maiorib⁹ intermiſcere
vt ſic totũ vendatis? Dicente illa: ſoleo.
Reſpõdit. Ecce hoc criminale peccatũ
eſt: quia dolus ⁊ fraus. Scđo interro/
gauit. Soletis aliq̃n mentiri iurare ⁊ ꝑ
iurare Reſpõdit illa: qꝛ in talib⁹ ſepe ex
cedo. Tertio q̃ſiuit Soletis emulis ve
ſtris aliquãdo maledicere ⁊ alijs pl⁹ vẽ
dentibus inuidere. Illa rñdit. In his
ſepe deliqui. Et pleban⁹. Et iſta oĩa
peccata mortalia ſunt. ⁊ niſi penitẽtiam
egeritis cõdignam citius ibitis in gehẽ
nam Territa illa in verbis eius peccaſſe
ſe cognouit. ⁊ quid de cetero ꝯfiteri de/
buit didicit ¶ Quinti mercatores ſunt
q̇ vilius ⁊ remiſſius ſolent emere rem q̃
valeat. vt ꝯtingit in neceſſitate cũ quis
eſt coactus: ⁊ neceſſitate vrgente oporꝫ
eũ cum damno ſuo bona ſua vendere. ⁊
talis ſic emẽs ⁊ multo minus ꝓ eiſdẽ re/
bus dans q̃ valeant tenet̃ recompẽſa/
re damnũ ꝓximi. Hoc iſti nõ aduertũt
qui quãdoqꝫ ſi poſſent libẽter emerent
ꝓ vno floreno qđ valeret duos. Et de
hoc nullam ſibi ꝯſcientiã volunt forma
re. cuꝫ tñ ſciant ꝙ talis res ꝯmuniter ſic
non vendatur. ſed ille ex mera neceſſita
te ſic vẽdere cogitur. Exemplũ de vno
qui emit ꝑpetuos redditus ⁊ certos ſcꝫ
vnum florenũ ꝓ. xiiij. ſꝫ venditor ex necci
tate coactus ſic vẽdidit. ⁊ alter cũ dam/
natõe ſui ⁊ ſuoꝝ ſic emit. Item alius q̇
vni equũ vnũ pro. xl. florenis vendidit
q̇ vix decẽ florenos valuit. ⁊ ſuꝑ hoc ei
cõceſſit quinqꝫ florenos ꝑ annũ. ⁊ inſuꝑ
eodẽ anno talis bis ꝯmunicauit. Et ta
libus peccata nõ dimittunt̃ niſi reſtitu/
ant ⁊ recõpenſent damnũ ꝓximis. Et
quod dictũ eſt de venditõe: intelligẽdũ
eſt etiam ex ꝑte emptoris. Vnde quan
do venditor crederet rem ſuã minus p̃/
cioſam eſſe q̃ ſit. vtputa vendit aurum
ꝓximo ꝓ minori p̃cio qꝛ credit eſſe auri
calcum. aut animal ſanũ qđ putat eẽ in
firmum. ⁊ ſic de alijs Nã emptor ſi hoc
cognoſcit ⁊ minus dat q̃ valeat: iniuſte
emit ⁊ ad reſtitutõem tenetur ¶ Sexti
ſunt qui vicioſum ⁊ defectuoſum vẽdũt
ꝓ bono. Circa quod q̃ritur vtrũ vẽdi/
tor teneat̃ dicere viciũ rei vendẽde. Re
ſpõdeo ſc̃m Thomã ſcđa ſcđe. q. lxxvij
Vẽditor q̇ rem vicioſam vẽdendã expo
nit ex hoc ipſe dat emptori damni vel ꝑi
culi occaſionem. Damni q̇dem ſi ꝓpter
hmõi viciũ res ſit minoris precij ⁊ ipe ni
hil de p̃cio minuit. Periculi aũt: puta ſi
ꝓpter hmõi viciũ vſus rei reddat̃ impe

ditius vel noxi⁹: puta ſi aliq̄s vendat ali
cui equū claudicantē ꝑ veloci. vł domū
ruinoſam ꝑ firma: vel cibū coꝛruptuꝫ ꝑ
bono: ⁊ ſic de alijs. Unde rn̄deo bꝛeui
ter Si vicia hmōi ſunt occulta ⁊ vēditoꝛ
non detegit: erit doloſa ⁊ illicita vēditio:
⁊ tenet̄ vēditoꝛ ad dāni recōpenſatōem.
Si vero vitiū rei ſit manifeſtū: puta cuꝫ
equus eſt monocul⁹: vel cū vſus rei etſi
non cōpetat vni: pt̄ cōpetere alteri. ⁊ vē-
ditoꝛ ꝓpter hmōi vitiū ſubtrahit d̄ p̄cio
quantū opoꝛtet: nō tenet̄ ad manifeſtā-
dū vitiū rei: q2 ꝓpter hmōi vitiū emptoꝛ
foꝛte vellet plus de p̄cio ſubtrahi q̄ꝫ eſſꝫ
ſubtrahēdū: vn̄ venditoꝛ pt̄ licite vitiuꝫ
reticere. hec ille. ¶ Septimi ſunt q̇ cuꝫ
ꝓmpta pecunia emūt ⁊ incōtinenti illud
idem ſibi vel alij econuerſo vendūt. Et
ꝓpter dilatōem dant cari⁹ q̄ꝫ valere pōt
Et nullū laboꝛem vel aliq̄d dubiū nec
aliquas expenſas cū hac re habuerunt:
ſꝫ imediate eodē tp̄e ⁊ loco ꝓpter dilatō-
nem multo carius vendiderūt. Uerbi
gratia. Sicut iſti qui emunt auenā cuꝫ
eſt in bono foꝛo: ⁊ ꝓpter dilatōem cari⁹
vendunt q̄ꝫ expoſt valere poteſt. Item
qui q̄n̄qꝫ emunt duo vel quattuoꝛ vaſa
vini ꝑ ꝓmpta pecunia: ⁊ imediate ꝓpt̄
dilatōem multo carius vendunt: ⁊ quā-
doqꝫ nūq̄ꝫ ex cellario trahūtur. ⁊ ſic q̄n̄
qꝫ illa vaſa bis vel ter vendunt̄: ⁊ tn̄ ſp̄ i
eodem loco manent. Itē qui emūt pan
num vel lanam vel hmōi ꝑ ꝓmpta pe-
cunia ⁊ imediate carius vendūt ꝓpt̄ di-
latōem: ⁊ tales q̄n̄qꝫ plus lucrant̄ q̄ꝫ il-
le qui talia mercimonia duxit ꝑ quadra
ginta vł quinq̄ginta miliaria i magnis
expenſis ⁊ laboꝛib9. Circa hoc querit̄.
Utꝝ mercatoꝛes poſſint licite lucrū reci
pere ⁊ carius vendere q̄ꝫ emptū ſit. Re-
ſpondeo cū laboꝛant ꝑ omnib9 ⁊ q̄ſi cōe
negociū in mercib9 gerunt: pn̄t modē-
rium lucꝝ recipe: ſecus de imoderato vt
patet extra de emptōe ⁊ venditōe. ca. p̄.
Sciendū eſt q̄ hoc intelligendū eſt ſi ip
ſe venditoꝛ rem melioꝛauit: ⁊ etiā ſi p̄ciū

rei mutatū eſt ſc̄m diuerſitatem loci vł tē
poꝛis: vel ꝓpter ꝑiculū cui ſe exponit trā
ſferendo rem de loco ad locum pt̄ cari⁹
vendere: duꝫ tn̄ moderate fiat vt dictū
eſt. ¶ Octaui mercatoꝛes ſunt qui que
runt tenebꝛoſa loca ⁊ lucem ſolis ⁊ clari-
tatem diei obtenebꝛant. ⁊ hoc ideo fac̄
unt vt res aliter appareat q̄ꝫ ſit: ſicut pā
nicide faciunt. ⁊ in hoc oſtendunt ſe eſſe
filios tenebꝛaꝝ. Unde dn̄s merito dic̄
eis. Matth. xxij. Mittite eos in tene-
bꝛas exterioꝛes: q2 tenebꝛas dilexerunt
ideo tenebꝛas habebunt. Et i hoc oſtē
dunt ſe male velle facere vel agere. De
talibus dicit xp̄s in euāgelio. vt h̄r Io
annis. 3. Dis em̄ qui male agit odit lu
cem ⁊ non venit ad lucē vt non arguant̄
oꝑa eius Qui aūt facit veritatē: vēit ad
lucem vt manifeſtent̄ oꝑa ei⁹: q2 a d̄o ſtꝫ
facta. Et tales mercatoꝛes q̇ cauſa deci
piendi hoc faciūt quātū in eis eſt: ocl'os
chꝛi conant̄ velare. Un̄ autoꝛitas Ocu
los dn̄i oīa cōſpicientis conant̄ velaē quī
malū ꝑ bono ꝑmitunt̄ vendere daē vł mu
tuare Et tales in caſu quo nūq̄ꝫ ꝓximū
decepiſſent: tn̄ ſolū intētio eoꝝ ad et̄naꝫ
dānatōem ſufficeret. ¶ Noni ſunt qui
cū mechanicis cōueniunt ⁊ pactū faciūt
dādo eis ꝓmptā pecuniā vt ſibi ſup̄ ter
minū aſſignatū tot facta vł tot paria me
chanica p̄pararent: ⁊ ſciunt veracit̄ q̄ tē
poꝛe illo aſſignato multo plus eiſdem
mechanicis ſoluerent talia eis ſic p̄para
ta: ⁊ ſic nimis grauāt iſtos paupes me
chanicos: ſic q̄ ipi ex ſuis continuis la-
boꝛibus vix ſibi nutrimentū acquirunt.
¶ Decimi ſunt qui illas res vendunt q̄
ad nullū vſum ſunt vtiles niſi ad peccan
dū ſicut gladios ⁊ ſagittas intoxicatas
aut venena aut falſos teſſeres ⁊ hmōi:
Tūc indubitant̄ peccāt oēs illi q̇ faciūt
vel tenent vel vēdunt vł donāt: et oīa
mala ſequētia iſtis imputabunt̄. Qꝛ
q̇ occaſionē dāni dat: dānū dediſſe vide
tur extra d̄ iniu. ⁊ dāno. c Si culpa Cō
coꝛ. Tho. ⁊ Hoſti. R Si aūt iſte

res q̄ vēdende ſſūt pn̄t eſſe vtiles vt arma
in iuſto bello: aurifrigiū ad ornamenta
eccl'iaſtica: Et etiā q̄dā venena q̄ ad ali
q̄ medicinalia vl' ꝯ aīalia nociua. q̄ talia
vendit ꝑ ꝑatvl' dat nō peccat: niſi forte
ꝓbabilit' dictaret ſibi ꝯſciētiam ꝙ em/
ptor rē illam q̄reret ad malefaciēdū tūc
eī non dꝫ ei vendere nec dare nec accō
modare. Verbi grā: Sit vnus q̄ vellet
aliquē iniuſte occidere vl' alias letaliter
vulnerare: tūc tali nō debes gladiū ven
dere vl' accōmodare: alias reꝰ eris illiꝰ
pccī. Itē aurifaber faciēs annulū aure/
um illi quē veracit' ſcit velle abuti: ſic dā
do alicui mulieri i matrimonio ꝯſtitute
vl' ꝟgini vt alliciat talē mulierē vl' ꝟginē
ad actū illicitū. tal' aurifaber reus erit i
pccō iſto. ꝛ ſic de alijs Et hoc idē poſſu
mꝰ ꝑ talia exēpla a ſili cognoſcere Quia
ſi quis q̄reret hoīeꝫ aliquē ad occidēdū
eū. ꝛ indicās ſcient' illi locū vbi eū inueni
et: reꝰ erit homicidio. Itē ſi q̄s indicaēt
alicui volēti fornicari ꝓſtibulū ſeu locuꝫ
aliū vbi tales meretrices inueniret: reus
erit illiꝰ pccī: q2 eſt regula iuris. ꝙ q̄ oc/
caſionē dāni dat: dānū dediſſe videtur.
Ergo vniuerſalit' loq̄ndo: q̄cūq ; iuuat
verbo vl' facto aliquē ad peccandū: reus
erit oīm pccōꝝ illorū. S ¶ Unde/
cimi ſūt qui i dieb9 feſtiuis mercimonia
ſua exercēt. Et de hac materia iuenies
ſupra in t'tio p̄cepto. D. ¶ Duodecimi
ſūt q̄ emūt furtū vl' rapinā Vn̄ ſciēduꝫ
ꝙ q̄ ſciuit vl' ꝓbabilit' credidit eſſe furtū
vl' rapinā: ꝛ ſic emit. ꝑuat' q̄nq ; modis.
Primo q2 ſp̄ tenet' eaꝫ reddē etiā ſi aīal
moriat' vl' violent' auferat'. Ergo q̄cūq ;
emit rē furtiuā vl' raptū ſp̄ tenet' reſtituē
etꝫ ſi añ decē annos emiſſet. ꝛ aīal eodē
die mortuū eēt Vl' etꝫ ſi eadē die q̄ emit
violent' fuiſſet ablatū: adhuc tenet' reſti
tuere ſi vult veracit' penitere. Sp̄ eīn te/
net' furtū ð cāu fortuito r̄ſtituē niſi i vno
caſu: puta ſi rē obtuliſſet dn̄o tp̄e et loco
cōgruo: ꝛ iſte noluiſſet recip̄e. Scd̄o q2
tenet' reſtituere oēs fructꝰ ꝑceptos ꝛ qui
medio tp̄e ꝑcipi poterāt. Tertio q2 res
eſtimāda ē ſc̄m optimū eiꝰ ſtatuꝫ. puta ſi
res tp̄e vēditōis fuiſſet melior q̄ꝫ poſtea
tūc nō ſufficit ꝙ ſimpl'r reſtituet. Quar
to q2 nō pn̄t repetere p̄ciū qð dedit ab il
lo cuiꝰ res ē: nec etiā p̄t agere ꝯ vēditoreꝫ
de p̄cio ſoluto obſtat eīn ſibi ſua turpi/
tudo. Quinto q2 ꝑdit etiā expēſas volū
tarias. Si aūt emit bona fide: puta ſi ꝓ
babilit' rē credidit eſſe iuſtā: ſic bona fi/
des q̄ttuor bona ſibi ꝯfert. Primo q2 n̄
tenet' rē reſtituere durāte bona ꝯſciētia.
Sꝫ ſi poſtea ſciuerit rē eſſe furatā. tenet'
reſtituere ꝫ fructꝰ ſumptos non tenet' re/
ſtituere. Scd̄o p̄t rē alienare ꝛ vēdē ſtā/
te bona ꝯſciētia. Sꝫ ſi aliqð lucrū ex vē/
ditōe furti conſequit' illð dꝫ dn̄o reſtitu/
ere poſtea veniēti. Tertio q2 rē nō tenet'
reſtituere in caſu fortuito durante bona
ꝯſciētia ꝛ fide. Si eīn res interim ꝑeat
abſq ; culpa ſua: in nullo tenet' dn̄o reſti
tuere. Quarto q2 poſt reſtitutionem rei
p̄t agere ꝯ vēditorē ð p̄cio qð dedit. Et
venditor tenet' ſibi reſtituere p̄ciū.

¶ De vſurarijs.

Quindecimi ſunt vſurarij. Pro
quo ſciēdū. Quid ſit vſura? Rn̄
deo ſc̄m Goff. Vſura eſt q̄cquid
ſorti accidit ex intētōe p̄cedēti vl' pacto.
Sꝫ ſc̄m Ray. Vſura ē lucꝝ ex mutuo
pacto debitū vl' exactū. Sciendū ꝙ vſu
rarij qui recipiūt aliq̄d ex pacto vltra ſor
tē: peccant ꝑuiter: Primo q2 faciūt con
tra legem dei. Unde Leuitici. xxv. Pe
cuniam tuā non dabis fratri tuo ad vſu
ram. Item Deutero. xxiij. vbi ſic legit'.
Fratri abſq ; vſura id quod indiget ac/
cōmodabis vt benedicat tibi dominꝰ i
opere tuo in terra quaꝫ ingredieris poſ/
ſidendam. Ubi inſinuatur quāta ſit vti
litas mutuari abſq ; vſura ꝛ gratis. Be
nedic̄ enim ei dn̄s in omni opere ſuo. et
aliud teſtimoniuꝫ eſt in pſ̄. vbi inquirit
dauid a dn̄o dicens. Domine quis ha
bitabit in tabernaculo tuo? Et ſubiun/
git dominꝰ. Qui pecuniam ſuam non

dedit ad vſuram. ⁊c̄. Secundo grauit peccāt: quia vendunt tempus: qđ inter omnia tranſitoria maxime voluit dominꝰ eſſe cōmune omnibꝫ abſq̄ perſonarum acceptione. Cum enim in alijs rebus diuites melius habeant q̄ pauperes de ſolo tempore ñ poteſt habere diues niſi idē quod pauper. nō enim poteſt eē tempus niſi vnū tempus ſimul ⁊ ſemel. Magna enim iniquitas eſt cum vſurarius vendit pauperi illud quod om̄ibꝰ cōmune eſt. Ideo iuſto dei iuditio in tēporis indigentia punitur vſurarius cū illud vendit in p̄ſenti quod ſibi datū fuerat ad pniām agēdam. Unde minatur eis dominꝰ per ꝓphetam dicēs. Cū accepero tēpus iuſticias iudicabo: quaſi diceret Tu modo habes tempꝰ ī manu tua: ſꝫ cū accepero id eſt poſt mortem tuā in manū meā oībꝫ faciā iuſticiā quibus iniuriatus es. Tertio faciūt graue pcc̄m: q2 vendūt vnā rem bis. Ergo ſꝫ Tho. accipe vſurā ꝓ pecunia mutuata ſm ſe iniuſtū eſt: q2 vendit illđ qđ nō ē. Uerbi grā. Si quis vellet ſeorſum vēdere vinū: ⁊ ſeorſum vſum vini: venderet eandem rem bis: vel venderet illud qđ non eſt: vnde manifeſte per iniuſticiam peccaret. Et ſimili ratione iniuſtitiā cōmittit q̄ mutuat vinum ⁊ triticū petens ſibi duas recompenſatōes: vnam q̄dem reſtitutōem equalis rei: aliā vero p̄cium vſus quod vſura dicit.

De iniq̄tate vſurariorum.

Uſurarius primo peior eſt fure q2 fur de nocte ſolū furat. ſꝫ vſurariꝰ die noctuq̄. Et q2 magis depauperat ⁊ q2 pluēs exheredītat Secundo peior eſt aliq̄ modo inferno: quia ſm ꝙ dicit Guil. lugdunēſis in ſūma viciorum. Infernꝰ em̄ in reſurrectōe dn̄i que nō ſua erant reſtituit. Uſurariꝰ audita paſſione ⁊ etiam reſurrectione domini: ñ vult aliena reſtituere: ſed potiꝰ vult carere om̄i fructu paſſionis chriſti. Item infernꝰ ſolū punit malos q̄ meruerūt peccando in p̄ñti contra deū. ſed vſurarius ſpoliat bonos ⁊ malos indifferent. Item ſicut infernꝰ nūquā replebit vſq̄ ad nouiſſimū diē. ſic auarꝰ vſurariꝰ nūquam replebitur pecunia, ſed ſemꝑ anhelat ad plura acquirenda Tertio peior ē iudeo quia iudeus a iudeo vſuras nō accipit. ſed vſurarius a fratre ſuo chriſtiano accipit: quod iudeus nullo modo faceret. Quarto peior eſt morte corporali: quia mors ſolum interemit corpus. ſed vſurarius corpus ⁊ animam. Quinto peior ē iuda traditore: quia iudas ſemel chr̄m vendidit. ⁊ eum ꝓ. xxx. bonis denarijs dedit: ſꝫ vſurariꝰ totiens chr̄m vendidit quotiens vſuram accepit ⁊ non ſicut iudas ꝓ. xxx. ſed ꝓ vno ſolo denario eū ſepius vendidit Et nō ſolū vendidit xp̄m ſed etiā beatam virginem mariā ⁊ ſocietatem omniū ſanctorum ⁊ angelorū in celo exiſtentiū. Item vendidit ſeip̄m ⁊ vxorē ⁊ omnes liberos ⁊ heredes qui poſſidēt pecuniam vel bona temporalia cū vſura acquiſita. Item iudas. xxx. denarios reſtituit quos iniuſte acquiſiuit. Unde Math. 27. dr: ꝙ pnīa ductꝰ retulit triginta argēteos Sꝫ vſurariꝰ nullo mō vult reſtituē q̄ iniuſte acq̄ſiuit. Uñ exēplū ī li. đ dono timoris. Legit ꝙ ſacerdos quidam monebat quendam vſurarium de ſalute anime ſue: quia grauiter infirmabatur. Dicebat autem ꝙ ſibi tria eſſent neceſſaria. ſ. conteri bene: ⁊ confiteri plene: ⁊ reſtituere ꝓ poſſe. Et ille. Duo prima libenter faciam: tertiū quomodo facerem? quia mihi nihil ⁊ filijs meis remaneret. Et ſacerdos. Sine hoc nō poteſtis ſaluari. Et ille. Dicunt ita ſapiētes ⁊ ſcripture? Et ſacerdos. ita vere. Et ille. Ego volo ꝓbare vtrum dicāt verum quia non reſtituam: ⁊ ſic mortuꝰ eſt magis timens paupertatem p̄ſentem q̄ futuram. Sexto vſurarius peior eſt omni peccatore hoc patet: quia cū alij peccatores quandoq̄ a peccatis ceſſant (Sicut ſuperbus in quadrageſima deponit

ſupbiā:luxurioſus deſiſtit a luxuria. gu
loſus ieiunat) Sed vſurariꝰ vſurā om̄i
die cōmittit:nulla die excepta ſiue in pa
raſceue. ſiue ī die natiuitatis ⁊ reſurrecti/
onis: ⁊ ſic de alijs intantū peccat ſicut ī
die ſimplici. Itē peccat in om̄i loco:qꝛ
ſiue ſit in eccl'a audiēdo miſſaꝫ:ſiue ī mē
ſa comedēdo:ſiue ī lecto dormiēdo. vbi
cūqꝫ fuerit ſꝑ pccm̄ eiꝰ augmētat̄. Ex h̄
pꝫ ꝙ vſurariꝰ nō veret̄ cōtumeliā facē do
⁊ vniuerſis angelis ⁊ ſanctis eiꝰ:in q̊ruꝫ
feſtiuitatibꝫ peccat cōmittēdo vſurā Et
ideo deſtitutꝰ erit in extremis auxilio d̄i
⁊ oīm ſanctoꝝ. Vn̄ cū d̄r Dn̄e miſerere
aīa iſtiꝰ vſurarij. ꝓ rn̄dē xp̄s ih̄s Nūo
miſerebor eiꝰ q̄ nec in ip̄a die q̄n genꝰ hu
manū in cruce redemi me honorāe volu
it. Sic p̄t dicere btā ꝟgo maria de ſuis
feſtiuitatibꝫ in quibꝫ ab vſura ob reuerē
tiā eius ceſſare noluit. Sil'r oēs ſcti cuꝫ
interpellant̄ ad intercedendū ꝓ vſurario
rn̄dere pn̄t. Vna feſtiuitas eſt nobis in
anno conſecrata. ſ. dies oīm ſctōꝝ hanc
feſtiuitatē vſurariꝰ exprobrauit in q̄ no/
bis oībꝫ cōtumeliā irrogauit:nec hono
ri oīm nr̄m ꝑpꝑcit. Idē pn̄t rn̄dere oēs
angeli quoꝝ feſtiuitatē. ſ. feſtū michael'
q̄d eſt feſtū oīm angeloꝝ non celebrauit
ſꝫ vſurā ſuā exercuit. Ergo nō immērito
vſurariꝰ mala morte morit̄ Vn̄ legitur
exemplū. In dioceſi coloniēſi quidā vſu
rariꝰ diues defunctꝰ ē: q̄ cuꝫ infirmaret̄:
materia tandē aſcendēte in cerebꝝ:fa/
ctus eſt freneticꝰ. Cūqꝫ quotidie dētes
⁊ os moueret. dixerunt ei miniſtri ſui.
Quid comeditis dn̄e? Rn̄dit ille. De/
narios ego maſtico. viſū em̄ fuerat ei ꝙ
demōes in os eiꝰ denarios infūderēt. n̄
poſſum inq̄t demones iſtos ſuſtinē:qꝛ
nimiū me infeſtāt:portate me ad mona
ſteriū tale:illic boni hoīes ſūt:forte auxi
lio eoꝝ ab his demōībꝫ liberabor Quo
cū delatꝰ fuiſſꝫ:clamauit. reportate me:
reportate me:plures demones h̄ video
q̄ꝫ in domo mea. Sicqꝫ miſer delatꝰ et
a demōībꝫ miſerabilit̄ agitatꝰ:infeliceꝫ
aīam reddidit:oñdens cūctis videntibꝫ
q̄ꝫ execrabile vitiū ſit vſura ī tormētis ſi/
bi ſic a demonibꝫ illatis. X ¶ Et
nota ꝙ vſurarij ſunt duplices. ſ. publici
⁊ occulti. Nā publici vſurarij plectunt̄ a
iure pena quadruplici. Prima eſt ꝙ ip
ſo iure ſūt excōicati: Scd̄a ē ꝓuatio cō/
munionis. qꝛ ſacrm̄ euchariſtie talibꝫ n̄
eſt dādū tā in morte q̄ꝫ ī vita niſi ꝓ̄e pe/
niteāt ⁊ reſtituāt Tertia excluſio oblati
onis. Quarto ꝓuatio ſepulture:qꝛ non
debēt in loco ſacro ſepeliri:vt hr̄ extra d̄
vſuris. c. Qꝛ in oībꝫ. Sꝫ ſi diceres vbi
eſt locꝰ ſepulture vſurarioꝝ; Rn̄deo ꝙ ī/
fra patibulū ſepeliēdi ſūt Vn̄ h̄ idē oñ/
ſum eſt ꝑ exemplū vbi legit̄ ꝙ fuit q̇daꝫ
vſurariꝰ qui nolebat reſtituere lꝫ frequē/
ter admoneret̄. Infirmatꝰ vſqꝫ ad mor
tē vocauit ſacerdotē ⁊ petiuit ſacrm̄ ⁊ ec
cleſiaſticā ſepulturaꝫ. Sacerdos rn̄dit
ꝙ nō daret niſi plene reſtitueret. q̄d ille
facere rennuit. Recedēte ſacerdote ⁊ in/
firmitate īualeſcēte appropinq̄bat mor
ti. Reuocatꝰ eſt ſacerdos vt aīam ange/
lis dei recōmendaret. Sacerdos ait.
Ego cōmēdo eā oībꝫ demonibꝫ in īfer/
no exiſtentibꝫ. Et ſic ſacerdos receſſit.
qꝛ ille adhuc reſtituere noluit. Ip̄o de/
functo rogauerūt amici ſacerdotē vt de/
functū ſepeliret ī atrio bn̄dicto ꝓpt̄ ami
coꝝ ſuoꝝ honorē. Q̄d ſacerdos eis ne/
gauit:quia in vita vſuras reſtituere no/
luit Habebat aūt dictus ſacerdos vnū
aſinum qui nihil aliud faciebat q̄ꝫ ꝙ li/
bros ad eccleſiam ferebat ⁊ deferebat: ⁊
ideo nullam aliam viam ſciebat. Roga
uerūt ſacerdotē amici defuncti, vt corpꝰ
ſuper aſinū poneret: ⁊ ad quēcunqꝫ locū
illud deferret:ibi ſepeliretur. Qui putā
tes ꝙ ad eccleſiam delaturus eſſet vl' ad
domū ſacerdotis (quia aliam viā neſcie
bat) placuit pactio ſacerdoti Aſinꝰ cor/
pus vſurarij ſuper ſe poſitū nō declinās
ad dexteram vel ad ſiniſtrā tulit ad pati
bulū. Et ſe excutiēs corā om̄i ꝑplo ꝓiecē
illd̄ a ſe ſub patibulo: ⁊ ibi ſepultꝰ eſt.

¶ Uſura multis cōmittit modis X

Uſura multis modis cōmittit. Primo cū aliqui pſtant ſub cō/ditione ad pactū pl⁹ recipiendi: ⁊ iſti ſūt expſſi vſurarij: et ſm iudiciū ec/clie. Scdi ſūt q peccāt ſine aliq̄ pacto: eo tn̄ aīo ꝙ aliqd vltra ſortē recipiāt ali/as nō mutuarēt. Et iſti ſūt vſurarij q̄ ad deū ꝓpt intentōem corruptā quā ꝓhi/bet ſaluator. Luce. vi. Mutuū dantes nihil inde ſpantes. Ergo qcūqꝫ ſub ſpe recipiēdi alicui mutuat pecuniā: ꝑcipue ſi alias nō erat mutuatur⁹. qcqd poſtea accipit: vſura ē: qᷓuis etiā nihil poſtulꝫ: ⁊ tenet ad reſtitutōem. Tertij ſūt q mu/tuāt res ſuas ad certū t'minū. quo venie/te nolūt pſtare vlteriorē dilatiōeꝫ donec aliqd emolimētū inde pcipiāt: licet etꝫ expſſe non petāt. Quarti ſūt q vendunt res ſuas longe cari⁹ ꝓpter dilatōeꝫ quā eis incōtinēti ſoluerēt: vt pꝫ extra d' vſu/ris. c. Cōſuluit. Eſt eī illa gn̄alis regu/la. ꝙ qcquid accipit vltra capitale: vſu/ra eſt vt pꝫ. xiiij. q. iij. plerīqꝫ. Quinti q ꝓ ꝓmpta pecunia iā emunt ⁊ imediate ſup dilatōem illi eidē a quo emerunt vel alij ecōuerſo vendūt in cariori foro qᷓꝫ va/let vel valere pt: hoc pꝫ ſupra in eodem pcepto circa illā litterā. O. Sexti qui emūt vinū vl' bladū dū adhuc creſcit ita in bono foro ꝙ veriſil'e eſt ꝙ nullo mō tē/pore ſolutōis ita modicū valeret: ⁊ tales vſurā cōmittūt. Verbigratia Sicut q in quadrageſima emunt vinū ab ipſis vi/demiatoribꝫ cū ſint in neceſſitate cōſtitu/ti: ⁊ tā pro vili precio: ꝙ indubitāter tē/pore ſolutionis multo plus ſoluere opor/teret. Sil'r ⁊ illi qui emunt a ruſticis fru/menta ⁊ tā pro vili pcio ꝙ tpe ſolutōnis plus ſoluat: ⁊ tales oēs ſunt vſurarij: et tenētur ad reſtitutōnem. Quid ſi quis emit fructus prouenturos hoc anno de agro ſeminato. Reſpondeo: non eſt vſu/ra: quia dubitat vtrum plus vel minus debeat valere: ⁊ tamen hoc ſtat adhuc ī voluntate dei vtrum eos velit conſerua/re a tempeſtate aeris ⁊ alijs periculis ſu/pueuturis. Et eodē modo dicendū eſt qſi emat fructus ꝓuenturos ad tres vl' ad q̄ttuor annos Septimi ſunt illi q re/cipiūt aliquod pignus vel ꝯcedunt pe/cuniam ſup prediū aliqd. ⁊ fructus ei⁹ nō computāt in ſortem: Circa quod q̄/ritur. qd de cōmunitatibus quarūdam ciuitatū que dant pecuniā ad vſuram? Reſpōdeo ſm Raymundū. Omes il/li ciues quoꝝ auctoritate ⁊ cōſilio fit vſu/rarij ſunt. Et eodem modo ſi ciuitas vl' cōmunitas reciperet aliqd pignus. ſcꝫ ciuitatem vel caſtrum vel hmōi. ⁊ fruc/tus eius nō computarēt in ſortem. om/nes tales vſurarij ſunt. arg. vij. q. i. Si/cut vir. xxiij. q. iij. ſi habet. Similit' in/tellige de vno ſolo qui pecuniā locarꝫ ſu/p caſtrum vel ſup aliquā ciuitatem. ⁊ ſic de alijs. ⁊ fructus hmōi tolleret ⁊ eos in ſortem nō computaret: vſurari⁹ eſt ⁊ te/netur ad reſtitutōem X ¶ Octaui ſunt q dant granum vetus vt poſtea re/cipiant nouū. Et de his dicit Raymū/dus ꝙ vſuram ꝯmittūt qr meliorem re/cipiunt. quod intelligit Hoſtienſis quā/do aliquis ꝓpter hoc facit vt illam meli/orem lucret. Si vero facit ne ſua meſſis pereat ⁊ inde accipienti grām faciat: nō ꝯmittit vſuram. ſed etiā tūc ſine dubio excuſat quādo preſumit ꝙ nouū debe/at minus valere. extra eo. Nauiganti. Noni q emūt a pauperibus oues ⁊ bo/ues quas illi forte nō habēt. ⁊ talia aīa/lia locant eis. quid ergo de illis? Reſpō/det ſm Guil. Si emptor ſcit vel credit ꝙ venditor illa nō habeat ⁊ locat ei pro annua penſione: vſura eſt: vel ſaltem in fraudem vſure fit. Si vero credit eum habere ⁊ ſine fraude emit: nō eſt vſura. Decimi ſunt qui mutuāt pecuniaꝫ ſub illo pacto vt illi ſibi remutuent: vtrū cō/mittant vſuram. Reſpōdeo ſm Tho. ſcda ſecūde. q. lxxviij. Licitū eſt ꝙ mu/tuanti vnū: aliud ſimile mutuet. ſed nō licet obligare debitorem ad mutuuꝫ in

poſteꝝ faciēdū. aa ¶ Queriť vtꝝ li/
ceat accipe mutuum ſub vſura. Rñdeo
ſm Thomā ſcđa ſcđe. q. 78. Nō lꝫ ali
quē īducere ad mutuādū ſb vſura: lꝫ tñ
ab eo q̄ parꝰ eſt facē et q̄ exercet vſuras:
Mutuū accipe ſub vſurꝭ ꝓpť aliqđ bo
nū: vt ē ſubuētio ſue neceſſitatꝭ vľ alteri
us. ītelligit Vdalricꝰ non ſolū đ neceſ/
ſitate ꝟ vtilitatis quā aliqs cōſequiť agen
do negocia ſua. Sꝫ hac vtilitate ceſſan
te puta cū recipet ꝓpť ludū alee vľ hmōi
tūc ſcđm eundē accipe ad vſurā: ē pccm
mortale. bb ¶ Queriť vtrū liceat do/
na vľ elemoſynas ab vſurarijs recipere.
Reſpondeo ſcđm Vdalricū ſic: niſi per
hoc efficiantur non ſoluendo. Naꝫ tunc
qui reciperet ab ipſis teneretur eis reſti/
tuere. vel illis a quibus ipſi receperunt.
Secus itaqꝫ ſi habent alia p̄ter vſuras
ꝛ per hoc non efficiuntur non ſoluendo
cc ¶ Queritur vtrū maritū liceat re/
cipere dotem a patre vxoris ſue qui eſt
vſurarius. Reſpondeo ſcđm Guil. Si
pater non ſufficit ad ſoluendum que de
vſura habet: ꝛ maritus ſciens volūtatē
vel habens ignorantiam craſſam cōtra
xit cū filia nō debet recipe dotē a tali pa
tre. Si aūt nō putabat ſoceꝝ eſſe vſura
rium vel alias eſſet ſoluendo: qui tñ nō
erat: pōt dotem in ſolutōe recipere. licet
poſtmodum ſciat veritateꝫ. Hec Guil.
Tutiꝰ āt đr ꝙ ſciēs ꝟitatē ñ recipiat do/
tē. aut ſi recipit reſtituat illľ q̄ ħ pať tene
bať. Si āt in ꝟitate ſocer đ alijs bonis
erat ſufficiēs ad ſoluendū: tūc gener idu
bitanť p̄t dotē recipe. dd ¶ Itē q̄riť
vtꝝ liceat creditori recipe debitū qđ vſu
rarius ei debet. Reſpōdeo ſcđm Guil.
Si bona fide credidit ei pecuniaꝫ vt ex
illa cōmodum ſuū faceret. ꝛ lucrādo for
te ſe ex ea liberaret. recipe poteſt qđ mu
tuauit: ꝛ ſi ille alias non ſufficiat vſuras
ſoluere. Si vero alia cauſa credidit pu/
ta ad ludendum in alea: vel dādū mere
trici aut hiſtrioni: non debet debituꝫ ab
illo recipere qui nec vſuras extortas ſuf/
ficit reſtituere. ee ¶ Notandū eſt etiā
ꝙ eccia tantū deteſtať vſurarioꝝ voragi
nem ꝙ eam reſtrinxit omi modo quo po
tuit. hoc patꝫ quia ꝯtra eoruꝫ ſolutōem
multiplex remediū adhibuit. qꝛ ſi ꝓmi/
ſiſſet aliquis vſuram ſoluere: cogi nō de
bet ad ſoluendum. quia vſure ſunt inde
bite. extra de vſuris. ca. Debitores Ut
q̄cunqꝫ iudex ſententiam daret ad ſoluē/
dum vſuras excōmunicatōis ſentētiam
incurreret Itē ſcđm remediū eſt: ꝙ poſt
abſolutōem p̄t eas repetē: ꝛ vſurariꝰ te
neť ſibi reſtituere q̄ ꝑ vſuram ab eo rece
pit. ¶ Circa qđ queritur. vtrū vſurari/
us teneať ad omnia damna Reſpōdeo
ſm Raymūdū: teneť ad omīa damna
q̄ ille ꝓpter ſolutōnem vſure paſſus eſt.
vt ſi domū ſuam ꝓpter hoc vilius vēdi
dit. ꝛ ſi aliam cōduxiſſet aut ſi ꝓpter hoc
alia bona ſub vſura queſiuit. Tertium
ꝙ ſi nō vult reſtituere: tūc pōt iudici vel
alij prelato denūciare. ꝛ iudex ſiue talis
prelatus ex officio ſuo poteſt illū cogere
ad reſtituendū. ¶ Sciendū ꝙ antiqui/
tus vſurarij fuerūt ab alijs hoibus val
de deſpecti ꝛ cum hoc rari. Vñ narrat
Guil. lugdunenſis in ſumma viciorū ꝙ
antiqtus quandoqꝫ in vna tota ciuita/
te vix inueniebatur vnus fenerator. ꝛ il
le nō fenerabatur niſi data fide ꝙ nō pu
blicareť: de quo cum certitudinaliter cō
ſtaret eum eſſe vſurarium. tūc amplius
dicebatur domus eius domꝰ diaboli.
et ſic de alijs rebus eius. Oſculū pacis
non dabatur ei in miſſa. ignis a vicinis
ſuis in domo eius nō ſumebatur: pueri
ad eius occurſum paueſcebāt ꝛ in alter
utrum cū digito demonſtrabant. Nūc
vero noſtro tēpore fiunt tales cubicula/
rij principum. ꝛ ab hoibus eis aſſurgiť
quod tamē eſt abſurdū ꝛ abhominabi/
le multum. ff Sedecimi ſunt illi q̄
recipiūt dona ꝛ munuſcula a iudeis Cir
ca quod notāda ſunt hic duo Primo q̄
re deus noluit vt iudei penitus ꝯſume/
renť ſed diſpgerenť. ꝛ quare eos ecclia

nō ꝑſequit̃ quaſi hereticos. ƺ ſinit eos
viuere ꝙ nō ex toto deleant̃. ⁊ hoc fit ꝓ
ter tres rōes. Prima q2 in fine mūdi de
bent ↄuerti. vñ ps. Conuertent̃ ad veſ/
perā. Et tunc ſm dictū chriſti vt habe/
tur Johis. x. Fiet vnū ouile ⁊ vnus pa
ſtor. Vñ etiam Hiere. xxiij. In dieb⁹
illis ſaluabit̃ iuda. Secūda ratio. quia
ſunt liberarie noſtre q̄ntum ad vetus te
ſtamentū. Et ergo ne pagani dicerent.
vos chriſtiani iſtas litteras ↄpoſuiſtis.
habemus vetus teſtamentū ⁊ dicta ꝓ/
phetarū a iudeis. Tercia rō eſt ꝓpter
memoriale dominice paſſionis. Ergo
quotiēſcunq3 aliquē iudeū videmus to
tiens memoriam dominice paſſiōis ha
bere debemus. ps. Ne occidas eos ne
obliuiſcant̃ ꝑpl'i mei. gg ¶ Scđo
videndū eſt quō chriſtiani ſe habere de
bent erga iudeos. Tūc ſm Raymun/
dū dico. ꝙ chriſtiani nō debēt cū eis co
medere aut ad ↄuiuia ſua vocare. Se/
cundo ꝙ infirmi chriſtiani nō debēt in
ſuis infirmitatibus ad ſe vocare iudeos
nec ab eis recipere medicinas. Tertio
nec chriſtiani debent cū eis in eiſdē bal/
neis balneari. xxviij. q. i. ca. Nullus. et
ca. Omnis. Quarto non debēt ꝑmitti
habere inter chriſtianos officia publica
ne occaſionem habeāt ſeuiēdi. diſt. liiij.
Nulls. xvij. q. iiij. Cōſtituit. Sexto in
dieb⁊ lamētationis ⁊ dominice paſſiōis
non debēt in publicū prodire Et etiam
in die paraſceues nō debent habē oſtia
et feneſtras aptas. extra eo. Que ſuper
his. Septimo ꝙ nō debent habere fa/
mulos vel famulas chriſtianos. q2 chri
ſtiani nullo mō debent eſſe aſſidui ītra
domū iudei nec tanq̄3 famuli aut nutrix
aut obſtetrix. al's ipi chriſtiani ſi ab eis
recedere nolūt excōmunicari debēt. ex/
tra eo. Judei. ⁊ ca. Ad hec. Octauo q2
chriſtiani nō debent eis locare domos
ſuas ad exercendū vſuras in eiſdem No
no. q2 chriſtiani nō debēt retinere munuſ/
cula vel dona a iudeis eis data. Circa
qđ querit̃: vtrū chriſtiano liceat accipe
dona vel munuſcula a iudeis. Reſpon
deo ꝙ ſic. ⁊ tamē tali modo ꝙ ipſe recipi/
ens nō velit aliq̄d facere ꝓpter talia do
na qđ ſit ↄtra deū: tūc licite pōt recipere
ƺ nō debƺ ſibi retinere: niſi forte eēnt ta/
lia que ab eo vel ab añceſſoribus ſuis ip
ſi iudei ꝑ vſuram recepiſſent. Vñ dicit
Tho. in q̄dam ep'la ad duciſſam lotho
ringie. Cum ea que iudei ꝑ vſurā extor
ſerūt nō pñt licite ab ipis retineri. Cōſe
quēs eſt vt ſi vos illa ab eis receperitis
nec vos licite retinē poteſtꝪ. niſi forte eēnt
talia q̄ a vobis vel añceſſorib⁊ veſtrꝪ ha
ctenus extorſerūt. Si q̄ vero dant q̄ ex/
torſerūt ab alijs debēt reſtitui eis q̄bus
ipi iudei tenent̃ reſtituere ſi inueniūtur.
Alioquin in pios vſus ſm ſui dioceſani
cōſiliū ſunt talia dona ⁊ munuſcula ero/
gāda. O q̄d ad hoc dicturi ſunt q̄ reci/
piūt ꝓpinas ⁊ dona a iudeis. ſ. aucas vl'
cātros vel ciphos argēteos. ⁊ ſic đ alijs
ꝓpinis. q2 oīa talia erogāda ſtꝪ paupe/
ribus. Ergo q̄cunq3 reciperet vnū can/
trū a iudeis q̄ nō hñt niſi vſurariā pecu
niam. ⁊ ſi ſic morit̃: ipſe ⁊ oēs heredes q̄
illum cantrū poſſidebūt ſciēter: oēs dā/
nabunt̃ Ergo iſti etiā q̄ comedūt de au
cis iſtis q̄s iudei ꝓpinauerūt dominis
ſuis circa feſtū Martini: q̄libet tal' tene
tur in tantū paupibus erogare ſm cōſi/
liū ſui ↄfeſſoris. hh ¶ Querit̃ vtꝝ
pueri iudeoꝝ inuitis parētib⁊ ſunt bap/
tizandi. Reſpondeo ſm Tho. ſcđa ſe/
cūde. q. x. Nō licet añ annos diſcretōis
ſed q̄ñ ad annos diſcretionis ꝑuenerint
pñt fidē ſuſcipe etiā parentib⁊ inuitis.
Et nota ꝙ iudei adhuc hodierna die li
bēter ꝑſequerent̃ xp̄m ſi poſſent Unde
legit̃ exemplū ꝙ cū iudei in q̄dam ciuita
te feciſſent in paſceue himaginē xp̄i cere
am ⁊ eā clauis cruci affixiſſent ⁊ lancea
aperuiſſent: apparuit btā ꝟgo ↄquerēs
xp̄ianis de h̄ ꝙ adhuc in vrbe illa filiū
ſuū crucifigerēt iudei. Xp̄iani āt dom⁹
iudeoꝝ penetrātes ⁊ eos capiētes: inue

herunt himaginē crucifixi ⁊ eius vulne/
ra cruentata. Quo viſo miraculo mul/
ti iudei ad fidem ſunt ↄuerſi ii ¶ De
cimiſeptimi ſunt q̇ mala fide faciūt ho/
minē incurrere damnū. ſicut q̇ incitant
hoīem ad ludū alee ⁊ hmōi. Ad cuius
euidētiam tria ſunt ꝑ ordinem ↄſiderā/
da. Primū eſt quātum peccatū ſit lud⁹
alearū ⁊ taxilloꝝ Scdm: q̇d iuris ſit de
eo quod ꝑdiṫ in alea: puta an ipī vel q̇/
bus ꝑſonis ſit reddendū. Tertio qūo ⁊
quales ludi pn̄t eſſe liciti ⁊ fieri ſine pec/
cato mortali. ¶ Circa primū queritur:
vtrū ludus ſit peccatū mortale. Rn̄deo
ſm Guil. ꝙ ſic: etiā ſi homo nō ducit in
ↄſuetudinem mortaliter peccat Hoc in
tellige quādo ex auaricia ludit. qꝛ aua/
ricia de ſe eſt peccatū mortale. ⁊ quāti/
tas peccati in talibꝫ ludis pōt conijci ex
duobꝫ. Et pmo ex deſcriptōe taxilli. nā
taxillum recipiēs ad manū ad ludendū
ex auaricia ⁊ cupiditate: ſi iactat vnum
oculum ꝑ hoc intelligere debet ꝙ ꝓuaṫ
regno dei: qḋ deus oīpotens daturus
eſt oībus ſuis electis: cum in iudicio di/
cet illud Math. xxv. Venite benedicti
poſſidete regnū paratū vobis ab initio
mūdi Ubi dicit regnū in ſingulari ⁊ nō
in plurali: quia om̄es ſancti ⁊ electi vnū
regnū poſſidebūt: qḋ ↄdiuident ipī ſibi
inuicem ex charitate ſic ꝙ hoc qḋ om̄es
poſſident vnus poſſidet ⁊ ecōuerſo. vn̄
Grego. Om̄ia em̄ ſunt oībus ↄmunia
ꝓpter eum qui in om̄ibus eſt om̄ia Un̄
Anſelmus. Unuſq̇ſq̧ in tantū gaudet
de alterius gaudio in quātum de ſuo ꝓ
prio Et hoc ideo. qꝛ ibi vnuſq̇ſq̧ ꝑfecte
diligit ꝓximū ſuum ſicut ſeipm̄. g̃ om/
nes electi in celo ſunt ⁊ erūt reges ⁊ regi/
ne. Un̄ de quolibet electo diciṫ illḋ p̄s
Poſuiſti dn̄e ſup̱ caput eius coronā ⁊c̄
Et hoc regno ⁊ hac corona ꝓuat ſe ta/
lis luſor. Si aūt duos oculos iactat ꝑ
hoc itelligere debet ꝙ cū corꝑe ⁊ anima
eternaliter puniri debet. qꝛ homo eſt cō
poſitus ex anima ⁊ corpore. ſed in mor/
te anima ſeꝑatur a corꝑe: tūc anima pec
catoris ſola puniēṫ vſq̧ ad nouiſſimum
diez. Sed in reſurrectōe ⁊ in nouiſſimo
die: tūc anima ⁊ corpus ecōuerſo ſimul
ↄiungenṫ: tūc peccator cū eodem corpo
re ⁊ anima ⁊ cum eiſdē manibꝫ ⁊ oculis
ceteriſq̧ mēbris cū q̇bus peccauit eter/
naliter punietur. Un̄ Bern̄. In quo
autem mēbro creator magis offenditur
in eo peccator grauı⁹ torq̄bitur. Si aūt
tres oculos iactat: ꝑ hoc intelligere de/
bet ꝙ eternaliter ſeparabiṫ a viſiōe ſan/
cte trinitatis. ſ. patris ⁊ filij ⁊ ſp̄ūſſancti
quia viſio dei eſt merces ⁊ p̄miū electoꝝ
Unde Johis. xvij. Hec eſt vita eterna
vt cognoſcant te ſolum deū: ⁊ quē miſi/
ſti filium tuū ieſum chriſtū. Et q̄ȝ iocun
da ſit iſta viſio oſtēdit ꝓpheta Dauid in
p̄s dicēs. Qm̄ mille ān̄i anni oculos tu
os tanq̄ȝ dies heſterna que p̄terijt. Si
aūt q̄ttuor oculos iactauerit: ꝑ hoc de/
bet intelligere ꝙ ſeparabiṫ a q̄ttuor or/
dinibus ſanctoꝝ noui teſtamēti: in quo
teſtamēto iam ſum⁹. ſ. ab apoſtoł. mar/
tyribus. cōfeſſoribus: atq̧ virginibus.
Iſti ſunt q̄ttuor ordines ſanctorū noui
teſtamēti generaliter loquēdo. Si aūt
quinq̧ oculos iactauerit ꝑ hoc intellige
re debet ꝙ om̄is ſalus q̄ effluxit ex qui/
q̧ vulneribus ieſu chriſti in eo fruſtrabi
tur. Ergo de talibꝫ cōqueriṫ Bern̄. in
ꝑſona chriſti dicēs. Nōne ſatis ꝓpter te
vulneratus ſum. nūquid ꝓ iniq̇tate tua
afflictus ſum. cur addis afflictōem affli
cto: magꝫ aggrauāt me vulnera tui pec
cati q̄ȝ vulnera corpis mei. Si aūt ſex
oculos iactauerit: ꝑ hos intelligere de/
bet ꝙ deus in iudicio req̇ret ab eo qūo
ſex oꝑa miſcdie exercuit dicēs illḋ Ma
thei. xxv. Eſuriui ⁊ non dediſtis mihi
mādūcare. ſitiui ⁊ nō dediſtis mihi bi/
bere. Et tūc ſubiūget illis ſentētiam il/
lam horribilē Ite maledicti in ignē eter
num q̇ paratus eſt diabolo ⁊ ſanctis ei⁹
Iſta horribilis ſententia intelligi debet
ꝑ ſex oculos kk ¶ Secūdo quāti/

ras pcc̄i in hoc ludo vel i talib⁹ ludis p̄t pp̄edi ex multitudie pcc̄oꝝ que in ludo accidunt. p̄nt em̄ ibi accidere xviij. pcc̄a Et p̄mū est idolatria q̄d est ꝯ p̄mū p̄ceptū vbi d̄r. Nō adorab deos alienos. Sed luſor taxillū p̄ponit d̄o: ꝛ fac̄ euz deū ſuū. Vn̄ Aug⁹. Hoc ab hoīe colit̄ q̄d p̄ ceteris diligit̄: q̄d pz. q2 ipe ad taxilli p̄ceptū largitur: q̄d ad p̄ceptū dei n̄ largiret̄: q2 ſi paup xp̄ī deū peteret denarium. forte vix daret ſibi vnū obulū: ſed ad p̄ceptū taxilli qn̄qꝫ dat medietatem ſube ſue. Ipe em̄ largior est ad p̄ceptuz taxilli q̄z fuit btūs Martin⁹ ad p̄ceptuz dn̄i. Ipe em̄ non ſolū dat medietatem pallij. imo totū palliū. Itē etiā int̄ duz tunicam ꝛ camiſeam: ꝛ nud⁹ ſequit̄ dn̄m ſuū ſcꝫ diabolū. Et in hoc apparet magna ſtultitia ipius luſoris q̄ ſe viliſſime ſuituti ſubijcit: dū taxillū dn̄m ſuū conſtituit. Et ad hoc ſe aſtringit q̄ facit q̄d ipe iuſſerit: vn̄ merito deridet⁹ est talis luſor. Vn̄ Seneca. Si videas murem velle dn̄ari alij muri: nunq̄d riſum teneas: quanto magis ridiculū est q̄ os caninū q̄d minoris valoris est q̄z mus hoi dn̄etur: ¶ Sciendū q̄ ſicut deus dedit xxi. litteras codicib⁹ ſuis q̄b⁹ tota ſcriptura ſcribitur. p quaz voluntas dei fidelib⁹ inſinuatur. Sic taxillus hꝫ. xxi. puncta quibus luſor cognoſcit voluntatem dei ſui. Scd̄m est execrabilis iuratio ꝛ blaſphemia que in talib⁹ ludis frequēter in deum ꝛ in ſct̄os refundit̄: Horuz em̄ conuitiorū ꝛ blaſphemationū participes ſunt qui talib⁹ luſoribus hoſpitia concedunt: vel qui veſtimēta eoꝝ vl' alia deluſa diuidunt: vel qui cum ipis familiariter bibunt: vel ab ipis ſortem luminis recipiunt. ll ¶ Q̄d dupl'r intelligitur. Vno mō qui vident de lumine illo aliqualit̄ equalit̄ peccant. Scd̄o q̄ ad denarios illos qui dantur ad lumen ſicut cū quotiens quis lucratur tunc totiens dat denariū ad lumen: Et ergo q̄ tales denarios recepit ꝛ eis ad ludū lu/miſerit: tenet̄ ad reſtitutōez. Et ſic blaſphemare ē ꝯ ſcd̄m p̄ceptū: vbi d̄r. Non aſſumes nomen dei. ꝛc̄. Vn̄ etiā qn̄qꝫ dn̄s in p̄ntī vindictā de luſorib⁹ accipit. Vn̄ legit̄ de quodā milite qui dū occaſione ludi p oculo dei iuraet. xp̄ij oculi ei⁹ a capite exilierūt ꝛ in aleariū ceciderunt. Item quidē ſagittari⁹ cū irat⁹ eſſz valde ex hoc q̄ in ludo pdidiſſet: ſagittam direxit ſurſus celū quaſi vellet ſe vidicare de deo. Sequēti vo die cū idem ſagittari⁹ eadem hora ſedit ad ludū: redijt ſagitta: ꝛ ſup aleariū ſanguinolēta cecidit. Itē cauere dꝫ quilibet hō ne vel taxillos vl' alia ad ludū neceſſaria locet Sicut em̄ valde mal⁹ reputaret̄ q̄ alicui ſcelerato gladiū locaret vn̄ aliquē ſctm̄ ꝛ iuſtū vix interficere deberet. Sic malus reputat̄ q̄ locat taxillos ꝛ alia ad ludū neceſſaria q2 occaſionē dat ad deum blaſphemādū vl' q̄ſi ad crucifigendum. Tertiū pcc̄m est fractio ſolēnitatū quia ſm̄ Guil. lugduneñ. In p̄cipuis ſolēnitatib⁹ p̄cipue cōmittūt luſores pcc̄m n̄ attendētes q̄d legit̄ Numeri. iſ. de illo q̄ collegerat ligna in ſabbato: morte moriatur hō ille ait dn̄s: lapidib⁹ obruat eū oīs turba. Conſtat aūt eſſe pei⁹ cum blaſphemijs ꝛ iniurijs ludere q̄z i ſabbatis ligna colligere. Quartū est inobediētia parētū Quia q̄libet tenet̄ obediē parentib⁹ i bonis ꝛ in licitis. Et hoc est ꝯ quartū p̄ceptū. Quintū est homicidiū: q2 interdū vnus luſor p ſolo obulo interficit aliū: ꝛ hoc est ꝯ q̄ntū p̄ceptuz. Sextum est furtū: q2 tales luſores poſtmodū efficiunt̄ qn̄qꝫ fures. ꝛ ſic cōiter qn̄qꝫ ſuſpendūtur. Et hoc est ꝯ ſeptimū p̄ceptum. Non furtū facies. Septimū est falſum teſtimoniū. q2 ſepius cōtingit q̄ vnus phibet teſtimoniū falſum alij: dicēs eū lucratū eē cū tn̄ pdidēit Et h̄ ē ꝯ octauū p̄ceptū: vbi d̄r n̄ flm̄ teſtioniū dices. Octauū ē deſideriuz lucrādi: q̄d est cupiditas: q̄ ē radix oim maloꝝ: vt h̄r i. ad Thimo. vi. Et h̄ ē ꝯ nonū p̄ceptū

vbi dr Nõ ꝯcupiſces rẽ ꝓximi tui Nonũ
p̄ceptũ eſt im miſcdia: qꝛ vnꝰ luſoꝛ aliũ
ſpoliat̃ vellꝫ vſqꝫ ad camiſeaꝫ ſic cõmede
poſſꝫ. Et ergo ſic̃ ſcḋm dictũ xp̄i i euãge-
lio miſicordes ſũt dicti btī ſic ecõuerſo ī
miſicordes ifelices ſũt. Vñ Jacobi. ij.
Juditiuum fit ei ſine miſericordia qui
hic non fecit iuditium cum miſericordia
Decimũ ē vſura maxima: q̃ attedit n̄ ſo
lũ in anno vl' in mẽſe ſʒ in eadẽ die vl' ho
ra. extra de exceſſibꝰ platoꝝ. iter dilectos
Vndecimũ eſt ꝯtẽptus ꝓhibitiõis ſan-
cte matris eccl'e. Nã glo. dr q hmõi lu
di ſũt ꝓhibiti ꝛ nõ tantũ diſuaſi Duode
cimũ eſt ſcandalũ ꝓximi. Corrũpunt̃ ei
multi q̇ ad ludũ ꝯcupiſcẽdũ de ꝯſuetudi
ne mala ꝯueniũt. Vñ Matth. 18. Ve
hoi ꝑ quẽ ſcandala fiũt. Tredecimũ eſt
amiſſio tp̄is ꝛ oĩm bonoꝝ q̄ iſto tp̄e q̇s
facere potuiſſet. Et ē magna ſtultitia q
luſoꝛ qñ potuit facere opꝰ ad ꝓpriã vtili
tatẽ ꝛ ꝓximi edificatõeꝫ ꝛ dei honorem:
ip̄e facit qḋ ſibi ē dãnoſum ꝛ ꝓximo ſcã-
daloſum. Decimũ q̄rtũ eſt ꝑiuriũ. Se-
pe em̄ iurat luſoꝛ ſe lucratũ fuiſſe cũ in ve
ritate ꝑdiderit. Quindecimũ ē fraus ſe-
pe em̄ vnꝰ defraudat aliũ iurãdo: iactã
do: cõputando: ꝛ ſic ḋ alijs. Sedecimũ
eſt ira ꝛ odiũ: qꝛ ſepe luſoꝛ cũ ꝑdiderit ꝓ
uocat̃ ad irã. ꝛ ſic maledicit qñqꝫ ſibi ip̄i
ꝛ qñqꝫ ꝓximis Inſuꝑ ꝛ qñqꝫ acq̇rit odi
um ꝯ aliũ q̇ ab eo lucratꝰ eſt. Decimũ ſe-
ptimũ ſũt v̉ba mẽdacia: qꝛ ſepe vnꝰ men
tit̃ in dãnũ alterꝰ Decimũ octauũ ē pec
catũ cõminatõis: qꝛ qñqꝫ minat̃ ꝓxio
verb: ꝛ ſuꝑ h̄ qñqꝫ inuadit eũ verberibꝰ
ꝛ ꝯſequent̃ qñ ad domũ ꝓpriã aduene-
rit ꝯturbat vxores ꝛ pueros ꝛ totã fami-
liã. Sciendũ aũt q ip̄e luſoꝛ ꝓprijs ma
nibꝰ ſeip̄m ꝯſumit ꝛ ꝑdit: quẽ filiꝰ dei cru
cifixis manibꝰ ꝛ pedibꝰ redemit. Vnde
Bern. loq̄ns in ꝑſona dñi ad talem di
cens. Ego acq̇ſiui te manibꝰ crucifixis.
Et tu ꝯſumis te manibꝰ demonibꝰ dedi
catis. Et eſt magna igratitudo q hõ i-
pugnat eũ i eadẽ ꝑte coꝛꝑis ſui: i q̄ dñs
ꝓ amore ip̄iꝰ tantũ dolorem ſuſtinuit.
mm Itẽ luſor q̄cũqꝫ vertat ocl'os
cordis ip̄e ꝑt iuenire: qḋ ſibi pccm̄ ſuuꝫ
diſſuadeat. Si lucratꝰ ē ꝛ vertit oculos
mẽtis deorſum: tunc occurrere ſibi dꝫ q
lucratꝰ ē cũ illa pecunia et̃nã dãnatiõeꝫ
Si aũt ꝑdidit ꝛ vertit ocl'os ſurſum: tũc
occurrere ſibi dꝫ q ꝑdidit et̃nã heredita
tẽ ꝛ beatã vitã. Si aũ vertit ocl'os men
tis circa ſe: tũc aduertere dꝫ demones q̄
eũ tãqꝫ leones rugiẽtes circũdant ꝛ euꝫ
deuorare affectãt ſi ds ops eis poteſta-
tẽ ſuꝑ luſorẽ daret. Vñ exẽplũ legitur ī Exm
dialogo Ceſarij q luſoꝛ q̇dã totꝰ dedi-
tus erat ludo teſſeꝝ. vt nec die nec nocte
q̇eſceret. Et inſuꝑ ſꝑ ſacculũ cuꝫ nũmis
ſecũ ferebat: vt ſecũ volẽtibꝰ ludere obui
aret. in ludis aũt ita expeditꝰ ac fortuna
tus erat vt vix aliq̇s ſine dãno ab eo re-
cederet. Vt aũt poſteris ꝛ p̄ſentibꝰ oſtẽ-
deret̃ in q̄ntũ tales ludi (in q̇bꝰ ire inui-
die rixe ꝛ blaſphemie exercent̃) ꝯ deũ fo
rent: ꝑmiſſum ē diabolo vt cũ eo luderꝫ
q̇ multos eluſerat ꝛ euiſcerauerat ꝛ mł'to
rũ marſupia euacuauerat. Nocte v̉o q̄-
dã i ſpecie cuiuſdã ludere volẽtis itrans
ſacculũqꝫ nũmis refertũ ſub aſcella por-
tans ad tabulã ſedit: denarios liberalit̃
appoſuit: teſſeres iactauit ꝛ multũ in bre
ui de pecunijs illiꝰ militis acq̇ſiuit. Cui
cuꝫ ꝓſꝑe ſuccederet ꝛ luſori pecunia iam
quã appoſuerat defuiſſet: iratꝰ ait. Nũ-
q̇d nõ diabolꝰ es tu? Et ille. Satis eſt
Nũc appropinquat em̄ matutinale tp̄s
oportet nos ire. Tollenſqꝫ illũ ꝑ tectuꝫ
traxit cuiꝰ viſcera tegul' retrahẽtibꝰ mi-
ſerabilit̃ excuſſit. Et q̇d de coꝛꝑe factuꝫ
ſit vl' in quẽ locũ illḋ ꝓiecerit vſqꝫ hodie
a cunctis q̇ ip̄m nouerãt ignorat̃. Ma
ne v̉o viſceꝝ eiꝰ reliq̇e tegul' inherẽtes re-
ꝑteſũt. Ecce h̄ vno exẽplo oñdit̃ q dia-
bolꝰ ſuos miniſtros ſinit ad tp̄s bñ pro-
ſꝑari: ꝛ q̄lit̃ eos i fine remuneret. coꝛꝑa
ſcꝫ occidẽdo: aĩas v̉o i ꝑenas et̃nas per
petuo ſecum cruciandas detrudendo.
Scḋm ꝑncipale eſt q̇d iuris ſit de eo

qđ ꝓdit in alea: puta qñ ꝛ qbꝫ ꝑsonis sit
reddēda pecunia tal'. Pro quo sciēduꝫ
ꝙ quicũqꝫ ludit ex auaritia. scꝫ causa lu/
crandi: qcq̇d lucratur tali intentiōe siue
paruum siue magnuꝫ tenetur restituere
Verbi gratia. Si quis luderet ex aua
ritia cum intentione multum lucrādi. ꝛ
si talis solum quattuoꝛ denarios lucra
retur: tenetur restituere. Ratio est: qꝛ cũ
ludus sit quedam expoliatio: nō potest
quis licite per ipsum aliquid acquirere:
ꝛ sic non p̄t retinere. nn ¶ Sꝫ qbꝫ
restituere debet vtꝝ ip̄is vel alijs. Ad h̄
respondeo ſm doctoꝛes. Primo si cum
filio lusisti alicuius patris qui non ha/
bet peculium castrense. ꝛ q̇ adhuc ē sub
obedientia patris. ꝛ tunc ſm Ray. resti
tuere teneris patri eius. Secũdo si cuꝫ
vxoꝛe alicuius mariti lusisti: ꝛ lucrat⁹ es
que non hꝫ res parafernales: tũc tenerꝫ
restituere marito eius. Tertio si cũ reli/
gioso: tunc teneris restituē ꝑlato suo vel
monasterio. Quarto si cũ sacerdote: tũc
ſm consilium confessoꝛis dāda est pau/
peribus. ꝛ ratio: quia bona sacerdotum
sunt bona paupeꝝ. Quito si lusisti cum
illis qui sunt mēte capti. s. surdi muti: ce
ci: ꝛ qui moꝛbo perpetuo laboꝛāt. quia
tales rebus suis p̄esse non possunt. Er/
go qui tales vicit tenetur restituere: non
dico illi qui amisit: sed tutoꝛi vl' ꝓcurato
ri. Sed si tales antedicti lucrātur. tunc
non tenentur restituere tibi: quia non di
gnus es rehabere. Quia quantũ i te fu
it: eos spoliare voluisti: nec etiā possunt
licite sibi retinere. ¶ Sed ſm consilium
confessoꝛis. tenētur pauperib⁹ talia ero
gare. Sexto quicunqꝫ traxit aliquē ad
ludum tenetur sibi restituere quicq̇d vi/
cit ſm Tho. scd̄a scd̄e. q. xxxij. Et nota
ꝙ ista attractio large intelligenda est sci
licet quocũqꝫ modo verbis vel factis in
duxit eum cum ille alias non erat lusu/
rus. Item siue induxit euꝫ in principio
siue in medio ludi cum ille vellet desiste/
re. Si autem lucratur ab eo qui ip̄m i/
uitum attraxit ad luduꝫ: hoc ip̄e sibi nō
tenetur restituere: sed debet ſm consiliũ
confessoꝛis pauperibꝫ erogaē ſm Ray.
ꝛ Tho. Septimo qui fraudulenter lu
dit ſꝫ Tho. vbi supꝛa: tenetur sibi restī
tuere. ꝛ hoc intellige siue cōmisit fraudē
ante: puta quia fingebat se quasi insciuꝫ
de ludo: ꝛ quasi hominē qui possit deci/
pi: cum tamen decipere intenderet: siue
cōmisit fraudem in illo ludo ꝛ submittē/
do taxillos falsos: seu etiam veros ma/
le ꝛ fraudulose iactando seu mendaciꝫ
dicendo ꝙ obtinuissꝫ. seu male pecuniā
numerando ꝛ huiusmodi. Octauo qñ/
do volũtarius cum volũtario ludit: et q̇
habet ꝓpꝛia bona q̄ potest alienare: tũc
non tenetur sibi ille restituere: nec etiam
ipse sibi retinere. Ratio est: quia cum lu
dus sit quedam expoliatio nō p̄ōt quis
licite per ipsum aliquid acquirere: et sic
non potest retinere: sed nec illi debet red
dere: quia ille non est dignus rehabē q̇
quantũ in se fuit ꝓximũ expoliare cona/
batur. Item supꝛadicta collegi ex sũma
pisani ꝛ ex sũma Joannis. Item ꝙ nul/
lus possit possidere cum đo in ip̄o ludo
res acquisitas sed debet eas restituere
ꝛ dare sicut iam supꝛa dictũ est si vult sal
uari. patet per tale exemplũ. Nam tēpo/
re beati Cyrilli episcopi fuit quidā ado
lescēs consanguineus beati Cyrilli epi/
scopi Rufus nomine qui fuit in ei⁹ ser/
uitio. Et cum episcopus diuina celebꝛa
ret adolescens ille iuit ad tabernaꝫ ꝛ ad
suos consodales: ꝛ ibi cum eis luduꝫ ex
ercuit. Post aliquot vero tempus infir/
matus est vsqꝫ ad moꝛtem. ꝛ sic in eadeꝫ
infirmitate defunctus est. Tunc episco
pus petiuit suffragia ab vniuersis ꝛ cō/
muniter fieri ꝓ eo a toto populo sibi sub
dito. Quod populus gratāter accepta
uit quia adolescens ille satis laudabili/
ter quo ad populum vixit: ꝛ ideo dilige
batur cōmuniter ab om̄i populo. Qua
dam die cum ep̄s salutare sacrificiũ ob
tulisset ꝓ anima defuncti ꝛ essꝫ post mis/

ſam in deuotiõe ſua: apparuit ei defun/
ctus ille totus ignit⁹: ꝛ cũ quereret q̇s
eſſet? Rñdit. Ego ſum aĩa ↄſanguinei
tui ꝓ q̃ inanit̃ oras: qꝛ eternalit̃ dãnat⁹
ſum. Tũc ep̃s ꝑterit⁹ dixit. Q̃uo h̃ me
ruiſti? cũ tã laudabilit̃ vixiſti: ꝛ ego ſꝑa/
bã te adhuc h̃re innocẽtiã originalem.
Qui rñdit: ſic eſt. qꝛ adhuc ꝟgo ſuꝫ: ſed
ꝓpt̃ hoc dãnat⁹ ſum: qꝛ habui in cõſue/
tudine de mane infra diuina vĩa ire ad
tabernã ad ↄſodales meos: ꝛ ſic ibi cuꝫ
eis luſi: ꝛ q̇cq̇d lucrat⁹ fui: mihi reſerua/
ui. ꝛ fui eis q̃nq꜒ occaſio ire ꝛ blaſphe/
mie: ꝛ de hoc nõ formaui mihi ↄſciẽtiã
nec egi de h̃ pniam q̃ꝫuis q̃nq꜒ admoni
tus ſũ i ſmõib⁹ ꝛ ab alijs bonis hoib⁹.
Sꝫ heu h̃ non curaui: nec in h̃ me emẽ
daui. g̊ et̃nalit̃ dãnat⁹ ſum. Et hãc vi/
ſionẽ ſcꝑſit btũs Cyrill⁹ btõ Auguſtio.

oo ¶ Tertio ſciendũ eſt q̃uo ꝛ quali
ter tales ludi pñt eſſe liciti ꝛ fieri ſine pec
cato mortali. Rñdeo ꝙ aliq̇s lud⁹ ſit li
citus ad h̃ requirũt̃ q̃ttuor. Primũ req̇
ritur cõgruitas ꝑſone. Cleric⁹ ei in alea
ludere non lꝫ: qꝛ public⁹ aleator repellit̃
a dignitate clericali: non obſtãte ↄſuetu
dine. extra de exceſſib⁹ p̃latoꝝ. Int̃ dile
ctos. Et talis de iure deponi p̃t ſi ſe nõ
correxerit. 14. q. 4. Si q̇s. ꝛ 35. diſtin.
ca. Ep̃s. Scd̃o req̇rit̃ ↄgruitas mate/
rie: vñ ꝓ eſculẽto vel potulẽto q̇s ludere
p̃t. Tertio requirit̃ tp̃s vt ꝙ nõ ludatur
tꝑe luct⁹ vl̃ pñie vl̃ cõmunionis. Quar
to req̇ritur ꝙ nõ faciat ↄ̃ legẽ ludi: vt ꝙ
nõ male cõputet: nec etiã ludentẽ ꝓuo/
cet: nec etiã ex cupiditate ludat: ſꝫ ſolum
ꝓ recreatõe viriũ. Nota q̃n ꝓpt̃ deducti
onẽ tp̃is vl̃ recreatõem ludit̃ id q̃d ſic lu
crat̃ ſm btm̃ Thomã: dãdũ eſt paupe
rib⁹. Et Raymũd⁹ d̃r ſaltẽ i iuditio aĩe
Nota ꝙ lud⁹ alee eſt oĩſ lud⁹ q̇ innititur
fortune. Ergo h̃ q̃d h̃ d̃r de ludo alee: i
telligit̃ de quocunq꜒ ludo: ſiue fiat i alea
ſiue cũ chartis depictis. ꝛ ſic de alijs.

¶ De inducentib⁹ ad reſtitutionem
rerum iniuſtarum

SEquit̃ de his q̃ ad hoc valẽ nõ
pñt vt auar⁹ libent̃ iniuſtas res
reſtituat ſi ea frequent̃ meditet̃
Primũ eſt ꝙ niſi reſtituat: particeps nõ
erit bonoꝝ toti⁹ eccl̃e ꝛ et ↄ oĩm indulgen
tiaꝝ de quib⁹ gaudẽt ꝛ ſꝑant boni. Ip̃e
aũt nec gaudere nec ſperare p̃t de ipis.
Si aũt reſtituat: tunc oẽs frẽs ſpũales
reſtituunt̃ ei: ꝛ oẽs amici dei frẽs eius fi
unt. Inſup ſocietas toti⁹ eccl̃e ex q̃ ꝑteꝫ
hꝫ in oib⁹ bonis eccl̃e. Unde pſ̃. Par/
ticeps ego ſuꝫ oĩm timentiũ te. Scd̃m
ꝙ iniuſta velit aut nolit diu nõ poſſide
bit: ſꝫ eũ cito derelinq̃re oportet. Unde
pſ̃. Relinquunt alienis diuitias ſuas.
Uñ legitur exemplũ ꝙ quidã diueſ ha
buit totã ſollicitudinẽ ſuã in diuitijs: et
ↄgregauit magnã ſummam pecunie. ꝛ
nullũ hẽdẽ habuit. Una dieꝝ ſedebat
ꝛ cogitabat ſe morituꝝ ꝛ tũc nõ poſſe vti
vlteri⁹ diuitijs ſuis: ꝛ dixit Aĩa mea mt̃
ta bona habes quicq̇d deſideras bñ po
tes habere: horrea mea plena ſunt fru/
gib⁹: ꝛ ciſte mee plene ſũt auro ꝛ argẽto:
ꝛ celaria mea plena ſunt vino Ergo aĩa
mea ſemper leta ſis: ꝛ a me nõ recedas:
Statim audiuit vocẽ dicẽtẽ ſibi. Stul
te hac nocte ſubito morieris: ꝛ q̃ congre
gaſti cui manebunt: ꝛ diaboli repetent
aĩam tuã a ꝑte ꝛ ad infernũ deducẽt. Q̃d
ſic factũ ẽ: eadẽ ei nocte moriebat̃ ſine cõ
feſſione ꝛ cõtritõe ꝛ ſacr̃o. Tertiũ eſt ꝙ i
iuditio dure conquerent̃ de eo oẽs quo
rum res iniuſte vel violent̃ retinuit: imo
etiam pro modo loquendi res quas in/
iuſte habuit querelam contra eum defe
rent. Talia cogitare debet quilibꝫ aua
rus ꝙ tot teſtes contra ſe habebit in iu/
ditio: quot homines ſpoliati ſunt ab eo
Et etiam quot res iniuſtas poſſidebit:
tot teſtes contra ſe habebit. O quot te/
ſtes aliqui ↄtra ſe habebũt qui multas
res iniuſtas poſſederũt. Quartũ ꝙ cor/
pus chriſti nec ſanus nec infirmus am/
plius aliquo modo ſumere debet niſi ꝓ
poſſe reſtituat. ꝙ ſi contrafecerit. cõtin/

get ei ſicut iude: qui cum haberet. xxx.
denarios de iniuſto: cum. accepiſſ3 buc
cellum introiuit in eum ſathanas ⁊ ma/
gis potenter eum poſſedit. Sic ⁊ auaro
continget ſi ſic ſacramētum recipit. Si
militer ⁊ ſacerdos qui ei licentiā ſcienter
tribuit vna cum eo ſimul damnantur.
Quinto ꝙ nec deus nec aliquis ſancto
rum nec maria nec angeli dei ī morte ei
in adiutorium ſubueniunt niſi reſtituat
imo deo ⁊ ſanctis ⁊ angelis carere talem
oportet tam in vita ꝗ̄3 in morte: ⁊ etiam
poſt mortem. O ꝗ̄3 miſer ⁊ infelix eſt ille
qui talia bona iniuſta p̄ponit deo ⁊ om/
nibus ſanctis. ⁊ potius vult carere deo
⁊ omnib9 ſanctis ꝗ̄3 talia reſtituere. Se
xtum ꝙ quelibet res īiuſte poſſeſſa par/
ui vel magni valoris eum in perpetuu3
cruciabit in anima vſ ad iudicium: et
poſt iudicium in corpore ⁊ anima diuer
ſimode torquebitur: Nam qui vnu3 de
narium ſcienter iniuſte poſſidet ⁊ ſic mo/
ritur: multum punietur. ꝗ duos dena/
rios plus. qui florenū multo amplius.
⁊ ſic de alijs aſcendēdo. Ite3 talis aua
rus ſi cogitet patibulū infernale ſibi ere/
ctum a quo alio modo euadere non po/
teſt niſi per reſtitutione3. quia nō dimit
titur peccatum niſi ablatum reſtituatur
ſm Auguſtinū. Quis latro videns pa/
tibulum ſibi erectum non libēter reſtitu
eret quicquid poſſet: ſi ſe per hoc euade
re crederet? Unde Aug9. Quis enī vt
viueret continue perdere noluit vnd vi/
ueret: eligens potius vitam mendican/
tem ꝗ̄3 celerem mortem. Septima eſt
ꝙ filij quibus res iniuſtas lucratur pa/
rum aut forte nihil de illis rebus habe/
bunt. Item ſi cogitet duritia3 que poſt
mortem ſuam futura eſt in eius filijs er/
ga eum. vix enim ſemel in anno memo/
res ſunt nominis ipſius vt eius anniuer
ſarium faciant. In ſemetipſo autem po
teſt reſpicere ꝗ̄3 paru3 boni ꝓ ſuis fecerit
⁊ ſic ſibi non dubitet fieri. ⁊ multo min9
quia abundāte iniquitate refrigeſcit ca
ritas multoꝝ: vt ait dn̄s. Unde legitur
de quodā diuite ꝗ multas res iniuſtas
poſſedit. ⁊ volēs experiri fidelitatē filij
ſui: petiuit ab eo vt amore ipſius digitū
ſuū ad ignē poneret donec vnū ſolū aue
maria diceret: ⁊ vt ſic cognoſcer3 ſi eum
paterne diligeret. Et filius cepit hoc at
tēptare. ſ3 ꝗ̄cito ardorē ignis ſenſit digi
tum ſuū retraxit dicens ad patrē. Quid
te in hoc iuuarem ꝙ totu3 corpus meū
cremarem? Et pater ad filiū. Quid tūc
me iuuaret ſi ꝓpter te eternaliter damna
rer. Et ſic om̄ia iniuſta reſtituit: ⁊ vita3
in bono finiuit.. Item cogitare deb3 ta
lis auarus ꝙ pecunia iniuſte acꝗſita et
filijs ſuis relicta: occaſio erit mortis. vn̄
Exod. xxi. Si ꝗs ꝑ induſtriam occidit
ꝓximum ſuū moriat̄ homo ille. ꝓxim9
autem eſt filius eius ꝗ eſt os ex oſſibus
et caro de carne eius. Item vxor eius ꝗ̄
teſte xp̄o in euāgelio: erūt duo in carne
vna. Tales ꝓximos. ſ. vxorem ⁊ filios
et om̄es heredes gladio iniuſtarum re/
rū quas eis relinꝗt occidit. Et hoc ꝑ in
duſtriam facit cū res ſciuit eſſe iniuſtas
quas eis relinꝗt. nā quot denarios ſciē
ter eis reliquit de iniuſto: tot gladijs ip
ſos trāſfigit. Et ideo q2 filios ⁊ heredes
ſuos eterna morte damnat. Dicit dn̄s
de ipſis durum verbū in euāgelio Ma
thei. x. Inſurgent parētes in filios: ⁊ fi
lij inſurgēt aduerſus parētes. ⁊ tales fi/
lij dupliciter puniūt parētes ſuos. Pri/
mo q2 durū eſt ꝙ ꝯquerunt̄ de eis filij ſi
cut de crudelib9 occaſorib9. vn̄ Eccl. xli.
De patre impio ꝯquerunt̄ filij. qm̄ ꝓ/
ter ipm̄ ſunt in opprobrium. Scd̄m q2
eſt grauius. q2 in inferno eos torquebūt
ad minus ꝑ improperia in tantū ꝙ ne/
ſcio vtrū grauius ꝑ filios vel ꝑ demōes
puniant̄. Un̄ exemplū legit̄. ꝙ quidā vſu
rarius habuit duos filios: quoꝝ vn9 cō
pūctus in ꝗdā ſermone dixit patri ſuo.
Pater ſi moreremur in iſto pcc̄o ⁊ in iſta
vita tūc moreremur in corpe ⁊ aīa. ꝗ̄ cō/
uertere ⁊ redde vnicuiꝙ q̄d debes. Cui

pater ꝛ frater indignāter rn̄derunt. Habes tu noſter ꝯfeſſor ec. vade ſi mori volueris ꝛ nos ꝑmanebimus in bonis noſtris. Qui tacuit ꝛ abijt in heremum ꝛ pauperē vitam ibi duxit ſeruiēdo deo. Tandē pater moriebat. ꝛ poſt aliquot tpˢ moriebat filꝰ ꝛ frater. Cū ille bonꝰ heremita intellexiſſet ꝙ pat ꝛ frat mortui eſſent: miſericordia motus ſtatū eoꝝ deſiderabat ſibi notificari. Tandē deū petijt vt mereret eos videre. Una die cū eſſet in orōe ſua: venit angelus domini ꝛ dixit ei. Fiat tibi qđ petiſti. Arripuit eū cum manu ꝛ dixit. veni ego oſtendam tibi eos. Et duxit eū quo ipe neſciebat. Tandē veniebat ad montē vnū: et dixit ei angelus. Uis videre patrē ꝛ fratrem tuū? Qui reſpōdit: volo. Et vidit vallem ꝛ audiuit miſerabilem vocē. et vidit ꝑmo patrē bulliētem in igne ſicut vnū piſum in vna magna olla bulliens. Et dixit pater. Ue ve ve. maledicta ſit hora in qua ꝯceptus ſum: ꝛ vēter ꝗ me portauit. Et cū audiſſet hec heremita tremuit ꝛ dixit. O pater es tu hic. Qui dixit. ſum dilecte fili mi. bn̄dictus tu ſcis qꝛ timuiſti deum ꝛ cauiſti illā ſpeluncam ꝛ penā iſtā horribilē. ſed caue tibi vt ſeruias deo. Et interim ꝙ loqͣbat venit frater ſicut pater in bulliente igne natādo infra ꝛ ſupra ſicut piſum in olla Et cepit filius maledicere patri in peiꝰ dicens. Maledictus ſis tu pater in eternum. qꝛ iniuſte acq̇ſita ſup me hereditaſti ꝛ ſic me damnaſti. Et ecōuerſo pater ad filiū dicēs. Maledictus ſis tu fili. qꝛ ꝓpter te talia iniuſta acq̇ſiui ꝛ retinui. ꝛ ſic me omni bono ꝑuaui. ꝛ in hāc penā ꝓpterea deſcendi. Quibꝫ dixit filius viuens Pn̄t vos aliq̄ ſuffragia iuuare vl̓ ꝓdeſſe. Qui dixerūt: non. qꝛ in inferno nulla eſt redēptio. Et cū hoc videret ꝙ in eis nō eſſet aliqua ſpes: receſſit. ꝛ deo fideliter ſeruiuit. ꝛ ſic ſaluatus eſt qq

¶ Querit vtꝝ q̇s teneat ſtatim iniuſta reſtituere? Rn̄deo ſm Tho. ſcđa ſcđe. q. lxij. ꝙ ſicut accipere rem eſt ꝯtra iuſticiā ita ꝛ eandē detinere. . qꝛ ꝑ hoc ꝙ aliq̇s detinet rem alienā inuito dn̄o: impedit eum ab vſu rei ſue. ꝛ ſic facit ei iniuriam. Manifeſtū eſt aūt ꝙ nec ꝑ modicū tempus licet in peccato morari. ſꝫ q̇libet tenet ſtatim pccm̄ deſerere. ſm illđ Eccl. xxi. . Quaſi a facie colubri fuge peccatū Et ideo q̇libet tenet ſtatim reſtituere vl̓ petere dilatōem ꝑ ſe vel interpoſitā ꝑſonam ſi occultū eſt. ſ. ꝑ ꝯfeſſorem vl̓ ſacerdotem aliū ſine expꝛſſione nōis tui ab illo q̇ poteſt vſum rei ꝯcedere. Et in hoc ꝯcordat Ray. ꝙ ſi denegat dilatōem ꝛ velit ꝙ cedat bonis ſuis ꝛ reſtituat Rn̄deo: tunc abſqꝫ dilatōe cedere debet oībus bonis: etiā ſi oporteat ipm̄ mēdicare. Tamē ſine culpa pōt accipe vite neceſſaria. ſ. extreme neccitatis. Queritur vtrū ille pōt accipe aliq̇d ꝓpter dilationem. Rn̄deo ꝙ nō. qꝛ ſicut nō debet carius vēdere rē aliquā ꝓpter dilatiōem. ſic nec ibi aliq̇d recipe pt ꝓpter dilatōeꝫ reſtitutōis. Ergo ſi dediſti vni ſup̄ ſortē ipe tenet ſibi cōputare in ſortem. Quid ſi q̇s oīno eſt impotēs ad reſtituendum Reſpōdeo ſm Ray. Doleat de hoc et ꝓponat ſoluere q̄cito pt rr ¶ Querit cui reſtituēda ſit res furtiua vl̓ rapta ſeu alˢ male recepta. Reſpōdeo ſm Ray. Ei cui res ſubtracta fuit: vl̓ ſi defunctꝰ eſt ſuis heredibꝫ: ꝛ fiat caute q̄ntum pt vt ꝑ religioſum ꝛ hmōi. ita tamē ꝙ nulla ꝑſona furem ꝓdat. Et ſm Ray. quilibet male fidei poſſeſſor tenet reſtituere rem cū oībus fructibus ꝑceptꝭ. ꝛ quos ipe dn̄s ꝑcepiſſet ſi ipe poſſediſſet. extra de reſti. ſpo. Et intellige fructus q̇ ſup̄ſunt: deductis illis expēſis que fiūt gra fructuū querendoꝝ ꝯgregandoꝝ ꝛ reſeruandoꝝ. Si aūt ſunt vage reſtitutiōes vbi dn̄s ſiue heredes ignorāt: tūc talis res ſm ꝯſilium ꝯfeſſoris q̇ auctoritateꝫ habet diſtribuat in pias cauſas ꝛ pios vſus paupeꝝ. maxīe vbi epˢ reſeruat ſibi talē cauſam de vagis reſtitutōibus.

Quid si diceres. sacerdotes ⁊ monachi
multa loquūtur in sermonib⁹ de reb⁹ in/
iustis vt sibi tribuant. Rn̄deo q̄ res in/
iuste acq̄site nō debent dari nec sacerdo
tibus nec monachis nec paupibus nec
ecclesijs nec monasterijs. ſed restituēde
ſunt veris heredib⁹ cū ſciunt. Vn̄ exem
plum. Quidam diues de rebus iniuste
acq̄sitis volens de hoc satisfacere deo ec
clesiā in honore beate ꝟginis cōſtruxit.
eamq̄ decēter ornauit. Perfecto igitur
ope: quēdam sanctū epm vocauit vt eā
dem ecciam ꝯsecraret. Qui cum ad pe/
titōem eius venisset eādem ecciam veſ/
pere ꝯspecturus intrauit: inuenit diabo
lum ſtātem extēsis manib⁹ vtrūq̄ parie
tem cōplectentem Cui dixit eps. Qua
re hic ſtas Rn̄dit. in p̄dio meo ſto. Cui
eps. Quis tibi dedit hoc p̄diū. Respō
dit Nōne tu ꝯcordas cū sacra ſcriptura
q̄ ea que cū vſura ⁊ iniuſtis rebus fiūt
mea ſunt. Eps respōdit. cras deo dāte
auferā tibi poſſeſſionē iſtā. Demon rn̄/
dit. ergo iniuriā mihi inferes: cū nec ipe
de⁹ aliquā mihi velit fieri iniuriā. Eps
dixit. Ne ergo tibi iniuriā fieri cōquera
ris: adiuro te p crucifixū vt q̄cquid d̄ tu
is hic inueneris hac nocte tollas: alia in
tacta relinquēdo. Respōdit demon. ita
fiat. Mane aūt facto cū eps cū magna
ꝑpl'i turba ad ecciam dedicaturus ꝓce/
deret: nō vnū q̄dem lapidem inuenerūt
ꝗ ¶ Querit: qualit' restituet q̄ impe/
diuit aliquē a cōſecutōe alicuius mune
ris vel bn̄ficij Rn̄deo si impedit aliquē
cui iā determinatū est vt ei detur. ⁊ ipſe
ex odio ꝓcurat reuocari: tūc tenetur ad
restitutōem equalē fm ſuā facultatem.
Si aūt impedit anteq̄ firmatū ſit vt ei
detur: tūc q̄dem ad aliquam recōpenſa
tōem: nō tamē tenet ad equalem. q2 ad/
huc fuit dubiū vtrū illi daret. Querit
qualiter ſatiſfiat ꝓ his q̄ reſtitui nō p̄nt
vt mutilatio mēbi: ſtupꝝ: ⁊ ſilia. Respō
deo fm Guil. in his q̄bus damnū neq̄
in ſe neq̄ in equalenti reſtitui pōt: ſatiſfi

at p recōpenſatiōem faciendā fm arbi/
trium boni viri. Cōcordat Tho. ſcda
ſecūde. tt ¶ Querit de illis q̄ male
recipiūt a pſonis eccīaſticis: q̄uo tenean
tur ad reſtitutiōem. Rn̄deo fm Ray.
Diuites ⁊ potētes q̄ receperunt p frau/
des: minas: ⁊ p importunitates ⁊ hmōi
tenent reſtituere ipis vel eccie. Sz forni
carie ⁊ hmōi turpes pſone quicq̄d ꝓ ta
li turpi actu receperūt a clericis: tenētur
reſtituere ipi eccie: niſi forte eis fuerit da
tum cauſa elemoſyne in ſumma nccita/
te. Sciendū q̄ meretrix q̄cq̄d recipit ꝓ
ſalario a ſecularib⁹ pſonis hoc p̄t retinē
re. ſed q̄cquid recipit a clericis ꝓ tali ac
tu tenet reſtituere eccie. Queritur quā/
do creditor dimittit debitori. vtrū tunc
ſit liberatus a ſolutōe Reſpondeo. ſi de
bitor ſponte ⁊ ꝓpria voluntate dimiſit
nō tenetur amplius ſoluere Ergo ſi pau
per eſſes: ⁊ creditor tibi ſpōte ⁊ ꝓpter de
um dimitteret: abſolutus es Similiter
ſi habes reſtituere ⁊ velles reſtituere: et
creditor tibi ex gratia vl' amicicia dimit
teret: abſolutus es a reſtitutōe. Secus
ſi deceptus vl' coactus: vel q2 putauit
ſe nūq̄ aliq̄d poſſe rehabē: Vl' ille q̄ po
ſuit ſe ad manus creditoris. ꝫ tamē non
intēdebat reſtitue: immo ſperauit q̄ ꝓ
modico vl' ꝓ nullo quitaret: al's nō po
ſuiſſet ſe: talis nō eſt abſolutus a reſtitu
tiōe: ꝫ ſp in tali caſu tenet ad reſtitutōez
Sciēdum tamē q̄ non ſolum magna:
ꝫ etiam pua reſtituēda ſunt: Vnde exē/
plum: cōuerſus q̄dam ordinis ciſterciē/
ſis: cū miſſus eēt ab abbate ſuo ⁊ debe/
ret trāſire aquā quandā ⁊ nō habebat
naulū ꝓmiſit naute obulū tranſmittere
Qui cū poſtea mortuus eēt ⁊ nō miſiſſet
illum obulū nec fuiſſet cōfeſſus negligē
tiam illā: q2 vilipēderat eo q̄ parum eēt
p̄dictū obulū poſt obitū an̄ oculos ha/
bebat: q̄ tantū creuit vt maior mundo
ei videret Et cū nihil aliud obſiſteret q̄d
ab ingreſſu celi cū ipediret niſi obul⁹ ſo
lus. ⁊ cū nō poſſet euadere niſi ille obul⁹

ſn illo puniret̃ ad petitiõem angeloꝝ ⁊
ſanctoꝝ q̇bus ſeruierat ꝑmiſſa eſt aĩa
ad corpus redire. Et ꝯfeſſus eſt illõ ab
bati. Et miſſus eſt illi obulus ſuꝰ cum
magna velocitate: quẽ vt mox rͤcepit cõ
uerſus expirauit ⁊ celi gaudia intrauit.

De octauo ꝓcep.

NOn falſum teſtimoniũ dices
A ¶ Ubi ſm Augꝰ ꝓhi-
bet̃ om̃e nocumentũ quo q̇s
ꝑ falſitatem oꝛis ledit ꝓximũ
Et cõtra hoc preceptum faciũt octo ge-
nera hoim. ¶ Primi ſunt falſi teſtes et
mẽdaces hoĩes qui prauis hoĩbus ꝓxi
mis nocere volẽtibus p̃ſtant auxiliũ ꝑ
ſuũ falſum teſtimoniũ Pro quo ſciendũ
ꝙ falſus teſtis in falſo teſtimonio mul-
ta mala ꝯmittit. Primo animã ꝓpriam
occidit cum ſuo mẽdacio ⁊ falſo teſtimo-
nio. Sap̃.i. Os quod mẽtitur occidit
aĩam. Scdõ xp̃m negat. qꝛ corruptio
veritatis eſt negatio dei Uñ qui verita
tem negat xp̃m negat. imo eſt valde hoꝛ
rendũ nomẽ dei aſſumere in teſtimoniũ
falſitatis. Tertio ꝓximum ledit ⁊ dam
nificat: aut in rebus: aut in fama. aut ĩ
ꝑſona. id eſt in corꝑe cum ſuo falſo teſti-
monio Ergo q̇libet talis bonus homo
ſic leſus põt dicere cũ xp̃o illud pſ̃. In-
ſurrexerũt in me teſtes iniq̇. Notandũ
ꝙ ſcũs Thomas ſcd̃a ſcd̃e. q. lxx. dicit
ꝙ falſus teſtis peccat mortaliter ⁊ tenet̃
ad reſtitutiõem oĩm. xiiij. q. v. Nõ ſane
q. vi. Si res aliena. Et tales puniũtur
a deo non ſolũ in futuro: ꝫ etiam in p̃nti
quandoq̃. Exemplũ ptꝫ infra. viij. N.
¶ Seq̇tur de mẽdacijs. Pro quo no-
ta ꝙ mẽdacium eſt falſa ſignificatio vo-
cis cũ intẽtione fallẽdi Unde q̄rit̃ vtrũ
maius peccatũ ſit mentiri verbo vel fac
to: Reſpõdeo ſm Thomã in q̇olibeto
Cum eadẽ intẽtio ſit fallendi in vtroq̃
vterq̃ peccat equaliter. verbũ eñ ⁊ fac
tũ aſſumunt̃ vt inſtrumentũ fallẽdi. vñ
nõ refert q̄ntum ad peccatũ vtrũ aliq̇s
verbo ſcripto vel nutu vel quocũq̃ fa-
cto mentit̃: ſicut nec refert quãtũ ad ho
micidium vtrũ aliq̇s gladio vl' ſecuri in
terficiat. Item q̄ritur: in quo differt mẽ
dacium a falſo. Reſpõdeo: falſum dicit
q̇cunq̃ credit verũ dicere: ⁊ tamen hoc
idem quod eſtimat verũ eſſe nõ eſt verũ
Sed mẽtiri eſt quãdo aliq̇s loq̇tur ali-
q̇d qđ veraciter ſcit nõ eſſe verũ. ⁊ ſic cõ
tra mẽtem ꝓpriam loq̇tur. Nã ⁊ menti-
ri, dicit̃ quaſi contra mentẽ ire Ergo dif
ficulter vel nunq̃ p̃t aliquis ſcire aliquẽ
mentiri. niſi ſolus deus. quia quãdo fal
ſum loq̇tur quod credit eſſe verũ nõ mẽ
titur ꝫ falſum loq̇tur. B ¶ Scien-
dum ꝙ quinq̃ ſunt q̄ poſſunt valere ad
deteſtatiõem huius peccati. ſ. mẽdacij.
Primũ quia iſtud peccatũ eſt diabolĩ-
cum. quia ṗmum mendaciũ ꝯmiſit dia
bolus. vt habet̃ Geñ. iij. cum dixit pri
mis parẽtibus noſtris Nequaq̃ morie
mini. Uñ Johis. viij. legit̃ de diabolo
Cum loq̇tur mendaciũ ex ꝓprijs loqui
tur. quia mendax eſt ⁊ pater eius. ergo
mendax habꝫ linguaꝫ diabolicã ¶ Se
cundũ eſt hoc. ꝙ illud peccatũ inquinat
membꝛuꝫ in quo magis indecẽs eſt im-
mũdicia. ſcꝫ os hoĩs. Reddit eñ illud
abhominabile deo. vñ Prouer. xij. Ab
hominatio ẽ deo labia mẽdacia. Si ali
q̇s os ſuũ aptum haberet muſcis ⁊ alijs
rebus immũdis q̄cunq̃ vellent ibi ĩtra
re: ⁊ ꝑmitteret eas ibi nidificare: os eiꝰ
abhominabile eſſet hoĩbus: ſic os men
dax abhominabile eſt deo: cũ immũdi-
cia mẽdacij plus diſplicet deo q̄ȝ immũ
dicia muſcarũ ¶ Tertiũ. ꝙ illud pecca-
tũ hoĩem facit ſimilẽ falſe monete. ergo
q̄ntum ꝑualet floꝛenus bonus floꝛeno
falſo: tãto preualet homo verax homi-
ni falſo ⁊ mẽdaci. vnus aũt bonꝰ floꝛe-
nus valet plus q̄ȝ mille falſi. ⁊ bonꝰ hõ
verax ꝑualet mille mẽdacibus Et ſicut
falſa moneta nõ valet nec ad emendum
nec ad vendendũ. ſic homo mendax ad

nihil lũ valet niſi ad gehennã. ¶ Quartũ eſt ꝙ mendaciũ eſt q̃ddã venenũ q̃d tante efficatie eſt ꝙ in ipo hoie exiſtens aiam interficit: iuxta illud Sap. i. Os quod mentitur occidit animam. Ergo mendaces habent linguam venenatã. Et mirũ quoddam eſt q̃n illi miſeri homines non timent illud venenum q̃d i ore ſentiunt ¶ Quintũ eſt ꝙ hoc pcc̃m multum diſplicet deo ⁊ hominibꝫ. Qꝛ ſicut deus multũ diligit veritatem: ſm illud pſ̃. Ecce eñ veritatem dilexiſti. Sic e conuerſo odit mendaciũ. pſ̃. perdes oẽs qui loquunt̃ mendaciũ. Unde Aug⁹. Merito pdit̃ mentiens qꝛ declinat ab eo q̃d eſt: in id quod non eſt In ſuper etiam mendaciũ abominabile eſt corã hominibꝫ. Et v̄itas ec̃ouerſo valde cõmendabilis eſt coram hominibus Quid eñ eſt laudabilius ⁊ honorabilius q̃ħ hr̄e tale verbũ. Ille verax in v̄bis ⁊ iuſtus in factis. Et q̃d vituperabili⁹ q̃ħ ille qui eſt mendax in verbis: ⁊ fallax in factis. ⁊ cum duo pmittit vix vnũ ſoluit. C ¶ Unde notandũ ꝙ qui ſe vult a peccato mendacij cauere: oportet ꝙ remoueat a ſe occaſiones mendacij: q̃ ſunt due. Prima eſt cupiditas: qꝛ ex cupiditate ⁊ auaricia plura mendacia pcedunt vt pꝫ in modernis mercatoꝛibꝫ et alijs pluribꝫ peccatoribus. Sc̃da eſt timor mundan⁹ hoc eñ timore petr⁹ chriſtum ter negauit dicens. Non noui hominem. D ¶ Et ſciendum ꝙ mendaciũ eſt triplex. ſcꝫ pniciosum: officioſũ ⁊ iocoſum. In pmo offendunt illi qui mentiunt̃ contra fidei veritatẽ: vt q̃ chriſtum dicerent eſſe natũ non ex marie v̄gine ⁊ hmõi. Item ſc̃do offendunt illi qui per mendaciũ ledunt pximi famã ⁊ honorem: ſicut eſt mendaciũ falſe detractionis. Item t̃tio offendũt illi q̃ p mendatium pximũ dãnificant in bonis exterioꝛibꝫ. ſicut illi qui falſum aliq̃d deferunt iudici vel tyranno. Et q̃ falſum teſtimoniũ ꝯtra aliquẽ in cauſa pecuniaria deponunt: ex q̃bꝫ pximus damnificat̃ Circa q̃d querit̃: quid de teſte falſo? Reſpõdeo ſm Tho. ſc̃da ſc̃e. q. lxx: Teſtis falſus peccat moꝛtaliter inquantũ piurus eſt: ⁊ inquantũ facit ꝯtra iuſticiam ⁊ contra id de quo eſt ſpeciale p̄ceptum in decalogo. Et talis indubitant̃ tenet̃ ad reſtitutõem oĩm que pxim⁹ ei⁹ amiſit p eius teſtimoniũ. 14. q. 5. Nõ ſane. 2. q. 6. Si res aliena. ¶ Querit̃ vtꝝ liceat teſti aliq̃d recipe. Reſpõdeo p ferendo teſtimonio nihil debet accipe: niſi tantũ expenſas ab illo qui eũ pducit. 4 q. 3. Uenturis. Et ſi accepit: turpit̃ accepit. ⁊ reſtituet ei a quo recepit: niſi ille dederit ad coꝛrumpendũ teſtem. tũc eñ debet dare ei in cuis iniuriã accepit Secundo circa mendaciũ officioſum pmo offendunt illi qui ex quadã pietate mentiuntur p conſeruanda vita pximi: vt ſi quis videat hoiem queri ad moꝛtem dicat ſe non vidiſſe eum. ¶ Sc̃do circa h̄ offendunt illi q̃ mentiunt̃ p conſeruanda hoĩs continentia vt ſi virgo volẽti eã defloꝛare mentiat̃ ⁊ dicat ſe eſſe cõiugatam. Tertio circa hoc offendunt q̃ mẽtiuntur conſ̃uando hoĩs exterioꝛẽ ſubſtãtiã vt ſi q̃s videt pdonẽ velle quẽ ſpoliare dicat ſibi parcas ſibi: qꝛ nõ poꝛtat pecuniã. E ¶ Circa q̃d queritur. vtrũ ſit licitũ mentiri ꝓpter liberationẽ hoĩs a quocunqꝫ periculo. Rñdeo ſm Tho. ſc̃da ſc̃e. q. cx. Non. ſed lꝫ v̄itatẽ occultare pudenter ſub aliqua diſſimulatione. Ut etiam auguſtinus dicit Qꝛ ſm doctores. Omne quidem mendaciũ eſt pcc̃m ad minus veniale ſicut iocoſũ Sed pnitioſum ſemp eſt moꝛtale: quia eſt contra charitatem dei ⁊ pximi. Tertio circa mendaciũ iocoſum offendũt illi pmo qui mentiũtur p releuando meroꝛe ⁊ tedio. ſicut illi qui aliqua ludicra fingunt vt hoiem melãcolicum exhilarẽt Sc̃do circa idem offendunt illi qui mẽtiuntur p aliquoꝝ ſolacio. Sicut illi q̃ ex cupiditate alijs cõplacendi fingũt a

liqua iocoſa mēdacia vt eos ad riſum ꝓ/ uocēt. Tertio circa idē offendūt illi qui mētiunt̄ ex adulatōe iocoſa: ſicut q̄ fal/ ſe cōmēdant hoīem: vt ex eo magꝫ pla/ ceant. ¶ Scdō qui in hoc p̄cepto offen dūt ſūt deriſores qui offendūt ꝓximum deridēdo ꝛ ſubſannando. Et q̄libet tal' aduertere debet illd. Subſannās ſub/ ſannabit̄: ꝛ deridēs deridebit̄ ¶ Circa qd querit̄: vtꝝ deriſio ſit pcc̄m mortale Rn̄deo ſm Tho. ſcda ſcde. q. 75: Di/ cendū ꝙ qn̄ quis malū alicuiꝰ ꝑſone vel defectū in riſum vel luduꝫ ponit: deriſio dr̄. Et ſiquidē hoc fiat inquantū malū ē paruū ſm ſe: ſic deriſio eſt veniale pcc̄m Sed qn̄ accipit̄ quaſi paruū rōne ꝑſone ſic aliquē deridere eſt euꝫ oīno paruip̄ē/ dere ꝛ taꝫ vilē eſtimare vt de eiꝰ malo nō ſit curandū: ſꝫ ſit q̄ſi ꝓ ludo habēdꝰ. Et ſic deriſio eſt mortale pcc̄m. ꝛ tanto gra uiꝰ q̄nto maioꝛ reuerētia debet̄ ꝑſone q̄ irridet̄. Unde grauiſſimū pcc̄m eſt irri/ dere deū: ꝛ ea que dei ſunt. Sicut bea/ tam virginē ꝛ ſcōs. Scdo eſt grauiꝰ de riſio parentū. q2 in maioꝛi reuerētia ſunt habēdi. Tertio deriſio iuſtoꝝ ꝑ quam etꝫ hoīes de bn̄ agendo impediuntur.

F ¶ Tertij ſūt diſcoꝛdiā int̄ hoīes ſeminantes. qd pcc̄m dn̄s int̄ oīa alia maxime deteſtat̄. ſicut ꝑ oppoſitū in coꝛ dis charitate ꝛ coꝛdiū vnitate maxīe de/ lectat̄. Unde illi chr̄i reuerētiam plꝰ ꝑ/ turbant: q̄ꝫ ille q̄ latꝰ eiꝰ lancea aperuit. vel qui ip̄m cruci clauis affixit. Cuiꝰ rō eſt ſm Henri. de fir. quia tales eiꝰ ſan guinem euacuant. per quē oīa pacifica uit: ſiue in celis ſiue in terris ſint. Item illud peccatū opus eſt diabolicum ꝛ cō/ trariū operi xp̄i. Unde de diabolo ſcri/ ptum ē. Iohis. x. ꝙ diſꝑgit oues. Xp̄s vero de ſe dr̄. Matth. xij. Qui nō ꝯgre gat mecum: diſpergit. Ad chr̄m ꝛ ad ſ/ uos eiꝰ ꝑtinet in pace viuere ꝛ pacificare Un̄ Matt. 5. Bt̄i pacifici q̄m filij dī vocabunt̄. Un̄ Greg. in paſtoꝛali Si dei vocant̄ filij q̄ pacē faciūt ꝓcul dubio ſathane ſunt filij qui eam cōfundūt.

G ¶ Quarti ſtꝫ qui fraudulent̄ ꝓxi mo loquunt̄ qui hn̄t mel in oꝛe: ꝛ fel in coꝛde. ꝛ ſic ꝓximos decipiunt. ꝛ tradu/ cūt. ip̄ſus. Qn̄ bonū faris. ꝛ coꝛde ma/ lū meditarꝫ. Oſcula que iudas domio dedit: hec mihi tu das. Et ſciēdū ꝙ qn̄ aliquis fraudulent̄ bonū loquit̄ d alio: ꝛ vult ꝙ audiēs eū loquat̄ oppoſitum et malum de eodem: tunc talis dupl'r pec cat Primo in ſeip̄m quia fraudulent̄ lo quitur. Secundo in proximum cui ni/ titur dare occaſionē oblo q̄ndi. H

¶ Quinti ſtꝫ qui ꝓximū cum vitijs ꝛ im properijs ꝯturbant. Et iſti ſm Henri. de fir. ſpiritualit̄ in faciē chr̄i ſpuūt. ꝛ d ſputis verboꝝ ſuoꝝ amabilē eiꝰ faciē in/ ficiunt. Un̄ autoꝛitas. Faciē xp̄i videt̄ alapis contūdere qui ꝓximū in p̄ſentia nitit̄ ꝯfundere. Queritur vtꝝ contume/ lia ſiue conuicium ſit peccatum mortale Reſpondeo ꝙ ꝓprie ꝛ ꝑ ſe loquēdo: tūc eſt peccatum moꝛtale. Et non minꝰ q̄ꝫ furtum vel rapina: maxime quando lo/ quitur animo dehoneſtandi proximum Et ratio huius eſt. Quia homo nō mi nus amat honoꝛem ſuum qui ei per ta le conuicium aufertur: q̄ꝫ rem poſſeſſam que per furtum vel rapinam ei aufertur Ergo quicunqꝫ obijcit proximo ſuo de fectus ſuos iniurioſe ſine culpa. vt dicē/ do: tu es fur: vel vſurarius. vel mendax vel tu ibi hoc feciſti. vel ibi ſic vixiſti: et taliter egiſti Uel etiam defectus pene ī/ nate: vt dicēdo. tu es cecus ꝛ gybboſus vel ſcabioſus. ꝛ ſic de alijs. cum confun dendo moꝛtaliter peccat. ꝛ reus erit et/ ne pene. Unde Matth. 5. dicit chriſtꝰ Qui dixerit fratri ſuo fatue (euꝫ ſupple confundendo) reus erit gehenne ignis O quid tunc rei ſunt qui parētibus ſu/ is cōtumeliā inferūt. vt dicēdo. tu antiq̄ ſtulte. vł alio q̄cūqꝫ mō ei ſ maledicēdo: tale ſ filij incurrūt et̄nā maledictōeꝫ Un̄ Exo. xxi Qui maledixerit p̄ri vł m̄ri moꝛ te moꝛiat̄ ſcꝫ et̄na. I ¶ Querit̄ vtꝝ

cauſa correctōis liceat ↄuiciū dicere Rñ deo ſ₃ tho. ſe. ſe. q. 72 Sicut licitū ē ali quē ꝟberare vl' in reb⁹ dānificare cauſa diſcipline. ſic ꝑt et₃ aliq̄s alteri quem cor rigere debet aliquod verbum conuicio/ ſum dicere. Et hoc modo dominus vo/ cauit diſcipulos ſuos (qui fuerunt in e/ maus: q̄bus apparuit in via poſt reſur/ rectionem ſua₃) ſtultos dicens. O ſtul ti⁊ tardi ad credendum in omnibus q̄ locuti ſunt prophete. Nonne ſic oportu it chriſtum pati. ⁊ ſic intrare gloriam ſu/ am: vt patet. Lu. vl. Similiter ⁊ apo/ ſtolus paulus Galathas nominauit i/ ſenſatos dicens. O inſenſati galathe. Tamen ſicut dicit auguſtin⁹. Ex mag na neceſſitate obiurgationes ſunt adhi/ bende. ergo non leuiter ſunt proferende

R ¶ Itē Querit' vtꝝ homo ↄtume/ lias ſibi illatas debeat ſuſtinere Reſpō deo ſm tho. vbi. ſ. Sicut in alijs iniu/ rijs: ſic in verbi) contumelioſis tenemur habere animum preparatum ad tolerā tiam ſi expediens fuerit. Quandoq₃ ta mē opꝫ vt ↄtumeliā repellam⁹ ꝓpt' tria Prio q̄dē ꝓpt' bonū eius q̄ cōtumeliam infert. vt videlic₃ eius audacia reprima/ tur: ⁊ idcirco talia ñ attēptet Scdo ꝓpt' famā noſtrā. q₃ q̄libet tenet' defendē fa/ mā ſuā. Q₃ ſ₃ Aug'. Qui famā ſuā ne gligit crudelis eſt. Et q₃ ſm ſalomone₃ Melius eſt nomen bonum: q̄₃ diuitie multe. ¶ Tertio propter bonum mul/ torum quorum profectus per contume lias nobis illatas impeditur. Und' au guſtinus. Duo ſunt tibi neceſſaria ſcili/ cet conſcientia ⁊ fama Conſciētia ꝓpt' te ⁊ fama ꝓpt' ꝓximū. ¶ Sexti ſūt hi qui ꝓximū ſuū vbis rixoſis ad irā ꝓuocant ⁊ tal' qui ꝓuocat ſcient' proximū ad ira/ cundiam omniū peccatoꝝ que ille in ta li ira cōmittit ſiue in verbis ſiue in factis reus erit. Quia iracundia eſt mater om niū vitioꝝ. Merito ſibi quilibet cauere debet ne alium ꝓuocaret Cōtra hoc fa ciunt iſti qui annoſos homines prouo/ cant: vel alios homīes paſſionatos qui cito ꝓuocant' ad irā: ⁊ in hoc volūt recre ari. q̄d tñ ꝟgit in ꝑiculū aiaꝝ ipaꝝ. Et grauit' in futuro ꝓ talib⁹ ſolatijs puniēt' Quia omnes maledictiōes ⁊ blaſphe/ mias ⁊ cōminationes quas iſte ſic pro/ uocatus ꝓfert ipſi lugebunt. Quia eſt regula cōmunis. ꝙ qui occaſione₃ dam ni dat: damnū dediſſe videtur. Et chri/ ſtus dicit in euangelio. Omnis qui ira ſcitur fratri ſuo: reus erit iuditio. Quid tunc ille reus erit qui non ſolum iraſci/ tur: ſed etiam qui ꝓximum ſuū ad iram ꝓuocat. Unde ſollicite vxor cauere de/ bet ne maritum ſuum ad ira₃ prouocet. alias omnium peccatoꝝ que ipſe in talī ira cōmittit: ipſa particeps erit. Et ſic ſi militer intelligēdum eſt de marito ꝙ nō debet ꝓuocare vxore₃ nec filios nec filiā ad iracundiam: ⁊ ſic de alijs. ¶ Septi/ mi ſunt qui proximis ſuis detrahunt. ⁊ talis detractio ſex modis cōmittitur Et audire detractionem quādo eſt peccatū mortale ⁊ qñ nō: hoc q̄re ante. v. O. R

M ¶ Octaui ſunt qui in verbis ꝓ/ cacibus ⁊ laſciuis ꝓximum ſcandalizāt ⁊ mentis integritatem corrumpūt. Un de. i. Corinth. ıſ. Corrumpunt bonos mores colloquia praua. Item Eph. ſ Fornicatio autem et omnis immūditia aut auaritia nec nominetur in vobis ſi/ cut decet ſanctos. Cōtra hoc plures fa ciunt qui verba ſcurrilia ⁊ luxurioſa pro ferunt per que proximos ad malas cō/ cupiſcentias prouocant: ⁊ in hoc deum grauiter offendunt. Et tunc cum tales corriguntur: tunc dicūt ꝙ nō denotant corde ſicut proferunt ore: quod tamē eſt falſum. Unde chriſtus dicit i euāgelio Ex abundantia cordis os loquitur Er go qui talia verba proferūt ſiue ſint vi/ ri ſiue mulieres in his oſtendunt ſe ha/ bere impudicitia₃ cordis. Und' Chry/ ſoſto. ſuper Joannem: Quale cor hab₃ vnuſquiſq₃ talia verba loquitur ⁊ opēa facit. Hoc etia₃ patet in bonis ⁊ hone/

ſtis z pudicis pſonis: q nunquā vel ra/
ro talia pferunt: ſʒ ihm chr̄m ſept⁹ nomi
nant eo q verſat in cordib⁹ ipoꝝ. h pa/
tet in btō Ignatio martyre: qui i tormē
tis poſitus ſepi⁹ ihm nominauit. Et re/
quiſitus quare hoc nomen totiēs nomi
naret: dixit. Quia hoc nomē ſcptuʒ ha/
beo in corde meo: z reticere nō poſſuʒ. z
tortores poſt mortē eius cor extraxerūt
de corpore: z illud in partes ſciderunt. z
in qualibʒ parte fuit ſcriptū hoc nomen
ieſus aureis litteris. Ergo qlibet chri/
ſtianus ſe cauere debet a vbis mal z ſcur
rilib⁹ z luxurioſis. Unde Iſidor⁹ de ſū/
mo bono. Mali ſermones i ore chriſti/
ani eſſe non debēt. Hoc etiā oſtendit a/
pl's dicens. Ois ſermo malus ex ore ve
ſtro non pcedat. Et merito: qr ƀm dictū
chri in euāgelio. De omi vbo ocioſo red
dituri ſum⁹ rōez. Multo forti⁹ de vbis
ſcurrilib⁹ z nociuis. Ergo merito quili/
bet noſtrū debet a deo petere cuʒ ps. di
cens. Pone dn̄e cuſtodiā ori meo: vt n̄
delinquā in lingua mea. Et nota p con
cluſione octaui pcepti ſcʒ de falſo teſtio/
nio qn̄o falſi teſtes puniant: qn̄qʒ in pre
ſenti: qn̄qʒ in futuro. Et d hoc pono ta/
le exemplū. N ¶ Legit q quidaʒ
bonus hō z iuſtus pter rigorem iuſti/
tie a quibuſdā malis hoibus odiebat:
vn̄ ipoſuert ſibi falſa crimia q z iuramē
to pfirmart eo q n̄ facilit credebāt eis
hoies pter excellentiā vite illi⁹ boni ho
minis. Et pmus ait: niſi ita ſit: vt pfe
ram igne peream. Secundus dixit
morbo regio ledar in toto corpe ſi n̄ ita
ſit. Terti⁹ oculos pdam niſi ita res ſe ha
beat. Quod totū ſic euenit illis pt pec
catum piurij z falſi teſtimonij. Nā pm⁹
teſtis falſus mox a plaga ignis exuſt⁹ ē.
Scds a pedibus vſqʒ ad caput conſu/
mitur: quia putrid⁹ factus eſt. Tertius
talia audiēs z videns: z de ſeipſo timēs
factū reuelauit: z poſtmodū cec⁹ effect⁹
eſt. Unde d hoc dt Salomō Prouer.
xix. Falſus teſtis non erit impunitus.

De Nono pcep.

N On concupiſces rem pximi
tui. Superi⁹ in ſeptimo pce/
pto phibuit furtū: hic aūt p/
hibet concupiſcētiā cordis di
cens. Non concupiſces rem pximi tui.
Et ſciendū q contra hoc pceptū faciūt
decem genera hoim. ¶ Primi ſunt qui
concupiſcunt bona alioꝝ: z ſciētes q nō
pn̄t obtinere rē pcupitā non pſequunt
cōcupiſcentiā. Si aūt ſcirent ſe poſſe cō
ſequi concupita: forſitan fortiſſime cona
rent ad pſequendā cōcupiſcentiā in ef/
fectum. z iſti talit pcupiſcēdo mortalit
peccant. ¶ Scdi ſunt qui aliena concu
piſcunt z cum omi conatu exteriori labo
rant p tali re illicite obtinēda: q quāuis
non obtineāt: peccāt tn̄ mortalit: quod
apparet in fure z latrone p furto z rapia
laborāte: q licet in effectu nō furent nec
rapiant mortalit tn̄ peccant z graui⁹ q
primi. Si autem prauis conatib⁹ aſſe/
quūtur appetita: adhuc grauius peccāt
vt patet in furibus z latronibus reʒ con
cupitam illicite obtinentibus. Et iſtis
nunquā remittitur peccatum niſi prius
reſtituat ablatū vt Aug⁹ dt. Dūmodo
tn̄ habeant facultatē reſtituēdi. ¶ Ter
tij qui concupiſcūt bona alioꝝ iniuſte: z
hn̄t ſpem vt ea ſibi poſſint acquirere: ſʒ
nō audent attemptare pt timorem cor
poris z honoris. Sed ſi ſcirent ſe poſſe
euadere: pſequerent toto conatu: z ſic n̄
pter deū dimittunt: ſed pter timorem
z confuſionē humanam. ¶ Quarti ſūt
qui concupiſcunt iuſtas res: ſed ad ma/
lum finem: id eſt ad peccādum: vtputa
ad vanam gl'iam exercendam vl ad lu/
xuriam: vel ad crapulam. Sicut ille di
ues de quo ſcribitur. Luce. vi. q epula
batur quottidie ſplendide. Ergo q cun/
qʒ videret aliquem ludere z pecuniaʒ lu/
crari: vel vſurarium vſuras exercere vel
videret ſuperbias veſtium: z ſic de alijs
Et ſic ad talem finem deſideraret et z ha

bere diuitias: vt ſic etiam contra deum
poſſet viuere: peccat cõtra hoc pceptum
Et ſm hunc intellectum non ſolum con
tra illud preceptuʒ faciũt illi qui aliena
concupiſcunt: ſed etiam qui ſua propria
male ⁊ illicite expendũt vt pompoſi ⁊ vo
luptuoſi teſſarij ⁊ huiuſmodi. ¶ Quin
ti ſunt qui cum nimio appetitu ⁊ amore
afficiuntur ad temporalia quãuis nõ in
iuſte vellent ea acquirere: tamẽ quando
ille appetitus ⁊ amor temporalium ſupe
rat vel precellit amorem dei ⁊ appetituʒ
proprie ſalutis: ſic ꝙ mens ſuffocatur ex
toto: tales etiam grauiter peccant. Sʒ
heu plures ſunt qui totum cor ſuũ occu/
pant cũ talibꝫ: ſic ꝙ raro vel nunꝗ̃ d do
vel ꝓpria ſalute cogitãt. B ¶ Sexti
ſũt q̃ auare poſſident ⁊ retinẽt ſua iuſta
bona cum nimia tenacitate ⁊ cuʒ inſatia
bili cupiditate ſic ꝙ de ſupfluis paupi/
bus non ſubueniũt ſm iuſſum chriſti
qui dicit Luce. xi. Quod ſupeſt date ele
moſynam. Et de his dicit Hermannꝰ
ſcilditʒ ꝙ ſi ſuperflua tenent que danda
eſſent: tunc ſi ex tali tenacitate ſuperfluo
rum alij magnam penuriam ſuſtinerẽt:
vtputa qui teneret ſuperfluum bladũ:
vinum vel hmõi victualia vt cariꝰ vẽde
re poſſet vnde multoꝝ penuria ⁊ rerum
chariſtia ſequeret̃: grauiter peccaret. In
neceſſitate ei extrema ſupflua tenacitas
diuitũ videt̃ oĩno eſſe in iniuriã paupeꝝ
Unde Ambroſiꝰ. Uniuerſis creatꝰ eſt
mundus: quem pauci diuites occupãt
Unde Baſilius ſuper illud Luce. xij.
hominis diuitis dicit. Nonne inq̃t ſpo/
liator es qui diſpenſanda ſuſcepiſti pro/
pria reputando. Eſt eñ panis famelici
quem tu tenes. Nudi tunica quã in con
claui conſeruas Diſcalceati calcei q̃ pe/
nes te marceſcunt: indigentis argentuʒ
quod poſſides humatum. Unde Am
broſius in ſmone: Non minoris eſt cri/
minis habenti tollere q̃ᷓ cũ poſſet indi/
gentibꝫ denegare. Ergo tantoꝝ ſcias te
rige bona: quãtis poſſes pſtare ⁊ nol.

Sciendũ tñ ꝙ mgr̃ in cõpendio theo/
logice veritatis dicit. Cũ quis retinet ſu
pflua ex inſatiabili cupiditate: ẽ morta/
le pccm. Et pcipuũ ſignũ talis affectꝰ ẽ
ꝙ quis reus potiꝰ putreſcere ſinit apud
ſe q̃ᷓ vtiliter alijs diſpenſet. Uerbi gra/
tia. ſicut ille qui panem vel carnes ⁊ fru/
mentũ vel hmõi cõmeſtibilia perire per/
mittit anteq̃ᷓ pauperibꝫ erogare vellet.
Et hoc ex nimia parcitate. qꝛ timet ſibi
ſemꝑ deficere. ⁊ qñq̃ʒ talis vix audet ꝑʒ
ſuã neceſſitatẽ cõmedere. Et in h̓ ſilis ẽ
bufoni de quo legit̃ ꝙ terrã comedit. et
quãdo caput ſuꝑ terrã erigit: tũc timet
ſibi terrã adhuc deficere ⁊ tunc non plꝰ
audet comedere de terra niſi inquantuʒ
poteſt cum vno pede tegere ſiue tollere.
ergo quilibet poſſidens bona tempora
lia debet pauperibus cõ diuidere. Un
de Auguſtinus. Da chriſto in terris q̃
tibi reddet in celo. Unde etiã Beda ſu
per Lucam. Non reprehenditur diues
ꝙ terram coluerit: vel fructus in horrea
congregauit. ſed ꝙ fiduciam vite in illis
poſuerit: nec pauperibus erogauerit. vt
ab eis reciperetur in eternis tabernacu
lis. Nota exemplum de diuitibus tena
cibus. Legitur ꝙ quidem diues tempo
re famis ne audiret voces queruloſas
paupeꝝ ad quãdã ſuã hereditatẽ iuxta
quandã aquã ſe trãſtulit vbi ꝑ nimia fa
me pauꝑ populꝰ clamãs: eũ ſecutꝰ ẽ ꝓ/
pter ſuſtentatõeʒ. Quoꝝ voces audiẽs
reſpondit. Non durabo cũ iſtis canibꝫ.
Et ſic fecit mẽſam ſuã poni retro in ali/
am camerã vbi tales voces audire non
poſſet. Et ſtatim quidem armatꝰ pulſa/
uit in porta dicens: Nunciꝰ dei ſum et
volo loqui dño veſtro: Sed cũ ſeruitor
de mãdato dñi ſui eũ aſſereret ibi nõ eẽ
Reſpondit. Mentiris. Nã in illam ca
merã ideo ſe tranſtulit ne pauperuʒ cla/
mores audiret: Et nũc ex parte dei ego
cito eñ vt cõpareat corã deo reddere ra/
tionẽ de oĩbus temporalibꝫ ſibi cõmiſ/
ſis. Qui diues nox ad mortẽ infirmatꝰ

a caris ſuis ad pniam ⁊ ad cõfeſſionem exhortabaꝛ attēti⁹: q̄s ille audire rēnuit ꝫ dixit Ego ad iuditiū dī citat⁹ cōparui et ad etnā dānatōem iudicat⁹ ſū ſine oī ſpe ſalutis: qꝛ ſicut nō exercui miſcdiam ⁊ cōpaſſionē ad paupes xpi: ſic eadē diſtrictōe ſine miſcdia ſentētiat⁹ ſū: ⁊ ſic infelicē aīaꝫ expirauit. ⁊ res ⁊ corp⁹ ⁊ aīaꝫ ꝑdidit Vñ Jacobi. z. Juditiū fit ei ſine miſcdia q̄ hic nō facit miſcdiam. ❡ Septimi ſunt q̄ ꝯcupiſcūt honorē ⁊ pulchritudinē ꝓximi: honorē ꝓpᷓ exaltatōem ⁊ ſupbiam. pulchritudinem ꝓpᷓ hoc vt hominibꝫ placeant: ⁊ hoc eſt pcc̄m Sꝫ ſi naturaliꝭ quis appeteret pulchritudinem nō tñ ꝯ deū ꝓpᷓ hoc viuere vellet: ſicq̄ñqꝫ pt eſſe ſine pcc̄o. ❡ Octaui ſunt q̄ famuluꝫ vel ancillam ꝓximi ſibi attrahunt: cū tñ alias a ſuitio recedere nō intendunt quod eſt ꝓhibitū in lege vt hꝫ Exodi. 20. Nō cōcupiſces ſuum vꝉ ancillam. ⁊c̄. Itē eſt ꝯ legem nature: quia hec eſt lex naturalis. Quod tibi nō vis fieri. vide ne feceris alteri. Et chriſt⁹ in euangelio. Que vultis vt faciant vobis hoīes. ⁊c̄. Ergo ſi tu hꝫes famulū vꝉ famulā fidelē ⁊ non velles ꝙ tibi q̄s eū vel eam abſtraheret: ſic ⁊ tu ꝓximo teneris. Noni ſunt q̄ nimio amore afficiūtur de ſuperbia: tamen infra deum: ⁊ h̄ ē venia le. ❡ Decimi ſunt q̄ appetunt aliena cū voluntate conditionata: ſcilicꝫ ſi poſſent hꝫe ſine offenſa dei ⁊ iniuria ꝓximi: ⁊ tūc vel nullū vel tantū eſt veniale pcc̄m. ſiue talem ꝯditōem actualiꝭ addant ſiue habitualiꝭ eā intendāt.

De decimo p̄cep.

Non concupiſces vxorem proximi tui Ubi prohibetur omnis concupiſcētia carnis. qꝛ ī ſexto p̄cepto ꝓhibuit actū carnis: hic āt ꝓhibet ꝯcupiſcētiā carnis.

❡ Ubi ſciendū ꝙ ꝯ hoc p̄ceptū faciunt quattuor genera hoīm. ❡ Primi q̄ deliberate concupiſcunt ⁊ libenꝭ opē actuꝫ perpetrarent ſi poſſibile ipſis foret. ⁊ tales contra preceptum dei faciunt ⁊ peccant mortaliꝭ. Verbi gratia. Si quis vna die centū dom⁹ intraret: ⁊ in q̄libet domo ꝯcupiſcentiā malā ſibi per viſum acquireret: tot peccata mortalia acq̄reret. Unde Matth. 5. Qui viderit mulierē ad concupiſcendā eam: iaꝫ mechatus eſt eam in corde ſuo. ſcꝫ vt ꝯcupiſcētia tranſeat in affectū cordis ⁊ in conſenſum rationis. Et etiā ſi facultas aſſit facere diſponat: iā mechatus eſt eā in corde ſuo. qꝛ ſm iura volūtas ꝓ facto reputaꝛ. ❡ Scdi ſunt qui vellent ⁊ poſſent ſꝫ timent mundū ⁊ ſcādalum. Sed ſi ſcirent ſe poſſe latere in hoc actu: nec deuꝫ nec ſanctos nec ſalutem anime curarent quin hoc potius ꝑpetrarēt. Et tales q̄ ſic dimittunt: deū grauiter offendūt qꝛ voluntas eſt deliberata ad actum illū.

B ❡ Tertij ſunt q̄ non ꝯcupiſcunt nec actū ꝑpetrare volunt: ſed faciunt vt concupiſcātur: vt multe mulieres. ſimiliter ⁊ virgines que ad hoc ſe lauāt ⁊ ornant vt amabiliores fiāt. que non ſoluꝫ in plateis ⁊ choreis: imo etiā in eccleſia corda viroꝝ vulnerāt: dum eis nunc colore albo: nunc rubeo. nūc familiari colloquio: nunc manuū iniectione: nūc vultus compoſitione: nūc oculoruꝫ laſciua intuitione laqueum ⁊ occaſionem ruine p̄ſtāt. Et tales qui ſic non concupiſcunt nec actū facere volunt ſed concupiſci volunt ſūt occiſores aīaꝝ. Vnd̄ Bern. in ſmōe. Nonne videꝛ tibi grauiorem ab eo xps ſuſtinere perſecutionē. qui ſuggeſtione maligna exemplo pernicioſo ſcādali occaſiōe ab eo ꝑuertit aīas quas redemit. q̄ꝫ a iudeo qui ſāguinē ei⁹ effudit. C ❡ Quarti ſꝫ q̄ non ꝯcupiſcūt nec etiā actum facere ꝓponūt: ſed tamē delectātur in moroſa delectatione cum plena ratione ⁊ volūtate. Et talis moroſa delectatio eſt peccatum mortale. Cōtra quod heu multi faciunt tā mulieres

ꝙ̄ viri quales nolūt cōcupiſcere nec vel/
le concupiſci ab alijs. tamē volunt agere
die feſtū in reliquijs nociuaꝝ ⁊ turpiū co
gitationū: qđ tñ nimis eſt periculoſum:
qꝛ facillime ex hoc pcc̄m mortale incur/
rit: vt ꝓbat Jacobꝰ ī canonica ſua cū dr̄
Concupiſcētia id eſt interior animi dele
ctatio cum conceperit: ſub audiēdo con
ſenſum rōnis: parit peccatum mortale.
Sciendum ſm̄ Greg. ꝙ humana tem
ptatio perficitur in tribus. ſ. ſuggeſtiōe.
delectatione ⁊ conſenſu. Si enim ſug/
geſtio inducit paſſionem que eſt ſubtus
motus cogitantis ſeu delectantis in re
cogitate: ſic eſt veniale peccatuꝫ. Si au/
tem ſuggeſtio inducat paſſioneꝫ que eſt
quedaꝫ anime formalis deliberatio: tūc
aut nō eſſe ſentitur delectatio in tali co/
gitatione: ⁊ ſic vel non eſt peccatum vel
ſolum veniale: Aut ſentitur delectatio ī
cogitando: ⁊ hoc dupliciter. aut tūc deli
beratio rationis non conſentit in dele/
ctationem: ⁊ ſic eſt adhuc veniale. aut cō
ſentit: ⁊ ſic eſt peccatum mortale: ſiue cō
ſentiat in delectationem interioris actꝰ:
ſiue conſentiat in ipm̄ opus. Cuius ra/
tio eſt: quia non ſolum conſenſus verus
puta cum quis cōſentit in opus: eſt pec/
catum mortale. ſed etiam interp̄tatiuus
vt cū quis conſenſit in ſolam delectatio/
nem interiorem: non auteꝫ in opus. Et
hoc habet veritatem ſi delectatio cadat
ſuper obiectum includens in ſe deformi
tatem ad rectam rationem. Si āt quis
non delectet̄ in delectatione turpi: puta
ſi alicui placeat cogitare de ſpecie alicu/
ius mulieris pulchre abſq; iſta deformi
tate ꝯcurrente: ſic ꝯſenſus in talem dele
ctationem non erit peccatum mortale ſꝫ
potius veniale.

¶ Explicit tractatꝰ de decē preceptis.

Incipit tractatꝰ De nouem peccatis alienis

Nouem ſūt peccata aliena
quoruꝫ ſi peccator aliquis
in morte vno deprehenſus
fuerit ſic damnatur ac ſi ī ꝓ
prio Licet hoc nobis vide
atur mirabile ꝙ homo damnetur ꝑ alie
nis ſicut pro proprijs. Ideo omnes ſol
licite diſcite nouem eſſe genera hominū
que breuiter dicam qui dānant̄ ꝑ alie/
nis peccatis ſm̄ ꝙ ſunt nouē pcc̄a aliēa
¶ Primū eſt iuſſio ſcilꝫ cū quis iubet al
teꝝ peccare. Verbi grā. Dominꝰ q̇ iu/
bet famulū. vel pater q̇ iubet filiū. ⁊ do
mina que iubꝫ ancilla hec facē que ſunt
contra charitatē dei ⁊ ꝓximi. ſicut ruſti/
ci q̇ iubēt ſuos famulos dāna inferre ꝓ/
ximis cū pecoribꝫ ſuis in graminibꝫ vel
in ſegetibꝫ: vl' dña q̇ iubet ancillā ad p̄/
tū alteriꝰ ire ⁊ ibi gramina alteriꝰ recipe:
qđ tñ bene cognoſcit eſſe ꝯtra volūtatē
illiꝰ cuiꝰ eſt pratū. Et ſi niſi vnū pannuꝫ
plenū graminibꝫ ancilla ex iuſſu dñe re
cepiſſet: dña obligat̄ ad reſtitutōeꝫ Itē
mechanici in ciuitatibꝫ q̇ iubēt ſuos fa/
mulos infidelit̄ laborare ſua artificia.
Item pānifices q̇ iubent pānuꝫ nimis
exceſſiue laniare ⁊ extrahere. Itē caupo
nes q̇ iubent famulos mēſurā cū vino n̄
bene implere. Item parētes qui iubent
filios ⁊ filias chorizare: ⁊ ſic đ alijs. Or
quicquid iuſſiſti quod eſt contra chari/
tatem dei ⁊ ꝓximi in iſtis reus es. ⁊ dā/
naberis cum illis qui hoc ex iuſſu tuo ꝑ
petrauerunt. Unde Sap̄. 18. Simi/
li pena ſeruus cum domino afflictus eſt
imo quādoq; iubentes plus peccāt ꝙ̄
faciētes. Herodes enim nō decollauit
Joannem. tamen ita reus eſt tanquaꝫ
cum ꝓpria manu feciſſꝫ. Et hoc quare ſꝫ
quia iuſſit. Similiter pylatus qui nō
crucifixit xp̄m ꝓpria manu: ſꝫ milites ſui

ex iuſſu ſuo. Nabuchodonoſoꝛ Holifer
nem predari iuſſit. Antiochꝰ iuſſit ꝙ le
ges non ſeruari deberent quod fuit con
tra deum: ⁊ multi alij qui hoc iuſſerūt fie
ri quod eſt contra deum. Et hi om̄es ⁊
ↄſiles dānati ſūt ⁊ dānabunt̄. Et ſicut
iſte bonꝰ hō q̇ iubet bonū fieri ſaluabit̄:
ita q̇ malū iubet operari dānabit̄ Sed
vtrū tales tenent̄ ad reſtitutōez. Rn̄deo
ꝙ ſic: qn̄ ꝓbabilit̄ q̇s credit ex ſua iuſſio
ne ſecutā eſſe ablatōem: vl̄ noīe ſuo fa/
ctā ratā habuit: alias n̄ B ¶ Scdō
pcm̄ alienū ē ↄſiliū Quicūq; ꝗ alteri ma
lū conſulit ſiue ſuo ſuperiori: ſiue pari: ſi/
ue ſuo inferiori vel alio mō cuicūq;. dā
nabit̄ cū illo q̇ ope ꝑfecit. Und̄ peccant
mali conſiliarij dn̄oꝝ: qui ſuadent guer
ras: rapinas: exactōes: ⁊ alij q̇ ſuadent
fornicationes ⁊ furta vl̄ hmōi. Et q̇cun
q; dat conſiliū vn̄ dānū ꝓximis infertur
vt telonea noua inſtituere: vl̄ antiq̄ telo
nea aggrauare vl̄ augmentare ⁊ etiā cen
ſum paupm aggrauare. Itez q̇ in ciui/
tatib; dant ↄſiliū ad nouas inſtitutōes
in dānū pauperū ⁊ cōitatis: tales rei erūt
oīm peccatoꝝ illoꝝ q̄ a cōſilio eoꝝ perpe
trata ſūt vl̄ ꝑpetrabunt̄ vſq; ad nouiſſi/
mū diē. ſi ſic decedūt Ergo q̇libet ſibi ca
uere debet a conſilio ⁊ doctrīa mala: qꝛ
talis corā dō homicida reputabit̄ Un̄
Augꝰ. ſup Joannē. Homicida diabo/
lus dr̄: non ꝙ gladio accinctus nec ferro
armatꝰ accedat ad hoīem: ſ; qꝛ malū ꝟ/
bū ſeminauit. Noli ꝗ te putare nō eſſe
homicidā quando fratri tuo mala per/
ſuades. Itē mali conſiliarij ſunt ſicut di
aboli qui ſemꝑ malū ſuadent: ſed qꝛ ſūt
eis ſil̄es in culpa: conſequēs eſt ꝙ erunt
eis ſil̄es in pena. Sed quia boni ↄſilia
rij ſunt ſicut angeli dei qui ſemꝑ ſuadēt
homini quod bonū ⁊ ſalubre eſt ⁊ ea q̄
ſunt pacis: ſic ⁊ boni conſiliarij faciūt. et
ideo merito cum angelis gloriaz eternā
poſſidebunt. Item mali conſiliarij ſunt
filij cayphe: qui dedit conſiliū vt xp̄s oc
cideretur. Unde o xp̄iane ſi conſulis ꝙ

aliquis dānificet ꝓximū ſuū in reb; qd̄
alias non feciſſet: tu teneris ad plenam
reſtitutōem: etiā ſi inde nunquaz aliqd̄
emolumentū habuiſti Item ſi conſulis
vt quis peccaret mortaliter. ſ. fornicādo
vel decipiendo vel furādo ⁊ hmōi. tene/
ris ſatiſfacere: quaſi hoc ip̄m pcc̄m ope
ꝑpetraſſes. Itez tu vetula ſi ſuades ali/
cui ꝟgini fornicari. oīm pcc̄oꝝ ita rea es
ſicut ip̄a feciſſes. C ¶ Itē ſi ſuades
iniuſta p̄lia: iniuſtas guerras et hmōi:
oīm maloꝝ q̄ ibi fiūt reꝰ es: ⁊ cōſiliū tuū
ſuꝑ te reuertet̄. Un̄ dr̄ Ecc̄i. 27. Faciē
ti conſiliū neq̇ſſimū ſuꝑ ip̄m deuoluet̄.
Un̄ Job. 18. Precipitabit eū ↄſiliū ſu
um. Sciendū ꝙ mali ↄſiliarij vt cōmu/
niter turpi morte moriunt̄. Exempluz
de Aman Heſter. 7. qui fuit ſuſpēſus
ad patibulū qd̄ p̄parauit Mardocheo
Item patet de principibus qui dederūt
conſiliū contra Danielē vt mitteretur in
lacū leonū. Qui poſtmodū ꝑ ſe fuerunt
in lacū miſſi: ⁊ ſic a leonibꝰ deuorati: vt
hr̄ Daniel̄. 6. Itē pz hoc in achitophel
qui dedit malū conſiliū contra dauid et
poſtmodū ſeip̄m ſuſpēdit: vt habet̄. ij.
Regū. 17. Ideo ſollicite cauēdum eſt
vnicuiq; a malo conſilio. Quia vt fre/
quenter malū cōſiliū ſuꝑ ip̄m deuoluet̄
Exemplū. Tempe ꝑſecutōis fidei chri
ſtiane fuit quidam cōſiliarius ꝑuerſus:
q̇ cōſuluit p̄fecto vt faceret fieri thauruz
eneū. ⁊ in medio lateris ipſius thauri fa
ceret magnū foramē cū oꝑtorio cū q̊ clau
deret̄. ⁊ ſic chriſtianos intro poneret. et
ignē ſubtus thauꝝ ſupponeret. Et ſic a
chriſtianis mirabiles ⁊ lamētabiles vo
ces audiret: cū ab igne ⁊ calore torq̄rēt̄.
Quod p̄fectꝰ volēs experiri: cōſiliarium
eūdem ꝑmitus intro poſuit. Et ſic ſcdō
dictū Ecc̄i. 27. Facienti conſiliū nequiſ
ſimū ſuꝑ ip̄m deuolutū ē. D ¶ Ter/
tiū pcc̄m alienū ē ↄſenſus. videlz cū q̇s
ex corde diligit malū qd̄ alter facit imo
⁊ fouet. ⁊ tales digni ſūt morte. qꝛ nulli
placē debet illud qd̄ dō maxime diſpli/

ceт.hoc eſt peccatum ⁊ iniuſticia. Quia
o chriſtiane hoc deus meruit apud te ꝙ
debeas dolere de malo qđ fit dño tuo.
Et ideo cũ gaudes de quo dolẽ debẽs
nõ es verus amicus dei. ⁊ ideo dãnabe
ris cũ conſentis ⁊ cõgaudes malefaciẽti
bus. ergo ſi nõ iuſſiſti nec cõſuluiſti. ſꝫ ſo
lum conſenſiſti ad mala faciẽda que ſine
tuo conſenſu nõ fuiſſent ꝑpetrata: reus
eris oĩm factoꝝ illoꝝ maloꝝ. ⁊ dãnabe
ris cũ malefaciẽtibꝰ. Vñ ad Roma. i.
Digni ſunt morte nõ ſolum q faciũt. ſꝫ
etiã qui conſentiũt malefaciẽtibꝰ. Ver-
bi grã. tu nõ velles aliquẽ ludere nec cõ
ſulis. ſꝫ ſolummodo ꝯſentis: in hoc reꝰ
eris. Siliꝛ pater ⁊ mater nõ iubẽt filiũ
vel filiã choriſare. ſꝫ ꝯſentiunt: in hoc rei
erunt. ⁊ ſic de alijs. Ergo ꝗcunqꝫ ꝑeſt
alicui ciuitati: licet nõ iubeat malefacẽ:
nec ꝯſulat: ſꝫ ꝯſentit malefacientibꝰ ⁊ ꝑ-
mittit fieri mala. ſiue hoc fiat ꝓpter tẽpa
le lucrũ: vel ꝓpter fauorem vel timorem
humanũ: reus erit oĩm maloꝝ q ſub do
minio ſuo fiunt. Vñ Sap: vi. Iudici-
um durиſſimum fiet his q ꝑſunt. Hoc
aduertere deberẽt q luſores fouent in ci
uitatibꝰ vł in domibꝰ ſuis eos ludẽ per-
mittunt. ⁊ ſic de alijs malis q ſine ꝯſen-
ſu eorũ non pñt fieri. E ¶ Quartũ
peccatũ alienuꝫ eſt: adulatio. Et in hoc
rei ſunt iſti q peccata ꝯmendãt in hoibꝰ
qui male faciũt, ꝓ quo damnabunť Nã
q ita laudant ⁊ adulanť malefaciẽtibus
ita rei ſunt quodãmodo vt illi q faciũt
pccm̃ Nã cũ aliqs peccat increpari ⁊ nõ
laudari deberꝫ. Ideo iã ꝓpter adulato
res ⁊ laudatores pccõꝝ mali ꝯfortãtur
in malicijs. ⁊ ꝓpter deriſionẽ bonoꝝ ali
qui hoies verecũdanť bñ facẽ: qđ eſt mi
ſerabile audire. ⁊ ideo tales ꝑticipes ſtꝫ
oĩm maloꝝ iſtoꝝ. nã ꝑuertunt ordinem
recte rõis in hoc ꝙ laudãt illud qđ rep-
hẽſibile ⁊ illicitũ eſt. ⁊ vituperãt ⁊ ſubſã
nant illud qđ ſalubre ⁊ laudabile ẽ. Et
ꝓpterea tales adulatores ſunt maledic-
ti. Ideo habeť Eſaie. v. Ve q dicitis
bonũ malũ: ⁊ malũ bonum: ponẽtes te-
nebras in lucẽ: amarũ in dulce. dulce in
amarũ. Quare putatis ꝙ iã tam femi-
ne ꝗꝫ viri: tot iã habeant peccata: etiam
neſciẽter qꝛ laudanť in his q faciũt. ⁊ iõ
nõ cognoſcunt ſe eſſe pccõres ſicut corã
deo ſunt: ⁊ ita decipiunť. Vñ Eſa. ix.
Et erũt q beatificãt ⁊ qui beatificantur
ꝑcipitati. Vñ etiã Seneca. Malũ ho
minẽ blande loquẽtem agnoſce tuũ laqꝫ
um eſſe. habet eñ ſuũ venenũ blãda lo
cutio. Ideo nolite laudare malũ ⁊ derĩ
dere bonũ. qꝛ hoc eſt vnũ de ſummis pe
riculis in eccĩa dei. Vñ Augꝰ. ſup pſ.
Duo ſunt gñá ꝑſecutorum. ſ. vituꝑantĩ
um: ⁊ adulantiũ. ſꝫ plus ꝑſeqͥmur ligua
adulatoris ꝗꝫ manu ꝑſequẽtis. Vñ etiã
am Hiero. ſup pſ. Nihil eſt qđ tã facĩ
le corrũpit mẽtes hoim ſicut adulatio.
Plus eñ nocet ligua adulatoris ꝗꝫ gla
dius ꝑſecutoris. Hoc cognoſci pt ex eo
ꝙ adulatores ligant hoies in peccatis
Vñ Augꝰ. Adulantiũ lingue ligãt ho
minem in peccatis. delectãt eñ ea face-
re in quibꝰ non ſolũ nõ metuiť repħẽſorẽ
ſꝫ etiam laudať opator Item tales adu
latores ponũt ⁊ cõſumunt puluillũ ſub
capite iacentis in peccatis Vñ Ezech.
xiij. Ve qui ꝯſumũt puluilllos ⁊c. Su
ꝑ quo ṽbo dicit Greg⁊. ſup ezech. omel.
ix. Quis male agentibꝰ adulať puluil-
lum ſub capite iacẽtis ponit. vt qui cor-
ripi ex culpa debuerat: in ea fulcitꝰ lau-
dibus quieſcat. ¶ Sequitur vidẽ qñ
mali in malicijs ſuis laudanť ⁊ virtuoſĩ
in virtutibus ſuis irridenť. Pro quo ſcĩ
endũ ꝙ vicia ꝑ adulatores acqſierũt ſi-
bi virtutũ noĩa. nã ſuꝑbia edificioꝝ. ve-
ſtium. cinguloꝝ. calceoꝝ. ⁊ oĩm exterioꝝ
geſtorũ ab ipſis honeſtas eſt nũcupata
vt dicẽdo. ꝗꝫ bñ decorat te iſta tunica vł
iſta veſtis: ꝗꝫ pulchra es in facie. ꝗꝫ bñ
decorat te illđ peplũ. ꝗꝫ pulchre incedis
⁊ ſic de alijs. Et in hoc ꝙ imitanť lucife
rũ in ſuꝑbia extollẽdo ſe ſuꝑ alios: in hꝫ
ꝯmẽdãť: qđ ẽ valde nociuũ ⁊ repħẽſibĩ

le. qꝛ xp̄s dicit in euāgelio. Qui ſe hūilt
at ⁊c̄. Scōo auaricia noiaꝛ ꝓuidētia vt
cū q̇s die noctuq̧ oībꝫ viribꝫ laborat ꝓ
acq̇ſitōne rerū tꝑaliū. ſiue iuſte. ſiue iniu
ſte vl' q̄cūq̧ mō poteſt. ſiue ſit cū dō vl'
ꝯtra deū minime curās. oēm ſollicitudi
nē ſuā adhibēs qūo poſſit tꝑalia cōgre/
gare: ⁊ cū tāta auiditate ꝙ nūq̄ etꝫ ſati
atur. Et in h̄ cōpaꝛ inferno: Vn̄ aug⁹.
ad q̄ndā comitē. Inferno auar⁹ ē ſilis.
Infern⁹ ei q̄ntoſcūq̧ deuorauerit: nūq̄
dicit ſatis ē. Sic ⁊ ſi oēs thezauri ꝯflu/
xerit in auarū. ⁊ tal' ab adulatoribꝫ n̄ no
minaꝛ auar⁹: ſ; ꝓuid⁹. ¶ Tertio diſſo/
lutio ſotialis: iocūditas ē noiata. vt cuꝫ
quis ꝯiūgit ſe alijs indifferēter ſiue ī bo
nis ſiue in mal'. ſiue ī licitis ſiue illicitis.
Sicut ī corizando. ſaltādo. in ludēdo ⁊
ſic d̄ alijs Et tal' ab adulatoribꝫ n̄ noiaꝛ
diſſolutus: ſ; ſocial' ſiue ſoci⁹. i. geſellig.
Et tal' q̇ ſic ſe ꝯformat malis ī illicitis.
poſtmodū habebit ſocietatē demonū et
oīm dānatoꝝ. ⁊ carebit ſocietateꝫ dei et
oīm electorū. ¶ Quarto aſtucia ab ip/
ſis adulatoribꝫ prudētia noiaꝛ. vt cum
q̇s ē aſtut⁹. i. hynderliſtig. ī mercātijs:
⁊ ī alijs ſuis negocijs. et lucraꝛ mētiēdo
⁊ decipiendo ⁊ defraudando homines
⁊ trufando ꝓxīos. Qui nouas adinuē/
tōes īuenit vt ſic ꝓxīos decipe poſſꝫ. ta/
les ab adulatoribꝫ hui⁹ mūdi prudētes
noiāꝛ. Vn̄ Lu. 16. Filij hui⁹ ſecl'i pru/
dētiores ſūt filijs lucis ī gn̄atione ſua.
¶ Quinto laxa ꝯſcīa libertas aī noiaꝛ
vt cū q̇s ſine timoē dei viuit: nihil timēs
nec curās deū ī cogitatōibꝫ. locutōibꝫ. ⁊
oꝑibꝫ: ſ; ſine oī timore d̄i peccat. ⁊ q̄ de/
lectabilia ſūt carni ꝑpetrat. Et tal' letus
ab adulatoribꝫ noiaꝛ De q̇bus d̄t dn̄s
Lu. vi. Ve vobis qui nunc ridetis. ⁊c̄.
¶ Sexto garrulitas affabilitas noiaꝛ
vt cū q̇s eſt garruloſus. i. claffig. ſiue vir
ſiue mulier ſcurrilia ꝟba ꝓferēs: non cu/
rādo vtrū deū offēdat ī hoc. tales nomi
naꝛ ſolacioſi. i. kurtzwilig. In quo ali
qui multū delinquūt. ſcilꝫ. ꝯcitando ho

mines annoſos ad iracundiā ⁊ impatiē
tiam ⁊ ad blaſphemiā: q̇ al's ex natura
et ex ſenio mirabiles ⁊ impatiētes ſunt.
Et quicq̇d tales ſic peccant redūdat in
eos q̇ eos ꝯcitauerūt B ¶ Seq̇tur
videre qūo ꝟtutes ⁊ virtuoſi irridentur
et ꝑmo cum q̇s eſt abſtinēs ⁊ vult parce
viuere ⁊ tm̄ in necarijs contētus eē: ta/
lis abſtinētia auaricia ſiue ꝑcitas noia/
tur. q̄ſi nō audeat vti de bonis ſibi con/
ceſſis. cū tamē talis nō ꝓpter ꝑcitatē di/
mittit: ſ; qꝛ ſcit redditurū ſe eſſe rōem de
oībus creaturis qūo vſus ſit: ideo abſti
nens viuit ¶ Secūdo ſi humilitatē di/
ligit exēplo chriſti q̇ dicit. Diſcite a me
qꝛ mitis ſum ⁊ humilis corde. ⁊ humili/
tatem ſtudet ſeruare in verbis ⁊ factis ⁊
nitiꝛ ſcandalū cauere: timēs illud dictū
chriſti. Math. xviij. Ve hoi illi ꝑ quē
fit ſcandalū. tūc talis ab adulatoribꝫ hu
ius mūdi hypocrita noiāꝛ. Tertio ma/
turitas. id ē ernſthabſtickeit oder dapp
ferkeit. ſ. cū mature incedit quis in ver/
bis ⁊ factis timēs leuitatem mētis oſtē
dere: tūc talis maturitas amaritudo vo
caꝛ. id eſt ſurgeſch. ¶ Quarto q̇es de/
uotōis. ſ. cū quis nititur expellere extra/
neas occupatōes: ⁊ deo tranq̇llum ⁊ q̇e
tum cor offerre: tūc talis q̇es deuotiōis
pigricia noiatur ¶ Quinto ſimplicitas
ſcꝫ cū quis ſc̄m ꝓphetam in ſimplicitate
cordis querit deū. ⁊ ſc̄m dictū xp̄i ſtudet
ſimplicitatem colūbe oſtēdere: tūc talis
ſimplicitas ſtulticia noiatur. ⁊ talis ab
huius mūdi amatoribꝫ derideꝛ. Unde
Johis. xij. Deridetur iuſti ſimplicitas
¶ Sexto timor dei litigioſa ꝯſcīa noia
tur. ſ. cum q̇s deū pre ocul' habet in ver
bis ⁊ in factꝫ timēs deū offendere. talis
nō d̄r timoroſus ſ; erroneus in ꝯſciētia.
¶ Septimo fugere publicā ⁊ malā ſo/
cietatem ſingularitas noiatur. vt cū q̇s
vult ſibi cauere a mala ſocietate: aduer/
tēs illud dictū ꝓphete. Cū ſcō ſcūs eris
et cū ꝑuerſo ꝑuerteris: tūc talis ſingula
ris ⁊ deſpector noiaꝛ ¶ Octauo ſi q̇s iu

ſticiam q̄rit ꝛ exigit: tūc talis impatiēs ꝛ
auſterus noīatur. Nono ſi q̇s grām ho
minū habet: tūc adulatoꝛ noīatur. De/
cio ſi q̇s informatōi ꝛ correctōi ꝓximi in
tēdit: tūc p̄ſumptuoſus dr̄. H ¶ Qui
tū peccatū alienū eſt recurſus. Et ſunt il
li in hoc rei qui tuenť malefactores ꝛ ad
quos habēt recurſuꝫ. Verbi gr̄a. aliq̇s
furať ꝛ habet apud quē furtū abſcōdat
vel rapinā. vel cū quis tueť malefactorē
nō ꝑmittendo fieri de ip̄o iuſtū iudiciuꝫ
et multa hm̄ōi. Ergo ſi potēs es ꝛ in ca
ſtro tueris raptores cū rapinis: reꝰ eris
oīm pccōꝝ illoꝝ. certe nō eēnt tot rapto
res ſi nō haberēt tutores. Et de eiſdem
ꝯquerit dn̄s ꝑ Eſa. iij. Et rapina pau
perū in domo veſtra. Itē ſi tu es recep/
toꝛ hoſpitū ꝛ recipis in domū tuā hoīes
nō timētes deū ꝛ amminiſtras eis ciba
ria illicita. vt in .xl. lacticinia cū al's ſunt
ſani ꝛ fortes. ꝛ pn̄t vti cibo q̄dragesima
li. ꝛ cū bn̄ haberes eis āminiſtrare cibū
q̄dragesimalē: ſꝫ ꝓpter lucrū amminiſtras
eis cibū illicitū: tūc ꝑticeps eris illorum
peccatoꝝ. Sed diceres. videāt ipi q̇d
ad me. Rn̄deo q͛ ex charitate dei ꝛ ꝓxi
mi obligamur ꝓmouere ꝓximū in his
q̄ ſunt ſaluťʒ ꝛ nō āminiſtrare eis occaſi/
onem peccādi. Itē ſi pincerna es ꝛ hoſ/
pitio r̄cipis luſores. blaſphematores. le
nones q̇ cum meretricibꝫ peccāt q̄ nō ſtʒ
legittime vxores eoꝝ. ꝛ hoc facis ꝓpter
lucrū tꝑale: reus eris oīm maloꝝ. Iteꝫ
paterfamilias q̇ tenet famulū ꝛ ancillā
ſimul peccātes in domo ſua: reꝰ erit illi/
us peccati. Breuiter q̇cquid ꝯmittitur
in domo tua qđ eſt ꝯ deū ab his q̄s hoſ
pitio recipis ſcienter: reꝰ eris oīm malo
rū illoꝝ. ꝛ tales receptores ſunt ſicut ſcu
ta ꝓtegētes eos malefactores. de q̇bus
dicit p̄s. Et ſcuta ꝯburet igni. I Se
xtum peccatū alienū eſt participatio in
pccīs alienis. videlicꝫ cū q̇s ꝑtem habꝫ
in lucro peccati. ꝛ ꝑꝯſequēs ꝑtem habe
bit in pena. vt q̇ ſciēter emūt rapinā vel
furtū: vel inde comedūt vel bibūt. tales
tenenť ad reſtitutōem in q̄ntū de his in/
iuſtis vſi ſunt. etiam ſi ſex vel octo come
diſſent vnā aucā furatā: q̇libet reſtituē
tenereť ꝑtem ſuā quātū ad eum ꝑuenit.
Silr̄ intelligendū eſt de his q̇ a iudeis
dona ꝛ munuſcula recipiūt q̄ ab alijs ꝑ
vſuram receperūt. ꝛ tales tenenť reſtitu
ere: nō ipſis iudeis. ſꝫ ipſis a q̇bus ipi ꝑ
vſuram receperūt ſi habeant noticiā il/
loꝝ. Si naūt: tunc ſm̄ ꝯſilium ꝯfeſſo/
ris debēt dare pauꝑibus. Idē dicendū
eſt de luſoribꝫ ꝛ de his q̇ bona ꝑ ludū ac
q̇ſita recipiūt. quia oēs tales tenētur
ſatiſfacere ſm̄ ꝯſilium prudentis ꝯfeſſo
ris. ergo nullus debet cū luſoribꝫ bibere
vel comedere. nec denarios illos q̄s ad
lumē ponūt recipe. ſicut qn̄ ꝯburuntur
luia pro vno denario tūc recipiūt quat/
tuoꝛ. ꝛ tales tenenť ad reſtitutōem ſm̄
ꝯſilium confeſſoris. Item iudices ꝛ rei/
publice ꝓuidentes q̇ permittūt panem
et vinum minorari ꝓ pecunia. ꝛ alij q̄ꝫ
plurimi q̇ participant quocūq̄ꝫ mō ſciē/
ter in lucro peccati. vt vxores ꝛ pueri in/
iuſta ſciēter hereditātes. vn̄ tam vxores
q̄ꝫ filij ſacerdotum belis ſimul a rege cō
buſti ſunt. vt legiť in Dan̄. ca. xiiij. R
¶ Septimū eſt: cū q̇s mutus eſt in pec
cato qđ corripe ꝛ rep̄hendere teneť. Vn̄
quibus deus ꝯmiſit ſubditos. vt p̄latis
et patribuſfamilias tenenť vt ſubditos
et filios corripiant ꝓut expedire vident
ꝓ loco ꝛ tempore: ne vna cum ipis pere
ant. Unde legiť de ſacerdote Heli. i.
Regū. iiij. qui nō correxit filios ſuos ini
que agētes: vel qui tacuit: vel qui tepi/
de correxit punitus eſt hic ꝑ mortem tē
poralem. q꞉ fractis ceruicibus cadēs de
ſella retrorſum expirauit. ꝛ ſi eſt in infer/
no nō inuenimus aliam cauſaꝫ niſi q͛ fi/
lios ſuos nō correxit vt debuit. propter
qđ dn̄s euꝫ ſubitanea morte interfecit.
Vn̄ cū filij a parētibꝫ: ꝛ laici a p̄latis ſu
is rep̄hendunť: neq̄ꝫ ipſi vel ſubditi in
dignari debēt. nā ad hoc tenēť: al's dā
narenť cū ipis. vn̄ Ezech. iij. Si dicēte

me ad impiū morte morieris: ſcilꝫ ꝑ tua
ſupbia: auaritia: luxuria: ⁊c̄. ⁊ tu nō an/
nūciaueris eis: neqꝫ locutus fueris vt a/
uertaꝛ a via ſua impia ⁊ viuat: ipe impi/
us iniquitate ſua morieꝛ: ſanguinē eius
de manu tua requirā Omia pccā q̄ prela
ti pn̄t corripe ⁊ nō corrigūt ipis imputa/
bunꝛ. ⁊ ꝑ eiſdē dānabunꝛ: Ergo ſap. 5.
Judiciū duriſſimū fiet his q̄ pſunt Itē
ſi ꝯfeſſor dure ꝯfitētē redarguit ꝓpterea
nō debet idignari. qꝛ teneꝛ. Et cōfeſſor
potius debet duo bene expediē q̄ꝫ decē
negligēter. Qꝛ ñ eſt reddituruꝰ rōem de
nūero ꝯfitētium. vtꝝ paucos vl' multos
audiuerit. ſꝫ q̄lit' eos expediuit Si āt cō
feſſor ꝓpter lucrū tpale negligenter expe
dit ſibi ꝯfitētes: grauiter peccat. qꝛ ſm
doctores q̄ aliquē ſciēter abſoluit queꝫ
corā dō ꝓbabilit' ſcit ñ eē abſolutū: ipſo
fcō peccat mortalit'. Videāt g̃ cōfeſſo/
res qūo abſoluūt pōpoſos hoīes q̄ non
itēdūt ſuā ſupbiā dimittere: imo ipſo
facto oñdūt ſuā ſupbiā i veſtimētꝫ pom
poſis: ⁊ in ſciſſurꝫ. ⁊ ſic d̄ alijs peccatori
bus. q̄ oñdūt ꝓbabilia ſigna ꝙ nō hn̄t
firmū ꝓpoſitū abſtinēdi a peccatis vt for
nicarij. ⁊ publici adulteri: q̄ meretrices ⁊
ꝯcubinas ſecū i domo tenēt: nec eas a ſe
amouere intēdūt. Silr' vſurarij ⁊ luſo/
res q̄ nō ſūt parati ad reſtituēdū ſm cō/
ſiliū cōfeſſoris. Silr' ⁊ ſupbi chorizātes
⁊ torneamēta exercētes, q̄ ſuāt illa orna
mēta i q̄bꝫ peccauerūt. Et hꝛ ē euidēs ſi
gnū. ꝙ tales ñ intēdūt firmit' dimittē.
Qꝛ ſi iā intēderēt: reſignarēt talia orna
mēta q̄bus nō vtūtur: niſi ad peccādū
Tūc in futuꝝ opteret eos ſibi alia orna/
mēta ſupbie pparē vbi fortaſſis ſūptꝰ ⁊
pcioſitas taliū cōparādoꝝ eos a pccō
retraheret. Sicut illi ſupbi q̄ hn̄t mag/
na capucia. vnū de q̄nqꝫ vl' ſex vlnis. ⁊
lōgas ſciſſuras in capucijs ⁊ tunicis. et
dn̄e ⁊ puelle q̄ hn̄t magna crinalia i q̄bꝫ
chorizauerūt. ⁊ ſic d̄ alijs. ¶ Octa
uū peccatū alienū nō obſtaē pctis Et hꝛ
ſpectat ad platos ⁊ pſidētes. Vñ vos p
lati ⁊ dn̄ q̄ ſubditos veſtros nō coher/
cetis. ſꝫ dimittitis eos inferre damnum
paupibus pullos. āſeres. anetas. peco
ra auferre. fruges eoꝝ eq̄s veſtris in pa
bulū graminare. fructus hortoꝝ ⁊ vine/
arū furari ⁊ vi accipe. paupes vitupera
re. pcutere. ledē. irridere ⁊ male tractaē
⁊ hmōi. ⁊ nō ꝓhibetis: vos damnabi/
mini. Vñ Ezech. xiij. dicit dn̄s platis.
Nō aſcēdiſtis ex aduerſo: nec poſuiſtis
vos murū pro domo iſrael vt ſtaretis in
domo dn̄. oēs em̄ rectores ad hoc ſta/
tuti ſunt. ꝙ vnuſq̄ſqꝫ terrā ſibi ſubiectā
in pace teneat. Et ſi forte ipſe rector ⁊ p
latus nō ſpoliat ſubditos: tn̄ nō reſiſtit
ſpoliantibꝫ (⁊ ſi eēt in terra ita ampla ſi/
cut vltra mare) oim peccatoꝝ q̄ fiūt in
ea p raptores q̄bꝫ reſiſtē poſſet pticeps
eſt. ⁊ de oibus his reddituruꝰ ē deo rō
nem. Itē vos patreſfamilias ſi filij ve/
ſtri vl' familia mala ppetrant damna in
ferēdo ꝓximis. ⁊ ſi eos ꝓ poſſe nō emē/
datis: ⁊ ſi multa bona opa facētis ieiu/
nādo. orādo. vigilādo. elemoſynas dā
do. ⁊ hmōi. eo minus nō damnaremi.
Cur putatis ꝙ deus ptulerit hoīeꝫ hoī
nūquid ad honorē iſtoꝝ ⁊ delectōem il/
loꝝ. Nō: ſꝫ vnuſq̄ſqꝫ ptātem ad hꝛ a deo
accepit vt malū ſm vires ꝓhibeat. ⁊ ſu
os ſubditos ab incurſibꝫ maloꝝ defen/
dat. Vñ ſi pſidētes poſſunt ꝓhibē ma
la ⁊ nō faciūt damnabunꝛ Jō vos dn̄
et dn̄e qui pmittitis filios vr̄os turpia
ꝟba loquī ⁊ mala ppetrare opa. ⁊ ridetꝫ
⁊ nō ꝓhibetis. ⁊ vos viri familiā vr̄aꝫ
et vos iudices ⁊ potētes ſubditos vr̄os
ſi impedire poteritis talia mala. ⁊ ſi ali/
ud peccatum nō habētis q̄ꝫ illud ſolum
damnabimini Hoc merito facere debe
rēt ⁊ aduertere iſti prelati ⁊ pſidētes qui
de ſua potentia ⁊ dignitate neſciunt ni
ſi gloriari: tota die occupando ſe in tor/
neamentis. haſtiludijs. venationibus.
potationibus. ludis taxillarum. ⁊ ſic d̄
alijs multis mundi vanitatibus. nūq̄ꝫ
vero vel raro ſe occupantes circa pau/

peꝝ:viduaꝝ:clericoꝝ:orphanoꝝ. religi
oſoꝝ ꝛ hmōi iudicia. cuȝ tñ nulla alia de
cauſa vt ꝑmiſſū ē: ðs eis ptātē ꝯtulerit:
niſi ꝑ tuitōe eccl'e ꝛ paupm. Vñ dr Nu/
meri. 25. ꝙ ṗncipes ex iuſſu dei ſtʒ ſuſpē
ſi ꝑ pcc̄o ꝓpli. Vñ dixit dñs ad moyſē
Tolle cūctos ꝓpli ṗncipes: ꝛ ſuſpende
eos ꝯ ſolē ī patibulo. Et h̄ iō ſm glo. qꝛ
fuerūt auctores pcc̄i illi⁹ ꝓpli. vl' qꝛ ñ ꝓ/
hibuerūt M. ¶ Nonū pcc̄m alienū ē ñ
manifeſtaē pcc̄a hoīʒ ad corrigēdū ꝛ ad
emēdādū vt qcūqꝫ ſcit ꝑicl'm alteri⁹ ꝛ eū
nō auiſat ꝛ ṗmunit ſiue ī corpe ſiue ī aīa
aut in reb⁹: cū tñ bene poſſet illuȝ ṗmu/
nire: reus erit ſi h̄ non fecerit. Sic ſi ſci/
res aliquē peccare ꝛ poſſes h̄ māifeſtare
ꝙ impediret ꝛ emēdaret: ſi non faceres
reus eſſes. Itē ſi ſcis rē furatā circa ali/
quē iniuſte detētā: ꝛ non vis dño rei pu
blicaē: vt ſic ſuam rē rehabere poſſit. cū
tñ h̄ cōmode ꝛ licite poſſes. re⁹ erʒ coraȝ
deo in illo pcc̄o. Etʒ ſi vn⁹ inferret dam
nū ꝓxio ī ṗto ſiue ī agro: ſiue ī horreo: et
ſi ꝓclamaēs eundē: tūc tal' ſic ꝓclamat⁹
ceſſaret a dāno īferēdo. ꝛ nolles h̄ facē
ꝓpter charitatē ꝓximi ī ſubſidiū dño rei
tūc re⁹ eēs corā ðo. Itē ſi ꝗs vellʒ aliquē
iniuſte capē: ꝛ tu bono mō poſſes illum
ṗmunire: ꝛ nō faceres: re⁹ eēs. Itē cū vi
deres aliquē occulte peccaē ꝛ poſſes hoc
māifeſtare illi ꝗ poſſet ꝓdeſſe ꝛ emēdaē
ne iſte itez peccaret: ꝛ nolles ea facere. ꝛ
ſic diſſimulares: tūc eēs ꝑticeps illi⁹ cri/
mis. Sʒ aliq̄ dicūt cū aliq̄ iniuſta fieri
vidēt ꝗd hoc ꝑtinet ad me? Rñdeo ill'
Ex ṗcepto fraterne charitatis q̄libet te
net ṗuenīe ꝑicl'ʒ ſui ꝓximi ꝛ corpis ꝛ aīe
cū h̄ cōmode pt. Exēplū: ſi videres cecū
trāſire erga foueā: ꝛ ñ ṗmunires eū: ho/
micida illi⁹ eſſes corā ðo: ſi ī foueā cade
ret. ꝛ ſi ſic moreret. Itē cū ī ſynodo ṗcipi
tur oīb⁹ ī eadē ꝑrochia exiſtētib⁹ vt māi
feſtarēt crimīa publica ad corrigēdū ea
Qð qdā ñ curāt. ꝛ iō ſeipoſ miſerabilit'
dānāt. ꝗ qcūqꝫ cauſa ꝯſāguinitatʒ vl' fa
miliaritatis. vel cā lucri ñ ꝓderet pcc̄m
quod ꝓdendū eēt: ſm iura ſymoniā cō
mitteret ꝛ q̄uiter peccarʒ. Et qcunqꝫ ſcē
ret hereticū vel phitoniſſam ꝛ nō ꝓderʒ
mortaliter peccaret. qꝛ meli⁹ eſſet tales
corruptores fidei ꝓdere ṗlatis eccīe: q̄ꝫ
valde diu in pane ꝛ aq̄ ieiunare.

¶ Explicit tractatus de nouem pecca/
tis alienis.

¶ Incipit tractat⁹ de. vij. pcc̄is morta/
lib⁹. Et ṗmo de pcc̄o mortali in cōi.

Peccatū cum ꝯſummatū fuerit gnat mor
tē. Jaco. i. Hoc intelligit'
de q̄libet pcc̄o mortali. A

¶ Pro q̊ ſciendū ꝙ pcc̄m mortale ꝯmit
tit' q̄ttuor mōis. Primo qñ neſcit ſe face
re ꝯtra ṗceptū dei. vel ꝯ ṗceptū ṗlati vl'
eccīe. vel aliq̄ð viciū de ſeptē vicijs capi
talib⁹. Et in hoc ignorātia non excuſat
hoīem vſum rōis hñtem. vñ Aug⁹. de
grā ꝛ libero arbi. Ideo diuina ṗcepta
data ſunt: vt excuſatio de ignorātia nō
haberet'. Sil'r de ṗceptis eccīe ꝛ ṗlato/
rū intelligit'. qꝛ ṗceptū ṗlati dr ṗceptuȝ
dei. In ſignū hui⁹ xp̄s dicit in euāgelio
Qui vos audit me audit ꝛc̄. Ergo ṗla
tis obediendū eſt tāq̄ꝫ dño ieſu xp̄o: ma
xime in his in q̄bus tenemur eis obedi
re. ſicut qñ ſub ṗcepto ṗcipiūt ieiunare
vel feſta ſcōꝝ celebrare. ꝛ ſic de alijs. Er/
go qcunqꝫ ſine cauſa ꝛ neccītate ſciēter ꝛ
ex ꝯtēptu ꝯtra hmōi ṗceptū ṗlati vel ec
cleſie fecerit peccat mortaliter. ¶ Queri
tur vtrū aliq̄ ignorātia poſſit hoīem ex
cuſare de peccato? Reſpondet' ꝙ eſt tri
plex ignorātia. Prima inuincibil'. ꝛ iſta
eſt duplex. ſ. innata vt in puerʒ ꝛ in amē
tibus adultis: q̄ nūq̄ꝫ vſum rōis habue
rūt. Alia ex caſu. vt in adultis q̄ hñt rō
nem. ꝛ poſtmodū qñqꝫ incidūt in amen
tiam ꝓpter debilitatē capitis vel ꝓpt' ni
miam abſtinentiā vel de alijs cauſis. et
talis ignorātia inuincibil' excuſat a pec
cato mortali. Vñ Areſto. iij. Eth. Ig

norātia excuſat pccm Qr q̄cq̄d faciunt tales excuſāt Q̄r nullꝰ pt facē pctm̄ mortale q̄ n̄ hꝫ vſū rōis. Sꝫ ſciēdū ē q̄ ꝓpter aliq̄d illicitū qḋ p ſe ē pccm mortale ici/derit i amētiā. puta ꝓpt amorē iordinatū: vl' ꝓpt nimiā iordiatā triſtitiā ḋ tpalib' vl' hmōi. Vel etiaꝫ alias exn̄s in q̄cūq3 pcc̄o mortali ſi ex ꝑmiſſiōe diuia i/ciderit in amētiaꝫ mētis. ꝛ ſic morit' i ta/li ſtatu dānabit'. q2 nullū pccm mortale dimittit' ſine cōtritōe. quā ille carēs vſu rōnis non hꝫ. nec habere pt. Queritur de illis q̄ in extrema neceſſitate perdunt rōem. Rn̄det' q̄ ſi talis eſt i gratia ꝯſti/tutꝰ: ꝛ ſic ꝑdit rōem. ꝛ ſi ſic morit': ſaluat' Ergo qn̄q3 ꝑmittit hoc deꝰ euenire illis bonis hoīb' q̄ ſūt puſillanimes ne in ex/tremis a demōib' decipiant'. q2 tūc maxime tēptatōes occurrūt hoi. Si āt eſt i peccato mortali ꝯſtitutꝰ: ꝛ ſic ꝑdit rōeꝫ ꝛ ſi ſic morit' damnat'. Ergo etꝫ qn̄q3 ꝑmittit h̄ deꝰ euenire mal' hoīb'. q̄ deū in vita ſua nō q̄ſierūt: ſ3 eū peccādo ſepius ꝯtēpſerūt. Qui etꝫ i morte nō poterūt eū q̄rere ꝛ inuenire. Augꝰ. in q̄daꝫ ſmone Percutit' hac animaduerſiōe pccōr vt moriēs obliuiſcat' ſui: q̄ dū vixit: oblitꝰ ē di. ¶ Scḋa ignorātia cū q̄ dānat' q̄s dicit' ignorantia neglecta. ꝛ ē cū ſciē pūt q̄ ꝑcepit vel ꝓhibuit ds: ꝛ q̄ ad ſalutem ꝑtinēt. ſ3 occupatiōib' extēiorib' ſe itm̄ implicant. q̄ ḋ ill' nō curant. dicūt ei q̄ ſufficiat eis q̄ ſciūt ſe bonū debere facere: ꝛ malū dimittere Et itm̄ ē dictū ac ſi q̄s q̄reret qm̄o ditabor. Et aliꝰ rn̄deret ei: Eme ꝯtinue in q̄ lucrari poſſis. ꝛ nūq̄ ꝑdere. Nō ſufficit: ſ3 oportet ſcire q̄ ſūt ꝑcepta vl' ꝓhibita a deo. Et q̄ ſūt de neceſſitate ſalutis. ergo tal' ignorantia nō excuſat. Querit' qm̄o q̄libet adultus habens vſum rationis tenetur ſcire decem precepta? Reſpondeo q̄ ſcire precepta dei poteſt capi dupliciť. Primo ſcire ex/plicite: hoc eſt ſcire precepta dei ſm or/dinem enumerare quod eorum ſit pmū et quod ſit ſcḋm ꝛ quod tertium. et ſic de alijs. Scḋo modo ſcire implicite hoc eſt ſcire quod eſt ꝓhibitū in ꝑceptꝫ dei non concupiſcere rem ꝓximi' Nō falſum teſtimoniū ꝓferre. nō aſſumere nomē dei in uanū. ꝛ ſic de alijs. ſ3 qḋ ſit ꝑ/ceptū octauū vel qḋ ſit ſextū ꝛc̄. hoc nō ſcit nec tenet' ex nc̄citate ſcire. ſ3 tenet' ſci/re implicite: q̄ hoc eſt vnū de ꝑceptꝫ decalogi. Non falſum teſtimoniū dices. ſ3 vtrū ſit quartum vel octauū: hoc laicus de nc̄citate non tenet' ſcire. ꝛ ſic de alijs/ Scire tn̄ ꝑcepta dei ad minus implici/te eſt ſcia dei: quā quilibꝫ chriſtianꝰ ha/bere debet. Vn̄ Ambro. ſup ep'lam ad Cho2. Qui ſciam dei nō habet: reꝰ erit ignorātie maxime eoꝝ q̄ ꝑtinent ad ſa/lutem. Item ſunt aliq̄: qui licet non ſint negligētes ad diſcendū: tamē ſtudēt audire ꝛ nō diſcere curioſa: q̄ non ſunt multū nc̄caria. ꝛ hoc magna deceptio dia/boli eſt Vn̄ Bern̄. de duodecim gradibus humilitatis. Curioſitas eſt ſtudiū ꝑſcrutandi ea que ſcire eſt nulla vtilitas vn̄ Salomon. Altiora te ne queſieris. ſ3 que precipit deus: illa cogita ſemper. Vn̄ ap'ls ad Rhoma. xij. Nō plus ſapere q̄ꝫ oportet ſape. ſed ſape ad ſobrie/tatem. Vn̄ ſtudium noſtrū ad diſcēdū debet verſari circa nos ipos. ꝛ circa nr̄āꝫ ſalutē. Ambroſiꝰ. Multo melior ꝛ laudabilior es ſi te cognoſcis: q̄ꝫ ſi te negle/cto curſum ſiderū: vires herbarū. cōple/xiones hominū: naturas aīalium cog/noſceres. ꝛ ſciam omniū celeſtium ꝛ ter/reſtrium haberes. Qualiter aūt debeamus noſmetipſos ꝛ vitam noſtrā ꝯgnoſcere oſtendit idem ambroſius dicens. Vitam tuā quotidiana diſcuſſione examina. Attēde diligenter quātum ꝓficias: quātum deficias. qualis ſis in moribus: qualis in affectōibus. q̄ꝫ ſilis deo q̄ꝫ diſſimil'. q̄ꝫ ꝓpe. q̄ꝫ longe. Vn̄ Chriſ ſup Matheū. Nō minima ps philoſophie eſt cognitio ſui. Tertia ignorantia dicitur ignorantia affectata cum q̄ non ſolum damnat' homo. ſed etiam q̄uiſſi/

me pro eis punitur. Eſt aũt quando qs
contẽnit ſciẽ: vt eo liberi⁹ poſſit peccare.
hanc habuerũt pharisei de chriſto. ⁊ ad
huc multi chriani habẽt qui fugiũt pre
dicatões. Et eſt malũ ſignũ q homo nõ
pt nec vult audire veritatem. ⁊ hoc ideo
contingit. quia excecauit eos diabolus
et etiam ꝓpria malicia eoꝝ. Vñ ps Po
luit intelligere vt bene ageret. Et tales
decipiũt ſeipſos. vñ Iſi. de ſummo bo.
Sũt qui ꝓpter ignorantiã excuſatiões
ſcire nolunt: vt minus culpabiles vide/
antur. qui tamẽ ſeipſos nõ muniũt ſ; de
cipiunt Inſup ⁊ in talibus eſt magna p
tinacia. Vñ Iſid. ibidẽ. Neſcire ſimpli
citer ad ignorãtiam ptinet. noluiſſe vero
ſcire ad ꝯtumacem ſupbiã ¶ Se
cũdo modo ꝯmittitur pccm̃ mortale ꝓp
ter ꝯſcientiã erroneã. vt cum quis facit
aliquid qđ in ſe nõ eſt cõtra pceptuz dei
nec vnũ de ſeptem peccatis capitalibus
ſed ꝯſcia diffinitiue hoc iudicat eſſe pec
catum mortale. ⁊ ſic ſup hoc facit. ⁊ tal'
ꝯſcia eſt multũ periculoſa. q₂ tales faci
unt ſibi peccata ⁊ illaqueãt ſe periculoſe
et hoc fit inſtigante diabolo. q cũ nõ po
teſt eos in manifeſta peccata inducere ſi
cut in luxuriã. in gulã. ⁊ ſic de alijs. tũc
inducit eos in pplexitatem peccandi. q₂
quicqd fit ꝯtra ꝯſcientiã: edificat ad ge/
hennam. Et hoc ſic ptz. q₂ Aug⁹. dicit
q omĩe peccatũ eſt cõtra legẽ dei. Nõ
licet aliqua in ſe nõ ſint ꝯ legez dei. vt le/
uare feſtucã de terra. vel calcare ſup ca/
lamum. ⁊ ſic de alijs. Si tale qđ comp/
henditur a ꝯſcientia vt ꝯtra legẽ dei exi
ſtens. ⁊ ſic volũtas in ipm fertur: mani/
feſtum eſt q volũtas ferret p ſe loquẽdo
et formaliter in id quod eſt ꝯtra legẽ dei
et hoc facit qđ putat eſſe ꝯtra legez dei
Et ſicut periculoſum eſt habere nimis
amplam conſciẽtiam. ſic inquietũ eſt ha
bere nimis ſtrictam: medium optimum
erit ⁊ ſalubrius. Vñ Eſa. Ponit deus
in medio ſpiritum ſuũ. Unde Areſto.
ij. Eth. Medium in oĩbus eſt laudabi
le. Ergo ſi vis quieto corde deo ſeruire
tunc debes tibi eligere diſcretũ confeſſo
rem ⁊ ꝓbatum in vita ⁊ ſcientia. ⁊ ei te
ex toto committere. ⁊ tibi nũq̃ȝ diffiniti
ue debes aliquod peccatũ mortale for/
mare vbi nõ es certus. ſ; ſimpliciter con
fiteri debes factum in ſe iudicio cõfeſſo/
ris relinquendo. Sciendum tamen q
aliud eſt timere. ⁊ aliud eſt cõſcientiam
diffinitiuam habere. q₂ timor ꝯſcientie
non ſp eſt peccatum: nec vituperandus
niſi ſit nimis exceſſiuus. Vñ Gregori⁹
Bonaꝝ mentiũ eſt ibi culpam agnoſce
re vbi culpa nõ eſt. Idem in moralibus
Iuſti omĩe quod agunt metuũt: dũ cau
te conſiderent ante quem iudicez ſtabũt
Sciendum q licet timere debeam⁹ di/
uinam iuſticiam: tamẽ etiam ſperare de
bemus in ſuam miſericordiam ⁊ bonita
tẽ. Unde btũs Aug⁹. Simus diligẽ/
tes dei miſcdiam: metuẽtes eius iuſtici/
am: nec de remiſſione peccatoꝝ deſpere
mus. ¶ Tertio peccatũ mortale ꝯmit/
titur: qñ vnus plus diligit vel timet cre
aturam q̃ȝ creatorẽ. ſicut ſi plus vel eq̃
diligis vxorem ꝓpriã vel filios vl' hono
rem tuũ vl' alia tpalia ſicut deũ vel vltra
deũ. ⁊ ſic facis creaturã deũ tuũ. q₂ quic
quid diligis vltra deũ: hoc eſt de⁹ tuus
Vñ Aug⁹ Hoc ab hoĩe colit' qđ prece
teris diligitur. Et talis q ſic pponit cre
aturam creatori: peccat mortaliter. Et
rõ eſt. q₂ tunc facit ꝯtra pceptum chari
tatis: in quo pcipitur deum diligere ſu/
p omnia. ¶ Et notandũ q qli/
bet de numero ſaluãdoꝝ ſic debȝ dilige
re deũ ſup oĩa. q poti⁹ deberet oĩa trã/
ſitoria ⁊ tpalia pdere. inſup ⁊ omĩa ma/
la huius mũdi tolerare: q̃ȝ deũ cum vno
ſolo peccato mortali offendẽ. Vñ ap'ls
Quis nos ſeparabit a charitate dei: an
tribulatio. an ãguſtia. an fames. an nu
ditas. an gladius. an mors. an vita O
q̃ȝ miſeri homines ſunt iſti: qui propter
modicam ſubſtantiam temporalẽ (quã
iniuſte lucrantur) ſeparant ſe a deo.

Vel etiā ꝓpter modicam delectatōem
carnis quā pn̄t habere in vno actu luxu
rie deū deſerūt. Vel etiā q̄ ꝓpter modi/
cā gloriā trāſitoriā ⁊ ſupbiam quā hic q̄
runt in ſupbia ⁊ ornatu veſtiū deū ⁊ ſo/
cietatē ſcōꝝ ⁊ angeloꝝ ꝑdunt. ⁊ ꝯſequē/
ter ſtola glorie ⁊ aīe ſe priuāt. vn̄ Chri/
ſoſto. in ſermone q̊dā. Excludi a bonis
eternis ⁊ alienū effici ab his q̄ ꝑparata
ſunt ſcīs: tantū cruciatū ⁊ tātū dolorē in
fert: vt ſi nulla extrinſeca pena torquerꝫ
hec ſola ſufficeret. Quarto mō ꝯmittit
peccatū mortale qn̄ actus peccati venia
lis ordinat in finē peccati mortal'. Ver/
bi gratia. vnū verbū iocoſuꝫ in ſe eſt pec
catū veniale. Sed ſi loq̊r verbū iocoſuꝫ
cū muliere vel virgine ea intētōe vt poſ/
ſem eā allicere ad peccandū mecum tūc
illud verbum erit mihi peccatū morta/
le: nō ꝙ verbū iocoſum in ſe ſit peccatū
mortale. ꝫ quia refero in hūc finem q̄ fi/
nis in ſe eſt peccatū mortale Et ſic ꝓpter
talem intētionē erit peccatū mortale qđ
vni qui ſimile verbū in ioco eſſet locutꝰ
eſſet veniale. Item aliud exemplū Duo
tangāt vnam mulierē vel virginē. vnus
ex ioco ⁊ leuitate tūc vix peccat venialit
alius cū intentōe alliciendi eā. Et ſic il/
le ꝓpter intentōem talem tāgens ſic mu
lierē vel virginē peccat mortaliter. ⁊ ſic
de alijs. Silr de viſu. duo vidēt mulie
rem pulchrā. vnus videt eā tanq̄ rem
pulchrā vel himaginē pulchrā. Et hoc
nō eſt peccatū vel forte vix veniale. Ali
us videt eā cōcupiſcendo eam. ⁊ ſic ille
peccat mortaliter. Vn̄ xp̄s in euāgelio
Qui viderit mulierē ad ꝯcupiſcendū eā
⁊c̄. O deus quot ꝯtingunt talia pecca
ta in mūdo iſto: etiam ſine actu luxurie.
ꝫ ſolummō tāgendo. āplexando. loquē
do. videndo. ꝯcupiſcendo. ⁊ ſic de alijs
modis de q̄bus plures modicā vel nul
lam ꝯſcientiā hn̄t. O immūde munde
quot damnātur a te. q̄ neſcienter cadūt
in infernū. Chriſ. ſup Matheū. O q̄
miſerrimꝰ eſt mūdus. ⁊ miſeri q̄ eum ſe
quūtur. ſꝑ eñ hoīes mundi opa excluſe
runt a vita. Et ſic habemus illas q̄ttu/
or regulas de pccō mortali ⁊c̄.

Damna peccati mortalis. F

Peccatū mortale ꝯfert plura dā
na Primo nocet ipi facienti. Se
cūdo illis q̄ ſunt in purgatorio.
Tertio dānatis in inferno. Quarto ſal
uatis in celo. Quinto viatoribꝫ in hoc
mūdo. Poſtremo ipi xp̄o. Primo nocꝫ
ipi facienti. ⁊ hoc in vita ⁊ in morte. ⁊ etiā
am poſt mortē. Vn̄ p̄s. Delictū meum
ꝯtra me eſt ſempꝫ ⁊c̄. Primo facit ho
minē miſerum in pn̄ti vita. quia ſpoliat
eum om̄ibus bonis ſuis ⁊ meritis que
quis fecit: ⁊ oībus virtutibus ⁊ gratijs
Si tot bona opa q̄s haberet ⁊ etiā vir
tutes quot paradyſus hꝫ nobiles arbo
res. flores. herbas. ⁊ radices Itē quot
celū ſtellas. q̊t guttas mare. hec oīa per
vnū mortale peccatū pereūt. quia nūq̄
habebit aliquod bonū in celo ꝓ his oī
bus. niſi ꝑ pn̄iam recuperabit. Ezech.
xviij. Si auertit ſe iuſtus a iuſticia ſua.
et fecerit iniq̄tatem: nūquid viuet? om/
nes iuſticie quas fecit nō erūt in memo/
ria. Inſuꝑ nihil boni p̄t opari qđ ſit ſi/
bi meritoriū vite eterne q̄diu ſciēter ſtat
in vno peccato mortali. Vn̄ Leuit. xxij
Si maculā habuerit nō erit acceptum
a dn̄o. Eſa. i. Non accipiā de vobis ſa
crificiū. q2 manus veſtre ſanguine plene
ſunt. Ergo dicit mortale. q2 ſicut mors
corpis ꝓuat hoīem vſu oīm membrorū
Sic quodāmodo peccatū mortale fa/
cit ſpūaliter. q2 peccator nihil pōt mere/
ri nec loquēdo nec orādo nec ieiunādo.
et ſic de alijs. Etiā ſi tot bona opa face/
ret ſicut om̄es hoīes faciūt: nihil meret
in celo Ergo pccōr ꝯparatur beſtijs ter
re: que ꝓ laboribꝫ ſuis nihil recipiūt ð
gaudijs celi. cū tamē laborēt fame. ſiti.
et graui onere. p̄s. Hō cum in honore
eēt nō intellexit: cōparatus eſt iumētis.
Sed talia bona q̄ fiunt in mortali pec/
cato remunerātur hic tēpaliter. q2 nullū

bonū irremuneratū. Et hec est vna cau/ſa quare peccatores pſperant in hac vi/ta. q2 hic remunerant p ſuis opib9: z ibo carebūt futura remuneratōe. Vñ Gre. Magn9 afflux9 tpaliū: eſt eťne dānati/onis inditiū. Ergo multū timendū eſt cuilibet: q̄ ſcient ſtat in pccō mortali cū pſperat in hac vita: ſic q ptinue ē ſan9 letus diues. z oīa q̄ deſiderat ei pſpere adueniūt. q2 ſm Greg. Mali floretes ī pñti bonis tpalib9 tanq̄ p amena pra/ta ducunt ad interitū. Itē puat pccōr pticipatione oīm bonoꝝ que fiūt in ec/cl'ia ab oībus fidelib9. De qua partici/patōe dicit. ps. Particeps ego ſu3 oīm timentiū te. z cuſtodientiū mādata tua. Bon9 xp̄ns in gr̄a h3 participatōe3 om nīū bonoꝝ ſc3 miſſarū. oꝛonū. ieiunioꝝ: z ſic de alijs que fiunt in eccl'ia. Et h̄ ex charitate euenit. q2 ſum9 inuicē mēbra vnius corpis. z oīa bona fluunt de vno in aliū. ſicut p3 in ſtomacho hoīs. q̄ im/ptitur alijs mēbris que h3. Sed pccōr eſt membrū abſciſum. g̃ non viuificat. nec pticipatōem recipit de alijs mēbris Itē puatur bonis tpalib9: q2 indignus erit vti bonis tpalib9 qui ante pccm dig nus erat celo z celeſtib9 bonis. poſt pec/catū non eſt dignus pane quo veſcitur. Ergo moderati9 vti eo deberet q̄ntum cunq̄ poſſet. Vnde Ezechi. 4: Panē tuū in pondere comedes: z aquam tua3 in menſura bibas: imo indignioꝛ eſt oī/bus creaturꝫ irratōnabilib9. q2 tales nū quā deū ſuum offenderunt: ſ3 tu multo/tiens deū offendiſti z ad iracundiā eum contra te concitaſti. Vñ ariſto. 7. ethi. Prauus hō deterioꝛ eſt beſtia. Idē p/mo politi. Sicut optimu3 aīaliū eſt hō fruens lege z iuſticia. ſic peſſimū eſt hō a lege z iuſticia ſepatus. g̃ ſi indignioꝛ eſt oībus creaturis irrationabilib9: tūc con ſequent ſequit: q non eſt dign9 vti crea turis. Ergo pccm fecit hoīem tā miſeꝝ q nulli9 boni nec ſpūalis nec tpalis ē di/gnus. nec eſt dign9 terrā calcare. nec lu/men celi videre. z ſic de alijs. q2 indigni/oꝛ eſt oīb9 creaturis corpalib9. igit ſeqt. non eſt dignus vſu creaturarū dei. Er go miſeria pccōris tam magna eſt z pe/riculoſa: q ſi oēs creature deflerēt miſe/riam peccatoris. ſc3 oīa ligna. oms lapi des: z oīa aīalia terre. z oēs aues celi. z oēs hoīes viuentes: non tamē cōdigne damnū peccatoris in qd p vnū peccatū mortale incidit deflerent. Sed heu quī dam pccōres centū mortalia pccāv'et ꝫ plura cōmiſerunt: nec vnam gutā flent: Rō huius eſt. q2 non cognoſcunt q̄nta bona pdiderunt: z in quot mala incide/runt. Si hec veracit cognoſcerēt z pp ē/derent. non ſolum ploꝛandū eſſet eis: ſ3 etiam vlulandū. Quia nihil tam malu3 homini q̄ pccm mortale. meli9 eſſet ho mini: q decem milia demonia in ſe h̄ret vel cum gladijs oībus qui fabricati ſūt transfigeretur. vł in oīni igne cōbureret q̄ q cum vno pccō mortali deū ſcienter vel voluntarie offenderet. Quia pccm cū pſummatū fuerit: gñat mortē ſc3 ipſi/us anime. que moꝛs magis timenda eſt q̄ moꝛs corpoꝛis. Vñ gregori9 in mo/ralib9. Morte corpoꝛis oīs hō poti9 de beret moꝛi q̄ cū vno pccō mortali deu3 offenderet Unde ariſto. 4. eth. Meli/us eſt moꝛi q̄ facere ꝯ virtutē ſc3 bonu3 virtutis. G ¶ Sequit videre: quō pccm nocet homini in morte. z hoc ē no cumentū q aīa videt tunc oīa pccā ſua qñ eni ipa egredi debet d̄ corpe. tūc au gmentat doloꝛ. q̄ añ in coꝛ hoīs illi9 nō aſcendit. vñ tūc pdit ſenſus ſuos. nō co gitat aīa ammō de corpe nutriēdo: ſ3 vir tutes ſuas naturales p mēbra diffuſas ad ſe trahet. z tūc videt oīa pccā ſua ſu/p caput ſuū. Vñ ps. Torrētes iniq̄ta/tis pturbauert me: z tūc cū videt ſe ſep a rari a dō xp̄t pccā ſua pt dicere illō ps. Circūdedert me laquei moꝛtis. i. pccā. Tūc aīa miſeri pccōris vidit demones circūſtātes. z eā pꝛoccupātes. z eā ad in/fernū trahētes. Vñ Job. xx. Uadent

⁊ veniēt ſup eū horribiles. glo. i. demo/
nes. O q̄uo tūc ꝯturbabit pc̄coꝛ: cū vi/
derit ꝯcurſū demonū ad aīaꝫ. Threno.
p̄: Om̄s inimici ei⁹ app̄hēderūt eā īter an
guſtias. Item in morte aīa ꝑuat coꝛ
poꝛe ꝓpꝛio. qđ nūꝙ̄ in tali forma reaſſu
met: īmo vellet hr̄e ſic q̄n ꝑ dimidia ꝑte
corroſū ē a v̄mib⁹. Oꝛ ſtupebit aīa pc̄co
ris q̄n corp⁹ trāſumēdū videbit. ¶ Itē
n̄ ſolū corꝑe: ſꝫ etiā ꝑuat oī ſolatio viſibili/
um q̄ dilexit. ſcꝫ. cibo. potu. filijs. vxoē
cognatꝭ honoꝛib⁹ ⁊ diuitijs. O q̄ꝫ amar
erit ſeꝑari ab his q̄ īoꝛdīate dilexerūt. et
ꝓpt̄ q̄ ſalutē ſuā ſepi⁹ neglexerūt. ps̄. Hō
cū iterierit n̄ ſūet oīa. neqꝫ deſcēdet cū eo
gl'ia. Lu. 22. Stulte hac nocte repetēt
aīam tuā a te. ⁊ q̄ paſti cuius erūt. Se
quit̄ vidē q̄uo pc̄cm noceat hoī p⁹ moꝛ/
tē. ⁊ ē h̄ nocumētū ꝙ hō ꝑuat oī ſpe di/
uine miſcđie. ⁊ ſuffragijs toti⁹ eccl'e. Vn̄
Greg⁹. in moꝛal'. Neq̄ꝙ̄ vltra miſcđia
parcētis liberat. q̄s ſel' in locis penalib⁹
iuſticia iudicantis dāṅat. Ergo ſi om̄s
hoīes ī mūdo ꝓ vna aīa dānata interce
derēt: neq̄ꝙ̄ eos dn̄s exaudiret. Ratio
ē. qꝛ ī iferno nll'a ē redēptio. Vn̄ beat⁹
Aug⁹. đt. Si pr̄em meū ſcirē ī iferno. n̄
pl⁹ oꝛarē ꝓ eo q̄ꝫ ꝓ diabl'o. Qꝛ nll'o mō
oꝛādū ē ꝓ dānatꝭ: qꝛ ſūt ꝓiecti in tene/
bꝛis exterioꝛes. i. extra oēꝫ ſpē diuīe mi
ſcđie. Itē ꝓ momētanea delectatōe et/
nā penā ſuſtiebūt. ⁊ et̄na dei viſiōe care
būt ⁊ ſocietate oīm electoꝝ. ps̄. Cōuer/
tant̄ pc̄coꝛes ī ifernū. Qui iō fact⁹ ē dī
iuſticia oꝛdināte: vt q̄ deū noluit ſeq̄ ad
gl'aꝫ: in iferno ſuſtineat et̄nā miſeriam.
Vn̄ Aug⁹. ī ſmone q̄dā đt q̄re ī iferno
moꝛs q̄rit̄ ⁊ n̄ iuenietur. q̄m q̄b⁹ ī h̄ ſcl'o vi
ta offert̄. ⁊ nolūt accipe: ī iferno querent
moꝛtē ⁊ n̄ poterūt iuenire. H ¶ Pe/
ne īferni timēde ſūt ꝓpt̄ earū et̄nalitatē
Vn̄ aug⁹: đt. Ignis nr̄ ē q̄ſi depict⁹ ig
nis reſpectu ignis īfernal'. Ignis nr̄ tm̄
extrinſec⁹ vrēs ledit ꝑuſq̄ꝫ penetret ner/
uos ⁊ oſſa. hō moꝛit̄ ⁊ n̄ ſentit vltra ſeſſio
nē. Sꝫ ignis īferni ſentit̄ ī oīb⁹ viribꝫ
ipi⁹ aīe. cute carne. neruis ⁊ oſſib⁹. ⁊ me/
dull'ꝛ pil'. q̄ oīa pl⁹ candēt q̄ꝫ candēs fer
rū. Exēplū đ acerbitate ignis iferni. Le
git̄ ī libꝛo petri cluniacēn vbi narrat̄ ꝙ
fuit q̄dā ſacerdos ī pictauia. q̄ ſubiect⁹
ml'tis vitijs īduct⁹ a ꝑoꝛe q̄dā ꝓmiſit ſe
oꝛdinē ciſterſiēn. itraturū. ſꝫ differebat đ
die ī diē. Cū aūt ſubito ifirmaret̄: ⁊ ꝑoꝛ
aduocat⁹ eſſꝫ. īducebat eū ad reddēduꝫ
ꝓmiſſū ſꝫ illo adhuc differēte. Ecce ſubi
to clamauit. pr̄ oꝛa ꝓ me. ecce dracōes
veniūt ad deuoꝛandū me. Illo v̄o cum
alijs aſtantib⁹ oꝛante liberat⁹ ē. ſꝫ nec ſic
ipleuit ꝓmiſſuꝫ. ⁊ ecce iterū icepit clama/
re petens oꝛōes dicens. ecce ignis occu/
pat me ad deuoꝛandū me. ſꝫ tūc iterū li
berat⁹ ad oꝛones nō iplebat ꝓmiſſum.
Et ecce ſubito fact⁹ ī extaſi. ⁊ raptus ad
iudiciū audiuit ſnīaꝫ ꝯ ſe ferri dānatōis
⁊ rediēs ad ſe ait. Ecce duo demōes fe/
rūt ſartaginē magnā vt frigar ī ea ī eter/
nū. ⁊ tangēs cucullā ꝑoꝛis dicebat. Nō
inſanio: ſꝫ ſic verū ē ꝙ h̄ ē cuculla: ita veꝝ
ē qđ dico. Sꝫ cū hec diceret: cecidit de
ſartagīe vna gutta ſuꝑ manū eius. q̄ pe
netrauit ⁊ deuoꝛauit carnē vſq̄ꝫ ad oſſa.
Et ait. Nō ſaltē credite mihi. Ecce nūc
demōes ꝓijciūt me ī ſartaginē. ⁊ hec di/
cēs expirauit infelicit̄. Inſuꝑ et̄na dei
viſiōe carebo. ⁊ ſocietate oīm electoꝝ.
Vn̄ Chriſoſtom⁹ in ſmōe. Excludi a
bonis et̄nis: ⁊ alienū ſiue indignū effici
ab his q̄ ꝑꝑata ſtꝫ ſcis tm̄ cruciatū ⁊ tm̄
doloꝛem infert. vt ſi nulla extrinſec⁹ pe/
na toꝛqueret: hec ſola ſufficeret. I
¶ Secundo peccatū nocꝫ his qui ſunt
in purgatoꝛio per ſuffragioꝝ diminu/
tionem. quia hos qui ſunt in purgato/
rio non poſſunt peccatoꝛes iuuare tam
efficaciter ſicut ſi eſſent in gratia. Queri
tur vtrum ſuffragia facta per miniſtros
malos pꝛoſint defunctis. Reſpōdeo ſm
Tho. ſupꝛa. 4. diſtin. xlv. Suffragia
per malum miniſtrum fiunt tripliciter.
Pꝛimo ſi fit ex pꝛopio motu ipius mini
ſtri. ⁊ ſic non ꝓſunt eis. Quia quicquid

orauerit vel fecerit pro animabꝫ per ſelo quendo non ꝓdeſt eis dummō eſt ī peccato mortali niſi ex conſequenter ꝑ accidens. ſcꝫ inquātum per elemoſinā mali hoīs paupes excitati orāt ꝓ defunctꝭ ⁊ hec orō prodeſt eis. Scđo modo poſſunt fieri vt per miniſtrū publicū dei vel totius eccleſie ſicut quādo ſacerdos celebrat miſſam vel exequias mortuoꝝ ī eccleſia. ⁊ quia iſte intelligitur facē ſub cuius nomine. ſiue ſub cuius vice fit: inde ē ꝙ ſuffragia tal' ſacerdotis q̄uis ſit peccator ꝓſunt defunctis. Tertio mō pñt fieri per malum miniſtrum. vt per miniſtrum priuatum. ſcꝫ alicuius ꝑuate ꝑſone exiſtentis in charitate: ſiue talis perſona ſit defuncta ſiue viua. ⁊ talia ꝓſunt Sicut ſuus exiſtēs in pccō mortali qđcunqꝫ opus miſcđie facit ex p̄cepto dñi ſui charitatē habentis. magiſ tñ ꝓdeſſꝫ ſi etiā miniſtri in charitatē eſſent. quia tunc illa opa eſſent meritoria ex duab⁹ p̄cibus. R ¶ Tertio nocet dānatis. ⁊ hoc per modū cōiunctōis: q̄nto ei plures in inferno ſunt. tanto maior horror erit in pena. Unde eſt ꝙ infern⁹ tanto fortius ardebit quāto pl'es habebit.

¶ Querit' vtꝝ dānati velint oēs hoīes dānari q̄uis ſciāt ex hoc penā eorū augmentari? Reſpondeo ꝙ ſic. etꝭ parētes ſuos ⁊ vxorē ⁊ filios. ⁊ hoc ꝓpter ꝑfectiſſimam inuidiā que eſt in eis. Sicͭ in beatis eſt perfectiſſima charitas: ita in eis ē perfectiſſima inuidia que facit appetere malū alioꝝ. Hoc etiā pꝫ in illis inuidioſis viuentibus in hoc ſeculo. in quibꝫ tamen adhuc non eſt perfecta inuidia. ſed tñ dānati min⁹ īuidēt ꝓpīqs q̄ aliēis. vñ coꝝ pena maior eſſet ſi oēs ꝓpinꝗ dānarentur ⁊ alij ſaluarent' q̄ ſi aliꝗ đ ſuis ſaluarēt' Ex h̄ fuit. ꝙ diues epulo petijt frēs ſuos a dānatōe eripi Cogitabat eī ꝙ aliꝗ eriperēt'. ⁊ illos voluit eē ſuos fratres poti⁹ q̄ alios. Vñ ſi poſſibile eſſet mallet poti⁹ oēs ſimul damnari. Et in hoc concordat Tho. ſuper quarto.

¶ Quarto nocet ſaluatis. quia pccōr ꝑſeuerans in pccīs ꝑuat ſctōs accidentali gaudio qđ haberēt de ei⁹ cōuerſione. Vñ Lu. xv. Gaudiū ē āgel'. ſu. v. p. p. age. ⁊ ñ ſolū āgel'. ꝫ etꝭ oībꝫ ſctīs ēit gaudiū de cōuerſiōe pccōris. Itē nocet eis per modū ſubtractōis. Nā ex cōſortio ⁊ ſocietate beatorū habet' gaudiū accñtale. q̄ꝛ q̄ñcūqꝫ vna aīa euolat ad celū: tūc gaudiū accñtale erit oībꝫ btīs in celo. et vnuſquiſqꝫ cū alio diuidet ſua merita ex charitate. Et qđ vn⁹ in ſeipo non hꝫ: h̄ in alio inueniet Vñ greg⁹. ī moral' Tāta vis nos in illa pace ſociat. vt qđ vnuſq̄ſqꝫ ī ſe ñ acceperit. h̄ ſe accepiſſe ī alio exultat. Anſel. Unuſq̄ſqꝫ intm̄ gaudet de alteri⁹ gaudio in q̄ntū de ſuo ꝓprio. Hoc bono ⁊ gaudio ꝑuāt' electi q̄ntum ad illū pccōrē ꝑtinet q̄ damnat': lꝫ hoc ī vno alio habebūt. q̄ loco illi⁹ ſubſtinet'. q̄ꝛ nūer⁹ elcōꝝ īfallibilit' adīplebit'. Vñ Apoc. iii. Tene qđ habes. ne ali⁹ accipiat coronā tuā ¶ Quīto nocet viatoribꝫ id eſt ill' q̄ adhuc ī mđo viuūt. q̄ꝛ ſepe boni in vita pñti puniunt' tēporalit' ꝓpter pccā malorꝫ hoīm. q̄ꝛ ſicͭ q̄ñqꝫ vna cōitas meli⁹ hꝫ ꝓpter vnū bonū hoīeꝫ: ſic et q̄ñqꝫ pl'es puniūtur ꝓpt' peccata vnius Q̄ꝛ vt frequēter permittit deuſ fieri tempeſtates aeris. ſterilitates terraꝝ. et huiuſmōi plagas ꝓpt' pccā ⁊ demerita maloꝝ. ⁊ ſic boni q̄ñqꝫ puniunt' tꝑalit' ꝓpt' malos. Itē ꝓ eo ꝙ mali bonos ſuo malo exēplo q̄ñqꝫ corrūpūt ⁊ ꝑuertūt. q̄re eī tot eēnt ꝑuerſi hoīes: niſi ꝙ mali ſeinuicem inficiūt. Sicut vn⁹ infirm⁹ ab alio inficit' corporalit': ſic ⁊ ſpūalit'. Et ſicut iumētū peſtilens ⁊ ouis morbida inficit alias oues ſic ſimile ē de hominibꝫ mal' Vñ ps̄. Cū ꝑuerſis peruerterꝭ. ¶ Sexto nocet ipi xp̄o. q̄ꝛ p̄ciū ſāguis ei⁹ ñ ꝑſoluūt. Cōtra qđ dr̄ Leuit'. xix. Opus mercennarij tui nō manebit apđ te vſqꝫ mane. Iſtud enim peccatum clamat in celum. Quanto magis qui chriſtuꝫ defraudant precio ſuo. ps̄. Precium meū

cogitauerunt repellere. Non tamē hoc ſic eſt intelligendum nec credendum . ꝙ ꝓpterea xp̄s aliquē defectū hēat. Unde ps. Bonoꝝ meoꝝ non indiges. Sed loq̄ndo reſpectu illi⁹ hoīs q̄ peccat ꝛ dānat᷑. qꝛ tūc pciū ſanguinis xp̄i in eo per/ditur. ꝛ ſic non fit xp̄o recōpenſatio paſ/ſionis eius qua eum redemit.

¶ De pccō veniali. L

Peccatū veniale qd ſit? Rn̄deo ſm Aug. Pccm vēiale ē qd hominē vſq ad reatū ꝑpetue mortꝭ n̄ grauat ſꝫ penā meret᷑. ꝛ facile indulget᷑. Nota ſm magiſtꝝ in cōpēdio theologice veritatis. In paruulis poſt baptiſmū ꝑmo ſurgūt venialia. poſt hoc mortalia. Un̄ Greg. i moralib⁹. In vnoquoq lapſu a minimis ſp incipit᷑: ꝛ ſubcreſcētib⁹ de/fectib⁹ ad grauiora ꝑuenit᷑ Iſid. d ſummo bo. Quēadmodū ad ꝟtutū culmen tēdētes: nō a ſūmis inchoāt. ſꝫ a modicꝭ vt ſenſim ad altiora ꝑtingāt. Ita ꝛ q̄ dilabūtur ad vicia nō ſtatim a magnis criminib⁹ īcipiūt: ſꝫ a modicis aſſueſcūt vt ſic cum maximis corruant. Querit᷑ vtꝝ poſſit aliquis viuere ſine pccō vēiali dū eſt in hac vita. Rn̄det᷑ ꝙ ſi loq̄mur d tota vita hoīs qui iā ꝑuenit ad etatē ad/ultā. de excellenti ac ſpeciali gratia ē. ꝙ talis ſine pccō veniali ſit. Sic videt᷑ be/atus aug⁹. dicere d btā ꝟgine. Unde ſi oēs ſcti interrogarent᷑ ſi peccaſſent? Oēs vna voce rn̄derēt. Si dixerim⁹. qꝛ pec/catū nō habem⁹: noſmetipſos ſeducim⁹ ꝛ ꝟitas in nob̄ nō ē. Sciendū ſm magiſtrū in cōpēdio theologice ꝟitatis. Si pfecta charitas nō facit ꝙ pctm̄ venia/le nō adueniat: tn̄ facit ꝙ nō durat Exēplū ſicut camin⁹ ignis n̄ fac̄ vt gutta aq̄ n̄ apponat᷑ ſibi: ſꝫ fac̄ vt cito extinguit᷑ Perfecta em̄ charitas ſtatiꝫ iflāmat hoīem vt doleat de pccō vēiali. ꝓpterea pfecti quandoq dolent. ꝛ flent ꝓ paruis pec/cat̄ plus q̄ magni peccatores q̄nq ꝓ maximis peccatis. Un̄ impfecti mlt̄a vēialia ꝯgregāt. M Sꝫ tn̄ ſciēdū ꝙ q̄libet homo pt viuē ſine peccato mor/tali cū adiutorio dei. Et q̄cūq oppoſitū diceret: h̄ erroneū ꝛ hereticū eēt. Et hoc ꝓbat᷑ trib⁹ rōib⁹. Pria rō ē. qꝛ in baptiſmo īfundit᷑ hoī gratia ꝑ quā ꝓſeruari pt vſq ad mortē abſq oī mortali crimi/ne ſi vult vti grā illa. Et hoc deſignat ſalis linitio quam facit ſacerdos ipſi pu/ero an̄ baptiſmū. Qꝛ ſicut carnes preſeruant᷑ a putrefactōe mediāte ſale. ſic hō baptizat⁹ mediāte gratia quā in baptiſmo accepit ꝓſeruari pt a pctis mortali/bus. Itē ſecūda rō eſt qꝛ ꝑ hoc ſequeret᷑ ꝙ ds impoſuiſſet nobis onus importabile: qꝛ mādata dei ſtꝫ data nob̄ ne pec/cem⁹. Nō ſi dicis ꝙ ds ꝓcepit tibi: qd nō potes implere. falſuꝫ dicis: ꝛ cum h̄ incurris maledictioneꝫ dei Un̄ Bern̄. Maledict⁹ q̄ dt deū ꝓcepiſſe impoſſibile. Itē hoc eſſet loqui ꝯ euāgeliū ꝛ ꝟba chriſti. qui dicit vt habet᷑ Math. xi. Iugū ei meū ſuaue ē. ꝛ on⁹ meū leue. Ter/cia rō eſt. qꝛ per h̄ tolleret᷑ libeꝝ arbitri/um. quod tn̄ neceſſariū eſt in nob̄. cuꝫ q̄ nos de⁹ priuilegiauit. Un̄ Ecci. 15. dr Appoſuit ignē ꝛ aquā ad quod volueꝛ porrige manū tuā. Itē ibidē An̄ hoīeꝫ vita ꝛ mors bonū ꝛ malū quod placue/rit ei dabit᷑. Sciendū tn̄ ꝙ licꝫ hoc ſit verū ꝙ vnus hō quādoq naturali influē/tia ꝛ iclinatōe magꝭ ē iclinat⁹ ad vnū viciū q̄ ali⁹ hō. tamē adhuc ſtat h̄ i ſuo libero arbitrio ꝛ volūtate vtrū velit conſentire huic naturali inclinatōi vel reſiſtere Un̄ Gen̄. 3. Dixit ds ad cayn iratum volēte occidere frēm ſuum. Sub tus te erit appetitus tu⁹. Et tu dominaberis ei⁹. Unde Aug⁹. de ꝟa religiōe. Nūc vſ/q adeo volūtariū maluꝫ ē: vt nullo mō ſit peccatū niſi ſit volūtariū Ex iā dictis ſequit᷑ ꝙ hō pōt viuē ſine pccō mortali mediāte grā vſq ad mortē ſi vult. Hoc etꝭ pꝫ i pl'ib⁹ ſctis q̄ vſq ad etatē pfctāꝫ vixert. ꝛ tn̄ nūq̄ mortaliter peccauerūt vt btūs Ioh. bap. ꝛ btūs tho. d aqno ꝛ pl'es alij ſancti. de quib⁹ legit᷑: ꝙ nūq̄

mortaliter peccauerũt. ¶ Secũdo no/
tanduꝫ ꝙ veniale pccm̃ cõmittit̃ q̃ttuor
mõis. Primo qñ cõmittit̃ aliqd̾ puum
quod in ſe eſt veniale. nec eſt ꝯ p̄cepta di
nec vnum de ſeptem peccatis mortalib
vt loq̄ndo vnũ verbũ ocioſũ ſine cauſa
O quot taliũ verboꝝ locut⁹ es ſine cau/
ſa ꝛ neceſſitate tu evite quia de oib his
rõem redditurus es in die iudicij. Vñ
Matth. 12. De omi v̄bo ocioſo. Quid
aũt ſit verbũ ocioſum declarat nob bea
tus greg. i moral. di. Ocioſũ v̄buꝫ eſt
aut qd̾ rõe iuſte neceſſitatis aut intenti/
one pie vtilitat carꝫ Itẽ comedendo vl/
tra purã neceſſitatẽ qd̾ tñ vix etiã a bo/
nis ꝛ pfect tenet̃. ſic ꝙ in nll'o excedãt li
mites pue neceſſitat Itẽ dormiẽ vltra
neceſſitatẽ. Itẽ bibere ſine cauſa Itẽ ri
dere iocoſe. Itẽ cogitatiões vanas ha/
bere. ꝛ ſic de alijs. Scdo ꝓpt̃ impfectio
nẽ facti: ſic p̄mi mot⁹. q alias qñ pfecti
ẽẽnt: eẽt mortale. Sic videre mľierẽ cũ
libidĩe ꝛ delectatõe tñ p̄ter rõeꝫ. Itẽ ira
ſci ad ppetrãdũ vindictã: tñ ſine delibe/
ratõe. Itẽ gaudere de aduerſitate alioꝝ
ꝛ dolere de pſpitate: ꝛ tñ nõ deliberato
aĩo. ꝫ qñ rõ aduenerit: tũc reſiſtit talib
ꝛ expellit. Ergo quãdocũqꝫ aliq̇d qd̾ ĩ
ſe eſt peccatuꝫ mortale fit ita ſubito ſine
deliberatõne rõnis ſic ꝙ actus ille ẽ ita
impfectus q ſic fit p ſubitũ motuꝫ. ſicut
oẽs ſubiti mot⁹ q ſic p̄ueniũt rõeꝫ q̄liter
cũqꝫ ꝛ de q̇buſcũqꝫ fiãt ſũt ſolũmõ veni
alia. Tertio propter penitentiam et ſic
per accidens ex mortali fit veniale: non
quod illud peccatũ in ſe mutetur: ſic ꝙ
hoc quod eſt mortale fiat veniale. Sed
illud peccatũ mortale iã taliter eſt veniã
conſecutũ ꝙ obligat ad penam nõ eter/
nã. ſed tpaleꝫ que debetur veniali Ido
dicit Ambro. Oẽ pccm̃ p penitẽtiã fit
veniale. Et hoc ſic dicitur veniale ex euẽ
tu ꝛ per accidens ſcꝫ ꝙ pena et̃na q̄ de/
betur peccato mortali mutat̃ in penam
tranſitoriam que debet̃ peccato veniali.
Quarto committit̃ peccatũ veniale ꝓpt̃

erroneam ꝯſcientiam: ſicut antea eſt di/
ctũ de mortali. Quia q aliq̇d reputaret
peccatũ veniale quod nullũ eẽt pccm̃. ꝛ
ſup hoc faceret: veniale cõmitteret

¶ De damnis venialiũ peccatoꝝ

Peccata venialia cauẽda ſunt a
deuotis hoibus quantũ poſſi/
bile eſt. ꝛ hoc ꝓpter ſeptem dã/
na. Primũ damnũ eſt ꝙ ad penam ob/
ligant: nõ aũt determinate ꝛ p̄ciſe obli/
gant ad penam eternã vel purgatoriaꝫ
vel pñtis ſatiſfactõis: ſed ad aliquã illa
rum penarũ. Qm̃ ſm forũ pñtis eccl'ie
ſatiſfacit homo leuiter. ꝫ ſm forũ purga
torij punietur grauius. quia grauioreꝫ
penam in purgatorio ſuſtinebit ꝓ vno
peccato veniali q̄ꝫ beatus Laurentius
ſuſtinuit in craticula. Hoc multi hoies
parum curant q tot venialia ꝯmittunt
et augmẽtant ſup ſe. Sed ſm foꝝ infer
ni grauiſſime punietur: qꝛ eternaliter.
Querit̃ vtrum in inferno etiam puniã/
tur venialia? Reſpondeo ꝙ ꝓprius loc⁹
eſt hic in mundo vel in purgatorio vbi
venialia puniunt̃. ſed infernus ꝓprie eſt
locus vbi mortalia puniuntur. ſed quã
do in mortalib peccat moritur q̇s: tũc
venialia eternaliter puniunt̃ in inferno
cum mortalib. Sed minor eſt pena ꝓ
veniali in inferno q̄ꝫ ꝓ mortali. ¶ Se/
cundũ eſt ꝙ peccatum veniale aĩaꝫ ma/
culat. Et ponatur tale exemplũ. ꝙ deni
gretur aliqua himago depicta intantũ
ꝙ videri nõ poſſit. alia vero obſcuret̃ vt
videri q̇dem poſſit: ꝫ non plene diſcerni
Et ideo ꝓpter talem differentiam dicit
Greg⁹. ꝙ veniale obſcurat: mortale ob
tenebrat. Aug⁹. in libro de vita chriſtia
na dicit. Aĩa in peccat pſeuerãs nigri/
or ẽ coruo: hoc intelligit̃ de mortali pec/
cato. ſed veniale tñ maculat ¶ Tertiũ
eſt. ꝙ minuit feruorẽ charitatis ſicut aq̄
ignẽ. licet nõ extinguat feruorẽ. tñ illum
tẽperat. Et q̄nto plura venialia aliq̇s
ꝯmittit: tanto plus minorat̃ feruor cha
ritatis. Aliq̇ notabiliter quãdoqꝫ pdũt

feruorē ꝛ tepeſcunt Et ratio eſt. quia ve
nialia non curant dimittere. Vñ Au/
gꝰ. ſup iohēm. Minute ſunt gutte que
tamē ſimul multa flumina iplēt. Moꝛ/
tale pccm̄ extinguit totā charitatē. ſꝫ ve
niale ꝛ charitas ſe mutuo compatiūtur
ꝛ veniale ſolum opponit feruoꝛi charita/
tis. ¶ Quartum eſt ꝙ potentias anīe
in bonis opibꝰ laſſat. ſicut qñ cuiqꝫ po
nitur onus ſup onꝰ: minꝰ erit ꝓmptꝰ ad
ambulandū ſicut equus onuſtꝰ. Vnd
Augꝰ. ſuper iohēm Minuta ſunt gña
arene: ſꝫ ſi multa arena ponatᷣ ꝓmit atqꝫ
opprimit. Potentie eīm rōnalis opatio
eſt diſcernere. ſꝫ ꝓpt aggrauatōem veni/
alium nō ita clare diſtribuit bonoꝛum ꝛ
maloꝛū differentiā. In ſignū huiꝰ: bo/
ni ꝛ pfecti hoīes minima etꝫ qñqꝫ pecca/
ta diſcernūt. que iperfecti nō cognoſcūt
Vñ Gregꝰ. in moꝛal'. li. xxxij. Quanto
maioꝛis lumen gratie quis pcipit. tāto
ampliꝰ rephenſibilem ſe eſſe cognoſcit.
Hoc etiā pꝫ ad ſenſum. qꝛ in albo ꝛ mū
do panno etiā pua macula cognoſcitᷣ. ſꝫ
in nigro ꝛ immūdo etiā vix qñqꝫ notabi
lis ꝛ macula magna cognoſcitᷣ. Sic ſilr̄
eſt de ꝯſcientia hoīs. Cōcupiſcibil' eīm
potētie opatio eſt appetere bonuꝫ quod
cognoſcit rōnalis ſꝫ venialia aggrauant
potentiā concupiſcibilem ꝙ non ita ar
denter appetit bonuꝫ eternū: ac ſi nullis
venialibus eſſet aggrauata Iraſcibilis
operatio eſt deteſtari malum. In ſignū
huius pfecti viri qui habēt mūdas con
ſcientias valde deteſtantur etiā parua
mala. qđ impfecti nō faciūt Vñ Hiero
nimꝰ in epl'a. Mens chr̄o dedicata ſic
cauē debet minoꝛa qūo etiā maioꝛa: ſci
ens pꝛo verbo ocioſo reddendā eē rōem
Quintū qꝛ retardat a gloꝛia: qꝛ hō qui
decedit. ꝛ poſſet ſtatim poſt moꝛteꝫ vo/
lare ad celū: cogitur ꝓptᷣ venialia ad
tempus in purgatoꝛio expectare. Nun
qꝫ ei ab aliquo dei facies videbitur: do/
nec ſoluat p penas minimuꝫ q̄drantem
venialiū pccoꝝ. Vñ dicit chꝛiſtꝰ Ma/
thei. v. Non exibis inde donec reddas
nouiſſimū q̄drantē. Opoꝛtet eīm quem
libet eſſe ita mundū añ introitū parady
ſi: ſicut fuit in innocētia baptiſmali Sci
endū etiā ꝙ ꝓ puis peccatis opoꝛtꝫ hō
minē in purgatoꝛio quandoqꝫ diu pur/
gari qđ in pñti faciliter deleuiſſꝫ ꝛ bꝛeui
ter. Exemplū legitᷣ de ſoꝛoꝛe ſancti Da/
miani q̄ ꝓpter auditū vniꝰ cātilene de q̊
nō fuit cōtrita nec ꝯfeſſa: nec egit pn̄aꝫ
in pñti: de hoc fuit in purgatoꝛio. xviij.
diebꝫ: ſicut poſt moꝛtē reuelauit cuidaꝫ
hoī. ¶ Et ignis purgatoꝛij ē mi
ro modo grauis pena. Vñ Augꝰ. dicit
Ignis purgatoꝛius licet nō ſit eternus
miro modo eſt tamē grauis Excellit eīm
oēm penā quā vnqꝫ aliqs paſſus eſt in
hac vita. nūqꝫ in carne eſt tāta pena in/
uēta: licet mirabilia martyꝛes paſſi ſint
toꝛmenta. Et ꝓpter nimiā acerbitatem
pene purgatoꝛij videtᷣ eis tēpus tam lō
guꝫ ibi eē. Vñ exemplū legitᷣ de duobꝫ Exm
fratribꝫ religioſis q̄ ſe mutuo dilexerūt.
et fideliter ꝛ multo tpe deo mutuo ſerui
erūt. tādem ꝯtigit vnū ex illis infirmari
vſqꝫ ad moꝛtē. ꝛ ſic cū eſſet in tali graui
infirmitate laboꝛās: venit angelus dn̄i
ad eū dicens ei ſe eē moꝛiturū in bꝛeui. ꝛ
tam diu deberet eē in purgatoꝛio donec
ſibi vna miſſa legeretur: ꝛ qꝫcito ſibi illa
miſſa legeretᷣ ꝛ finiretᷣ: tūc deberet libe/
rari a purgatoꝛio ꝛ euolare ad celū Tūc
illam viſionē ille frater infirmus īſinua/
uit ſocio ſuo: rogās eum vt qꝫcito moꝛe
retᷣ ſibi immediate vnā miſſam legeret.
aſtringens eū ꝓpter charitatē ꝛ fidelita
tem quā ad inuicē longo tpe habuerūt
Et ille frater ꝓmiſit ſe hoc facturū. ꝛ ſe/
quēti die de mane infirmꝰ obijt. Et ille
frater immediate ſe pparauit ad miſſaꝫ
et lecta miſſa defunctus apparuit illi di/
cēs. O infidelis frater maledictōem dei
erga me bñ meruiſſes. Et ille. q̄re hoc
Et defunctus reſpōdit. qꝛ rogaui te cū
adhuc viuerē ꝙ immediate poſt obituꝫ
meum vnam miſſam legeres. ſꝫ tu infi/

delis frater iam me quaſi ꝑ viginti an/
nos in magna pena torq̄ri ꝑmiſiſti: nec
tu nec aliq̇s fratrū̄ meoꝝ vnam miſſam
in tam longo tp̄e legit. Tūc viuēs reſpō
dit. In veritate dico tibi ꝙ cadauer tu
um adhuc nō eſt tumulatū. immediate
poſtq̄ꝫ expiraſti me ad miſſam diſpoſui
et iā a p̄mo finiui. Et defunct⁹. O ſi ita
eſt tūc ꝓpter acerbitatem pene videt̄ mi
hi hoc breue ſpaciū quaſi. xx. annoꝝ ſpa
ciū fuiſſe. Et tūc regratiabat̄ fratri ꝛ mi
grauit ad celū. ¶ Sextū eſt. ꝙ bona ce
leſtꝫ glorie diminuūt: nō q̇dem illa que
debent̄ iam ꝛ q̄ habemus ibi ꝑ meritū
repoſita. ſꝫ que deberent̄ ſi venialia non
fierent. qꝛ medio tp̄e poſſent aliq̄ bona
fieri quādo illa fiūt: ꝑ que bona opa ce/
leſtis gloria augmentaret̄. Itē poſt per
petratōem venialium oportet nos opa
q̇dem cōuertere ad ſolutōem hmōi de/
bitorū: ꝑ que etiam deberꝫ nobis creſce
re cumul⁹ eterni p̄mij O ¶ Septimū
ē ꝙ venialia ſepe ſunt occaſio peccatoꝝ
mortaliū. ꝛ hoc cōtingit q̄ttuor modis.
Primo ex ꝯplacentia. vn̄ Aug⁹. Nul/
lum peccatū adeo veniale quod nō fiat
mortale dū placet: nō idem act⁹ nume/
ro ſed idem ſpecie. Notandū ꝙ quanto
ē maior delectatio in peccādo: tāto ma/
ior pena debet̄ illi peccato in futuro. vn̄
Apoc̄. xviij. Quantū in delicijs fuit tā
tum date ei de tormētis ꝛ luctu. Ergo
ꝓpter ſecuritatē ꝯfitendū eſſet quādo in
aliquo peccato qđ ſ̄m ſe eſtimat̄ venia/
le habuiſſes nimis magnā ꝛ exceſſiuaꝫ
cōplacentiā ꝛ delectatōem. Et ergo re/
p̄henſibile eſt nimiā cōplacentiā habe/
re in riſibus ꝛ leuitatibꝫ ꝛ in verbis ioco
ſis. ꝛ ſic de alijs. niſi talia fierēt cū recre/
atōis. ꝛ moderate. quia ſ̄m Ariſto. vij.
Eth̄. Hō ſꝑ indiget quadā delectatōe
quaſi q̈dam recreatōe ꝓpter multos la/
bores q̇ ſibi occurrūt. ſed exceſſus in riſi
bus ꝛ leuitatibꝫ p̄caueri debet. vn̄ Ba/
ſilius in hexameron Iocus ſiue riſus re
miſſam efficit animam ꝛ negligentē er/

ga p̄cepta dei: nec delicta ſua p̄t ad me/
moriam reuocare. ſꝫ obliuiſcēs ea nec ſe
inſtigat ad p̄niam ꝛ ꝯtritōem. ꝛ ita pau
latim oībus bonis p̄uatur. Vn̄ etiam
Bern̄. de ꝯtemptu mūdi. Cōpatit̄ dei
filius ꝛ plorat. hō patit̄ ꝛ ridet. Secun
do ex diſpōne. qꝛ ꝑ frequentē lapſum in
venialia diſponit̄ homo ad mortale Et
ſ̄m hoc intelligit̄ illud Gregorij. Vita/
ſti grādia vide ne obruaris arena: ſꝫ di/
cit quia ſepe de peccatis mīmis venitur
ad magna. ſicut de modica ſcintilla ſur/
git quādoq̄ꝫ magnus ignis. Eccī. xix.
Qui minima negligit paulatim defluit
vn̄ Greg⁹. in paſtorali. Qui mīma pec
cata ꝯſiderē deuitare neglexerit. a ſtatu
iuſticie nō q̇dem repente ſꝫ paulatim et
ꝑticulatim cadit. Tertio ex ꝓgreſſu qn̄
inſurgit veniale: ſi nō ꝓhibetur poſſꝫ ꝓ
gredi vſq̄ꝫ ad mortale. nō ꝙ ip̄m venia
le in ſubſtātia fieret mortale. ſꝫ qꝛ ex ipō
veniali occaſionalr̄ progrediēdo fieret
mortale. Iſtud patꝫ ex p̄mis motibus
q̇ inter venialia cōputant̄. ſꝫ qn̄ delecta/
tio ꝯualeſcit intantū ꝙ conſenſus acce/
dit: iam peccatū eſt mortale ꝛ veniale ſic
ꝙ duo ſunt peccata. Aug⁹. in li. de pe/
nitētia Nullum eſt peccatū adeo ꝑuum
qđ nō creſcat neglectū. Quarto ꝓpter
ꝯſcientiā erroneā ꝛ nimis ſtrictam. ſ. qn̄
aliq̇s teneret aliqđ peccatū qđ eſt veni/
ale in ſe ꝙ eſſet mortale ꝛ ſic faceret. De
hoc habet̄ ſupra eodem. D.

¶ Queſtiōes de pccīs venialibꝫ P

Queritur vtrū tenemur penitere
de venialibus? Reſpondeo ſ̄m
Tho. in q̈rto. diſt. lxvij. Cū dr̄
aliquis ad aliquid teneri q̄dam neceſſi/
tas importatur. Neceſſitas aūt eſt du/
plex. vna abſoluta. ꝛ ſ̄m hanc homo te
netur facere ea ſine quibus nō eſt ſalus
et hoc modo nō tenetur ad peccati veni
alis penitentiam. quia mortem ex hoc
nō incurrit: niſi forte ex ꝯtemptu dimit/
tat. Alia nccītas eſt ex ſuppōe alicuius
finis. ſicut aliquid dicitur eē neccāriū ſi/

ne quo nō poſſumus ſinē intentū conſe/
qui. ⁊ hoc mō neccāriū eſt ꝙ homo de
venialibꝫ pn̄iam agat: ſi ei remitti debe
ant in hac vita. Sꝫ ſm hoc nō ꝓprie di
cit̄ teneri aliq̇s ad aliq̇d. ⁊ ideo dicēdū
eſt ꝙ hō nō tenet̄ ad pn̄iam venialium
niſi large ſumendo. ſ. ſi ei in pn̄ti vita re/
mitti debeāt. Utrū veniale poſſit dimit
ti volūtate manēte. Ad illud rn̄deo ſm
Tho. vbi ſupra: nō pōt tolli culpa niſi
reordinet̄ volūtas. que reordinari non
poteſt q̄ꝫdiu in ip̄a deordinatōe manet.
al's eēnt duo oppoſita ſimul. ⁊ ideo nul/
lo modo veniale dimitti poteſt q̄ꝫdiu vo
luntas ad illud manet. ❡ Utrū ad re/
miſſionem venialis requiratur ꝯtritio?
Reſpondeo ſm Tho. vbi ſupra. Pec/
catū veniale nō remittit̄ q̄ꝫdiu volūtas
manet in illo: vt iā dictum eſt. Ip̄m au
tem recedere volūtate ab eo qđ prius
volebat eſt diſplicere ei qđ voluit. Et
talis diſplicētia q̄n eſt grā informata di
cit̄ dolor ꝯtritōis. Et ideo veniale ſine
ꝯtritione tali nō dimittit̄. ergo ꝯteri de/
bemus de venialibꝫ quoꝝ memoriā ha
bemus. ⁊ de oblitis in generali đ q̇bus
nō recordamur. ❡ Utrū homo teneat̄
confiteri venialia peccata? Rn̄deo ſm
Tho. vbi ſup̄. Confeſſio ad hoc eſt ne
ceſſaria vt penitēs ſatiſfactiōem accipi/
at ſm modū delicti: peccato aūt veniali
nō debet̄ pena taxata. q2 pena illa eſſet
ꝓportionata pene peccati mortalis. a q̊
peccatū veniale in infinitū diſtat. Unde
ꝑ ſolā correctōem interiorē peccatū veni
ale remitti pt. Sed an ſemel in anno te/
neat̄ cōfiteri qui nō habet niſi venialia
Dicūt q̇dam ꝙ in hoc caſu ꝓpter p̄cep/
tum eccīe tenet̄ venialia cōfiteri. Alij au
tem dicūt: ꝙ ſufficit ꝙ rep̄ſentet ſe ſacer/
doti ⁊ ſe immunē a peccato mortali oſtē
dat. vt ad communionē admitti poſſit.
Preceptū eīn eſt ad obligādū illos qui
habent aliqua que confiteri debent. vn̄
ſi alicui ꝑ grām collatū eſſet vt a pecca/
to veniali immunis eēt ſicut beate v̄gi

ni eſt collatū nō teneret̄ ad illud p̄ceptū.
❡ Utrū peccatū veniale poſſit remitti
ſine mortali? Rn̄deo ſm Tho. vbi ſu/
pra. Remoto p̄ore remouet̄ ⁊ poſteriꝰ.
nec poſterius reſtituit̄ niſi priori reſtitu/
to. feruor aūt charitatꝫ cui veniale oppo
nit̄ eſt poſterior ip̄a charitate. vn̄ q̄ꝫdiu
ip̄a charitas nō reſtituit̄. ſ. ꝑ dimiſſiōē
peccati mortalis: nec feruor charitatis
reparari poteſt in qua reꝑatione cōſiſtit
peccati venialis dimiſſio. ⁊ ſic nō dimit
titur ei veniale cui mortale nō dimittit̄.
Et notandū ꝙ differētia eſt inter dimiſ
ſionē peccati mortalis ⁊ venialis. q2 vnū
mortale nō dimittit̄ ſine alio. ergo ſi deꝰ
remittit tibi vnū peccatū mortale: tunc
remittit tibi oīa peccata tua mortalia
etiā ſi mille haberes peccata mortalia.
Nō eīn pt deus dimidiare grām ſuā vt
dimittat ꝑtem: ⁊ ꝑtē nō dimittat. Un̄
dicitur Deut. xxxij. Dei ꝑfecta ſunt oꝑa
Et hoc quod legit̄ in euāgelio: ꝙ totū
hoīem ſaluū fecit in ſabbato. vn̄ꝰ. Lar
ga dei pietas veniā nō dimidiabit. Aut
totum aut nihil te lachrymante dabit.
Sed vnū veniale bn̄ dimittit̄ ſine alio:
et rō eſt. quia nō habēt cōnexionē ad in
uicem ex ꝑte auerſionis ſicut mortalia.
q2 in eis nulla eſt auerſio a deo. ſꝫ chari/
tas manet. ⁊ gratia dei ſtat cum veniali
peccato. ſed nō cum mortali.

❡ Peccata venialia octo modis dimit
tuntur.

Venialia pctā ꝑ que dimittunt̄
et quot mōis? Rn̄deo octo mo
dis. Primo ꝑ ꝯfeſſionem gene/
ralem q̄ fit publice cum multis. vt fit cō
muniter poſt p̄dicatōem. ⁊ etiā al's. Et
iſta cōfeſſio habet efficaciam ad remiſſi
onem venialiū ex tribus. ſ. ex ꝯtritōe cō
fitentis. ⁊ ex humilitate confeſſionis. er/
go cū humilitate genua flectere debes ⁊
caput humilr̄ inclinare quādo dicis ta
lem confeſſionē generalē. Tertio ex orō
ne ſacerdotis q̄ dicit ſuꝑ populū. Miſe
reat̄ veſtri oīps deus. Ergo interim ꝙ

ſacerdos dicit hanc oꝛoem q̇libet recol/
lecto cordeꝛ deuote petere debet ⁊ deſi/
derare hoc a deo impleri: qđ ſacerdos
dicit ⁊ petit. . Sic ſilr intelligendum eſt
de illis qui dicunt cōfiteoꝛ cū ſacerdote
ante miſſam. Scđo per deuotā pecto/
ris tonſionem exemplo publicani ꝙ per
cutiens pectus ſuū dixit. Deus ꝓpicius
eſto mihi peccatoꝛi. đ pe. di. i. Tres ſtꝫ
actiones. Tertio ꝑ aque benedicte aſꝑ
ſionem. de con. di. 3. Aquā ſale. Aliqui
habent aquā bn̄dictā in domo ſua: vt
queādmodū ſepiꝰ peccant: ita etꝫ ecōuer
ſo in deletiōeꝫ venialium aquā bn̄dictā
recipiūt: ⁊ laudabilr ⁊ bona eſt taliuꝫ de/
uotio. Sciendū tn̄ ꝙ aqua bn̄dicta de
uote recipiēda eſt nō irriſoꝛie ſiue recipia
tur a ſacerdote: ſiue a ſeipo. Et vbicun/
qꝫ ⁊ in q̄licūqꝫ parte coꝛꝑis tetigit hoīeꝫ
ſiue in manibꝫ ſiue in facie hoīs bonū ē.
Attamē in facie hoīs coīter recipit. ⁊ h
ꝓpt dignitatē. qꝛ eſt nobilioꝛ ꝑs coꝛꝑis
tn̄ etꝫ ꝓpt quinqꝫ ſenſus q̇bꝫ ſepiꝰ pecca
muſ q̇ magis vigent in capite. Itē bo/
nū ē hr̄e aquā bn̄dictā circa lectū: ⁊ aſꝑ/
gere ſe de ſero cū ea. Et maxime circa in
firmos. qꝛ ſepe aſpergēdi ſūt ad effugā/
da fantaſmata demonū. pſ̄. Cōtribla/
ſti capita draconis in aq̄s. Un̄ in conſe
cratōe aque legunt valde notabilia ꝟba
diſcedant oēs fan. in lo. ī quo aſꝑ. fuerit
aq̄. Exemplū huiꝰ legit ꝙ ī monaſtēio
q̇dam laicus de nouo cōuerſus cū eſſet
in articulo moꝛtis vidit totam domū re/
pleri de foꝛmibꝫ ꝑſonis roſtratis. Qui
cū ſignificaret cuſtodi ſuo. ille intelligēs
ꝙ immūdi ſpūs eſſent fecit poꝛrigi vas
aque. ⁊ ex ea aſperſit totū locū. Et cum
h facer: talr clamare cepit Eya eya fac
quod facis. qꝛ diaboli fugiunt ſūma ce/
leritate contendūt exire. alter in alterum
impingētes. Ille foꝛtius cepit aſperge/
re. ⁊ ſic liberatus eſt eger a demonū infe
ſtatiōe. Queritur vtrū aqua benedicta ſit
ſacrm̄. Rn̄deo ſcḋm Tho. Nō. Sed eſt
ſacramētale: quaſi quedaꝫ diſpoſitio ad
ſacrm̄. Un̄ datur ꝯ demonū neq̄tias: et
venialia: ⁊ omē qđ effectū ſacramētoꝝ
impedire poſſit. Quid cuꝫ aq̄ bn̄dicta
apponitur aque nō benedicte. Reſpon/
deo ſcḋm Tho. in. 4. diſt. xij. Totuꝫ eſt
benedictū. virtꝰ eīn que acq̇ſita eſt aque
ex bn̄dictōe ꝑuenit ad aquā additā Si
mile đ oleo n̄ ꝯſecrato ⁊c. Quarto ꝑ cō
tritōem coꝛdis. ǵ bonū eſt imediate ꝯte
ri. qn̄ aduertis te aliq̇đ veniale cōmiſiſſe
Un̄ caſſi. ſuꝑ pſ̄. Ad dn̄ꝫ cū tribularer
đr. Dn̄s neſcit differꝛe quem cōpuncto
coꝛde ſenſerit ſibi ſupplicare. Quinto ꝑ
oꝛonē ꝑcipue dn̄icā. de pe. diſt. 3. Quo/
tidianis. Un̄ Augꝰ De q̄tidianis leui/
bus peccatis ſine quibus hec vita n̄ du
citur quotidiana oꝛatio fidelium ſatiſfa
cit. Sexto ꝑ epiſcopalem bn̄dictioneꝫ
⁊ ſcḋm quoſdā etiā ꝑ ſacerdotalem Ergo
manēdū eſt in eccl̄a vſqꝫ ad finē miſſe. ⁊
bn̄dictōem quā ſacerdos dat ī fine miſ/
ſe deuote ſuſciꝑe debet vnuſquiſqꝫ xp̄i/
anus. ¶ Septio ꝑ elemoſynaꝝ largiti
onē. Un̄ dan̄. 4. Peccata tua elemoſy
nis redime. Unde canit in quadrageſi
ma. Abſcōde elemoſynā in ſinū paupe/
rū. Qꝛ ſicut aqua extinguit ignē: ita ele
moſyna extinguit peccatuꝫ. Un̄ eccl̄i. 3.
Sicut ī ſereno glacies: ſoluent peccata
tua. Et addūt q̇dā ꝑ iniuriaꝝ dimiſſio
nē q̄ eſt elemoſyna ſpūalis. Un̄ habet
Lu. vi. Dimittite ⁊ dimittemi ¶ Octa
uo ꝑ dignā euchariſtie cōmunioneꝫ. de
cō. di. ij. Cū oē crimē Et q̇dā addūt etꝫ
per extremā vnctionē. extra đ ſacra vnc.
ca. Unico. De his ſtꝫ ꝟſus Cōfiteoꝛ tū
do cōſpergoꝛ cōteroꝛ oro Signoꝛ edo.
dono. per hec venialia pono. Et nō ſolū
ꝑ iſta ſpecialr nūerata. ſꝫ etiā ꝑ qđlibet
bonū opus delent venialia. Et ſicut di
cit beatꝰ thomas de aq̄no doctoꝛ ſanctꝰ
Plura vl̄ paucioꝛa venialia ꝑ ꝑdicta re
mittunt ſcḋm ꝙ ꝑ h maioꝛ vl̄ mīoꝛ feruoꝛ
ꝯcitat. q̇ de plibꝫ vl̄ paucioꝛibꝫ ſaltē im
plicite ꝯtritōem ꝯtineat. Un̄ non opoꝛ
tet vt ꝑ h ſemꝑ oīa venialia dimittant.

De ſuperbia

A Uperbia deteſtanda eſt ⁊ fugiē
da a ꝗlibet hoīe. ⁊ hoc ꝓpt̄ tria
Primo q̄ꝛ deo multū diſplicet.
Et ratio huius eſt. q̄ꝛ ſuperbia primaꝫ
contumeliā deo intulit in primo angelo
que ei illata fuit. Unde Tobi. 4. Su/
perbiam nunq̄ꝫ in tuo ſenſu aut in tuo ꝟ
bo dn̄ari permittas. ab ip̄a em̄ initium
ſumpſit om̄is ꝑditio ¶ Item q̄ꝛ ſupbia
deū impugnat in om̄i loco. omni tempe
⁊ in om̄i ꝑſona. Fornicatio āt nūq̄ꝫ aut
raro in ſacro loco cōmittit̄: ꝫ ſupbia po/
tius cōmittit̄ in ſacro q̄ꝫ ī alio. tūc ei ma/
gis ſupbe īdute īcedūt mulieres qn̄ ad
eccl'iaꝫ vadūt Multa etiā ſunt pcc̄a a q̄
bus in p̄cipuis feſtiuitatibꝫ hoīes abſti
nēt. ꝫ ſupbia tūc maxime exercet̄ Mul
te etiā ſūt ꝑſone q̄ fornicari dedignaren
tur q̄ tn̄ pctm̄ ſupbie recipiunt Supbia
em̄ latitat ſub cinere ⁊ cilicio: iuxta ver/
bū beati gregorij. Cuꝫ em̄ ſuus chriſti
om̄ia vicia ſupauit: adhuc habꝫ pugnā
ꝯ ſupbiā. Itē ſupbus peccat directe cō
tra deū. Ergo q̄ntū ad ħ ſupbia magis
diſplicet deo q̄ꝫ cōtumelia quaꝫ infert ei
cupiditas vel aliud viciū. Alia em̄ vicia
deū fugiūt ꝯuertēdo ſe ad aliā creaturā
vt cupiditas ad aurū ⁊ argentum. luxu
ria p̄cipue ad delectatōes q̄ ſūt ī tali ac/
tu. ⁊ ſic de alijs vicijs. Sed ſupbia vult
ſibi vſurpare q̄ ſūt dei ſcꝫ honorē ⁊ gl'iaꝫ
quā ſibi ſoli ſuat Un̄ Gl'aꝫ meā ait do
min' alteri n̄ dabo Et ſupbꝫ Ego mihi
eā. ⁊ ſi n̄ dederꝫ vſurpabo Cōtra qđ dt
apl's. Hebre. 5 Nemo aſſumat ſibi ho
norē. Idē Soli đo honor ⁊ gl'a. ps̄ Nō
nob̄ dn̄e nō nob̄: ꝫ noī tuo da gl'aꝫ. Si
cut hūilitas dꝛ deū ſpecialit̄ honorare.
Un̄ dꝛ Ecci. 3. Magna potētia dei ſo/
li' ⁊ ab hūilibꝫ honorat̄ Sic ſupbia ſpe
ciali modo deū inhonorat. ⁊ ſe ei oppo/
nit. Un̄ Job. 15: dicit̄. Cucurrit aduer
ſus eū erecto collo Un̄ greg' Cū oīa vi
tia fugiāt a deo ſola ſupbia ſe deo oppo
nit. Itē cetera vitia auferūt deo paupe/
res ⁊ ignobiles Sꝫ ſupbia aufert ei no/
biles diuites ⁊ potētes Et iđo ſupbi ſu
mūt occaſionē deū impugnnadi. vnde
occaſionē debuerūt ſumere ei ſeruiendi.
Ideo em̄ ſupbi cōtēnūt deū. q̄ꝛ deus de
bonis ſuis plus ꝯtulit illis q̄ꝫ q̄buſdaꝫ
alijs. Et q̄ꝛ de' fecit eos gl'ioſiores: ipſi
volunt eū īgl'ioſum facere. ħ patet ex eo
q̄ꝛ ſupbi nō ſolū equales volūt eſſe đo. ꝫ
etiaꝫ ſupiores. Un̄ Bern̄. loq̄ns đ illo
ij. Theſſal'. ij. vbi dicit. ⁊ fit mētio đ an
tichriſto. Qui extollit̄ ⁊ aduerſat̄ ſup oē
qđ eſt de': aut qđ colit̄. dicit ſic Bern̄.
Dico em̄ vob̄ ꝙ non iſte tm̄: ſed ⁊ oīs ſu
ꝑbus extollit̄ ſupra deū. vult em̄ de' fie
ri volūtatē ſuā: ⁊ ſupbus ſuā: iā videtur
equalitas. Sed vide malā ꝓportionem
de' em̄ in his q̄ rō approbat. ſuā vult fie
ri volūtatē. Supbꝫ ꝟo ſine rōe ⁊ ꝯ rōem
ergo deus ſupbū hoīem vilipēdit. dete
ſtat̄. odit ⁊ abominat̄. Ad p̄mū ꝑtinet il
lud grego. Quāto corā hoībꝫ fuerꝫ gl'i
oſior: tāto corā đo ⁊ angel' eius eris vili/
or. Qꝫ āt đs ſupbū deteſtat̄ hꝫ amos.
vi. vbi legit̄. Iurauit dn̄s de' ī aīaꝫ ſu/
am dicit dn̄s exercituū. deteſtor ego ſup
biā iacob. Et prouer. viij. Arrogātiam
ſupbiaꝫ ⁊ viaꝫ p̄uam ⁊ os bilingue dete
ſtor. De odio ꝟo qđ hꝫ dn̄s ad ſupbiaꝫ
⁊ ad ſuperbū. habetur Ecci. x. Odibil'
corā deo ⁊ hominibꝫ ſupbia. Q̄ꝛ deo et
hōībus eſt iniurioſa: Deo. q̄ꝛ vſurpat ſi
bi qđ eius eſt. ſcꝫ dn̄ari. Homini ꝟo q̄ꝛ
vult eū ſibi ſbijcere queꝫ natura ei equa/
uit. Itē q̄ꝛ ſupbꝫ oībꝫ inuidet Un̄ aug'
Supbia omnibꝫ inuidet ſcꝫ ſuperioribꝫ
q̄ꝛ illis non equat̄. inferioribꝫ ne ei eq̄nt̄
paribꝫ. q̄ꝛ ei equant̄. Ergo merito odibi
lis eſt corā deo ⁊ hoībꝫ ſupbia. Signū
huius ſcꝫ ꝙ deus vilipendit ſupbos et
deteſtat̄. ē hoc: ꝙ deus ſupbos deponit
⁊ pauperes ⁊ mites loco eorum exaltat.
Unde beata virgo maria dicit. Depo/
ſuit potentes de ſede. ⁊ exal. ⁊c̄. Unde

Eccl.x. Sedes ducum ſuperboꝝ euer/
tit: ⁊ ſedere fecit mites ꝓ eis. Hoc patet
ꝑmo in lucifero de cuius eiectione ſic di
citur. Quō cecidiſti lucifer q̇ mane orie/
baris. vt habetur Eſa.14. Et Luc.x.
Videbā ſathanā quaſi fulgur de celo
cadentem. Adeo aūt deiectus eſt lucifer
ꝓpter ſuam ſuperbiam vt cum eſſet an/
gelus factus: factus ſit diabolus. Et
cum eſſet nobiliſſima ⁊ pulcherrima cre/
atura. iam eſt vilior ⁊ deformior cunctis
demonibꝰ. Scōm exemplū eſt in homi
ne qui voluit eſſe ſciens vt deus ⁊ inſciꝰ
factus eſt vt pecus. Vnde Bern. Pu
to iumenta dicerent ſi loqui fas eſſ;. Ec
ce adam factus eſt quaſi vnus ex nobis
Et pſ. Homo cū in honore eſſet nō in
tellexit cōparatus eſt iumentis inſipiēti
bus. Tertiū in ſaule. qui cū hūilis eſſet
in regem ſublimatus eſt. Vnde .i. regū
15. Nonne cū paruus eſſes in oculis tu/
is: caput in tribubus iſrael factꝰ es Su
perbꝰ aūt factꝰ a regno eiectꝰ eſt. Vnd̄
ſubditur ibidem. Proieciſti ſermones
dñi: ꝓiecit te deus ne ſis rex iſrael. et ſic
de alijs. ¶ Secundo deteſtanda eſt ſu/
ꝑbia. qꝛ diabolo valde placet Rō eſt. qꝛ
ſuꝑbia eſt origo oīm criminū. Vñ Iſi.
d̄ ſūmo bono. Principaliū ſeptē viciorū
regina ⁊ mater eſt ſuꝑbia. vñ maximū;
pcc̄m vocat̄. Vñ pſ. Emūdabor a de/
licto maximo .i. ſuꝑbia. dicit glo. Scīc̄/
dū ꝙ hoc viciū ſuꝑbie habet ſe ſicut rex
⁊ regina vicioꝝ. ⁊ ḡ coronam debet ha/
bere: ꝫ maledictā Vñ Iſa.28. Ve co/
rone ſuꝑbie. Et ad modū regis quādo
hoc viciū venit ad aliquem non venit ſo/
lu;: ſed adducit magnā ſocietatē vicioꝝ
Vñ Eccl.x. Initiū oīs pcc̄i ſuꝑbia. q̇
tenuerit eā. adimplebit̄ maledictꝭ .i. vi/
cijs. vt dicit glo interlinearis. Qꝛ in oī
peccato inuenit̄ ſuperbia. Iſid. d̄ ſum/
mo bo. Oīs peccās ſuꝑbꝰ ē. qꝛ faciēdo
vetita ꝯtēptu habet diuina ꝑcepta qꝛ ſi
cut ſine charitate alie virtutes nihil ſunt
ita ſine ſuꝑbia alia vicia nihil ſunt. Ab/
ſtrahe ſuꝑbiā ⁊ habeb̄ grām. Quia ſu/
perbis deꝰ reſiſtit: humilibꝰ aūt dat gra/
tiā. Qꝛ cōuexū nō ē receptiuū liquoris
alicuiꝰ. ſꝫ ꝯcauū;. Itē ſuꝑbia ſignū ē q̊
diabolus ſuus diſtinguit ab alijs Vñ
legit̄ in iob.41. de ipō. ꝙ ipē eſt rex ſuꝑ
oēs filios ſuꝑbie. Et grego. Euidētiſſi/
mū ſignū reproboꝝ ſuꝑbia ē: electoꝝ hu
militas. Cum ergo que; quiſq; habeat
dñ; cognoſcat ſub quo rege militet. vñ
in magno timore ⁊ dolore debēt eſſe q̄
ſe cognoſcit eē ſuꝑbū. qꝛ eſt filius diabo
li. Vñ augꝰ. in epl'a q̄dā. Quē ſuꝑbu;
videris: filiū diaboli eē ne dubites. Itē
ſuꝑbia ē velut q̄dā imago diaboli. Vñ
homo ſuꝑbꝰ expſſe ſimilis eſt diabolo.
Iuxta illud grego. Apoſtate angelo ſi/
milis efficitur. du; hō hominibꝰ ſimilis
eſſe dedignat̄. Ex q̊ ſuperbꝰ non poteſt
eſſe ſimilis deo neq; ſanctis. ⁊ refutat eē
ſimilis alijs hōibus: tūc oportet. ꝙ ha/
beat etiam aliquem ſibi ſimile;. ⁊ tal' eſt
diabolus. Tertio deteſtanda eſt ſuper/
bia. qꝛ valde nocet homini. qꝛ ꝑuat ho/
minē oībꝰ ꝟtutibꝰ ⁊ gratijs. Ex quo pa
tet ꝙ argumētu; ſuperbie eſt ſubtractio
gratie. Vnde gregorius. Sicut humi/
litas omnia vicia euacuat. om̄eſq; virtu
tes colligit ⁊ roborat. ſic ſuperbia om̄es
ꝟtutes eneruat ⁊ deſtruit. ꝟ. Si tibi co/
pia. laus. ſapiētia. formaq; decor. Inq̄
nat oīa ſola ſuꝑbia ſi comitet̄. Item bo
na opera hominis falſificat. Vñ augꝰ.
Suꝑbia etiā bonis operibꝰ inſidiatur
vt pereāt. Chriſoſt. ſuꝑ Ioannem Su
perbia in nob̄ exiſtente omnis vita no/
ſtra immunda fit. Etiam ſi ſobrietatem
ſi virginitatem. ſi ieiunium ⁊ orationes
⁊ elemoſynam ⁊ quecūq; alia perfeceri/
mus. Itē ſuꝑbia hominē excecat. deci/
pit. ⁊ infatuat. Vnde Prouer.xi. Vbi
hūilitas ibi ſapientia. ⁊ econtrario. vbi
ſuperbia. ibi ſtulticia. Vñ Bern. Om
nis ſuperbia ſtulticia. hoc patet Qꝛ oīs
ſuperbꝰ ſibi ipi placet. vnde conſequens
eſt ꝙ ipē ſtultus ſit. Nec eſt parua ſtulti

ciā iſta ꝙ ſibi placet cum ipē deo angelꝭ
ꝛ hominibꝫ diſpliceat. Augꝰ. Qui ſibi/
ipī placet: ſtulto placet. Itē pꝫ ſtulticia
ſupbi in hoc ꝙ ipē exaltatōem appetit q̄
fit ad eiꝰ maiorē p̄cipitatōem. Vñ Iſi.
Qui em̄ extollitꝛ hūiliatur: ꝛ qui exalta/
tur: deijcitꝛ. qui eleuatꝛ ꝓſternitꝛ. q̄ inflatꝛ
allidit De excelſo grauior caſus eſt. ꝺ al
to maior ruina. Vñ ceſſante vita preſen
ti ſuperbus deſcendit in infernū. ꝛ hūilꝭ
aduolabit in celum. Vñ Lu. 18. Oīs
q̄ ſe exaltat: hūiliabitꝛ. Sic fit de ſupbo
ſicut de vaſe qñ ꝯfringi dꝫ qꝺ eleuatꝛ vt
pfectiꝰ frāgatꝛ. Vñ ꝓuer. 16. Añ ruinā
exaltabitꝛ cor. Etiā qñq; non expectat
dñs vt ſolū in futurū hūilietꝛ. ꝫ eos etiā
qñq; i pñti hūiliat. dū ſe ſemꝑ extollere
nitūtꝛ. Vnde pš. Deiecisti eos dū alle
uarentꝛ. Et hoc pꝫ in anthiocho rege vt
hꝫ. ij. machabeorum. ix. q̄ ſe extollebat
adeo fuit em̄ deiectꝰ in pñti. vt i v̄mibꝫ
q̄ in ſuo corpe ꝓprio ſcaturierūt: ꝛ in fe/
tore ſuo miſerabiliter defunctꝰ eſt. Si/
Exm
mile legitur in libro qui dicitur ſcala ce/
li. ꝙ quidam diues multos excellit in ſu
perbia ꝛ in ornatu ſui corporis cōtra de
um. qui etiā ꝓpter ſuam ſublimitatem ꝛ
ſuperbiā loqui pauperibꝫ homībꝫ ꝛ ſim
plicibus dedignabatur. Qui i breui di
uino iudicio ad tantam cecidit miſeriā:
ꝙ infirmatus ſe viſitantibꝫ reſponſum
daret ſe eſſe cattum. ꝛ etiā ſub lecto ꝛ bā
chis abſcondebat ſe ſicut cattus Et qñ
docūq; admonitiones ſibi fecerunt ꝺ ſa
cramēto. de cōfeſſione: de ꝯtritione. vel
etiā de quacūq; alia re interrogarēt eū
nihil reſpondit niſi ſolum verbum Ego
ſum cattus. Et ſic in tali ſtatu defunctꝰ
eſt ſine viatico ꝛ ſine oīni penitētia Vñ
in iſto verificatū eſt illud dictū. pš. Hō
cum in honore eſſet non intellexit: cōpa/
ratus eſt iumentis inſipientibꝫ ꝛ ſimilis
factus eſt illis. Ergo ſequi debemꝰ bea
tum hieronimū qui dicit in quadā epl'a
Nihil ita a pueritia vitare conatꝰ ſum.
q̄uēadmodū tumētē aīm ꝛ erectā ceruī/
cem. vel ꝯ ſe odiū ꝓuocātē. noui em̄ ma
giſtꝝ ꝛ dñm meū in carnis humilitate
vixiſſe ꝛ dixiſſe. Diſcite a me. quia mitꝭ
ſum ꝛ humilis corde. B

De ſpeciebꝫ ſupbie. ꝛ p̄mo
de interiori.

Superbia diuiditꝛ in ſupbiā in/
teriorē ꝛ exteriorē Interior aūt
quattuor habꝫ ſpēs Prima ſpe
cies eſt qñ aliquiſ credit ſe habere bona
ſua a ſe ſcꝫ ſanitatē corporꝭ. honoēs di/
uitias. auꝝ. argētū. domū. ꝛ cetēa ſpūa/
lia ſcꝫ grām ꝛ virtutes ꝛ ſapiām. ꝛ ſic de
alijs Illa eſt valde mala ſpēs. ꝙ homo
vult eē quaſi deꝰ ſuus. qꝛ dicit apl's. q̄d
habes qꝺ non accepiſti. Et chrīs. vt hꝫ
Joannis. 15. Sine me nihil poteſtꝭ fa/
cere. Et cū nec habetis nec ſcitis nec po
teſtis. qꝛ ꝫm apl'm. non ſumus ſufficiē/
tes aliquid cogitare ex nobis. Ecce q̄ꝫ
mendax eſt illa ſpēs. Sed ſi dicēs Ego
laboraui ꝓ illa re. Tūc ergo quero a te:
a quo habes illā fortitudinem ꝛ ſapien
tiā mediāte qua laboraſti: nōne ab ipo
ꝺo. Sed diceres. quis ita fatuuſ eſt: ꝙ
crederet illa a ſe habere ꝛ non a deo. Di
co ꝙ iſti licet hoc nō dicāt. tñ oſtēdūt ꝫ
ꝑ opa. quaſi ñ haberēt illa a ꝺo. Simi
li modo loq̄ndo dicitꝛ ꝺ aliquo ꝙ nō cre
dit eē xp̄m filiū dei. cū nec terretur eius
cōminationibꝫ. nec attrahitꝛ ꝓmiſſioni/
bus. nec preceptis obtemperat. nec cō/
ſilijs acq̄eſcit C Quatuor mōis di
citꝛ ſuperbꝫ facere quaſi bona ſua crede
ret habere a ſe ꝛ nō a deo. Primo q̄ntū
ad hoc quod gloriatur de bonis ſuis: ꝛ
iactat ſe de illis. Vnꝺ apl's. i. Corintꝛ.
4. Quid habes qꝺ nō accepiſti. ſi autē
accepiſti q̄d gl'arꝭ q̄ſi nō accepis. ꝫ noli
gloriari nec te iactare de bonis a deo ti
bi collatis. quia hꝫ poteſtatem priuā di
te illis bonis qñcunq; vult. Et qui hec
veraciter p̄cogitaret. nequaq̄ꝫ de bonis
ſibi collatis ſe iactaret. Secundo quia
de bonis ſuis grās deo nō agit Vñ hō
ingratus dicitꝛ quaſi nō agnoſcere bene

ficiū acceptum. quia ſi veraciter cogno/
ſceret ſe a deo accepiſſe: tūc ratio dictaret
ſibi ꝙ datori ſuo gratias ageret. Et illud
viciū eſt homini multum nociuū. quia
obſtruit ei fontem diuine miſericordie.
Vñ Bernardus. Ingratitudo eſt vē/
tus vrens ſiccans ſibi fontem pietatis
rorem miſericordie ⁊ fluēta gratie. Vn
de Greg⁹. Non eſt dignus dādis: q nō
agit gratias de datis. Tertio quia ſibi
ipſi viuit ⁊ non deo. Unde cū ſupbꝰ do
ſe ſubijcere ⁊ ei ſeruire rēnuit: ipſe bona
ab eo accepta nō recognoſcit: niſi recog
nitione verboꝝ que ridiculoſa eſt et con/
tumelioſa. Ridiculū em̄ eſt ꝙ dñs deꝰ
ſolum inueniat in homine calli ſola ver/
boꝝ. Contumelioſum et irriſoriū etiā ē
dño. ꝙ eū aliquis dñz ſuū fateatur: qui
tamē ei ſeruire dedignaꝛ. Aug⁹. d̄ vita
chriſtiana. Ille chriſti nō famulus: ſed
ſubſannator ⁊ irriſor eſt: q̄ eius ſe ſeruū
dicit. ⁊ ſibi ſeruire diſſimulat. Modo ſi
quis veraciter recognoſceret ſe habere
corpus cū omnibus membris et vitam
ſuam totā a deo: vtiq₃ ratio humana ſi/
bi dictaret ꝙ ei cū toto corpore ⁊ cū omi
vita ſua ſeruire deberet. qꝛ ſcḋm ꝓphetā
Ipſe fecit nos: ⁊ non ipſi nos. Ergo qli
bet chriſtianus ſtudere debet vt cū om/
ni vita ſua dño placeat. ⁊ nō huic mūdo
Vñ apl's. Si adhuc homīb⁹ placerē
chriſti ſeruus non eſſem. Quarto q̄ de
bonis ſuis non tribuit deo cū ipſe ea re/
quirit in paupibꝰ. Aug⁹. de verbis dñi.
ſermone. 42 De meo vtiq₃ quero ait xp̄s
da mihi reddam tibi. habuiſti me lar/
gitorem. fac me debitorē. pauca mihi
das. plura vtiq₃ tibi reddā. terrena mihi
das. celeſtia vtiq₃ tibi reddā. Tempa/
lia das: eterna reſtituā. Supbia autē
iſta eſt valde nociua homini cū bona a
deo recepit. ⁊ non ſe recepiſſe a dō reco/
gnoſcit. Aliter em̄ diuites ſe ad paupes
haberent: ſi oīa veraciter cognoſcerēt
ſe habere a deo que poſſident. ⁊ inſup ſi
ad remunerationē futurā anhelarent.

Vñ Petrus rauenneñ. O hō ſi hic ꝑ/
māſurus es q̄ tua ſunt hic reponas. ſi
aūt illuc iturus es: cur ea hic relinquis.
Manus pauper₃ eſt xp̄i gazophilaciū.
qꝛ quicquid accipit paup: xp̄s habet ac
ceptū Idem. O hō quicquid ꝑ paupe
rem trāſmittis in celū: deus vnū accipit
ad centum. Exemplū de hoc ꝙ elemo/
ſyna centuplū redditur a deo Quodā
tēpore epiſcopo quodā predicāte ꝙ ero
gantes pauperibꝰ centuplū accipient.
diues q̄dam hoc audiens: omnia q̄ ha
bebat in manus epī poſuit. ⁊ epiſcopus
ea pauperibus erogauit. Illo mortuo
filij ſui epiſcopum in cauſa illa traxerunt
ad iudicium bona paterna repetentes.
Qui cum reddere nō poſſet inſpiratum
eſt illi ſancto epiſcopo vt irent ſimul ad
patrem. quo extracto de tumulo inuene
rūt in manu eius cartā in qua erat ſcrip
tum ꝙ non ſolum illa que in manu epi/
ſcopi poſuerat receperat. ſ₃ amplius cē/
tuplum. quod videtes filij epiſcopū di/
miſerūt. ¶ Scḋa ſpecies interioris ſup
bie quādo aliquis credit ſe ſua dona ha
bere a deo. ſed pro meritis ſuis. Et hec
mala ⁊ mendax ſupbia eſt. qꝛ ſi habere/
mus ex meritis tūc nō ex gratia. ⁊ ſic ta/
lis ſupbia euacuat grām dei: ex qua dā
tur dona hominibus. Item talis libe/
raliſſimum largitorē reputat venditorē
dum ea que dñs ei dat credit habere ꝑ
meritis ſuis. in quo deo magnā irreue/
rentiam exhibet. Item magna eſt fatui
tas illorū qui credūt habere dona pro
meritis. cū homo nō ſufficiat ſatiſfacere
deo de eo quod ei al's teneꝛ ratōe crea/
tōis. rōne paſſionis ⁊ redemptōis Vñ
Luce. xvij. Cū feceritis oīa que p̄cepta
ſunt vobis: dicite ſerui inutiles ſumus.
quod debuimus facere hoc fecim⁹. In
quibꝰ verbis innuiꝛ nobis ꝙ bene ope/
rando q̄d debemus ſoluimus ⁊ ꝙ deo
inutiles ſumus: vl' ad minus nos repu
tare debem⁹. Deus bonoꝝ noſtrorū nō
indiget. Vñ p̄s. Bonoꝝ meorum nō

indigēs. Ergo cū oīa fecerimus ſm oē poſſe noſtrum: ſcilicet carnem et ſanguinem noſtrum et vires corporis et anie in ſuitio ſuo conſumendo. et inſuper eum ex totis viribus diligendo adhuc inutiles ſerui ſumus. quia totum tenemur. et quod debuimus facere ſolū fecimus. ergo qd habet nobis dare vl' etiā regratiari, p ſeruitio noſtro cū ei añ oē poſſe tenemur. mō nūq̄ fecim⁹ poſſe noſtꝝ. immo nec medium. quid ergo meruim⁹ niſi infernū cuz peccatis noſtris Nō meruim⁹ adhuc q nos fecit et creauit. Quomodo tunc perſoluemus ei q nos redemit cuz amara ſua paſſione. Ergo qlibet noſtꝝ dicere poſſet illud. pš. Quid retribuaz dño p omnib⁹ que retribuit mihi. Inſuper q̄ in oculis noſtris videntur merita: in oculis dei ſepius ſunt demerita. Vñ eſa. lxiiij. Quaſi pānus mēſtruate omnes iuſticie noſtre. Greg⁹. Sepe iuſticia noſtra ad examē iuſticie dei deducta: iniuſticia ē. et in conſpectu iudicis ſordet qd fulget in eſtimatione operantis. Nullus ergo confidat de meritis ſuis. q2 omne meritū noſtrū cōſiſtit in paſſione chriſti et merito chriſti et in miſericordia ipſius. Unde Berñ. Meū eſt meritum. miſcdia dñi. Idem Sola miſercordia eſt que homines puenit et perducit. et ſubdit Sibi multā de hac miſericordia contraxerat dauid cum diceret. Miſericordia eius preueniet me. et miſericordia tua ſubſequetur me. q2 miſericordia tua magna eſt ſup me. Et miſericordia tua añ oc'os meos ē. Et q corripit me in miſericordia et miſerationib⁹ de⁹ meus aīa mea. Hec ille. ¶ Tertia ſpecies ē qñ aliqs credit ſe habere bonū quod nō habz vel aſſcribit ſibi virtutes quas nō habet. et iactat ſe de illis q̄ nō habet. et nō vult habere mala que habz In tali ſuperbo eſt magna peruerſitas. Hoc patet ex eo q2 ſm doctoēs ñ ē mētiendū p conſeruanda vita alteri⁹. Q2 nō ſūt ſuſcipiēda mala vt veniāt inde bona. ſ3 oē mendaciū eſt peccatū. igit̃ et ſ3 multo peius eſt mētiri cōtra honorez dei et ſalutem ꝓpriam Vñ pš. Perdes oēs qui loquunt̃ mendaciuz. Illud eñ viciū vel illa ſupbia ſpēaliter pſtat impedimētum gratie. Primo q2 ipē nō petit eam cū credit ſe eā iam habere. Secūdo q2 talibus deus nō dat libēter graz. q2 ſcit q non ſunt grati. q2 credūt ſe añ habere: et ſic quaſi dñs pderet grām ſuam ſi eis daret. Berñ. Nūquid nō perditur qd datur ingrato. ¶ Quarta ſpecies eſt qñ aliqs in eſtimatione ſua ppo nit ſe alijs et ſpernit alios. et vult ſolus videri laudabilis. et dolet q etiam alij laudant. et ſic pponit ſe alijs. et hec magna iniqtas et pūerſitas eſt. Primo ꝓpter incertitudinē quam habz talis de bonitate ſua vl' malicia aliena. Eccī. ix. Neſcit homo vtrū amore dignus ſit vel odio. Et licet hō pſentialr̃ certus eſſz de bonitate vel malicia aliena: finaliter tamē incertus eſt. licet eñ ꝓximus tuus in pñti ſit homicida vel iude⁹ vel ſarracenus vel adulter. et ſic de alijs Forſitan in dei ꝓuidentia eſt de ordine cherubyn et ſeraphin. Licet et tu mō ſis bonus. tñ in dei ꝓuidentia forte es iā inferni patibulo adiudicatus. Et ꝓpter illā incertitudinem nō debemus nos pferre alijs in eſtimatōe noſtra. Vnd Berñ. Nolite cparare maiorib⁹: noli efferri minorib⁹. Nulli eñ te pponas: ſ3 nec cparare preſumas. Deberet eñ ſe qlibet cōtemptibilem reputare: etiā ſi aliqd boni eſſz in eo Itē p hoc q quāto magis ſe aliquis appreciat̃ tanto minus corā deo valet. Exemplum de hoc habem⁹ de ſaul. de quo legim⁹. i. Regū. xv. Cū eſſes puulus in oculis tuis caput in tribub⁹ fact⁹ es. Et ecōtrario cū magnus eſſet in oculis ſuis eiect⁹ eſt de regno ſuo. Sic ſimilimō dū homo in ſe eſt magnus: de⁹ in eo quodāmodo eſt puus. cūtrario modo oporteat eſſe Oportet eñ hoiem minui vt deus in eo creſcat. iuxta exēplum

p̄curſoris dn̄i. vt habet Joh. iij. Illum oportet creſcere: me aūt minui. Quia ille q̄ ſe deſpicit ꝓpter deum: illū deus ap p̄ciat. ps. Cor ↄtritū ⁊ humiliatū deus nō deſpicies. Itē iniquus eſt q̄ ꝓximū ſuū vult iudicare in quo nō habꝫ iudicium. ⁊ hoc eſt cōtra ꝓhibitōeȝ dn̄i Mathei. vij. Nolite iudicare ⁊ nō iudicabimini. Maxime cū neſciat qua intentiōe fecit. ⁊ vtrū ex ſurreptōe vel ex deliberatōe. vtrū ex ignorantia vel ex certa ſcia. vtrū a caſu vel a ꝓpoſito. vtrū ex vehemētia temptatōis Si em̄ talis ſapiens eſſet: ⁊ peccata ſua maiora peccatis aliorū eſtimaret. cū melius agnoſcat circunſtātias peccata ſua aggrauātes q̄ꝫ circūſtātias q̄ aggrauant peccata aliena vel alioꝝ. Vn̄ Bern̄. Qui pfecte ſeipm̄ examinādo intelligit: nullius peccatū par exiſtimat qđ nō ſicut ſuū intelligit. Homini q̄ ſe p̄fert aliȷs. ⁊ q̄ de ſe ſolo habet bonā opinionē. quādoq̄ꝫ ita accidit vt aman q̄ de ſe ſolo credebat ꝙ a rege eēt honorādus. cū tamē econtrario ex iuſſu regis erat ſuſpēdēdus. Vn̄ Heſter. iiij. Cogitāti in corde ſuo Amā ꝙ nullum alium rex niſi ſeip̄m vellet honorare ⁊c. Et ſubdit̄ in fine capl'i. vij. Suſpēſus eſt amā in patibulo qđ parauerat mardacheo. Mardocheus vēo quē aman ſuſpēdere voluit rex honorare p̄cepit. vt ibidē legit̄. Sic ille q̄ aliū iudicat quandoq̄ꝫ eſt ↄdemnādus. ⁊ q̄ ab eo iudicatur ad regnū ſublimādus eſt. Et ſic patent iſte q̄ttuor ſp̄es ſupbie D Quō aūt he q̄ttuor ſp̄es ſupbie ſint pecā mortalia hoc ſm̄ Hermānū de ſchilditz talı mō patere poterit. Qui ſe eleuat ⁊ excellentiā appetit de non bonis q̄ſi de bonis: eſtimās ſe bonū eē qđ nō eſt: liquet ꝙ peccat cōtra rectā rōem ⁊ cōtra veritatē. ⁊ ꝑ cōſequens facit id qđ ſm̄ gen⁹ ſuū eſt mortale. Et ſil'r eleuans ſe đ bonis dei q̄ſi de ſuis venit cōtra charitatē dei nec deo vult ſubeſſe. quod eſt de ſuo genere mortale. Idē patꝫ de eo q̄ bona habita: nō de mera gratia dei ſꝫ ſuis meritis accepta credit. Vn̄ ex genere ſuo iſtas ſp̄es oēs iſtius motus ſunt peccata mortalia. licet ꝓpter p̄uentōem rōnis et carentiā ↄſenſus volūtatis poſſunt eē venialia. In omi tamē hoīe iſtis motibus ex plena deliberatōe inherēte. non credo ꝙ alicui dubiū ſit quin ſint valde grauia peccata mortalia ⁊ multo maiora in his q̄ iā eam in habitū ↄuerterūt ꝙ ſic delectabil'r in his affectoībus verſari frequētius ↄſueuerūt: ꝙ quaſi iā ex ↄtemptu ⁊ irreuerētia dei in ſeipſis ſolū gloriari didicerūt. Per qđ etiā patꝫ faciliter queſtio. Quarta ſp̄es eſt peccatū mortale ex ſuo genere: ex eo ꝙ aliq̄s in ſe et nō in dn̄o de bonis tā nō habitis q̄ꝫ habitis vult gloriari ſingularit̄ inuidēs aliȷs de talibus bonis.

De ſupbia exteriori. E

Supbia exterior in multis exercetur. ⁊ hoc multipl'r Primo in ſupbo habitu q̄ pōt eſſe culpabilis ex q̄ttuor cauſis. Prima cauſa eſt p̄cioſitas. ſicut qn̄ hō excedit ſtatum ſuum in p̄cioſitate veſtiū. vt quādo ruſticus vel ciuis vult habere tā p̄cioſas veſtes ꝙ quondā ſuffeciſſet militi. ⁊ miles ſicut comes. comes ſicut rex. ⁊ ſic đ aliȷs Et ſil'r de vxoribus intelligit̄: hoc erit peccatū. Vn̄ Greg⁹. in omel'. Hō qui dā erat diues. dicit. Sūt nōnulli q̄ culpam ſubtiliū p̄cioſarū q̄ꝫ veſtiū nō putāt eſſe peccatū. qđ ſi culpa nō eſſet: nequaq̄ꝫ ſermo diuinus tam vigilāter exp̄meret. ꝙ diues q̄ torq̄batur apud inferos purpura ⁊ byſſo indut⁹ fuiſſet. talia em̄ p̄cioſa veſtimēta nō q̄runt̄ niſi ad inanē gl'am. ſ. vt quis honorabilior ceteris videatur. Unde Greg⁹. Oꝫ ꝓ ſola inani gl'a veſtimentū p̄cioſi⁹ q̄rit̄ ipa res teſtatur ꝙ nemo vult ibi p̄cioſis veſtib⁹ indui vbi ab aliȷs nō poſſit videri. Et notandū ꝙ circa materiā veſtiū multū deficit curioſitas humana. Primo em̄ fuit materia veſtis de pellib⁹. Vn̄ Gen̄. iij. Fe

cit deus ade ꝛ vxori ſue tunicas pellice/as. Deīn ꝓceſſum eſt ad lanā q̄ leuioꝛ ē q̄ȝ pellis. Tertio eſt proceſſum ad corti ces herbarū ſicut ad linuȝ. Quarto ad ſtercoꝛa vermiū.ſ. ad ſericum. Deīn ad aurū ꝛ argentū ꝛ ad lapides p̄cioſos. q̄ p̄cioſitas veſtiū multū diſplicet deo In ſignū huius legit̄ ꝙ q̄ primitus int̄ rho manos vtebat̄ veſte purpurea a fulmi/ne eſt ꝑcuſſus. ꝛ ſic ſubitanea morte ite/rijt in terroꝛē ꝛ in exemplū ſequētibꝫ. ne vnq̄ȝ aliqs audeat ſe ꝯtra deū ſuperbe in p̄cioſis veſtibus erigere. Et etiam ta lis p̄cioſitas veſtiū eſt rep̄hensibilis reſ/pectu coꝛpis humani quod eſt d̄ cinere et terra factū: ꝛ in terram ꝛ in cinerē re/uertet̄. Vn̄ Greg⁹. in omel̄. Indignū eſt eñ vili cineri fieri purpureū ſaccū Et Bern̄. de hoc in q̄dā tractatu de paſſi/one dicit. Quid ſupbis terra ꝛ cinis. q̄d veſte nitida gloꝛiaris. ſubter te ſternit̄ ti nea: ꝛ operimentū tuū erūt vermes. hec tua veſtis erit. Itē illi q̄ ſe exteri⁹ oꝛnāt p̄cioſis veſtibꝫ ſil̄es ſunt ſepulchꝛis de/albatis que exteri⁹ apparent hoībus p̄ cioſa: intus ſunt plena oſſibꝫ moꝛtuoꝝ. Vn̄ Innocen̄. de vilitate ꝯditiōis hu/mane. Quid eſt hō p̄cioſe oꝛnatus niſi ſepulchꝛū foris dealbatū. intus aūt ple nū ſpurcicia. hoc euidēter app̄et in mea tibꝫ noſtri coꝛpis. Vn̄ Aug⁹. in q̄dam ſermone. O hō ſi ꝯſideras q̄d ꝑ os q̄d ꝑ aures: quid ꝑ nares: ceteroſq̄ȝ meat⁹ egrediat̄: nunq̄ȝ vilius ſterq̄linium inue niſti. Cū ſic noſ ipoꝭ attēte cōſideram⁹ quid ſm̄ coꝛpus ſum⁹: tūc merito de p̄/cioſitate veſtiū erubeſcimus. ¶ Scd̄a cauſa eſt mollicies veſtimētoꝝ. Contra hoc Iohes bap. qui in vtero fuit ſancti ficatus. ꝛ nunq̄ȝ aliq̄d peccatū moꝛtale cōmiſit. habuit durā veſtē ꝛ multū aſpe ram. Vn̄ Math. iij. Ipſe iohēs habe bat veſtem de pilis cameloꝝ. vbi dicit glo. Seruus dei nō debꝫ habere veſtē ad decoꝛē vel ad delectatōem. ſꝫ tm̄ ad tegendā nuditatē. Vn̄ chꝛiſtus dicit in euāgelio. vt habet̄ Mat. xi. Qui mol/libꝫ induunt̄ in domibꝫ reguȝ ſunt. Vn̄ ex iā dictis apparet differētia inter ſuos chꝛiſti ꝛ ſeruos hui⁹ ſeculi. qꝛ ſerui hui⁹ ſeculi querūt in veſtitu coꝛpis delectatio nē ꝛ nitoꝛē ꝛ mollicīe. Vn̄ Bern̄. Mol lia indumēta mollicie aīe demonſtrant Nō eñ curaret̄ cultus coꝛpis: niſi prius neglecta fuiſſet mens inculta virtutibꝫ. Sed ſerui xp̄i tm̄ ad tegendā nuditatē veſtitū querūt. Vn̄ apl̄s. i. ad Timo. vi. Habētes alimēta ꝛ quibꝫ tegamur his cōtenti ſimus. immo ſeruis xp̄i cō/petit aſperitas veſtiū ad domanduȝ ip/ſam carnem. Vn̄ ps̄. Ego aūt cū mihi moleſti eēnt induebā me cilicio. ſ. demo nes ꝑ infeſtatiōem carnis. Vn̄ Bern̄. ſup cantica. Chꝛiſt⁹ qui nō fallitur ele/git quod carni moleſti⁹ es. Ergo vtili⁹ illud ꝛ etiā magis eligendū. Et quiſq̄s aliud docet vel ſuadet: ab eo tanq̄ȝ a ſe/ductoꝛe eſt cauendū. Tertia cauſa ē ex/traneitas. qn̄ ſcꝫ aliquis vult habere ve ſtes extraneas veſtibꝫ alioꝝ diſſimiles. Et talibꝫ minat̄ dn̄s. vt habet̄ Soph. i. Viſitabo ſup p̄ncipes ꝛ ſup filios re/gis. ꝛ ſup oēs qui induti ſunt veſte pere grina Veſtis ꝑegrina ſunt iſti varij mo di ꝛ noue adinuētōes veſtiū que ab an tiquo nō fuerūt. Hoc patꝫ illis qui an/te viginti vel q̄draginta ānos vixerūt. vel ſexaginta ꝙ tales nouitates ꝛ vani/tates ꝛ inciſiones nō viderūt q̄les iā vi/dent. Et ve illis qui tales nouitates in/uenerūt vel adhuc nitunt̄ inuenire. qꝛ ſi cut ille laudabilis eēt qui nouam virtu/tem ꝛ nouū modū laudabilem viuendi inueniret. qꝛ ꝑ hoc a deo ꝛ omibus ſan ctis eius honoꝛaret̄ in celo. Et cū h̄ p̄ri ceps eſſet omniū meritoꝝ illoꝝ q̄ eū imi tarent̄: ꝛ gaudiū ſuum accidētale in celo augmentaret̄ ꝓpter hoc a quolibet ho/mine qui eū imitaret̄. Sic ꝑ oppoſitum vitupabilis eſt ille qui nouū viciū inue/nit vel adhuc inueniet. qꝛ ex hoc irā dei grauiter ꝯtra ſe cōcitat. ꝛ reus erit oīm

peccatorũ illorũ qui eũ imitant᷑ Et ſi dã
nabit᷑ tunc pena ſua accidẽtalis augmẽ
tabitur ei a quolibet homine qui eũ imi
tatus fuerit in hoc vicio vſqȝ ad nouiſſi/
mum diem Simil᷑ illi qui volunt habere
veſtes diuerſorũ colorũ rephẽſibiles ſtꝫ
Cuiꝰ rõ ꝑt eſſe. qꝛ tales diuerſi coloẽs ĩ
lana ouium non inueniunt᷑ naturaliter.
Si talium colorũ dñs ſic voluiſſet eſſe
lanam ouiũ: ipẽ potuiſſet depingẽ oues
ſicut depinxit aues: ꝛ forte a ꝑncipio nõ
fuit facta hmõi pictura abſqȝ curioſita/
te ꝛ culpa. Legitur de vna virgine quaȝ
remordebat conſcia ſua de hoc ꝙ habe
bat veſtes alterius coloris ꝙ̃ naturalis
Allegans ꝯ ſe ꝙ ouis q̃ nunꝗ̃ peccaue
rat contenta fuiſſet naturali colore: ipſa
ꝟo que multũ peccauerat ꝑcioſiore vte/
ret᷑ colore. Et in veritate cum hõ veſteȝ
mendicet ab oue. Juxta illud verbum
Auguſti. Quis mandatũ euangelicum
implens de duabꝫ tunicis dat vnaȝ nõ
habenti. ſufficere deberet homini men/
dicanti color iſte. qui ſufficit oui elemo/
ſynam largienti. Supbus mendicꝰ eſt
cui non ſufficit id quod ſufficit illi a quo
mẽdicat ¶ Quarta cã eſt ſupfluitas
Poteſt aũt illa ſupfluitas eſſe triplex.
¶ Prima eſt ſupfluitas in illis q̃ volũt
habere diueſa paria veſtiũ. Et potiꝰ vo
lunt veſtimenta a tineis comedi ꝙ̃ inde
xp̃m in pauperibꝫ indui. Unde Jaco.
vi. Agite nunc diuites plorantes. vlu/
late in miſerijs que eueniunt vobis. di/
uitie veſtre putrefacte ſunt. ꝛ veſtimenta
vr̃a a tineis comeſta ſũt. Aliq̃ hñt tot ve
ſtimẽtorũ paria quot ſunt dies in ſeptia
na. ꝛ pl'a qñqȝ. ꝛ pl'es paupes ſunt q̃ ſu
ſtinent magna miſeriam victu ꝛ veſtitu.
Berñ: Clamant nudi. clamant fameli
ci ꝛ conquerunt᷑ nobis. fame ꝛ frigoẽ mi
ſerabiliter laborantibꝫ. quid ꝓferunt tot
mutatoria vel extenſa in pticis ꝛ plicata
in manicis. Qño tales diuites implẽt
doctrinã chr̃i qui dicit in euãgelio Qui
habet duas tunicas det vnam non ha/
benti. Cum tales habeant. v. vl᷑. vi. vl᷑
octo tunicas. ꝛ nemini quicꝗ̃ dãt. Si/
gnum eſt ꝙ tales nõ habeant verã cha/
ritatem dei ꝛ ꝓximi. Unde. i. Joh. iij.
Qui habuerit ſubaȝ mũdi ꝛ videret fra
trem ſuum neceſſitatẽ habere: ꝛ clauſẽit
viſcera ſua ab eo. qũo charitas dei ma/
net in eo. Scdo mõ cõſiderat᷑ ſuperflui
tas in illis qui volunt hr̃e longas veſtes
vt maiores videant᷑. qđ vitiũ iã multuȝ
abundat in quibuſdã viris q̃ pileos lõ/
gos deferunt in capitibꝫ. calopedia ĩ pe
dibꝫ. ꝛ veſtes longas per t'rãȝ trahunt.
ſic volentes adijcere ad ſtaturã ſuã cubi
tum vnũ Cũ xp̃s dicit in euã. vt habet᷑
Matth. vi. Quis veſtꝝ cogitãs ꝑt ad
ijcere ad ſtaturam ſuã cubitum vnũ Itẽ
eodẽ vitio laborãt dñe q̃ lõgas caudas
trahũt ꝑcioſis veſtibꝫ terrã induẽtes pꝰ
ſe. ꝛ de nuditate in pauperibꝫ chr̃i non
curãtes. Cauda pulices colligũt: ꝛ pul/
uerẽ hoĩbus mouẽt. chriſtũ vero quem
in tot pauperibꝫ conſpiciũt nuduȝ non
operiũt. Multum eſt etiam rephẽſibi/
le ꝙ caude aſſumũtur cũ natura hoĩbꝫ
caudã negauit. Sed miſeri hoĩes eam
ſibi aſſumũt. ꝛ in h' ꝯtra ordinatõeȝ cre/
atoris faciunt qui eos ſine cauda crea/
uit. Qm̃ ſi placuiſſet ꝛ vtile hoĩ fuiſſet/
eundẽ hoĩeȝ cũ magna cauda creaẽ po/
tuiſſet. ſicut vulpem. leonẽ. ꝛ cetera aĩa/
lia. Timẽdũ eſt talibꝫ ne diabolꝰ in cau
dis q̃eſcat. Uñ legit᷑ de q̃dã ſctõ ꝙ ipſe
quedã diabolũ ridẽtẽ vidit: ꝛ q̃ſiuit ab
eo q̃re rideret. Qui dixit ei. Uidi ſociũ
meũ eq̃tantẽ ſup veſte cuiuſdã mlieris.
q̃ dũ traheret caudã: ſociꝰ meꝰ cecidit in
lutũ: ꝛ inde riſi. Tertio mõ ſupfluitas ẽ
ĩ illis qui volũt habere capucia magna
ꝛ lata de q̃tuor vel ſex vlnis. et manicas
longas in tunicis vſqȝ ad terrã depen/
dẽtes. ꝛ inciſiones mltas ꝛ lõgas taȝ in
capucijs ꝙ̃ in tunicis: q̃bꝫ oĩbꝫ ẽ magna
ꝛ inutilis ſupfluitas. Qꝛ talis ſupflui/
tas nõ eſt ad honorẽ dei. nec etiã ꝓdeſt
ipſi homini nec corpi: qđ exinde aggra/

uatᷣ. nec aīe q̄ ex īde maculatᷣ ⁊ deturpa
tus. De quibꝫ tñ oībꝫ superflue expēsis
siue in seipis. siue in filijs siue in suis vxo
ribꝫ districtā rōem reddituri sūt ī die no/
uissimo. Sꝫ diceres q̄re tūc tales sic in/
utilit̄ expendūt talia bona in tali inuti/
li supfluitate. Rñdeo: vt honorabilio/
res ⁊ nobiliores estimentᷣ ⁊ ab alijs ho/
norentᷣ. Vñ Innocētiꝰ ꝺ vilitate ꝯditō
nis hūane. Supbꝫ aūt vt magnificꝰ vi
deatᷣ. satagit vestiri duplicibꝫ. indui mol
libꝫ. ṗciosis ornari. Tñ sciendū ꝙ nobi
litas taliū hoīm assimulat nobilitati ca
nū. Verbi grā. Iste canis nobilᷣ noīatᷣ
q̄ hꝫ lōgos crines ⁊ lōgas aures. Sic si
mili mō tales volūt hr̄e lōgas vl̄ mltas
incisiōes ī caputijs. ⁊ lōgas manicas in
tunicis vt nobiles videātur. Contra q̊s
dicit metrista. ꝟ. Nobilᷣ ē ille quē nobi/
litat sua v̄tus. Et vt ꝓpterea plus hono
rentᷣ. Cōtra q̊s ꝺt aris. 3. ethi. Honor ē
ṗmiū virtutis. Et sꝫ eūdē arist. Virtu
osus solus est honorādꝰ. Vñ ꝺt i. 4.
eth. Scōm v̄itatē solꝰ bonꝰ ē honoran/
dus hec quatuor iā dicta faciūt habitū
reṗhēsibilē. ß ¶ Supbia capitis et
etiā criniū ⁊ maxīe ī mlierib ⁊ etiā ī viris
mltū displicet ꝺo. Prio ꝓpt magnā in/
gratitudīeꝫ. scꝫ q̄ñ volūt hr̄e ī loco illo cri
nes ad ꝯtumeliā dei. vbi ꝺs ꝓ amoē eo
rū portauit spineā coronā. Itē ñ solū ē
ibi ingr̄titudo magna. ꝟ etiā ꝯtēptꝰ dei
valde em̄ deū ꝯtēnūt q̄ capillos ꝺo ṗpo
nūt. cū capilli videātᷣ eē supfluitates ho
mis sic̄ ⁊ vngues Sꝫ heu plr̄es mlieres
faciūt crines suos deū suū. q̄r h̄ ab hoīe
colitᷣ qꝺ ṗ ceteris diligitᷣ. q̄r plr̄es muliēs
maiorē sollicitudinē hn̄t ꝺ crinibꝫ suis:
q̄ȝ de ꝺo. ⁊ de his q̄ ptinēt ad salutē ꝓ/
priaꝫ: sicut in illᷣ apparet q̄ hn̄t crines ni
gros volūt hr̄e gilfos. dū hn̄t crines pla
nos: volūt hr̄e crispos: Et sic nō fecit il/
la btā peccatrix post ꝯuersionē ad deū.
sicut hr̄ Luc. 7. Que capillis capitꝫ sui
tergebat pedes dn̄i. In quo apparet ꝙ
nō in tātū amabat eos q̄ntū amāt dn̄e
nostre iam in mūdo viuētes Itē ꝓpt mlᷣ
tiplex malum. qꝺ inde ꝓuenit cum tam
eis q̄ȝ eoꝝ ꝓximis ꝺ facili malū prouenī/
at ex pulchritudine criniū. Crines enim
mulieris sunt sicut quidam laquei qui/
bus fatui capiuntur. Unde legitur Iu
dith. 16. ꝙ ipa colligauit cincinnos suos
ad capiendum Holofernē Cincinni di
cuntur capilli depēdentes a capite mlie
ris Sicut ei pueri laq̄os faciūt de pilis
caude eq̄ne ad capiēdas aues: sic diabo
lus facit de pilis mulieris ad capiēdos
viros. Hoc perpēdere debent mlieres
ille que discoopertis capitibꝫ incedūt vlᷣ
etiā sic chorisant. Vel etiā ille mulieres
q̄ breuia pepla hn̄t: vt retro capilli ap/
pareāt cū q̄bꝫ heu diabolus mltas ani/
mas illaqueat. Ipis etiā mulieribꝫ no/
cet pulchritudo criniuꝫ. Accidit em̄ eis
q̄ñq̄ȝ sicut legitᷣ absolon accidisse de mlᷣ/
titudine ⁊ pulchritudine crinium eius.
Quid āt ei acciderit legitᷣ secūdo regum
18. scꝫ ꝙ caput eiꝰ quercui adhesit. sic et
illo suspenso inter celum ⁊ terrā mulꝰ cui
insidebat pertransijt. ⁊ veniens ioab in
fixit tres lanceas in cor ipius. Sic pul/
chritudini crinium adheret fatua mlier
q̄ñ alicui viro luxurioso adheret: qui per
quercū designatᷣ. Quercꝰ em̄ fructꝰ de/
fert: quibꝫ porci pascuntᷣ. ⁊ luxuriosi ope
ra faciunt. quibus infernales porci dele
ctantᷣ. Et veniens diabolus infigit tres
lanceas in cor mulieris. Prima lācea vi
tium supbie est. Secunda vicium male
concupiscentie quo ad ꝓximum. Ter/
tia est offensio diuina. ⁊ pena que debetᷣ
eis in futuro. Item alique mulieres ali
enos crines imponūt capiti suo. ⁊ h̄ ma
gna est ꝑuersitas quia volunt illud fa/
cere ad contumeliā dei: ⁊ damnum ani/
marum suarum. quod nullo modo fa/
cerent ꝓpter honorem dei: ⁊ saluteꝫ pro/
priam. Si iungeretur alicui mulieri ꝓ
penitentia ꝙ haberet per noctem vnaꝫ
manum alicuius mulieris mortue: nul/
lo modo vellet hoc facere. diceret enim se

pre terrore amentem fieri. crines aūt mulieris mortue vult habere ad caput ſuū in contumeliā dei. nec terretur inde Et quandoq̄ etiam crines talium mulierꝝ ſic appoſiti nudantur in p̄ſenti in confuſionem ipſarum. Unde accidit pariſi⁹ in quadam generali proceſſione ꝙ quedā ſymea cuidam domīe peplum cum alienis crinib⁹ quos deferebat coram toto poplꝰo abſtulit. ⁊ turpiſſ depilata ad modū cornicule depoſitis alienis plumis, nuda remāſit. Et iuſto dei iudicio hoc accidit. Unde dicitur Eſaie. 3. Decaluabit dominus verticem filiarū ſyon. Et Eſa. xxxiij. Ue qui predaris: nōne ⁊ tu predaberꝭ dep̄data fuerat domina illa mulierem mortuā crinibus. ideo merito ſymea eam depredauit. quia eadem meſura remetiebatur ei. H ¶ Superbia q̄ exercet̃ a mulierib⁹ in peplis multū diſplicet deo. q2 peplum mulieribus debet eſſe materia humilitatis Uñ ſciēdum ꝙ ꝓpter tres cauſas mulier debet habere velamē ſuꝑ caput. Prima vt in hoc oſtendat̃ ꝙ priuatio in ea ⁊ ab ea incepit ſcʒ ab eua. que eſt mater oīm viuētiuʒ. Et ideo mulieres potius deferunt velamen q̄ꝫ viri. ⁊ precipue poſtq̄ꝫ a virꝭ cognite ſunt. Uñ eccl̄i. 25. A muliere factum eſt initium peccati. ⁊ ꝑ illā omnes morimur. Secūdo mulier defert velamen ſuꝑ caput ſuū: vt oſtendat̃ ꝙ ſuperiorē habet. ſ. virꝫ ſuū. Quia ſʒ apoſ. i. ad Corꝭ. xi. Nō eſt vir creatus ꝓpt̃ mulierē: ſ; mulier ꝓpter virum ſuum. Unde Ariſt. i. poli. dic̄ Maſcul⁹ naturalit̃ dignior eſt feīa. Ergo ad hoc mulier habʒ velamē: vt ſe ream cognoſcat ⁊ ſubditaʒ Unde ambro. Ideo mulier velamē debet habere vt ſcʒ oſtēdat̃ ſubiecta viro. ⁊ q2 ꝑ eā p̄uaricatio incepit. Tertio ꝓpter angelos mulier debet habere velamen ſuꝑ caput. Bern̄. In q̊uis diuerſorio. in q̊uis angulo reuerētiā exhibe āglꝰo tuo nec audeas illo p̄ñte qȯ me p̄ñte ñ auderes. Uñ in q̃buſdam terris talis honeſtas ⁊ pudicitia eſt mulierꝝ ꝙ virꝫ auderent corā ꝓprijs maritis diſcoopertis capitib⁹ apparere. ſ; etiam in quibuſdā terris heu oppoſitum inuenitur. vbi mulieres maritate ñ ſolū corā ꝓprijs diſcoopte apparent: ſ; etiā corā oīni ꝑplꝰo diſcoopertis capitibus chorizant. qȯ indecus eſt maxime in mulieribus que ſtꝫ cognite a viris. ſ; virginib⁹ lʒ. q2 h̄ ē vnū de tribus ſignis ꝟginitatis. ꝑ que ꝟgīes cognoſcunt̃. ſcʒ diſcooꝑtis capitib⁹ incedē. vt pʒ in plurib⁹ terris ⁊ regiōib⁹. vbi talis modus ſeruatur inter virgines. I ¶ Queritur de illis que facies ſuas colorant vtrum peccent mortalit̃. Rñdeo ꝙ ſic. Et hoc triplr̃ ꝯtingit. Primo mō ſi hoc faciūt propter deceptōeʒ ꝓximorꝫ ſcʒ ꝙ alliciāt eos ad concupiſcentias illicitas. Uñ aug⁹. Non ſolū appetere: ſed etiam appeti velle criminoſum eſt. Unde heu plꝰes tales reperiūtur que q̄ꝫuis noluīt cōcupiſcere alios: volūt tñ cōcupiſci ab alijs. ⁊ ꝓpterea facies ſuas ornant ⁊ colorāt. qȯ tamē criminoſum ē. Secundo mō hoc faciūt in ꝯtemptū ſui creatoris. Quātū āt tales ſic facies ſuas colorātes offēdāt deū poteſt apparē ex hoc ꝙ valde videmus offendi peritos artifices qñ aliq̃s p̄ſumit aliq̄d meliorare in operib⁹ eorꝫ. Sic etiā eſt dicendū ȯ deo creatore omniū creaturarꝫ Uñ ambro. in hexameron. Deles naturā dei. ſi vultū naturali colore obnubilas: ⁊ exquiſito rubore ꝑfundas. Item tales ſimiles erūt lucifero. q2 volūt pulchriores eſſe q̄ꝫ deus oīps eos creauit. q̇ tamē oīpotētia ſua potuiſſet eos ita pulchros creaſſe. ſicut ſolem in ſplendore ſuo: ſi ſibi placuiſſet: ⁊ eis vtile fuiſſʒ Et dū tales volūt habere exterius facies pulchras: interius ſumūt facies diabolicas. cōtra illȯ. Eccleſia. iiij. Non accipias faciem aduerſus faciem tuā. Tertio ꝓpter nimiaʒ cōplacētiā quā aliquē habēt in pingēdo ⁊ colorādo facies ſuas. q2 ſ̄m aug⁹. Hoc ab hoīe colit̃ qȯ preceterꝭ diligit̃ In ſi

gnū huius tales frequētius facies ſuas in ſpeculis cōſiderāt an aliqua macula ſit in eis. ⁊ ſi paruā maculā dep̄hende/rint in ſe: ſtatim lauāt ⁊ abſtergunt eam ꝫ aiaꝫ coinquinatā multis vicijs nō cō/ſiderāt: nec eā mūdare ⁊ lauare ſtudent Et hoc ideo fit qꝛ plus diligūt pulchri/tudinē faciei ꝙ̄ anime. Sꝫ dn̄s mina/tur talibꝰ ſe ſic colorātibꝰ ꝙ in futuro de/nigrabūtur. Juxta illud Joel. ij. Om/nes vultus redigenť in ollam: nunꝗ̄ ali qua olla nec caldare aliqđ ſic denigrabi tur ſicut facies talium denigrabūtur ſi ſic morienť. Vn̄ etiā Bern̄. In quo āt mēbro creator magis offendiť: i eo pec/cator grauius torquebiť. R Sup bia q̄ exerceť in cingul' ⁊ corrigijs ſericeis deauratis vel deargentatis ē multū rep̄/henſibil'. Primo: qꝛ ſupbia taliuꝫ corri giarū in loco humiliatōis eſt Vn̄ Mi/chee. vi. Humiliatio tua in medio tui. Unde ſicut ſupbia in paupere amplꝰ diſplicet dō ꝙ̄ in diuite. qꝛ paup̄ habet materiā humilitatis ⁊ quoddā rep̄hēſi uum ſupbie. ſic plus diſplicet deo ſuper bia circa ventrē. vbi tāta materia humi litatis ē ꝙ̄ diſpliceat in alia parte hoīs Vn̄ Bern̄. ſup Miſſus ē. Nā magnū eſt eē humilem in abiectione. magna pꝛ ſus ⁊ rara virtus humilitas honorata. Idē. Humilitas beate marie ꝟgīs oēꝫ humiliationē parue creature ſuperauit qꝛ maiorē materiā ſupbiendi habuit cū fuit mater dei. Sic ſupbia ventris ſup/biā alioꝝ mēbroꝝ ſupat cū maiorē ma/teriā humilitatis habeat Itē cū ſaccus bono frumēto plenus cōpetenť ligatꝰ eſt cū fune vnꝰ obuli: non modica fatui/tas eſt ad ligandū ſaccū plenū immūdi/cia querere corrigiā ſericā deauratā vel deargētatā Et cū ad ligādū vaſa vina p̄ cioſa cōtinētia circuli lignei ſufficiāt. pa tet ꝙ multū p̄iculoſum eſt circulos de/auratos q̄rere ad ligādū vaſa vētris. qđ abominatōe ⁊ immūdicia plenū ē Itē poteſt oſtendi magna fatuitas hoīn oꝝ nātiū ſe p̄cioſis corrigijs. qꝛ corrigie ille chare cōſtāt eis. ⁊ n̄ p̄ſūt: nec aīe nec cor pori: imo deus in eiſ offendiť, pꝛimꝰ ſcā dalizať ipſi etiā hoīes ex pōderoſitate grauantur: ergo illa tria ſequentia cogi/tare deberemꝰ. maxīe tales ſupbi qui ſe cingūt talibꝰ cingulis deargētatꝫ vl' de auratis. Primo qn̄o chriſtus p̄ eis cuꝫ funibꝰ ſtricte a iudeis ligatus fuit quan do in monte oliueti captus fuit Et quā do ad colūnā ligatꝰ ⁊ flagellatus fuit. ⁊ hoc ideo ſuſtinuit vt hoīes a peccatoꝝ̄ vinculis ſolueret. Scd̄m ꝙ ſeipos ecō/uerſo vinculis peccatoꝝ ligāt. cū ſe ſic ſu perbe cingūt. ⁊ ſe diabolo tradūt ſic liga tos. Vn̄ dicē p̄nt illud pſ̄. Funes pec/catoꝝ circūplexi ſunt me. Vn̄ augꝰ. de verb dn̄i. Peccatū peccato addit. funē nectit cū quo ligeť. Tertio qn̄o coꝝ ma nus ⁊ pedes in futuro ligenť cū in tene/bras exteriores a iuſticia dei p̄ijcientur R ¶ Supbia q̄ exerceť in ſotularibꝰ etiā valde rep̄hēſibilis eſt. Primo qꝛ fa tuitas magna videť eē querere pulchri/tudinem ī calceis cū ad hoc calcei ſeu ſo tulares inuēti ſunt. vt ipi inq̄nenť. ⁊ per eos pedes ab inquinatione ſeruenť Si cut nec in radicibus arboꝝ̄ neq̄ in fun/damentis domoꝝ pulchritudo ſolet re/quiri. Sic nec in ſotularibꝰ deberet req̄ ri pulchritudo. Secūdo. qꝛ magna in/gratitudo eſt velle deferre ſupbiā ī pedi bus ipius hoīs dum chriſtus p̄ amore eius perforari voluit pedibus ſuis Ter tio quia ſuperbia maxime in ſotularibꝰ roſtratis diabolica videtur eſſe adinuē/tio cū non inueniatur aliqđ ſimile in re/rū natura: nullū aīal eſt qđ ī pede roſtꝝ hēat ⁊ ſi aliq̄ habeāt ī capite Hoīes ꝟo qui nuſꝙ̄ roſtrum deberent habere vo/lunt habere in pedibus. Similiť ⁊ ſtri ctura in ſotularibus eſt magne fatuita/tis tum quia deus offenditur in hoc. tū quia ipi pedes ab hoc compꝛimunť et torquentur. Multi ſunt qui non recipe rent pro penitentia talem ſtricturam pe

dum in calceis ꝛ crurum in caligis ſi cõ/
feſſoꝛ eorum eis hoc vellet iniungere. vt
hoc ſuſtinerent pro peccatis ſuis: ꝛ pro/
pter deum. quod tamen ipſi libenter et
letanter ſuſtinent pro diabolo. Et ergo
pedes ꝛ manus taliũ in futuro ligabũ/
tur. cum in tenebras exteriores proĳciẽ
tur. vbi ſuffragĳs oĩm bonorum homi/
num in terris ꝛ ſctõꝛum in celis priua/
buntur. Quia in inferno nulla ẽ redem
ptio. Vñ exemplũ legitur in tractatu
de ſeptemplici amore magiſtri Hum/
berti. ꝙ quidam ſacerdos pro mr̃e ſua
mortua multum ſe affligebat frequẽter
ꝓ ea celebrando ꝛ etiam orãdo. Cuȝ q̃/
dam die celebraret pro ea: ꝛ deſideraret
aliq̄d ſcire de ſtatu eiꝰ vidit eam in ſpoꝛ
ta iuxta altare ibidẽ a duobꝰ demõibꝫ
detentam ꝛ ligatã Videbantur autem
de capite eius prominere ſerpentes ig/
nei tanq̃ capilli. ꝛ bufo ſuper pectus e/
ius circũcingens anterioribus pedibus
collum eius. ꝛ igneas flammas in faci/
em eius ſpumans. ꝛ in manibus ꝛ in pe
dibus catene ignee quibus ligata erat.
Et tunc dictum eſt ei. ꝙ inutiliter oraẽt
quia damnata eſſet. ideo quia mortua
erat impenitens. hec autem patiebatur
pro ornatu capitis ꝛ crinium ꝛ coloratõe
faciei. ꝛ propter denudatõem pectoꝝ et
mãmillaꝝ. ꝛ propter ornatum pedum i
ſotularibus. ꝛ manuũ in annulis ꝛ hu/
iuſmodi vanitatibus ꝛ choreis. quibus
vitam ſuam duxerat. Unde dicitur de
talibus pompoſis Mathei. 22. Liga
tis manibus ꝛ pedibus ꝓĳcite eos in te
nebras exteriores.

¶ De damnis que confert ſuperbus ornatus.

Superbus ornatus mulieꝝ no/
cet multis M ¶ Primo qꝛ q̃
libet mulier ſupba pompoſe or/
nata peccat ↄtra ſeipam. qꝛ decorẽ ani/
me ſue deturpat. ꝛ ſeipam in aĩa mortifi
cat. Modo malus hõ eſt ille q̃ ſe corpo
raliter occidit. q̄d tunc q̃ ſe totalr̃ in aĩa
et in corpe occidit. Augꝰ. Mors corpo
ris necẽria eſt: mors aĩe volũtaria. Vñ
corpus mulierꝫ peccatricis eſt ſepulchꝝ
aĩe mortue. Et ille q̃ ſe exterius ornant
ſil'es ſunt ſepulchris dealbatꝫ: q̃ exteriꝰ
hoibus appent ſpecioſa: intus vero ple
na ſunt oſſibꝫ mortuoꝝ. Vñ dicit xp̄s
in euãgelio Math. xxiĳ. Ve vob ſcri
be ꝛ phariſei hypocrite qui ſil'es eſtis ſe
pulchris dealbatis: q̃ a foris apparent
hoibus ſpecioſa: intus vero plena ſunt
oſſibꝫ mortuoꝝ ꝛ omĩ ſpurcicia. Inſu/
ꝑ aufert ei remiſſionẽ peccatoꝝ ꝛ orõem
quaȝ facit in eccĩa. nõ eĩm deus exaudit
orõem quã facit mulier ita ſuperbe ince
dens ꝛ ornata. Vñ ſup illud. i. ad Ti
moth. ĳ. Nõ in tortis crinibus: dꝛ glo.
Supbus habitꝰ nõ impetrat. Hiero.
in ep̄la. Qua fiducia erigis ad celũ vul/
tum quem cognitoꝛ nõ cognoſcit: potiꝰ
eẽt eis humiliter eſſe in domo q̃ ſupbe
eſſe in eccĩa. Si aliq̃ mulier eſſet que in
nullã eccĩam iret in ſolemnitatibꝫ: ipa re
putaretᷣ habere vitã hereticaȝ. q̄d ergo
de ea que facit q̃ð deterius eſt. Quo ta
lis mulier remiſſionẽ peccatoꝝ ſuoꝝ cõ/
ſequetᷣ que in eccĩa deũ offendit vbi pla
care debuit ¶ Secũdo talis mulier pec/
cat cõtra deũ. Primo qꝛ filios dei occi/
dit ꝑ q̄bus ip̄e mortuus eſt. Et hoc fit
totiens quotiẽs aliquẽ bonum hoiem
ad peccandũ inducit vt eã illicite concu/
piſcat. Modo cũ q̄s alicui patri carna/
li occidit filiũ ſuũ grauiter offendit. q̄d
tũc deus q̃ plus diligit filios ſuos q̃ pa
ter carnalis. Scdo quia ſanguinẽ ipſi/
us denuo effundit. qꝛ ſicut de corpe hu/
mano ſano nõ poteſt abſcindi membrũ
ſanum ſine effuſione ſanguinis: ſic bonꝰ

homo in gratia exiſtens nõ pt abſcindi
per pccm mortale a corpore myſtico ip/
ſiꝰs chriſti ſine myſtica effuſione ſangui
nis chriſti. Unde Bern. in ſmone Nõ
ne tibi videtur grauiorem ab eo chriſtꝰ
ſuſtinere pſecutõem qui ſuggeſtiõe ma/
ligna exemplo pernicioſo. ſcandali occa
ſione ab eo peruertit animas quas rede
mit ꝗ̃ a iudeo qui ſanguinẽ illius fudit
Tertio templum eius ſpũale incendit.
ꝗlibet enim fidelis templum eſt ope ſpi
ritusſancti in baptiſmo dedicatuꝫ. ſicut
dicit glo. ſup illõ .i. Corꝫ. ꝫ. Templum
dei ſanctum eſt. quod eſtꝭ vos Qui ma
teriale templum incendit malus ẽ: ꝛ re/
putatur. incendiarius nominatur. ꝛ ad
papam poſt denunciatiõem ꝓ abſoluti
one mittit. quid tunc qui ſpũale tẽpluꝫ
eius incendit qð plus oĩbꝫ templis ma
terialibꝫ diligit. quia illud met ſuo ſan/
guie cõſecrauit. Ex quo patet ꝗ̃ntũ de/
um offendit qui hmõi templũ incendit.
Unde ps̃. Incenderunt igni ſanctua/
rium tuũ. ꝛc. ¶ Tertio talis mulier no
cet angelis. Primo quia pͥuat eos ꝛ etꝭ
beatam virginem ꝛ oẽs ſanctos gaudio
quod habuerunt in cõuerſione illiꝰ pec/
catoris. Unde Luce. xv. dicit. Gaudi
um eſt angelis dei ſup vno peccatore pe
nitentiam agente. Bern. ſuper cantica
Gaudent angeli in ꝯuerſione pccõrum
ſalutem hoĩm ſitientes. lachryme peni/
tentium ſtꝭ vinũ angelorũ. Ex quo ma/
nifeſte elicit. ꝙ ſicut letati ſtꝭ in ꝯuerſiõe
illius peccatoris: ſic e conuerſo triſtãtur
cum ad peccatum reuertit. Unð Am/
broſius. An non angelos ingemiſcẽ cre
dimus: cum hõ penitẽs ad pccm reuer/
titur. ideo ðr. i. Corin. xi. Oꝫ mlier de
bet hr̃e velamen ſuper caput ſuum pro/
pter angelos ſcꝫ ne offendat anglos oc
cidẽdo bonos homines quos ipi cuſto
diunt. Item quia ſeruitiũ illi hoĩ exhi/
bitum ab ipis angelis euacuatur. de ꝗ
ſuitio dicit ps̃. Angelis ſuis deus mã/
dauit de te. Item quia ruina ipſorum
reparari debuit p talem hoĩem ꝯuerſum
a peccatis. quã reparatiõem illa mulier
impedit ꝗ illũ ad peccandũ inducat Ex
ꝗbus ptꝫ ꝙ talis mulier grauiter offen
dit angelos. ¶ Quarto tal' mulier pec/
cat ꝯtra ꝓximos. qꝛ eſt iterfectrix fratrũ
ſuoꝝ cũ hoĩem quẽcunqꝫ p ornatũ ſuuꝫ
ad peccandũ inducit. qꝛ oĩes ſumꝰ fra
tres. qꝛ oẽs habemus vnũ patrẽ ꝛ vnã
matrẽ. ſ. deũ ꝛ mariã. adam ꝛ euã. vnã
fidem. vnũ baptiſma. vnã patriã ꝛ he/
reditatẽ. ſ. celũ. ꝛ deus reqret illas aĩas
a tali muliere in iudicio: ꝛ aĩa eiꝰ erit ꝓ
aĩabus illis. qꝛ ſm leges. ꝗ occaſionem
damni dat: dãnum dediſſe videt. Unð
ðr Exo. xxi. Si ꝗs aperuerit ciſternam
et foderit ꝛ non operuerit eã: ſi ceciderit
bos vel aſinus in eã reddet dñs ciſter/
ne p̃cium iumẽti. Ubi ðt glo. Ciſterna
aperit qñ mulier ornat: in eã nõ opertã
bos vel aſinꝰ cadit qñ occaſione pulchri
tudinis quã mulier incaute oſtendit alt
ꝗs perit Et in hoc caſu aĩa pereũtis de
manu mulieris reqretur. ¶ Quinto dia
bolo placet talis mulier. qꝛ diabolꝰ vti/
tur tali muliere tanꝗ̃ gladio ad occidẽ/
dum filios dei. Unð Hier. Gladius ig
neus eſt ſpẽs et pulchritudo mulieris.
multũ eñ potẽs eſt ad exurendũ cor hu
manũ. vñ Prouer. v. ðr. Acuta ꝗſi gla
dius biceps Biceps aũt gladius pt di
ci pulchritudo iſta. qꝛ mulierẽ in qua ẽ
ledit p ſupbiaꝫ: ꝛ ipos aſpiciẽtes p luxu
riam. Item pt dici gladius biceps. ꝗa
qñꝫ corpi ꝛ anime eſt occaſio mortꝭ. Itẽ
diabolꝰ vtit tali muliere tanꝗ̃ rethi. vñ
Ecci. vij. Inueni mulierẽ morte ama/
riorem. qꝛ mors naturalis ſepat aĩam a
corpore. ſed mulier ornata ſepat animã
a deo que eſt mors eterna. Sed pꝰ ſub
ditur ibidẽ. Que laqueus venatorũ eſt
id eſt demonũ: cũ quo laqueo capiũt ho
mines. ergo mulier ornata plena eſt laq
is a planta pedis vſqꝫ ad verticẽ capitꝭ
Unde exemplũ narrat Ceſarius. ꝙ ſa Exm
cerdos ꝗdam vidit quãdam mulierem

varijs veſtibus tectam. in cui⁹ veſtimē/
torum cauda quā poſt ſe trahebat lon/
giſſimam vidit multitudinē demonum
q̇ erant nigri vt ethiopes. pui vt glires
ore cachinantes: manibus plaudētes.
et ſicut piſces in ſagena incluſi ſaltātes.
Cōſpexit hec ſacerdos: eāq̃ ſtare iuſſit.
ꝓplm aduocauit. ⁊ demones ne fugerēt
adiurauit. ⁊ vt ꝓpls hoc videre poſſet p̄
cibus obtinuit. Vidensq̃ mulier ꝓpter
veſtimentoꝝ ſupbiam ſe ſic a demonib⁹
deluſam ⁊ deriſui habitā: domū rediēs
veſtimēta mutauit. ⁊ tā ipi q̄ȝ alijs hec
viſio facta eſt occaſio humilitatis.

¶ Superb⁹ ornatus quādo
eſt peccatū mortale. R

ORnatus mulieꝝ ſilr ⁊ virorum
poteſt eſſe mortale peccatum tri
pliciter. Primo ꝓpter intentio
nē. quedā em̄ ornant ſe vt ab alijs viris
ꝯcupiſcātur q̄ȝ a viris ſuis. qđ cōſtat ēē
mortale pctm̄: licet nō habeant volūta/
tem conſentiendi illis q̇ eas concupiſcūt
Quia ſcđm Aug⁹. nō ſolum appetere ſed
etiam appeti velle crimioſum eſt. Vñ
Chriſ. in libro de ꝯpunctōe. Si muli
er ſe decorauerit ⁊ ad ſe viſus hoim pro
uocauerit: extremam vindictam ſuſtine
bit. Alie vero dicūt ſicut ille mulieres q̄
ſunt in matrimonio ꝯſtitute ꝙ iam ſe or
nant vt viris ſuis placeāt ⁊ ſic cuſtodiāt
ſe ab alijs mulierib⁹. ſ; mētita eſt iniqui
tas ſibi. hoc patȝ qꝛ multe mulieres or/
nant ſe potius qñ ꝓdeunt in publicum
q̄ȝ quādo ſunt cum viris ſuis in domib⁹
ſuis. Item quādo viri ſunt in remotis
ptibus. ⁊ vxores talium dicūt ꝙ ornāt
ſe ꝓpter maritos ꝓprios ad ꝯplacendū
eis. ſed deus qui cognoſcit corda homi/
nuȝ ſcit an ſic ſit: qui nullo modo decipit
Sed ſciendū eſt ſcđm ſanctū Tho. ſecun
da ſecūde. q. clix. ꝙ mulier in matrimo/
nio conſtituta licite poteſt operam dare
ꝙ viro ſuo placeat ne ꝑ eius contēptum
in adulterium labatur Vnde dicitur. i.
ad Chorinth. vij. Mulier que nupta ē

cogitat que mūdi ſunt qūo placeat viro
ſuo Et ideo ſi mulier coniugata ad hoc
ſe ornat vt viro ſuo placeat hoc pōt fie/
ri abſq; peccato. ſic tamen ꝙ nō propter
cōſuetudinē aliarū mulierū cū q̇bus cō/
uerſatur. nec etiam ex affectu inordina/
to ꝓcedat talis ornatus. ſ; cum modera
tōe fieri debet. Sȝ mulieres q̄ viros nō
habent nec habere intendūt nō pñt abſ
q; peccato appetere cōplacere virorū aſ/
pectibus ad cōcupiſcendum. qꝛ hoc eſt
eis dare incenſiuū peccandi Et ſi q̇dem
hac intentōe ſe ornāt vt alios prouocēt
mortaliter peccant. Si aūt ex q̈dam le/
uitate ſeu etiam vanitate ꝓpter quādaȝ
iactāciam nec ſemꝑ eſt peccatum morta
le ſ; quādoq; veniale. Et eadem rō eſt
q̄ntum ad hoc de viris. hec ille. ¶ Se
cundo cum ſe ornant ex ſupbia ſcȝ extol/
lendo ſe ſuper alios hoīes ⁊ ꝯtemnēdo
alios q̇ nō habēt talē ornatū veſtiū. vñ
Innoceñ. de vilitate ꝯditōis humane.
Supbus aūt vt magnificus videat̄ ſa
tagit veſtiri duplicib⁹ indui mollib⁹ pre
cioſis ornari. Hoc patȝ quia heu multi
homines ex ſupbia ſe ornāt vt excedāt
alios in pulchritudine. vel ſaltem nō ex
cedant̄ ab alijs. vel ex amore vane lau/
dis ⁊ vane glorie. vt dicat̄ ꝙ ipi ſint pul
chri ⁊ honorabiles. Nō eſt veriſimile ꝙ
tales homines charitatem dei ⁊ proxi/
mi et proprie ſalutis habeant. quia ver
ba vane glorie chariora habent q̄ȝ fra/
tres ſuos. q̄ȝ deum. q̄ȝ propriam ſalutē
q̄ȝ etiam eternam gloriam. Tales em̄
multū contemnūt eternam gloriā qui ei
p̄ponūt laudem ⁊ glām hominū. Cha
rius em̄ habent vt pulchri dicant̄ q̄ȝ vt
cōſequantur regnum eternum. qꝛ Luce
xiiij. ḋr. Omis q̇ ſe exaltat humiliabit̄.
et oīs qui ſe humiliat exaltabit̄ ¶ Ter
tio ꝓpter nimiam complacentiaȝ ⁊ amo
rem ⁊ ſollicitudinē quam habent ad or
natum ⁊ pulchritudinem corꝑis. Tan
tus em̄ p̄t eſſe amor ille ⁊ tāta ꝯplacētia
ꝙ erit pcc̄m mortale ⁊ quaſi ydolatria:

vt q̄ñ amor ille amorē dei ſupat. hoc em̄ ab hoie colit̄ q̄d p̄ re ceter ꝫ diligit̄. Hoc bñ p̄tꝫ in illis q̄ oēm ſollicitudinē appo nūt q̄ño corpus ornare poſſint. ꝛ ſic tem pus ſuū conſumūt. Vñ Chriſ. in libro de ꝯpunctōe cordis. Nos tp̄s vite no/ ſtre ꝯſumimus expoliātes dñam id eſt animā diuerſis ꝟtutibus ꝛ adornātes ancillaꝫ. ſ. corpus varijs ornatibꝫ. Vñ etiā dicit Aug⁹ de verbis ap̄li ſermone xliij. Corpis hui⁹. i. exterioris hoīs or/ namēta quāto amplius appetunt̄ tāto erūt maiora hoīs interioris detrimenta quāto aūt minus appetuntur exteriora hoīs ornamēta: tanto magis pulchris morib⁹ homo interior adornat̄. Ergo poſtponēda eſt nimia cōplacētia veſtiū q2 ꝓpter hanc ſolā poſſet hō damnari. Vñ exemplū ſcribit Humbert⁹ de ſep tuplici timore. ꝙ fuit q̄dam nobilis do/ mina in frācia q̄ reputata fuit ſancta in diebus ſuis cū adhuc viueret. Que cū ſemel eēt rapta vidit quādam magnaꝫ comitiſſam que fuit ei familiaris. Et cū aīam eius demones traherent ad infer nū: ipa eiulādo clamabat: heu me miſe/ ram quia ſatis caſta fui ꝛ abſtinēs ꝛ ele/ moſynaria: nec ꝓ alia re damnor niſi ꝓ ornatu vario queꝫ nimium dilexi et in q̄ mihi ip̄i nimis cōplacui: ꝛ ſic cuꝫ tali or natu corporis mei ꝓximis meis occaſio malarū ꝯcupiſcentiarū fui. ꝛ ſepius mo nita tam in ſermonibꝫ q̄ꝫ in cōfeſſionibꝫ meis nō ceſſaui. Quia ꝓpter nobilitatē reputabā mihi talia licē. ꝛ ſic diſparuit.

¶ Quinqꝫ debent cohibere ſupbum ornatum. O

Ornatū corpis debent cohibere illa quinqꝫ. Primū dei ordina/ tio que vult vt in p̄ñti tp̄e inten/ datur reformatio aīarum. q2 ad hoc ſpe cialiter fuit p̄mus aduentus filij dei in mundū. In futuro vero vult vt fiat re/ formatio corp̄m. ꝛ ad hoc erit ſc̄ds ad/ uentus. Tūc em̄ reſurgent corpa ſcōꝝ et gl'am ſuā habebūt q̄ hic ſine gl'a fue/ rūt. ſed illa corpa que h̄ ſupbe fuerūt or/ nata: a xp̄o nō ornabunt̄. Bern̄. Cum dñs ad iudiciū venerit nō reformabit ni ſi q̄d humilitatis ꝛ abiectōis inuenerit. Vñ ap̄ls ad Philip. iij. Saluatorem expectamus q̄ reformabit corp⁹ humili tatis noſtre. ¶ Scōm eſt ꝙ ornat⁹ iſte tunc deficiet quando magis eſt nceeſſa/ rius: hoc eſt in morte hoīs cū deo debe/ at homo p̄ñtari ꝛ angelis ei⁹ cū itur⁹ ſit ad gl'am celeſtis regni Vñ Eza. iij. In die iſta auferet dñs ornamēta calceamē toꝝ ꝛ ānulos aureos ꝛ lunulas ꝛ torq̄s et monilia ꝛ armillas ꝛ mitras. Armil/ las vocat gloſa ornamēta brachioꝝ. nec ſolum deficiet ornatus gl'e: ſ ȝ etiaꝫ com/ mutabitur in ignominiā Et q̄ plus ha buit de gloria: plus habebit tunc de ig/ nominia. vñ Ozee. iiij. Gl'am eoꝝ in ig nominiā cōmutabo Et Eſaie. iij. Erit ꝓ ſuaui odore fetor: ꝛ ꝓ zona funicul⁹: ꝓ criſpanti crine caluiciū. ꝓ faſcia pecto rali cilicium. ¶ Tertiū eſt vanitas ipſi⁹ pulchritudinis. de qua pulchritudie le git̄ Prouer. vi. Fallax gl'a ꝛ vana ē pul chritudo: mulier timens deū ipa lauda bitur. Vana d̄r pulchritudo q2 cito va dit in nihilū: ꝓpter q̄d flori comparat̄. In Eſaia em̄ legit̄. oīs caro fenuꝫ. ꝛ oīs gl'a eius tanq̄ꝫ flos agri. Licet flo/ res ſint magne pulchritudinis: tamē ſa tis parū amat̄ pulchritudo illa. Ratio q2 cito ꝑtranſit. Sic parum amāda eēt pulchritudo corpis. q2 cito amittitur ad minus in morte. ¶ Quartum eſt ꝙ ipa pulchritudo talis freq̄nter maledicta ē Vñ Job. v. Vidi ſtultū firma radice. et maledixi pulchritudini ei⁹ ſtatī Ma ledicta eſt pulchritndo hoīs illius q̄ ꝓ ter pulchritudinē ſuam damnabit̄. Ex pediuiſſet em̄ hoī illi ꝙ fuiſſet leproſus vel naſo vel auribꝫ mutilatus q̄ꝫ eēt pul cher hic. Quintū eſt ꝙ pulchritudo illi us valde nociua eſt. q2 nocet ſibi ip̄i. no cet ꝓximis: deo ꝛ angelis. hoc patet añ ſup̄ eodē ca. M. Et hec dicta ſt̄ꝫ de ſu/

pbia interiori ꝛ exteriori in gñali.

¶ De filiab[us] ſuperbie. ꝛ pmo de iactantia.

Iactantia deteſtanda eſt. Primo qꝛ iactans ſe de bonis: gr̃az dei effundet. ꝛ opera bona perdet. Unde de. i. dr̃ Eccl. 20. Gratie aũt fatuorum effundent. De ſcd̃o dicit. Maximus in ſmone quodã. Non poſſum[us] ſimul, p vno eodemq̃ opere fauorẽ mũdi appetere ꝛ pmiũ celeſtis glie inde acquirere. Item greg[us]. in moralib[us]. O q̃ miſeri ſunt q̃ affectant laudes hoim. et ſemet ipſis diſſipãt ꝛ fruct[us] laborũ ſuorũ dũq̃ ſe oſtẽdere alienis oculis appetũt dãnant qd̃ agunt. Scd̃o. qꝛ talis fert teſtimoniũ de ſeipo. ĝ ad talem pt dici vere qd̃ iudei dixerunt ad chr̃m mẽdaciter. vt hr̃ Johis. 8. Tu de teipo teſtimonium phibes. teſtimoium tuum nõ eſt verum. In xpo cui hoc dicebat non habebat locum hoc dictũ quia veracit̃ potuit de ſeipo teſtimoniũ phibere Qꝛ ſeipm nouit plene qd̃ alij homies non poſſunt facere q̃ ſeipos plene ꝛ veracit̃ cognoſcãt. Unde hylari[us] dr̃. Soli do de ſe credendum eſt. quia ſe ſolus nouit Sed in alijs hominibus verũ eſt qd̃ dt apl̃s. ij. ad cor. x. Non q̃ ſeipm cõmẽdat, pbatus eſt. ſed quẽ de[us] cõmendat. Tertio qui ſe iactat idolũ ſeipm facit. ſeipm colens. ꝛ gl̃iam ſibi ipi attribuẽs. que deo principalit̃ attribuenda ẽ Unñ apl̃s. Soli deo honor ꝛ gl̃ia. pſ. Non nobis dñe non nobis. ſ3 noi tuo da gloriam. ¶ Querit̃ vtꝛ iactãtia ſit peccatũ mortale: Pro quo ſciendũ. q̃ ſeipm iactare ſiue laudare poteſt cõtingere octo modis. Primo mõ ꝑter bonã famaz: vt ſc3 homo poſſit ſeruare ſuã bonaz famã. ſic ſe ſamuel laudauit poſtq̃ ſenuit coram filijs iſrl̃. vt hr̃. i. Regũ. 12 dicẽs ad eos. Itaq̃ ꝯuerſat[us] ſum corã vobis ab adoleſcẽtia mea vſq̃ in hanc diẽ. Ecce pſto ſu3: loqmi d̃ me corã dño ꝛ corã xpo eius. vtꝛ bouẽ cuiuſq̃ tulerim aut aſinũ. ſi quẽpiã calũniat[us] ſu3. aut oppſſi aliquẽ. Si de manu cuiuſq̃ mun[us] accepi ꝛ cõtemnã illud hodie. reſtituamq̃ vobis. Et poſt ſubdit. Teſtis mihi eſt dñs q̃ nõ inuenietis in manu mea q̃cq̃ mali. Sic ſimili modo cũ quis inculpatus eſſ3 iniuſte vel etiã timeret inculpari iniuſte: in tali caſu poſſet ſeipm laudare ad conſeruãdam famam ſuã. qꝛ crudel̃ eſt qui negligit famã ſua3. immo hõ cũ inculpat̃ iniuſte: tenet̃ defendere ſuã bonam famã. ꝛ ſe excuſare ꝛ oñdere innocẽtiam ſuã. qꝛ dicit̃ Prouer. 22. Melius ẽ nomẽ bonũ q̃ diuitie mlt̃e Unñ Hu. de ſctõ victo. Non ſufficit nob[is] vita ſctã: niſi ſit ꝛ fama bona. Und̃ Aug[us]. Duo ſunt tibi neceſſaria. ſc3 cõſcientia ꝛ fama Cõſciẽtia ꝑter te. ꝛ fama ꝑpt̃ ꝓximũ ¶ Scd̃o poteſt quis ſe laudare de bonis ſuis propter ſubleuationẽ ſpei: ſic ſe laudauit ezechias. vt habet̃. Eſa: 38. vbi dicitur. Egrotauit ezechias vſq̃ ad mortem. ꝛ introijt ad eum eſaias ꝓpha ꝛ dixit ei. Hec dixit dñs deus Diſpone domui tue qꝛ morieris tu ꝛ non viues. ꝛ conuertit ezechias faciem ſuam ad parietẽ ꝛ adorabat dñm ꝛ dixit. Obſecro dñe memento queſo: quomodo ambulauerim corã te in v̾itate ꝛ in corde pfctõ ꝛ q̃ſ od bonũ eſt in oculis tuis feceri3. et fleuit ezechias fletu magno. ꝛ factu3 eſt v̾bũ dñi ad eſaiam ꝓphetã dicens Uade ꝛ dic ezechie. hec dicit domin[us]. Audiui oꝛone3 tuã ꝛ vidi lachꝛymas tuas ꝛ ecce ego adijciam ſup dies tuos. xv. annos. ꝛ de manu regis aſſyrioꝝ erua3 te. ꝛ ciuitatẽ iſtã. Sic ſimili mõ cum q̃s eſſet in maximis anxietatib[us] cõſtitutus ſiue etiã in agone mortis: ꝛ de deſperatione tẽptaret̃: tũc poſſet q̃s in tali caſu bõa opa ſua ad memoriã reducẽ ne deſperaret. Et cũ ecõuerſo homo d̃ elatõe ꝛ cõplacẽtia ſui ipius tẽptaret̃: tũc peccata ſua eẽnt reducẽda ſic ad memoriã. vt ſic humiliaret̃. Huic ſimile legit̃ d̃ ſancto anthonio. cui diabolus dixit. Cũ te ex

altaci elatõe mētꝫ deſidero. tūc tu te dep̄mis. Cū te dep̄mē volo tūc tu te exaltas. Sciēdū tñ ꝙ ī āguſtijs mortꝫ hō maxīe dꝫ hr̄e recurſū ad diuinā miſeatõez. Vñ Ambro. in hexamerō. De diuia miſeratõe tūc ſperandū ampliꝰ eſt: cum p̄ſidia humana defecerint. Vñ legiť de beato Bern. Qui in merito paſſionis xp̄i tñ confidebat. ꝙ cum in infirmitate eſſet. q̄ndoq; ſibi videreť ante tribunal domī ſe p̄ntari. Et qño ſathan multa ɔtra ip ſum diceret. Reſpōdit regnū celoꝝ du plici iure dñs meus obtinet. ſcꝫ heredi tate p̄ris. ⁊ merito paſſionis. Altero ip̄e contentus. alteꝝ mihi donat. Ad hoc inimicus cōfuſus diſceſſit. ¶ Tertio pōt q̄s ſe laudare ad gloriam dei ⁊ edificati onē p̄ximoꝝ. Sicut fecit ſanctus pau lus apl's. Vñ dr̄. i. Coꝝ. xi. Eſtimo me nihil minꝰ feciſſe a magnis apoſtolis. Item dicit in alio loco. Abundantius omib' illis laboraui. Itē iactat ſe d̄ his que paſſus eſt. Vñ dic. ij. Coꝝ. xi. In labore ⁊ erumna ⁊ vigilijs m'tis. In fri gore ⁊ nuditate in mortib' frequenter. a iudeiſ quinquies quadragenas vna mi nus accepi. Ter virgis ceſus ſuꝫ. ſemel lapidatus. ter naufragiū feci. ⁊ ſic d̄ ali is periculis q̄ ibi narrat in q̄b' fuit. Hec beatus paulꝰ de ſe narrat: vt eos ad to lerentiam ⁊ opatõem animaēt. Vñ dr̄ Corꝫ. eo ca. Suſtinetis inquit ſi q̄s in ſeruitutem vos redigit. ſi quis deuorat ſi quis in faciem vos cedit. Itē dicit ro manis ad roma. 12. Bn̄dicite p̄ſequen tibus vos. benedicite ⁊ nolite maledice re. Ergo tali intentiõe q̄n quis opa ſua manifeſte corā hominibus faceret. ⁊ q̄n q; de eiſdem opib' bonis ſe laudaret. vt deꝰ ex hoc honorificareť: ⁊ p̄ximus edi ficareť non peccaret. Vñ chriſtus dixit in euāge. Math. 5. Sic luceat lux v̄ra corā homibꝰ. vt vi. o. v. b. ⁊ glori. p. v̄. ⁊c̄. Vñ Gregꝰ. in moral'. Actio ſit in publi co. itētio tñ maneat ī occulto. ¶ Quarto modo cū q̄s ſe iactat p̄pter aliquē a ctum venialis peccati. Sicut quando q̄s laudari vult eo ꝙ venialiter in laude delectetur. Verbi gratia: vt cū q̄s ſe ia ctat de aliquo p̄uo quod nō eſt ɔtra ca ritatem dei neq; p̄ximi tali intentione: vt ſic bonus ſocius eſtimeť. ⁊ noieť. et h̄ eſt veniale peccatū. ¶ Quinto mō p̄pť lucrum tp̄ale ⁊ ex auaricia ſolent aliquī ſe laudaē vt mercatores aliq̄ qui ſeipos cōmēdāt. ⁊ ſic p̄ximos ſuos in emendo ⁊ vendēdo decipe intendūt. vel etiam vt aliq̄ hypocrite qui ſe commēdāt p̄pť lu crum. Sciendū ꝙ q̄n malus homo qui oſtēdit ſe bonū ⁊ non eſt: ⁊ ſic recipit ali quam elemoſynā cū tamē nō indiget: te netur reſtituere in foro cōſciētie pauperi bus. vel vt mechanici faciunt: qui vltra modū ſuos labores ⁊ ſua opa extollūt et cōmendant ⁊ labores ⁊ opa alioꝝ rep̄ hendūt ⁊ vituperāt. q̄ſi nihil valeant: q̄ uis etiā quādoq; meliora ſint. quod cō ſtat eſſe contra charitatem p̄ximi. Quia alijs facit qđ nō vellet ſibi fieri. ſcꝫ arteꝫ ⁊ opa alioꝝ vilipendendo. ⁊ tales graui ter peccāt. q2 hoc nō procedit ex charita te: ſed ex inuidia. Vñ d̄ Ariſ. ij. topicoꝝ Inuidus ē qui cōtriſtať d̄ p̄ſpitate bo noꝝ. Idē dicit. ij. Rheto. Siliis ſili in uidet. ſi in hoc quo ſil'es ſūt vnꝰ excedit aliū. vñ figulus odit figulū. Sexto cuꝫ quis ſe iactat in maleficijs ſuis. ⁊ tūc ta le eſt peccatū q̄le eſt illđ peccatū de quo ſe iactat. ſcꝫ mortale vel veniale. Verbi grā ſic cū q̄s ſe iactat de p̄catione mulie rū vel de tactu illicito. vel etiam de actu luxurie. vel etiā de ſup̄bia. vel cōplacen tia quā habuit ī chorīſando ⁊ ſic de ali is. Quia multū rep̄henſibile eſt et noci uū ſic ſe de peccatis iactare. Unde gre gorꝰ in moral'. Sūt nōnulli q̄ nūq; de flent qđ faciunt: ſed etiā laudare ⁊ defē dere nō deſiſtūt. Et nimiꝝ cū defēditur culpa geminať. Unde etiā dicit auctoritas. Dupl'r peccat q̄ ſe de crimīe iactat. Sciendū. ꝙ tam ille q̄ laudat alium in peccato mortali ip̄m in peccato ɔfortan

do q̄ʒ ille qui laudez q̄rit in tali peccato
ambo grauit̄ peccāt. Vn̄ aug⁹. ſup pſ̄
Duo ſūt genera pſecutoꝝ. ſ. vituperātiū
ꝛ adulātiū. Sed plus perſequit̄ lingua
adulatoris q̄ʒ manus pſequentis Idez
Adulātiū lingue ligāt hoīes in peccatꝫ
Delectāt em̄ ea facere in q̄bus nō ſoluz
metuit̄ reprehenſor: ſed etiā laudat̄ opa
tor. Sed heu iam impletur illud dictū
pſ̄. Laudat̄ peccator in deſiderijs ſuis
ꝛc̄. Quia ſupbia noīatur hōeſtas. aua/
ricia ꝓuidentia. aſtutia prudentia ꝛ ſic
de alijs. Sed q̄ ſic laudant̄ decipiunt̄.
Vnde eſa. 3. Populė meus qui te bea/
tum dicunt: ipi te decipiunt. Ergo nō
debemus nos iactanter laudare in ma/
licijs noſtris. nec gaudere de iniquitati/
bus noſtris. de quibus dolendum eſt.
nec ꝟelle honorari in his. in q̄b⁊ merito
deberemus verecūdari corā deo ꝛ omni
bus hominib⁊. Vnđ Bern̄. Quid eſt
magis ꝑuerſum q̄ʒ letari cū malefeceris
ꝛ in rebus peſſimis exultare. ¶ Septi
mo cum quis ſe falſe ꝛ mendacit̄ iactat
ſicut heu ſepius contingit ꝙ multi ſe ia/
ctant de his que nō ſunt vera. ꝛ ſic mē/
tiendo querūt vanaz gloriam. Tūc ſm̄
Hermānū de ſchilditz. Qn̄ verba tal̄
iactantie ſunt in materia falſa: tunc pōt
eſſe mortale peccatuz vl̄ veniale: ſicut ea
falſitas eſt de qua ſe iactat: vel mendaci
um de q̄ gloriā q̄rit in bonis opib⁊ ſuis.
¶ Octauo cū q̄s ſe iactat ꝛ laudē q̄rit in
ſuis opib⁊ bōis. Tūc ſ᷒ʒ her. đ ſchilditz
Qn̄ p talem iactātiā querit gl'iam quā
p̄fert honori diuino vel ſue ſaluti vel di/
lectioni ꝓximi tunc ſic eſt pcc̄m mortale
Sed tamen ſi quis ſe iactat de aliq̄bus
ꝛ in eis gl'iam querit. non tamen illā pre
fert honori diuīo vl̄ ſue ſaluti vel dilcōni
ꝓximi: etiā ſi inanem gloriā q̄rat. pt eē
veniale. Et đ hac materia loq̄tur etiaz
mgr̄ in cōpēdio theologice ꝟitat̄ʒ dicēs
Si laus q̄rit̄ p opa ꝟtutū. h̄ ē duplicit̄.
Qꝛ vl̄ appetit⁹ laudis ꝯiūgit̄ opi ꝟtutuz
tāq̄ʒ incidēs. ſicut ꝯtingit i cātu ꝛ p̄dica
tōe q̄n̄q̄ʒ. ꝛ tūc ē veniale Vl̄ laus ē finis
p̄ncipalit̄ p̄ſtitut⁹ opi ꝟtutꝫ ꝛ opanti. ita
ꝙ ibi ꝯſtituat finē vltimū. ꝛ ſic ē mortale
qꝛ tūc inhērēt ei vt fini vltīo: ꝗ aliq̄ poſſēt
dānari cū bōis opib⁊ ſuis. ſ. q̄ p̄rio ꝛ p̄n
cipalit̄ ꝛ finalit̄ ītēderēt laudē hūanam
quā p̄ponerēt đo ꝛ ꝓpe ſaluti. Exēplū ī
euāge. đ phariſeo. Lu. 18. q̄ decias de
dit. ꝛ duos dies ī hebdōada ieiunauit:
ꝛ tn̄ cū his ꝓmeruit īfernū qꝛ de his bo
nis opib⁊ ſe iactauit. ꝛ ī eiſdē vanā gl'az
q̄ſiuit. Sciēdū etꝫ ꝙ hō poſſet amittere
mercedē ſuā ſi ſe iactaēt đ bōis opib⁊ ſu
is. etꝫ ſi mortalit̄ n̄ peccaēt Hec ille. Er
go p̄icl'oſū ē: ꝛ malū valde aliquē ſe iacta
re ꝛ laudari velle ī bōis opib⁊ ſuis. Vn̄
Iſidor⁹ đ ſūmo bono. Qui h̄ de bono
laudari appetit ſpem pdit ꝛ gl'iaz merce
dis ī futuro n̄ recipiet. Itē Criſo. ſup
Matth̄. O inſipiēs q̄d tibi ꝓdeſt iſta
laudatio poſt mortē. ſi vbi erꝫ n̄ lauderꝫ.
Itē nō ſolū cauē debem⁹ ne bōa nr̄a ia
ctant̄ ꝓferam⁹ ſ᷒ʒ etiā prudent̄ cauere de
bem⁹. ne in elatōe mētis nos đ bōis no
ſtris iactem⁹. Vn̄ legit̄ exēplū. Quidā
frat̄ religioſus in q̄dā monaſterio erat.
q̄ ſepi⁹ exceſſit in ml'tiloq̄o. q̄ ſemel in p̄/
ſentia abbatꝫ ſui loq̄bat̄ de nō ſibi com/
miſſis. Cui abbas ſerioſe dixit Frat̄ ta
ce ꝛ vade ſ᷒ua ſilētiū tuū. In q̄b⁊ ꝟbis il/
le frat̄ cōpūct⁹ ē. ꝛ iuit ad cellam ſuaz et
amō tacuit: ꝙ n̄ loq̄bat̄ niſi int̄rogaret̄
In quo ſilentio ꝓfecit ab intra in mēte:
ꝙ deus ſibi reuelationes ſanctas mani
feſtauit. Fuit aūt heremita in ſilua non
longe a monaſterio Ad quē iuit abbas
ad ꝓcurā dū ſibi cuz ſacramento eucha/
riſtie. qꝛ infirmus erat heremita ille. ꝛ ſū
pſit abbas ſecū illū frēm qui ſic ſilētium
ſeruabat. Et cū irent in via: quidam la/
tro audiens nolam cū ſacramento: aſſo/
ciauit ſe eis ꝛ iuit cū eis ad domuz here/
mite. ꝛ māſit in ianua ſtans foris. qꝛ re/
putauit ſe indignū eſſe ꝙ intraret ad tā
ſanctū viꝝ. ꝛ qū heremita iā debebat ſu
mere ſacramētum: tūc dixit latro O de⁹

ſi talis eēm q̄lis tu es Et heremita hec
audiens in elatōe mētis dixit: hoc libē/
ter deberes velle. Tunc ille frater cepit
amare flē: ⁊ tōdebat pect⁹ ſuū. Sꝫ poſt
q̄ꝫ abbas ⁊ frater ille redierūt ad domū
tūc latro ſecut⁹ eſt eos a lōge. ⁊ dixit. O
deus ꝓpicius eſto mihi peccatoꝛi. ⁊ ſic in
tali feruenti contritione cucurrit p⁹ ab/
batē. ⁊ in tali veloci curſu cecidit tā gra/
uiter q̄ immediate moꝛtuus eſt: tūc fra
ter ille riſit in iubilatione coꝛdis ſui: tūc
abbas ammirabat̄ de illo fratre. Et p⁹
q̄ꝫ ad clauſtꝝ venerūt queſiuit ab eo. cur
fleuiſſet quando illum ſanctū hoīem vi
diſſet cōicare. ⁊ iam riſiſſꝫ cū illū latronē
in peccatis ſuis moꝛi cōſpexiſſet. Tunc
frater ille dixit abbati. Audiuiſti ne pa/
ter verba latronis: q̄ dixit. vtinaꝫ eſſem
tal' qual' tu es. ⁊ heremita in elatōe mē/
tis rn̄dit. h̄ libent̄ deberes velle: ⁊ ꝓpter
talē elatōeꝫ dānabit̄ ſi ſic moꝛiet̄. ḡ fleui
Sꝫ ille latro q̄ ſecut⁹ ē nos voluit ꝯfitēi
pcc̄a ſua. ⁊ ex tali feruēti ꝯtritōe moꝛtu⁹
eſt ⁊ de⁹ indulſit ſibi oīa pcc̄a ſua. et eſt
filius et heres regni celeſtis q꞉ contritio
ſua tanta fuit: q̄ deleuit penā ⁊ culpaꝫ.
ergo riſi iā ⁊ gauiſus ſum d̄ magna mi/
ſcd̄ia dei. Vn̄ d̄ Caſſiod̄. ſup illud. pſ̄.
Ad dn̄m cū tribularer. Dn̄s neſcit diſ/
ferre quē cōpūcto coꝛde ſibi ſenſerit ſup/
plicare. Itē greg⁹. i regiſtro. Illū queꝫ
cōſpicis delicta fletu delere. in cōſpectu
deitatis nō dubites miſericoꝛdiā conſe/
qui. Quia nullum peccatoꝛē reuerſū ſp/
nit qui peccatoꝛes redimere venit Ergo
ſumme cauēdū eſt ab elatōe mētis i bo
nis opib⁹. Vn̄ Bern̄. in tractatu d̄ ſep/
teꝫ donis. Multo meli⁹ eſt eſſe peccato
rem humilem. q̄ꝫ iuſtum arrogantem.
Quod a dn̄o apte oſtēdit̄ vbi publica/
nus ⁊ phariſeus in exemplū ducunt̄.

¶ De inobediētia. R

Inobedientia eſt ſecūda filia ſu/
perbie. ⁊ naſcit̄ ⁊ venit d̄ ſupbia
quod patet. q꞉ ſupbus nō vult
ſe inclinare ad obediendū ⁊ ad exequen
dum ſupioꝛis p̄ceptum ne in eo inferioꝛ
videat̄: Q꞉ āt inobediētia ē malū vitiū
⁊ deteſtandū. hoc patet ſm guil. lugd̄:
in ſūma vicioꝝ. Primo q꞉ illud vicium
multiplicit̄ ⁊ grauit̄ legit̄ punitū eē i ſa/
cra ſcp̄tura. Qd̄ pꝫ in p̄mis parentib⁹
qui ꝓpter illd̄ peccatū eiecti ſūt de para/
diſo. Si illi qui iaꝫ erāt in paradiſo eie/
cti ſunt d̄ paradiſo terreſtri ꝓpt̄ inobedi
entiā. q̄uo credūt ſe ingreſſuros paradi/
ſum celeſtem q̄ inobedientes ſūt Itē pu
nitū ē illud peccatū in vxoꝛe Loth. q̄ ꝓp
ter inobedientiā verſa eſt in ſtatuā ſalis
Gen̄. xix Itē punitum eſt illud peccatū
in ſaul. in hoc q̄ ꝓpter illud peccatū eie/
ctus eſt de regno. Vn̄. i. regū. iſ. Dixit
ſamuel ꝓpħa ad ſaul ꝓ eo q̄ abiecisti ſer
monē dn̄i: abiecit te dn̄s: ne ſis rex. Itē
ꝓpt̄ iobediētiā in tātā miſeriā poſiti ſu
m⁹ ⁊ ꝓpt̄ eā oēs moꝛti adiudicati ſum⁹.
Vn̄ greg⁹.. Ad h̄ hō in padiſo poſitus
erat vt ſic ſe ad ꝯditoꝛis ſui obediētiā vi
cul' charitatis aſtringēt. ⁊ ad celeſteꝫ pa
triā angeloꝝ q̄nq̄ꝫ ſine moꝛte carnis trā/
ſiret. Hic nāq̄ꝫ immoꝛtalis cōdidus fu/
it: vt ſi non peccaſſet: etiam moꝛi nō po/
tuiſſet. Itē ꝓpter inobedientiam huma
nū genus multiplices miſerias ſuſtinet
ſcꝫ famem. ſitim. frigus. ⁊ eſtus. ⁊ dolo/
res ⁊ infirmitates ⁊ tribulatōes. ⁊ ſic de
alijs q̄ oīa humanū genus non ſuſtinu
iſſet ſi deo obediens fuiſſet. Vn̄ grego/
rius. Ibi nulla aduerſitas: vbi nll'a do/
minat̄ iniq̄tas. Ergo oēs miſerie p̄ntis
vite quaſi quedā flagella ſūt: q̄bus dn̄s
inobediētiā hoīs punit. ⁊ ad obedienti/
am excitat. Unde inobedientes hoīes
durioꝛes aſinis ſunt. q꞉ illi flagellis ⁊ a
culeis obediūt. ¶ Secūdo poteſt vale/
re ad deteſtatōem huius peccati magni
tudo remedij quo indiguit illud pecca/
tum ad ſui curatōem. Opoꝛtuit ei vt fi
lius dei fieret obediēs vſq̄ꝫ ad moꝛtem:
vt peccatnm inobedientie ſanaret̄ Ber
nar. Ex cōſideratōe remedij: pericli no/
ſtri eſtimo q̄ntitatem. In veritate poti⁹

deberem⁹ timere inobedientiaȝ ꝗȝ mor/
tem exēplo filij dei. de quo Bern̄. dicit
Mementote frēs chriſtus ne ꝑderȝ obe/
dientiā ꝑdidit vitā. ¶ Tertio ſcȝ ad de/
teſtandaȝ inobediētiā poteſt valere hꝰ ꝙ
inobedientia reddit hoiem maledictuȝ
Vn̄ Deutro. 27. Maledict⁹ qui nō ꝑ/
manet in ſmonib⁹ legis huius. nec eos
opeꝑficit. Et Ecc̄i. 41. Ve vob viri i/
pij qui dereliquiſtis legem altiſſimi Et
ſi nati fueritis in maledictione naſcemī
⁊ ſi mortui fueritis ī maledictiōe erit ꝑs
veſtra. ps̄. Maledicti q̄ declinār a mā/
datis tuis. ¶ Quarto pōt valē ad dete
ſtationē huius peccati hoc ꝙ inobediē/
tes ſocij demonū ſūt. Inter oēs creatu/
ras non inueniuntur niſi due que non
obediunt deo. ſcȝ demones et mali ho/
mines Vnde Joh. 18. Habitent in ta
bernaculo eius ſocij eius. immo viden/
tur diabolo attinere inobediētes: ſicut
obediētes dn̄s reputat ſibi attinere. vn̄
Matthei. 12. Quicunqȝ fecerit volunta
tem patris mei qui in celis eſt: ipe meus
frater ⁊ ſoror ⁊ mater eſt. ¶ Ergo ſtudē
debemus obediētiam exēplo xp̄i qui di
cit. Joh. vi. Deſcēdi d celo. nō vt faciā
voluntatem meam: ſed voluntatē ei⁹ q̄
miſit me. ¶ Querit vtꝝ inobediētia ſit
peccatū mortale? Reſpōdeo ſm Tho.
ſcd̄a ſcd̄e. q. cv. ꝙ ſic. nā inobediētia cō
trariat charitati dei. q̄ exigit vt eius p̄/
ceptis obediat. In preceptis aūt diuis
ↄtinetur ꝙ ſuperiorib⁹ obediatur Vn̄
Roma. 13. Qui poteſtati reſiſtit dei or/
dinationi reſiſtit. Item contrariat dile/
ctioni ꝓximi inquantum ſuperiori ſub/
trahit obedientiam quaȝ ei debet. Sci
endū ꝙ Hermann⁹ de ſchilditȝ ſub ali
is v̄bis reſpōdit ad p̄dictam queſtioneȝ
dicens. Inobediētia eſt q̄dā repugnā/
tia ad voluntatem ſupioris vl' transgreſ
ſio ſtatuti dei vel prelati. Si ergo illa re
pugnantia quaȝ habet ſubiectus ad vo
luntatem ſuperioris: puta dei vel prela
ti ſit in his in quib⁹ ſubditus neceſſario
tenetur ſuperiori obtemporare. tunc vo
catur preuaricatio vel rebellio. ⁊ quādo
ſcienter ⁊ cū deliberatione fit eſt morta/
tale pcc̄m valde graue quaſi quedā ido
latria. Vnde dicit p̄mo regū. 15. Qua/
ſi pcc̄m ariolandi eſt repugnare. ⁊ quaſi
ſcel⁹ idolatrie nolle acquieſcē. Si tn̄ illa
repugnātia nō eſſet in his in q̄b⁹ ſubie/
ctus neceſſario hȝ obtēperare. vl' etiaȝ ſi
eſſet aīo indeliberato. vel ſi ꝓcederet ex
ꝓbabili ignorātia: poſſet eſſe qn̄qȝ veni
ale. qn̄qȝ ſine pcc̄o Verbi grā. Subdi/
tus qn̄ repugnaret p̄cepto p̄lati male p̄
cipiētꝫ vl' ſe opponēt male vite ſue eo mō
quo deberet corā ſuo ſupiori. Et ſic etiā
dicēdū videt de tranſgreſſione ſtatuti vl'
canonū vl' alicui⁹ regule vl' ſtatuti p̄lati:
ſi tale ſtatutū vl' mādatū teneat ſm ſim/
plicē iuſſionē: pt eē veniale pcc̄m niſi ta/
lis trāſgreſſio eſſȝ que ꝑ ſe mala eſſet. vl'
etiā indifferent' fieret ex ↄtemptu.

¶ De contentione. S

Contentōeȝ vitare debem⁹. Pri
mo q: eſt pcc̄m diabolicū. vn̄ d
Aug⁹. Nihil ſimili⁹ ē actib⁹ de
monū ꝗȝ litigare. vn̄ ſuum diaboli non
dei ſe oſtendit q̄ libenter litigat. ij. ad ti
mo. ij. Seruū āt dn̄i nō oportet litigaē
ꝫ manſuetū eſſe. Diſcordiā faciēs ⁊ cuȝ
ꝓximo litigās n̄ ſolū ē ſn⁹ diaboli ꝫ etꝫ fi
li⁹ diaboli. Vn̄ greg⁹. in paſto. Si dei
vocant filij q̄ pacē faciūt ꝓculdubio ſūt
filij ſathane q̄ eā ↄfūdūt. Sciēdū tn̄ ꝙ
ꝗȝuis cū omib⁹ hoibus debeam⁹ habē
pacē tamen ſpecialius cū quatuor gene
ribus hoim non eſt litigādū. Primo cuȝ
potentib⁹. vnde Ecc̄i. 8. Nō litiges cū
homine potente: ne forte incidas in ma
nibus eius. ⁊ cum hoie locuplete: ne for
te contra te conſtituat litem tibi. Mul/
tos em̄ ꝑdidit auꝝ ⁊ argentū. Scd̄o cū
homine linguato ſcȝ qui eſt multoꝝ ver
borum. Vnde Ecc̄i. 8. Non litiges cū
homine linguato neqȝ ſtruas in ignem
ipius ligna. Et cum homine iracundo
non facies rixam. Tertio cū vxoē ꝓpria

Ex quo eñ aliquis litem inceperit ha/
bere cum ꝓpria vxore: non habebit re/
quiē neq̃ in pñti. neq̃ in futuro. ꝓuer.
19. Tecta ꝑſtillātia ⁊ mulier litigioſa cō
parātur. Qui in domo perſtilante eſt:
qñ vult declinare ſtillicidiū in vno loco i/
uenit illud in alio: ita ꝙ non inuenit ibi
q̇etem: ſic vir ⁊ vxor quietem nō inueniūt
ex quo incipiunt eſſe litigioſi: ⁊ valde ma
le eſt eis. Primo quātum ad corpus. q̄z
uis eñ magnas diuitias habeāt tamē
ſunt triſtes: ⁊ cū gaudio nō pñt vti: q2 ſi
bi mutuo inuident. Unde ꝓuerbi. 17.
Melior eſt buccella panis ſicca cū gau
dio: q̄z plena domus victimis cū iurgio
Scđo quātum ad aīam. q2 tales ī mrī
monio diſcordātes multa peccata mor/
talia inter ſe committūt in periculuꝫ ani
marum ſuarum. ſcꝫ maledicendo. blaſ/
phemādo. ſe inuicem ꝑcutiēdo. ⁊ ſibi ip/
ſis malū optādo. Et hoc totū fit ex iſtin
ctu diaboli qui cū talib9 morat̄ Quia ſi
cut illi qui ſunt ſimul pacifici ⁊ ꝯcordes
hñt deum ſecum morātem. Vñ Mat
18. Ubi duo vel tres fuerint congrega/
ti in noīe meo: in medio eorum ego ſuꝫ.
ſic diſcordes hñt diabolum ſecum mo/
rātem: qui ad tales diſcordias eos inſti
gat. Quarto non eſt litigādum de re q̄
hoīeꝫ non moleſtat. Vnđ Eccī. xi. De
illa re que te non moleſtat ne certaueris.
Contra hoc faciunt qui oīa expediēvo
lunt. ⁊ tales ſibi ipīs faciunt īquietudīeꝫ
mentis ⁊ impedimentum ꝓfectus ſui.
Contētio ſ̄m Hermā. de ſchilditz ē im
pugnatio veritatis cū ꝯfidētia clamorꝭ.
⁊ vt ſic ſemꝑ eſt mortale peccatum. quia
repugnat veritati ⁊ paci q̄ eſt effect9 cha
ritatis: imo ſine qua charitas haberi ñ
poteſt. Quia ſ̄m Augꝭ. in libro paſto/
ral'. Superbia parit diſſentōem. chari/
tas vnitatem. Ex hoc eſt ꝙ cōtentioſus
per ſacros canones ꝓhibetur ordinari.
vt. xlvi. di. c. i. Quod non fieret: niſi con
tentio eſſet pccm mortale. Si tñ aliq̇s
impugnaret falſitatem. vl' defenderꝫ ve
ritatem cū inordinato clamore: poſſꝫ eē
veniale pccm: niſi forſitā eſſet tāta inor
dinatio ꝙ eſſet magnū de hoc ſcādaluꝫ
tunc qñq̃ etꝭ poſſet in hoc cōmitti pec/
catū mortale maxime qñ īpugnatio fal
ſitatis vel defenſio ṽitatis non ꝑtinet ad
conſeruatōem fidei vel veritatē vite. Si
aūt ꝑtineret ad aliquod iſtorū nō credo
ꝙ faciliter poſſet ex hoc q̇s incidere pec/
catum mortale.

De ipocriſi.

Hipocriſis eſt pccm valde dete/
ſtādū. Primo q2 hypocrita ē ſy
mea diaboli volens imitari fili/
os dei: ⁊ quod filij dei faciunt ad ſui de/
corem: ipē facit ad ſui iugulatōem. ſicut
de q̄dā ſymea refertur quā diues qui/
dam enutriebat. Iuxta quem in ꝓxio
quidā pauper ſutor preparauit calceos
Et q̄ndo incidit coreum ad calceos: tūc
ſymea ex oppoſito in domo ſui dñi obſ̄/
uabat eum. ⁊ q̄z cito ſurrexit. ⁊ cultelluꝫ
de manu poſuit: tā cito accurrit: ⁊ etiam
coreum ſibi preſcidit. volens facere ſicut
a ſutore vidit. Et ſic deſtruxit pauperꝭ
coreum. quod ille pauper diuiti ſepe cō/
queſtus fuit. queꝫ ipē non curauit Tūc
vna vice accepit ſutor nouaculuꝫ ad ma
nū. ⁊ raſit ſibi barbā ſub collo ſuo ⁊ gut/
ture. qđ cernēs ſymea etꝭ p9 receſſū ſuū
aduenit. ⁊ cultellū recepit: ⁊ ſic ſil'e ſibi fa
cere voluit. ⁊ ſic ſeipām occidit Sic hy/
pocrite faciunt ſibi ad ꝑniciē qđ boni ſi
bi faciūt ad ſaluteꝫ. Scđo pt valere ad
deteſtatōem hui9 peccati pena quā ſcri
ptura ipīs minat̄. Et vna pena ē ꝙ nū/
q̄z videbūt faciē dei niſi cōuertant̄. Vñ
Iob. 13. Non venit in conſpectu ei9 oīs
hypocrita. nec mirꝫ ꝙ deus nō ſit añ cō
ſpectū hypocrite. Oia ei opa ſua fac̄ vt
ab hoīb9 videat̄. hoc eſt vnū qđ multuꝫ
placet deo ꝙ homo cor ſuum ⁊ intētōeꝫ
ſuā ſepe erigat ad deū. Vñ ſup illđ pſ̄.
Firmabo ſuper te ocl'os meos đr gloſa
in perſona dñi. Non auferā oculos me/
os a te. q2 tu ſemper leuas oculos tuos

ad me: ¶ Tertio modo poſſunt valere
ad deteſtatōem huius pcc̄i maledictio/
nes multiplices quas domin⁹ ih̄s ſuꝑ
hypocritas ꝓtulit. Unde Math. xxiij
Ue vobis ſcribe ꝛ phariſei ꝛ hypocrite
qui clauditis regnū celoꝝ ante hoīes. nō
eīm intratis. nec introeūtes ſinitis intrar̄e
Item. Ue vobis ſcribe ꝛ phariſei ꝛ hy/
pocrite q̄ cōmeditis domos viduaꝝ in
orōne longa. Item. Ue vobis ſcribe et
phariſei ꝛ hypocrite q̄ ſimiles eſtꝭ ſepul
chris dealbatis. ꝛ ſic de alijs pluribꝰ ma
ledictionibꝰ que in euāgelijs inueniūtur
Sed quereres: q̄re dn̄s ita pſequebat̄
hypocritas. Rn̄deo ſm Guil. lugd. q̄
ideo: q2 ipi ſunt ꝓditoēs ſimulātes ſe eē
ex dei parte. ꝛ ſunt ex parte diaboli. vi/
dent̄ eīm amici ꝛ ſunt inimici: ꝛ ideo mul
tum poſſunt nocere eccl'ie dei. Unde he
retici per hypocriſim hoīes decipiunt.
Et antichriſtus qui caput erit maloꝝ
ꝑ hypocriſim hoīes decipiet.

¶ De ſpeciebꝰ hypocriſis.

Sequit̄ de ſpeciebꝰ hypocriſis. ꝛ
ſm guil. lugdu. pōt diſtingui in
tres ſpēs hypocriſis. Prima eſt
qn̄ aliquis corā hoībus ſimulat ſe obe/
dire deo: ꝛ in occulto nō timet deum of/
fendere. Et in illa prima ſpecie bonitas
tm̄ apparet in exteriorib' operibꝰ ¶ Se
cunda ſpēs eſt qn̄ in aperto ꝛ in occulto
bona opa facit. vt ſctūs ab hoīb⁹ vide/
atur. Et in illa ſpecie bonitas oſtendit̄ i
occultis ꝛ in apertis: ſed non in intentio
ne. Contra quod dicit Greg⁹. in moral'
Oīme bonum quod agimus per inten
tōem ſemꝑ ad celeſtia leuemus. ¶ Ter
tia ſpecies eſt cum aliq̄s minoꝛe3 hypo/
criſim relinquit: vt in maiori ꝛ ſubtiliori
ꝑmaneat. vt cum aliquis req̄ſit⁹ an ieiu
net. dicit deus ſcit. vt dicatur hypocri/
ta non eſſe. Et in iſta ſpecie non ꝑtendi/
tur bonitas intentōis. In pⁱma multū
occultat̄ diabolus. In ſcd̄a mag⁹. In
tertia maxime.

¶ Hypocriſis qn̄ eſt pcc̄m mortale.

Queritur quot modis hypocriſis
fit ꝛ qn̄ ſit mortale ꝛ quā do nō ē
Reſpōdeo q̄ hypocriſis fit mlt/
tis modis. Primo qn̄ quis oſtendit ſan
ctitatem. quā nec h3: nec hr̄e curat. ſ3 tā/
tum vt ſctūs reputetur. ſic ſm Thomā
ſcd̄a ſcd̄e. q. cxi. eſt pcc̄m mortale. q2 nl'
lus totaliter ꝓuatur ſctītate niſi per pec
catum mortale. Un̄ dr̄ Aug⁹. ſuꝑ pſ.
63. Simulata equitas non eſt eq̄tas: ſ3
duplex iniquitas Ex hoc p3 q̄ in hypo
criſi tali eſt duplex pcc̄m. ſc3 iniq̄tas. q2
occulte iniqui ꝛ mali ſunt. ꝛ falſitas: q2
fingunt ꝛ mentiunt̄ ſe eſſe ſctōs ꝛ non ſūt
Unde hiero. in epl'a. Duplicis pcc̄i re
us es nō hr̄e qd̄ crederis. ꝛ qd̄ nō habu
eris ſimulare. Un̄ etiā. 12. q. i. in caplo
Nolo. dr̄ q̄ l3 hypocrita viuat corꝑalit̄
mortu⁹ tn̄ eſt ſpūalit̄. Scd̄o ſi ſctītate3
oñdit. vt falſam doctrinā ſc3 hereſim ſe/
minare poſſit: tal' peccat mortalit̄ ꝛ facit
ꝯ deū ꝛ ꝯ ſalute3 ꝓximi. ꝛ tal' ſimulatio
ſctītatis eſt cōis hereticis. q2 heretici mlt
tn̄ ieiunāt: ꝛ genuflectiōes lōgas faciūt
vt ſic hoīes decipiāt: et ſuis falſis doctri
nis credāt. Tertio ſi oñdit ſctītatē ꝓpte
rea vt poſſit ſibi eccl'aſticā dignitatē ac/
q̄rere ad quā tn̄ indign⁹ eſt tal'. etiā ḡui/
ter deū offēdit Un̄ Bern. ſuꝑ Miſſus
ē. O frēs q̄tiēs hoīb' ꝑeſſe deſidero: to
tiēs deū meū offendo. ꝑire ꝯtēdo ꝛ ꝑe n̄
ſapio q̄ dei ſūt. Un̄ aug⁹. in li. de doc.
xp̄i. Cū hō ill' q̄ naturalit̄ ſūt ſibi pares
hoc eſt hoībus. dn̄ari affectat intolera/
bilis quidem ſuꝑbia eſt. Quarto: ſi oñ/
dit ſctītatem vt iniuſte acquirat quecun
q3 bona tꝑalia. in q̄bus finem conſtitu/
it. ſ3 ſm Her. de ſchilditz eſt peccatum
mortale Quod etiā ſic patet. q̄cūis tal'
nō q̄rit ſibi honorē ꝛ eccleſiaſticā digni/
tatē vt ambitioſi. nec q̄rit falſā doctrinā
ſeminare vt heretici. ſ3 tn̄ querit tꝑalem
ſubſtam congregare. ideo auar⁹ eſt ꝛ aua
ro nihil eſt ſceleſti⁹: Unde aug⁹. Aua/
rus anq̄ lucret̄: ſeipm ꝑdit. ꝛ anq̄ ali/
q̄d capiat capit̄. Unde etiā Chriſo. ſuꝑ

Matth. Qui pecunie ſuit ⁊ p̄ſentibꝫ cō
pedit᷑ ꝯſtringit̃ ⁊ futuris. ¶ Quinto ſi
quis oſtendit ſanctitatē fictā ⁊ in ipa fi/
ctōe delectat̃ cū alias nullū malū pretē/
dit. de quo dr̄ Ariſto. 3. ethi. ꝙ tal' ma/
gis videt̃ van⁹ ꝙ̄ malus. Tūc ſm her.
de ſchilditz p̄t eſſe pcc̄m veniale Sexto
ſi quis ſimulat ſanctitatē quā libent̃ ha
beret: credo ꝙ non peccet mortaliter:
Septimo: ſi quis ſimulat ſanctitatem
occultādo ſuū peccatum ne alij ſcanda/
lizent̃. ⁊ ſm tho. ſc̄da ſc̄de. p̄t fieri lauda
bilit̃: vt aliquis occultet pcc̄m ſuum: ne
alij ex hoc ſcandalizent̃. q2 ve hoī ꝑ quē
fit ſcandalū. Octauo cū quis ad hono/
rē dei ⁊ ꝓximoꝝ edificatōe3 ſimulat ſā
ctitatē. vt qñ aliq̄s bon⁹ religioſus ma/
iorē cōpoſitōem oñdit corā extraneis vt
ipi magis edificent̃: iſte nō peccat ꝫ me
retur. Unde Math. 5. Sic luceat lux
vr̄a corā hoibus: vt videāt opa vr̄a bo/
na ⁊ glo. ⁊c̄. ¶ De pertinacia. x

Pertinacia etiā eſt filia ſupbie d̄
qua videndū eſt qn̄o ſit peccatu3
mortale. Rn̄deo ſm richardu3
Q3 ptinacia nihil eſt niſi cū in nr̄a ſentē
tia ꝯ̄ ꝯſilia alioꝝ imprudent̃ ꝑſiſtimus.
Hoc āt ſm Her. de ſchilditz p̄t ꝯtingi
dupl'r. Primo in defenſionē pcc̄i vel er/
roris. ⁊ ſi talis error ſit pcc̄m mortale: ñ
eſt dubiū qn ptinacia hoc defendēs ſit
mortale pcc̄m Scd̄o ꝙ ſit ptinacia i vo
lendo alios vincere. q2 ſicut dicit Iſido/
r⁹. in li. 4. ethimo. ptinax d2 eo ꝙ i ꝓpo
ſito ſuo vſq3 ad victoriā ꝑſeueret. Unō
p3 ꝙ ptinacia ſp ē pcc̄m mortale ex gñe
ſuo. ꝫ ſentētia tñ in q̄ vincere vellet poſſ3
eſſe non mala vel vere ſimilis ⁊ tūc poſſ3
eē ſine pcc̄o mortali. Si em̄ bōa eſſ3 ſen
tētia vl' certa: tūc ñ eēt ptinacia: ꝫ ꝑſeue/
rātia. Si āt dubia ⁊ ſi nō falſa vl' veriſi/
milis: ꝯ̄ ſentētias tñ alioꝝ imprudent̃ ꝑ
ſiſtere in ea vicioſum eſt.

¶ De diſcordia. y

Diſcordia opponit̃ ꝯcordie que a
charitate cauſat̃. Diſcordia aūt
eſt pcc̄m in q̄ntū hmōi ꝯcordie ꝯtrariat̃
Pōt aūt ipa ꝯcordia tolli ꝑ diſcordiam
dupl'r. Uno mō ꝑ ſe ſc3 qñ ſcient̃ ⁊ ex i/
tentōe aliq̄s diſſentit a bono diuino vel
a bono ꝓximi in quo tenet̃ ꝯſentire. hoc
eſt pcc̄m mortale ex ſuo gñe ꝓpt̃ ꝯtrari/
etatē ad charitatē. Unū dr̄ Bern. Sicē
in pace fact⁹ eſt loc⁹ dñi: ſic in diſcordia
locū fieri diabolo manifeſtū eſt. Diabo/
lo āt nō fit loc⁹. niſi ꝑ mortale peccatu3
Alio mō ꝑ accñs p̄t tolli ꝯcordia Unō
cū intētio aliquoꝝ eſt ad aliqd̄ bonū qd̄
ꝑtinet ad honorē vl' ad vtilitatē ꝓximi.
⁊ in hoc fixi ſunt ꝙ vterq3 bñ intendit: ⁊
pñt ꝯcurrere plura media ad h̄ bonū ꝑ/
ſequendū. vt vn⁹ illoꝝ eſtimat h̄ mediu3
meli⁹. vel hāc viā. Ali⁹ āt aliud mediū
⁊ aliā viā. ⁊ tūc diſcordia eſt p̄ter intenti
onē ⁊ eſt ꝑ accñs. q2 ambo ad bonū finē
intendunt: ⁊ non eſt peccatum. quia
nō repugnat caritati. q2 diuerſitas opi/
nionū nō diſſoluit charitatem directe:
¶ Sciendū tñ ꝙ diſcordia qñq3 eſt de
pcc̄o vtri⁹ ipoꝝ q̄ diſcordāt cū alius vult
vere bonū cui alter ſcient̃ reſiſtit. et cum
hoc male intēdit. Qñq3 aūt ex pcc̄o vtri
uſq3: puta cū vterq3 diſſentit a bono al/
terius. ⁊ vterq3 inordinate diligit bonū
proprium.

¶ De p̄ſumptōe nouitatū. aa

Preſumptio nouitatū eſt etia3 fi
lia inanis gl'ie. ⁊ orit̃ ex ſupbia
q2 iſte q̇ vult honorē ab homibꝫ
inuenit modū nouū ⁊ ſingularē ⁊ raru3:
in quo hoies pñt mirari. Uerbi gratia
ſicut in cantādo. in chorizādo. in veſtitu
in ſupbe incedēdo. ⁊ ſic de alijs. ¶ Que
ritur vtrū p̄ſumptio nouitatu3 ſit pcc̄m
mortale? Rñdeo ſm Hermannum de
ſchilditz: ꝙ p̄ſumptio nouitatū p̄t eſſe i
indebita p̄ſumptōe ⁊ vſurpatōe aliq̄ꝝ
q̄ ſunt in veſtitu. vel in ornatu. vel ī cho/
rizando vel fraudem ꝓximo faciendo. ⁊
ſic de alijs. Et quādo talia aſcendūt ad
ꝑniciem. ⁊ ad malū exemplū ī moribus
bonis ſunt magna pcc̄a mortalia. Sic

qui inueniunt modos nouos incidendi
in veſtibus: tam viris ꝗ̄ feminis vnde
carnales concupiſcentie ad pc̄cā carna/
lia amplius ꝓuocentᷣ: ſicut ꝙ femine va
dāt nimis diſcooꝑte: ſicut vſ ad mam
millas. ⁊ viri vſ ad nates. ⁊ multa hu
iuſmodi ꝑ que multi grauiter ſolent pec
care. Sil'r in religione qui contra regu/
laꝫ ⁊ ſtatuta ſui ordinis inuenirent noui/
tates ad viuendū diſſolute. in habitu vl'
inceſſu. vl' nimis delicate ī victu. poſſēt
nonnunꝗ̄ peccare mortaliter. Et tanto
grauius quanto pluribꝫ ſcādalum per/
hiberent tales nouitates per eos inuen
te. ⁊ aperient viā liberius delinquendi
⁊ ſtatuta vel conſuetudines laudabiles
ſui ordīs trāſgrediendi. Si tn̄ aliq̇s pre
ſumat ſolū inuenire aliq̄s nouitates ex/
curioſitate q̄ ſcḋm ſe nō ſūt illicite vel ꝑni/
cioſe. licet preſumptuoſe ad hoc tendat.
vt huiuſmodi nouitates inueniat: nul/
las tamen vellet inuenire ſcḋm ſe illicitas
vel ſcḋm ſe ꝑnicioſas vel quouis mō ten/
dentes cōtra charitatē dei vl' ꝓximi. tūc
huiuſmōi ꝑſumptio poteſt eſſe peccatū
veniale. ⁊ qn̄ ſine peccato. Sciendū
ꝙ ſi vnus nouā virtuteꝫ poſſet inuenire
vel nouū laudabile exercitiū. vl' nouum
modū ſeruiendi deo vel benefaciendi: il/
le particeps oīm bonoꝝ illoꝝ fieret. que
fiūt ꝑ poſteros vſ ad nouiſſimū diem
Et poſt morteꝫ in glīa in celo augmēta
retur ſibi gaudiuꝫ accidentale ꝓpter bo
nū exemplū ⁊ laudabileꝫ doctrinā quā
reliq̇t in poſteros. Vnḋ Ceſari⁹ Quā
tis exemplū vere humilitatis ⁊ ꝑfecte ca
ritatis oſtēderis. cū tantis ⁊ ꝑ tāt eter/
na p̄mia poſſideb. Vn̄ et Ariſ. 5. eth.
Optim⁹ eſt ille q̇ non vtitur bonitate ad
ſe ſoluꝫ: ſꝫ etiā ad alios. Sic ecōuerſo. ſi
q̇s p̄bet proximis ſuis malū exempluꝫ:
vt ſi q̇s inuenit nouas ⁊ malas inuentio
nes vn̄ aliȷ̄ recipiūt occaſionē peccandi.
tūc talis erit particeps omniū malorum
q̄ fiunt ꝑ poſteros ⁊ ſua pena accidētal'
ſi ſic moritᷣ ſꝑ in inferno augmentabitur

quotq̇t eū in hoc peccato qḋ inuenit et
alios informauit ſecuti fuerūt: eorū oīm
reus erit. vn̄ Greg⁹. in mora. Tot mor
tibus q̇s dignus eſt q̇t exēpla prauita/
tis in poſteros reliq̇t. Et hec de filiabꝫ
inanis glorie dicta ſufficiant.

Quomodo ſuꝑbia occultat ſe ſub
ſpecie virtutum.

Superbia ſcḋm Hēricū de firma
ria qn̄ꝫ ſe ſub triplici ſpecie ꝟtu/
tum occultat bb Primo
ſub ſpē zeli: alioruꝫ dicta ⁊ facta temere
repħēdēdo. tales in ſe ꝯfidētes tāꝗ̄ iu/
ſti ceteros aſpnantᷣ more pharizei q̇ fac/
ta publicani redarguit. ⁊ ſeipm̄ falſe iu
dicauit. Quia tales ſic clamoroſe aliorū
facta repellētes ſepius hoc credūtᷣ agere
ex amore libere veritatis. cū tn̄ hoc reali
ter faciāt ex tumore ſuꝑbie ⁊ p̄ſumptio/
nis aſſerētes frequēti⁹ ſe ad hoc cogi ex
amore veri. cū ad hoc tn̄ cogantᷣ ſolo rā
core odȷ̄. ꝓpter hoc cuilibꝫ homini mul
tū eſt neceſſariū ꝙ iſtā occultatōem dili/
genter aduertat. Remediū ꝑ qḋ repħē
ſionē temerariā poteris euitare eſt ꝙ hō
zelū iuſticie habeat ſecū. ⁊ in omni facto
qḋ repħendēdū eſt in alio p̄mo ꝯſideret
an ad hoc teneatᷣ ⁊ moueatur ad hoc ex
charitate vel nō. Si ſic: cōſideret an ſeq̄
tur vtilitas quā intendit. ⁊ cū hoc inue/
nerit ſeruet modū correctionis fraterne
traditū a xp̄o Math. xviij. Si pecca/
uerit in te fratᷣ tuus ⁊c̄. Quia mod⁹ fra
terne correctōis cadit ſub p̄cepto vt ma
gni doctoēs dicūt Scḋo ſuꝑbia ſe oc
cultat ſub falſa ſpē ſpūalis ꝓfectus ꝓxi
mi. ⁊ frequēter euenit in illis q̇ ꝓ ſalute
alioꝝ aliq̄ bona opa in publico faciunt:
vn̄ ipſos laudari contingit. Qḋ euiden
ter beato Bernardo euenit q̇ ſcripſit de
ſe ꝙ quādo in ſua publica p̄dicatione
et doctrina ꝓ honore diuino ſinceritᷣ in/
choata quedā elatio ꝓprie ꝯplacentie ſe
immiſcuit quā ſtatim vt ꝑpendit virili/
ter repulit dicēs. ꝓpter te nō incepi nec
propter te dimittam Remediū ꝑ quod

elatõem ꝓprie complacentie euitare po/
teris ſm Aug. eſt. vt cu3 homo lauda/
tur de ſuis bonis actibus: de illa laude
non gaudeat ꝓpter ſe: puta ratione pro/
prie cõplacentie: ſʒ ſolum gaudeat de h
ꝓpter vtilitatem ex eiꝰ bonis ꝓximo ꝓ/
uenientẽ. Et ꝙ homo de ſeipõ ingemi/
ſcat ⁊ doleat: ⁊ ſibiipſi ꝺ hoc diſpliceat ꝙ
alijs placet ⁊ ab alijs laudat ⁊ ſtudeat
ꝙ ab illa laude expers pmaneat. ⁊ ꝙ tã lau
dẽ q̃ȝ opus qꝺ laudatur totalit̃ i deũ re
ferat. Bern. Quid mihi de victoria lau
dem aſcribo: cum mea virtute non triũ/
pho. Item diligent̃ debet inquirere in
ſeqñ ꝓximus bona facta ſua vituperat
an ipſe de hoc doleat ꝓpter peccatũ ꝓxi
mi ⁊ non ꝓpter ſeipm̃. Item an plꝰ dole
ret ſi aliquis magis iuſtus de factis ſu/
is melioribꝫ ampliꝰ vituparet. Et ſi hoc
inuenerit veriſimiliter eſtimare poteſt ꝙ
elatõem ꝓprie cõplacentie perfecte edo/
mauerit. Tertio ſupbia ſe occultat ſub
ſpecie humilitatis ⁊ ſingularis ſctitatis
Qꝺ ſm aug. maxime apparet in his q̃
de mũdi cõtemptu ⁊ de ſordidis veſtibꝫ
in ſeipſis gloriant. Et iſta exultatio ſup
bie tanto eſt periculoſior q̃nto ſb ſpẽ re
ligionis ⁊ ſctitatis decipit. vt dicit augꝰ
Et tales in ſeipſis qñq; de ſuis bonis a/
ctibꝫ intm̃ cõplacent ſibi ꝙ ex propria eo
rũ cõplacẽtia totaliter abſorbent. Vnꝺ
ſic ſibi placentes ꝺo multũ diſplicet. vt
dicit ſanctus augꝰ. Cuiꝰ exemplo quo/
dammõ ſile videt accidiſſe ſctõ ãthonio
Dũ ſibi quadã vice incidit ꝙ nullꝰ mo/
nachoꝝ tãto tpe in heremo ſicut ipſe ꝺo
ſeruiſſet. Ex quo etiã ſe exiſtimabat cete/
ris ſuperiorem. propter quẽ lapſum di/
uinitus ſtatim ſibi dictũ eſt: aliu3 eſſe in
heremo ſe meliorem. Inſinuans ſibi ꝺ
paulo primo heremita. quẽ accedẽ iuſſus
eſt. Cuius vitã cũ conteplatꝰ fuiſſet: ꝓ
nihilo amplius ſuã vitã eſtimabat. Re
mediũ ad expellendũ ſupbiam. q̃ ſe ſub
ſpecie humilitatis ⁊ ſanctitatis occultat
in hoc conſiſtit ꝙ homo cogitet ꝙ nihil
poteſt ex ſeipſo ſine gratia dei. ⁊ ꝙ nihil
eſtimet om̄e bonũ p eũ factum reſpectu
eius qꝺ facere debuiſſet: dicẽs ſe iuxta
doctrinã xpi ſeruũ inutilem ⁊ indignu3
Recogitet etiã ꝙ ex ſe nihil hꝫ niſi pctm̃
et ꝙ ſp timeat ſibi aliqꝺ deeſſe ꝺ his q̃ p
tinent ad nccitatẽ ⁊ ad augmentũ ſalu/
tis ſue. ⁊ quicũq; diligenter iſta recorda
ri voluerit: pculdubio oẽm ſupbiam a
corde ſuo eliminabit.

¶ Sex remedia ɔtra oẽm ſupbiã ce

Remedia generalr̃ ɔtra oẽm ſu/
pbiam ſunt ſex. Primũ eſt: cõſi/
deratio vite ſanctoꝝ pteritoꝝ
quoꝝ ɔparatõe omis pfectio noſtra im
pfectio videt. Cũ em̃ ɔſideramus hu/
militatem beate ꝟginis. auſteritatẽ bea
ti Johis bap. puritatẽ Johis euãgeli/
ſte. largitatẽ bti Martini. ⁊ ſic de alijs.
tũc videmus manifeſte ꝙ vita nr̃a ſit q̃
ſi nihil reſpectu ſanctoꝝ pcedẽtium. vñ
Gregꝰ. Qui vitã pcedentiũ ɔſpicit qꝺ
in ſe gemere debeat ſubtiliꝰ cognoſcit.
¶ Scõm remediũ eſt videre defectuo/
ſos hoies. ſ. hoies paupes. cecos. clau
dos. leproſos. ⁊ ſic de alijs. q2 q̃libet no
ſtrum quantũcũq; ſanus ⁊ fortꝰ: adhuc
põt fieri talis ſi deus pmitteret. hoc ſp co
gitandũ eſt nobis. vt ſic p talem ɔſidẽa
tõem humiliemur. ¶ Tertiũ remediu3
eſt ɔſideratio vilis ſeruitutis in q̃ homo
eſt ſi ipſe eſt ſupbus. q2 eſt ſeruꝰ diaboli.
Vñ Job. xli. Ipſe em̃ eſt rex ſup om̄es
filios ſupbie. Et ſicut q̃libet rex habꝫ re
gnare ſup ſuos ſubditos: ſic ⁊ diabolus
ſup ſupbos. Item ſicut humiles ſtʒ filij
dei: q̃ dabit eis regnũ p hereditate pat
na. Sicut dr̃ Lu. xij. Nolite timere pu
ſillus grex q2 cõplacuit patri veſtro da/
re vobis regnũ. Sic ⁊ ſupbi ſunt filij di
aboli q̃ dabit eis infernũ ⁊ eternũ ſuppli
cium. Vñ Aug. in epla. Quẽ ſupbũ
videris. filium eſſe diaboli nõ dubites.
¶ Quartũ eſt ɔſideratio vilitatis ꝓprij
corpis Primo qñ puer de vili materia
concipitur. ⁊ in vtero matris nutrit Se

cũdo:qñõ in pñti vita eſt homo vas ſter
corum. Vñ Michee.vi. Humiliatio
in medio tui eſt. Quod patz.qꝛ omĩa q̄
exeunt de corpe humano tam abhomi/
nabilia ſunt ꝙ generãt nauſeã ipſi hoĩ.
¶ Quintum eſt exemplum humilitatis
xpi.quia remediũ tumoris ẽ humilitas
xpi Erubeſcat homo eſſe ſupbus.quia
humilꝭ factꝰ eſt deꝰ. Intolerabilꝭ em̃ eſt
illa ſupbia ꝙ miles ſedeat ſup ſcamnuz
cũ rex ſedeat iuxta eũ ſup terram. Ber/
nardus Solus eſt magiſter vere humi
litatis xp̄s.qui ꝛ humilitatem ṽbo do/
cuit. Math.xi. Diſcite a me quia mitꝭ
ſum ꝛ humilis corde. Et inſup ope mõ/
ſtrauit ſe vſq₃ ad morte ẽ exprobratiſſimã
inclinãdo Et p hoc tantũ ſe humiliauit
quantũ ſe humiliare potuit.qꝛ cũ domi
naretꝭ angelis immortalibꝫ:dignatus ẽ
ſeruire mortalibꝫ.mori ꝓ mortalibus.ꝛ
etiã occidi pro mortalibus Augꝰ. Que
ſupbia ſanari põt.ſi humilitate dei non
ſanatur. ¶ Sextum remedium eſt con
ſideratio illius diſtricti iudicij:quod ſpe
cialꝭr erit ad humiliandum ſupbos.vbi
dñs abũdanter retribuet facientibꝫ ſup
biam. Eſaie.ij. Dies dñi ſup omnẽ ſu/
pbum ꝛ arrogãtem. Vñ Eſaie.xxviij.
Pedibꝫ conculcabitur corona ſuperbie
Et nõ ſolum ſupbus humiliabitꝭ in fu/
turo:ſed etiã quãdoq₃ humiliatꝭ in pñſen
ti vita. Unde legitur exemplũ.ꝙ q̇daz
aduocatus diues ꝛ potens ꝓpter nimi/
am ſupbiam noluit hoĩbus pauperibꝰ
loqui:q̇ iuſto dei iudicio poſtmodũ ĩfir/
matus dixit ſe eſſe cattũ.ꝛ ſic ſe ſub ſcã/
no locauit.vel ſe ſub lecto abſcõdit. Et
quãdo req̇ſitus fuit ab amicis vel cog/
natis ſuis. cur hoc faceret. Reſpondit
qꝛ cattus ſum.ꝛ ad moduz catti operoꝛ
Et quando monitus fuit ob ſalutẽ ani
me ſue de pceptione ſacramentorum.ſp
reſpõdit:cattus ſum. ꝛ ſic miſerabiliter
ſine omni contritiõe ꝛ confeſſione.ꝛ ſine
ſacramentis obijt.quia ſm dictũ chriſti
Qui ſe exaltat humiliabitur.

De inuidia.

SEcundo videndũ eſt de inui/
dia.que ſm Grego.ideo ex ſu
pbia naſcitur.qꝛ ſupbus inui
det ꝙ aliꝰ ſibi coequatꝭ. Et d̄
inuidia hic dicẽdo p̄mo ponemus ea q̄
poſſunt valere ad deteſtatõem huiꝰ pec
cati. Scd̃o qñ ſit pctm̃ veniale vel moꝛ
tale. Tertio tangemus aliq̇d de ſpecie
bus eius. Quarto qñõ ſe occultat ſub
triplici ſpẽ virtutũ. Quĩto remedia con
tra illud viciũ A ¶ Quantũ ad p̄/
mũ ſciendũ.ꝙ inuidia ſm Augꝰ.eſt do
loꝛ aliene felicitatis. Et d̄r ab inuidẽdo
qꝛ ſc₃ nõ põt videre bona alioꝝ. Johes
aũt damaſcenꝰ.li.ij.ca.xiiij.dicit. Om/
nis iuidia eſt triſticia de alienis bonis.
Ad deteſtatõnem vero huius vicij ſm
Guil.lugduneñ. p̄mo facit hoc. ꝙ hoc
viciũ eſt peccatũ in ſpm̃ſanctũ ſm vnaz
acceptõem.quia eſt contra bonitatẽ dei
que ſpũiſancto approp̄atur.ꝛ ſic oẽ pec/
catum quod ex certa malicia ꝓuenit.eſt
peccatum in ſpm̃ſanctum. Vñ inuidia
cum ſit ex certa malicia:peccatum eſt in
ſpm̃ſanctum. Sic ergo manifeſtũ eſt ꝙ
iuidia eſt valde magnũ peccatũ. ¶ Se
cũdo facit ad deteſtatiõem huius vicij
hoc ꝙ ip̄m eſt oppoſitum charitati Vñ
ſicut charitas excellentiſſima eſt ṽtutũ:
ſic iuidia peſſimũ viciũ erit. Peioꝛ em̃ ẽ
inuidia q̄₃ auaricia. Auarus em̃ etſi nõ
vult ꝯmunicare bona ſua.tamẽ vult ꝙ
alij ea cõmunicẽt. Inuidus ṽo nõ vult
ꝯmunicare bona ſua.nec vult ꝙ aliꝰ ea
cõmunicet.immo inuidus eſt peioꝛ om̃i
creatura.vñ Gregꝰ.ſup Geñ. Indiciũ
maxime diuine bonitatis eſt:ꝙ quelibꝫ
res cogitur dare ſeip̄am. Ab hac liber/
tate degenerat iuidus diuidens ſe a d̄o
et a creaturis.ſocians ſe diabolo qui bo
nis om̃ibus iuidet. ¶ Tertio facit ad
deteſtatõem huius pcti.ꝙ hoc viciũ pu
re ꝛ totum malum eſt. Alia em̃ pctã ha

hēnt bonū apparens qđ incitat hoiem. Vñ Aresto.iij.de aia. Appetibile ſemper mouet appetitū ſub ratione boni: ſiue hoc bonū ſit apparēs vel exiſtēs Sʒ inuidia habet doloreʒ ⁊ amaritudinem quā inuidi pponūt gaudijs celi. ⁊ quāto aliqđ pctm̄ habet minus incitamentū tāto eſt grauius. Verbi grā ſi ſenex fornicaꝛ ⁊ iuuenis ambo ſimplici fornicatōe: tūc ſenex grauius peccat. qꝛ min⁹ habet incitamentū. qꝛ ꝯplexio iuuenuʒ eſt calida ⁊ humida. ſenū aūt frigida et ſicca. vt dicit ꝯmentatoꝛ. vi. phiſicoꝛuʒ. ¶ Quarto facit ad deteſtatōem huius vicij hoc ꝙ iſtud viciū aſſimilaꝛ diabolo. vñ Sap.ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarū. Ad litteram diabol⁹ noſtros pmos parētes ideo ſeducere voluit. qꝛ inuidebat eis regnū celorum qđ ⁊ ipſe pdidit. Vñ adhuc ꝓpter eandē cauſam hoīes impugnat Itē hoc peccatū eſt ſignū per quod diabol⁹ ſuos diſcipulos cognoſcit. Vnde ſicut dicit dñs Johis.xiij. diſcipulꝛ ſuis. In hoc cognoſcent hoīes qꝛ mei eſtis diſcipuli: ſi dilectōem habueritis ad inuiceʒ Sic ecōtrario cognoſcunꝛ filij diaboli p inuidiam. Itē ſunt ſocij diaboli in lucro ⁊ in damno. qñ diabol⁹ lucraꝛ gaudent. ⁊ quaſi ipſius ſuū lucrū reputant et dicūt malū bonū: ⁊ bonuʒ malum. qꝛ dolent de bono hoīs ⁊ gaudent de malo hoīs. ideo ſunt maledicti a dō. vt habeꝛ Eſaie.v. Ve q̄ dicitis malū bonuʒ et bonū malū. ¶ Quinto facit ad deteſtatōem huius vicij hoc ꝙ inuidia ē valde damnoſa ſuo ꝓprio ſubiecto. id eſt ipſi hoī. qꝛ conſumit vires hoīs ſicut rubigo ferrū ⁊ vermis lignū in quo oriꝛ Vñ Hiero. O inuidia pmum mordax tui ipius. vñ etiā Iſido. Liuoꝛ alieni boni ſuū punit actoꝛē Itē aufert oēm pticipatōem totius eccīe totius boni Charitatiuis eīm oīa bona erūt cōmunia Vñ Greg⁹. Penſent inuidi quantū bonuʒ ſit charitas. q̄ aliena bona ſine laboꝛe facit eſſe noſtra Item pūat hoīem celo. qꝛ oībus bñ ibidem ſuccedit: de quo inuidus triſtareꝛ. vñ Seneca. Vtinā inuidi oculos haberēt in oībus ciuitatib⁹ vt de oībus felicitatibus torq̄renꝛ. nam q̄nta felicium ſunt gaudia tanti inuidorū ſunt gemitus. imo inuidi quādoq; libenter carēt aliquo bono ⁊ ſuſtinent aliquod malū: vt alius maius malū ſuſtineat. Exēplū legiꝛ ꝙ duo ſeruierūt cuidā regi quoꝝ vnus erat inuidus ⁊ alter auarus. ⁊ rex deliberauit eos remunerare tali modo. ꝙ q̄cquid vnus illoꝝ peteret tūc alter in duplo tantum haberet tūc inuidus petebat vt ſibi dexter ocul⁹ erueretꝛ: vt alij hoc in duplo fieret.

¶ Inuidia quot modis fiat: ⁊ quando ſit peccatum moꝛtale B

Sequiꝛ de inuidia q̄t modis fiat et qñ ſit peccatū moꝛtale. Pro q̄ ſciendū ꝙ inuidia multis modis fit. Primo modo qñ eſt motus primus veniēs ex natura. ſicut q̄dam naturalr ſunt inuidi. ⁊ hoc nullū eſt peccatū: cū nullo mō ſit in noſtra poteſtate. Vñ Aresto.iij.Ethi. Deſiderijs naturalib⁹ pauci peccāt. ergo talib⁹ pmis motib⁹ ſic naturaliter incidētib⁹ immediate ⁊ ſine moꝛa reſiſtendū eſt: tūc nō nocent. vñ Greg⁹. Tēptatio cui nō ꝯſentitur non eſt peccatū: ſʒ eſt materia exercēde virtutis. Scdō modo eſt doloꝛ alieni boni. Tūc ſm̄ Hermānū de ſchil. homo pt̄ triſtari de bono alteri⁹ nō ex eo ꝙ alius habet illud bonū: ſʒ ex eo ꝙ illud bonuʒ ſibi deficit qđ iſte habet. ⁊ hoc ꝓprie eſt zelus. vt dicit phs.ij. Retho. ⁊ nō inuidia. Vñ dicit iuidia ⁊ inuidere prauū ē et prauoꝝ. zelus aūt iuſtoꝝ eſt. Et ſi iſte zelus ſit circa bona ⁊ honeſta: laudabiꝛ eſt. ſi aūt circa bona tpalia pt̄ eē ſine peccatoꝛ etiā cū pctō ſm ꝙ ille appetit ad finē bonū vt inde elemoſynā ⁊ opa miſericoꝛdie faciat. vꝛ ad finē malū vt iñ ſupbiret ⁊ luxurioſe ⁊ crapuloſe viuerʒ. ⁊ ſic appetēt tpalia tūc eſſʒ pctm̄ Tertio mō

qñ q̃s dolet de bono alteri⁹ inq̃ntū ē ſu um vel alioꝝ hoīm bonoꝝ ⁊ cōitatis no cumentū: ⁊ hoc etiā nō eſt ꝓprie inuidia ⁊ pt eſſe ſine peccato. Vñ dt greg⁹. xxij li. moraliū. Si em̄ alicui bñ ⁊ ꝓſpe ſuc/ cederet in corpe ⁊ tpalib⁹: ⁊ eſſet eidē oc/ caſio peccandi: ⁊ in detrimentū aīe ſue. licite de hoc ali⁹ pt triſtari: qꝛ bona anīe ꝑponēda ſtꝫ bonis corpis. qꝛ ſūt dignio ra ⁊ meliora. Vñ ariſt. i. eth. Bona aīe ſtꝫ maxie bona. i. ſcie ⁊ ꝟtutes Itē bonū cōe ꝑponendū eſt ſingulari vt dicit ariſ. ij. ethic̄. Bonū cōe eſt diuini⁹ q̄ꝫ priua/ tum. Quarto quando quis triſtatur d̃ bonis alterius cum ille cui accidit h̄ bo/ num eſt eo indignus: qḋ non pōt cōtin/ gere virtuoſis: quia eo iṗo ꝙ aliquis h̄ꝫ talia iuſtus efficit̃ ⁊ dign⁹ eiſdem. h̄ eſſe dicitur de bonis fortuitis que poſſunt prouenire dignis ⁊ indignis. Sꝫ quia ſm̄ doctrinam fidei bona que ꝓueniūt indignis in his fortuitis. i. tpalib⁹ dei ꝓuidentia ⁊ iuſta diſpoſitione ꝓueniūt vel ad illoꝝ correctōem: vt per hec allici antur ad deum. vl̓ ad remunerationeꝫ ꝓ bonis q̄ hic faciūt. vl̓ ad maioreꝫ dā nationē. Ideo ſacra ſcp̄tura ⁊ ſancti do/ ctores talē triſticiā nō cōmēdāt. h̄ poti⁹ ꝓhibent. Quia debeo deo cōmittēr ex orare deū ꝓ eo vt ſibi grāꝫ det. vt ſic vta/ tur talib⁹ bonis tempalib⁹ ad ſaluteꝫ. ⁊ nō ad dānatōem. Quinto ſi dolet ſoluꝫ ꝓpter eminentiā alteri⁹: ⁊ talis mod⁹ ſi ſit indeliberatus: eſt pc̄cm̄ veniale: h̄ pa tet ex eo. qꝛ cū rōe fauet ⁊ optat ſibi om̄e bonū Ergo ſi dolet de bono alterius ex inuidentia deliberata de alteri⁹ excellē/ tia ꝓpter h̄ ꝙ ali⁹ excedit iṗm ī talib⁹ bo nis: ſcꝫ in ſapiētia. vel in reb⁹ tpalib⁹: ſi/ ue ī fauore hoīm ſiue qꝛ habꝫ ampliorē glām ⁊ excellētiā ē pc̄cm mortale. ⁊ in h̄ ē ꝓprie īuidia. ⁊ iſtḋ ſp ē malū. qꝛ dolꝫ d̃ q̄ gaudēdū ē: ſcꝫ d̃ bono ꝓximi. qꝛ ē con tra charitatē ꝓximi. qꝛ ſi diligo ꝓximuꝫ ſic debeo ⁊ teneo: tunc faueo ſibi q̄cq̄d deus ei fauet. ⁊ ad hoc quilibet tenet̃.

¶ Iſta aūt inuidia ꝓuenit primo ex ſupbia. vñ Aug⁹ de ꝟbis dn̄i. ſmōe liij. Vbicūqꝫ ſurrexerit ſupbia ſtatiꝫ erit ibi inuidia: nō poteſt ſupbus nō eſſe in/ uidus. Item ꝓuenit ex inordinata ↄcu piſcentia q̄ iṗe appetit illa bona tpalia ſi ue honores in q̄bus ille eū excedit. Vñ Greg⁹. in omel̄. Quicq̄d in mūdo ↄcu piſcimus: hoc ꝓculdubio ꝓximis īuide mus. Videt̃ em̄ ꝙ nobis deſit qḋ ali⁹ aſſeq̄tur. Item ꝓuenit qñqꝫ tal̓ delibe rata īuidia (de qua iā dictū eſt) ex certa malicia. puta cū ꝓpter deprauatōeꝫ ali/ q̄s nec amat bonū gratie ⁊ ꝟtutis in ſe/ iṗo: nec videre poteſt in alio. ⁊ hoc eſt in ſpm̄ ſcm̄ peccare. ⁊ hoc peccatum dꝛ in/ uidētia fraterne gratie

¶ De filiabus inuidie.

Sequtur de filiabus īuidie. ⁊ q̄uo ſint peccata mortalia vel non ¶ Circa qḋ ſciēdum. ꝙ ꝑ ma filia īuidie eſt odium. hoc ē velle ali cui malum ⁊ nolle bonū: hoc vtiqꝫ ma/ lū ⁊ ꝑuerſum eſt. qꝛ debeo omnibus bo nū velle. deus em̄ ex malis que permit/ tit fieri elegit bona. h̄ īuidia ⁊ odium ecō uerſo ex bono elegit malū: imo aliq̄ndo cupit ꝓ bono reddere malū. ⁊ ergo odi um tale directe opponit̃ charitati. iō ſm̄ genus ſuū eſt peccatū mortale. h̄ ꝓpter ī perfectōem actus poſſit eſſe veniale. ſcꝫ qñ eſt ſine deliberatōe. Odire tñ viciuꝫ et nō naturā hois nō eſt peccatū nec ꝓ/ prie dꝛ odium: h̄ potius amor ⁊ dilectio qꝛ ille q̄ odit malū alicuius ꝓprie diligit bonū ſuum. Et ſic ptꝫ q̄uo odiū ſm̄ ge/ nus ſuū eſt pc̄cm̄ mortale vel veniale. et qñ nō. Vñ de odio vicioꝝ ⁊ peccatorū dt pſ. Perfecto odio oderā illos. Caſ/ ſiodorus. Perfectuꝫ odiū eſt hoīes dili gere ⁊ eoꝝ vicia ſp abhorrere. Vñ etiaꝫ Hugo ſup Eccl̄. Perfectū odiū eſt q̄ cri mina odiunt̃ ⁊ nō hoīes ¶ Se cūda filia eſt ſuſurratio. vt ſuſurraē ⁊ diſ cordias ſeminare īter pacificos. vel ex ī uidia amicuꝫ vel amiciciam auferre ſiue

tollere. Unde dicit glo. Johis.i. Dif/
ferentia eſt inter ſuſurronem ꝛ detracto
rem. Suſurro inter amicos diſcordiaꝫ
ſeminat. detractor aūt aliorum bona ne
gat ꝛ minuit: vt pꝫ ſꝫ Hermannum de
ſchildiꝫ Suſurratio ē grauius q̄ꝫ ſit de
tractio. Aufert em̄ amicitiā q̄ p̄fert omi
bus bonis tp̄alibꝫ. qꝛ ſine amicis null⁹
poſſet viuere. vt dicit phs. 8. ethi. Ec/
cleſiaſtici. vi. dꝛ. Amico fideli nlla eſt cō
paratio. Qꝫ h̄ viciū deus multū odiat.
ex hoc patet ꝙ deus multū diligit pacē
Ideo venit de celo: vt paceꝫ faceret int̄
deū patrē ꝛ humanā naturā. Et qn̄ exi
uit d̄ mūdo ad patrē pacē ſuis diſcipul̄
relinquēs dixit Joh.14. Pacē meā re
linquo vobis. pacē meaꝫ do vobis. Et
poſt reſurrectionēꝫ apparuit diſcipul̄ di/
cens. pax vobis. ꝛ oſtendit eis manus ꝛ
pedes q̄ſi diceret. Attēdite q̄ꝫ chare pa
cē emi. q̄ſ eā diligenter ſeruate vt filij dei
eſſe poſitis. Matthei. ſ. Un̄ et̄ greg⁹.
in paſtoral̄. Si dei vocātur filij q̄ paceꝫ
faciūt: p̄culdubio ſathane ſūt filij q̄ con
fundūt. ergo quicūq̄ꝫ ex p̄poſito ꝛ ex inui
dia diſcordias ſeminat int̄ maritū ꝛ vx/
orem. ſiue inter alios homines cuiuſcun
q̄ꝫ conditionis: mortaliter totiens pec/
cat: ꝛ diabolo familiaris fit Un̄ Greḡ.
in paſto. Sicut nihil ē p̄cioſius deo vir
tute dilectionis. ita nihil ē deſiderabili⁹
diabolo extinctione charitatis Quiſq̄s
enim ſeminando iurgia dilectionē proxi
morum perimit hoſti dei familiari⁹ ſer/
uit. Item ſicut pax eſt via ꝛ dux ad vitaꝫ
eternā. ita diſcordia ad infernū Un̄ am
bro. ſup lucā. Pax eſt dux ad vitam et/
nam. Et ſic chriſt⁹ moraꝛ cū pacific̄. pſ̄
In pace factus ē locus ei⁹. ſic diabol⁹
cū litigioſis. Et ſicut pacifici in futuro
poſſidebūt regnū eternū vbi eterna pax
eſt: ſic litigioſi poſſidebūt infernū vbi eſt
eterna diſcordia inter demones ꝛ dam/
natos. Un̄ etiam aug⁹. de ci. dei. li. i9.
Non poterit ad hereditatem dn̄i p̄ueni
re quiſquis teſtamētū eius noluerit ob/
ſeruare. Exemplū: legitur ꝙ q̄dam vir
cū vxore ſua triginta annis vixit in tāta
pace ꝙ diabolus in his eos ſimul facere
diſcordes nō potuit. tūc acceſſit diabo/
lus ad quādam antiquā vetulā ꝛ p̄mi/
ſit ei duos nouos calceos ꝙ faceret diſ/
cordiā inter virū illū ꝛ vxoreꝫ eius. Qd̄
illa p̄miſit: ꝛ acceſſit ad virū dicēs ꝙ vx
or ſua vnū aliū haberet quē diligeret et
eū occidere vellet: niſi ſibi valde caute p̄
uideret. qd̄ idē vir p̄mitus credere nolu
it. Tūc poſtmodū acceſſit ad vxorē di/
cens ei ꝙ maritus vnā aliā amaret. ꝛ cū
de ſero ſimul comederēt in mēſa: vir vx/
orē toruo vultu reſpexit. ꝛ vxor econuer
ſo oſtēdit indignatōem erga virū. Tūc
vterq̄ꝫ cepit adhibere fidē vetule. Tūc
altera die acceſſit ad vxorē dans ei cōſi/
liū ꝙ magnū cultellū viri ſui ad aquā be
nedictā truderet in ecc̄ia. ꝛ de nocte ſub
cuſſino viri poneret ꝛ cū obdormire de/
ſup p̄mitteret: tūc eam reamaret. Et ea
dem die acceſſit ad virum dicēs ei ꝙ de
nocte vigilaret: al̄s eum vxor ſua interfi
ceret. ꝛ in ſignū huius cultellū ſuuꝫ ſub
cuſſino illa nocte inueniret. Quē cultel/
lum ip̄e ſub capite ſuo reperiēs arripuit
et vxorē p̄priam cum eo trāſfixit. Et di
abolus calceos quos vetule p̄miſit in
haſta ſuſpēdit ꝛ ei trās aquam porrexit
vbi ſtetit ꝛ pānos lauit dicēs. vereor ti/
bi appropinq̄re: ne me ſimilit̄ decipias
ſicut virū ꝛ vxorē decepiſti. Un̄ metri/
ſta. Femina demonio trib⁹ aſſibus eſt
mala peior ¶ Tertia filia inuidie ē gau
diuꝫ in aduerſis p̄ximi. ꝙ gaudes de h̄
ꝙ p̄ximo male ſuccedit. hoc vtiq̄ꝫ malū
eſt ꝛ p̄uerſum. Illa em̄ exultatio inuidi
eſt quaſi gaudiū freneticoꝝ: q̄ gaudent
de hoc vn̄ flendū eſt. immo eſt gaudiuꝫ
diabolicū: cū ſit de malo alterius. De h̄
gaudio loq̄tur Salomō Prouer. xvij.
Qui in ruina letaꝛ alterius: nō erit im/
punitus. Mirū eſt ꝙ inuidi gaudēt de
malo: cum tamen ipſi quantū ad natu/
ram ſunt boni. qꝛ om̄is creatura dei bo

na eſt. ergo deberet gaudere de bono et nō de malo. ꝫ hoc accidit q2 malicia eſt quodāmodo eis in naturā cōuerſa. ⁊ iō de malicia gaudent inuidi Inuidi vidētur peiores porcis. porcus em̄ porco q̄ occiditur compatit. ꝫ inuidi oppoſitum faciūt. ¶ Quarta filia eſt triſticia in ꝓſperis ꝓximi. ⁊ hoc vtiq3 malū eſt. ⁊ talis eſt infeliciſſimus hoīm. qđ pt3 ex hoc ꝙ inuidus excecat vbi deberet illuminari Job. v. Per diē incurrēt tenebras Gregori⁹. Mens inuidi cū de alieno bono affligit de radio lucis excecat. Inuidi adeo ſunt infelices ꝙ ipi amittunt q̄cq̄d alij lucrant. q2 ipſi de ſanitate alioꝝ infirmant. ⁊ de vita moriunt. Sicut deū diligentib⁹ oīa coopantur in bonū. ita ecōuerſo īuidis oīa coopantur in malū que audiūt vel vidēt. q2 ſi bona vl' ꝓſpa ptigāt tūc affligūt ꝓpterea. ſi aūt mala ⁊ triſtia tūc letant. ⁊ hoc ſp cedit eis in periculū. vñ Seneca. Utinā inuidi in omibus ciuitatibus aures ⁊ oculos haberent: vt de ſingulis ꝓſperitatib⁹ hominum torquerētur. ¶ Quinta filia inuidie eſt detractio. Qualiter āt detractio deteſtāda eſt. ⁊ quot modis fiat detractio. ⁊ de his q̄ libēter audiunt detractionem: hoc totum habetur in quinto precepto. P. ⁊. Q. B

SEquitur quarto videre quō inuidia occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutū. ¶ Primo ſub falſa ſpē zeli ⁊ rectitudinis. ⁊ hoc maxie cōtingit in illis q̄ ſe dicunt odire vicia hoīm. ⁊ cū ſe diligēter reſumerent inuenirēt ſe non odiſſe vicia ꝫ naturā. Et inde eſt ꝙ iſti etiā frequēter dicūt ſolū ſe rephendē vicia alioꝝ ex zelo rectitudinis. cū tamen hoc plerū ꝙ faciant ex fomite odij. q2 inuident alijs ex hoc ꝙ ſibi parificant vel ꝙ ipos excellant in his q̄bus ſingularit' appetūt apparere. Et iſta occultatio ꝑm Grego. eſt nimis piculoſa. q2 vt ipe dicit eſt difficil' ad cognoſcendū ⁊ etia3 ad repellendum. Nā vt ibidē dicit Greg⁹ xxxij. li. moral'. Error dū virtus credit difficile emendat. q2 ſepe dū homo credit ſe exercere ꝟtutis actum: exercet potius vicioſum. Et exinde vlterius ꝯtingit ꝙ homo quādoq3 ſuos ꝓprios defectus defendit ⁊ occultat ſub ſpē virtut; aut amoris aut exercitij ꝟtuoſi. Remediū cōtra pōt eſſe illud. Nam q̄ ſcire deſiderat an ipm hoīem vel potius ipſius viciū odiat. hoc ex eo ſcire poterit. ꝙ homo ſeipm ꝑſcrutetur ⁊ diligenter attendat. vtrū ſincero corde ⁊ dulciter ad illū afficiat cuius viciū ꝑſeqtur. Et ſi inuenit ꝙ illū hoīem dulci corde amplectit. ſignū eſt ꝙ ſolū ipſius viciū deteſtatur. vñ Grego. in moral'. Affect⁹ interne dilectoīs excludit amaritudinem odioſi liuoris. Si erga illū aliqua3 amaritudinem ſui cordis dephendit: nouerit ſe nō ipm viciū ꝫ naturā ſub ſpē virtutis deteſtari. Et huius innidie Greg⁹ triplex ſignū oſtendit. Primū eſt ꝙ facies hoīs ex eo palleſcit qū ipm cui inuidet intuet Scđm ꝙ oculos ſuos dep̄mit nec ipm delectabil'r valet ītueri. Tertiū ſignum ꝙ ſepe mēs hoīs ꝑ īuidiam tantū amaricatur ꝙ pre interna amaritudine dentes q̄dam ꝯpreſſione ſtrident. ⁊ mēbra exteriora frigeſcunt. Item ſcđm remedium ꝯtra hoc eſt ꝙ hō diſcretiōis oculo dulciter penſet ꝙ ꝓſperitas proximi ſui bona ſua in nullo diminuit. Et ideo ſibi ꝯgaudere debet de bonis ſibi diuinitus ꝯceſſis: nec de ipſis bonis liuoris aculeo ſauciari. Greg⁹. Diminutio liuoris eſt affectus interne dulcedinis Secūdo īuidia ſe occultat ſub falſa affectōe fraterne charitatis. et maxime apparet in illis qui ſunt ex ſpeciali affectu ad aliquas ꝑſonas vel ad ordinem aliquē inclinati. q2 moleſte ferunt ſi alijs ordinibus aliquid cōmodi prouenit aut honoris. Et iſti frequenter extenuant bonum quod relucet in perſonis aliorum ordinum ſiue in ꝯuerſatione ſiue in doctrina ſalutari. Quod exinde contingit

q̄ꝛ timent ꝙ vtilitati ꝛ ſtatui aliorum de
pereat. ad quos mag̃ inclinant̃ ex affe/
ctatõe ſingulari. Remediũ cõtra hoc ꝙ
hõ cõem amorẽ habeat ad oẽs bonos.
et diligenter fugiat amorẽ ſingularē ꝛ
ꝓuatum. ꝛ etiã oẽm acceptatõem perſo
narũ. ꝛ ꝑ ſuũ amorẽ ad nullũ ſe inclinet
niſi inquantũ hoc ad eternã beatitudi/
nem dirigere ꝛ iuuare poterit. q̄ꝛ ꝑ h̄ ex/
cludet oĩe odiũ qđ ſe occultare conſue/
uit ſub ſimulata ſpe ficte dilectõis frat̃/
ne. Tertio inuidia occultat ſe ſub ſpecie
falſi amoris ꝓtendẽtis ſalutẽ ꝓximi. qđ
apparet maxime in illis q̇ ſub ficta ſpe/
cie amoris humane ſalut̃ alijs inuidẽt
de bonis ſibi diuinitus ↄceſſis aſſeren/
tes ꝙ hoc ideo faciũt q̄ꝛ talia bona ſalu
ti eoꝝ nõ expediãt. ꝛ tñ nõ mouentur ex
amore ad hoc: ꝫ plus ex fomite odij vel
rancoris. Et iſta inuidia ſic expellit̃. ꝙ
homo ſinceriter deſideret ꝙ q̇libet ali⁹
poſſit vti bonis ſibi diuinit⁹ ↄceſſis ad
laudẽ dei ꝛ ꝓ ſue ſalutis augmẽto. ꝛ ſꝑ
ꝓſumere meliora de ꝓximo ꝙ̃ de ſeipo.

De ira

TErcio videndũ eſt de tercio vi/
cio capitali qđ eſt ira. que ſ̃m
Aug⁹. nihil eſt niſi vlciſcẽdi li
bido A ¶ Ad deteſtatio/
nẽ vero ire ꝓmo valere pñt ṽba ſacre ſcri
pture q̄ nobis diſſuadent illã. vñ Geñ.
xlv. Dixit ioſeph fratrib⁹ ſuis redeũtib⁹
ad patrẽ ſuũ. ne iraſcamini in via. Sic
ꝛ nos frẽs ſumus in via ad patrẽ noſtꝝ
celeſtẽ ſingul' diebus dietã vnā facim⁹
cũ ſumus in grã. ergo nõ debemus ira/
ſci. Vñ Eccl. vij. Neſis velox ad iraſcẽ
dum. vñ Jaco. i. Sit aũt oĩs hõ velox
ad audiẽdum: tard⁹ ad loq̄ndum ꝛ tar
dus ad iram. Scđo p̃t valẽ ad deteſta
tõem hui⁹ vicij. ſ. ire ſi oñdatur q̄ntũ ira
diſpliceat deo. Primo q̄ꝛ hoſpitiũ eius
multũ turbat Vñ ad Eph. iiij. Nolite
ↄtriſtare ſpm̃ſcm̃. Greg⁹. Dũ ira aīm

pulſat ſpũſcõ ſuam hereditatẽ turbat:
imo quãdoq̄ꝫ patrẽ ꝛ filiũ ꝛ ſpm̃ſcm̃ de
hoſpitio expellit. ꝛ diabolũ introducit.
ſicut in pace fact⁹ eſt locus dei: ſic in ira
dyaboli. Itẽ himaginẽ eius in templo
diſſipat: ꝛ diabolũ loco eius ponit Vñ
ſuꝑ illud Job. v. Virũ iuſtū interfecit
iracũdia. dicit glo. Mãſuetudo hima/
ginẽ dei in nobis ſeruat q̄ ſꝑ eſt tranq̇l/
la. ꝫ ira diſſipat q̄ multis ṽtutib⁹ ꝓuat:
Q̃ aũt multũ diſpliceat deo (cũ hima
go eius in hoĩe diſſipat̃) oſtendi poteſt
ꝑ hoc. dicit Aug⁹. ſuꝑ ps. In ciuitate
tua himaginē ipſoꝝ ad nihilũ rediges
Merito inq̇t himaginẽ ipoꝝ ad nihilũ
rediget deus in celeſti ciuitate. q̄ꝛ ipſi in
ſua terreſtri ciuitate himaginẽ ei⁹ ad ni/
hilũ redigerũt Et etiã ꝑ hoc ꝙ tãtũ pec
catũ reputaret̃ ſi aliq̇s himaginẽ cruci/
fixi in eccĩa diſſiparet ꝛ ydolũ alicui⁹ de
monis ꝓ ipſo poneret. Itẽ q̄ꝛ nullũ vi/
ciũ magis ↄtemnit deũ q̄ꝫ ira. hoc viciũ
apte ſe contra deũ erigit. Vñ Job. xv.
Cucurrit aduerſus eũ erecto collo Hõ
iratus ipm deũ cõtumelijs afficit: ꝛ niti
tur ſpuere in faciẽ eius Inſuꝑ iracũdus
aufert deo dominiũ ſuũ. ꝛ diabolũ facit
dñari ibi. ꝛ hoc fit dũ vindictã ſibi vſur
pat quã deus ſibi ſoli retinuit. Deut.
xxxij. Mea eſt vltio ꝛ ego retribuã Ter
tio valet ad deteſtatõem hui⁹ vicij ꝙ h̄
viciū valde placet diabolo. Primo q̄ꝛ
valde potens eſt ad impugnatõem ho
minũ ꝛ deſtructõē. q̄ꝛ ꝑ iram multũ do
minat̃ diabolus in hoĩe. Nõ eñ timet
hõ iratus facere qđ diabolus ꝓcipit ei.
quantũcũq̄ꝫ magnũ peccatũ ſit: nõ ꝑcit
vxori: nõ parcit filio. immo hõ iracũd⁹
deo ꝛ matri eius nõ ꝑcit: ꝛ ſanctis in ce/
lo q̇n eos afficiat ↄtumelijs. Itẽ placet
ira diabolo. q̄ꝛ hoc pccõ lucrat̃ diabol⁹
plures hoĩes. q̄ñ tortã domũ vel vnam
villã vel vnã patriã hõ iracũdus ꝓuo/
cat ad iracũdiam. vñ Prouer. xix. Ira/
cũdus ꝓuocat rixas. q aũt patiẽs ẽ mi
tigat ſuſcitatas. Vñ iracundus poteſt

dici filius diaboli ⁊ eiꝰ volūtatē nititur adiplere. Vñ Iohis. 8. Vos ex prē diabolo eſtis: ⁊ volūtatē eiꝰ vultis ꝑficere. voluntas aūt diaboli eſt vt iracūdꝰ h̄ viuat cū ſuis in diſcordia in mūdo ſic̄ ipſe viuit cū ſuis in inferno. ¶ Quarto valʒ ad deteſtatōem hoc ꝙ ira nocet ipi hoī multū. Primo nocet in corꝑe qđ debilitatur. vt pʒ qꝛ hō iracundꝰ erit pallidꝰ in facie. ⁊ qñq₃ trāſmutat̄ in toto corꝑe: ita ꝙ qñq₃ ꝑ duos vl̄ tres dies nūq₃ pt integraliter vires ſuas recuꝑare. Item minuit dies ⁊ vitam ipius homīs. Unde Ecc̄i. 30. Zelus ⁊ iracūdia minuūt dies hoc patet in cane ꝗ eſt aīal iracundū. et ideo breuis vite. Item excecat hominē in ratione. Unde catho. Ira impedit aīm: ne poſſit cernere verū. Ipſe eñ diabolꝰ ſilis eſt coruo qui veniēs ad cadauer ꝑmo currit ad oculū: Sic diabolꝰ vult hoīem ꝑmo ꝑ iram excecare. ſciēs ꝙ poſtea ꝑcipitare poſſit eum in foueā peccati ad voluntatē ſuam. Unde in vitaſpatrum dixit quidam ſenior. Quando operiunt̄ oculi aīalis tunc circuit ad molēdum: alioquin non ambulat ī circuitu₃ mole. Sic diabolus ſi operuerit oculos mētis ꝑ iracūdiā: ī om̄e peccatū hoīem poſtmodū leuiter ꝓiciet. vñ iracūdia eſt ianua oīm viciorū. Quinto valet ad deteſtatōem huiꝰ vicij h̄ ꝙ ira nocet aīe oia bona ei auferēdo ⁊ oia mala ei itroducēdo. Qui iraſcit̄ ꝓximo capꝰ tenet̄ a diabolo. ⁊ ſcire debʒ: ꝙ diabolꝰ mortē eiꝰ ſitit ſꝑ ⁊ affectat. Mira īſania iracūdoꝝ pʒ ex h̄ ꝙ nō h̄ūt niſi amaritudinē. ⁊ illā ꝑponūt dōr eiꝰ regno. qꝛ per iracūdiā ꝑdūt ſuas ꝓꝑas aīas Sic̄ pacientes ſeipoſ ſuāt: ſic impaciētes ſeipos ꝑdunt. Unde in euange. In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Unde etiam Salomon ꝓuer. 19. Qui īpatiēs eſt ſuſtinebit dānū. ſcʒ ñ ſolū corꝑis ſʒ etiā aīe. Vñ exēplū Legit̄ ꝙ ꝗdā virgo fuit ml̄tū caſta. ⁊ inſuꝑ habuit plura bona exercitia in ſe: ſʒ erat valde iracunda ⁊ impatiēs. Tūc āgelꝰ miſſus ad eā dixit. Impatiētia tua impedit ſalutem tuā. ⁊ mortificat oia bona oꝑa tua. ⁊ niſi te emēdaueris in futuro. eternalit̄ dānaberis. Que ex verbis angeli cōpūcta ſe emēdauit. ⁊ poſtmodū vitā in bono finiuit.

Em

¶ Ira octo mōis cōmittit̄.

Sequit̄ declaratio illiꝰ q̄ndo ira est bona ⁊ licita: ⁊ qñ peccatum veniale. ⁊ qñ peccatuʒ mortale. Pro quo ſciēdū ꝙ ira octo mōis fit. primo ſuꝑ peccatū ꝓꝑiū. ⁊ ſuꝑ pctm̄ ꝓximi ſcʒ ꝙ homo iraſcit̄ in h̄ ꝙ deꝰ offenditur ⁊ talis ira eſt bona ⁊ licita ⁊ laudabilis Vñ pſ̄. Iraſcimī ⁊ nolite peccare. Vñ Ecc̄i. 7. Melior eſt ira riſu: qꝛ ꝑ triſticiam vultus corrigit̄ ⁊ animꝰ delinquētis qꝛ ꝗlibet debet corrigere ⁊ amonē fratrē a dilcōe delinq̄ntes qꝛ ad h̄ tenet̄ ꝗlibet ſub ꝑcepto. Cōtra qđ faciūt adulatores ꝗ ridēt ⁊ laudāt mala ī ꝓxis: ꝗ ſtʒ ꝯ honorē dei ⁊ ſalutē aīaꝝ. Et tales faciūt ſe ꝑticipes oīm illoꝝ maloꝝ ꝗ in ꝓximis adulādo laudāt. Et tales adulatores ſūt precones diaboli. quia ligāt peccatores ⁊ malefactores in peccatis ſuis cū adulationibꝰ ſuis. ſicut precones mūdi ligāt malefactores tradēdo eos iudici. Vñ btūs augꝰ: Adulantium lingue ligant homīes in peccatis. delectat eñ ea facere in quibus nō ſolū non metuit̄ reprehēſor: ſed etiā laudatur oꝑator. ergo quilibet chriſtianꝰ vindicare debet īiurias dei. ⁊ proprias patiēter ſuſtinere exemplo chriſti qui ementes ⁊ vendentes eiecit de templo. qꝛ hoc fuit in iniuriam ſui patris celeſtis. ſed proprias iniurias ſibi a iudeis factas patienter ſuſtinuit. ⁊ tanq₃ agnus māſuetuſ obmutuit. Item exemplū habemus đ hoc ī moyſe ꝙ debemꝰ vindicare iniurias dei ꝗ ꝓpter idolatriam quā filij iſrael fecerūt cum vitulū cōflatilem adorauerūt: ⁊ circa eum choriſauerūt. occidit cū filijs leui de populo iſrael vigintitria milia hoīm ⁊ hoc eſt ſignum ꝙ ſunt filij dei qui non

poſſunt ſuſtinere iniuriam dei. Sed illi
nõ curant dei iniuriam qui in domibus
ſuis ꝑmittunt deum omnipotẽtẽ blaſ/
phemare: ⁊ luſores ludere. ⁊ potatores
inebriari. ⁊ fornicatores luxuriari. ⁊ ĩſu/
per chorizantes ꝑmittunt chorizare ⁊ ſic
de aliȷs. Et hoc ideo ꝑmittunt. quia lu
crum tp̄ale inde acquirunt. ⁊ tale lucruꝫ
deo ⁊ ꝓprie ſaluti ꝓponunt. ergo tales ĩ
hoc oſtendunt ſe eſſe filios diaboli. ⁊ nõ
dei. Quis em̄ fidelis filius poſſet ſuſtĩe
re equanimiter iniuriam ſui dilecti pr̄is
quin hoc ꝯtradiceret ⁊ impediret quan
tum poſſet. ſic ſimilr̄ eſt de deo et filiȷs
dei. ergo iraſci ſuper ꝓpria peccata ⁊ ali
ena peccata. ⁊ vindicare iniuriã dei. ⁊ ꝙ
ip̄e hõ non ꝓficit in bona vita ſicut cete/
ri homĩes. talis ira eſt bona ⁊ laudabil'
⁊ nullum peccatũ. Dicit em̄ Bonauen/
tura de ordine fratrum minoruꝫ. ꝙ affe/
ctus ire datus eſt homini: vt iraſcar̄ vi/
ciȷs ⁊ malis ſuggeſtionibus. ſic ꝙ nõ pa
tiatur ſe trahi in conſenſu peccati. et vt
vlciſcatur dei iniurias ⁊ trãſgreſſiões iu
ſticie. Sic legimus chr̄m iratum fuiſſe
phariſeis: ⁊ aliȷs non recte agentibꝫ Et
ſimiliter hoc idem legitur de aliȷs pluri/
bus ſanctis. ⁊ ſic hec ira vocatur zelꝰ iu/
ſticie. Scđo eſt quedam ira ſubita. ⁊ ſi/
ne ratione deliberationis que venialis ẽ
q⁊ ĩ aliq̄bꝫ hoībꝫ ignis ire cito accẽdir̄ et
cito remittir̄. ⁊ in aliq̄bꝫ tardius accẽdi/
tur ⁊ tardius extinguir̄ ⁊ illi peiores ſtꝫ
peioribus. vnde Augꝰ. Melior eſt q̄
ꝙ̄uis ira ſepe tẽptetur tamen feſtinat ꝙ
ſibi remittat ille: cui ſe feciſſe cognoſcit in
iuriam: ꝙ̄ qui tardius iraſcitur. ⁊ ad ve
niaꝫ petendam tardius inclinatur. Vñ
etiam Hiero. ſup ep̄l'am ad tituꝫ Neqꝫ
vero qui aliqñ iraſcitur iracundus eſt: ſꝫ
ille dicir̄ iracundus qui crebro hac paſ/
ſione ſupatur: Ergo ſi quis ex ſurreptio
ne cõmouebitur. ⁊ ꝙ̄cito ratio hoc ad/
uertit: tũc hoc expellat. ⁊ ſic ſolũ peccat
venialiter. Tertio cum quis iraſcitur: ⁊
in modico ſe vult vindicare ꝙ̄uis etiam
bene poſſꝫ ſe in magno vindicare tñ nol
let facere: tunc talis ira ⁊ cõmotio ꝓpt̄ ꝑ
uitatem vindicte poteſt ſolũ eſſe peccatũ
veniale: ſicut trahere pueꝝ per crines. et
ſic de aliȷs. ❡ Quarto cum quis iraſcir̄
in ſeip̄o: ⁊ impatiens efficir̄: ⁊ tamẽ ĩ nl'
lo vult illam iracundiã vindicare: nec ṽ/
bo nec facto. Et hoc idem quãdoqꝫ cõ/
tingit ex naturali cõmotione ꝙ homo ĩ
ſeip̄o cõmotus eſt. ⁊ tamen illam irã ñ
vult ꝓducere ad effectum. ⁊ ſic talis ira
etiam poteſt eſſe pcc̄m veniale. Itẽ Caſ
ſiodorus. Venialis ira eſt que non ducẽ
ad effectum. ❡ Quinto cuꝫ quis iraſci/
tur cum deliberatione ⁊ cum cõſenſu ra/
tionis: ⁊ in animo cogitat qñ̄o ſe poſſet
vindicare: licet hoc non oſtendat. ⁊ tal'
ira deliberata eſt peccatum mortale Et
talis ſic iraſcens: reus erit iudicio Vñ̄ nõ
Matthei. v. Om̄is qui iraſcitur fratri
ſuo reus erit iudicio. Talis enim ad iu/
dicium dei citabatur: ⁊ qualiter illud p̄/
ceptum. Diliges ꝓximum tuũ ſicut teip
ſum ſuauerit: requiretur. O qñ̄o tunc
reſpondebit iracũdus homo qui ſepius
⁊ frequẽter mala cogitauit aduerſus ꝓ/
ximum. ⁊ deliberato animo affectauit
vindictam ſuper ꝓximo. Et talis ꝙ̄diu
ſic ſtat in tali ira ⁊ rancore quaꝫ gerit in
corde contra ꝓximum: tunc ſemꝑ eſt in
ſtatu damnationis. Vnde ꝓpheta. In
tp̄e vindicte diſperdet te. Item alibi le
gitur ꝑ ꝓphãm. Eccĩ. 28. Qui vindica/
ri vult. a deo inueniet vindictam.
❡ Sexto quãdo ira non ſoluꝫ in corde
retinet̄: ſed etiam per ſigna exteriora oñ/
ditur. Signa autem huiuſmodi ſunt il
la. ſcꝫ nõ loqui: facieꝫ auertere a ꝓximo
vel eũ toruo vultu reſpicere: ⁊ qñ ei obui
are debet: tũc ad aliã plateam vadit vel
oculos inclinat: ne eũ reſpiciat ⁊ ſic đ ali
is: talis reus erit conſilio. Ergo dicitur
Math. v. Qui aũt dixerit fratri ſuo ra
cha. Racha ſꝫm Remigium eſt interie/
ctio indignantis. vt cũ diceretur a dolẽ
te heu. ⁊ a cadẽte hey Cõſiliũ aũt trinita

tis eſt ꝙ eadem menſura remetietur eis id eſt ſicut ipi proximis ſuis ſigna ire oñderunt: ſic chriſtus ꝛ beata virgo maria ꝛ omẽs ſancti ꝛ omẽs angeli oſtẽdẽt eis etiam ſigna ire ꝛ indignationis. Chriſtꝰ oſtẽdet eis iram ſuam: ꝙ nunꝗ̄ eum le/ te videbunt. ꝛ ꝙ nunꝗ̄ miſerabitur eoꝝ nec liberabit eos a penis: etiam ſi omẽs ſancti orarent pro eis: Hieremie. 7 Noli orare ꝑ populo hoc: nec aſſumas laudem pro eis. id eſt oratõem. quia nõ ex/ audiam te. Signum ire beate marie et ſanctorum eſt. ꝙ nunꝗ̄ aliquod ſuffra/ gium eis faciunt. Exemplum de diuite qui petiuit guttam aque: ꝛ non obtinuit Signum ire ſanctorum angeloruꝫ eſt ꝙ in iudicio exibunt angeli. ꝛ ſeperabũt malos de medio iuſtorum. ꝛ mittẽt eos in caminuꝫ ignis. ibi erit fletus ꝛ ſtridor dentium. ¶ Septimo quãdo ira nõ ſolum oſtenditur ſignis. ſed etiam exꝑmitur verbis malicioſis ꝛ vituperijs. ꝛ talꝭ erit reus gehenne ignis. Unde Math. 5. Qui aũt dixerit fratri ſuo fatue: reus erit gehenne ignis. Circa quod queritꝛ vtrum cõtumelia vel ꝯuitium ſit pecca/ catũ mortale. Reſpõdeo ſꝫ tho. ſcđa ſe. q. 72 Proprie per ſe vtrũꝗ̄ eſt peccatũ mortale nõ minus ꝗ̄ furtum vel rapina non eñ homo minus amat honorẽ ſuũ ꝗ̄ rem poſſeſſam. Ergo ſicut eſt pecca/ tum mortale furtũ vel rapinã cõmittere ſic ꝛ ꝓximo ꝯuitiũ dicẽ. Differt aũt contumelia a conuicio i hoc qꝛ per ꝟba contumelioſa repñ̄ſentatꝛ ꝓprie defectꝰ culpe. ſꝫ ꝑ ꝯuiciũ repñ̄ſentatꝛ gñalitꝛ q̇cũꝗ̄ defectꝰ ſiue culpe ſiue pene. Unde ſi q̇s alicui di/ cat iniurioſe eũ eſſe cecũ. ꝯuiciũ q̇dẽ dicꝭ ſꝫ nõ ꝯtumeliã. Si aũt dicat ꝙ ſit fur: ñ ſolũ ꝯuitiũ: ſꝫ etiã ꝯtumeliã infert. ſepe tñ vnũ ꝑ altero ponitꝛ. Iteꝫ q̄ritꝛ an liceat cauſa correctionis ꝯuitiũ dicere. Reſpõdeo ſm tho. ſcđa ſcđe. q. 72. Sicut licitũ eſt aliquẽ ꝟberare vꝉ in reb̾ dãnificare cauſa diſciplie: ſic etiaꝫ pt̄ aliq̇s alteri quem corrigere debet aliquod verbum conuitioſum dicere Et hoc modo dominus vocauit diſcipulos ſuos ſtultos. vt habetur Luc. vltimo dicens. O ſtulti ꝛ tardi ad credendũ. Et apl's ad Gal. iij. dicens. O inſenſati galathe. tamen ſicut dicit beatus Auguſtinus. Niſi ex magna neceſſitate obiurgatões ſunt adhibẽde in quib̾ nõ vt nob. ſꝫ vt dño ſuiatur inſiſtemꝰ. ꝗ̊ valde neceſſaria eſt diſcretio vt hõ moderate talib̾ ꝟbis vtatꝛ qꝛ poſſet eſſe tã graue ꝯuitiũ ꝙ ꝑ ꝟbuꝫ incaute ꝓlatũ auferret honorẽ eiꝰ contra quẽ ꝓferrẽtꝛ: ꝛ tũc poſſet hõ peccaẽ mortalitꝛ: etiã ſi nõ intẽderet dehonoratiõeꝫ alteriꝰ. Sicut ſi q̇s incaute alium ex ludo ꝑcutiens grauiter lederet ꝛ vulnera/ ret non excuſaretur a pc̄c̄o mortali. ſic ꝛ hic. Itẽ queritꝛ vtꝝ hõ cõtumelias ſibi illatas debeat ſuſtinere. Rñdeo ſm btm̄ Tho. vbi. ſ. ſicut in alijs iniurijs: ſic et in verbis ꝯtumelioſis tenemur hr̃e aĩm ꝑparatũ ad tolerãtiã ſi expediens fuẽit Quñꝗ̄ tñ oportet vt ꝯtumeliaꝫ repella/ mus ꝓpter duo. Primo q̇dem ꝓpter bonum eius q̇ ꝯtumeliã infert vt videlicet eiꝰ audaciã reꝑmamꝰ: vt d̾ cetero talia nõ attẽptet. Scđo ꝓptꝛ bonũ multoꝝ q̇ rũ ꝓfectꝰ ꝑ ꝯtumelias nobis illatas impeditꝛ. Sciendũ aũt ꝙ ſi ille erit reus gehenne ignis qui dicit fratri ſuo fatue cũ ꝯfundẽdo. q̇d tũc reꝰ erit ille q̇ d̾t ꝓximo ſuo fur. latro. neꝗ̄. adulter. ꝛ h̾ cum cla/ more: vt ab alijs audiatꝛ: ꝛ corã eis ſic cõfundatꝛ. Et iuſticia dei req̇rit h̾ ꝙ eadẽ mẽſura remetietꝛ eis: ſ. ꝙ d̾s obijciet eis pc̄c̄a ipoꝝ ꝯfundẽdo eos corã ſctis ꝛ angelꝭ eiꝰ. ſicut ipi ꝯfuderũt ꝓximos ſuos obijciendo eis peccata ꝛ defectus coruꝫ aĩo ꝯfundendi. Silr ꝛ maledici q̇ maledicũt ꝓximis. videlꝫ vxorib̾ ꝛ filijs ꝛ alijs hoibus incurrũt maledictõem etꝭ naꝫ de qua dicitꝛ Math. 25. Ite maledicti ĩ ignẽ eternũ. Octauo cũ hõ ex ira ꝓcedit ad factũ ꝯtra ꝓximũ. ſicut ꝑcutẽ. vulne/ rare vel occidere: vel minas imponere ꝯ deũ ꝛ iuſticiã. ꝛ hoc ẽ valde magnũ pec/

catũ. q2 occidere ꝓximuȝ: ⁊ effundẽ ſanguinem innocentẽ eſt vnum pcc̃m de q̃tuor peccatis clamantibꝫ ad celũ. Unde dixit dñs Geñ. 4. Uox ſanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra. maledicta terra que aperuit os ſuũ ⁊ ſuſcepit ſanguinẽ fratris tui. ſi terra ẽ maledicta que ſanguinẽ innocentẽ ſuſcepit. q̇d tũc de illo erit qui ſanguinẽ innocẽtẽ effundit ꝯtra deum ⁊ iuſticiã. ergo quicunqȝ ex vindicta ⁊ iracũdia ledit vel ꝑcutit ꝓximũ vel vulnerat: peccat mortalit̃ totiens quotiens. Circa qꝺ querit̃ vtꝝ vir ꝑcutiens vxorem ꝓpriã peccet mortalit̃. Reſpondeo ſi cauſa correptionis ⁊ moderate hoc fecerit non peccat mortaliter quia ſuperior habet corripe inferiorem. Sed vir eſt caput mulieris: ⁊ non econuerſo. Unde Geñ. 3. dixit dñs ad euã. Sub viri poteſtate eris: ⁊ ipe dñabitur tui. Si aũt ex vindicta ⁊ ira: ⁊ ſine cauſa eã ledit ⁊ ꝑcutit. peccat grauit̃ Hoc aũt aduertendũ eſt de illis qui cũ offenſi fuerint ab alijs ſiue in taberna. ſiue alias: ⁊ non pñt ſe vindicare in eis: tunc vindictã talẽ inferunt ſuis vxoribꝫ ſine cauſa. ⁊ in hoc grauiter deũ offendunt.

¶ Quot ſint filie ire. ⁊ quãdo peccata mortalia ſũt. D

SEquitur declarare: qũo filie ire ſint peccata mortalia Circa qꝺ ſciendũ ꝙ prima filia ẽ rixa. h̃ ẽ audax volũtas vindicãdi iniuriam ſuaȝ ⁊ ꝓcedẽs ad actũ vindicãdi. hoc eſt q̃n do nocet alteri ex ira: ⁊ h̃ ꝑ opa q̃rendo vltionẽ ⁊ impediẽdo bonũ alteriꝰ vbicũqȝ põt: ſiue iuſte ſiue iniuſte. Itẽ ſꝫ hermãnũ de ſchilditz. Rixa p̃t dici ex eo ꝙ eſt iniuſta vindicatio in ꝓximũ cũ nocumẽto corꝑali: qꝺ videt̃ eẽ ꝯtra iuſticiaȝ ⁊ pcc̃ȝ mortale. niſi nocumẽtũ ita parui momẽti eẽt ꝙ nõ eẽt dignũ noĩe ĩiuriarũ. miſtri ãt iudicꝫ vl̃ p̃tãtis publice aliquẽ debite capiẽdo vl̃ inuadẽdo nõ dicunt̃ ꝓprie rixari ſ̃ iuſticiã exeq̇. Silr̃ q̇ ſe defendit cũ moderamĩe inculpate tutele ſolo aĩo repellẽdi ⁊ euadendi iniuriã non aĩo iniuriandi etiã ſi aliũ ledat: cuȝ alias eiꝰ inuaſionẽ ſubterfugere nõ valȝ nõ peccat: niſi vl̃ iniuriã faciat. vl̃ moderamẽ inculpate tutele excedat. v̇bi gr̃a. iſte videbat̃ ſibi iniuriari ꝙ ꝑcuteret euȝ pugno vl̃ ꝑ vna v̇ga. ⁊ aliꝰ ecõtra extrahit gladiũ ⁊ ille int̃fecit inuadẽtẽ eũ cũ v̇ga: vl̃ alias g̃uit̃ vulnerat. Nota ſꝫm Her. ꝺ ſchil. Si q̇s h̃ꝫet iuſtã vl̃ legittimam cãm iraſcẽdi ꝓ ſe. ita tñ ꝙ motꝰ ire eẽt nimis inordĩatꝰ ⁊ nimis vehemẽs interiꝰ ⁊ exteriꝰ tũc credo ſi ꝓcedat ex habitu vicioſo: ſ. ex ſuꝑbia vl̃ inuidia vl̃ ira ⁊ inhabituata voluntate: vbi habitꝰ ⁊ p̄ncipia ex quibꝫ tal̃ motꝰ ꝓcedit ſũt pcc̃a mortalia. Credo etiã: ꝙ illa inordinatio ire ſit pcc̃m mortale. q2 refert̃ in eundẽ fontem vicij vñ ꝓcedit. Uel ſi nõ ꝓcedat ex habitu vicioſo: ſ̃ ex hoc graue ſcãdaluȝ ꝯcitet̃. puta ꝙ ille cõtra queȝ iraſcit̃ modo inordĩato. vel alij audiẽtes aut vidẽtes ad pcc̃a mortalia impellant̃ ꝑ hoc ꝙ motꝰ huiꝰ ire tã inordinatꝰ ẽ. q̇ alias ad dicta pcc̃a nõ mouerent̃. pcc̃m mortale credo ĩ dicto mõ cõmitti. Si tñ tal̃ motus inordinatꝰ nõ ꝓcederet ex habitu vicioſo. nec graue ſcãdalũ gñareȝ. ſed ex naturali cõplexione iraſcẽtis ꝓueniret. qui forte multũ eẽt colericꝰ vl̃ debil̃. vl̃ infirmus. poſſet eſſe pcc̃m veniale: niſi tunc debilitas vl̃ motꝰ colere inordinatã acceſſionẽ ire cauſans ex culpa mortali ꝓueniret. puta ex nimia ebrietate vl̃ gula vl̃ aliq̊ hmõi. Uel ipe motꝰ inordĩatus ire ĩtm̃ iraſcẽtẽ inflãmaẽt ꝙ a charitate dei vl̃ ꝓxĩ excideret. ¶ Scꝺa filia eſt timor mẽtis. h̃ ẽ volũtas vĩdicãdi fugiẽs aduerſitateȝ ꝓpt̃ eſtimatas inimicitias: ſic ꝙ cogitat ⁊ imaginat̃ qũo poſſit alij nocere: ⁊ eũ vincere. ¶ Tercia filia eſt indignatio ⁊ ẽ volũtas ſe vindicãs ꝑ ſignũ moleſtie. qꝺ exterius oſtenditur. ſic ꝙ ex ira aliũ ꝑuipendo in corde ⁊ ꝓ nihilo reputo. ⁊ ꝙ me tã dignũ reputo: ꝙ meito nõ deberet mihi talia facere. Et hoc ex

ira ꝑuenit: ⁊ eſt vtiqꝫ ꝑuerſum. Sciēdū tñ ꝙ ſm Hermannū de ſchil. qñ timor mentis et indignatio tm̄ fiunt ex impe / tu naturali colericevel melācolice cōple / xionis ⁊ non ꝓcedunt vlterius ad extra poſſunt eſſe pccā venialia. Sed ſi ꝓce / dunt ex vicioſo habitu ſuperbie vł alte / rius peccati mortalis vł alias graue ſcā dalum generaretur poſſunt eſſe pecca / ta mortalia: E ¶ Quarta eſt cōtu melia que eſt volūtas vindicans ſe ꝑ ex / probratōem maloꝝ ꝙ ſcꝫ homo impo / nit alteri ſcādalum ⁊ malum vt poſſit ſe vindicare: ⁊ imponit alteri aliqñ falſum quod vtiqꝫ graue ē. Quia pccm nō di / mittitur: niſi ſic fama ablata reſtituatur Sciēdum etiā ſm hermānum de ſchil ditz. ſi ille q̄ aliū ꝯtumelia afficit vł con uitiaꝛ ꝓfert talia ꝯuitia. ⁊ facit illu loꝛta facta. q̄ ſꝫ ſe ſūt iniurioſa aīm ꝓximi cō / citātia ex eo ꝙ famā vel honorē auferūt pccm mortale eſt contumelia tał. ⁊ mul to grauius q̄ꝫ furtū vel rapina Si autē facta vel verba talia ſm ſe nō ſūt vicioſa nec iniurioſa: ⁊ fiant ex leuitate aī. vł ex ioco: tūc pñt eſſe pccā venialia. niſi tunc ex leuitate aī vel ioco ita grauis ꝯtume lia fieret ꝙ hoīs honorē totalit̄ auferret ſicut em̄ q̄ ex leuitate animi hoīem gra / uiter verberaret vel lederet in corꝑe mor taliter peccaēt: ita nō eſt dubiū qñ ꝗuit aīm hoīs ꝯturbās honorē eius vł famā ex leuitate animi auferēdo mortalit̄ pec caret. Ad cōtumeliā ergo reducūꝛ ma / ledictio ꝓximi. deriſio: ⁊ oīs cōminatio ⁊ vilipēſio v̄boꝝ vł factoꝝ. ¶ Quinta fi lia eſt clamor. que eſt voluntas ſe vindi cās exaltādo vocem per vituperium ad aliorū aures ꝑueniens. Clamāt em̄ iſti iracundi ⁊ furibūdi ex nimia ira: volen / tes ꝑ hoc confundere ꝓximū: quod gra ue eſt ⁊ ſcādoloſum ꝙ homo honeſt⁹ de bet ſe ſic dehoneſtare. ⁊ honorem dimi / nuere. Sciendū tamē ſm Hermānum de ſchilditz ꝙ quidam ex natura ſūt cla moroſi. ⁊ hoꝝ clamor poſſet qñqꝫ eē ve / nialis Si tamē ex vicioſo habitu pecca ti mortalis ꝓcederet vel grauem occaſi / onem peccati tribueret vel p̄beret talis clamor. vł graue ſcandalū vel atrocē in iuriam terroris vel vituꝑatōis. nulli du bium qñ eſſet peccatum mortale: multo magꝫ q̄ꝫ ſi diceret fratri ſuo ſine cauſa ra cha F ¶ Sexta filia ē blaſphemia q̄ eſt volūtas ſe vindicans ꝑ opprobriū deo vel ſanctꝫ illatū. Blaſphemare eſt deo attribuere qđ ſibi nō eſt ꝓpꝛium. vł cū ab eo remouetur quod eſt ſibi ꝓpꝛiuꝫ Sciēdum ſm Hermānū de ſchilditz: Blaſphemia eſt grauiſſimum peccatū mortale. qꝛ maxime charitati diuine cō trariaꝛ: imo videꝛ ponere quoddā odi / um dei. nec excuſaꝛ aliq̄s ꝙ blaſphemi / am ꝯmittit abſqꝫ deliberatiōe ⁊ ſubita ira. ſicut nec aliq̄s excuſareꝛ a pctō mor tali ſi ex ſubito motu ire añ plenam deli beratōem hoīem iterficeret. niſi tunc ho mo ita ſubito in v̄ba ꝓrūperet: ꝙ nō per pēderet aliquo mō ꝙ eēnt v̄ba blaſphe mie añq̄ꝫ ea ꝓtuliſſet. tunc pt̄ eſſe pecca tū veniale. Ubi etiā aduertendū eſt ꝙ blaſphemia pt̄ ꝯmitti nō ſolū v̄bo: ſꝫ eti am facto. Nullus em̄ dubitet quī ille q̄ plenum ꝯſenſum habet intriſecus de v̄ bis vel factꝫ blaſphemie ꝯtra dei reue / rentiam intentādis tam blaſphemet in corde. Nec dubiū eſſe poteſt qñ ſicut il / le q̄ blaſphemat verb̄ diuine reuerentie derogat: verba mala in deum iaculādo vel turpia iuramēta in derogatōem di / uini honoris aſſumēdo: ſic ⁊ multo ma / gis blaſphemaret q̄ niteretꝛ prauis ⁊ ſe / uis factis diuinā reuerētiam īpugnare Sicut de q̄dā ribaldo dr̄. q̄ cū turbat⁹ eſſꝫ: eo ꝙ ad taxillos aliqñā pecuniā ꝑ / didiſſet: extracto gladio ſuo ꝓiecit eum ſurſum in aerē q̄ſi volens ſe de deo vidi care. Et ecce gladius reuerſus eſt cruē / tat⁹. Et iterū magꝫ blaſphemaret q̄ in deſpectū diui honoris dei himaginē vł crucifixū lapidaret: vł luto macularz. vł execrabilr̄ ⁊ irreuerēter aliq̄d iordinatū

in crucifixo vel diuina imagīe depingēt q̄ q̄ malis verb iacularet.

Sequitꝛ declaratio illius: qūo ſe ira occultat ſub ſpecie virtutum. Circa qđ ſciendū: ꝙ illđ vitium ſub triplici ſpecie ꝟtutū ſe occultat. Primo mō ſub ſpē zeli iuſtitie. Vn̄ Gregꝰ 32. li. moraliū. Plerūq; i vlciſcēdis viciis crudelitas agitꝛ ꝛ iuſticia putaꝛ: atq; īmoderata ira zel⁹ iuſticie ꝛ meritū creditur. Remediū ꝯ hāc occultatōez ire docet Greg⁹. 5. li. moral. Et ē h̄ ꝙ nunq̄ ſeuiat q̄ diu cōmotio ire mētē occupat ꝛ mētis īpetū anq̄ ad vindictā ꝓperet vincere ſtudeat vt eo fiat iuſtior vltor alien⁹ q̄ liberior exiſtat victor ſu⁹. Qūo āt cognoſci debeat: an ira ex zelo iuſticie. vel ex īpaciētia ꝓcedat. h̄ inde p̄t cognoſci. ꝙ qn̄ ex zelo rō p̄cedit mētis cognitōem ꝗ q̄ſi tranq̄lla manet. qđ pꝫ ꝑ caſſiodoꝝ q̄ dr̄. Sepi⁹ minabamur innoxij. iraſcebamur placati. ꝛ ne factis poſſem⁹ ledē terrorē verbis videbamur īgerere. Hoc etiam patet ex eo ꝙ in correctiōe ꝛ poſt illum quē quis corrigit: plus diligit. q̄ꝛ rū oppoſitū ꝯtingit in ira q̄ ꝓcedit ex impatientia. Scđo ſe occultat ſub ſpecie charitatis ꝓximi ꝛ vtilitatis eius. q̄ maxime in illis apparet qui dicūt ſe non iraſci ꝓ primo: niſi ꝓ tāto ꝙ res ꝑ ipm geſta eſt ꝯ ſalutē facientis. Sed in hoc plerūq; homines decipiunꝛ. ꝙ talis indignatio multotiēs procedit ex odij fomite q̄ ex charitate vel vtilitate ꝓximi creditꝛ emanare. Nec mirū ſi in hoc homīes decipianꝛ. qꝛ ſicut imago in aqua turbida nō apparet: ſic in mente dum ira turbata fuerit veritas nō relucet. Hanc aūt ꝑturbationē mētis callide ꝓcurat inimicus. Quia facit ſicut piſcator aſtutus q̄ ideo turbat aquā: vt piſces facili⁹ capiat. ſic ꝛ ipe turbat oculū rōnis vt hominem poſſit cape laqueis peccatoꝝ. Remedium cōtra hanc occultationez eſt ꝙ homo diſcretionis oculo dulciter pēnſet ſi ipe hoc ageret qđ in alio reprehendit an ſibi videaꝛ ꝙ hoc poſſit ſine ſue ſalutis diſpēdio. ꝛ ſi adhuc de tali facto turbeꝛ in alio certus ſit ꝙ talis turbatio naſcatur ex fomite odij: ꝛ nō ex appetitu ſalutis ꝓximi. Quod viciū potiſſime ex eo curari pōt. ꝙ homo ſit ſollicitus de conſciētia ꝓpria: ꝛ non temere iudicet facta aliorum. qꝛ ſicut dicit Tulli⁹ in li. de tuſculanis queſtionib⁹. Propꝛium eſt ſtulticie vicia cernere aliena ꝛ ſic obliuiſci propria. Sed hec ſtulticia ex curioſitate naſcatur. qꝛ ſicut Aug⁹. dicit. xi. ꝯfeſſionū. Curioſuꝫ eſt genus humanū ad cognoſcendā vitā alienā. ꝛ deſidioſum ad cognoſcendā ꝓpriaꝫ. Tales rep̄hēdit dn̄s Luc̄. viij. Quid vides feſtucā in oculo fratrꝭ tui. ꝛ trabē in oculo tuo nō ꝯſideras. Et ab illo defectu multū retrahere debet. qđ legitꝛ de ſancto Johē elemoſynario q̄ hanc ꝯditōem habuit ꝙ nunq̄ aliquē ꝓ ſuis defectib⁹ iudicauit. ꝗ potius alios iudicātes rep̄hendit dicēs: peccatis. Primo ꝯtra mādatū xp̄i dicētis. Nolite iudicare vt nō iu. Scđo. qꝛ neſcitꝭ q̄lis modo ſit quē antea peccare ſciuiſtis. ¶ Tertio ira ſe occultat ſub colore māſuetudinis ꝛ patiētie. qđ in illis maxīe cōtingit q̄ ſe grauius vlciſcunꝛ tacendo ꝛ nihil loquēdo. qꝛ delectanꝛ forte ex hoc. vel ītendūt magis animū ꝓximi cōmouere. vel intendūt ſibi vtileꝫ veritatem ſubtrahere. vel vindicte tp̄s et locū expectare. vt ex hoc ꝓximo grauı⁹ poſſint inferre nocumentū. Primū ē malum. ſcđm deterius. tertium peſſimum eſt. Remedium ꝯtra hanc occultatōez eſt ꝙ homo diligenter caueat ne taceat rōne indignatōis. vel etiā prouocatōis ſed taceat ſolū rōne māſuetudinis. Itē intendat ne ex tali taciturnitate ꝓxim⁹ magis ꝯmoueaꝛ. ꝛ conſideret vtrū poſſit aīm proximi magis lenire tacēdo: tūc expectet quouſq; tam ipe q̄ ille ad manſuetudinem redeant. Si vero poteſt eū lenire loquēdo. tūc cum charitate ꝛ modo dulciori quo poteſt mentem ſuā ſibi

inſinuet. dicēdo ſibi. Hoc mihi videtur
ad ſalutem tuā ⁊ ad bonū tuū ptinere. p
cās mihi quia pro melioratione tua feci
eo ꝙ ſalutem tuam deſidero ſincerit tan
ꝗ̄ propriam H

Sequitur de remediis cōtra iram
ꝓpriam. Quoꝝ pmum eſt conſi
deratio dñice paſſionis xpi. vñ
Greg⁹. Si paſſio dm̄ ad memoriaȝ re/
uocetur. nihil adeo durum qđ nō equo
animo toleret. quod remedium in libro
Numeri. c. xxi. nobis inſinuatuȝ eſt vbi
legit ꝙ filij iſrahel reſpicientes ſerpentem
eneuȝ a morſu ſerpentū ignitoꝝ ſanabā
tur. vnus de ſerpentibꝫ ignitis eſt ira. a
qua quis ſanatur ſi diligenter attendit
qđ chriſtus in cruce ꝓ eo ſuſtinuit Tūc
em̄ patiēter ſuſtinebit quicquid oportebit
cum ꝓ amore chriſti pati. Quia cū xp̄s
malediceret nō maledicebat. ⁊ cum ma
le tractaretur nō aperuit os ſuum. Vñ
ad illud exemplū noſtris cordibus imp
mendum hortatur ſponſus in canticis.
Pone me ſicut ſignaculum ſup cor tuuȝ
quia reuera quicunqȝ illud ſignaculum et
exemplar patientie cordi ſuo pfecte im/
pſſerit: oēm ire impetum facil'r edoma/
bit. ¶ Scđm remedium contra irā ꝓ/
priam eſt ſilentium Vñ ſup illud puer.
xij. Fatuus ſtatim vindicat iram ſuam
Dicit glo. Natura ire eſt vt ꝓlata ma/
gis ferueat. occultata lāgueſcat. Et ꝓ/
uerb. xvi. Qui iponit ſtulto ſilētiū iras
mitigat. Stult⁹ eſt hō ſupbus. pcipue
ſi iracūdus ſit homo ille. Ad illud ſcđm
remediuȝ videt ptinere illud p̄s. Poſui
cuſtodiam ori meo cū ꝯſiſteret pctōr ad
uerſum me ¶ Tertiū remediū eſt ꝯſide
rare vtilitatē quā hȝ tribulatio q̄ tolera
tur patiēter tā in pn̄ti ꝗ̄ in futuro Hāc
vtilitatem inſinuat nobis Dauid cū dr
de pſecutoribꝫ. Circundederūt me ſicut
apes Apes aculeo pungūt. ſed ex alia p
te mel tribuūt. Sic pſecutores vtiqȝ pū
gunt cū tribulatōem inferūt. tñ amandi
ſunt. qꝛ mel celeſtis dulcedinis quodā/
modo ꝯferunt. materiā em̄ corone eter/
ne hoī miſtrant. Vñ ps̄. Sup dorſuȝ
meū fabricauerunt pctōres. ſ. coronam
vite eterne ¶ Quartū remediū eſt ꝓprio
rum defectuū ꝯſideratio Facil⁹ em̄ ſup
portat aliqs defectus alioꝝ: qñ ipſe de/
fectus ſuos ꝯgnoſcit: qs oportȝ ab alijs
ſupportari. vñ Salomō puer. xix. Hō
indigēs miſericors eſt ¶ Quintū reme/
dium ire eſt ꝙ iracūdus ꝯſideret ꝙ non
p̄t nocere alij: niſi ip̄e ſibi antea maximū
nocumentū inferat. ſcȝ aīam ꝓpriam oc
cidendo. Quia qñ iracūdus vult ledere
ꝓximum in rebꝫ vel in fama vel in corpe
hoc nō poteſt pficere niſi oporteat eū an
tea aīam ſuā ꝓpriā mortificare. I

Sequit de tribꝫ remedijs contra
iram alienam Primū eſt mollis
reſpōſio. vñ Salomō puer. xv.
Mollis reſponſio frangit iram. ſermo
durus ſuſcitat furorem. hō iratus eſt ol
la bulliēs Prouer. xv. Os fatuoꝝ ebul
lit ſtulticiam Ideo aqua frigida mollis
rñſionis fundenda eſt. Ecci. xviij. Nō/
ne ardorē refrigerabit ros. Dulce v̄bū
ē velut ros refrigerās ardorē ire ¶ Se
cūdum remediū contra alienā iram eſt
ſilētium. vñ Salomon puer. xxvi. Cū
defecerint ligna extinguet ignis. velut
ligna ſe habent verba q̄ reſpondent ho
mini iracundo vnde ignis ire nutrit. vñ
Ecci. viij. Ne litiges cū hoīe linguato
et ne ſtruas ligna in ignem ipſius. Se/
curius em̄ eēt etiā omino recedē ab ira/
to. ſicut aliqs recedit ab igne q̄ nō vult
ꝯburi. nec calefieri ab eo Vñ ad Rho.
xij. Nō voſmetip̄os defendētes chariſſi
mi. ſȝ date locū ire. ¶ Tertium remedi/
um eſt ꝯtra iram alienam bñfacere hoī
irato. Vñ puer. xxv. Si eſurierit ini/
micus tu⁹: ciba illū. ſi ſitierit potū ei da.
et ꝯgregabis carbones ignitos ſup ca/
put eius. Bñficia que inimico exhiben
tur ſunt velut prune accendentes inimi
cos eorū ad amorē. Vñ exemplū legit
de hoc in vitaſpatrum. ꝙ quidam ſenex

habuit inſidiãtem ſibi: ⁊ ille p̄parauit ci
baria ⁊ portauit ad eũ. ⁊ ſic ꝓpter bene/
ficia ſibi ab eo exhibita recõciliat⁹ eſt ei

De accidia.

Accidia ſm̄ Hugonē li. ij. de
ſacramentis ſic diffinit̄. Acci
dia eſt tediũ ⁊ amaritudo ani
mi iordinata: qua iocũditas
ſpũalis extinguitur: ⁊ quodam deſpera
tõis pncipio mẽs in ſemetipam ſubuer
titur. Sed Bern̄. dicit ꝙ accidia eſt q̄/
dam animi torpor quo q̄s negligit aliq̄
bona ĩchoare aut faſtidit pficere. Scien
dum ꝙ accidia eſt peccatum graue Pri
mo qꝛ multum diſplicet deo ꝙ homo ē
piger ⁊ tardus ad bonũ. ſicut pꝫ ex mul
tis locis ſacre ſcripture. Et pmo ex illo
ỽbo Apoc. iij. Utinã frigid⁹ eſſẽs aut
calidus. ſꝫ qꝛ tepidus es ⁊ nõ calid⁹ ne/
q̄ꝫ frigidus incipiam te euomere ex ore
meo Calidus eſt q̄ feruens eſt ad bonũ
frigidus eſt q̄ ſimplr̄ deſiſtit a bono Te
pidus ỽo q̄ medio modo ſe habet. Et
dicit glo. interli. ꝙ maior ſpes eſt de fri/
gidis q̄ꝫ de tepidis. Cuius rei hec ē cã
qꝛ tepidi quandã ſecuritatẽ accipiũt de
hoc ꝙ aliq̄d boni agũt. ⁊ ideo ſe nõ cor/
rigũt. Sꝫ frigidi id ē pctõres ſe eſſe ma/
los ꝯgnoſcũt. ideo citius ꝯuertũtur Te
pidus de ore dei euomit̄ qñ in deterio/
ra p̄cipitat̄. vel quando impenitẽs mo/
rit̄. ⁊ a ꝯſortio ſanctorũ remouebit̄. Qꝫ
etiã accidia deo multũ diſpliceat pt ite/
rum oſtendi ꝑ hoc qđ dꝛ Luce. xv. vbi
ſic habet̄. Dico vob ꝙ ita gaudiũ eſt ã.
d. ſuꝑ vno p. p. agente q̄ꝫ ſuꝑ nonagita
noueĩ iuſtꝭ q̄ nõ in. pe. ⁊c̄ Ibi dñs feruē
tem pctõrem poſt conuerſionẽ nonagin
ta noueĩ p̄ponit. ſicut dux ĩ ꝓlio plus di
ligit vnũ militem q̄ poſt fugaꝫ reuerſus
hoſtem fortiter p̄mit. q̄ꝫ eum q̄ nũq̄ꝫ fu/
git. nec vnq̄ꝫ fortiter egit Plus amatur
ager q̄ poſt ſpinas ⁊ tribulos fruct⁹ vbe
res reddit: q̄ꝫ q̄ ſpinas ⁊ tribulos nunq̄ꝫ
habuit ⁊ ſempꝫ ſterilꝭ extitit. Item pt ad
duci qđ legit̄ Luce. xiij. de ficulnea fru/
ctum non faciente. vbi dꝛ. Succidite il
lam: vt q̄d terram occupat Et quod dꝛ
Math. xxv. Seruum iutilem eijcite in
tenebras exteriores. Ex q̄bus patꝫ q̃n/
tum diſpliceat deo accidia. Secũdo ac
cidia multum diſplicet deo. qꝛ accidio/
ſus magꝭ eſt deo inobediẽs q̄ꝫ creature
irrõnales. cum plus teneatur deo ꝓpter
plura bñficia que accepit a deo pre alijs
creaturꝭ. Exemplum de ſole. Poſuit ei
deus p̄ceptum ſoli vt ſingulꝭ diebus ve
niat ab oriente in occidentem. et ſingulꝭ
noctibus reuertatur in orientem. nõ pi/
gritatur nec de die nec de nocte nec eſta
te nec hyeme ĩplere illud preceptum. et
quãtũcunq̄ꝫ laborat in vna die: tamen
ſummo mane orit̄ ſeq̄nti die. ⁊ tamē nõ
expectat talem remuneratõem laboris
ſui vel talē penam negligentie ſue qualē
homo. Ad hoc videtur habuiſſe reſpec
tum Aug⁹. cum dixit Indecens ē xp̄ia
no ſi radius ſolꝭ eũ in lecto ĩueniat Poſ/
ſet em̄ dicere ſol ſi poteſtatem haberꝫ lo
quendi. Amplius laboraui heri q̄ꝫ tu.
et tamē ego ſurrexi ⁊ tu adhuc dormis.
Poſſumus etiã accipere exemplum ad
deteſtatõnem huius peccati ab eis q̄ ex
terra naſcunt̄. Uidemus em̄ herbas et
arbores: que cum mĩmum habeãt initi
um in creſcendo ad magnam quãtitatē
peruenire. Et tali exemplo vtitur Sa/
lomon. puer. vi. dicens. Uade ad for/
micam o piger ⁊ ꝯſidera vias eius ⁊ di/
ſce ſapiẽtiam. q̄ cum nõ habeat ducem
nec p̄ceptoreꝫ nec prĩcipem: parat ĩ eſta
te cibum vt in hyeme comedat. Poteſt
erubeſcere piger homo ꝙ animal tam ꝑ
uum in futurum ſibi prouidet. ⁊ ipe vſũ
rõnis habens non vult ſibi prouidere.
de futuro. Item videmus aquã ſempꝫ
deorſum currere niſi impediatur. ⁊ ſic đ
omnibus creaturꝭ ⁊ aĩalibus. Unñ Are
ſto. li. xi. aĩalium. Nullum ens naturali
ter eſt ocioſum. vñ in omnibus aĩalib⁹

eſt res mobilis. Ex iſtis elicitur ꝙ acci/ dioſus eſt vilioꝛ oībus alijs animalibꝰ. Tertio diſplicet accidia deo: qꝛ mundi amatores plus laboꝛant ꝓ periturís et momentaneis rebꝫ ꝙ̄ illi qui dicūt ſe eē ſuos chꝛiſti pꝛo eternis. ſi em̄ conſidere mus que ꝛ quāta ſuſtinent hoīes ꝓ tē/ poꝛalibus. ꝛ quātum laboꝛant homīes ſuperbi ad oꝛnādū ſe huic mundo. poſ/ ſemus merito confundi in nobiſipſis. ꝙ adeo pigri ſumus laboꝛare pꝛo regno eterno ad complacēdum dō. Vn̄ augꝰ O ſi poſſemus excitare homīes ꝛ cū ip/ ſis pariter excitari: vt tales eſſemꝰ ama/ toꝛes vite ꝑmanentis: quales ſūt homi/ nes amatoꝛes vite fugientis. Vnd̄ me/ rito diſplicet deo. ꝙ mōi amatoꝛes plꝰ ſuſtinent: ꝛ plura faciunt ꝛ grauioꝛa ex ercitia exhibent mūdo ꝛ diabolo ꝙ̄ ſui xp̄iani dō. ꝛ maioꝛē ſollicitudīeꝫ hn̄t oꝛ/ nare coꝛꝑa ſua cum oꝛnatis veſtibꝫ ꝙ̄ ſer ui chꝛiſti oꝛnare aīas ſuas cū virtutibꝫ et meritis. Vnde abbas pābo vidēs mu lierem oꝛnatā in alexandria fleuit. ꝛ int̄ rogantibꝫ cauſaꝫ ſui fletus ait. Due res me mouent. vnū de illius ꝑditione Alid̄ qꝛ nō habeo tale ſtudiū placēdi dō. qua le hꝫ iſta qūo placet hoībꝫ. B ❡ Se cundo vitanda eſt accidia qꝛ multū pla cet diabolo. Pꝛimo qꝛ diabolꝰ accidio ſos poſſidet quiete ꝛ pacifice Nam acci/ dioſi non cognoſcunt diabolū in ſe q̄eſ/ cere: ideo nō curant eū expellere Qꝫ aūt diabolus habitat ꝛ quieſcit in accidio/ ſis ad hoc pōt valere illud Mat. 12. De immūdo ſp̄ū qui veniēs domū inuenit eā vacātē: vadit ꝛ aſſumit ſeptē ſp̄ūs ne quioꝛes ſe. ꝛ ingreſſi habitant ibi. Se/ cundo placet illud vitium diabolo: qꝛ p̄ ſtat diabolo fiduciā temptandi hoīeꝫ ī̄ alijs peccatis ꝛ eū foꝛtiter aggrediendi. De multis em̄ vicijs temptat diabolꝰ hoīem tepidum ꝛ accidioſum: de quibꝫ non audēt hominē temptare feruentē. Vnd̄ dicit autoꝛitas Olle feruenti mu ſce non inſident. Accidioſus em̄ ſe facit quaſi receptaculum oīm viciorū. Bern̄ de conſideratione. Oīm cogitationum malarum ꝛ temptationū incenſiuū ē oci um. Nunꝙ̄ ergo ſit ocioſus ſuus dei. Auguſtinꝰ. Ocioſitas ſine dei timoꝛe magiſtra nequiciarum eſt. Hic ergo pꝫ ꝙ accidia ꝛ ocium eſt oꝛigo oīm viciorū. Accidia em̄ pꝛecipue ſolꝫ eſſe occaſio lu xurie. Exemplū de dauid ꝛ ſalomone ꝛ de ſodomitis. Etiam ſolet eſſe occaſio ſuperbie. pſ̄: In laboꝛe hoīm non ſunt ꝛ poſtea. ideo tenuit eos ſuꝑbia. etiā ſo/ let eſſe occaſio auaritie. quia non vult la boꝛaē: idō deſiderat mlt̄a habere ſine la boꝛe. Nolite ergo locum dare diabolo. Semꝑ aliquid bōi facito: nec te diabo/ lus ocioſum inueniat. Unde exempluꝫ in li. vitaſpatrū dixit quidā ſenex ꝙ hō exiſtens in occupatione bona hꝫ vnum diabolū eum temptātem. ſꝫ hō ocioſus infinitos demones hꝫ eum ad malum incitātes. vnde ꝓpꝛius locus ocioſi eſt i/ fernus: ſicut ꝛ diaboli. qd̄ ſic p̄t oſtendi. C ❡ Conſtat em̄ ꝙ ocioſus in celuꝫ non recipitur qꝛ celum eſt merces opera rioꝝ. Vnd̄ Matt. 20. dicit Voca ope rarios ꝛ redde illis mercedē. vbi notan/ ter ſpecificat oparios. ꝛ non ocioſos. Neꝙ̄ in paradiſo recipiunt. Gen̄. ſcd̄o Tulit deus hoīem ꝛ poſuit eū in para diſum vt oparetur. neꝙ̄ in purgatoꝛio. Vnd̄ pſ̄. In laboꝛibꝫ hoīm non ſunt. ꝛc̄. Et ideo cum hoībus nō flagellabū tur. neꝙ̄ in mundo. Vnd̄ Luc. 13. dici tur de ficulnea: ſuccide eam vt quid t̄rā occupat: igitur locus eiꝰ nō erit alibi ni/ ſi in inferno. Tertio placet accidia dia/ bolo. qꝛ hoc vicio tunc maxime homīes infeſtat ꝛ impugnat quādo ſunt in ſerui cio dei. vnd̄ ꝑteꝫ dei nititur eis auferꝛe: nec parum deterioꝛat ſeruitium dei. qꝛ facit vt pſalteriū cum faſtidio lectum mi nus ſit deo gratum. ꝙ̄ pſalmus vnꝰ cuꝫ deuotione ꝛ hilaritate. vnde Hieron̄. Mallem pſalmū vnum cū deuotiōe et hilaritate mentis decātare ꝙ̄ totū pſal/

terīū cū faſtidio ⁊ accidia. Mirū ꝗ̄ eſt ꝙ
ſum⁹ ita pigri ⁊ accidioſi cū merces ſit tā
magna. vn̄ Bern̄. d̓ ꝯſideratōe. Si la/
bor terret: merces inuitat. vnuſq̄ſqꜫ eē
ſm ſuū laborē mercedē accipiet. Vn̄ au
g⁹. Quāta eē ſeminauerim⁹ ī opibꝫ bo
nis tm̄ metim⁹ ī fructibꝫ. Igit̄ debere/
m⁹ nos cogere ad ſuitiū dei. ⁊ excutere il
lā pigriciā ⁊ accidiā. ⁊ feruent̄ deo ſuire

D ¶ Tertio accidia ē vitāda ⁊ cauē/
da. q2 ē hoī valde nociua. aufert eē hoī
bona naturē. bona grē ⁊ bona glīe Pri
mo ei aufert hoī bōa nature. nā accidia
naturale ingeniū ⁊ cetera bōa naturalia
deteriorat. ⁊ ſi nullū dānū aliud faceret
hoī niſi de tpis omiſſione: nō paꝝ dāni
ficaret hoīem. Sꝫ multi ſūt ꝗ dānum
iſtd̓ nō reputāt. cū tm̄ nihil nobili⁹ habe
am⁹. nā in vna hora tpis pt hō ꝓmereri
remiſſionē oīm pccoꝝ. dei grāz ⁊ eťnam
glīaz. Scd̓o aufert accidia bōa grē. ad
qd̓ valꝫ illd̓ Mat. 25. d̓ ſuo pigro Tol
lite ab eo talētū: ⁊ date ei ꝗ hꝫ decē talen
ta. Oīni eē habēti dabit̄ ⁊ ꝗ nō hꝫ: id
qd̓ videt̄ hr̄e auferet̄ ab eo. ⁊ ab eo ꝗ nō
hꝫ ſtudiū ⁊ volūtatē opandi ſepe aufert̄
facultas. Iuſto eē dei iudicio fit vt ꝗ n̄
vult opari duꝫ pt poſtea nō poſſit dum
vult. nec ſolū grāz aufert accidia ſꝫ etiaꝫ
fructū ꝗ ex grā deberet ꝓcedere. ⁊ ſic au
fert totā vtilitatē hui⁹. Bern̄ Quid mi
tius me putares: o amara mors vite vſu
ꝙ̄ fructu. Nā vita ſine fructu ḡuior ē ꝙ̄
mors. Deniqꜫ duplex malū paratur li/
gno infructuoſo ſecuris ⁊ ignis. ¶ Ter
tio accidia aufert bona glīe. q2 bona glo
rie ꝓmittunt̄ ſolū ſtrennuis ⁊ vigilātibꝫ
Vn̄ Luc. 12. Bti ſui illi quos cū vene/
rit dn̄s inuenerit vigilātes. Amen dico
vobis. ꝙ pcinget ſe. Mat. 12. Regnuꝫ
celorum vim patitur. ⁊ violenti rapiunt
illud. Ecōtrario pigri ⁊ accidioſi amit/
tunt illud. Unde leo papa in quodam
ſmone. Non dormiētibꝫ ꝓuenit regnū
celoꝝ: nec ocio nec deſidia torpentibꝫ be/
atitudo eťnitatis ingerit̄.

¶ De filiabꝫ accidie. E

Sequit̄ de filiabꝫ accidie que ſtꝫ
⁊ qn̄ ſunt pcc̄a mortalia: Circa
qd̓ ſciendum ꝙ pma filia eſt pu
ſillanimitas. i. kleynmutigkeyt. Eſt ei
puſillanimis ꝗ magnis exiſtēs donis di
gn⁹ his nō dignificat ſeipꝫ. ſicꝫ bn̄ diſpo
ſitus ad ꝟtutes vel ad ſciam ⁊ ad alioꝝ
directōem non vult ſm ſuā poſſibilita/
tē opari vt his ſe dignificet. Contraria
tur eē legi nature. Oīa eē ſm ſuā na/
turalem inclinatōem exequunt̄ ſuas ac
tiones ſm cōem cōmenſuratōem ſue po
tentie. vt pꝫ in rebꝫ tā cognitōe carētibꝫ
ꝙ̄ cognitōem habentibꝫ. Quia quādo
ꝙ tm̄ puſillanimitas ꝓcedit ex ſupbia (i
qua puſillanimis nimis innitit̄ ſue perti
nacie ⁊ ꝓprie ſententie qua reputat ſe in/
ſufficientem ad ea que pt. Vn̄ d̓ ꝓuerb̄
26. Sapientior ſibi ſtult⁹ videt̄ ſeptem
viris loquentibꝫ ſentētias) multotiēs ē
pcc̄m mortale. ſcꝫ qn̄ ex hac ptinacia pu
ſillanimus abutit̄ ſuis bonis naturali/
bus. vel gratijs diuinitus ſibi datis nō
tendēdo ad bona: ſed diuertendo ad vi/
lia ⁊ ad mala. Unde domin⁹ ſuum pi/
grum dānauit ⁊ puniuit. ꝗ acceptā pe/
cuniā dn̄i ſui ſuffodit in t̄rā. ⁊ non eſt o/
perat⁹ in ea ꝓpter quendam puſillanimi
tatis timorem. Ad iſtā filiā accidie poſ
ſunt reduci tepiditas mollicies ⁊ ſomno
lentia. ꝗ ab alijs ſpēs accidie ponuntur
Unde mollicies qn̄qꜫ eſt pcc̄m magnū
ſm eundem Hermannū de ſchilditz. ſ.
qn̄ homo non renitit̄ carnalibꝫ. ſed vo/
luntarie eas inualeſcere pmittit. Sōno
lentia āt que vigilātie ⁊ cautele opponit̄
pt eſſe cauſa mortalium pccōrum. ⁊ qn̄
ꝙ pcc̄m mortale. vt q̄ndo homo nō eſt
cautus ⁊ vigilāſ in his ꝗ neceſſaria ſunt
ad ſalutem. Tepidus eſt modicus ⁊ re/
miſſus amor ad bonū. F ¶ Scd̓a fi
lia accidie eſt malicia. que ſignat inimici
tiam quaꝫ habet aliquis ad virtutes ꝙ
fit inimicus ꝟtutum. ⁊ ex pigricia ⁊ nau
ſea dolet de hoc qd̓ aliqd̓ boni dꝫ facē

ſcʒ ieiunare. orare. miſſam audire: ⁊ ſic d alijs. Sed libenter iret ad choreã: hoc eſſʒ ſibi dulce ⁊ delectabile. ⁊ ſic de alijs Ergo confitendum eſt hic ſi malum cuʒ gaudio perpetraſti. ⁊ bonum opus cuʒ triſticia feciſti. ⁊ cum tedio magno. Ita ꝙ vna hora in eccleſia longior tibi videt̃ ꝙ̃ tres in foro vel in chorea. Et hoc eſt ſignum ꝙ ſunt vacui a gratia. ⁊ cor eorũ plenum eſt cum mundanis delectationi bus ⁊ gaudijs. Unde apl's: i. Corin: ij Animal'homo non ꝑcipit ea que dei ſũt Unde beatus Aug⁹. li. x. confeſſionũ. Gaudium diuine dulcedinis nõ degu ſtas. ſi carnali delectatione cor macl'as Unde Bernũ. in q̃dam ep'la. Quomõ ignis ⁊ aq ſimul eſſe non poſſunt. ſic ſpũ ales ⁊ carnales delitie in eodem ſe nõ cõ patiunt̃. G ¶ Tertia filia eſt ran cor ⁊ ſequitur ex ſecunda. ſcʒ ꝙ non ſolũ odio virtutes: ſed etiam illum qui ſuadʒ mihi ꝟtutes ⁊ vult me trahere ad bonũ. Verbi gratia. Si aliquis diceret mihi ꝙ deberem ire ad ſmonem vel ad miſſã vel orare deberem: vel ſi aliquis me fra t̃ne ammoneret ⁊ corriperet ꝓ exceſſib⁹ meis. Uel predicaret mihi quid fugien dum ſit. ſcʒ pcc'a quid ſuandum ſcʒ p̃ce pta ⁊ ꝟtutes. quid timendum ſit. ⁊ me morãdum. ſcʒ mors ⁊ extremum iudici um. quid deſiderãdum ⁊ petendum. ſcʒ gratie ⁊ virtutes in preſenti ⁊ gl'ia i futu ro: illum odirem ⁊ toruo vultu reſpicerẽ hoc ꝓuenit ex nimia triſticia et pigricia quam quis habet: ⁊ non vult reſiſtere. ⁊ ita mens ⁊ cor amaricãtur ꝙ nihil boni ſapit. ⁊ talis mentis amaritudo rancor dicit̃. Uñ Hermãnus de ſchilditʒ lo quẽs de his duabus filiab⁹ dicit ꝙ ma licia eſt quoddã firmatũ odiũ ad repul ſationẽ oĩm mediorũ ad deũ reducẽtiuʒ ⁊ cõſtat ꝙ eſt grauiſſimũ peccatũ. Un de Richar. ſup illud. nõ in fermẽto ma licie d̃r ꝙ malicia eſt ex propoſita delibe ratõe malo cognito malo aĩo conſenti re. Unde etiaʒ Chriſoſ. ſup Mat. Si cut ignis quãto amplius ligna ſuſcepe rit in maiorem flãmã ſe erigit: ſic anima mala quãto magis veritatẽ audierit: eo amplius in malicia excitatur. Sed ran cor ſm Hermãnum de ſchilditʒ cuʒ ſit quedaʒ amaritudo ⁊ abominatio vl' de teſtatio virtutum vel hominũ ad ſpũa lia inducẽtium vel etiã ipſorum bonoꝝ: ſemper ẽ peccatũ mortale: licet p̃mi mo tus poſſint eſſe peccata venialia. Quia ſm eundem abominatio ſpũalium ſm genus ſuum eſt graue peccatum morta le: multo magis ꝙ̃ tedium boni: niſi cõ ſiſtat in p̃mis motibus ſenſualitatis. Quando eñ ad deliberatõem ratõnis ⁊ conſenſum voluntatis pertingit. ẽ val pe graue peccatum. Quia eſt quedam periculoſa renitentia contra ſpũalia ⁊ di uina. ps̃. Tu vero odiſti diſciplinam. Quarta filia eſt torpor. ⁊ eſt quedaʒ in ſenſualitas ꝓpter quã homo nõ p̃t idu ci ad executõem mãdatorum dei: hoc ẽ ꝙ homo tam ſtolidus ⁊ durus ⁊ peruer ſus erit ꝙ non p̃t induci ad ſuãdum p̃ cepta dei. Et torpor circa p̃cepta eſt pec catum mortale ſm genus ſuum. quo i cidit in rõem inobedientie. Ad hanc fili am accidie reduci poſſunt dilatio tardi tas: negligentia. Pro quo ſciẽdũ ꝙ ſm Hermãnum de ſchilditʒ dilatio eſt ml' tiplex. ſcʒ conuerſionis que eſt valde pe riculoſa qr contra ſapientem. Eccl. v. Ne tardes ꝯuerti ad dñm ⁊ ne differas de die in diem. ſubito eĩ veniet ira illius ⁊ in tpe vindicte diſperdet te. Iteʒ ẽ di latio confeſſionis que ſine peccato mor tali vltra annũ differri nõ poteſt. vt patʒ extra de pe. ⁊ re. oĩs vtriuſq;. Et exiſten ti in peccato mortali dilatio cõfeſſionis eſt valde periculoſa ⁊ damnoſa. qr q̇ cul pam mortalis peccati mox expiare ñ cu rat: cito ad aliud mortale cadit. Qr ſm Greg'. Unũ peccatũ mox ſuo põdere ad aliud trahit. Item eſt dilatio incho ationis boni operis vt patet ꝑ eos q̇ di cũt cras cras more coruorũ q̃uſq; mors

veniat. Unde aug⁹. 8. confeſſ. Quã/diu ꝛ cras: q̄re non mõ. q̄re non ex hac hora finis eſt torpedinis mee ¶ De tar ditate q̄uo ſit pec̄m: Sciendum ꝙ tar/ditas ꝛ negligentia ſm reatũ pcc̄i ſatis incidunt cũ p̄miſſis. q2 circa p̄cepta ſta/tim implenda. tarditas põt eſſe quãdo ꝗ peccatũ mortale: ꝛ multo magis negli gentia. ſicut ſi quis eſſet in pcc̄o mortali ſi tardaret de hoc confiteri donec miſſã dixiſſet peccaret mortalit̃. etiã ſi ſtatim poſt miſſam confiteret̃. ꝛ multo magis ſi totaliter negligeret cõfiteri. H

¶ Quinta filia accidie eſt deſperatõ. q2 diffidentia meritoꝝ mater eſt diffidẽtie premioꝝ. Dicunt em̃ aliqui ex nimia ac cidia ego non poſſim iſta facere. veniã vbi poſſim. ꝛ ſic quaſi deſperant d̃ vita eterna. Sed ſi ſine labore ꝛ bono opere vitã eternã habere poſſent: tũc bene re/ciperent. Et eſt grauiſſimũ peccatorum deſperatio. Unde Iſid̃. de ſũmo bono Deſperatio peior eſt om̄i pcc̄o. Un̄ etiã Aug⁹. ſuper Johem. De nemine deſpe rãdum eſt cum eſt in hac vita. Solũ em̃ deſperatõis crimen eſt: q̃d mederi nõ p̄t Sciendũ ſm Hermãnum de ſchilditz Deſperatio eſt pcc̄m mortale: imo gra/uiſſimum pcc̄m. ꝛ pcc̄m in ſp̄m ſanctũ apud ſanctos doctores. Tamẽ ſic alia peccata hꝫ quoſdam primos mot⁹ licet valde periculoſos: tamen non ſemꝑ for te habentes rõem peccatoꝝ mortalium

¶ Sexta filia accidie eſt euagatio circa illicita. Qui em̃ abſorptus eſt triſticiam non habens in ſe vbi delectetur euagat̃ ad exteriora querens delectatõem. Q̄n em̃ hõ non habet delectatõem in deo. tunc querit ꝯſolatõem ab extra. q2 aĩa hoĩs ſine delectatione eſſe nõ p̄t: ꝛ iſta euagatio ſepius eſt peccatũ mortale. ſ. q̄n talis euagatio circa talia obiecta ver ſatur: que ſm ſe ſũt peccata mortalia. in quib9 aliquis moroſa delectatione mo/ratur nõ ſolũ aĩo talia operandi: ſed cau ſa oblectãdi aĩm in talib9. vt ſup̄ de pec cato moroſe delectationis dictũ eſt: tal̃ euagatio eſt peccatũ mortale Iſta enim euagatio facit homĩes inſtabiles ꝛ imꝑ ſeuerãtes Nota ꝙ indeuotio ꝛ euagatõ ex ꝓpoſito ꝛ ſcienter vel ex mala cõſuetu/dine circa horas canonicas dicendas. circa miſſas legendas: ꝛ circa quodlibꝫ officium diuinũ ꝛ in locis ſacris q̄ndoq; poſſunt eſſe pcc̄a mortalia. ſcꝫ q̄n homo ita remittit̃ circa talia ꝙ ita indeuot⁹ et vagabund⁹ in mente ſit ꝙ vel verbũ ad ſe ꝑtinens vocaliter non dicit vel trunca te vel indeuote ꝛ abſq; omni intentione dictum ab alijs non attendit. vl̃ diſſolu tiõem nimiã ꝛ irreuerẽtiam in choro. vl̃ circa altare vel in eccleſia facit. quia ex p̄ cepto eccleſie tenẽtur qui in ſacris ordini bus ſunt cõſtituti ſtudioſe ꝛ deuote cele brare officium nocturnũ ꝛ diurnum. vt habet̃ extra de cele. miſſaꝝ. c. p̄ſbyt̃. ꝛ c. dolentes. Et q̃ dimitteret vnã horã ſciẽ ter ꝛ ſine cã rõnabili peccaret mortaliter Ideo habẽt bñficia. ꝛ circa curã tp̄aliũ nõ occupãtur: ſicut ſeculares. vt ideo de uoti⁹ ꝛ attenti⁹ attẽdãt d̃o. I ¶ Se/quit̃ ꝯſiderare q̄uo tedium boni ſit pec/catũ mortale: Pro quo ſciendum ꝙ ſm Hermãnũ de ſchilditz tediũ boni põt ꝯſiderari tripl̃r. Uno mõ ꝓut eſt q̃dã motus naturalis ex laſſitudine corporĩs poſt exercitiũ ſp̄uale ꝓueniẽs ꝛ ſic nõ eſt pcc̄m. Scd̃o mõ ſm ꝙ eſt mot⁹ appeti tus ſenſitiui ꝯtriſtati d̃ ope ſp̄uali labori oſo. ꝛ p̄t eſſe pcc̄m veniale q̄ntũcũq; etiã iſte appetit⁹ ſit deliberat⁹. q2 ꝯſenſus in veniale nõ eſt niſi veniale. Uerbi gratia Sicut cãto vel oro cum tedio. ꝛ tñ ꝓpt ea nolo dimittere ꝛ ſic eſt ſolum veniale Tertio modo. cũ hoc tedium redũdat ĩ omiſſionem eorũ que ſunt neceſſaria ſa/lutiꝛ ad que hõ neceſſario tenetur. ꝛ ſic eſt mortale Uerbi gratia. Sicut nõ au dire miſſam in die d̃nico. vel penitenti/am iniunctam non complere. Cũ autẽ tedium redundat in ꝯſenſum ratiõis vl̃ voluntatis bonum diuinũ non amãtis

vel cum faſtidio recogitantis: eſt pecca/
tum mortale. Tum ex eo ꝙ rō ꝛ volun/
tas cum triſticia feruntur in bonū de q̊
gaudendum eſſet ꝙ directe cōtrariatur
charitati. Tum etiam quia tale tediuȝ
redundat in omiſſionē eorum que neceſ
ſaria ſūt ſaluti. ſcȝ diligere verum bonuȝ
ꝛ declinare a malo. Si aūt tedium illō
ex omiſſione bōi ꝛ difficultate aggredie̅
di bonū ducit in deſperationem: tunc iā
accedit ad peccatū in ſpiritūſanctū. Et
ſi tediū ita creſcit. ꝙ inijciat ſibi manus
tūc iam ſimilis erit iude. qui laqueo ſe ſu
ſpendit. ergo magna mala oriri poſſunt
ex tedio ꝛ ex accidia. niſi ei reſiſtaꝛ.

Accidia palliat ſe ſub triplici ſpē
ꝯtutuȝ. Et pmo ſub ficta ſpecie
diſcretōis. quod maxime appa/
ret in illis qui dicūt ꝙ libenter exercerēt
ſe in operib⁹ ſtrennuis: niſi in hoc metā
diſcretionis ꝛ naturalis virtutis excede/
re ſe timerent. Remedium contra illud
eſt ꝙ multi debiliores eo magis ardua
ꝑ cooperatōem diuine gratie operāꝛ ꝙȝ
ſint illa ad que ꝑ diuinum īſtinctum ali/
quotiens ipi inclinātur. Et ꝙ firmiter
ſperet in adiutorio diuino qui ipm per
ſuam gratiam in bonis actib⁹ poterit vi
gorare. vt etiam cōfidenter dicat cū apo
ſtolo. Omnia poſſum in eo qui me con
fortat. Certa igitur cauſa eſt: quare pau
ci ſunt feruentes in exercitio virtuoſo. ra
ri ſunt qui plene deo confidunt: ꝙ poſſit
eos confortare. Secūdo occultat ſe ſub
ſpecie humilitatis. Sicut qui dicūt: ꝙ
libenter feruētius orarent: ꝛ crebri⁹ ele/
moſynis ꝛ operib⁹ pietatis inſiſterent.
ſi ex hoc fauorē humane laudis ꝛ ꝓpriā
cōplacētiā incidere nō timerēt ne melio
res apud homīes reputarentur: ꝙȝ ſunt
coram deo. Remedium contra hoc: ꝙ
qū homo timet ꝙ de virtutꝫ exercitio ali
quid incidat cōplacentie ꝓprie vel huma
ne: tūc ꝓpter timoreȝ complacētie debet
diligenter pēſare. vtꝝ ad talia oꝑa exer/
cēda in publico aſtringaꝛ ex neceſſitate
vel ex charitate. Et ſi ex nccītate aſtrin/
gatur. puta ꝙ ꝑtinet ad veritatem vite
ſicut doctori incumbit veritatꝫ doctrina
in publico. vel etiam audire miſſam. da
re elemoſynā. audire ſermoneȝ. ordinet
pmam intentōem in deum. ꝛ ſi occurrit
reſiſtat. Et tunc ꝓpter timorem cōplacē
tie incadēde non dimittat in publico fre
quentare. quia ſi illabitur de hoc cōpla
cētia: ille reſiſtat ꝛ dicat cū Berū. Prop
ter te non incepi: nec ꝓpter te dimittam.
Si autem aſtringatur ad illa ex chari/
tate vel volūtatis arbitrio: tunc debȝ eā
tam diu frequentare in priuato donec ex
frequentia actuum effectus eius tm̄ fir/
metur in bono virtutis ꝛ in amore diui/
no. ꝙ poſſit illos actus etiam in publico
ſine periculo cōplacētie exercere: ¶ Ter
tio occultat ſe ſub ſpecie deuotōis ꝛ ſpi/
ritualꝭ feruoris: Quod apparet in his q̇
dicunt ſe ideo ꝑtermittere q̄rundā ꝯtu/
tum exercitia (ad q̄ reqritur exterior oc/
cupatio) vt intime ꝯtemplatiōi ꝛ feruo/
ri deuotōis amplius ad deum inardeſ/
cant. Et tales in illum errorem incidūt
ꝙ dicūt: ꝙ exiſtentes in ſtatu ꝑfectionis
et contemplatōis in eleuatiōe corporis
chriſti nō debent aſſurgere nec ei reuerē
tiam exhibere: dicētes hoc eē imꝑfectio
nis ſi a puritate ꝛ altitudīe ꝯtemplatio
nis tantū deſcenderēt. ꝙ circa ſacramen
tū xp̄i aut humanitatē ꝛ paſſionem xp̄i
aliq̇d cogitarent. Sȝ illud eſt nimis er/
roneū. qꝛ nulla pōt eſſe tāta deuotio. dū
tamē homo nō rapiatur ſupra ſeipm. et
a ſenſibus extrahaꝛ. q̄ hoīem poſſit ab/
ſoluere ab obligatōe que teneꝛ preceptꝫ
dei ꝛ ſtatutis eccīe q̇bus homo aſtringi
tur ad deo grās referendū de bn̄ficio in
carnatōis ꝛ paſſiōis xp̄i ꝛ eius ſacramē
tis. Et ideo nulla p̄t eſſe tā feruens de/
uotio q̇n hō teneaꝛ in eleuatōe corporis
xp̄i (q̄ paſſionē dominicā repn̄tat) flec/
tere genua. ꝛ reuerētiam deo exhibere.
Exemplū. erat q̄daȝ q̄ ſe valde reputa/
bat eē deuotā. que vna vice īfra miſſaȝ

ꝓſternebat ſe: ⁊ noluit eleuaꝛe caput: tūc miles ſtās circa eā dixit ei. Erigas te iā enī eleuatˀ corpˀ xp̄i. Et illa. Ego ſū ſup hoc. ⁊ ſic ſe nō erexit. Tūc miles iterū et iterū ammonuit eā. Et illa vt antea rn̄dit ſibi. Tūc miles cū ꝓprio pede reiecit eā de ſede dicēs. in noīe diaboli es tu ſuper hoc ꝙ debes exhibere reuerentiam creatori ⁊ redemptori tuo.

¶ Remedia contra accidiam.

SEquitur de remediis ꝯ accidiā. Quorum p̄mum eſt ſ̄m wilhel. lugd. diuerſitas occupationū. Hoc remediū hr̄ in vitas patrū. vbi legitur ꝙ btūs anthoniˀ temptatˀ ſpū accidie: ⁊ reſiſtēs in heremo dicebat. Domine ſaluari deſidero: ſ̄ȝ vane cogitationes nō ꝑmittūt me. quid nā faciā. ⁊ quomō ſaluari debeo ondē mihi. ⁊ reſpiciēs: vidit quendā aſtātē torquētem funiculuȝ qui ſibi ſimilis erat. deinde ex opere ſurgentē ⁊ orantē. ⁊ iterū ſurgentē ⁊ plectas facientē de palmis. ⁊ de rurſus ad orōnem ſurgentē. Erat āt ille angelus dn̄i ⁊ dixit ei. ⁊ tu ita faciens anthoni ſaluaberȝ. ¶ Scdm̄ remediū ē ꝯſideratio laboris xp̄i q̄ ꝓ te pus laborauit in t'ris. Vnd Greg. Si paſſio chriſti ad memoriā reducitˀ ⁊c̄. Mat. xi Nō ē ſeruus maior dn̄o ſuo. Magna ſupbia eſt ſi velit quieſcere ſeruus ex quo laborauit dominˀ. Laborauit aūt dn̄s ieſus chriſtus primo in natiuitate cū ad durū preſepiū poſitus fuit: ⁊ vilib pannicullis inuolutus. Vñ dicit ꝑ ꝓpham. In laboribꝫ a iuuentute mea. Scdo laborauit corde ꝑ anxietatē ⁊ triſticiā ⁊ cōpaſſionē quā habuit ſuper pcc̄ores. Marci. viij Miſereoꝛ ſup turbā. Tertio laborauit ore ꝑ predicationē. Ps̄. Laboraui clamās. rauce facte ſunt fauces mee Sed heu pauci audiunt chriſtum: cū t'n terra audiuit clamorē ſuum cuȝ tremuit tempore paſſionis ⁊ petre q̄ ſciſſe ſunt Sed heu miſeri pc̄tōres eum in ſuis p̄dicatiōnibꝫ audire nolūt vt ꝯuertant ⁊ ſaluentꝛ Quarto laborauit ſuis pedibꝫ. qꝛ circuībat ꝑ caſtella annūciās regnū dei. Nō enī iuit in equo vel in curru. ſ̄ȝ nudis pedibus. Johis. iiij. Fatigatus ih̄s ex itinere ſedit ſup puteū. Quinto laborauit ocul'. ſ. lachrymas effundēdo. vñ Job. xvi. Facies mea intumuit a fletu. Sexto laborauit toto corꝑe ⁊ oībus mēbris ſudorē ſanguineū ſudando. flagellis eū cedendo. crucē portando. ⁊ in ea expanſus toto corꝑe moriendo. Ergo merito exēplo ipſius laborare debemus. ⁊ non ociari. Joh. xiij. Exēplū enī dedi vob. ¶ Tertiū remediū eſt cōſideratio liberatōis. qꝛ ꝑ laborē quē hic patimur liberamur a laboribꝫ ⁊ a penis eternis. de q̄bus dr̄ ps̄. Laborabūt in eternum ⁊ viuent adhuc in finē. Vñ Gregˀ. Dū laborē trāſitorio atterimur a ꝑpetuo labore liberamur. Sed pc̄tor nō p̄t euadere q̄n aut eternal'r oporteat eū puniri. aut hic ad tp̄s laborare: ⁊ ꝓ peccatis ſatiſfacere ꝑ tribulatōem ⁊ alia bona exercitia. Vñ ſi q̄s ꝯſideret diligēter fortes ⁊ eternas penas inferni: leues reputabit labores ⁊ p̄ſſuras huiˀ mūdi. Vñ Gregˀ. ſup illud Math. viij. Eicientꝛ in tenebras exteriores Dicit in iferno erit frigus intolerabile. ignis inextiguibil'. vermis immortalis. fetor intolerabil'. tenebre palpabiles. flagella cedentiū. horrida viſio demonū. ꝯfuſio peccatorū. deſperatio oīm hoim Erit enī miſerȝ mors ſine morte. defectus ſine defectu. qꝛ ibi mors ſp incipit ⁊ deficere neſcit Ex quo ſeqtur ꝙ merito debemˀ hic vniuerſal'r operari vt ab illis eternis malis liberemur. ¶ Quartū remediū ē cōſideratio tēporis in quo ſumus cōſtituti. quod eſt tp̄s gratie. qꝛ nos ſumus i die et antiq fuerūt in nocte. Vñ apl's Nox p̄ceſſit. dies aūt appropinquabit. ꝙ magis rep̄henſibiles ſunt q̄ tp̄e gratie ꝙ̄ q̄ ante in veteri teſtamento ocioſi fuerunt.

Et hoc ꝓpter p̃ciositatem tp̃is in quo
ſumus. Vñ Berñ. Nihil p̃ciosius tp̃e
et ergo vt poſſimus digne rõem redde/
re,p eo debemus illud vtiliter expẽdere
Vñ Greg⁹. Sicut capillus capitis nõ
peribit:ſic nec momentũ tp̃is. q̇n de eo
opoꝛꝫ nos reddere rõeꝫ q̄ñ illud expẽ
derimus. hoc ſp̄ eſſet memorãdum om
ni die ⁊ om̄i hoꝛa. ſicut legiꝰ de quodaꝫ
bono hoı̄e. ꝙ q̄ñcũq; audiuit hoꝛalogi
um ſignare. tunc ſp̄ dixit. O deus iterũ
vnã hoꝛã tp̃is gr̃e expendi:de quo tibi
redditurus ſum rõnem q̄ñ in illa vixi.
Vñ etiã Anſelm⁹ in meditatõnib⁹. O
lignũ aridũ ⁊ inutile eternis ignib⁹ dig/
num. q̇d reſpõdebis in illa die cũ exige/
tur a te vſq; ad ictũ oculi om̄e tp̃s viuen
di tibi impẽſum. Tũc q̇ppe damnabiꝰ
q̇cquid fuerit inuẽtuꝫ oꝑis in te vel ocio
ſi ſermonis vſq; ad minimã cogitatõem
et tp̃s quo vixiſti:ſi nõ fuerit ad volũta/
tem dei directum. O ¶ Quintũ eſt
ꝯſideratio future mercedis. Vñ Aug⁹
Si laboꝛ te terret vide mercedẽ. Vñ Gen. xv. Et fact⁹ eſt ſermo dñi ad abꝛa
ham ꝑ viſionem dicẽs Noli timere abꝛa
ham:ego ꝓtectoꝛ tuus ⁊ merces tua ma
gna nimis. Sic iã põt xp̃s dicere cuili/
bet hoı̄ bonũ operãti. Ergo ſi terret pi/
grũ hoı̄em laboꝛ:attrahat euꝫ merces.
nã grauis dieta videꝛ breuis mercẽna/
rio ſi in fine diei expectat magnũ p̃cium
tp̃ale:quod tamẽ parũ eſt reſpectu eter/
ni p̃mij. Vñ Greg⁹. Spes in eternita
te aı̄m exigit Et idcirco nulla mala que
exterius tolerat ſentit. Chriſ. Si tẽpe/
ſtas nautis:vulnera militib⁹: ſi frigoꝛa
agricultoꝛib⁹ ꝓpter premiuꝫ tp̃ale leuia
ſunt. Quanto magis debẽt eẽ leuia ꝓp
ter p̃miũ ſempiternũ Si q̇s diceret. ſur
ge. vigila ⁊ oꝛa hac die ⁊ cras dabo tibi
centũ floꝛenos. Et ſecũda nocte plus ꝓ
mitteret. ⁊ tercia nocte multo plus. ⁊ q̄r
ta maioꝛem honoꝛẽ ⁊ dignitatẽ ⁊ diuiti
as q̄̃ habet imperatoꝛ:faceres libẽter ⁊
ſponte ⁊ ꝓmpte. Sꝫ hec nihil ſtꝫ reſpe/
ctu mercedis quã deus ꝓmittit oꝑanti
bus bona oꝑa. Vñ Berñ. ſuꝑ Cãtica
Reuera verũ eſt gaudiũ ⁊ ſolum q̇d nõ
de creatura:ſed de creatoꝛe ꝯcipitur. q̇d
cũ poſſides:nemo tollet a te. cui ꝯꝑata
oı̄s aliũde iocũditas meroꝛ eſt. oı̄s ſua/
uitas doloꝛ eſt. oẽ dulce amarũ. oẽ deco
rũ fedũ. omne aliud q̇d delectare poſſit
moleſtũ. vñ Aug⁹. de li. ar. Tãta ẽ pul
chꝛitudo iuſticie. tãta eſt iocũditas lucꝫ
eterne. vt etiã ſi nõ liceret in ea ampli⁹
manere q̄̃ vnius diei hoꝛa. ꝓpter hoc ſo
lum innumerabiles anni hui⁹ vite ple/
ni delicijs ⁊ etiã cũ affluẽtia tp̃alium bo
noꝝ recte meritoq; ꝯtemnerẽtur. Vñ nõ
etiã Hiero. in quadã ep̄la. Null⁹ laboꝛ
durus. nullum tp̃s longũ videri debꝫ q̇
gl̃a eternitatis acq̇ritur. Vñ exempluꝫ Exm
legiꝰ in vitaſpatrũ. Quidã fraꝰ interro
gauit abbatẽ achillẽ dicens Cur ſedẽs
ı̄ cella mea patioꝛ accidiã. Cui ſenex ait
Quia nõdũ vidiſti req̇em quã ſperam⁹
neq; toꝛmenta q̄ timemus. ſi enı̄ ea ı̄ſpi
ceres diligenter. etſi vermibus eſſet ple/
na cella tua vſq; ad collũ:etiam in ipſis
ꝑmaneres ſine accidia.

De auaricia.

Auaricia deteſtanda eſt. Pri
mo ꝓpter multiplices maledi
ctões q̄ in ſcripturis auarꝫ in
flicte ſunt. Vñ Luc. vi. Ve
vobis diuitib⁹ q̄ hic habetis ꝯſolatõeꝫ
vr̃ãm. Iac. v. Agite nũc diuites. ploꝛa
te vlulãtes in miſerijs veſtris q̄ aduenı̄
ent vob̄. diuitie vr̄e putrefacte ſtꝫ. ⁊ ve/
ſtimẽta vr̃a a tinea ſunt comeſta Auꝝ ⁊
argentũ vr̄m eruginauit. ⁊ erugo eoꝝ in
teſ. erit vob̄. ⁊ mã. car. ve. ſic̄ ignis the.
v. irã in no. dieb⁹ Itẽ Aug⁹. Ve illis q̇
inhiant vt augeant res ꝑituras vñ eter/
nas amittãt Et ſic cũ q̇s diligẽter ſacrã
ſcp̃turã aduertit:tũc xij. maledictões re
ꝑiũꝰ ſuꝑ auaros diuites, quaꝫ merito.

qs cauere debet auariciã. ¶ Scḋo ad deteſtatõem auaricie facit hoc ꝙ auaro nihil eſt iniqus. Eccl. x. Auaro nihil ẽ ſceleſtius. qꝛ ſcelus iude ꝑpetrant auari et vltra. qꝛ iudas dedit xp̄m ꝑ. xxx. denarijs. auarus aũt dat eũ quãdoqꝫ pro vno denario: cũ nõ timeat piuriũ ↄmittere ꝛ veritatẽ negare ꝓ vno ſolo denario Et in veritate peccatũ iude fuit auaricia Et inſuꝑ auarus eſt peioꝛ iuda. vt patꝫ ex eo. qꝛ iudas. xxx. denarios male acq̃ſitos reſtituit. ꝟ auari nũqꝫ vl'ra/ ro male acq̃ſita reſtituunt. cũ tñ ꝭm Aug⁹. peccatũ nõ dimittit̃ niſi reſtituat̃ ablatũ. Jtẽ auarus iniqu⁹ eſt in deũ. qꝛ viliſſimã ei creaturã pꝛeponit.. Vñ auaricia noĩatur ab ap̄lo ydoloꝝ ſeruitus. Hoc ſic patꝫ. qꝛ auarus dat illa creature q̃ ꝓꝛie danda ſunt ipſi creatoꝛi. ſcꝫ fidem ſpem ꝛ charitatẽ. Primo fidẽ. qꝛ melius ſentit de diuitijs qꝫ de deo Credit em̃ ꝙ neccãria debet habẽ ſi diuitijs ſeruierit. ꝛ credit ſe fame perire ſi deo ſeruiret. q̃ſi deus minus velit ꝛ min⁹ poſſit ſeruos ſuos remunerare qꝫ diuitie. Duabus eñ de cauſ acãdit ꝙ aliqs nõ ꝓuidit ei quẽ ſcit ſibi eſſe fidelẽ ſeruũ. vel qꝛ nõ põt: vel qꝛ nõ vult. neutrũ põt eẽ ĩ deo. cũ ſit oĩpotẽs ergo pt. ꝛ cũ ſit ſumme bonus: ꝗ vult libenter ſuis ſubditis ꝓuidere. Jtẽ ſpem ponit etiã auar⁹ in diuitijs. qḋ eſt quodãmodo de deo deſperare. vñ Aug⁹. De deo deſperare eſt ſpem in creaturꝫ poſuiſſe. Jtẽ charitatẽ etiã ponit in eis: quã in deũ ponere deberet: faciens diuitias deũ ſuũ. vñ Aug⁹. Hoc ab hoĩe colitur qḋ pꝛe ceteris diligit̃. Qḋ patꝫ. qꝛ auar⁹ vidit potius floꝛenũ qꝫ deum in ſacramẽto. ꝛ potius audit loq̃ de nũdinis ꝛ lucris tp̃alibus: qꝫ de ſp̃ualibus. ꝛ ſepius cogitat de thezauro qꝫ de deo. Vñ Jnnoceñ. de vilitate ↄditõis humane. Auaricia eſt ydoloꝝ ſeruitus. qꝛ ſicut ydolatra ſeruit ſimulachꝛo: ſic auar⁹ ſeruit thezauro Nã ille cultum ydolatrie diligẽter ampliat. et iſte cumulũ pecunie diligẽter augmẽtat. Jlle cũ diligentia colit ſimulachꝛũ et iſte cũ om̃i cura cuſtodit thezaurũ Jlle ſpem ponit in ydolatria. iſte ſpem ponit in pecunia Jlle timet mutilare ſimulacrum. ꝛ iſte timet minuere thezaurum Jtem ꝙ nihil iniqus ſit auaro ptꝫ ex eo qꝛ ſeip̄m vendit ꝛ iterficit. Eccl. x. Hic aĩam venalem facit. Vñ Aug⁹. in quodam ſermone. Auarus anq̃ꝫ lucret̃ ſeip ſuꝫ ꝑdit. ꝛ añ qꝫ aliq̃d capiat capit̃ Valde iniquus reputaret̃ q̃ ꝓximum ſuum inimicꝫ capitalib⁹ venderet. ꝟ iniqoꝛ reputaretur q̃ cognatũ ſuũ vel fratrẽ ſuuꝫ vẽderet vel occideret. Jniq̃ſſimus q̃ patrẽ ſuum vẽderet vel occideret: quẽ pl⁹ amare tenetur. Sed multo iniqoꝛ videtur eſſe reputãdus ille q̃ ſeip̄m vẽdit vel occidit. quẽ plus tenet̃ amare qꝫ patrẽ Jnſuꝑ auarus nõ ſolum vẽdit ſe. ꝟ etiã vendit deũ: mariã: ꝛ oẽs ſc̃os ꝛ regnuꝫ celoꝝ: ꝛ meritũ paſſionis xp̄i. ꝛ ꝑticipatõem oĩm bonoꝝ totius eccl'e. Ergo nihil iniqus qꝫ pecuniã amare. Jtẽ auaricia deteſtanda eſt. qꝛ eſt viciũ valde infectiuũ. qꝛ nec parcit hoĩ ſeni nec iuueni. ĩmo ꝭm verbũ ꝓphete. A minoꝛe vſqꝫ ad maioꝛẽ om̃es ſtudent auaricie. Vix em̃ puer q̃nqꝫ ſeptẽnis eſt cupidus ꝛ affectat denarios. Sꝫ de pctõ luxurie expectant pueri vſqꝫ ad decimũ vl' duodecimũ annũ. Jtẽ pctm̃ luxurie ſolo ſenio ſeneſcit. vñ Aug⁹. in quodã ꝭmone Cũ cũcta vicia in ſene ſeneſcãt: ſola auaricia iuueneſcit. vnde Señ. in li. de moꝛib⁹. Nõſtro ſiltis eſt auaricia ſenil'. q̃d ſtultius eſt vt dici ſolet: qꝫ via deficiente augere viaticũ. Jtẽ auaricia deteſtãda eſt qꝛ fatuum q̃d eſt ↄgregare diuitias. qḋ ptꝫ ex hoc. qꝛ auarus aſſilatur fatuo q̃ libẽtius iaceret iter ſpinas vbi ſe lederet qꝫ in lecto molli. Et ſpine ſunt diuitie et res tp̃ales. vt dñs in euã. dicit Math. xx. Hoc ptꝫ ex eo. qꝛ cũ laboꝛe acq̃runt̃ cum timoꝛe poſſidentur. et cum doloꝛe amittũtur. Vñ Jſidoꝛ⁹ in li. de ſũ. bo.

B Qui bōa mūdi diligit velit nolit timoris ꝛ doloris pene succūbit. Vñ hiero. in ep̄l'a Auaro tā deest qđ habet ꝙ̄ qđ non hꝫ. Quia aūt non habens cōcupiſcat vt habeat ꝛ habita metuit ne amittat. Vñ etiā Chriſo. ſup Math. Qui pecunie ſuit ꝛ p̄ntib⁹ cōpedib⁹ ꝯſtrigit ꝛ futuris. ¶ Itē auaricia deteſtāda eſt q꞉ res tp̄ales non p̄nt ſatiare affectū hominis. ꝛ hu⁹ cauſa eſt triplex. Prima ē capacitas aīe. q꞉ ſm doctores. Animā dei capacē nihil minus deo implere p̄t. Unde Sap. xi. Cū orbis t'rarū ſit q̄ſi gutta roris antelucani. ergo non ſufficit totus orbis ꝛ oīa que in eo ſunt implere corvnius hoīs. Unde Bern̄. Ad imaginem quippe dei facta eſt aīa rōnalis: ceteris oībus occupari p̄t. impleri oīno non p̄t. capax em̄ dei eſt. ꝛ quicquid đo minus eſt non eam implebit. Scđa cā eſt: q꞉ cupiditas homīs eſt īfinita. pecunia vero quantumcunꝙ̄ ſit magna eſt finita. Sed ſm Ariſt. 4. phi. Finiti ad īfinitū nulla eſt ꝓporcio. ergo oīs pecunia non p̄t ſatiare cupiditatem homīs. Tertia cauſa eſt q꞉ pecunia ē res corporalis: ꝛ aīa eſt res ſp̄ualis. res vero ſpirituał' corꝑali non p̄t impleri. Uerbi grā Sicut archa vel ciſta non p̄t impleri ſapientia: ita nec anima pecunia Ergo auarus in ſcripturis aſſimulatur inferno Unde Aug⁹. in ep̄l'a. Auarus eſt ſimilis inferno. Infernus em̄ q̄ntoſcūꝙ̄ deuorauerit: nunꝙ̄ dicit ſatis eſt. Sic ꝛ ſi oēs theſauri confluxerint in auaruꝫ: nō dicit ſatis eſt.

¶ De filiab⁹ auaricie.

SEquit' de filiab⁹ auaricie q̄t ſūt ꝛ q̄n ſunt peccata mortalia. Circa quod ſciendū ꝙ p̄ma filia eſt obduratio cōtra miſcđiaꝫ que valde diſplicet deo. Ergo dicitur Jaco. ij. Judicium ei ſit ſine miſcđia qui hic non facit miſcđiam. Ut aūt iudicium extremum nobis exhibeatur miſericorditer: debemus tenere doctrinam chriſti qui dicit. Luce. 6. Eſtote miſericordes ſicut p̄r veſter miſericors eſt. Et Math. 5. Beati miſericordes: q̄m ipi miſcđiam conſequent'. Sciendum aūt ſm Hermānū de ſchildiꝫ. Obduratio contra miſericordiam ſm genus ſuum eſt pcc̄m mortale: quia directe eſt contra charitatem cuius effectus ꝓprie eſt compati malo ꝓximi quam directe excludit obduratō ꝯtra miſcđiam. Licet em̄ homo non ſꝑ tenetur oēm miſeriam ꝓximi ſubleuare ſemꝑ tñ tenetur eius miſerie cōpati: qđ auari non faciunt: quia non ſolū cor ita contra miſcđiam obdurant: vt đ ſuo aliquid dare rennuant pauperibus ꝛ indigentibus. ſed etiā quotidie ꝓpter auariciā eorum ꝛ obduratōem ꝛ crudelitateꝫ multi pauperes moriuntur. Alius ī mari qui cogitur eis capere piſces. Ali⁹ cadendo de altis edificijs qui cogitur eis edificare. alius moritur frigore qui cogitur eis venari. ꝛ ſic de mult̄ alijs vt amhroſius oſtendit in libello de Nabuchodonoſor ꝛ magis infra patebit. cuꝫ aget' de violentijs. D ¶ Scđa filia ē inquietudo mentis que ꝓuenit ex inordinato affectu lucrandi tp̄alia. Que autē inquietudo tollit pacem intrinſecā mentis ꝑ nimiam anxietatem. ꝛ q̄etem ſeruiendi deo ꝛ ꝓp̄riā ſalutem querendi: ſ̄ue pcc̄ꝫ ē ꝛ mł'totieſ mortale q̄n ex ipa omittūt' ea q̄ neceſſaria ſūt ſaluti vł' ꝯ̄ria fiūt ſicut q̄n ꝑ eā tollit' oīs deuotio ꝛ oīs cultus dei ꝛ violātur ſacri dies vł' fiunt alia que ſunt ꝯtra p̄cepta dei ꝛ eccł'ie. Si tñ inquietudo magna ſit ꝛ aliqualit' immoderata. ſicut in mercationib⁹ ꝯtingit nec tamen omittant' ea que neceſſaria ſunt ſaluti. nec fiunt aliqua ꝯtra p̄cepta dei ꝛ eccł'ie ꝛ ſuperiorū: p̄t eſſe pcc̄m veniale: niſi ex iſta inquietudine hō tm̄ amori diuitiaꝝ immergeret' vt vel in tp̄alibus finē poneret. vel đ deo ꝛ đ ei⁹ ꝓuidētia nimis diffidēt: tunc ipa inquietudo poſſꝫ eſſe pcc̄m mortale. Sicut de illo diuite pꝫ cui⁹ ager fruct⁹ vberes attulit Luc.

k. Qui pre inquietudine neſciebat q̄d
ageret dicens. quid faciā. Super quo
dicit Ambroſi⁹. Sed nec ip̄e ſe quietat
qui deſuper abundātia ſollicitat᷑. i. ybe᷑
tate fructuū vocē egentis emittit. Quid
faciam inquit. nonne hec vox pauperis
non habentis ſubſidia viuendi. ¶ Ter
tia filia ſunt violētie. i. roub. od᷑ gewalt.
quia rapiunt violent᷑ bōa ꝓximi Q᷑ āt
raptores peiores ſunt diabolo: ꝛ ꝙ d᷑ ra
pina non eſt comedendū: habet᷑ in ſepti
mo p̄cepto circa illam litterā. A. E
Item qui violent᷑ exactiōes in ſuos ſub
ditos faciunt: ꝛ ꝙ dn̄i non poſſunt a ſu
is ſubditis aliquid extorquere ſine pc̄co
Sed tamen ex cauſis rōnabilibꝫ p̄t pe/
tere moderatū ſubſidiū. hoc etiam patꝫ
in ſeptimo p̄cepto. L. Sciendū ꝙ ſm
Herman. de ſcilditz. Omnes indebite
exactōes ꝛ extorſiōnes que ꝑ ſuperiores
fiunt in ſubditos ſūt pc̄ca mortalia. Et
maxime qn̄ ſubditi talia ſoluūt ex metu
penaꝝ. ꝛ dn̄i tales tenent᷑ ad reſtitutōez
Rapina etiā ꝛ furtū ꝛ violentie pc̄ca ſūt
mortalia ſm genus ſuū niſi tunc eſſet in
rebꝫ minimis in quibus ſe null⁹ iniuria/
tum reputaret. Sicut in ablatōe vnius
nucis vel taliū alicuius. ſi tamen etiā mi
nima auferens faceret hoc aīo iniurian
di. poſſet eſſe pc̄cm mortale: immo aufe
rens rem ſuam ab alio ꝑ rapinaꝫ vel fur
tum. quā poſſet aliquis per viā iuris re
petere et rehabere. poſſet peccare morta
lit᷑. Furtū tn̄ cibarioꝝ in extrema neceſ/
ſitate faciens: ꝛ in die non eſſet pc̄cꝫ mor
tale. Silr̄ furtū veſtis in nuditate Et ꝓ
batur exemplo diſcipuloꝝ chriſti. qui in
neceſſitate famis euntes ꝑ ſata ſpicas e/
uellebant. Item ꝓbatur extra de furtꝫ
c. ſi quis. Et in glo. ibidē. Et diſt. 47
Sicut in fine. ¶ Quarta filia eſt ꝓditō
ſepe em̄ gn̄at᷑ ꝓditio ex auaricia. ſicut pꝫ
in iuda qui ꝓpter auariciā tradidit xp̄m
ſic adhuc hodie vnus tradit aliū ꝓpt pe
cuniam. Hyſtoria de traditiōe iude pꝫ
in euāge. Johis. ¶ Sciēdū ſm Her.
de ſchilditz. Proditio in ſuo gn̄e ē pc̄cꝫ
mortale. q2 eſt ꝯ fidelitatē q̄ eſt maxima
v̄tutū. Itē eſt ꝯ iuſticiā ꝛ charitatē. Et
eſt tā magnū pc̄cm ꝙ raro ꝓditores ha
bent bonū finē vite ſue. imo vt plurimū
deſperāt. Exemplū de p̄mo ꝓditore. ſ.
cayn. Itē achitophel. ij. Regū. 17 Itē
de iuda. q̄ oēs deſperauerūt ꝛ aliq̄ ſeip/
ſos occiderūt. vt achitophel ꝛ iudas. qui
ſe ambo ſuſpenderūt. F ¶ Quinta fi
lia auaricie eſt fallacia in v̄bis. Hoc eſt
ꝙ conat᷑ aliq̄s decip̄e v̄bis ſiue menda/
cijs. ſiue ſubtilitatibꝫ ſiue v̄bis adulato
rijs. ſcꝫ laudando rē: ꝛ dicēdo eā melio
rē eſſe ꝛ plus ꝯſtare q̄ꝫ eſt in re: ſiue qui/
buſcū q̄ꝫ verbis. Sciendū em̄ ꝙ oīs fal/
lacia verboꝝ que cū deliberatōe dicunt᷑
in damnū ꝓximi eſt mortale pc̄cm Q᷑d
ſatis eſt dolendū: cū quotidie tot ditant᷑
int᷑ negociātes ſcꝫ emētes ꝛ vendētes ſꝑ
cū dāno ꝛ ꝑnicie alteri⁹. nō timētes illā
horribilē imp̄catōem. ps̄. Perdes oēs
qui loquunt᷑ mēdaciū. Hoc illi aduertē
deberent. q̄ nō ſciūt vēdere etiā qn̄ q̄ꝫ ꝑ/
uas res ꝛ modici valoris niſi cū mēdaci/
is v̄boꝝ ꝛ iuramētis. G ¶ Sexta
filia auaricie eſt fraus. i. deceptio in fa/
ctis. ꝙ ſcꝫ aliū factis ꝛ operibꝫ decipio: ſi
cut in falſis monetis. et falſis mēſuris.
Verbi grā. Si pānicida hꝫ nimis bre
uem vlnā vl᷑ inſtitor hꝫ doloſam ſtaterā
vel pincerna nimis paruā mēſurā. ꝛ ſic
de alijs. que oīa ſunt valde grauia pc̄ca
apud deuꝫ. ꝛ d᷑s valde abominatur ta/
les fraudes. Prouerb. xi. Statera do/
loſa abominatio eſt apud deū. Sciēdū
ſm Her. de ſchilditz: Fraus intelligit᷑
vbicunq̄ꝫ ꝑ deceptōez ꝓxim⁹ circūuenit᷑
vt fit in expoſitōe rerū falſificataꝝ Et ta
les ſubtrahere debent de precio in q̄ntū
defectus rei pēſare p̄t. ꝛ illa omnia iam
dicta de ſuo genere ſunt pc̄ca mortalia.
q2 directe ſunt contra charitatē proximi
nec d᷑ his ꝛ ſimilibꝫ poſſunt abſolui. nec
digne pro huiuſmodi peccatis penitere
niſi ablata reſtituantur vel ea in quibꝫ

per fraudem alicui damnum illatum eſt
reſtituant in q̄ntū poſſunt. q2 nō dimitti
tur peccatū: niſi reſtituatur ablatum. vt
extra de re. iuris. li. 6. cū ſi. Et qui occa/
ſionē damni dat: dānum dediſſe videt̃.
¶ Septia filia auaricie eſt piuriū hoc ē
grauiſſimū peccatum. Quia non ſolum
verbis decipio ꝓximum. ſ; cū iuramēto
mendaciū z doloſitatem confirmo: z in/
uoco eternā veritatem in teſtimonium.
O hec eſt magna contumelia dei: inuo
care eum in teſtimonium tue falſitatis.
qui eſt eterna veritas. Et ſm Herman.
de ſchilditz. Quia periurium directe re
dundat in contemptum z irreuerentia;
dei ꝓprie dictum ſemper eſt peccatū mor
tale. De periurio plura inuenies in ſecū
do precepto.

¶ Auaricia q̄uo ſe occultat
ſb̄ triplici ſpecie virtutum.

SEquitur declarare quomō a/
uaricia ſe occl'tat ſub triplici ſpē
virtutū. Et primo occultat ſe ſb̄
ficto colore ꝓuidentie z neceſſitat;. Qd
oſtendit Greg⁹. zi. moral'. dicens. Aua/
ricia defectū animi quaſi ex rōne ſolet ex
hortari. ꝑtendens ſibi ꝙ ſine culpa ſit ꝙ
quedam habenda ꝯcupiſcat eo ꝑtextu
potiſſime. q2 ea nō multiplicare appetit
ſed egere ꝑtimeſcit. ſed illud vitium ſolli
cite eſt repellendū. q2 ſm Greg;. Nemo
ꝑt ſincero corde z feruido amore ad bo/
num diuinū affici: niſi cupiditatē auari/
cie que eſt radix oīm maloꝝ a corde ſuo
ſtudeat funditus extirpare. Notādum
ꝙ tria genera hoīm cadunt in iſtud viti/
um. Primi ſunt qui ſolū ꝯſiſtūt in interi
ori deſiderio cupiditatis. nec eā in exteī
ori ope exequunt̃. quia forte res q̄s de/
ſiderant adipiſci nō poſſent. q̄s ſi ſpera/
rent ſe conſequi: libent̃ cupiditati etiam
exterioribus actibus inhiarent. Et il/
la cupiditas ē peccatum mortale. l; ex;
īfimū ḡdū teneat. Scdi ſt; q̄ ñ ſolū res
ꝯcupiſcūt feruēti deſidēio: veꝝ et; ꝓ eaꝝ
ꝯſecutōe dilige; ſtudiū exteri⁹ ip̄edūt q̄z
uis res illas q̄ñq; ī effectu mīme ꝯſeq̄n
tur. Et illa cupiditas tenet maiorē gra
dū pc̄ci mortal'. Tertij ſūt q̄ ñ ſolū feruē
ti deſiderio cōcupiſcūt. Uer etiā eis aſ/
ſeq̄ndis tāto ſtudio inſiſtūt: ꝙ nō aduer
tūt. vtꝝ eas iuſto mō vl' iniuſto titulo cō
ſeq̄nt̃. Et illa cupiditas ſupmū gradu;
tenet peccati mortal'. Unn ſm aug⁹. Ta
lib; nūq; de qualicūq; ꝯtritōe pc̄cm di
mittit̃: niſi ablata iuxta facl'tatē ſuā reſti
tuat q̄ vl' ꝑ furtū vl' rapinā vl' ꝑ qd̄cūq; ī
iuſtū lucrū fuerint cōſecuti. Remedium
ꝯtra p̄mā occultatiōe; ē ꝙ ille q̄ ſub ſpē
ficte ꝓuidētie terrena cupide cōquirit di
ligēter aduertat: an ill' reb; ex ſtricta ne/
ceſſitate indigeat. nā ml'ta iudicātur ne
ceſſaria q̄ tñ magis pñt dici ſupflua Se
cūdo occultat ſe ſub ſpē pietatis. qd̄ ap
paret in illis q̄ credūt ꝙ ꝓpter nihil aliō
appetāt tp̄alia. niſi vt habeāt vñ paupi
bus vel ſuis indigentib; cognat; vl' ec/
cleſijs ꝓuideāt. Et ſub illo ꝑtextu ml'ti
cū magna auiditate ſupflua ꝯgregāt. z
in h̄ vitiū tria gña hoī; incidunt. Primi
ſūt q̄ nō ſolū res ex auaricia iniuſte ꝯqui
rūt. verū etia; iuſte ꝯquiſita male z ꝓdi/
galit̃ cōſumūt. puta in voluptatib; ī pō
pa z hmōi. Scdi ſunt ꝑſone eccl'iaſtice
z religioſe q̄b; ꝓ tāto crines radūtur et
tōdent̃ in capite vt ꝑ h̄ deſignet̃ ꝙ mens
coꝝ ꝑ deſideriū debet libē euolaē ī deu;
z nō dep̄mi ad tp̄alia appetāda: q̄ q̄tieſ/
cūq; cū ſollicitudine tp̄alib; ꝯq̄rēdis in
tēdūt vltra q̄z neceſſitas vel ſtat⁹ eorū re
quirit. totiēs graui ſalutis diſpendio ſe
exponūt. Tertij ſūt q̄ nō ſolū res tp̄ales
cupide cōq̄rūt. verūetiā ip̄as cupide z ir
rōabilit̃ ꝯſeruāt. ſc; ꝯ̄ honorē diuinū z ī
ſue ſalut; diſpēdiū vt poſtea patebit Re
mediū ꝯ̄ hāc occl'tatōe; ē ꝙ ille q̄ ſb̄ ficta
ſpē pietat; pl'a nitit̃ ꝯq̄rere. vt talia ad
hōrē dei vtilit̃ expendat. z ſollicite d; ad
uertere vtꝝ h̄ obſuauerit ī bonis morī/
bus pri⁹ habitis. z ſi nō: cert⁹ ſit ꝙ ī reb;
multiplicat; minus ꝑt obſuare. Quia
ſm Greg;. Quanto plura terrena cupi/

dus ꝯq̇ſierit: tāto magꝫ anhelat ad alia
ꝯqrēda Diabolꝰ ei ſb tali ſpē pietatꝫ mł
tos decipit. qꝛ ſcit ꝙ diuitie vix lucrant
ſine pcc̄o. vnde apl's. i. thimo. vi. Qui
volunt diuites fieri incidūt in laq̄os di
aboli. Ecc̄i. xi. Fili ſi fueris diues: n̄ erꝫ
immunis a delicto. ¶ Tertio occultat
ſe ſub ſpecie liberalitatis vt maxīe appa
ret in illis q̇ ſub ſpē ficte liberalitatis in
tentione cupida largiunt alijs: vt ipſis
poſtea maiora redonentur. Et in illō vi
cium incidunt tria gn̄a hoīm Primi ſtꝫ
qui ꝑua in ſeculo dimittunt: ꝛ ad mōa/
ſteria magnaꝝ diuitiaꝝ ſe transferūt: vt
in ipis maiores diuitias conſequātur.
Scd̄i ſūt qui ꝑ ieiunia ꝛ ꝑ alias abſtinē
tias ſe affligunt: non vt deo placeant ſꝫ
vt maiorem reꝝ copiā coaceruēt: q̄s qn̄
qꝫ alieni ꝓdigaliter expendūt: Tertij
ſunt q̇ bona tp̄alia iuſte ꝯquirūt. tn̄ ita te
naciter tenent: vt nec tp̄e neceſſitatis (cū
tam de iure naturali qꝫ iure diuio tenen
tur ſubuenire ꝓximo in neceſſitatis arti
culo) ꝓximo īdigenti ſubueniāt: Vnd̄
dicit Gregꝰ. Non eſt minus pcc̄m alie/
na rapere qꝫ neceſſitatem patientibꝫ ſua
non erogare. Vnde Augꝰ. in ſermone
Non ſolum auarus eſt qui rapit aliena
ſed et ille auarus eſt qui cupide ſeruat
ſua. Vnde etiā Ambroſiꝰ. Paſce fame
morientē. ſi non paiuiſti: occidiſti Reme
dium contra hāc tertiā occultatōem eſt
ꝙ homo liberaliter ſua cōmunicet circū
ſcripta omni ſpe redonationis: vt ſi do/
num ſit elemoſyna: illā pure det ꝓpt de
um. Si vero donatio ſit beneficialis: il/
lam liberaliter conferat ſolum ꝓpter do
num virtutis. Quia ſi dederit aliq̇s ꝓp
ter intentōem redonādi: iā non eſt bene
ficium: ſed potius quedā emptio dicere
tur. Vnde Iſid̄. Sunt aliqui qui pau
peribus parū tribuunt: vt accipiāt am/
plius. ꝛ ſub pretextu elemoſyne querūt
diuitias: que vtiqꝫ magis venatio appel
landa eſt. qꝫ elemoſyna. Sic aues ſic
beſtie capiuntur. ꝛ piſces modica ī ha/
mo capiunt eſca.

¶ Remedia ꝯ ocm auariciā.

Sequitur de remedijs ꝯtra ocm
auariciam. Quoꝝ primum eſt
mortis conſideratio. Vn̄ Hierꝰ
Facile ꝯtemnit oīa qui ſe ſemper cogi
tat moriturꝝ Sicut iumenta ſe defendūt
ab īportunitate muſcarū cauda ſua. et
aues ꝛ piſces cauda ſua regunt ſe. ſic ho
mo conſideratōe finis ꝛ mortis defēdit
ſe ab auaricia. ꝛ etiā a ceteris vitijs. ꝛ re
git ſe in mundo. Vnde Iob. 12. Interro
ga iumenta ꝛ docebunt te: ꝛ volatilia ce
li: ꝛ indicabunt tibi. Mors indicat ad
oculum ꝯtemptibilia eſſe quecunqꝫ que
runtur in mūdo. ſcꝫ delicias. diuitias. ꝛ
ſic de alijs. Vnde Hiero. Qui ſe quo/
tidie recordatur moriturꝝ eſſe. ꝯtemnit p̄
ſentia. ꝛ ad futura feſtinat. Et non ime
rito quia tp̄alia in morte nihil valent:
qꝛ nec corpus a vermibꝫ preſeruant. nec
hoīem in vita cōſeruare poſſunt. qꝛ mo/
ritur pauper. morit ꝛ diues. Nec aīam
a demonibꝫ liberāt. Prouer xi. Non ꝓ/
derunt diuitie in die vltionis: imo gra/
uāt qꝛ talis diues multa poſſidens cum
dolore moritur. qꝛ ſeparatur a diuitijs
quas dilexit: ꝛ ꝓ quibus diu laborauit
ꝛ ꝓpter quas ſalutem ꝓpriā ſepiꝰ negle/
xit. Inſuper cum hic ſatis habeat: ꝛ ne
ſcit quid ibi habebit: vbi p̄ma nocte re/
manebit. Ecc̄i. 41. O mors qꝫ amara
eſt memoria tua homini iniuſto habēti
pacem in ſubſtantijs ſuis. Vnde etiā
Gregꝰ. Non armatoꝝ turba: non famł
lie multitudo: non auri ꝛ argenti abun/
dantia: non vindemiarum vbertas ꝛ ſe/
getum. non iocunditas extenſa pratoꝝ
queunt anime exeunti de corpore vllum
afferre preſidium. ¶ Sciendum
ꝙ homo ſeipm̄ cōſolare debet in agone
cum eum aīam relinquere oportet. ſcilꝫ
cogitando ſic in agone. reſignes cunctis
ꝓpt deū. ꝛ cōmittas te voluntati diuine
ex toto: tunc dabit tibi deus eterna bōa.
Item ꝓ vxore quā in morte relinq̇s: da

bit tibi deus ſuã benedictã mrẽm virgi
nem mariã que pulchrior ⁊ dignior eſt.
Itẽ ꝓ amicis ⁊ filijs ⁊ cognatis a quibꝫ
te ſeperari oportet ſperare debes ꝙ da/
bit tibi ꝓ illis ſocietatem oĩm ſctõrum ⁊
angeloꝝ. Item ꝓ honore p̃ſenti ⁊ ꝓ po/
teſtate trena: dabit tibi eternũ honorẽ
⁊ eternum regnũ. pſ̃. Introibo in po/
tentias dñi. Scdm remedium eſt confi
dentia de deo qui non derelinquit ſpe/
rãtes in ſe iuxta ꝓmiſſum ipius dicẽtis
Nolite ſolliciti eſſe dicentes quid mãdu
cabimus. aut quid bibemꝰ. aut q̃ ope/
riemur. ſcit em̃ pater veſter qꝛ his oĩbus
indigetis. Qui em̃ ſic fecit hoiem. vt ali
mentis indigeat: non patietur eum peri
re per neceſſarioꝝ ſubtractõnem: ſi eius
ſe ſubmittat confidentie. Mat. 6. Que
rite p̄mum regnum dei: ⁊ hec oĩa adij
cient vobis. ſcꝫ corporis neceſſaria Naꝫ
qui libent vult dare homĩ celeſtia ⁊ ma
gna. non negat ei minima ⁊ terrena. Si
em̃ mali ⁊ crudeles homĩes immo ⁊ be/
ſtie ⁊ bruta animalia filios ſuos nutriũt.
multo magis optimus ⁊ verax dominꝰ
filios ſuos non deſerit. Qui etiam beni
gnus eſt ſuper ingratos ⁊ malos quan/
tomagis ſuper bonos: qui oẽm ſollicitu
dinem in eum ꝓijciunt. pſ̃. Non vidi iu
ſtum derelictũ: nec ſemen eius querens
panẽ. Unde Bonauẽtura ꝺ ordine fra
trũ minoꝝ. Unuꝫ de tribꝫ ſperãdum ẽ
auaritia abijcientibus ꝓ deo. ꝙ añt ꝓ/
curabit hoĩ in neceſſarijs aut cũ parco
victu ⁊ in penuria dabit hoĩ vires quas
in abundãtia poſſet habere. Et h̃ eſt io
cundius de modico eſſe fortẽ tãq̃ alius
de multis. aut qꝺ ſubtrahit corpori. re/
fundat menti in conſolatione ſpũali: vt
libent careat temporali abundantia. q̃
ſpũalibus delicijs felicius recompenſat
Inſuper magnã glĩam in celo meretur
patienter ſuſtinendo ꝓ xp̃o penuriã cor
palẽ. ¶ Tertiũ remediũ eſt: ꝙ homo
elonget ſe a cupidis ⁊ auaris. ⁊ familia/
ris ſit his qui terrena contemnunt. pſ̃.
Cũ ſcis ſcãs eris ⁊c̃. Accidit illi q̃ cum
auaris ⁊ cupidis ꝯuerſat. ſicut puulo ac
cidit q̃ a lupa fuit nutritus q̃ aliũ modũ
gradiẽdi ab ea diſcẽ nõ potuit: niſi queꝫ
ipa habebat. vñ duabꝫ manibꝫ ꝓ pedi
bus vtebat. ſic ⁊c̃. Sed q̃ cũ illis ꝯuer/
ſantur q̃ ꝯtemnũt tp̃alia recte incedunt
¶ Quartũ remediũ eſt pauptas chriſti
Unñ Bernñ. Magna ſiq̃dem abuſio et
vis magna ꝙ diues velit fieri v̄miculꝰ.
ꝓ quo deꝰ maieſtatis paup fieri voluit.
Threñ. iij. Recordare pauptatis mee
et trãſgreſ. mee abſinthei ⁊ fellis. Ergo
exemplo xp̃i ſpernere debemus terrenã
q̃ cũ eſſet dñs oĩm: ꝓpter nos factus eſt
egenꝰ. vt oſtẽderet dignitatẽ pauptatis
et docẽt ſpernere auariciã. Unñ Augꝰ.
de vera religione. Tota vita xp̃i in ter/
ris ꝑ hoiem q̃ geſſit diſciplina moꝝ fuit
ideo oĩa bona mũdi ꝯtẽpſit q̃ cõtemnẽ
da docuit. ⁊ oĩa mala ſuſtinuit q̃ ſuſtinẽ
da p̃cepit. vt nõ i illꝰ q̃reret felicitas. ne/
q̃ in iſtis timeret infelicitas ¶ Quĩ
tum remediũ ẽ ꝯſiderare ꝙ bona tp̃alia
hic multiplicata nocẽt hoi poſt morteꝫ
et hoc ꝓpter diſtrictã rõem quã redditu
rus eſt de tp̃alibus. Primo qũo lucratꝰ
ſit oĩa tp̃alia q̃ habuit vſq̃ ad vnuꝫ de/
nariũ. vtrũ iuſte vel iniuſte Q ſicut iam
curſus mũdi eſt ad lucrandũ tp̃alia. tũc
vix ſine pctõ lucrant. Unñ dicit apl's. i.
Thi. vi. Qui volũt diuites fieri: incidũt
in laq̃os diaboli. Scd̃o redditurus eſt
rõem qũo de tp̃alibꝫ expẽdit vſq̃ ad mi
nimũ hallẽſem. Hoc aduertere debent
bibuli ⁊ guloſi ⁊ ſupbi. q̃ tantã pecuniã
ꝯſumunt in voluptatibꝫ. ⁊ in ſupbia ve
ſtium expendũt. qꝛ talis male expẽdẽs
bona ſua ꝓpterea põt dãnari. etiã ſi nul
la iniuſte acq̃ſierit. Exemplũ de epulo/
ne. vt habet Luce. xvi. vbi dꝛ ꝙ erat q̃
dam diues q̃ induebat purpura ⁊ biſſo
et epulabat quotidie ſplẽdide. vbi non
fit mẽtio ꝙ fuerit vſurarius vel raptor.
ſꝫ bona ſua male expẽdit ⁊ paupibꝫ non
ſubuenit. ideo dãnatus eſt. Chriſ. ſup

Math. Non ꝓpter hoc diuitias accepi
ſti vt laſciue ꝯſumas: ſ; vt in elemoſynis
expendas. que eñ habes pauperū ſunt
ſ; tibi credita ſunt. etiā ſi ex laborib⁹ iu/
ſtis ⁊ ex hereditate pat̄na poſſeſſor fa/
ctus ſis. Tertio redditur⁹ es rōem q̄uo
heredib⁹ tua bona dimiſiſti. q⁊ quilibet
ꝓuenire debet lites que poſſunt oriri p⁹
mortem ſuā inter heredes ꝓpt̄ bona ſua
q⁊ melius eſſet nullū denariū poſt ſe reli
quere q̄ȝ cauſam litis heredibus amini
ſtrare. Quia ille qui non facit poſſe ſuū
ordinando bona ſua ⁊ diſponendo. que
cunq̄ȝ mala ſiue quecūq̄ȝ pcc̄a ſiue lites
ſiue ꝑiuria ſiue inimicitie ex talib⁹ bonis
int̄ heredes fiunt ſibi in aīa ſua nocebūt
q⁊ ꝑuabitur ſuffragijs. ⁊ etiā ibi punie/
tur ꝙ ex ꝑcitate ⁊ auaricia ſua noluit an
tea ea diſponere. Ergo q̄libet hō tēpo/
ralia bona poſſidens debȝ aduertere di
ctum chr̄i ꝑ Eſaiam ꝓpham q̄ dixit ad
regē ezechiam. Diſpone domui tue q⁊
morieris tu ⁊ non viues. Eſaie. 38 Vñ
Seneca etiā in quadā ep̄la. Oīs dies
velut vltima ordinanda eſt. q⁊ de fideli/
tate hoīs vltima dies iudicat.

¶ Sextum remediū contra auariciam
eſt conſideratio et̄narum diuitiarum.
Aug⁹. Vileſcunt tꝑalia cum conſiderā
tur eterna. Mirū eſt: ꝙ hō poteſt cum
tanta auiditate ⁊ ſollicitudine intendere
tꝑalibus que tranſitoria ſūt. ⁊ neglige/
re celeſtia que et̄na ſunt. Et hoc ideo fit
quia non habem⁹ firmam ⁊ verā fidem
Unde Hiero. Nec veram fidem de dō
habet qui cupit in his miſerijs diues fie
ri. Ergo quilibet chriſtian⁹ cum omī di
ligentia debet intendere virtutib⁹ ⁊ bo/
nis opibus. vt per hoc poſſet ſibi deum
acquirere. ⁊ conſequent̄ vitā et̄nā poſſi
dere. Unde Aug⁹. Tunc erit de⁹ om/
nia in oībus quicquid hic querebas. q̄c
quid hic pro magno habebas. quicq̄d
hic amabas manducare ⁊ bibere: ipſe
erit tibi cibus ⁊ potus. quicquid hic vo
lebas vt ſanitatē. ipe erit tibi immorta/
lis Quicq̄d hic q̄rebas: vt diuitias. de
us erit tibi diuitie. auare q̄d tibi ſufficit
ſi tibi deus nō ſufficit. Itē Aug⁹. li. xxij
de ciui. dei. Quod deus ꝑparauit dili/
gētibus ſe fide nō capitur ſpe nō attigit̄
charitate non cōꝑhendit̄. deſideria ⁊
vota tranſgredit̄. acquiri pt̄ eſtimari nō
poteſt

¶ Septimū remedium
ꝯtra auariciam eſt. ꝙ iſta tꝑalia quādo
q̄ȝ erūt occaſio hoīm peccādi. q⁊ qñq̄ȝ il/
le q̄ eſt pauper ⁊ bonus ⁊ ſaluat̄ ſi diues
eſſȝ forte damnaret̄. hoc deo ꝯmittēdū
eſt q̄ oīa nouit que hoī expediūt vel que
nō. Et firmiter tenēdum eſt ſi tibi vtile
eſſȝ habē diuitias deus tibi ordinaret.
quia oīa q̄ facit: facit in bono. Qȝ aūt
diuitie ſunt occaſio peccādi ptȝ. quia ex
diuitijs generāt̄ lites ⁊ diſſenſiōes. Vñ
Areſto. ij. politic̄. Pecunia ſeditōem fa
cit ⁊ malignitatē. Item gñat ſuꝑbiam.
Vñ Aug⁹. Vermis diuitiarū eſt ſuꝑ
bia. vñ difficile eſt ꝙ nō ſit ſuꝑbus q̄ di
ues eſt. Itē facit hoīem guloſum. ⁊ ꝯſe
quenter luxurioſum. Vñ Bern. in ſer/
mone Periclitat̄ caſtitas in delicijs. hu
militas in diuitijs. pietas ī negocijs. ve
ritas in multiloquio. charitas in hoc ne
quā ſeculo: Exemplū de hoc in vitaſpa
tr. Quidā heremita apud quēdam ho
ſpitatus: inuenit in eo ꝙ vnā partē lucri
ſui expēdebat in nccitates ꝓprias. aliā
in elemoſynas pauperū. terciā in hoſpi
talitatē peregrinoꝝ. Cū aūt regreſſus
eſſȝ ad cellā. ⁊ rogaret vt deus ei bona
ſua multiplicaret q̄ ea ita bene expende
bat. Reſpōſum eſt ei ꝙ forte ſibi nō ex/
pediret. Illo autē nō acq̄eſcente ſ; ꝓ eo
fideiubēte ꝯceſſum eſt qđ petebat. naȝ
in mane cauſa operādi muꝝ antiquum
frangēs inuenit magnū auri thezaurū.
Quo accepto factus eſt familiaris ipe/
ratoris ⁊ magnus opꝑſſor pauperum.
Quo facto heremita raptus ad iudiciū
vidit angelos ꝯquerētes de illo opꝑſſo
re pauperū. Quib⁹ rñdet̄ ꝙ fideiuſſor
ꝓ illo rñdeat. Stupefactus heremita

ſupplicabat btē virgini vt eum iuuaret.
Que ipetrauit vt heremita ad eū corri/
gendū mitteret. Qđ cū facere vellet nec
ei loq poſſet. ꝗ ingerēs ſe ꝑberatus fuiſ/
ſet. reuerſus ad cellā iterū rapit ad iudi/
ciū. ⁊ ſicut pꝰus accuſat. Sed btā ꝟgine
eū adiuuāte ⁊ mortuo impatore: aliꝰ ſuc
cedens in imperiū illū diuitem ⁊ poten/
tem capere voluit. ꝗ ille fugiens ⁊ omīa
bona ſua pdens ad p̄cedētia officia re/
diens ⁊ ad pietatis opa. poſtmodū vi/
tam in bono finiuit ⁊ pcluſit.

De gula.

Gula deteſtanda eſt. Primo
A qꝛ multū eſt cōtra deū: q̄uis
oīa pctā ſint ꝯtra deū. tñ gula
p̄ncipaliter. qꝛ viliſſimā crea/
turā deificat. ſ. ventrē ſuū. Juxta illud
aplī ad phil. iij. Quoꝝ deꝰ vēter ē. vbi
dicit Augꝰ. Hoc ab hoīe colit qđ p̄ ce
teris diligit. Vñ Hugo in ſuo clauſtra
li Solēt dijs tēpla ꝯſtrui. altaria erigi.
miniſtri ad ſeruiēdū ordinari. imolari pē/
ſes. thura cōcremari. Siqdem tēplum
gule eſt coqna. altare mēſa. miniſtri coci
imolate penſes cocte carnes. fumus in/
cenſorū odor ſapoꝝ. Et talis ydolatria
eſt deterior q̄ȝ ydolatria paganoꝝ. quia
illi auro ⁊ argēto ⁊ marmoreis lapidibꝫ
diuinos honores impēdere ſolebāt. ſed
guloſus vētrem ꝓ deo honorat. q eſt q̄/
ſi laterna. Et ꝓpterea videt hoc viciuȝ
deteſtabilius cūctis alijs vicijs ⁊ pctis.
qꝛ hoc viciū deū blaſphemat. Vñ Au/
gꝰ. de ꝟbis dñi. Si immoderatōe vo/
racitatis debitū moduȝ nature excedis
q̄ntūcūq laudes lingua carmis r̄ſonet
tñ vita blaſphemat. Scđo deteſtanda
eſt gula. qꝛ multū placet diabolo. ex eo
ꝙ in hoīe guloſo eſt reqes diaboli. Vñ
Math. xij. Cuȝ immūdus ſpūs exierit
ab hoīe. ābulat ꝑ loca arida q̄rens req/
em ⁊ nō inueniet. Et nota ꝙ loca arida
ſunt hoīes tēperate viuētes. in qbꝫ dia/
bolus nō inueniet reqeȝ. Vñ etiā in ſig
nū huiꝰ legio demonū dixit dño. vt ha/
bet Mathei. viij. Si eijcitis nos hinc
mitte nos in gregē porcoꝝ. qđ dñs pmi
ſit. Vñ dt glo. Niſi qs more porci vixe
rit: diabolus in eo poteſtatē nō accipiet
Ex quo ptȝ ꝙ diabolus habet poteſta
tem ſup guloſos Itē placet diabolo: qꝛ
illo vicio tēptauit hoīem in ſtatu innocē
tie ⁊ in paradyſo. Itē ptȝ in xpo. q cum
ieiunaſſet. xl. diebꝫ ⁊ noctibꝫ: tunc tēpta
tor dixit ei. Si filius dei es dic vt lapi/
des iſti panes fiāt Et rō q̄re libēter tēp
tat hoīes etiā bonos cū iſto vicio. qꝛ pc
cos deijcē. ⁊ facilr trahere ad alia pctā.
ſcȝ ad accidiā ⁊ luxuriā. Vñ Gregꝰ. in
paſtoral. dicit. Dū vent nō aſtringit ſil
cūcte ꝟtutes obruunt. Itē placȝ diabo
lo. qꝛ iſte q hoc vicio a diabolo tenet val
de firmit tenet. qꝛ q aſſueti ſūt guloſe vi/
uere vix ⁊ difficulter pñt huic vicio renū
ciare. vñ Iſiđ. in li. ſoliloq. Difficile eſt
peti ꝯſuetudinem vincē. prauꝰ vſus vix
abolet Hoc pȝ maxīe in illꝭ q a puericia
crapuloſe ⁊ delicate nutriti ſunt. q poſt/
modū vix vel raro abſtinētes fiūt. niſi ſu
pabundās gratia dei operaret in illis.
Et eſt rō. qꝛ ꝯm Areſto. vij. Eth. Cō/
ſuetudo eſt altera natura. Et idē. Diffi
cile eſt reſiſtē cōſuetudini q aſſilatur na/
ture B Tertio deteſtāda eſt gula
qꝛ nocet homini in corpe ⁊ in aīa. Pri/
mo in corpe. qꝛ infirmitates corpis ge/
nerat. Ecci. xxxvij. In multis eſcis erit
infirmitas. Seneca in epla. Multos
morbos multa fercula fecere. qꝛ multi
ꝓpter crapulā efficiunt cōtracti. leproſi
hydropici. paralitici. ⁊ ſic de alijs. Et
hec ē magna fatuitas ꝙ hō ꝓpter delec
tatōem vnius hore omi tpe vult eſſe in/
firmꝰ. Itē vitā hois abbreuiat. Ecci.
xxxvij. Propter crapulā multi obierūt
qꝛ ꝯm doctores gula plures interficit q̄ȝ
enſis. Sic ecōuerſo abſtinētia cauſat ſa
nitatem. et prolongat hominis vitam.
Vnde Eccliaſt. xxxvij Qui autē abſti-

nens est adijciet vitā. Vñ Hiero. in q̄/
dam ep̄la. Mater sanitatis abstinētia
mater egritudinis voluptas. Vñ etiā
Aresto. de regimīe ꝑncipum. Abstine/
re a comestionib⁹ nimijs et ſupfluitate ē
ſumma medicina. Item abstinētia pro
longat vitam. hoc patꝫ in ꝑncipio mun
di q̄ñ hoīes ita diu vixerūt. ſicut adam
q̇ vixit. dcccccxxx. annis. Item noe q̇ vi/
xit. dccccl. annis Itē mathuſalē q̇ vixit
dcccclxix. āniſ. q̇ fuit antiq̄oꝛ int̄ oīes
in veteri teſtamēto. Itē hoc patꝫ in ſan
ctis noui teſtamēti. ſicut in ioh̄e euāgeli
ſta. qui vixit a tp̄e paſſionis xp̄i. lxviij.
annis. ⁊ totū tēpus vite ſue fuerūt. xcix.
anni quos vixit. Item Hieronym⁹ vi
xit. xcviij. annis. Item btūs paulus he
remita vixit. xciij. annis. Item btūs an
thonius vixit in heremo. cv. annis. Itē
hoc patꝫ carthuſiēſibus ⁊ alijs religioſ
q̇ diu viuūt. qꝛ abſtinētes ſunt. ergo be
ne dꝛ Ecci. xxxvij. Qui abſtinens ē ad
ijciet vitam. Item gula nocet hoī in tē/
poꝛalib⁹. hoc ptꝫ in illis guloſis ⁊ ebꝛio
ſis hoībus. qꝛ quicq̇d ꝑ totam hebdo/
madam lucrant̄ vnde ſe ⁊ vxoꝛem ⁊ pue
ros nutrire deberent: in taberna conſu
mūt. Vñ Ecci. xix. Operari⁹ ebꝛioſus
nō locupletat̄ Itē nocꝫ hoī in aīa. qꝛ po
tētias aīe ḡuat Pꝛimo ḡuat mēoꝛiā: vt
guloſ⁹ obliuiſcat̄ ſui creatoꝛis. vñ Oſee
xiij. Saturati ſunt ⁊ eleuauerūt coꝛ ſuū ⁊
obliti ſunt mei. Item ītellectus offuſca
tur ꝑ gulam. ⁊ ꝑ immoderātiā cibi ⁊ po
tus. q̇ intellectus datus eſt hoī ad deū
intelligendum Vñ Hiero. Nihil adeo
obꝛuit intellectū vt ꝯmeſſatio. Hoc pꝫ
qꝛ ieiunus melius intelligit ⁊ melius di/
ſpoſitus eſt añ comeſtionē q̄ȝ poſt. Iteꝫ
volūtas que data eſt hoī vt eam debe/
at confoꝛmare voluntati diuine. ⁊ eam
debeat inhabitare ſpūſſanctus ꝑ chari
tatem ⁊ dulcedinem: qua ꝑuatur homo
guloſus Vñ ap̄ls. i. Choꝛinth. ij. Aīa
lis homo non ꝑcipit ea que dei ſunt. vñ
Aug⁹. libꝛo. x. confeſſionum. Gaudiū

diuine dulcedinis nō deguſtas: ſi carna
li delectatōe coꝛ maculas. Vñ Bern̄.
Quo modo ignis et aqua ſimul eſſe nō
poſſunt. ſic ſpūales ⁊ carnales delicie in
eodem ſe nō compatiūtur. Item gula
denigrat animā. Thꝛeñ. iiij. Denigra/
ta eſt facies eius ſuꝑ carbones. Hiero.
Nitēs cutis ſoꝛdidam aīam oſtendit.

Sequitur de his q̄ ſunt reph̄en/
ſibilia circa comeſtiōes. Et ſunt
ſeptem. C. ¶ Pꝛimū eſt añ
debitū tp̄s comedere. naꝫ ſicut ſerui dei
ſm̄ doctrinā xp̄i ꝑmo querūt regnū dei
ſic guloſi (quoꝝ deus eſt vēter) ꝑmū q̄/
runt regnū dei ſui. Et regnuꝫ dei ſui eſt
eſca ⁊ potus. Cōtra q̇ꝺ dicit ap̄ls Ro.
xiiij. Nō eſca ⁊ potus eſt regnū dei Vñ
Eſaie. v. dꝛ de guloſis. Ve q̇ conſurgi
tis mane ad ſectandum ebꝛietatem. Er
go merito reph̄endēdus eſt q̇libet xp̄ia
nus qui ꝺ mane comedit añq̄ȝ aliquod
pater noſter dicat vel deo aliquā reue/
rētiam exhibeat Quia q̇libet homo de
bet ꝑmo cibare animā cum deuot̄ oꝛō/
nibus ⁊ ſanctis meditatōibus. qꝛ nobi/
lioꝛ eſt coꝛpoꝛe. Vñ Bern̄. Toꝛ⁹ mun
dus ille precium vnius aīe eſtimare nō
poteſt. Nō eīn pro toto mūdo aīam ſu/
am daret qui pro humana aīa ſuam de
dit. Aug⁹. Maius eſt damnū in amiſ/
ſione vnius aīe q̄ȝ mille coꝛpoꝝ. ¶ Se
cūdum quod eſt reph̄enſibile eſt quādo
q̇s nimis delicata cibaria vult habere.
Vñ legitur Numeri. xi. de filijs iſrael.
q̇ in deſerto carnes deſiderabant. ⁊ ꝓp/
ter hoc iram dei incurrerūt Pſ̄. Adhuc
eſce eoꝛum erant in oꝛe eoꝛum ⁊ ira dei
aſcendit ſuper eos Quāuis ſatiſfaceret
deſiderijs ⁊ cōcupiſcentijs eoꝛum. tamē
nihilominꝰ eos puniuit Vñ pſ̄. Pluit
ſuꝑ eos ſicͭ puluerē carnes D ¶ Sci
endū. q̄ nō debemus petere delicata ci/
baria ꝓpter tria. Pꝛimo. quia vēter eſt
vas immūdum quod coꝛrumpit cibos
ꝑcioſos. Quis eīn precioſum balſamū
infunderet in vas immundum. Unde

fit. cum intrauerit: nonne ſi ſpecula ha/
beremus in ventre ꝺ cibis precioſis eru
beſceremus. Sc'do. q2 erunt duo ꝯtra
vnum. ſc3 corpus ⁊ cibus delicat⁹ cõtra
ſpm̄. Sufficit em̄ ꝯcupiſcentie malicia
ſua: vt non plus per delicata cibaria ac
cendatur. igitur ſumenda eſt neceſſitas
⁊ non ſupfluitas. Quia ſm ap'lm. Ca/
ro concupiſcit aduerſus ſpm̄. Tertio q2
qui conſueuit vti cibarijs precioſis poſt/
modū ſemꝑ vult ea habere. Ergo pueri
non delicate nutriendi ſunt. tū3 q2 ex h'
ſepius infirmanť ⁊ debilitanť. ⁊ quãdo
ꝙ moriunť. tum quia in ſenio etiã talia
volunt habere conſueta. Unde Salo
mon puer. 22. Adoleſcens iuxta vitam
ſuam graditur: ⁊ cum ſenuerit: non re/
cedit ab ea. Unde etiã Ariſto. dicit. 7.
pol'. Pueros eſſe ſine vino eſt bonum.
¶ Tertiū q̄ꝺ eſt reprehenſibile eſt quã
do aliquis ſumit nimis. vt legiť ꝺ ſodo
mitis. Geñ. 18. Sicut ei pluuia nimis
magna nociua eſt ſic etiã nimis parua
non val3. ſic quiſquis ꝓuidere ſibi diligẽ
ter debet ꝙ non nimis multum ſumat.
ne cibus aggrauet corpus. ⁊ ſuffocet ra
tõem. nec etiã nimiſ modicū: ne corpus
nimiū debilitetur: ſed in medio cõſiſtit
virtus. Unde Ariſto. ij. eth. Mediū
in omnib⁹ eſt laudabile. Quia ſm Hu
gonẽ de ſancto vict'. Caro ſic nutrienda
vt eſt ſeruiat. ⁊ ſic domãda eſt vt nõ ſu/
ꝑbiat. E ¶ Quartū quod eſt reꝑ/
henſibile eſt. quãdo quis nimis auide
⁊ ardenter ſumit cibū Signū autẽ hui⁹
auiditat' eſt quãdo ſic anim⁹ homis ad
cibum tãto ardore concupiſcẽtie trahiť
vt nihil ſinat hoiem de deo cogitare vel
de alijs bonis. ſed effundit ſe ſuꝑ cibū3
tan ꝙ brutū animal. ⁊ hoc vti ꝙ non eſt
bonum. nec rationabile ꝙ homo fũdat
ſe ſuper cibū vt animal irrationale. Et
etiam corporaliter nocet quia ad ſanita
tem corporis valet ꝙ cibus honeſte or/
dinate ⁊ moderate ingeratur. quia tan/
to facili⁹ ⁊ ſalubrius digeritur Ergo cõ
tra iſtam auiditatẽ bonum eſt ⁊ laudabi
le. ꝙ quilibet homo ante ſumptiõem ci/
bi ad min⁹ dicat vnū Pater noſter. ⁊ an
te ſignum crucis faciat ꝙ cibū ſumat.
Exemplum de moniali que i horto co/
medit lactucã ſine ſigno crucis. ⁊ ſic dia
bolum cū lactuca comedit. Unde dicit
beatus Gregori⁹ in dialogo ſuo. ꝙ quī
dam cõuerſus bibit vinum in ciuitate ſi/
ne licentia ⁊ ſine ſigno crucis. et ſic dia/
bolum cū vino bibit. Et in ꝑncipio men
ſe homo debet cogitare ꝺ pauperib⁹. ſic
ꝙ vellet ꝙ quilibet pauper intm̄ habẽt:
⁊ debet eis impartiri elemoſynã ſua3 ꝺ
menſa ſua in quãtū facultas admiſerit.
Unde Catho. Dum ſedes in mẽſa ꝑ/
mo de paupere penſa. Tunc bene pran
deť cum ch'rs adeſſe videť. Et infra ꝑn
dium dum ſedent in menſa debẽt loquī
de bonis ⁊ honeſtis ⁊ deificis. ⁊ debent
cauẽ verba ſcurrilia mũdana ⁊ detracto
ria. Exemplū legitur. ꝙ quidã diueſ in
uitauit vicinos ⁊ cognatos ſuos locãdo
eos in vna menſa. ⁊ in alia menſa etiam
pauperes collocauit: ⁊ vn⁹ inter paupe/
res qui fuit ſanct⁹ homo vidit in princi/
pio menſe quãdo benedictõe3 dixeꝛť. et
ꝑma duo fercula comederunt angelos
circũdare diſcũbentes. quia loquebãtur
de deo. Et poſtmodū ceperunt loq̄ mũ
dana ⁊ conſequenť vitioſa ⁊ detractoria
tunc demones affuerũt ⁊ diſcũbẽtes cir/
cũdederunt. ⁊ angeli fugieꝛť ab eis ⁊ de/
derunt locū demonib⁹. Tunc fleuit ille
ſanct⁹ homo Poſtmodū ite3 i fine men/
ſe ceperunt loqui de deo ⁊ de bõis. ⁊ tũc
angeli redierunt ⁊ demones fugierunt.
tunc ille homo hoc videns cepit alacriť
ridẽ. Tunc poſtmodū interrogauerunt
illum bonū hoie3 quare fleuiſſet. ⁊ poſt
modum riſiſſet. ⁊ ipſe manifeſtauit eis ea
que vidit. ⁊ exhortatus eſt eos vt vbicū
ꝙ eſſent cum hoibus cõgregati liben/
ter deberent loqui de deo ⁊ honeſtis In
ſignum hui⁹ dicit chriſtus in euangelio
vbi duo vel tres congregati ſũt in noīe

meo ibi ſum in medio eoꝝ. Itē poſt mēſam tunc quilibet dꝫ dicere gratias. ⁊ regratiari deo de bonis pceptꝭ Vñ apl's Ephe.v. In omnib⁹ grās agētes Vn de Aug⁹. de verbis dñi. Si quid manducas ⁊ bibis ad refectionem ⁊ reparationem membroꝝ: ⁊ grās agens ei qui tibi tribuit mortali ⁊ fragili h̄ ſuffragia: cibus tuus ⁊ potus laudant deum Ex his patet. ꝙ homo qñq₃ poteſt vti precioſis cibis ſine peccato ⁊ ali⁹ in groſſis cibarijs poteſt offendere deum ⁊ delinquere. Vnd Aug⁹. de doctrina chriſtiana. Poteſt eſſe vt ſine aliquo vicio crapule vel voracitatis p̄cioſiſſimo cibo ſapiens vtatur. Inſipiens aūt fetidiſſima gule flamma in viliſſimuꝫ olus inardeſcat. Item Aug⁹. Non propter porcum ſed propter pomum mortem p̄mus homo inuenit. Et eſau primatū ſuū nō ꝓter gallinā ſed ꝓter lenticulaꝫ perdidit Et legimus regem noſtrū nō de carne. ſed de pane eſſe temptatum. ¶ Quintum quod eſt reprehēſibile eſt nimia ſtudioſitas ⁊ ſollicitudo preparādi cibaria Aliqui quaſi per totam diem occupantur circa p̄parationem cibariorum ventris ꝙ vix vel nūq₃ vnā miſſam poſſunt audire. ſed ⁊ de cibarijs anime modicū vel nihil curant. Aliqui etiam ⁊ ſi per ſe nō faciāt: tamē oportet ꝙ ancille ⁊ familia tm̄ occupent᷑ circa illa ꝙ negligūt miſſam ⁊ ſmonem. ⁊ raro pñt intrare eccleſiā p̄ncipaliter in die dñica. cū tamē quilibet teneatur illa die audiē integrā miſſā ſub precepto eccl'ie: ⁊ talis neglectō redundat in dños illoꝝ q̄ ſic eos occupāt Vñ Hugo in ſuo clauſtr. Quidam ſuperſticioſum nimis in preparandis cibis ſtudiū adhibent decoctionuꝫ frixariorum ⁊ condimentoꝝ genera excogitanteſ. modo mollia. modo dura. modo frigida. modo calida: modo cocta. mō aſſa: modo pipere. mō allio. modo cimino modo ſale cōdita. ſm conſuetudiem p̄gnantiū mulierū deſiderantes. ⁊ cū tanta ſollicitudine p̄parātur: vt deuoratis quatuor vel quinq₃ ferculis prima non impediunt nouiſſima: iſti habēt colere ventrem ſuū tanq₃ deū. Et tales guloſi raro vel nūq₃ cōtenti ſunt de cibarijs ipſis preparatis Etiam quādo vxor vl' familia fecerūt oēm diligentiam ſuā in p̄parādo cibaria: tūc adhuc cōquerunt᷑ ⁊ murmurāt. Aut ſūt nimis falſa. aut nimis frixa. aut nimis mollia. aut nimis dura. ⁊ ſic de alijs. Si aliqua negligentia notabil' cōmiſſa eſt preparādo cibaria: tūc iraſcunt᷑ maledicēdo vxori ⁊ familie. Inſup qñq₃ blaſphemāt ⁊ volūt ſcutellas ipis. ſ. vxori ⁊ familie ad collū p̄ijcere. Tales cogitare deberēt ꝙ d's ideo pmiſerit illā negligentiam fieri: vt recognoſceres te non eſſe dignum comedere cibaria bñ preparata. q2 forte es peccator mortal'. ⁊ antea ingratus fuiſti deo d̄ bonis cibarijs: q̄ ex ꝓuidentia diuina habuiſti. vl' etiam quia antea in bene p̄paratis cibarijs exceſſiſti. ⁊ deum offendiſti. Et ergo deus iam punit te in illis q̄bus peccaſti. imo qñ recognoſcꝭ te eſſe in peccato mortali. tūc ſcire debes ꝙ nō es dign⁹ comedē panē ⁊ bibē aquaꝫ ad ſaturitatem. ſed vix debes ſumere purā neceſſitatem ad ſuſtentatōem natuē. Et ratio huius eſt quia peccator indignior eſt omnib⁹ creaturis. ergo nō eſt dign⁹ habē vſum alicuius creature q̄s ideo d's creauit vt hoies vſum illarū creaturaꝝ haberent. ⁊ deo de hoc grās agerēt ⁊ ei ſuirent. Sꝫ heu tales peccores ⁊ guloſi homines plus conſumunt de creaturis q̄₃ boni homines de quo deo nunq₃ vel raro regratiant᷑: nec ei ſeruiunt. ſꝫ poti⁹ mundo ⁊ diabolo ſeruire volunt. de quibus omnib⁹ ſic viſis diſtrictā rationem redditurī ſunt deo. Ex q̄ ſeqtur ꝙ merito nullus debet de cibarijs murmurare vel blaſphemare. ſꝫ pro peccatis ſuis deberet hoc ſuſtinere ⁊ cogitare: ꝙ chriſt⁹ pro peccatis noſtris in cruce pēdens comedit ⁊ bibit amarum cibū ⁊ potū. vnd

ps. Dederũt in eſcaʒ meã fel: ⁊ i ſiti mea
potauerũt me aceto. Sextũ reprehenſi/
bile eſt nimis frequenter ſumere cibum
Sufficit em̃ homini ſano bis in die ſu/
mere cibũ. Frequens aũt ſumptio mul/
tum nociua eſt corpori ſm medicos. nã
addere cibum ſupra cibum nondum di
geſtum impedit digeſtionem ⁊ corrum/
pit virtutem digeſtiuam. Secus autez
eſt de laborantibus qui in magnis la/
boribus deſudant vt ſibi victũ ⁊ neceſſa/
ria querant. Item ſil'r de pueris intelli/
gendum eſt qui ſunt in augmento. ſcʒ q̄
adhuc creſcũt quib⁹ licet pluries come/
dere. ſi neceſſitas requirit maxime: ſi nõ
eſt dies ieiunij ſub precepto eccl'ie. F
¶ Septimuʒ reprehenſibile eſt varie/
tas ferculorum que reprehẽſibil' ẽ imo
⁊ nociua homini non ſolum quantum
ad animam: ſed etiam quantum ad cor
pus. ꝙ autem varietas et multiplicitas
ferculorum nocet corpori: hoc probat
Macrobius per quinqꝫ. Primo ꝓbat
per hoc ꝙ animalia vt frequenter ſũt ſa/
na que vtuntur ſimplici cibo et aſſueto:
ſue nature conuenienti: ⁊ nullo modo li/
benter vtuntur illis que ſunt contraria
ſue nature. Cuius oppoſitum homo ra/
tionalis ſepe facit. ſ. comedendo ⁊ bibẽ/
do ea que nõ competũt ſue nature. ſʒ ſo/
lum vt ſatis fiat delectatõni ⁊ appetitui.
Secundo modo probat hoc ꝑ artẽ me
dicine. quia medici ſuadent infirmis co/
medere ⁊ bibere ſimplicem cibum ⁊ po/
tum. ⁊ non diuerſa fercula aſſata vel fri/
xa. Et ratio huius eſt quia ſimplex cib⁹
⁊ potus magis eſt digeſtiuus. Et etiaʒ
quia antea ſe nimis repleuerũt diuerſis
cibarijs. Et ſm ariſt. ij. eth. Medicine
fiunt per contraria. ḡ oportet eos poſt
modũ abſtinere: ⁊ ſimplicem cibum ſu/
mere. Tertio probat hoc. verbi gratia.
Si duo homines eiuſdẽ complexionis
biberent eandẽ menſuram: ⁊ vn⁹ habe/
ret diuerſa vina ſimul ⁊ ſemel: tũc citius
infirmaretur: ⁊ minus cõpeteret ſue na/
ture ille multiplex potus. ꝗ̄ ille qui bi
bit ſimplicẽ potum. licet in eadem men/
ſura q̃ntum ad quantitatem. Sic ſimi/
liter eſt de cibo intelligendũ. Quarto ꝓ
bat per hoc. ſi quis poſtmodũ infirma/
tur: tũc medici poſſũt eo facilius cognoſ/
cere: vnde habeat infirmitatẽ illam ꝗ̄ ſi
diuerſa pocula bibiſſʒ. Quinto probat
per hoc: quia natura eſt vniformis i ope
ratione ſua. Cum aũt homo comedit di
uerſa ⁊ multiplicia fercula: tunc natura
digerit illum cibum qui magis eſt dige
ſtiuus: remanẽte illo cibo q̄ min⁹ ẽ dige/
ſtiuus i ſtomacho. ⁊ cũ hõ guloſus ſup
addit iterũ cibum. ſcʒ comedendo et re/
plendo ſe ante digeſtionẽ: tunc ille cib⁹
qui manet in ſtomacho indigeſt⁹ fit pu/
tridus. ſic ſtomachus corrumpitur. et
homo frequenter infirmatur et moritur
Vñ Seneca. Multa fercula multos
morbos fecerũt Vñ̄ etiã ſapiens dicit
ꝙ gula pl'es interficit ꝗ̄ enſis. Ex his
omnib⁹ patet ꝙ vtilius ⁊ ſalubrius etiã
quantum ad corpus eſt comedere ſim/
plicem cibum ⁊ bibere ſimplicem potũ
⁊ aſſuetum.

¶ Quinqꝫ modis poteſt q̄s peccare in gula.

Sequitur declarare quot modis
homo in comedendo vel biben
do peccat mortalit'. Reſpõdeo
ꝙ principaliter quiqꝫ modis. ¶ Primo
quãdo diligo corpus tantum ꝙ contra
preceptum eccleſie paratus ſuʒ comede
re diebus ieiuniorum: cũ tamẽ bene poſ
ſem ieiunare: ſed nolo corpus meũ in tã
tũ grauare. ⁊ ſic ſoluo ieiunium ſine cau/
ſa ab eccleſia preceptũ. Unde Hermã.
de ſchilditz dicit. Qñ aliquis inordina/
tioni gule vel concupiſcentie inheret tã
ꝗ̄ vltimo fini. ſicut de quibuſdã dicitur
ad Philippeñ. 3. Quor͡ de⁹ vent' eſt: q̄/
rum finis interit⁹. Ita ꝙ talis quaſi de
um cõtemnẽs parat⁹ ſit ꝑcepta dei trãſ
gredi vt delectationes gule aſſequatur.
talis grauiter peccat. ¶ Scdo cum q̄s

ſumit cibum illicitū ſiue ꝓhibitum. ſicut
adā in paradiſo comedit cibum illicitū
⁊ ſibi ꝓhibitū. ideo expulſus eſt. Sic ſi/
milit̄ ſi quis comederet carnes vel etiaꝫ
lacticinia in quadrageſima cibum illici
tum ⁊ ꝓhibitū cōmederet. ¶ Circa qđ
queritur: a quibus cibis ieiunantes de/
bent abſtinere. Reſpōdeo ſcḋm Thomā
ſcḋa ſcḋe. q. c. 47. In ieiunio quadra/
geſimali int̄ dicuntur vniuerſalit̄ oua et
oīa lacticinia. In alijs aūt ieiunijs ſtāt
diuerſe conſuetudines. quas quiſqꝫ ob/
ſeruare debet ſcḋm mores eorum int̄ quos
ꝯuerſatur. diſt. 4. deniqꝫ. Eſus autē
generalit̄ carniū in oīm ieiunio ꝓhibit᷒
eſt. quia generaliter magis delectabilis
eſt. ⁊ ad humorem luxurie magis coo/
peratur. Vnde ⁊ in ſexta feria neceſſe eſt
abſtinere a carnibus ⁊ in ſabbato ſcḋꝫ ge
neralē ꝯſuetudinē. extra de obſ. ieiu. c.
Conſiliū Cōcordat Hoſtieñ. Sciēdū
ꝙ quilibet homo tenetur totaꝫ quadra/
geſimā ieiunare cū cibo quadrageſimali
qui ſani ⁊ fortes ſunt. ⁊ vti bene poſſunt
tali cibo. ſecus eſt de illis qui ſunt infir/
mi ⁊ debiles. vel etiā mulieres pregnā
tes ⁊ lactātes pueros: vel etiā in puerpe
rio exiſtentes. quia ſi neceſſitas debilita
tis corporalis impedit eas non tenētur
ieiunare. immo ſi timeatur ꝓbabiliter đ
periculo eaꝝ vel aborſu: non ſolum pñt
ſed tenētur ſoluere ieiunia. Tertio mō
quādo quis ſcient̄ cibū ſibi nociuuꝫ in
viribus ⁊ in corpe comedit ꝓpter ſolam
delectatōem qua non vult carere: talis
grauiter peccat. qꝛ facit contra charita/
tem qua homo tenet̄ ſe in deo diligere.
⁊ vires ſuas preſeruare: vt deo diutius
poſſit ſuire. pſ. Fortitudinē meā ad te
cuſtodiā. Contra hō talis fac̄ guloſus et
voluptuoſ᷒ q̄ vires corpis debilitat ſciē
ter. ⁊ vitam ſibi abbreuiat. ſumendo ta
lem cibū vel potū qui nō cōpetit ſue na/
ture. ꝗ tātu ſ poſſet eſſe appetit᷒ illiciatus
ad talē nociuū cibū vel potū ꝙ hō ꝗuit̄ i
hoc deo offenderet. Aliqui ꝓo dicunt.
Scio hoc nō cōpetit mihi comedere vel
bibere cū tñ eque bene ſumūt. quare tūc
ſumis ſi nō ꝯuenit tibi. Reſpōdeo vt ſa/
tiſfaciā appetitui ⁊ delectationi. Scien
dū tñ: ꝙ oīs cibus creatus eſt ad ſuſten
tatōem nature: vt inde hō deo ſeruiat.
Ergo ſi vnus cib᷒ tue nature non conue
nit: tunc bonitas dei creauit diuerſa ci/
baria: vt ſic te cū cibo tue nature compe
tenti cibare poſſis. Item qui ſeſſiones
longas faciunt ⁊ comeſſationes ⁊ cōui/
uia ꝓpter ſocietatē ⁊ cōplacentiā hoim:
ꝙ poſtmodū qñqꝫ infirmant̄. vel etiam
qñqꝫ citi᷒ moriūtur ex talib᷒ longis ſeſſi
onibus ⁊ ſuperfluis comeſſationib᷒ Et
etiam poſt ſunt indiſpoſiti in ſuitio dei.
⁊ negligunt ſalutem aīe ſue. ⁊ tales etiā
ꝗuiter deum offendūt. Sil'r illi peccāt
qui talia conuiuia faciunt. Vnđ Aug᷒
Quicunqꝫ ad bibendū ꝓnus fuerit: vel
in conuiuio ſuo alios adunauerit ꝓ ſe ⁊
ꝓ ipſis in die iudicij reus erit. I
¶ Quarto qñ quis ſumit cibū licituꝫ ⁊
ſanū. ſꝫ excedit in nimietate: ſic ꝙ perdat
rōem: vel nauſeam hꝫ vel vomitū ꝓpt̄ ſu
perfluā crapulā. ⁊ talis etiā grauit̄ pec/
cat. Circa qđ ſciendū ſcḋm Henricū đ fir
maria. Quicunqꝫ inebriat̄ vel qui exce/
dit menſurā in comedendo: ſi hoc facit
cū ꝓpoſito ⁊ intentōe peccat mortaliter.
Secus eſt ſi fit ignorant̄ ⁊ ſine ꝓpoſito:
et ſi caſu euenerit. vel ex fortitudine cibi
vel potus vel fragilitate ſumentiſ tūc em̄
veniale eſt. Sciēdum ſcḋm Her. đ ſchil/
ditz ꝙ qñ quis tantū ſumit de cibo ⁊ po
tu ꝙ vomitū ſequi oportet. vel aliā inor/
dinatōem. vel tātum ſupflue ſumit cuꝫ
ſuo grauamine etiā ſine vomitu. vnđ de
berent ⁊ poſſent plures alij ſuſtētari. q̄
forte fame periclitātur vel forte magna i
edia purgentur. credo ꝙ in talibus caſi/
bus cōtingant pcc̄a mortalia. qꝛ mani/
feſte patet ꝙ talis comeſſatio fit contra
charitatem dei ⁊ ꝓximi. Itē đ nimia ſū/
ptione cibi ſcḋm eundem doctorem quan
do tanta eſt ꝙ ꝓpter eam ratio abſorbet̄

ꝛ corpus ſcienter nimis ad rebellionem ſpũs ꝛ ad carnalia vicia incitaꝫ: ita ꝙ homo certitudinaliter ſcit ꝙ ſumptis talibus cibarijs vel in tanta quãtitate ipſe nullo modo poteſt perſeuerare niſi peccata mortalia incidat. credo ꝙ ſit peccatum mortale. quia ille voluntarie ꝑcipitat ſe in periculum. De ebrietate autem ſciendum ꝙ quia directe vſum ratõis impedit ꝛ vehementiꝰ ꝗ̃ comeſſatio cuȝ tñ bonum humanũ fundeꝫ in vſu rationis doctores tenent cõmuniter ꝙ ebrietas ex genere ſuo peccatum mortale eſt. quãdo hõ qui iebriaꝫ ſcit ꝓ certo potuȝ eſſe inebriatiuũ ꝛ tamen ſcienꝫ immoderate ꝛ volũtarie ſumit illũ. Secus tamẽ ſi neſciret potũ eſſe inebriatiuũ vel tã ſubito inebriatiuũ: vl' nõ credidit nec intẽdebat ex ꝓpoſito eũ ſumere immodẽate: tũc ſic pt eſſe pccm veniale. Et credo ꝙ minus ſit pccm ebrietas in his qui habent debilia capita qui citiſſime ex potu modico inebriãꝫ: nõ tamẽ audeo dicere quin in eis ſit pccȝ mortale. Et forte in aliquo tãto viliores reputanꝫ illi i moribus ꝛ ex natura male diſpoſiti quãto citius ꝛ faciliꝰ vſum rõnis ꝛ bonũ humanũ amittũt. Et cũ debilitatem ſuã multotiens experianꝫ ꝙ ſibi nõ cauẽt. Et ꝑ tanto etiã ebrietas pt eſſe in eis grauiꝰ pccm ꝓ quanto eſt magis ꝯtinua. qꝛ ſic in habitũ deduciꝫ. ꝛ ipi peccare videtur ex habitu ꝛ non ex paſſione aliq̃ vl' ignorantia. Ebrietas valde deteſtanda eſt. quia non ſolũ eſt pccm mortale ſm genus ſuũ: ſed etiã maximũ pccm. ꝛ mltorũ pccoꝝ cauſa. Vñ origenes omel. 27 Ebrietas eſt mr oĩm vicioꝝ. ſic e conuerſo ſobrietas eſt maꝫ oĩm virtutũ. Item ebrietas facit de hoĩe beſtiã. de robuſto infirmũ. d prudẽte inſanũ. Vñ Amb. in li. d pnia. Ebrioſus cũ abſorbet vinũ abſorbeꝫ a vino. abominaꝫ a deo. deſpiciꝫ ab angelis. derideꝫ ab hoĩbꝰ. deſtituitur a ṽtutibꝰ. ꝯfundiꝫ a demonibꝰ Sciendũ ꝙ valde ꝑiculoſum ꝛ ſtultũ eſt inebriari. qꝛ ebrioſus cõparaꝫ aĩali irrõnali. Contra qđ dicit pš. Nolite fieri ſicut equus ꝛ mulus quibꝰ non eſt intellectꝰ Quia hõ ꝑ rõnem differt ab alijs aĩalibus irrõnabilibꝰ. Unde Ariſt. 7. politicoꝝ. Int' oĩa aĩalia homo ſolꝰ hȝ rõeȝ Item ꝙ dãnoſum ꝛ ꝑiculoſuȝ ſit hoĩeȝ inebriari. pȝ ex hoc qꝛ ſi hõ in tali ebrietate occidiꝫ. vl' alias quacũꝗ morte moritur. eternalit' dãnabitur. et eſt ꝑiculoſiſſima mors. qđ ꝓbatur ex eo. qꝛ cũ homo ex deliberatõe ꝛ ꝓpoſito inebriatur: tunc peccat mortalit'. ꝛ illud pccm non remittiꝫ ſine vera ꝯtritõe: ſed interim ꝙ ẽ ꝑuatus vſu rõis non põt ꝯteri. ergo ſi ſic moritur: nunꝗ ſaluabitur. Hecꝰ eſt: qñ homo rõnalis ſubmergiꝫ. vel alias occiditur: tunc in momento pt cõteri de pccis ſuis. ꝛ ſaluari. Vñ Augꝰ. Ebrietas aufert memoriã. diſſipat ſenſuȝ. cõfundit intellectũ. concitat libidinẽ. oĩa mẽbra debilitat. vitã diminuit. ꝛ oẽm ſalutẽ exẗminat. qual' aũt erit pena guloſorum. ꝛ potꝰ ebrioſoꝝ pȝ ꝑ tale exemplũ. R Legiꝫ ꝙ quidã miles frequenꝫ inebriebaꝫ. ꝛ cũ quodã cruſibl'o ad dedicationes iuit. ꝛ tabernas freq̃ntauit. ſed de eccl'ia ꝛ indulgẽtijs modicũ curauit. Qui poſtmodũ infirmatuꝫ rogatꝰ eſt a deuota filia ſua: vt ei pꝰ mortem appareret. ꝛ ſtatum ei indicaret.

Poſt obitum eius infra. xxx. dies apparuit: cruſibulũ in manu habuit. ꝛ ignitꝰ ex toto fuit. ꝛ filia eius perterrita queſiuit quis eſſet ꝛ quid cũ cruſibulo vellȝ. Qui rñdit paẗ tuꝰ ſum. ꝛ in iſto cruſibulo habeo potũ meũ. De quo pš. dicit Ignis ſulphur ſpũs ꝓcellaꝝ ps calicis eorum: Tunc ſecũdo queſiuit. vtꝝ ſibi ſuffragari poſſet. Rñdit nõ. imo nec oẽs ſancti in celo qꝛ ſententia euãgelij data eſt ſup me. vbi dr. Ligatis manibꝰ ꝛ pedibꝰ ꝓijcite eũ in tenebras exteriores vbi ẽit fletus ꝛ ſtridor dentiũ: Tunc clamaẽ incepit ter. ve ve ve Ve in amaritudine. ve in multitudine: ve in eternitate penarũ.

Un̄ etiā Greg᷒. in moral'. Qui nūc ma
le ſe in voluptatibꝫ dilatat. illū poſtea in
ſupplicijs pena anguſtat. ¶ Quinto cū
q̄s ītātū diligit cibū ꝙ appetit⁹ delecta/
tionis eſt cauſa final' ⁊ pn̄cipalis ſumen
di cibum delectabilem. Et ſic preponit
talem delectationem deo qui principal'
⁊ finalis cauſa debet eſſe ī omnibꝫ ope/
ribus. Et talem delectationē querunt
homines voluptuoſi qui ſolū ſ̄m corp⁹
viuunt. ⁊ curā carnis in deſiderijs per/
ficiunt. Unde apoſtol⁹ Si ſ̄m carnem
vixeritis moriemini. De quibus etiam
dicit. Hyeronim⁹ ī ep̄la. Difficile. imo
impoſſibile eſt: vt preſentibus quis ⁊ fu/
turis fruatur bonis: vt hic ventrem ibi
mentē impleat. ⁊ de delicijs trāſeat ad
delicias. Sciendum tamen cum quis
eſurit: ⁊ ſic eſuriendo comedit ⁊ delectat'
in cibo: non eſt peccatum. quia hoc ē na
turale cuilibet animali. Itē ſi quis pre
parat cibum ea intentione: vt eū ſume/
re poſſit. quia aliter non poſſet. hoc itē
poteſt fieri ſine peccato. Un̄ Aug⁹. de
verbis domini. Utantur diuites con/
ſuetudine infirmitatis ſue. ſed doleant
ſe aliter non poſſe. Melius enim facerēt
ſi aliter poſſent. Ergo quilibet chriſtia/
nus cibum ſibi preparatum debet cum
gratiarū actione accipere. nec nimis aui
de comedere. nec nimis delicata cibaria
appetere. ſed neceſſitatem cibariorum ac
cipere. ⁊ ſemper in deum corde attende/
re. ſi non ſemper actu tamē habitu. vn/
de beatus Auguſtinus de verbis dn̄i.
Si quid manducas ⁊ bibis ad refectio
nem ⁊ recuperationem membrorum. et
gratias agas ei qui tibi mortali hec ſuf/
fragia tribuit. cibꝫ tuus ⁊ potus tu⁹ lau
dāt deum.

¶ De multiloquio ⁊ alijs filiabꝫ gule.

Sequitur de filiabus ipſius gu/
le. Quarum prima eſt multilo/
quium. ſcilꝫ detractio. vitupera
tio vel alia verba inania ⁊ ſuꝑflua. quā/
do enim repleti ſunt: tūc detrahūt. tunc
rident. tunc diſſoluūtur ⁊ fluunt ad ſcu/
rilia: ſic ꝙ vix os cuſtodire poſſūt. ꝟſus
Poſt vinū verba: poſt imbrē naſcit' her/
ba. ¶ Nota ꝙ a multiloquio deberent
hoīem cohibere quinqꝫ. Primū q2 ml't/
tiloquiū hoīem audiētibꝫ odioſū reddit
Unde quidā ph̄s interogat⁹ quō poſſꝫ
hominibꝫ placere. rn̄dit. Si geſſeris op/
time ⁊ locut⁹ fueris pauca. Scd̄m q2 ē
ſignū ſtulticie. Unde ſcriptū eſt Eccl'. x
Stult⁹ verba multiplicat. ſic ecōuerſo
taciturnitas eſt ſignū ſapiētie. Un̄ Se
neca. Taciturnitas hoī ſtulto ꝓ ſapien
tia reputat'. Tertiū q2 multiloquiū im/
pedit conuerſionē hominis ſic ꝙ nunq̄
ad vex ꝑfectū perueniet Un̄ Job. Nū/
quid ꝟboſus iuſtificabit'. Un̄ etiā Ja/
cobi. p̄. Qui putat ſe eſſe religioſum nō
refrenans linguā ſuā: hmōi vana eſt re/
ligio. Quartū q2 in multiloquio nō de/
erit pcc̄m. Eccleſiaſ. 20. Qui ml'tis vtit'
verbis: ledit animā ſuā. Sic econuerſo
qui odit loquacitatē extinguit maliciā
⁊ qui cuſtodit os ſuū: cuſtodit aīam ſuā
Quintū q2 reddituri ſum⁹ rōem de ver/
bis ocioſis. Math. 12: De omī ꝟbo oci
oſo qd̄ locuti fuerint hoīes reddituri ſtꝫ
deo rōem. Sciendū circa p̄miſſa ꝙ q̄n/
do hoīes in ipo ml'tiloquio cadūt ex ꝓ/
poſito in verba turpia puta detractōes
vel aliqua que ſūt ꝯtra honorē dei: vl' ī
nocumentū ꝓximi. ſemꝑ eſt pcc̄ꝫ morta/
le. q̄nqꝫ tamen pōt eſſe veniale qn̄ pro/
cedit ex naturali garrulatione alicui⁹. ſi
ne pcc̄o tū forte nunq̄ eſt. q2 in multilo/
quio non deerit pcc̄ꝫ. Nec reputat' ml'ti
loquiū ſi quis ad laudē dei vel ad edifi/
catōem ꝓximi p̄dicādo vel docendo ver
ba quantūcunqꝫ multa dicit. ſicut patet
p btm̄ Auguſtinū. xij. de ciui. dei. c. vl.
¶ Secunda filia eſt immūdicia: q̄ ſolet
prouenire ex gula. vt eſt vomitus ⁊ fetor
⁊ eructationes ⁊ pollutiones nocturne
⁊ luxurie. Quia venter eſtuans merito
ſpumat in libidinē. ⁊ tales de mane ſtꝫ
ſicut ſepulchrum fetidum. Unde pſal.

Sepulchrum patens eſt guttur eorum
Sciendum ꝙ talis immundicia ſcilicet
vomitus eſt quedam inhoneſta altera/
tio corporis proprij quod homo ex cha/
ritate tenetur diligere ⁊ contrariatᷓ cha/
ritati ⁊ honeſtati virtutis. Et ideo ſcd̄m
genus ſuū eſt peccatū mortale: quādo
ex voluntario ⁊ defectuoſo motu gule pro
cedit vel ad ipſam ordinatur. Et dico
voluntario: quia ſi eſſet inuoluntarius
⁊ mere naturalis. puta ex debilitate ſto
machi poſſet eſſe peccatū veniale vl' nul
lū. Vel etiam ſi qs ꝓpter medicinā vo/
mitū ſibi faceret non peccaret. M
¶ Tertia filia eſt ſcurrilitas. id eſt ſpot/
wort. lichtfertigkeyt vl' bubeſcheyt. qꝛ
gula mouet hominem ad fatuos geſtꝰ:
⁊ ad puerilia opera. qꝛ homo ita fatue ⁊
pueriliter habet ſe in verbis ⁊ factis. ac
ſi eſſet fatuus vel ſcurro. ¶ Quarta fi/
lia eſt ebitudo mentis. id eſt in vulgari.
dūſinnigkeyt: das iſt zerſterūg der ver
nunfft. oder der beſcheidēheyt. quia ex
gula ratio obtenebratur ꝙ neſcit qd fa/
cit. In ſignum huius homo melius fa
cit quicquid debet facere cū eſt ieiunus
ꝙ̄ cum eſt repletus. Pro quo ſciendum
ſm Hermannū de ſchilditz: ꝙ ſi homo
ex gula ⁊ ebrietate voluntarie ſenſus e/
bitari vult. ⁊ ſiquidem per talem ebitu/
dinem homo impediatur ad cōſideran
dum ſuper his que neceſſaria ſunt ſalu
ti. per que poteſt vitare peccata ⁊ dam/
nationem: non eſt dubium talem ebitu
dinem eſſe peccatum mortale qꝛ eſt con
tra charitatem dei ⁊ contra rationem ꝓ/
prie ſalutis: quā homo ex neceſſitate di/
ligere tenetᷓ. N ¶ Quinta filia ē in
epta leticia: id eſt laſciuia carnis. ſiue ge
ſtus corporis inordinatꝰ laſciuiam et leui/
tatem mentis demonſtrans. Pro q̄ no/
tandum ꝙ quando aliquis inepte leta/
tur de his que ex ſpecie ſua mala ſunt ſi
cut dicitur Prouerbiorū. ij. Letanᷓ cū
malefecerint. ⁊ exultant in rebus peſſi/
mis. Tunc certum eſt: ꝙ inepta leticia
ex ſubiecto ſortitur reatum peccati mor/
talis. qꝛ tales letanᷓ de quibus valde
dolendum eſſet Similiter patet illud ſi
ad ſcurrilitatē aſſumuntur aliqua que
ſm ſe mala ſunt. vel que vergunt in no/
cumentum proximi vel contemptū dei
Item ſi quis ad talia ita vehementer af
ficiatur ꝙ non poteſt ea dilectione dei
vel proximi derelinquere: patꝫ ꝙ peccat
mortaliter. Si quis tamen inepte lete/
tur vel ſcurrilitatem exerceat. nec tamen
contra charitatem dei vel proximi face/
re attemptet veniale eſt

¶ Quomodo gula occultat ſe ſub triplici ſpecie virtutum.

Gula occultat ſe ſub triplici ſpe/
cie virtutum. Et primo ſub ſpe
cie liberalitatis et maxime in il/
lis qui gulam celebrantes dicunt: deus
omnia dedit ad vſus hominū. ⁊ omnes
res fecit propter hominem Et ideo ma
lum eſſet ꝙ res facte ꝓpter hominē hu/
mano vſui perirent. Vnde Gregorius
in moral'. Ventris ingluuies cor deci/
ctum quaſi ex ratione ſolet exhortari: cū
dicit ad eſum deus oīa condidit. ⁊ q̄
ſatiari cibo reſpuit non aliud ꝙ̄ conceſ/
ſo muneri contradicit. Remedium con
tra hanc occultationem eſt cogitare: ꝙ
deus oīa nō propter vnum hominē cre/
auit ſed etiam ꝓpter alios. Vnde cōtra
ordinem rerum ⁊ prouidentiam diuine
ordinationis eſt ꝙ vnꝰ vult oīa degluti/
re. Et ſicut ſunt diuerſe conditiones ho
minum: ſic etiā diuerſa cibaria. ſic ꝙ v/
nuſquiſqꝫ poteſt inuenire cibū ſibi com/
petentem. de quo neceſſitatem ſumere
poteſt. ⁊ alios etiā ſuas neceſſitates ſu/
mere permittat. ¶ Secūdo occultat ſe
ſub ſpecie neceſſitatis Gregꝰ. in moral'.
Cum ſic voluptas ſub neceſſitate ſe pal/
liat: vix eam perfectus quiſqꝫ dijudicat
Remedium contra hanc occultationē
eſt cogitare hoc: ꝙ ſm Auguſtinū et eti/
am philoſophum. Natura paucis con/

tenta eſt. ſed conſuetudo multa neceſſaria facit: Ideo dicitur Ecci. 29. Initiũ vite hominis eſt panis ⁊ aqua. Ergo attendendũ eſt ad ſumendũ alimẽta. ſicut ad medicamenta. Aug⁹. x. ꝯfeſſ. Hoc me docuiſti dñe: vt queadmodũ ad medicamenta: ſic ad alimenta ſumpturus accedã. Et ꝙ nunꝙ accedat ꝓpter ſacietatem: ꝫ ſemꝑ ſe retrahat circa appetita ⁊ non ſinat ꝑire concupiſcẽtiã ⁊ delectatõem nature: ſed potius ꝯſideret quantum neceſſitati ſufficiat ⁊ ibi ſiſtat. Sed quia difficile eſt ꝑuare: ideo frena gutturis ſunt temperate retinenda. Aug⁹. x. ꝯfeſſ. Et quis eſt dñe qui non rapiatur aliqñ extra metas neceſſitatis. quis eſt ille magnus ⁊ glorificet nomen tuum.

¶ Tertio occultat ſe ſub appetitu ciborum abiectoꝝ: cũ immoderate appetuntur ⁊ ſumunt. Gregori⁹ in moral. Nec ẽm cibus: ſed appetitus in vitio eſt. Vñ ⁊ lautiores cibos plerũqꝫ ſine culpa ſumimus: ⁊ abiectiores nõ ſine reatu conſcientie deguſtam⁹: hinc eſt ꝙ eſau ꝑ lenticulam ꝑmatũ ꝑdidit. Et helias in heremo carnes comedendo mẽtis virtutẽ ꝑuauit. Primus hõ etiã temptat⁹ fuit non de vino ꝫ de pomo. Sic qui nimiũ appetitũ habẽt ad groſſa cibaria. ex hoc quandoqꝫ non credunt ſe peccare. cũ tñ hoies etiã quãdoqꝫ in groſſis cibarijs delinquant. Unde Hermã. d ſchilditz dicit ꝙ immoderata ꝯcupiſcentia edendi vel bibendi pt eſſe tam ĩ ꝓcioſis cibarijs ꝙ̃ in vilib⁹. ſcꝫ ꝙ aliquis in cibo nimium delectetur: vł nimis cibum cupiat. ſicut eſau lenticulam. de qua habet. Geñ. 25. Da mihi de hac coctiõe ruffa alioquin moriar. ¶ Nota ꝙ ad obſuãdum ꝙ homo in auiditate ſumẽdi cibũ ſemper teneatur in freno rationis: tã in cibis delectabilib⁹: ꝙ̃ etiam in groſſis duo requirunt. Primo ꝙ homo ſemper ſequatur rationis ductum ⁊ nõ edacitatis appetitum: vt dicat cuꝫ apoſtolo ad philippeñ. 4 Scio ſaturari ⁊ eſuriẽ: ſcio abundare ⁊ penuriam pati. Sic ſcꝫ ꝙ non ſumat cibum ꝑm appetitum: ſed ꝑꝫ menſuratõem rationis. Scdm eſt ꝙ homo ſemper de donis ſibi diuinitus conceſſis nihil ſibi aſſcribat. ſed totum deo attribuat. ⁊ oĩa q̃ ſumit q̃ſi a manu dei ſe ſumẽ cognoſcat ⁊ ſic recipiat. ſicut paupꝫ i hoſpitali cum gratiarũ actione recipit cibum ſibi miſericorditer porrigent⁹ quo nutritur. Et ſemper mentẽ per gratiarũ actionem ad deum eleuet ſic ꝙ nunꝙ ciborum delectationi appetitum immergat. hec faciens reatum vitabit: ⁊ meritum cumulabit.

¶ Remedia gule ſunt ſex. P

SEquitur de remedijs communibus contra gulam ⁊ ebrietatẽ Quoꝝ ꝑmuꝫ eſt meditatõ mortis. Unde Auguſtin⁹ in libro exhortationum. Nihil ſic reuocat a peccato ꝙ̃ frequens mortis meditatio. cum ſcilicet quis ꝓcogitat. ꝙ corpus ſuũ dabit ꝟmibus in eſcã. Quid enim dicemus d guloſis hominibus impinguãtes corpora ſua cum cibarijs delicatis: niſi ꝙ ſunt coci vermiũ preuidentes vermib⁹ vt eſcã de ſuis corporib⁹ impinguatis habeãt. Unde Berñ. Si diligent conſideres corpus tuũ. quid per os. quid ꝑ nares. ceteroſqꝫ meatus corporis exeat: vilius ſterquilinium nũꝙ̃ vidiſti. Unde ergo ſuperbis homo cuius conceptio culpa. naſci pena. labor vite mori poſt hominẽ vermis. poſt vermẽ fetor ⁊ horror. Sic in nonhominẽ vertitur omnis homo. Hoc aduertere deberẽt guloſi: ⁊ ſic erubeſcere corpus ſuum cum delicatis cibarijs impinguare. Unde Auguſtinus d verbis dñi ſermone. v. Precioſus cib⁹ ad te intrat. quid fit cum ĩtrauerit. Nõne ſi ſpecula haberemus in ventre de cibis precioſis erubeſceremus. M

Scdm remedium eſt conſiderare mala que homini ex crapula eueniunt. Nam triplex mors ſequitur ex crapula. Pria eſt mors anime: quia guloſi ⁊ ebrioſi oc/

cidunt animas ſuas. Unde beatꝰ Au/
guſtinus. Sicut expirat corpus cũ ani
mam foras emittit: ſic expirat anima.
cum deum amittit. ⁊ hoc contingit q̃n/
do homo ſ̄m carnem crapuloſe viuit.
Unde apoſtolꝰ. Si ſ̄m carnem vixeri/
tis: moriemini. Unde etiam Hieroni/
mus. Nitens cutis ſordidam animam
reddit. Sc̄da mors eſt mors corporis.
Unde Eccleſiaſt. xxxvij. Propter cra/
pulam multi obierunt: qui aũt abſtinẽs
eſt: adijciet vitam. Tertia eſt mors cor/
poris ⁊ anime ſimul poſt iudicium. Ex
emplum de epulone: vt habetur Luce
xvi. Qui quotidie epulabatur ſplendi/
de. ⁊ poſt mortem ſuam ſepultus eſt ĩ in
ferno vbi torquebitur fame ⁊ ſiti: hoc pꝫ
ex eo quia iam vltra mille annos ꝓ gut
ta aque rogauit dicens. Pater abraam
mitte lazarum vt intingat extremum di
giti ſui in aquã vt refrigeret linguã meã
quia crucior in hac flamma. R
¶ Tertium remediũ eſt conſiderare pe/
nuriam ⁊ miſeriam chriſti. Quia qui ie/
iunia chriſti pẽſat: de facili a gula abſti/
nebit. Et nota ꝙ chriſtus tribus vicibꝫ
eſurijt. Primo eñ cum quadraginta di/
ebus ⁊ noctibus ieiunauit. ⁊ tunc nõ ha
buit aliud ad comedẽdum niſi lapides
quando temptator dixit ei. Si filiꝰ dei
es Alia vice eſurijt. ⁊ non habuit niſi fo
lia. ſicut legitur Matthei. xxi. de ficul/
nea: que non habuit niſi folia. cui chri/
ſtꝰ maledixit Tertia vice eſurijt ⁊ ſitiuit
ſcilicet in ſua paſſione quando dixit Si
tio. Tunc enim non habuit niſi acetum
⁊ fel ad comedendum ⁊ bibẽdum. Un
de pſal'. Dederunt in eſcam meam fel.
et in ſiti mea potauerunt me aceto.
S ¶ Quartũ remediũ eſt conſiderare
fercula. ⁊ potum damnatorũ. Pro quo
notandum ꝙ guloſi habebunt triplicia
fercula. Primum ferculum eſt fames.
Unde pſ̄. Famem patientur vt canes
Unde eſa. ix. Unuſquiſqꝫ carnem bra/
chij ſui vorabit. ſcꝫ pre nimia fame ⁊ do/
lore. ¶ Sc̄dm ferculũ eſt eterna mors:
Vñ pſ̄. Mors depaſcet eos. ⁊ hoc eſt
valde miſerabile. quia ſemꝑ morientur
et tamen nunq̃ꝫ finaliter mori poſſunt.
Vñ Apoc̄. ix. Mors fugiet ab eis. qꝛ
ſi mors corꝑalis (que eſt niſi ſeꝑatio cor/
poris ⁊ anime ſic hominẽ torquet. ꝙ nec
ſtare nec ſedere nec loqui poteſt. Quid
tũc mors eterna faciet in damnatis Vñ
Job. xv. Cõſumat mors fortitudinem
eius. Exemplum patꝫ de debilitate ꝑ/
ſenti. que ſi ſic debilitat fortiſſimos quã/
to magꝭ illa mors amara reddet illa cor
pora debilia ad reſiſtendum ⁊ ad ſe mo
uendũ ¶ Tertiũ ferculũ ſunt carnes de
cocte ⁊ aſſe Vñ Job. xxiiij. Trãſibunt
ab aquis niuium. Cum eñ in frigore
ſunt: tunc congelat̃ ex nimio frigore lin/
gua eorũ. ⁊ ſic comedent eam quaſi car/
nes coctas. Cum aũt in calore detinen/
tur: tũc ex nimio calore aſſatur ⁊ ꝯcrema
tur lingua in ore ipſorum. ⁊ ſic tũc eã co
medunt quaſi carnes aſſas Vñ Apoc̄
xvi. Mãducabãt linguas ſuas pre do
lore. Quis aũt erit potus damnatorꝫ
oſtendit pſ̄. dicẽs Ignis ſulphur ſpũs
⁊c̄. Quia ſicut vinũ penetrat membra
et letificat cor homĩs. ſic potus infernal'
totum hominem penetrat ⁊ eũ ab intra
et ab extra cõtriſtat T ¶ Quintũ
remediũ eſt. ꝙ reddituri ſumus deo rõ/
nem de om̄ibus inutiliter ⁊ ſuperflue ex
penſis vſqꝫ ad minutiſſimum q̃drãtem
Quia ſ̄m veram iuſticiaꝫ dei homo bi/
bens hauſtum aque ſine cauſa ⁊ neceſſi
tate: de hoc redditurus eſt rõem. O q̃d
tunc dicturi ſunt q̃ tot denarios: immo
groſſos ⁊ florenos guloſe ⁊ ebrioſe expẽ
derũt. qui quãdoqꝫ a mane vſqꝫ ad ve/
ſperam: immo quãdoqꝫ noctem ſuꝑad/
dunt. ⁊ ſic in taberna ſedent. ⁊ ſe cum vi
no ſuꝑflue replent. ⁊ ſic ſe inebriãt. de q̇
bus omnibus diſtrictam reddituri ſunt
rationem. Ergo quilibet chriſtianus ti
mens deum nunq̃ꝫ ſine cauſa et neceſſi/
tate ⁊ vtilitate deberet bibẽ vnũ hauſtũ

q̄ ſemꝑ in comedēdo ꝛ bibēdo deberꝫ q̄
rere ſuſtentationem nature. Vñ Augꝰ
de verbis dñi. Si quid mānducas ꝛ bi/
bis ad refectōem ꝛ recuperatōem mem
broꝝ: tunc tuꝰ cibꝰ ꝛ potꝰ laudāt deū.
VI ¶ Sextū remediū eſt ꝯſiderare
eternā cenā nobis in celo ꝑparatā: vbi
habemꝰ fercula magna: fercula multa:
fercula dulcia. ꝛ fercula ꝓcioſa. Primo
fercl'a magna qꝛ corpꝰ ꝛ aīa ibi paſcit̄. ſi
cut hic ī pñti tantum guttur: imo ꝛ ꝑs
gutturis tm̄ cibatur cum pñti cibo. Qꝛ
cum cibus ad ventrem venerit: amodo
non ſapit. Item ſi vnus tibi pro labore
totum mundum daret: ſatis eſſet quem
deus ſolo verbo creauit. quia dixit ꝛ fa/
cta ſunt. Quid tunc cum tibi celum da/
bit cum gaudijs ſuis: vbi apponet dili/
gentiam ſuā vt magnum gaudium ti/
bi faciat. Vnde dixit diſcipul' ſuis Va
do parare vobis locum. Secundo ha/
bebimus ibi multa fercula: quia tot q̊t
ſunt ſancti ꝛ angeli in celo: quoꝝ nume/
rus eſt nobis ignotus. Quia ſicut nec
ſtellas celi: nec guttas maris: ſic nec nu
merum ſanctorum aliquis noſtꝝ nume/
rare poterit. Vñ apoc. 7. Vidi turbaꝫ
magnam quam nemo dinumerare po/
terat. Et de quolibet ſancto quilibꝫ no/
ſtrum magnuꝫ gaudiū habebit. qꝛ noſ/
cimus ꝛ diligimus nos alterutrum. ſic
ꝙ nunq̄ꝫ mater in preſenti ſic dilexit fili
um ſuum vnigenitū. Et ſic ex nimia cha
ritate ſ'm anſelmum. Vnuſquiſq꜄ intā
tum gaudet de alterius gaudio inquā/
tum de ſuo ꝓprio. Et ergo quicquid vnꝰ
non habet in ſeipſo: hoc habet in alio.
Vnde Gregꝰ. Ex illiꝰ ſancte ꝛ perfecte
charitatis merito fiet vnuſquiſq꜄ habi/
turus in alio: quod non habet in ꝓprio
merito: ergo quicquid alij habēt hoc to
tum erit ex ſincera charitate. ſicut q̄cq̄d
habet ħ vnum membrū condiuidit cuꝫ
alijs. ſic erit in celo inter ſanctos. Item
tantum gaudium habebit quis de vno
ſancto: ꝙ ſi mille annos d'o ſeruiſſet: per
tantū ſpaciū tēporis deo nō plene deħ
ſatiſfeciſſet. ergo ſi totus mūdus eſſꝫ illi
us hoīs: tūc potius vellet illo carere q̄ꝫ
gaudio illo ꝑuari qđ de vno ſolo ſanc/
to poteſt habere. Tertio habebimꝰ ibi
fercula dulcia: ſic ꝙ talis dulcedo ē hic
ignota. Vñ pſ. Quā magna multitu
do dulcedinis tue dñe: quā abſcōdiſti
timētibus te. Idem. Paraſti in dulce/
dine tua paupi deus. Apoc. xix. Bea
ti q̄ ad cenā agni vocati ſunt. Etiā pꝫ
in ſanctis q̄ tanta ſuſtinuerūt. Vñ pau/
lus vidit gaudia celi. ꝛ poſtea dixit Nō
ſunt ꝯdigne paſſiōes huius tēporis ad
futuram gl'am que ꝛc. Si oēs tribula/
tōes ꝛ oēm pauptatem q̄s ſuſtineret: in
ſup ꝛ omī die milleſies moreret̄: adhuc
cōdignum nō feciſſet. Vnde Hiero. in
ep'la. Nullus labor durus: nullum tē/
pus longū videri debet quo gloria eter/
nitatis acq̄ritur. Vñ Chriſoſt. de recu
peratōe lapſi. Si q̄tidie oporteret nos
tormenta ꝑferre: ſi ipam gehennam par
uo t̄pe tolerare ꝓ eo vt ip̄m xp̄m videre
poſſemꝰ in gloria ꝛ ſanctoꝝ eiꝰ numero
ſociari. nō erat dignū pati om̄e qđ triſte
eſt. modo vt tāti boni tanteq꜄ glorie ꝑ/
ticipes haberemur ¶ Quarto habebi/
mus ibi fercula ꝓcioſa. quia deꝰ met da
bit ſe nobis in p̄mium. Et ſi creatura a
deo creata poteſt letificare hoīem (ver/
bi gratia: ſicut aurū auarum. ꝛ honor et
poteſtas ꝛ veſtes ꝓcioſe ſupbum. cibus
precioſus ꝛ vinum bonum guloſum. et
ſic de alijs) quid tūc creator poteſt. Tā
ta ſunt em̄ gaudia celi ꝙ ſi celum aperi/
retur ꝛ minimū gaudiū alicuius pui ſan
cti videret̄: q̄ꝫuis remota a nob̄ ſunt. ta
men totus mūdus ꝓ hoc gaudiū ſuſtine/
re nō poſſet Si aūt poſſibile eſſet ꝙ ſuf
ferre poſſet: tūc nullū cor eſſꝫ adeo triſte
quin ex hoc letificaret̄. immo ſi interim
in igne arderet vel in glacie ſtaret. vt eti
am ipam mortem corporis ſuſtinerꝫ. de
his om̄ibꝫ nihil interim ſentiret. Quid
tunc erit cū nos illic venerimus ꝛ cū deo

et cum omnibus ſanctis gaudebimus.
Item deū videre eſt ita delectabile. ꝙ
btūs Auguſtin⁹ dicit ꝙ potius vellet eē
in inferno ⁊ deū videre: ꝙ̄ in celo ⁊ ei⁹ vi
ſione carere. Unde angeli iam quaſi ꝑ
ſeptem milia annorum deum viderunt.
et ſi ad ictū oculi deberēt priuari viſione
dei: nimis graue eſſet eis. Quāuis eī
angeli hic mira operent̄ ⁊ nobis frequē
ter ſeruiāt. tamen ſemꝑ deū cōtemplan/
tur. Vñ Math. xviij. Angeli eoꝝ ſem
ꝑ vident faciem patris mei q̄ in celis eſt
Item de hac viſione ⁊ de dulcedine ei⁹
dicit ps̄. Quoniā mille anni añ oculos
tuos tanꝙ̄ dies heſterna que preterijt.
Ubi dicit glo. ꝙ nūꝙ̄ aliqua dies tam
gaudioſe conſumpta eſt in p̄ſenti q̄n mil
le anni breuiores eſtimentur in celo Itē
in hac viſione implebitur deſideriū ho/
minis Unde ps̄. Satiabor cum appa
ruerit gloria tua. Quia in celo q̄libet ſa
tiabitur: ſiue ſit magni meriti ſiue parui
ſic ꝙ q̄libet contentat̄ intantū ꝙ nō po/
teſt plus deſiderare. Exemplum de va
ſe magno quod poteſt cōtinere viginti v
nas vini: cū habet eaſdem plenum eſt ⁊
non poteſt plus recipere. Similiter de
vaſe paruo quod pōt cōtinere vnam ſo
lam mēſuram: cū habet illam tunc ple/
num eſt ⁊ contentat̄ ita bene in vna mē
ſura ſicut magnum vas in viginti vrnis
Sic eſt de ſanctis magnis. ſicut de ſan/
cto Petro vel Paulo vel Dominico vel
ſancto Franciſco. qui habent magna va
ſa. id eſt magna merita. Et de nob̄ qui
ſumus quaſi parua vaſa cum ꝑuis me/
ritis. Vñ Aug⁹. libro. xxij. de ciuitate
dei. Ipe deus erit finis deſideriorū no
ſtrorum. qui ſine fine videbit̄: ſine faſti/
dio amabit̄: ſine fatigatōe laudabitur.
Idem eodē libro Quod deus p̄para/
uit diligentib⁹ ſe fide nō capit̄. ſpe nō at/
tingitur. charitate non compꝛehenditur.
deſideria ⁊ vota trāſgreditur. acquiri po
teſt. eſtimari nō poteſt. Exemplum de
gaudijs celi. Legitur ꝙ in eccleſia beati
Petri colonie cū eſſet quedam obſeſſa:
cōtigit ad illam aliā obſeſſam ſuꝑueni/
re. Mox vna ꝯtra aliā cepit inſurgere.
et clamorib⁹ ⁊ cōtumelijs ſe afficere. de/
mon demoni dicebat Miſer quid ꝯſen
tiendo lucifero ſic de celo ruimus. Alter
reſpōdit. quare feciſti. Cūqꝫ illa adhuc
quaſi penitudinis verba ꝓferrent: alter
ſubiūxit. Tace. iſta pn̄a nimis eſt ſera.
Et idem demon interrogatus a circun
ſtantib⁹. q̄d facere vellet vt ſic ad celū re
dire poſſet Reſpōdit ei. Si eſſet colūna
ferrea ⁊ raſorijs ⁊ clauis acutiſſimis ar/
mata a terra vſqꝫ ad celū erecta vſqꝫ ad
diem iudicij: ſi carnem haberē in qua ſic
pati poſſem: me ꝑ illam trahere vellem
nūc aſcēdendo: nūc deſcendendo dum/
modo ꝑuenire poſſem ad gloriā dei. de
qua ꝓpter ſuꝑbiam meam cecidi.

De luxuria.

Luxuria deteſtanda eſt. quia
eſt peccatum nociuū valde tā
in corꝑe ꝙ̄ in aīa. Unde apo
ſtolus. i. ad Chorin. vi. Qui
fornicatur in corpus ſuū peccat. q2 luxu
ria primo maculat ipm corpus. Omīa
eī peccata maculant animam. ſed illd
corpus ⁊ animā. Unde etiam Innocē
tius de vilitate cōditōis humane. Lu/
xuria nō ſolum maculat animam. ſed fe
dat pſonam. Vñ luxurioſus iam habꝫ
quodāmodo gehennā in ſeipō. ſcꝫ feto/
rem luxurie. ⁊ ignē concupiſcētie. Ideo
luxurioſus comparatur porco. q2 plus
delectatur in luto luxurie ꝙ̄ in florib⁹ ca
ſtitatis. O ꝙ̄ libēter deberemus corp⁹
noſtrū in puritate ſeruare. quia quanto
purius nunc ſeruatur: tanto glorioſius
in futura reſurrectōe erit. Et quāto im/
purius: tanto plus tūc fetebit ſi ſic dece
dit. Eſt enim luxuria peccatum fetens.
non ſolum coram hominibus. ſed etiā
coram angelis. Quia angeli ſunt puri
qui nos cuſtodiūt. igitur nō modicum

ꝑ ſemp in comedēdo ⁊ bibēdo deberꝫ q̄
rere ſuſtentationem nature. Vñ Aug⁹
de verbis dñi. Si quid mādůcas ⁊ bi/
bis ad refectōem ⁊ recuperatōem mem
broꝝ: tunc tu⁹ cib⁹ ⁊ pot⁹ laudāt deū.
V ¶ Sextū remediū eſt ꝯſiderare
eternā cenā nobis in celo ꝑparatā: vbi
habem⁹ fercula magna: fercula multa:
fercula dulcia. ⁊ fercula ꝑcioſa. Primo
fercl'a magna qꝛ corp⁹ ⁊ aīa ibi paſcūť. ſi
cut hic ī pñti tantum guttur: imo ⁊ ꝑs
gutturis tm̄ cibatur cum pñti cibo. Qꝛ
cum cibus ad ventrem venerit: amodo
non ſapit. Item ſi vnus tibi pro labore
totum mundum daret: ſatis eſſet quem
deus ſolo verbo creauit. quia dixit ⁊ fa/
cta ſunt. Quid tunc cum tibi celum da/
bit cum gaudijs ſuis: vbi apponet dili/
gentiam ſuaꝫ vt magnum gaudium ti/
bi faciat. Unde dixit diſcipul' ſuis Va
do parare vobis locum. Secundo ha/
bebimus ibi multa fercula: quia tot q̄t
ſunt ſancti ⁊ angeli in celo: quoꝝ nume/
rus eſt nobis ignotus. Quia ſicut nec
ſtellas celi: nec guttas maris: ſic nec nu
merum ſanctorum aliquis noſtꝝ nume/
rare poterit. Vñ apoc. 7. Vidi turbaꝫ
magnam quam nemo dinumerare po/
terat. Et de quolibet ſancto quilibꝫ no/
ſtrum magnuꝫ gaudiū habebit. qꝛ noſ/
cimus ⁊ diligimus nos alterutrum. ſic
ꝙ nunꝙ mater in preſenti ſic dilexit fili
um ſuum vnigenitū. Et ſic ex nimia cha
ritate ꝑm anſelmum. Unuſquiſꝙ intā
tum gaudet de alterius gaudio inquā/
tum de ſuo ꝓprio. Et ergo quicquid vn⁹
non habet in ſeipſo: hoc habet in alio.
Unde Greg⁹. Ex illi⁹ ſancte ⁊ perfecte
charitatis merito fiet vnuſquiſꝙ habi/
turus in alio: quod non habet in ꝓprio
merito: ergo quicquid alij habēt hoc to
tum erit ex ſincera charitate. ſicut q̄cq̄d
habet h̄ vnum membrū condiuidit cuꝫ
alijs. ſic erit in celo inter ſanctos. Item
tantum gaudium habebit quis de vno
ſancto: ꝙ ſi mille annos d̄o ſeruiſſet: per
tantū ſpaciū tēporis deo nō plene deb̄
ſatiſfeciſſet. ergo ſi totus mūdus eſſꝫ illi
us hoīs: tūc potius vellet illo carere ꝙ
gaudio illo ꝑuari qđ de vno ſolo ſanc/
to poteſt habere. Tertio habebim⁹ ibi
fercula dulcia: ſic ꝙ talis dulcedo ē hic
ignota. Vñ pš. Quā magna multitu
do dulcedinis tue dñe: quā abſcōdiſti
timētibus te. Idem. Paraſti in dulce/
dine tua paupi deus. Apoc. xix. Bea
ti q̄ ad cenā agni vocati ſunt. Etiā pꝫ
in ſanctis q̄ tanta ſuſtinuerūt. Vñ pau/
lus vidit gaudia celi. ⁊ poſtea dixit Nō
ſunt ꝯdigne paſſiōes huius tēporis ad
futuram gl'am que ⁊c̄. Si oēs tribula/
tōes ⁊ oēm paupꝑtatem q̄s ſuſtineret: in
ſup ⁊ om̄i die milleſies moreretur: adhuc
cō dignum nō feciſſet. Unde Hiero. in
epl'a. Nullus labor durus: nullum tē/
pus longū videri debet quo gloria eter/
nitatis acq̄ritur. Vñ Chriſoſt. de recu
peratōe lapſi. Si q̄tidie oporteret nos
tormenta pferre: ſi ipam gehennam par
uo tp̄e tolerare ꝓ eo vt ipm xp̄m videre
poſſem⁹ in gloria ⁊ ſanctoꝝ ei⁹ numero
ſociari. nō erat dignū pati om̄e qđ triſte
eſt. modo vt tāti boni tanteꝙ glorie ꝑ/
ticipes haberemur ¶ Quarto habebi/
mus ibi fercula ꝑcioſa. quia de⁹ met da
bit ſe nobis in p̄mium. Et ſi creatura a
deo creata poteſt letificare hoīem (ver/
bi gratia: ſicut aurū auarum. ⁊ honor et
poteſtas ⁊ veſtes ꝑcioſe ſupbum. cibus
precioſus ⁊ vinum bonum guloſum. et
ſic de alijs) quid tūc creator poteſt. Tā
ta ſunt em̄ gaudia celi ꝙ ſi celum aperi/
retur ⁊ minimū gaudiū alicuius pui ſan
cti videretur: ꝙuis remota a nob̄ ſunt. ta
men totus mūdus hoc gaudiū ſuſtine/
re nō poſſet Si aūt poſſibile eſſet ꝙ ſuſ
ferre poſſet: tūc nullū cor eſſꝫ adeo triſte
quin ex hoc letificaretur. immo ſi interim
in igne arderet vel in glacie ſtaret. vl' eti
am ipam mortem corporis ſuſtinerꝫ. de
his om̄ib⁹ nihil interim ſentiret. Quid
tunc erit cū nos illic venerimus ⁊ cū deo

et cum om̄ibus ſanctis gaudebimus.
Item deū videre eſt ita delectabile. ꝙ
btūs Auguſtin⁹ dicit ꝙ potius vellet eē
in inferno ⁊ deū videre: q̄ȝ in celo ⁊ ei⁹ vi
ſione carere. Unde angeli iam quaſi ꝑ
ſeptem milia annorum deum viderunt.
et ſi ad ictū oculi deberēt priuari viſione
dei: nimis graue eſſet eis. Quāuis enī
angeli hic mira operent̄ ⁊ nobis frequē
ter ſeruiāt. tamen ſemꝑ deū cōtemplan/
tur. Uñ Math. xviij. Angeli coꝝ ſem
ꝑ vident faciem patris mei q̄ in celis eſt
Item de hac viſione ⁊ de dulcedine ei⁹
dicit p̄s. Quoniā mille anni añ oculos
tuos tanq̄ȝ dies heſterna que preterijt.
Ubi dicit glo. ꝙ nūq̄ȝ aliqua dies tam
gaudioſe conſumpta eſt in p̄ſenti q̄n mil
le anni breuiores eſtimentur in celo Itē
in hac viſione implebitur deſideriū ho/
minis Unde p̄s. Satiabor cum appa
ruerit gloria tua. Quia in celo q̄libet ſa
tiabitur: ſiue ſit magni meriti ſiue parui
ſic ꝙ q̄libet contentat̄ intantū ꝙ nō po/
teſt plus deſiderare. Exemplum de va
ſe magno quod poteſt cōtinere vigiti vr
nas vini: cū habet eaſdem plenum eſt ⁊
non poteſt plus recipere. Similiter de
vaſe paruo quod pōt cōtinere vnam ſo
lam mēſuram: cū habet illam tunc ple/
num eſt ⁊ contentat̄ ita bene in vna mē
ſura ſicut magnum vas in viginti vrnis
Sic eſt de ſanctis magnis. ſicut de ſan/
cto Petro vel Paulo vel Dominico vel
ſancto Franciſco. qui habent magna va
ſa. id eſt magna merita. Et de nob̄ qui
ſumus quaſi parua vaſa cum ꝑuis me/
ritis. Uñ Aug⁹. libro. xxij. de ciuitate
dei. Ip̄e deus erit finis deſideriorū no
ſtrorum. qui ſine fine videbit̄: ſine faſti/
dio amabit̄: ſine fatigatōe laudabitur.
Idem eodeȝ libro Quod deus p̄para/
uit diligentib⁹ ſe fide nō capit̄. ſpe nō at/
tingitur. charitate non comp̄hendtur.
deſideria ⁊ vota trāſgreditur. acquiri ꝓ
teſt. eſtimari nō poteſt. Exemplum de
gaudijs celi. Legitur ꝙ in eccleſia beati
Petri colonie cū eſſet quedam obſeſſa:
cōtigit ad illam aliā obſeſſam ſuꝑueni/
re. Mox vna ꝯtra aliā cepit inſurgere.
et clamorib⁹ ⁊ cōtumelijs ſe afficere. de/
mon demoni dicebat Miſer quid ꝯſen
tiendo lucifero ſic de celo ruimus. Alter
reſpōdit. quare feciſti. Cūq̄ȝ illa adhuc
quaſi penitudinis verba ꝓferrent: alter
ſubiūxit. Tace. iſta pn̄a nimis eſt ſera.
Et idem demon interrogatus a circun
ſtantib⁹. q̄d facere vellet vt ſic ad celū re
dire poſſet Reſpōdit ei. Si eſſet colūna
ferrea ⁊ raſorijs ⁊ clauis acutiſſimis ar/
mata a terra vſq̄ȝ ad celū erecta vſq̄ȝ ad
diem iudicij: ſi carnem haberē in qua ſic
pati poſſem: me ꝑ illam trahere vellem
nūc aſcēdendo: nūc deſcendendo dum/
modo ꝑuenire poſſem ad gloriā dei. de
qua ꝓpter ſuꝑbiam meam cecidi.

De luxuria.

Luxuria deteſtanda eſt. quia
eſt peccatum nociuū valde tā
in corꝑe q̄ȝ in aīa. Unde apo
ſtolus. i. ad Chorin. vi. Qui
fornicatur in corpus ſuū peccat. q̄ʒ luxu
ria primo maculat ip̄m corpus. Om̄ia
enī peccata maculant animam. ſed illō
corpus ⁊ animā. Unde etiam Innocē
tius de vilitate cōditōis humane. Lu/
xuria nō ſolum maculat animam. ſed fe
dat ꝑſonam. Uñ luxurioſus iam hab;
quodāmodo gehennā in ſeip̄o. ſcȝ feto/
rem luxurie. ⁊ ignē concupiſcētie. Ideo
luxurioſus comparatur porco. q̄ʒ plus
delectatur in luto luxurie q̄ȝ in florib⁹ ca
ſtitatis. O q̄ȝ libēter deberemus corp⁹
noſtrū in puritate ſeruare. quia quanto
purius nunc ſeruatur: tanto glorioſius
in futura reſurrectōe erit. Et quāto im/
purius: tanto plus tūc fetebit ſi ſic dece
dit. Eſt enim luxuria peccatum fetens.
non ſolum coram hominibus. ſed etiaȝ
coram angelis. Quia angeli ſunt puri
qui nos cuſtodiūt. igitur nō modicum

diſplicet eis. ſi aliquis in ꝯſpectu ipſoꝝ
audet tam nephādum opus luxurie ꝑ/
petrare. Unde Bernꝰ. In quouis di/
uerſorio: in quouis angulo reuerētiam
exhibe angelo tuo. nec audeas illo pñſen
te q̄d me vidente nō auderes. Itē luxu
ria minuit homini vitam ⁊ debilitat cor
pus. Un̄ Ariſto. de regimine p̄ncipuʒ
Coitus eſt deſtructio corporis ⁊ abbreui/
atio vite. Un̄ etiā Grego. in moralibꝫ.
Per luxuriam natura corrūpit̄. ſenectꝰ
inducit̄. vita minuit̄. morti appropinq̄/
tur. Un̄ etiam phs dicit. ꝙ in ſilua mo/
rātes diutius viuūt ꝓpter paucitatē coi
tus. Item nocet homini. hoc p̄tʒ ex eo
quia homo vix poſtponit hoc viciū cuʒ
in eo aſſuetus fuerit. Un̄ Prouer. xxiij.
Fouea ꝓfunda os mulieris. qui aūt in
foueam cadit ꝓfundam nō de facili ex/
it: ſic nec de facili euadit de manibꝫ dia/
boli quem illo peccato illaqueat. Un̄d
Grego. in moral'. Ex quo luxuria ſemel
mētem alicuius occupauerit vix eū bo/
na deſideria cogitare ꝑmittit. Sed heu
fere omēs hoīes trahit diabolus ad in/
fernum ꝑ luxuriam. ſ. nobiles ⁊ ignobi
les. iuuenes ⁊ ſenes. Unde Abacuc. i.
Totū traxit in ſagena ſua. Un̄ Hiero
nymus. Qui immūdiciam luxurie ꝑfe
cte cōtinentie ſubijcit: ſanctior dauid ex
iſtit ⁊ fortior ſampſone. Iteʒ luxuria val/
de placet diabolo. quia poterit ſe iuſtifi
care coram deo ꝯparatōe fornicatorum
cuʒ in eo nō inuenit̄ hoc peccatū quod
ipſi habēt. Quidā demones memores
nobilitatis nature ſue dedignāt̄ homi/
nem temptare de luxuria. vt patʒ de lu
cifero qui xp̄m temptauit in ſuperbia ⁊
auaricia. ſed nō in luxuria. Un̄ Hiero.
Nihil vilius eſt q̄ꝫ a carne vinci. ⁊ nihil
glorioſius q̄ꝫ carnē vincere. ⁊ ꝓpter hoc
placet multū diabolo. q2 in hoc peccato
binas animas lucrat̄. ⁊ valde ꝓ vili p̄/
cio habet tam precioſas animas a xp̄o
tam chare emptas. ſcʒ pro vna ſola de/
lectatōe. Unde fatua mulier pro illo p̄/
cio dat animam ſuam diabolo. ⁊ corpꝰ
leccatori: pro quo nō daret ſotulares ſu
os. Item hoc viciū multū diſplicet deo
q2 luxurioſus preponit delectatōem tur
pium ⁊ viliū membroꝝ ſuoꝝ deo ⁊ bea/
te marie ⁊ ſocietati omniū ſanctoꝝ ⁊ an/
gelorum. ⁊ gaudijs que xp̄s meruit cuʒ
paſſione ſua omnibus electis ſuis. Er/
go nō immerito hoc viciū diſplicet deo
et omnibus ſanctis.

Luxuria ꝯmittitur ſine actu B

Secundo videndū eſt quot mo/
dis luxuria ꝯmittat̄ ſine actu. ⁊
quando ſit peccatum mortale. ⁊
quando nō. Pro quo ſciendum ꝙ luxu
ria ſine actu committitur decem modis
Primo quando quis habet turpem co
gitationem ſine delectatōe. ⁊ contra vo
luntatem incidit ſibi. et hoc nullum eſt
peccatum. Unde Grego. ſup Ezech.
Quātumcū ꝙ ſit cogitatio immūda mē
tem non polluit ſi ratio non ꝯſentit. Er
go boni homines caſte viuentes nō de/
bent multum turbari ex eo ꝙ eis male ⁊
peſſime cogitatōes incidunt. quia dia/
bolus plus temptat bonos homīes q̄ꝫ
malos qui voluntatem diaboli in omni
bus exequuntur. Un̄ Gregorius. Tā
to hoſtis callidus deceptōis molimina
ardentius exquirit: quanto celeſtis pa/
trie feruentiꝰ inhiare nos cognoſcit. Un̄
etiam Bernardus. Non enim contri/
ſtari debemus ſi in temptatōes inciderī
mus. ſed ſi in temptatōibus ſuperati fu
erimus. Ergo ſi quis temptaretur de
peſſimis ⁊ inauditis cogitationibus vi
riliter reſiſtere debet. tunc erit ei merito/
rium Unde Bernardus. Quotiēs re
ſtiteris totiens coronaberis. Idem in
libro meditationum. Demonum ē ma/
las ſuggeſtiones ingerere: noſtrum eſt
illis non conſentire. Nam quotiens tēp
tationi reſiſtimus: totiens diabolum ſu
peramus. angelos letificamus. deum
honoramus. Secundo quando ali/
cui incidit mala cogitatio cū delectatōe

tamen ſine ꝯſenſu plene rōis: tūc eſt pec
catū veniale. Unde ſciendū ꝙ in primo
pccō pmoꝝ parentū ꝯcurrebant tres ꝑ
ſone: ſcꝫ diabolus in ſpē ſpentis q̄ ſug/
geſſit mulieri. ꝛ mulier que dedit viro. et
vir q̄ comedit d pomo vetito: tūc pccm
ꝯſumatū fuit i adā q̄ntū ad genꝰ hūanū
Sic ſm Aug. Suggeſtio ſpentis in
nobis eſt primus motus ex fomite ꝓue
niens. Comeſtio vero mulieris eſt dele/
ctatio ſ comeſtio viri eſt cōſenſus. His
em̄ tribꝫ. ſcꝫ ſuggeſtione delectatione et
conſenſu hō in pccm ex temptatōe duci
tur. Quia temptatio per ſuggeſtionē q̄
in cogitatōe conſiſtit inchoat. Et ſi tūc
ei n̄ ꝯſentit: ſ ei immediate reſiſtit: tunc
nullum eſt pccm. Sed ſi ꝑ delectatiōeꝫ
cogitatōis temptatio ꝓgredit: ſic ēit ve/
niale. Quandocūꝗ; aūt cogitationi im
munde delectatio aduenit: ſi ꝑ ꝯſenſum
temptatio ꝛ pccꝫ ꝯſummat: mortale ēit
Ergo ſumme cauere debemus: ne dele
ctemur in cogitationibꝫ malis. qꝛ cū de/
lectatio aduenerit: tūc eſt veniale pccm.
Et hoc intellige qn̄ conſenſus rōis n̄ eſt
ibi. L ¶ Tertio cōmittitur quan
do q̄s dat ꝯſenſum in moroſam delecta
tōem. Sicut qui delectant cū plena ra
tione in malis cogitationibꝫ: ꝛ in eiſdem
ſe inuoluunt. tūc talis moroſa delectatō
eſt pccm mortale. Sicut heu multi faci
unt. tam mulieres q̄ʒ viri. ꝛ etiā virgines
que licet nolunt ad actum ꝓducere. ta/
men volunt in prauis delectationibꝰ et
cogitationibꝫ delectari. quod tn̄ nimis ē
periculoſum. qꝛ facillime ex hoc peccatū
mortale incurrit. Hoc ꝓbat Jacobꝫ in
ep̄la ſua. vbi dicit. Concupiſcentia. id
eſt interior animi delectatio cū concepe/
rit ſubaudiēdo conſenſū rationis. parit
pccm ſcꝫ mortale. ¶ Quarto cōmittit
quādo quis ex mala cogitatione ꝛ dele/
ctatione dat ꝯſenſum ꝛ voluntatem ad
ipm opus. ꝛ hoc ſemꝑ eſt pccm morta/
le. Unde Augꝰ. ſup geñ. Si ratio con
ſentiat ei ꝙ libido cōmonuit faciendum
eſſe ꝛ nō diſcrepat: iam eſt pctm̄ imputa
tur. etiā ſi nō cōſequat factū: qm̄ rea te/
net in ꝯſenſu ꝯſcia. Et hoc etiā intelligi
tur de quolibet pctō mortali. qꝛ q̄cunꝗ;
regnū eternū intrare debet oportꝫ ꝙ ſic
ſtet in ꝓpoſito ſuo ꝙ ſi eternalr viueret
nūꝗ̄ʒ mortalr peccare vellet. Ergo opor
tet de necc̄itate ſalutis ꝙ quilibet ſiue ſit
maſculus ſiue femina ſic ſtet in ſuo ꝓpo
ſito. ꝙ nunꝗ̄ʒ velit facere actū niſi in ma
trimonio D ¶ Quito ꝯmittit viſu
vt cū q̄s ex viſu ꝯcupiſcit aliquā pſonaꝫ
et ea intentōe eam inſpicit vt eā cōcupi/
ſcere velit. Mathei. v. Qui viderit mu
lierē ad cōcupiſcendā eam: iā mechatꝰ
eſt eam in corde ſuo. ſ. vt ꝯcupiſcētia trā
ſeat in affectū cordis ꝛ in ꝯſenſum rōis:
vt etiaꝫ ſi facultas aſſit facere diſponit:
iā mechatus eſt eā in corde ſuo. Verbi
grā: ſi q̄s vna die centū domos intraret
et in q̄libet domo talem ꝯcupiſcentiā iā
dictam ꝑ viſum acq̄reret: tot pctā mor/
talia ꝯmitteret. ergo ſumme necc̄aria eſt
cuſtodia oculorū. Primo. qꝛ oculi ſunt
valde veloces ad nocēdum aīe Jdeo ꝑ
donibꝫ ꝯparant. Threñ. iiij. Oculꝰ me
us depdatus eſt aīam meā. Uñ etiam
Geñ. iij. Uidit mulier lignū pulchꝝ ad
veſcendū. Uñ Gregꝰ dt. Non em̄ eua
lignū ꝯtigiſſet: niſi incaute ꝑus reſpexiſ/
ſet. Jtem ſcdo cuſtodiendi ſunt q̄ſi due
porte in caſtro corpis nr̄i. Qui em̄ ha/
bet portas alicuius caſtri habet caſtruꝫ
Sic etiā ſi diabolus habet oculos no/
ſtros: tūc habet caſtrū corporis noſtri. ꝛ
ꝯmuniter tunc intrat mors in aīam per
feneſtras noſtras. Et ꝯſequēter ſeq̄tur
ꝙ deus nihil habet in hoīe ſi oculos nō
habet. recte ſicut dn̄s caſtri q̄ nō habet
ingreſſum ibi. Unde dicit xp̄s in euan/
gelio. Si oculus tuus nequā fuerit: to
tū corpus tuū tenebroſum erit. Jtē ter/
tio cuſtodiēdi ſunt oculi ꝛ viſus ex parte
mulieris. qꝛ a plāta pedis vſꝗ; ad verti
cē nō eſt locus in muliere ornata in q̄ nō
ſit poſitus laqueus diaboli ad capien/

ſit quaſi tabula raſa ⁊ ceca naſcaꝛ. tamē cū ad finem luxurie ordinaꝛ: q2 volūtarie ſupprimiꝛ vſus rōis: mortale eſt. Vn̄ pſ̄. Supcecidit ignis. ſ. ꝯcupiſcentie ⁊ nō viderūt ſolem. Idē. Noluit intelligere cū bn̄ ageret. Si tamē talꝭ cecitas nō ordinareꝛ ad finē rei illicite. vel ſi incideret ex q̄daz naturali corpis indiſpoſitōe nō culpabili: nō credo eſſe pcm̄ mortale. ¶ Secūda filia eſt p̄cipitatio. i. vmbetrachtickeit des todes vnd der hellē vel ſic. verwegelickeit. das iſt ſo eyner verwegelich louffet zo den ſunden. Q2 luxurioſi q̇cquid agūt hoc faciūt prefeſtinātêr ⁊ indeliberate. Cōtra qd̄ pū erbioꝝ. iiij. d2 Oculi tui videāt recta ⁊ palpebre tue p̄cedant greſſus tuos. Quādo eſt veniale vel mortale. R.eſpondet Hermānus de ſchilditz. ꝙ intantū eſt peccatū inquantū volūtarie actū cōſilij ꝑtermittit. ꝙ ſi in his que ꝓ neccitate ſalutis ꝯſideranda occurrunt volūtarie ſe p̄cipitat vt periculo ſuā ſalutem nō preponat mortaliter videꝛ peccare ſignanꝛ quādo ordinaꝛ in finē luxurie: vꝉ in quēcunq; aliū finem ꝑ ſe illicitū. ſed ſi cōtingit ex indiſpoſitōe aliqua naturali. ſicut aliq̇ naturaliter ſunt p̄cipites. ſic non eſt mortale ¶ Tertia filia eſt incōſideratio vnachtſamkeit. die vnkuſchen habent kayn achtſamkeit vff alles das da zu dun oder zu layſſen iſt. Vn̄ incōſideratio eſt quādo aliq̇s recte iudicādo deficit. ex hoc ꝙ ꝯtemnit vel negligit attendere ea ex q̇bus rectū iudiciū procedat. vn̄ manifeſtū eſt ꝙ incōſideratio eſt peccatū. Nota quādo eſt mortale vꝉ veniale. dicit Hermānus de ſchilditz ſicut dictum eſt an̄ de p̄cipitatōe ⁊ cecitate. Si affectata eſt ex intentōe vel ad finē luxurie ordineꝛ eſt peccatū mortale. Iuxta illud Danielis. xiij. Auerterūt ſenſum ſuum vt nō recordarētur iudicioꝝ iuſtorū. Veniale tn̄ peccatum poteſt eē quādo nō ordinaꝛ ad finem malū. vel quādoq; ſine peccato quādo euenit ex naturali defectu. vel ex indiſpoſitōe corporis inculpabili. ¶ Quarta filia eſt incōſtātia id eſt. vnſtetickeit. das man fellet ymmer von eynen in das ander Et ſic deo placet ſtabilitas in bono: ſic iſtabilitas multū diſplicet deo R. ¶ Quinta filia eſt amor ſui. Pro quo nota ꝙ amor inordinatus ad ſeip̄m hoīeʒ excecat. vn̄ Gregorius Vehemēter claudit oculos amor ꝓuatus. ex quo fit vt quod male agimus graue nō eſtimamus Quomodo aūt eſt peccatū mortale amor ꝓuatꝰ Reſpōdet Hermānus de ſchilditz. ꝙ amor ſui ſꝫm genus ſuum nō habet rōeʒ peccati mortalis. Si tamē amor ſui creſcat ad cōtemptū dei: tūc indubitāter ē peccatū mortale. Idip̄m dicēdum eſt ſi amor inordinatus ſup̄pius vergat in iniuriā ꝓximi: ꝙ tunc eſt peccatū mortale iuxta menſuram iniurie. niſi iniuria eſſʒ mīma ¶ Sexta filia eſt odiū dei. Cuʒ eni̅ deus ſubtrahit iͤ̄ſis voluptatē. ⁊ impedimentū preſtat ꝑ infirmitatē vel alꝭs tunc odiunt deū ¶ Queriꝛ. vtrū deum odio poſſit aliq̇s habere Reſpōdeo ſꝫm beatū Thomā. Dupliciter ab hoīe cōprehendi ⁊ deſiderari pōt. Vno modo ſꝫm ſeipſum. ſcʒ ꝑ eſſentiam. deus aūt ꝑ eſſentiam ſuaʒ eſt ip̄a bonitas: quā nullus poteſt odio habere. quia de ratione boni eſt vt ametur. Et ideo impoſſibile eſt ꝙ aliq̇s vidēs deum ꝑ eēntiam ſuaʒ eum odio habeat. Alio modo ſꝫm effectum eius: tunc ſunt q̇dam effectus dei qui repugnāt inordinate voluntati Sicut inflictio pene ⁊ etiā cohibitio peccatoꝝ ꝑ legem diuinam q̄ ꝓhibet ea que repugnant volūtati deprauate ꝑ peccatum. Quantū ad cōſideratōem effectuum taliū ab aliq̇bus deus odio haberi poteſt. Sic illi in inferno odiūt deum. ⁊ etiam peccatores in mūdo. Vn̄ Apoc. Blaſphemauerūt deū celi pre dolorib9 Sed alios effectus habet etiā ſic ꝙ eſt dator oīm bonoꝝ vite ⁊ itelligētie. ⁊ ſic ꝯſiderādo nō odiꝛ Nota ꝙ q̇cunq; odit

penas: odit deum panarũ actorẽ. Naʒ
multi odiunt penas: qui tamen eas pa/
tient͛ ferre deberent ex reuerentia diuĩe
iuſticie. Aug⁹. x. cõfeſſ. dicit ꝙ mala pe/
nalia q̄ de⁹ tolerare iubet non amare: ẽ
ꝓrumpere in odiũ dei punientis. Hꝫ eſt
habere odio dei iuſticiam qđ eſt ꝯuiſſi/
mũ pcc̃m. Greg⁹ Nequius eſt odiſſe iu
ſticiam: q̄ꝫ non feciſſe. L ¶ Septi
ma filia eſt amor mundi. Pro quo ſcien
dum ꝙ amare mundũ eſt multũ pericu
loſum Primo q: charitatẽ dei extinguit
i. Johis. ij. Si quis diligit mdm̃. non
eſt charitas patris in illo. Scđo q: ſic̃
dilectio dei eſt fons oĩm bonorum ꝛ ꝟtu
tum. ita dilectio mundi oĩm viciorꝫ Vñ
Greg⁹. Diſce hõ non diligere munduʒ
vt diligas deũ: auerte vt ꝯuertarꝫ. fun
de vt implearis. Tertio q: inimic⁹ dei
ꝯſtituitur. Unde Jacobi. 4. Amicitia
huius mundi inimica eſt deo. Quarto
q: ſeruũ diaboli ſe facit. Apl's ad Gal'
p. Si mundo placerem: ſuus xp̄i non
eſſem. Unde Math. 6. Nemo pt̃ duo
bus dñis ſeruire. Unde etiã Chriſoſt.
ſup Matth. O q̄ꝫ miſerum⁹ eſt mũd⁹.
ꝛ miſeri qui eũ ſequunt͛: ſemp em̃ homi
nes mundi opa excluſerũt a vita. Nota
ſi amor mundi intm̃ excreſcat in hoĩe ꝙ
p̄ponat͛ amori dei vel vite et ne. vel ſi re/
dundat in iniuriã: q̄ tollit charitatẽ ꝓxi
mi eſt pcc̃m mortale. Si tñ citra hos
limites ſiſtat: p̃t eſſe veniale. ¶ Octaua
filia eſt ſtulticia. Hoc eſt: ſi quis expri/
mere valet ſcʒ illud gaudiũ ſempit͛num.
ꝛ hereditatem celeſtẽ ꝯtemnere. ꝛ ꝓ ni/
hilo reputaẽ. ꝛ plus delectari in ʒeno lu
xurie: q̄ꝫ in deo: et oĩbus bonis: ꝛ gau/
dijs ſpiritualibus ꝛ celeſtibꝫ.

¶ Luxuria palliat ſe tripliciť

Luxuria palliat ſe ſub t͛plici ſpẽ
virtutũ. Primo occultat ſe ſub
ſpecie affabilitatis ꝛ beniuolen/
tie. ꝛ hoc apparet in illis q̄ alijs ſe nimis
affabiles exhibẽt. Sunt em̃ quidã qui
ad hoc ſtudent: vt oĩbus ſe affabiles et
gratioſos exhibeãt ꝛ oĩbꝫ placere deſi
derant. ꝛ ſic frequent͛ occultat ſe viſc⁹ vo
luptatis. Et illa cogitatio eſt multũ pe/
riculoſa. q: ſub ip̃a puritas ꝟtutis ꝛ ſin
ceritas diuini amoris frequent͛ inficit͛
p occultatũ amorẽ carnis. Remediũ cõ
tra hanc voluptatẽ eſt ꝙ hõ diligent͛ cõ
ſideret mentem ſuã ꝛ diſcutiat. vtrũ ſub
ſpẽ affabilitatis ꝛ amicitie quã exercet
aliqua ꝯcupiſcentia vel inclinatio p̄uati
amoris latent͛ ſe abſcõdat. Et ſi quã ta
lium deprehendit: ſecuri⁹ tunc erit ꝙ ſe
potius exhibeat ſingularẽ ꝛ maturũ q̄ꝫ
ꝙ per ſuã affabilitatem malã inclinati/
onem in ſeip̃o ſuſcitet. vel alijs ip̃am ꝓ/
curꝫ. ꝛ etiã optimũ remediũ ẽ ad ideʒ ꝙ
hõ tãta magnĩmitate ꝛ tãta cordis al/
titudine mentis pudititiã amplectatur
vt etiã dedignetur ſe cuicunq̄ꝫ familiari
ter exhibere. vt poſſit ſue mentis puri/
tas inquinari. Et hec magnanimitas
id eſt cordis ſublimitas nequaq̄ꝫ ab ela
tione: ſed potius ab virtutis amore pro
cedit. ¶ Scđo occultat ſe ſꝫ ſpecie cha
ritatis ꝛ amicitie. ꝛ hoc apparet i hiſq̄
dicũt. ꝙ ideo ſingulari affectione ad ali/
quas pſonas inclinentur. vt exinde ꝓ/
fectum ſue ſalutis magis querant. ꝛ eo/
rũ directõe in deũ magis feruent͛ ꝛ ſolli/
cite inſiſtãt Et iſti multotiẽs decipiunt͛
Quia in hoc caſu ſub ficta ſpẽ charitatꝫ
ꝛ ſalutis ꝓximi viſcus carnal' ꝯcupiſcen
tie ſe occultat. Remediũ ꝯ hꝫ eſt ꝙ hõ di
ligẽt͛ ꝯſideret quãta vtilitas illi pſone ꝓ
uenire poſſit ꝓ cui⁹ ꝓfectu ſingularẽ ad
ip̃am affectõeʒ gerit. Cõſideret ſi illa p/
ſona ſua directõe ꝛ ſtudio indigeat. Nã
ſi hõ ſeip̃m aut aliã pſonã adeo mollem
cognoſcat: ꝙ notabilit͛ timeat ꝙ ex ei⁹
ſtudio ſibi vel illi mentꝫ occupatio vl' no/
xia amorꝫ inclinatio ꝓueniat: tuti⁹ ẽ hoĩ
ꝙ ſe ab oĩbꝫ ill' actibꝫ reſtringat ex quibꝫ
poſſet ſibi vl' alij aliqđ noxiũ ꝓueniẽ Nã
etiã Greg⁹. Quotienſcũq̄ꝫ q̄s p geſt⁹ ꝓ
caces ꝛ leues diuinũ amorẽ in corde ꝓ/
ximi diminuit: totiẽs in mẽte ſua ſeipſuʒ

ſpũalit̃ occidit. Si aũt q̃s ſcire voluerit
an ex ſuo amore cor pſone alteri⁹ occu/
pet̃. ex hoc cognoſcat ſi illa pſona affectat
q̃ amor tu⁹ in corde ſuo ſupmũ locũ te/
neat. Vel ſi familiaritatẽ tuã cũ alia p/
ſona moleſte ferat hec eñ ſũt certa ſigna
noxie ⁊ pu͛ſe dilectõis ¶ Tertio occul
tat ſe ſub ſpẽ ſanctitatis ⁊ benificentie.
Et hoc apparet in illis qui dicunt q̃ ad
hãc pſonã vel ad illã magis inclinãtur:
ratione ſanctitatis ⁊ caſtitatis ⁊ virtuo/
ſitatis in ea relucẽtis: aſſerẽtes: q̃ ob h̄
familiaritatem eius frequẽtẽt vt bonis
exemplis ei⁹ edificent̃. Et iſti plerumq̃
decipiunt̃. vt dicit Aug⁹. Nec eo min⁹
femie timẽde ſunt: q̃ religioſe ſũt. q̃ q̃n
to religioſiores tanto citius alliciunt̃. et
plerumq̃ ſub ſpẽ ſanctitatis latet viſcus
libidinis. Sciendũ q̃ quando aliq̃ per
ſona deuota deſiderat habẽ puata col/
loquia ⁊ conuentus familiares: tunc ille
amor familiaris ſepe generat carnalem
Et hoc contingit in viris perfectis. ꝓut
dicit Aug⁹. i li. d̃ ſingularitate clericoꝝ.
Crede mihi expertus loquor ex femiarũ
familiaritate: mltos cedros cecidiſſe co/
gnoui. de quorũ lapſu nõ min⁹ ſuſpica/
bar q̃ȝ hyeronimi vel ambroſij Et btũs
Ambro. dicit. Perfectos quoſq̃ viros
niſi p mulieẽs diabol⁹ ipugnaẽ ꝯſueuit
Remediũ ꝯ hãc occultatõem ꝯſiſtit i h̄
q̃ hõ virili aĩo illos act⁹ quos alicui p
ſone ꝓ ſua ſanctitate impẽdit: nõ pſone
ꝓpt̃ cõplacentiã: ſȝ dei amore exerceat ſi
ne magna mora ⁊ lõgo ꝯiunctu femiaꝝ
Amb. Si pudicitiã q̃ris feminã quã
videris bñ cõuerſantẽ: mente dilige nõ
corporali frequẽtia. Quia nec es dauid
ſanctior: nec ſalomõe ſapiẽtior. nec ſam/
pſone fortior. Memẽto ſemp q̃ padiſi
colonũ de poſſeſſione ſua mulier eiecit.

Cõtra illos q̃ dicũt ſe ñ poſſe caſte viuẽ

SEquitur reprehenſio illoꝝ q̃ di/
cũt ſe non poſſe cõtinere a forni/
catione. q̃ hoc ſit falſum: patȝ p
mo p hoc. q̃ diuerſa teſtimõia ſacre ſcri/
ture h̄ reprobãt. Et pmo illd̃ Gen. 4.
qd̃ dixit dñs ad cayn loq̃ns d̃ peccato
Subtus te erit appetitus tuus: ⁊ tu do
minaberis illi. Nõ quaſi mẽdaciũ dño
imponũt: qui dicũt ſe nõ poſſe cõtinere:
cũ tamẽ homo dñat̃ appetitui cuiuſlibȝ
peccati: ſic q̃ poſſit inclinationi huic reſi
ſtere. Itẽ Iob. vi. An poterit quis gu
ſtare qd̃ guſtatũ affert mortẽ. In vita/
te qui haberet pfectã fidẽ cognoſcerȝ q̃
delectatio fornicatõis ẽ venenata. ẽ me
rito vitanda. Nonne ſi apponeret̃ alicui
cib⁹ amariſſim⁹ vl' venenat⁹. ipe ſtatĩ di
ceret nõ poſſum aliq̃ mõ comedere Vo
luptas vo fornicatiõis extra mrĩmoniũ
ẽ venenata. imo etiã morte amarior. q̃
hic morte ſpũalt. i. culpe hoĩeȝ int̃ficit. ĩ
futuro aũt int̃ficiet hoĩem morte eterna
tam corporis q̃ȝ anime. Item ꝓbat̃ per
illd̃ Ecci. 15. Appoſui tibi aquã ⁊ ignẽ
ad qd̃ volueris porrige manũ. Et poſt.
Añ hoĩeȝ mors ⁊ vita bonũ ⁊ malũ: qd̃
placuerit: dabit̃ illi Itẽ ꝓbat̃ p illd̃ apl'i
Fidel' eſt d̃s q̃ nõ pmittit nos temptari
ſup illd̃ qd̃ poſſum⁹. ¶ Scd̃o ideo ca/
ue dȝ q̃s ne ptinacit̃ dicat ſe ñ poſſe ꝯti/
nere q̃ p hoc reddit ſe inferiorẽ brut aĩa
lib⁹ q̃ min⁹ hȝ libertatẽ animi ⁊ volũta/
tis q̃ȝ bruta aĩalia: cum tñ dignitas illa
data ſit hoĩ p̄ ceteris aĩalib⁹ q̃ liberꝝ ar/
bitriũ hȝ. Piſcis eñ temptat ſe ab eſca:
ſi hamũ videt. Et auis a g̃no frumẽti ſi
laqueũ videt. Et miſer hõ timore mortꝭ
et̃ ne nõ vult ſe temperare ab illicitis vo
luptatib⁹ ipius luxurie. ¶ Tertio id̃ q̃
talis incurrit maledictionẽ oĩpotentꝭ
qui dicit ſe non poſſe continere: cũ tamẽ
deus nullũ impoſſibile pcepit homini.
Vnde Hiero. Maledictus q̃ dt̃ deuȝ
p̄cepiſſe impoſſibile. ¶ Quarto id̃o: q̃
tales ſũt blaſphemi eo q̃ imponũt deo
id qd̃ ei nõ cõuenit: ⁊ inſup qd̃ eſt cõtra
eius diuinã reuerẽtiam. Hoc patȝ. q̃ ĩ
ponũt deo ignorantiam: q̃ſi nõ ſciuiſſet
grauamẽ oneris ⁊ infirmitatem homis
qui tamẽ eſt eterna ſapia: ⁊ oĩa nouit.

Item imponūt ei iniusticiam eo ꝙ ho/
mini precepit qđ implere ñ possit:qua/
si iniuste in hoc cum hoīe egerit. Cōtra
quod dicit.ps̄. Iustus dñs in oībus
vijs suis. ⁊ sanctus in oibus opibus su/
is. Item ꝑ hoc imponūt ei impietatē et
crudelitatem ex eo ꝙ crudeliter egerit in
hoc ꝙ homini onus importabile impo/
suerit. Contra qđ dicit Ps̄. Mãsuet⁹
dñs. Et ipse ꝑ se dicit in euãgelio Disci
te a me:quia mitis sum:⁊ humil' corde.
¶ Quinto ideo quia talis loquit̄ cōtra
fidē ⁊ ꝟitatē q̇ dicit se nō posse ꝯtinēter
viuere. Et ꝭm Aug⁹.potest q̄ri đ illo.q̇
dicit se nō posse cōtinere. vtꝝ intelligat:
ꝙ nō pōt continere se suis virib⁊ sine dei
auxilio:aut si intelligat: ꝙ etiã adiutus
a deo nō possit. Si primo modo:ħ pla
num ⁊ verꝝ est:ꝙ sine adiutorio dei nihil
possumus. Vñ christus dicit in euãge/
lio.vt habetur Joannis.xv. Sine me
nihil potestis facere. Non dixit parꝝ fa/
cere:ꝫ nihil omnino. Vñ etiã Apl's.ij:
Corꝝ.iij. Nō sum⁹ sufficiētes cogitaē ali
quid a nobis quasi ex nobis. Vñ etiaꝫ
Aug⁹. Dñe sine te nihil sūt oīs conat⁹
nostri. Vñ etiaꝫ Sapie.viij. Scaui ꝙ
alit̄ ñ possuꝫ eē ꝯtinēs nisi de⁹ det. Sed
tñ de⁹ semꝑ parat⁹ est dare grãꝫ ⁊ adiu/
uare hominē in his q̄ sunt ad salutē si so
lummō homo esset parat⁹ recipere gra
tiam ⁊ adiuuamē diuinuꝫ. Si secundo
modo.tunc manifestissime falsuꝫ est:qꝛ
etiã sapit heresim:ꝙ quis audet dicere
ꝙ etiã cū adiutorio dei nō possit ꝯtinen
ter viuere. Qꝛ talis loquit̄ cōtra ꝓmum
articulū fidei vbi dicimus. Credo ī deū
pa.om. Et potest queri a tali:an posset
aliquãto tp̄e ꝯtinere:ꝙ si dixerit se ꝑ mē
sem vel vltra posse. Verbi gratia:vt ī q̄
dragesima in qua etiaꝫ qñꝗ pessimi ho
mines abstinent:tūc ostēdēdū ē ei ꝙ spe
rare debet.ꝙ potius sequenti mēse con
tineat q̄ꝫ in isto:cū deus paratior est ad
adiuuandū eū postq̄ꝫ ꝑ mensem amore
eius cōtinuit q̄ꝫ ante:si tm̄ ex corde ei⁹
auxilium instanter petierit. Iteꝫ queri/
mus a tali quis cogit eū: vtrū a diabo
lo cogatur:vel a muliere:vel a carne:nō
a diabolo. Unde Greg⁹. Debilis ē ho
stis qui in neminē vincit:nisi volentem.
Ita est debilitatus ⁊ oīm potestate sua
priuatus ꝑ passionem ⁊ mortem christi.
Vñ Aug⁹.suꝑ ps̄. Diabolus plerūꝗ
vult nocere:⁊ nō pōt:qꝛ potestas ei⁹ est
sub potestate dei. Nã si tm̄ possꝫ nocere
diabolus q̄ntū vellet:aliq̇s iustoꝝ non
remaneret. Idem in ꝭmone Nō eīm dia
bolus cogēdo vel suadēdo nocet:nec ex
torquet a nob̄ cōsensum:ꝫ petit. Dat q̇
dem ille cōsiliū:sed deo auxiliãte nostrū
ē vl' eligere vl' repudiare qđ suggesserit
vñ etiã Chryso.suꝑ math̄. Diabol⁹ ei
suggerē potest:cogere te nō potest. Itē
non cogit̄ a muliere. qꝛ masculus natu/
ralit̄ fortior ē q̄ꝫ ml'ier. Iteꝫ nō a carne
qꝛ deus dedit dominiū homini suꝑ car/
nem suam. Vñ Geñ.3.dixit ad ml'ierē
q̄ tenet figuraꝫ carnis. Sub viri ptãte
eris:⁊ ipe dñabit̄ tui. Qꝫ ãt habeat do
miniū q̇ꝰ suꝑ carnē suã ꝙ bñ possit absti
nere a fornicatōne si vellet:hoc patet:qꝛ
si tal' haberet tãtã volūtatē ꝯtinēdi q̄n/
tã hꝫ vinū suū in vase suo custodiendi:đ
facili cōtineret. Et si cum tãta diligētia
obstrueret sensus corporꝫ cū sentit se per
occasionē temptari carnalit̄. cū q̄nta di
ligentia obstruit foramē vasis repleti vi
no cū sentit vinū exire. vel stillare ex illo.
Itē patet ex hoc qꝛ si cū incōtinētia de/
beret ꝑdere omnia bona sua tꝑalia:vt si
sciret se amissurū pedem vnū vel manuꝫ
vel ambos oculos.vel si sciret prepara/
tum igneū lectū in quo deberet cremari
sicut beatus laurentius ī craticula: om/
nino abstiẽret:⁊ nūq̄ꝫ vsꝗ ad mortē ali
quē actū luxurie scient̄ ⁊ volūtarie facēt.

¶ Remedia luxurie cōmunia. O

SEquit̄ de remedijs cōmunib⁹
contra omnem luxuriam. ⁊ sunt
tria qđ sic ꝓbat̄. Cū luxuria sit
ignis necessario erit triplex remediū con

tra eā. Verbi gratia. Si olla q̄ circa ig
nez ađo bullit: ⁊ ne effundaꝛ qđ in ea cō
tineꝛ aliq̄d hoꝝ triū fieri ꝯſueuit. vł aq̄
frigida olle infūdiꝛ. vł de lignis ſubtra/
hiꝛ. vel olle ab igne elongaꝛ Primū em̄
remediū eſt ꝙ ſi q̄s videt ſe temptari: tūc
aq̄ infundēda eſt. ſ. tribulatio q̄cūq; vel
vt recipiat a ſe vel ab alio bonā diſcipli/
nam. vł puniat ſe alias. ſ. trahendo per
crines. Vel ſi nō vult ſibi adhibere tri/
bulatōnes in pn̄ti: ſaltē adhibeat ſibi ip
ſius tribulationis memoriaʒ: vt cogitet
d̄ penis q̄ debētur peccato luxurie Vñ
exemplum de his iā dictis. Legiꝛ ꝙ q̄/
dam temptatus a luxuria dixit ſi h̄ ege
ro: eternū ignē merebor: ergo ꝓbare vo/
lo: vtrū poſſim ſuſtinere. ⁊ ſic cōbuſſit ſi
bi digitos. ⁊ ſic cōpeſcuit in ſe luxuriam
Exemplū etiā de btō bern̄. qui ꝓpꝛ ar
dorē luxurie inter ſpinas ꝓiecit ſe ⁊ vul/
nerauit corpus ſuuʒ. ⁊ ſic ꝓ vulnera car/
nis extinxit ardorē libidis. Item legiꝛ
de beato bn̄dicto ꝙ ſemel immerſit ſe ī
gelidā aquā ꝓpꝛ vehemētē temptatōeʒ
carnis ¶ Scđm remediū ē: vt cū q̄s
ſubtrahat̄ de cibo ⁊ potu. ſcđm enim lig
na ſilue exardeſcit ignis Et p̄cipue d̄ ilł
generib; ciboꝝ ⁊ potuū q̄ incitāt ad lu/
xuriā: vt ſunt fortia vina. ⁊ cibi acuti ſa/
poris. Iſta em̄ ſunt q̄ſi facule ardentes
ad incēdēdū luxuriā. Vñ bern̄. Pip et
zinziber ciminū ⁊ ſaluia ⁊ mł'te ſp̄es hu/
iuſmodi ſalſamētoꝝ palatū q̄dā delectāt
ſ; accēdūt luxuriā. Vñ Hyeron̄. Inꝛ
epulas difficile ſeruaꝛ pudicitia. ⁊ nitēs
cutis ſordidaʒ oñdit aīam. Ex quo pʒ
ꝙ ſicut iſte eſſʒ deridend⁹ qui facul' ardē
tib; domū ſuā incēdēs dicēt ꝙ cōbuſtio
eius ſibi diſpliceret. ſic deridēdi ſūt qui
dicūt ſe velle ꝯtinere qñ cū talib; cibis ⁊
potib; domos ſuas. i. corpa ſua incēdūt
igne libidinis ⁊ ꝯcupiſcētie. Vñ Amb
Deniq; a nobis edendi mēſura ſeruet:
ne totius corporis labes genereꝛ Vñ
etiā Chryſoſtom⁹ dicit. Per ieiunium
ceſſatur pugna aduerſus aīam. Unde
etiam Hugo d̄ ſancto victore. Parca ei
vita occidit vitia. libidinem extinguit. v̄/
tutem nutrit. animū roborat. ad celeſtia
mētem eleuat Qʒ autem ſubtractio cibi
⁊ potus extinguat luxuriam. per tale p̄t
oſtendi exemplū Erat quidā adoleſcēs
qui ex intuitu illicito in concupiſcentiaʒ
carnis vehementer contra honeſtam ⁊
pulchram mulierem accenſus eſt Et ip
ſa repulit eum ſepius ⁊ arguit. Et ip̄e di
xit. Si non adimpleret voluntatem ſu/
am: oporteret eum mori. Tunc ip̄a aſſi
gnauit ei diem ⁊ locum ⁊ horaʒ qua de
beret venire ad eam. Cum autem iſte a/
doleſcens venit: tunc ip̄a dixit. Volun/
tas tua non implebitur: niſi conſenſeris
mihi in vnica petitione. ⁊ ip̄e libenꝛ con
ſenſit. Tunc ip̄a incluſit eum in vna ca/
mera per triduum ſine cibo ⁊ potu. ⁊ q̄r/
ta die preparauit locum vnum cū men
ſa que fuit plena cum bonis ferculis et
cibarijs. ſimiliter ⁊ potum bonum. Et
ex oppoſito preparauit lectum pulchꝝ:
⁊ dixit iuueni. En optionem tibi do. an
vis comedere ⁊ bibere. vł volūtateʒ tuā
mecū adimplē. ⁊ voluntate tua peracta
econuerſo te includam. ⁊ iam non guſta
bis quicq; in comedendo ⁊ bibendo.
Tunc iuuenis reſpondit. Ego iam ita
fatigatus ⁊ attenuatus ſum fame et ſiti
ꝙ ignis concupiſcentie totus refriguit.
⁊ iam nullam concupiſcētiaʒ erga te ha/
beo. ſed me delectat comedere ⁊ bibere
magis q̄ȝ quicq; aliud facere. Et ip̄a ei:
O nequā cur dixiſti ꝙ oporteret te mo/
ri. niſi ego tibi conſentirem. Vade ⁊ am
plius quādo ſic accenſus es: tūc ſubtra
he tibi de cibo ⁊ potu. ⁊ ſic facillime cō/
cupiſcentiam carnis tue ſuperab: Q
¶ Tertium remedium eſt ꝙ homo elō
get ſe ab igne luxurie. id eſt a preſentia
mulieris: Et hoc docet Apł's. i. Cor.
vi. Fugite fornicatōem. Super quo v̄/
bo dicit Ambroſius Cum alijs nempe
vitijs poteſt ſpectari conflictus: hāc āt
fugite: ne approximetis quia non poteſt

aliter vinci melius Ad idem monemur exemplo Joſeph Gen.39. Cui cum domina ſua diceret dormi mecum: ipſe relicto in manu eius pallio fugit: et egreſſus eſt foras. Quare aūt fugiendū ſit Rñdeo primo. quia homo eſt ſicut fenū aridum. Unde Propheta. Omnis caro fenum. Item homo ē ſicut ſtipula Uñ Job.13. Et ſtipulam ſiccam perſequeris. nulla autem ſecuritas eſt ſtipule vel feno arido circa ignem. igitur merito fugiendum eſt. Qr ei luxuria eſt peccatū valde immundum. ergo non eſt ſecuruz luctari cum peccato iſto. vix enim poteſt eſſe ꝙ homo non inquinetur Eccleſiaſ. xiij. Qui tetigerit picem: inquinabitur ab ea. Sed diceret quis ſtipulam ſe nō eſſe: immo quaſi ferrum: et ideo nō oporteret eū timere mulierum familiaritatez Reſpondeo ꝙ etiam ipſum ferrum ignis immutat. vt quaſi igneam formam inducat Sic ignis luxurie etiam homines ferreos immutat in malum Hyeronimus. Ferreas mentes libido domat. Et etiam patet ꝙ ex duobus lapidib⁹ ſi inuicem collidantur exit ignis. Sic ex familiaritate duarum perſonarū que quaſi lapidee videntur: exit quādoqꝫ ignis luxurie. Itē etſi murus lapideus a candela iuxta ſe poſita nō comburatur: tamen denigratur: ſic licet ꝙ homo q̄ndoqꝫ non cadat ex familiaritate mulierum in peccatum actuale: tamen freq̄ntius aliquantulum inquinatur ad minus per cogitationes et delectatōes malas. Unde beatus Hyeronimus Crede mihi non poteſt cū domino toto corde habitare: qui feminarum actibus copulatur. Qr autē cohabitatio et familiaris conuerſatio mulierum multum eſt occaſio ruine poteſt manifeſtari per tale exemplum. Legitur in vitaſpatrum. ꝙ ſenex quidā erat qui cum incurrit egritudinem magnam ſeruiebant ei fratres: et videns ſenex ꝙ fratres occuparent cuz eo dixit. Uadā in egyptū: vt nō ipediam fratres iſtos Et dixit ei abbas moyſes: nō vades qr fornicatiōem incurſur⁹ es. Ille aūt contriſtatus dicebat. Mortuū eſt corpus meū: et tu mihi iſta dicis. Surgēs ergo abijt in egyptū. Qd cū audiſſent hoīes circūquaqꝫ habitātes offerebāt ei multa Uenit etiā ad eū virgo q̄dam fidelis volens obſequium ſuuz ſeni infirmāti impēdere Et poſt aliquātū tpis cū paululū de egritudine q̄ detinebat meli⁹ habuiſſet incurrit in eā Et illa concepit Interrogata aūt a vicinis loci illius vñ concepit. Illa rñdit. de ſene h Illi aūt nō credebāt. Senex vero dicebat. ego hoc feci. ſ; cuſtodite infantem quē pepit Que cū genuiſſet puerū et ablactatus fuiſſet: tulit ſenex infantē in humeris ſuis Et die qua erat feſtiuitas in ſchyti accurrit ibi et itrauit eccl'iaz corā multitudīe fratrū. Illi āt videntes eū fleuerūt. Qui dixit fratrib⁹ Uidete īfantē hūc: filius eſt inobedientie. cauete ḡ vos o frēs a conſortijs mulierū. eo qꝫ in ſenectute hoc feci. et orate ꝓ me. Et pgens ad cellā ſuā ad initiū pme conuerſionis reuerſus eſt. Uñ Bern. Cū femia ſp eſſe et feminā nō cognoſcere: nōne plus eſt q̄ mortuū ſuſcitare. ſi qd min⁹ eſt nō potes nec id qd mai⁹ eſt. Uñ Hiero. Si pudicitiā ſeruare q̄ris: feminā quā bñ videris conuerſantē mente dilige: nō corpali pñtia. Unde Greg⁹. ſcribit in regiſtro ꝙ beatus auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſit.

Incipit tractatulus de ſex operibus miſericordie. Et pmo de corporalibus. A

Opera miſcdie corpalia ſtz ſex Primū eſt cibare eſurientem Uñ Eſaie.lviij. Frāge eſurienti panē tuū. Secūm eſt potuz dare ſitienti. Mat.x. Qui potū dederit vni ex minimis meis calicem aque frigide non perdet mercedem ſuam. Sed ſunt

quidam adeo duri ⁊ immiſericordes ꝙ
potiꝰ dāt porcis ⁊ canibꝫ ꝗ̃ paupibꝫ. qꝛ
plures diuites melius paſcunt ſuos ca/
nes ꝗ̃ paupes. ſcꝫ pparādo canibꝫ offā
vel dādo eis carnes. de quibꝫ pauperes
poſſent refici. ꝺ quibꝫ oībꝫ tales diuites
diſtrictā reddituri ſūt rōem. Inſup aliꝗ
tā auari ⁊ tenaces ſunt: ꝙ potiꝰ id qꝺ re/
manet pmittūt putrefieri ꝗ̄uātes hoc ex
nimia parcitate ꝗ̃ ꝙ paupibꝫ erogarēt
Vn̄ dn̄s de maximo cōuiuio qꝺ faciet
ſanctis ſuis repellet eos cū ꝯfuſione ma
gna. nihil eis dādo ꝙ hic ꝺ mēſa ſua ni/
hil ei dederūt. vt pꝫ in diuite epulone ⁊
paupe lazaro. Luc. 16. Vn̄ etiā Gregꝰ
Dei miſcꝺiam non poteſt ꝓmereri qui
hic miſericors non fuit. Vnꝺ Beda ſu
per epl̄am Jacobi. Sine miſcꝺia iudi
cabiť ille: qui cū poſſet nō facit miſcꝺiaꝫ
¶ Ex his patet ꝙ periculoſe ſtāt tales
tenaces diuites quia deū grauiť offen/
dunt: contra charitatem ꝓximi faciunt
⁊ contra animas proprias grauiter pec
cant. quia tales quodammō comparā/
tur furibus ⁊ raptoribus. Ambro. i ſer
mone. Non minoris eſt criminis habē/
ti tolere: ꝗ̃ cum poſſis indigentibus de
negare. Vnde etiam Baſilius Nonne
inquit ſpoliator es: qui diſpenſanda ſu/
ſcepiſti propria reputando. Eſt em̄ pa/
nis famelici quem tu tenes. nudi tuni/
ca: quam in conclaui ſeruas. diſcalceati
calcei: qui penes te marceſcūt. indigētꝭ
argentū quod poſſides humatum Vn
de chriſtus dicit in euangelio. Lu. xviij
Quā difficile qui pecuniam habent re
gnum dei intrabūt. Item eſt malum ſi
gnum cum quis durus homo non po/
teſt audire clamorem pauperum. ⁊ ſi au
dit: tamen non compatitur nec miſereť
qꝛ eſt ſignū ꝑuerſitatis: ⁊ ꝙ nō ē in chari
tate dei. Et ex h̄ ſequiť ꝙ ē in ſtatu dam
natorꝫ. Vn̄. i. Jobis. 4. Qui habue
rit ſubāꝫ huiꝰmꝺi. ⁊ viderit frēm ſuū ne
ceſſitatē habē: ⁊ clauſerit viſcera ſua ab
eo: quomodo charitas dei in eo manet
quaſi diceret: nulla modo. Augꝰ. de ci/
uitate dei. Miſcꝺia eſt aliene miſerie in
nr̄o corde ꝯpaſſio. qꝛ vtiqꝫ ſi poſſemus
ſubuenire ꝯpellimur. Vn̄ de duris cor
dibus ꝺꝛ Prouer. xxi. Qui obturat au
rē ſuam ad clamorē pauperū. ⁊ ipſe cla/
mabit ⁊ non exaudieť. Et ergo vt diui
tes miſcꝺiam dei cōſequanť: tūc ipſi de/
bent eē miſericordes paupibus. Vnde
Math. v. Beati miſericordes qm̄ ipſi
miſericordiā ꝯſequētur. Ambro. in epi
ſtola ad Nepocianū. Nō memini me le
giſſe mala morte mortuū ꝙ libēter ope/
ra pietatis exercuit. Habet em̄ multos
interceſſores. ⁊ impoſſibile eſt p̄ces mul
torꝫ nō exaudiri B ¶ Tertiū eſt re
cipe pēgrinos ad hoſpitiū. hoc vtile eſt
et deo tam acceptū: vt qn̄qꝫ etiā ad litte
ram angeli ſunt ad hoſpitiū recepti: im/
mo etiam qn̄qꝫ ipſe xp̄s viſibiliť. vt in
emaus. Sꝫ ſunt qdā adeo auari ꝙ nul
lum ꝓ deo hoſpitari volūt niſi habeat
expēdē. Et ſic expellunt paupēs a do/
mo ſua. cū tamen xp̄s dicat in euāgelio
Qui vos recipit me recipit. ⁊ eadē men
ſura qua menſi fueritis ⁊c̄. Ergo ſi clau
dis ianuā paupi: ſic xp̄s faciet tibi cum
veneris dicēs illud Mathei. xxv. Dn̄e
dn̄e aperi nobis. Reſpōdebit. Amē di
co vobis neſcio vos. Sed bonis ⁊ elec/
tis dicet illud Math. xx. Hoſpes fui ⁊
collegiſtis me. venite benedicti patris
mei ⁊c̄. Ex his ſeqtur ꝙ multū repꝛhen/
ſibiles ſunt illi diuites qui habēt latas
domos. ⁊ potius pmittunt eas vacare
ꝗ̃ ꝙ paupes in eiſdem ꝓpter deū vellēt
hoſpitare: cū tamē laudabile eſſꝫ ꝙ qli/
bet diues ad minus haberet vnū pau/
perem in domo ſua: vt illud qꝺ ſibijpſi
in mēſa ſubtraheret ſiue in comedēdo ſi
ue in bibēdo hoc illi paupi daret. vt ſic
poſſet mereri vitā eternā L ¶ Quar
tum eſt nudos tegere. Quantū aūt hoc
placeat deo pꝫ in beato Martino quē
chriſtus coram oīmibus ſanctis ⁊ ange/
lis in celo exiſtentibꝫ cōmendauit dicēs

Martinus adhuc cathecuminus hac
me veſte ꝯtexit. Unde ammonet vnū/
quēqꝫ hominē ꝑ Eſaiam ꝓphetā dicēs
Cū videris nudum operi eum. Luc. iij
Qui habet duas tunicas det vnaꝫ nō
habenti. Item quia hoc opꝰ miſericor
die nō ita faciliter exercetur. quia vnus
facilius dat pauperi fruſtū panis. vl' re
cipit ꝑ noctem vnū ad hoſpitium: qꝫ ꝙ
daret ſibi tunicā. ⁊ etiam diutius durat
ergo diuites mulieres debēt filare ⁊ nō
ocioſe incedere. qꝛ qꝫuis ipē nō indigeāt
ꝓ ſe. tamē multi paupes ſunt q̄ bn̄ indi
gent. Exemplo btē Elizabeth que fila
bat cū ancillis ſuis: ⁊ inde paupibus ve
ſtes faciebat. Unō Augꝰ. in li. de vita
xp̄iana. Illā elemoſynaꝫ deꝰ approbat
q̄ de iuſtis laboribꝫ miniſtrat. Sicꝫ ſcri
ptū eſt. honora dn̄m de tuis laboribus
iuſtis. Un̄ xp̄s dicet talibꝫ in iudicio il
lud Math. xxv. Nudus fui ⁊ cooperu
iſtis me. qꝛ ita acceptū eſt ei q̄ſi eū in cru
ce nudū pendētem cooperuiſſes Unde
Mathei. xxv. Quod vni ex minimis me
is feceritis mihi feciſtis D ¶ Quin
tum eſt. viſitare infirmos. Hoc multū
acceptū eſt xp̄o. q̄ſi ipſe ꝑ ſe iaceret infir/
mus hic ⁊ eū viſitares. qꝛ omēs paſſus
taliū numerant ab angelis: ⁊ remunerā
tur a xp̄o in vita eterna. Cōtra hoc fa/
ciunt q̄ paupes ⁊ infirmos abhominā/
tur. vel etiā quandoqꝫ ꝓprios famulos
cū infirmant a domo expellūt. vel ſi reti
nēt: vt canem ſub gradu locāt nec meli/
us ei qꝫ cani faciunt Nō ſic eſt faciendū
immo eſt eis bn̄faciendū quaſi angelo.
vel etiā quaſi ipi xp̄o. qui dicturꝰ eſt in
iudicio. Infirmus fui ⁊ viſitaſtis me
E ¶ Sextum opus miſcd'ie eſt vin/
ctos viſitare ⁊ redimē. ſiue boni ſiue ma
li ſint aliqua eis miniſtrādo Si boni: ꝑ
poſſe liberari deberēt. Iuxta illud ps̄.
Egenum de manu peccatoris liberate
Qui hoc facit. ſ. q̄ redimit captos inno
cēter a raptoribꝫ ⁊ ab alijs malis hoībꝫ
opus miſcd'ie exercet. ⁊ filiis erit do. vn̄
ps. Deus q̄s filiis tibi: eripiēs inopem
de manu fortiorū eiꝰ. Si vero mali tūc
ſaltem liberādi ſunt ab eterna morte. ſ.
monēdo eos ad pn̄iam ⁊ contritōem de
peccatis ſuis. ⁊ ꝙ offerāt deo illā igno/
minioſam ⁊ amaram mortem quam ſu
ſtinere eos oportet ꝓ peccatis ſuis. q̄a
hoc eſt multum vtile homini ⁊ deo acce
ptū. F ¶ Unde queſtio eſt. vtrū pe
na mortis dirimat aliq̄d de pena debi/
ta ꝓ peccatꝫ. Reſpōdeo ₰m btm̄ Tho
mā in. iiij. diſt. xx. Mors naturalis eſt
pena ꝯſequens originale peccatum ⁊ q̄
ſi iam in naturā ꝯuerſa. ⁊ ideo ꝑ mortē
naturalē nō purgat aliq̄d de peccato ac
tuali. ꝫ ꝑ mortem illatā bene poteſt pur
gari aliq̄d. Unde ſi aliq̄s mortem illa/
tam patienter ſuſtineat ꝓ alijs crimini/
bus: ſic illata valet ad diminutōem pe/
ne. ⁊ ad liberatōem etiā a tota pena ₰m
q̄ntitatē culpe ⁊ patiētie ⁊ ꝯtritōis. Itē
ſciendum ꝙ Scotus ſup. iiij. ſentētiarū
dicit. ꝙ ſi q̄s infirmus cū iaꝫ videt ſe vti
qꝫ moriturꝫ mori vult. ⁊ plene ꝯſentit in
mortem: ac ſi ꝑ ſeipm̄ mortem elegiſſet
penā mortis ſic patiēter ſuſtinēdo: ſatiſ/
faciet ꝓ oībus peccatis venialibꝫ. imo
aufert aliq̄d ad ſatiſfaciendū ꝓ morta/
libus. Quare ꝑ oīa laudabile eſt in iſto
volūtatem ſuam diuine ꝯformare Itē
querit de ſuſpendēdis ⁊ decapitādis an
debeat eis dari corpꝰ xp̄i. Rn̄deo. ſi ſūt
ꝯfeſſi ⁊ penitēt: nō debet eis denegari.
xiij. q. ij. c. fi. Item q̄ritur de ſuſpēſis an
ſint ſepeliēdi in cimiterijs vel nō Rn̄deo
₰m Hoſtien. ꝙ ſepeliēdi ſunt dū tn̄ peni
tuerint Sꝫ tn̄ quo ad hoc vt de patibu
lo deponant req̄rit licētia iudicis ſecula
ris: ne iuſticia ꝯtēni videat. ⁊ ſic loquū/
tur leges. ꝫ ipām licētiam ipe iudex de/
negare nō debet. Ex his iā dictis patꝫ
ꝙ eſt ſalubre tales hoīes monere ad pe
nitentiā. qꝛ poſſibile eſt ꝙ q̄s in vno ho
mine tali pt mereri vitā eternā. Et rō ē
qꝛ ₰m Grego. Maximū ſacrificium eſt
zelus animarū. imo plus eſt deo accep/

tum ⁊ homini meritoꝛiū vnam aīam lu
crari q̄ȝ aureū mōtem deo offerre. quia
vna aīa p̄cellit oīes thezauros totius
mūdi. Vn̄ Aug⁹. Sicut de⁹ oēm crea
turā: sic aīa oēm coꝛꝑeam ſubſtātiā na/
tura ⁊ dignitate p̄cellit. Vn̄ etiā Bern̄
Totus mūdus ille p̄ciuȝ vnius aīe eſti
mare nō pōt. nō eīm ꝓ toto mūdo aīam
ſuā daret xp̄s: quam ꝓ humana aīa de
dit G Sciendū etiā q multū ſalu/
tiferū eſt talib⁹ amarā moꝛtē ⁊ paſſionē
xp̄i reducere ad memoꝛiā. Vn̄ Greg⁹.
Si paſſio xp̄i ad memoꝛiam reducit̄: ni
hil tam durū quod nō equo aīo toleret̄
Bern̄. Quid eſt qđ tibi nō ſuaue vide
tur: ſi collegeris ⁊ memoꝛaueris omnes
amaritudines ſaluatoꝛis. Et ſignanter
cogitandū eſt de talib⁹ qūo xp̄s no.ies
eſt ductus ꝓ ſalute peccatoꝝ. Et p̄mo
mox vt captus fuit tūc duct⁹ fuit ad an
nam. ſcđo ab āna ad cayphā. tercio
a caypha ad pylatū. Quarto a pylato
ad herodē Quinto ecōuerſo ab herode
ad pylatum. Sexto milites duxerunt
eū intus in atriū: ⁊ illuſerūt ei ꝑcutiētes
caput eius arūdine. Septio duxit eum
pylatus foꝛas de p̄toꝛio poꝛtātem coꝛo
nam ⁊ veſtē purpureā. Octauo ad locū
vbi añ tribunal ſtans iudicatus eſt ad
moꝛtē. Nono extra ciuitatē ad locū cal/
uarie vbi crucifixus eſt. Et rememoꝛan
do tales trāſitus xp̄i: offerre debēt tran
ſitū illum ⁊ moꝛtē ⁊ penam ipi xp̄o ꝓ pec
catis ſuis Et debent habere bonū ꝓpo
ſitum q amplius nūq̄ȝ vellēt peccare ſi
diutius viuere deberēt. ⁊ ſic deo ꝯmitte
re aīas ſuas. Vn̄ exemplū legit̄. Fuit
miles q̇dam nobilis: ȝ criminoſus. qui
tempoꝛe quodam ab inimicis ſuis cap/
tus fuit: ⁊ q2 valde moꝛtales inimicicie
inter eos erāt: viſum eſt eis expedire vt
in inſtāti occideret̄. Cernēs aūt vir no/
bilis ſibi moꝛtem imminere ⁊ nullū eſſe
remedium vite: ſupplici voce dixit ad il/
los Rogo vos intuitu dei vt ad modicū
tempus moꝛtē dignemini differre vt ali
cui ſacerdotum poſſim peccata mea cō/
fiteri. Et reſponderūt illi. Nō eſſet nob
hec dilatio tuta. ꝯtingere poſſet vt cog
nati tui ⁊ amici veniētes eriperent te de
manib⁹ noſtris. ⁊ eſſet erroꝛ nouiſſimus
peioꝛ prioꝛe Cui cum p̄cepiſſent vt ſe ꝓ
ſterneret ad decollandū: dixit hoc v̄bū
Deus tu ſcis volūtatem meā. Et ſubiū
xit. Animā meā virginis filio cōmitto.
ſicq̄ȝ decollatus eſt. Et erat tunc q̇dam
obſeſſus in ciuitate. cui cū dicerēt q̇dam
audita moꝛte tanti tyrāni. modo mag/
num gaudiū habetis ꝓpter aīam illius
facinoꝛoſi militis. Reſpōdit demō. Ne
quaq̄ȝ. vnū eīm verbū moꝛiens ꝓtulit.
ꝓpter quod ſaluatus eſt Unde Bern̄.
Maioꝛ eſt dei pietas q̄ȝ queuis iniqui
tas. Sicut eīm ſcintilla in medio maris
ita omnis malicia hominis ad dei mi/
ſericoꝛdiam.

De ſex operibus miſericoꝛdie ſpiritualibus. h

Opera miſericoꝛdie ſp̄ūalia meli/
oꝛa ſunt ⁊ nobilioꝛa ⁊ vtilioꝛa q̄ȝ
coꝛpoꝛalia. quia tāto illis coꝛpo
ralib⁹ p̄ferunt̄ quāto ſp̄ūs coꝛpoꝛi añfer
tur. Et etiaȝ quia quilibet homo poteſt
ea omni tempoꝛe exercere. ſed ſecus ē de
coꝛpoꝛalibus. quia pauper nō habȝ vt
hoſpitet̄ vel cibat. ⁊ ſic de aliꝫs. Primū
eſt inſtruere ſimplices ignoꝛātes ⁊ errā/
tes: hoꝛtando eos vt a via erroꝛis reſipi
ſcant. tum ꝓpter dei offenſam cauendā
tum ꝓpter penam declinādam. tum ꝓp
ter celeſtem gloꝛiā ꝯſequendam reuocā
do eis ad memoꝛiā quomō momenta/
neum eſt quod delectat. ⁊ eternū quod
cruciat. ⁊ his ſimilia. Et notandum q
talis infoꝛmatio debet fieri cum lenita/
te. Gal̄. vi. Si p̄occupatus fuerit q̇s
in aliquo delicto: vos qui ſp̄ūales eſtis
huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis.
Et ſciendū q inſtructio fraterna in duo
bus conſiſtit. videlicet in verbi exhoꝛta/
tione. ⁊ ſic litterati inſtruunt exhoꝛtan/
do. ⁊ boni exempli oſtenſione: vt boni ⁊

ſimplices vitā ſuā oſtēdēdo: vt erātes
vndiqȝ habeāt inſtructores: ne ſe vale/
ant ex ignorantia excuſare. Sciendum
ꝙ bonum exemplum ⁊ bona doctrina
eſt multum vtile in eccleſia dei. hoc patȝ
qꝛ ad exemplū bonoꝝ hoīm mlti mali
hoīes q̄ ſūt inimici dei ieiunāt in q̄dra/
geſima: q̄ alias nunq̄ȝ ieiunarēt: qꝛ deū
nō multū diligūt. ſi exemplū ieiunādi
in bonis hoīb9 non viderent. Item ad
opera miſericordie ꝓuocantur. ſ. qñ vi/
dent alios elemoſynam dare. Item ad
audiendum verbū dei miſſas. ⁊ ſic de a/
lijs bonis operib9. Item ꝓpt exemplū
bonoꝝ multi peccatores ꝯuertunt a pec
catis. ⁊ penitent. ⁊ ſic ſaluant qui alias
damnarent. ſi exempla bona in alijs ñ
vidiſſent. Unde Greg9. Nunq̄ȝ pecca/
tores ad lamentum penitentie redirent
ſi nulla eēnt exempla bonorum q̄ eorū
mentem traherent. ¶ Item ſciēdū ꝙ ē
homini valde meritorium dare bonum
exemplum ⁊ bonam doctrinam alijs.
Quia ex hoc gaudium ⁊ meritū eorum
augmentatur quotidie in celo Unđ Ce
ſarius. Quantis exempla vere humili/
tatis ⁊ perfecte charitatis oſtēderis. cū
tantis ⁊ ꝓ tātis eterna p̄mia poſſideb.
I ¶ Scđm eſt corripe delinq̄ntem
in fraterna charitate dicēdo. Tu q̄s es
qui audes deū ad iracūdiā ꝓuocare. ꝓ/
ximū ſcādalizare. ⁊ teipm in corpe ⁊ aīa
dānare. Time deū: ⁊ noli hāc rem peſſi
mā perpetrare. Uñ Apl's. Non voca/
uit nos deus in immundiciā: ſed in ſan/
ctitatem. Et talis correctio debȝ fieri cū
lenitate non clamoroſe: alias eſſet plus
confuſio q̄ȝ correctio. Math. xviij: Si
peccauerit i te frat tu9: corripe eū int te
⁊ ipm. Itē dȝ fieri ex charitate: nō ex in/
dignatōe vel ex ꝯtemptu. ⁊ cū vtilitate il
lius quē corripis: ſic ꝙ non q̄ras oſtēta/
tōem. ſeu poteſtatē: ȝ illi9 vtilitatē. Ut
aūt correctio frat na fiat cū lenitate ⁊ ex
charitate. tūc ille q vult corrigere aliū de
bet quinqȝ conſiderationes ſeruaē. qua
rum tres ponit Aug9. ſup illō Mat. 7
Hypocrita eijce pmo trabē d ocl'o tuo
Reliq̄s duas ponit Gregori9 in moral
Primum eſt ꝙ debet conſideraē ſi eſt ei
ſimilis. id eſt. ſi eſt in eodem peccato vel
equali vel maiori. tunc maxime ſi eſt pec
catum notorium: non debet om̄ino cor
rigere: ſed ſeipm prius debet emendaē.
⁊ tunc eū ad penitentiā commonere. ali
as poſſet ſibi dici illud ad Romañ. ij.
Quid alium doces: teipſum non doces
Auguſtin9. Iudex in nullo eoꝝ ſit iudi/
cand9 que in alio iudicare eſt paratus.
Qui enim ex officio tenetur corrigere de
linquentes non debet hoc facere in pec/
cato mortali: ȝ ad min9 debet p̄us ꝯtēri
de peccatis ſuis. Si autem non eſt ſimi
lis: tunc debet ſecundo cōſiderare, ſi ali/
quando fuit ei ſimilis: ⁊ tunc ſicut nole/
bat deſpici: ſed compaſſionem ei impen
di. ſic nec debet fratrem ſuum peccantē
⁊ penitentem deſpicere. ſed cōpaſſionē
⁊ miſericordiam ei exhibere. Eccl'i. viij.
Ne deſpicias hominē auertentem ſe a
peccato. ⁊ non improperes ei Memēto
q̄m ſum9 oēs in corruptōe: Si āt nō es
ei ſimilis: neqȝ aliquando fuiſti: tunc de
bes tertio cogitare ꝙ potes ei fieri ſimil'
in futuro. Et ideo ratione talis dubij ñ
debes ſupbire: ſed delinq̄ētib9 ꝯdeſcē/
dere. i. Cor. x. Qui ſe exiſtimat ſtare vi
deat ne cadat. Auguſtin9. Nemo ē q̄ ſe
curus eſſe poſſit in hac vita q̄ tota tēpta
tio noīat. Si aūt nō es ſil'is ei nec ei vn
q̄ȝ fuiſti ſil'is: ⁊ de dei bonitate ꝯfidis ꝙ
nūq̄ȝ eris ei ſimilis tūc debes quarto vi/
dere ſi ille qui ſic eſt rep̄hēſibilis ſit ne in
aliq̄ cōmendabil' Si ille q̄ habet tot de
fectus aliquos etiā habeat ꝑfectus Et
tunc ratione bonoꝝ illoꝝ que habet de
bet ſupportare eū in his q̄ minus habet
Uñ Apoc. ij. volens apl's rep̄hēdē epi
ſcopū in epheſo. Primo ponit quoddā
viciū quod habuit dicens. Habeo con
tra te pauca qꝛ charitatē tuā p̄mā dere
liquiſti. Sed ſtatim ponebat quoddā

bonū qd̄ habebat dicens. Sȝ hoc ha/ bes bonū ꝙ odiſti facta nicolaitaꝝ.q̄ et ego odi. Similiter volens reph̄endere ep̄m ſardis primo ponit quendā ſuum defectū dicens. Nō inueni opa tua ple na corā deo meo. Deinde ſtatim ponit quendā ſuū ꝓfectū dicens. Sed habes pauca noīa in ſardis: q̄ non coinq̄nauerūt veſtimēta ſua. Ecce poſtq̄ ap̄ls po/ ſuit illa ī quib⁹ illi ep̄i erāt reph̄ēſibiles ſtatim ſubiunxit illa in quib⁹ erāt cōmē dabiles ad innuēdū ꝙ ſi aliquis ꝓpt̄ ali quod vitiuȝ eſt reph̄endendus. ſi tn̄ ha/ bet aliquod bonū eſt nihilominus ſup/ portādus. Dato aūt: ꝙ aliquis videat̄ oīno eſſe malus. nec habere aliqd̄ bonū ꝓpter quod ſit tolerandus. tūc debȝ co/ gitare quinto ꝙ iſte q̄ ſic videt̄ eſſe ma/ lus forte in cōſpectu dei eſt ſibi in meri/ to preferendus. Et ponit exēplū ſanct⁹ gregori⁹ de ſctō ſtephano et ſancto pau lo. Nā cū btūs ſtephanus conſentiente ⁊ adiuuāte paulo lapidaret̄: tūc ſtepha nus oīno erat bonus. ⁊ Paulus omni no videbat̄ eē malus. ⁊ tamen in conſpe ctu dei paulus qui ſic erat mal⁹ ſtepha no in merito ⁊ premio fuit ꝑponendus.

R. ❡ Querit̄ vtꝝ correptio frat̄na ſit in p̄cepto. Reſpondeo ſm̄ Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. 33. ꝙ ſic. ſed quia p̄ceptū affirma tiuū non obligat ad ſemꝑ. ſed ꝓ loco et tp̄e. Vn̄ ⁊ omiſſio ei⁹ fit tripl'r Vno mō fit meritorie. vt q̄ndo quis oportunum tp̄s inquirit. vel de ip̄is metuit: ne deteri ores fiāt. vel ad bonā vitā alios impedi ant ⁊ huiuſmodi. Secundo mō omit/ titur cū peccato mortali. ſcȝ cū formidat̄ iudiciuȝ vulgi vel carnis cruciatio ſiue ꝑemptio dūmodo tn̄ hec ita dominent̄ in aīa ꝙ fraterne charitati ꝑponantur. Tertio eſt pcc̄m veniale quando ſcȝ ti/ mor ⁊ cupiditas tardiorem facit ad cor/ rigendū delictū fratris. nō tn̄ ita ꝙ ſi cō/ ſtaret ei ꝙ fratrē poſſȝ a peccato retrahe re dimitteret ꝓpter timorē vel cupidita/ tem quinimo in aīo ꝑponit charitateȝ

vt dic̄ btūs Aug⁹. ❡ Vtrū ſubditi tene ant̄ p̄latos corrigere. Rn̄deo ſm̄ beatū Tho. vbi. s̄. Subditi non tenent̄ nec debēt corrigere p̄latos correptione illa q̄ eſt iuſticie. i. ꝑ correptionem pene Te nentur aūt correptione illa que eſt chari tatis ſi in eis eſt aliq̄d corrigibile: ita tn̄ ꝙ nō cū ꝓteruia: ſed cū manſuetudine ⁊ reuerentia. ❡ Vtruȝ correctio fraterna ſit ꝓpter ſcādalum dimittenda. Rn̄deo ſm̄ Tho. ſcd̄a ſcd̄e. q. 33. Correctio fra t̄na ordinat̄ ad emendatōem fratris. et ideo intm̄ eſt computāda int̄ ſpūalia bo na. q̄ntum hoc homo conſequi pt̄: qd̄ n̄ ꝯtingit ſi ex correptione fratris ſcādali/ ſet̄. ⁊ ideo ſi ꝓpt̄ ſcādalum correptio di/ mittat̄. non dimittit̄ ſpūale bonū. L

❡ Notādum q̄ꝫuis correptio frat̄na ſit ſub p̄cepto: ⁊ ad hāc oēs teneamur pro loco ⁊ tp̄e ſcȝ qn̄ licet ⁊ valet. Sūt tn̄ q̄n/ q̄ꝫ caſus in q̄bus euadam⁹ hoc p̄ceptuȝ Primus eſt: cū non eſt ſpes correctōnis Vn̄ puerb. 9. Noli arguere deriſorem: ne forte odiat te. Scd̄s cum timet̄ defe ctus ꝓbationis. vt cū quis d̄ crimīe cor ripit̄: qd̄ non pt̄ ꝓbari. tunc eīm corripi/ ens obligaret̄ ad taliōnē ſi deficeret ī ꝓ/ batione. Tertio cū p̄lato tāq̄ꝫ iudici no tum eſt factum. Quarto cū meliori ope ri vel eque bono vacare aliquis intēdit. Quinto cuȝ multitudo ⁊ poteſtas eſt in culpa. tūc correctio plus noceret q̄ꝫ pro/ deſſet: quia multitudo difficulter corri/ git̄ ⁊ poteſtas. M ❡ Tertiū op⁹ mi/ ſcd̄ie ſpūale eſt conſolare fidelit̄ omnes in tribulatōne poſitos. Hoc ſupra mo/ dum eſt meritorium apud deum ac ſi ip ſum cōſolatus fuiſſes cū pepēdit in cru/ ce: cū dicere potuit illud pſal. Queſiui q̄ conſolaret̄: ⁊ nō inueni. Vnde natura docet cōpati ꝓximis. hoc patet in porcꝭ qui ſibi mutuo ex naturali inclinatōe cō patiuntur. hoc cognoſcat̄ in hoc: q2 cuȝ vnus porcus ledit̄: tunc omnes accurrt̄ ſic ⁊ nos cōpati debem⁹ fratribus noſtrꝭ Vn̄ Greg⁹ Omnes fratres ſumus dei

poteſtate cõditi. ⁊ eiꝰ ſanguĩe redẽpti. et
idcirco frẽs noſtros q̃ntũlibet paupẽs ⁊
abiectos in nullo deſpicere debemꝰ. Et
talis cõpaſſio ẽ ſignũ bonitatis in hoĩe.
Vñ greg' li. xxij. moral'. Tãto qſqꝫ ꝑ
fectior ẽ: qnto ꝑfectiꝰ alienos doloẽs ſen
tit. ĩmo naturale ẽ ꝙ vnũ mẽbꝝ compa/
titur alij membro. Apl's. i. Corinth. 12.
Si quid patit̃ vnũ mẽbrũ ⁊c. Ergo q̃
nõ cõpatit̃ ꝓximo eſt q̃ſi membrum ab
ſciſum a myſtico corpore chriſti. qꝛ chr̃s
eſt caput: ⁊ om̃es chriſtiani in gratia ex
iſtẽtes ſunt membra eiuſdeꝫ capitis. vñ
Gregoriꝰ. Non aliter redemptoris no/
ſtri membra efficimur: niſi adherendo ⁊
compatiendo ꝓxĩo. Qꝫ aũt magnũ ⁊ ac
ceptũ ſit corã deo compati ꝓximo oſten
dit Gregꝰ li. ij. moral'. dicẽs. Exteriora
nãqꝫ largiẽs aliq̃d extra ſemetipꝫ tribu
it. Qui ꝓ fletũ ac cõpaſſionem ꝓximo
p̃buit: aliq̃d ei ex ſemetip̃o dedit Itẽ cõ
paſſio eſt crux ſp̃ũalis: quã debemꝰ por
tare poſt ihm. Vñ Gregꝰ. in omel'. Si
q̃s vult venire poſt me. ⁊c. Duobꝫ mõis
crux xp̃i tollit̃. ſ. cũ ꝑ abſtinẽtiã corpꝰ af/
fligit̃: aut ꝑ cõpaſſionem xp̃i animꝰ ꝯtri
bulat̃. ¶ Quartũ eſt indulgere
offenſoribꝫ noſtris toto corde ⁊ eos dili
gere. Math. 5. Diligite inimicos vr̃os
benefacite his qui vos oderunt. Augꝰ.
in ſmone de btõ ſtephano. Per amorẽ
hoĩs inimici efficiaris amicus dei. Vñ
q̃libet libent̃ debet ignoſcere offenſori/
bus ſuis: vt deus ignoſcat ſibi offenſaꝫ
ſuã. Vñ Lu. 6. Dimittite ⁊ dimittemĩ
Augꝰ. de verbis apl'i Vnuſquiſqꝫ talẽ
indulgentiã accepturꝰ ẽ. qualẽ ip̃e dedit
ꝓximo. Et tãta poſſit eſſe offenſa: ⁊ cuꝫ
tali feruore poſſes indulgere ꝓxĩo ꝙ dẽs
ꝑ hoc indulgeret tibi oĩa pcc̃a tua. Vñ
Gregꝰ. in moral'. Qui in ſe peccanti cle/
ment̃ indulſit: nullũ pc̃ci veſtigiũ in eiꝰ
aĩa remanebit ¶ Vñ queritur
circa iã dicta p̃mo vtꝝ diligere inimicos
ſit de neceſſitate ſalutis Rñdeo ſꝫ tho.
ſc̃da ſc̃de. q. 27. Dilectio ĩimicoꝝ tripl'r
p̃t ꝯſiderari. Vno mõ vt diligant̃ inimi
ci in q̃ntũ inimici. Et hꝫ eſt diligẽ maluꝫ
alteriꝰ. Alio mõ q̃ntũ ad naturã: ſ. ĩ vni
uerſali: ⁊ ſic dilectio inimicoꝝ eſt d̃ neceſ
ſitate ſalutis vt ſcꝫ aliquis diligẽs deuꝫ
⁊ ꝓximũ ab illa generalitate inimicos ñ
excludat. Tertio mõ poteſt conſiderari
in ſpeciali: vt ſcꝫ aliq̃s in ſpeciali moue
atur motu dilectionis ad inimicos. Et
iſtud nõ eſt de neceſſitate ſalutis abſolu
te. qꝛ nec moueri motu dilectiõis in ſpe/
ciali ad quoſlibet homĩes ſingularit̃ eſt
de neceſſitate charitatis abſolute: ſed ſꝫ
p̃parationẽ animi. vt ſcꝫ homo habeat
animũ p̃paratũ ad hoc ꝙ ſingl'ariṭ amo/
re inimicũ diligeret ſi neceſſitas occurre/
ret. Sed ꝙ abſqꝫ neceſſitatis articl'o ḍi
ligat pertinet ad charitatis ꝑfectionem
¶ Itẽ querit̃. vtrũ ſit de neceſſi/
tate charitatis. ꝙ aliq̃s ſigna vl' effectꝰ
dilectiõis inimico exhibeat. Reſpõdeo
ſm btm̃ Tho. ſc̃da ſc̃de. q. 27. Sic hõ
in cõmuni tenet̃ diligere inimicũ ⁊ nõ in
ſpẽali: niſi ſm p̃paratõeꝫ animi: vt nũc
dictum eſt. ita ſigna ⁊ effectꝰ dilectionis
que in communi cõſueuerunt ꝓximo ex
hiberi: tenet̃ etiã inimicis exhibere. pu/
ta: cũ aliq̃s orat ꝓ omnibꝫ fidelibꝫ: vl' ꝓ
toto mũdo: vel cũ aliquis aliq̃d bñficiũ
impendit toti cõmunitati: tunc etiam hꝫ
inimicis exhibere eſt de neceſſitate p̃ce/
pti. ⁊ cõtrafacere ꝑtineret ad liuoreꝫ vin
dicte. Specialia vero beneficia vel dile/
ctionis ſigna que quis exhibet particu/
lariter aliquibꝫ ꝑſonis: ꝙ inimicis exhi/
beat nõ eſt de neceſſitate niſi ſm p̃para
tionẽ animi. vt ſi inueniretur in articulo
mortis. ſm illud Prouer. xxv: Si eſuri
erit inimicus tuus: ciba illum. ⁊c̃. Sed
hoc facere preter neceſſitatis articuluꝫ ꝑ
tinet ad ꝑfectionem charitatis. ꝑ quam
aliq̃s nõ ſolum cauet vinci a malo: ſꝫ eti/
am vult vincere in bono malum. qꝛ ſcilꝫ
non ſolum cauet ne ꝓpter iniuriam ſibi
illatam ꝓtrahat̃ ad odium: ſꝫ etiã inten
dit inimicũ ad ſuũ amorem pertrahere.

¶ Item querit᷑. vtrū inimicis veniā pe/
tentibus teneamur remittere. Reſpon/
deo ex iniuria vl' damno dato alicui ſo/
lēt in eo cui fit iniuria tria oriri. ſcilicȝ rā/
cori affectu. ſignum rancoris in effectu:
et accuſatio iuris contra iniuriantem.
Primū ⁊ ſecūdū tenet᷑ homo ſtatim re/
mittere: ſ; tertiū non niſi ſatiſfaciat ſ'ȝ ſu
um poſſe. Q ¶ Quintū eſt ferre pſe/
cutōes ⁊ tribulatōes patient᷑ Vn̄ apl's
Perſecutōes patimur ⁊ ſuſtinem⁹ Ma
thei. 5. Beati qui pſecutōem patiūtur:
Iſydorus de ſummo bono Impoſſibi
le eſt vt homo ſis: ⁊ non guſtes anguſti/
as. dolor ⁊ triſticia om̄ibꝫ cōmunia ſūt.
Qui ergo in flagellis murmurat: deuȝ
plus irritat: qui aduerſa patiēter toleāt
deum citius placat. Sciendū aūt q li/
benter debemus ſufferre tribulationes
vt per has liberemur a futuris malis:
Greg⁹ Miſericorditer adhibet d's tem
poralem ſeueritatem: ne eternam inferat
vltionem. Ideo hic quibuſdam parcit:
vt eos in eternū feriat. Ideo hic ferit ñ
pcendo: vt in eternuȝ parcat. Secundo
quia d' ſingulis ſufferentijs ſingulariter
glificamur. Apl's. Nō ſūt ɔdigne paſ/
ſiones huius tpis. Iſydo. de ſūmo bo/
no. Qui vite future premia diligēter ex
cogitat mala omnia vite pn̄tis equani/
miter portat quando ex illius dulcedīe
huius amaritudinem temperat. ¶ Se
xtum eſt orare pro inimicis. hoc chriſt⁹
docuit verbo ⁊ exemplo. Primo verbo
⁊ doctrina cū dixit Matth. 5. Orate p
pſequentibꝫ ⁊ calumniantibꝫ vos. vt ſi/
tis filij patris veſtri q̄ in celis eſt. qui ſo/
lem ſuū ſup bonos ⁊ malos oriri facit. et
pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. Scd'o do
cuit hoc exemplo cū pro crucifixoribus
ſuis orauit in cruce dicēs. Pat' ignoſce
ill': q̄r neſciūt q̄d faciūt. Hāc doctrinam
bn̄ didicit btūs ſtephan⁹ q̄ ſtādo p ſe o/
rauit: ſ; flexis genibꝫ orauit p inimicis.
Vn̄ h' Actuū. 6. Sic ⁊ nos debem⁹ ſe/
qui doctrinā ⁊ exēplū xpi: ⁊ fideli' orāe
p inimicis nr̄is. Vn̄ btūs Greg⁹. Ille
preces ſuas multum valere facit. q̄ eas
pro inimicis effundit. Sed heu aliqui
petunt vindictaȝ a d'o ſuper inimicos ſu
os. Unde Greg⁹. Iubȝ de⁹ vt diligat᷑
inimicus: ⁊ tn̄ rogat᷑ deus vt occidat ini
micum. Quiſquis ſic orat: ipſe ſuis pre
cibus contra conditorem pugnat Et ta
lis vindicatiua oratio eſt multū pericu/
loſa homini inuido. quia ſm dei iuſtici/
am homo iſte reus eſt: vt ſibi hoc malū
contingat q alijs hominibꝫ ſic orando
optat. Inſuper omnia bona opa q̄ tal'
inuidus operat᷑ nō ſūt ſibi meritoria nec
deo accepta. Vn̄ Aug⁹. in t'tio ſmone
de beato ſtephano. Nemo ſe circumue/
niat nemo ſe ſeducat. Qui vl' vnū hoīeȝ
in hoc mūdo odio habet: quicq̄d d'o in
bonis opibꝫ obtulit: totū perdet.

¶ Explicit tractat⁹ d' ſex opibꝫ miſc'die

Incipit expoſicō ſuper oratōem dominicā.

A

Omnes vnanimes ī ora
tione eſtote. pma petri. 3
Sicut d't gloſa ſup illō
pſ. Ap d' me orō mea vi
te mee. Illud qd' iuſtifi/
cat hoīes in hac vita eſt
ieiuniū elemoſyna ⁊ orō. Et iſta tria cō
mendant᷑ maxime a d'o: ⁊ tn̄ orō maxie
pcellit alia duo in q̄nq;. Primo in faci/
ente. q̄r h' officiuȝ eſt multū facile. q̄r de/
bilis nō pt ieiunare. nec paup elemoſy/
nā dare: q̄libet tn̄ pt orare. Vn̄ Pſal'.
Apud me oratio mea ſp. Vn̄ Iſyd'. de
ſum. bo. Oratio eſt cordis: nō labiorū
nō em̄ vba depcantis deus attendit. ſ;
orantis cor inſpicit. Melius eſt cū ſilen
tio orare corde ſine ſono vocis: q̄ȝ ſolis
verbis ſine intuitu mentis. Ergo quili/
bet poteſt orare etiam mutus. ſaltē mē
taliter: vel etiam in agone conſtitutus.

Secūdo precellit orō in iocūditate ꝛ ho
norabilitate. Nihil em̄ delectabili⁹ nec
honorabilius eſt hoī q̄ꝫ loqui cū dō om
nipotenti. Vn̄ Aug⁹. ſup pſ̄. 85. Oro
tua locutio eſt ad deum. quādo legꝫ de
us tibi loquitur: quando oras cū dō lo/
queris. Ergo in ſignū huius multa ſūt
officia que aliquib⁹ cederēt ad dedecus
de quib⁹ verecūdarent̄ ſicut arare ꝛ fode
re. Sꝫ orare quantūcunqꝫ nobili cedit
ad decus ꝛ honorem. hoc patet: qꝛ qui
deuote orat: cū rege celeſti loquitur. Er
go debemus cū reuerentia orare ꝓpt̄ di
gnitatem regis cū quo loquimur i orōe
Tertio p̄cellit oratio in dignitate: qꝛ ſi
oratio eo modo fiat quo debet: ſ. deuo/
te ꝛ attente. tunc ſm Wilhel. lugdunē.
Oratio eſt enceniū deo valde gratum ꝛ
miniſterio angeloꝝ dignū. Vn̄ Tobie
12. dixit angelus ad tobiaꝫ Qn̄ orabas
cū lachrymis: ꝛ ſepeliebas mortuos e/
go obtuli orōeꝫ tuā dn̄o. Vn̄ bern̄. ſup
illud pſal. Intret in cōſpectu tuo oratio
mea. Sane virtus magna pure orōnis
hic notat̄ que quaſi ꝑſona quedā ad de
um intrat: ꝛ mandatuꝫ ꝑagit. quo caro
ꝑuenire neqt. Vn̄ dō etiā Aug⁹. loquēs
de dignitate orationis dicit. Oratio eſt
anime ſancte ꝑſidium. angelo bono ſo/
lamen. diabolo ſupplicium. deo gratuꝫ
obſequium. Et non immerito ſm Wil/
helmū lugdun̄. Iteꝫ chriſtus qui in qn
tum homo eſt offert orōnem noſtrā deo
patri: qd̄ ſignatur in hoc ꝙ dyacon⁹ in
miſſa thuribulum tradit ſacerdoti. ꝛ ſa/
cerdos thurificat. Sic chriſtus oratio/
nes eccleſie deo pr̄i ꝑn̄tat. q̄ ꝑn̄tatio mł
tū facit eas valere. Quomodo aūt a dō
patre contemnet̄ illud enceniū: qd̄ a tā
to mediatore ei ꝑn̄tat̄ Quarto oratio p̄
cellit i approximatōe ad deū. quoniaꝫ q̄
orat facie ad faciem an̄ deū ſe conſtituit.
Pſ̄. Reſpice in me: ꝛ miſerē mei. Vn/
de Bern̄. in q̄daꝫ ſmone. Licet oī ho/
ra ꝛ omni loco oculi dn̄i ſup nos ſpecu/
lentur: maxime tn̄ in oratione. licꝫ enim
videamur ſemꝑ. ſed tūc etiā ꝓſentamus
nos ꝛ oſtendimus quaſi facie ad faciem
loquētes. Elemoſyna em̄ ꝑ manū pau
peris ad deum mittit̄. Ieiuniū ꝑ afflic/
tionē corꝑis deo oſtendit̄. ſed orō imme
diate deū preſentē alloqtur. Quinto p̄/
cellit. qꝛ eſt valde lucroſa ꝛ vtilis. Qd̄
poteſt oſtēdi ex hoc ꝙ nihil eſt ad quod
oratio valere nō poteſt. Vn̄. ij. Paral.
xx. Cū ignoramus q̄d agere debeam⁹
hoc ſolū reſiduū habem⁹: vt oculos no
ſtros ad te dirigamus. Hoc eſt officiuꝫ
ex quo hō p̄t lucrari omni tp̄e. ꝛ in hye/
me: ꝛ in eſtate: in ſereno: ꝛ in pluuiali tē/
pore. de nocte ꝛ de die. feſtiuis dieb⁹ et
ferialib⁹. in īfirmitate ꝛ ſanitate. in iuuē
tute ꝛ ſenectute. ſtādo. eūdo. in domo ꝛ
extra domū. Et qn̄qꝫ vna hora lucrat̄
hō plus orādo q̄ꝫ valeat ciuitas vna. qꝛ
lucrat̄ homo modica orōne (cū deuota
eſt) regnū eternū. Qn̄qꝫ aūt an̄q̄ꝫ incho
etur eſt hō in ſtatu damnatoꝝ. ꝛ an̄q̄ꝫ fi
niat̄ eſt in ſtatu ſalutis eterne.

¶ Quomodo oratio dn̄ica precellit omnes alias orōes B

ORatio dn̄icalis oēs alias orōes
excellit in q̄ttuor. Primo in au/
ctoritate. qꝛ chriſtus verus de⁹
eam fecit ꝛ ordinauit. Si aūt querit̄. q̄
re eam xp̄s fecit. Rn̄detur p̄mo vt ꝑ eā
deus honoret̄. cū em̄ ipe deus noſter ſit
pater ꝛ dn̄s merito eſt honorādus Vn̄
Malachie. i. Si ego dn̄s vbi ē honor
meus. Et ideo dr̄ Eccliaſ. xxxviij. Al/
tiſſimus dedit ſciētiam hominibus ho
norare eum in mirabilib⁹ ſuis. Vn̄ eti/
am ad hoc monemur. ij. Machab. xv
Honora deū. Scd̄o ſ vt quid eſſet petē
dum doceret. Vn̄ Math. xx. Neſcitis
q̄d petatis. ne hoc dicat̄ nobis tunc ip/
ſe xp̄s formauit nobis oratōem domini
cam: in qua includuntur nobis omnia
neceſſaria q̄ ſunt nobis petenda. Ter/
tio vt quis eſſet orandus oſtenderet. qꝛ
deus eſt pater omnium ad quem cura
omnium ꝑtinet. Sapientie. vi. Equa

liter eſt ei cura de omnib⁹ ¶ Scđo pre/
cellit alias orationes in breuitate. Sꝫ
queritur quare eā ita breuē fecit Reſpō
deo ꝙ ſpecialit̃ ꝓpter tria Primo vt faci
lius poſſit capi ⁊ intelligi ⁊ melius reti/
neri. ⁊ tardius obliuiſci. Secūdo vt fre/
quentius poſſit dici ⁊ iterari ⁊ ne dicen/
tib⁹ faſtidium generaret. Tertio: vt nul
lus ſe poſſet excuſare ab oratiōe. quia q̇
libet hō rationalis pōt eā diſcere ⁊ om̄i
die dicere. Contra hoc multi faciunt. q̇
quandoqꝫ ꝑ vnum vel ꝑ duos vl' ꝑ pl'es
dies ꝓpter occupationes exteriores obli
uiſcūtur dicere pater noſter. ſed que ꝑti/
nent ad corporis neceſſitatem nō obliui
ſcuntur. quia nūq̄ꝫ fuit talis occupatio
quin tempus illud ſibi aſſumāt vt cibū
corporalem non negligant. Et hoc ē ſi
gnū modice dilectionis dei ⁊ etiam ſalu
tis ꝓprie. ¶ Tertio excedit oratio domi
nicalis in exaudibilitate. Eſt eīn domi/
nica oratio magis exaudibilis q̄ꝫ aliq̄
alia oratio. Ratio ē: quia petitionē quā
quis ordinauit ⁊ fecit non poteſt repelle/
re. Chriſtus autem hanc orationem or
dinauit. ⁊ fecit. ergo ⁊c̄. Vñ Chry. ſuꝑ
Math. Pater hanc orationem non li/
benter exaudit: quam filius non dicta/
uit. Quarto in fecūditate. Naꝫ omnia
neceſſaria corporis ⁊ anime tā in preſen
ti q̄ꝫ in futuro in iſta orōne concludūtur
Et ſciendum ꝙ hec oratio ē valde ſentē
tioſa: ideo debet attente ⁊ intelligibilit̃
dici. Dicit eīn Raban⁹ ſuꝑ Math. ꝙ ī
his petitionib⁹ omnia bona vite p̄ntis
⁊ future continent̃. Fecunditas aūt iſti⁹
orationis patet ex hoc. q̄r omnia que ſtꝫ
aut ſunt fugiēda aut deſiderāda Deſide
rāda in quātuꝫ bona. fugienda in q̄ntū
mala. Primo et principaliter inter om/
nia que deſiderāda ſūt honorem dei de
bemus deſiderare. ⁊ hoc tangitur in pri
ma petitione ibi. Sanctificet̃ nomē tu/
um. Secūdū eſt ꝙ ad regnū dei ꝑueni/
amus. ideo dicimus: Adueniat regnuꝫ
tuum. ⁊ hoc eſt bonū glorie. Tertiū eſt
vt volūtatem dei faciamus. Et hoc ibi
Fiat voluntas tua. ⁊ hoc eſt bonuꝫ gra
tie. Quartū eſt. ꝙ ad iſtam vitam neccā/
ria habeamus. ⁊ hoc ibi Panem noſtꝝ
Jlla autem que fugiēda ⁊ vitanda ſunt
aut ſunt mala p̄terita. ⁊ hoc ibi. Dimit/
te nob̄ debita noſtra. Aut futura. ⁊ hoc
ibi. Et ne nos inducas in temptatōem
Aut preſentia. et hoc ibi. Sed libera
nos a malo.

¶ Quare dicimus pater. C

Modo ad excitandū deuotōnem
in nobis: tūc ꝯſiderādum eſt. q̄
re ſic inchoat dñicam orōem di/
cēdo pater ⁊ nō dñs. vel deus vel crea/
tor. Reſpondetur ꝙ talia nō ſunt amo
ris. ſꝫ pater eſt nomē amoris Sꝫ ex quo
diligit nos paterne. ⁊ vult a nobis etiā
filialiter diligi. Jdeo dr̄ pater. Vnō. i.
Joh. iij. Videte qualem charitateꝫ de
dit nobis pater: vt filij dei nominemur
et ſimus. ꝙ ſi filij ⁊ heredes: heredes q̇/
dem dei: coheredes auteꝫ chriſti. Qꝫ ſi
hanc noſtram dignitatē fideliter penſa/
remus: merito deberemus omniū vicio
rū cōtemnere vilitatem. Quā dignita/
tem Aug⁹. cōſiderans ait. Ad maiora
natus ſum q̄ꝫ vt ſim mancipium corpo
ris mei Cōtemnamus ergo ſerui eē pec
catorum. quia ad hoc inſtituti ſum⁹ vt
nominemur filij dei. Ad excitādum er/
go charitatem ⁊ deuotōeꝫ dei in nobis
dicimus. Pater noſter vt memorari de
beamus ꝙ ſimus eius filij: ſi orōem no
ſtram ſalubriter deo offerre volumus.
Sed noſter dixit vt oſtēdat ꝙ oratio de
bet eſſe cōmunis. Vnde Cip̄anus de
oratione dñica ſic dicit. Nō dicimus pa
ter meus. ſꝫ pater noſter. q̄r pacis ⁊ veri
tatis magiſter noluit ſingulatim preces
fieri ne quis cum p̄cetur tm̄ ꝓ ſe precet̃.
Scđo vt nos doceat humiliari vt nul
lus ſe de nobilitate gener̨ iactet ⁊ ſic ali
os ſpernat. Vñ Aug⁹. Monent̃ diui/
tes ⁊ nobiles nō ſuꝑbire minorib⁹ vl' cō
tra minores. Nō eīn poſſunt dicere ve/

xe pater noſter niſi fratres D ¶ Er
go ad oſtendēdum q̄ om̄es hoīes tam
nobiles q̄ ignobiles ſunt ſimiles q̄ntū
ad p̄ncipium. quia om̄es a deo creati ꝛ
nudi in hunc mūdum nati. quātum ad
medium. quia om̄es breuis vite. quātū
ad finem. quia om̄es in cinerem redigē/
di. ꝛ poſt terminum vite. quia om̄es an̄
tribunal xp̄i ſtabunt. ꝛ ibi ſm̄ iuſticiā iu
dicabūtur Ad oſtēdendū talē eq̄litatez
tunc dicimus noſter Tertio dicit noſter
vt nos inſtruat inuicem amare ꝛ auxili/
ari. ex quo fratres ſumus: ſic vt vnus ꝑ
alio oret. ꝛ damnū alterius ſuum repu/
tet. ſic faciūt germani fratres. Jaco. vl.
Orate ꝑ inuicē vt ſaluemini. Vn̄ Am/
broſius in hexameron. Si ꝑ te roges
tm̄ pro te ſolus rogabit. ſi aūt pro omni
bus rogas: om̄es pro te rogabūt. Vn̄
Chriſoſt. ſup Matheū. Pro ſe orare ne
ceſſitas cogit. ꝑ alijs aūt charitas frat/
nitatis hortatur. Dulcior eſt aūt an̄ de/
um orō nō quam neceſſitas trāſmittit.
ſ3 quam charitas commendat.

Qui es in celis E ¶ Querit
q̄re hoc dr̄ Math. cū tn̄ vbiq3 ē
deus ſm̄ deitatē. in terra ꝑ miſe
ricordia. in inferno ꝑ iuſticiam. in celo ꝑ
gloriam. Reſpondeo p̄mo: ideo vt nos
doceret ſpū mundo ꝛ corde puro orare:
vt om̄ia que ſunt in celo ſunt pura ꝛ mū
da. Johis. iiij. Spūs eſt deus ꝛ om̄es
qui adorāt eū in ſpū ꝛ veritate adorare
oportet. Vn̄ Aug⁹. Niſi ſit conſcientia
pura a peccatis: a deo non exaudieris.
mūda tn̄ cubiculū cordis ꝛ intererit q̄ ex
audiet. S3cdo vt celeſtia ꝛ non terrena
docere3 nos appetere. iuxta ꝯſilium ap̄li
Colocen̄. iij. Que ſurſum ſunt q̄rite: nō
que ſup terram. Tertio vt oſtēdat nob̄
locū ad quē creati ꝛ redempti ſumus. et
ad quem om̄i die vnā dietā facere debe
mus. Vn̄ Johis. xiiij. Jn domo p̄ris
mei māſiōes multe ſt̄. Vn̄ ap̄ls. Non
habem⁹ h̄ manentē ciuitatē: ſ3 futurā in
q̄rim⁹. Vn̄ Aug⁹. xxij. li. d̄ ci. dei. O ō
de⁹ p̄parauit diligētib⁹ ſe: fide nō capit
ſpe nō attingit. charitate nō ꝯprehēdit
deſideria ꝛ vota trāſgredit. acquiri p̄ōt
eſtimari nō p̄ōt. Et ideo merito ad iſtā
celeſtē patriā anhelare debemus. Au/
g⁹. li. ij. de ciui. dei. O chare illā vitam
amplecti debuiſti: vbi eſt vita ſine mor/
te. lux ſine tenebris. iuuent⁹ ſine ſenectu
te. pax ſine diſcordia. volūtas ſine iniu/
ria. regnū ſine ꝯmutatōe. q2 nō amittit.

¶ Prima petitio F

Sanctificet nomē tuum Hec eſt
p̄ma petitio in q̄ petimus vt no
men eius ſanctificet. Sed dice
ret q̄s. videt q̄ hec petitio ſit incoueni/
ens. ſꝫ em̄ eius nomē eſt ſanctū. ergo eius
ſanctificatio hic nō debet peti. Reſpon
deo q̄ nō petimus ip̄m in ſe ſanctificari
q2 ſic nullo mō eſt magis poſſibile. S3
petimus in nobis ſanctificari. i. q̄ in no
bis ſanctū habeatur ꝛ ſcm̄ reputet ꝛ tā/
q̄ ſanctū honoret corde credēdo ꝛ amā
do Juxta illud Eſaie. viij. Dn̄m exerci
tuu3 ip̄m ſanctificate in cordib⁹ veſtris.
Jn ore ip̄m laudādo ꝛ p̄dicando. Da/
nielis. iij. Bn̄dictū nomē glorie tue ſan
ctū ꝛ laudabile. Jn ope bn̄ viuēdo S3
heu iā a plurib⁹ xp̄ianis nomē dei blaſ/
phemat potius q̄ ſanctificat. Vn̄ de
hoc ꝯquerit ꝑ Eſaiā ꝓphetam dicēs.
Eſa. lij. Jugit nomē meū blaſphema/
tur. Vn̄ Rho. ij. Nomē dei ꝑ vos blaſ
phemat. Hoc iā p̄ōt dici multis pecca
torib⁹ deū blaſphemātib⁹. ꝛ qui contra
p̄ceptum diuinū nomē aſſumūt inuanū
Sed q̄libet xp̄ianus bonus debet pe/
tere in orōne p̄mo ꝛ p̄ncipaliter honorē
dei dicēdo. Sanctificet nomen tuū. ſc3
in nobis. in corde ꝑ fidam dilectōem. ꝛ
in ope per virtuoſam executōem.

¶ Secūda petitio

Adueniat regnū tuū. Hec eſt ſe/
cūda petitio q̄ iugiter nobis ad
uenire regnū patris celeſtis fer/
uētiſſime exoptamus dicentes. Adue/
niat regnum tuum. Et iſta ſcd̄a petitio

ſm Henricū de firmaria. conuenienter
ſeq̄tur ad p̄mam vt poſt adoptiōem fili
orum dei petamus regnum ipſius. qđ
ꝓprie filijs dei debetur. Et ē ſenſus. ad
ueniat. i. ad nos veniat regnū tuū. quia
nos mortalitatis pondere p̄grauati ad
illud venire nō poſſumus: niſi ꝑ manū
ſue gratie ⁊ miſericordie affectus noſter
ad eius deſideriū ⁊ ꝯſecutionem miſeri
cordie ſubleuetur. Dicamus ergo fidu/
cialiter tanq̄ꝫ filij ꝑ eius ſanguinē rege/
nerati. Adueniat regnū tuū Quia ſecū
dū qđ nobis poſt honorē dei eſt deſide/
rādū eſt regnū celeſte vt illuc ꝑueniamꝰ
Et hoc petimus hic in ſecūda petitiōe
dicendo Adueniat regnū tuū. i. ad nos
et in nos. ſ. vt regnes in nobis in p̄ſenti.
Iuxta illud Luce. xvij. Regnū dei īt
vos eſt. Et vt in futuro tecū regnemus
cū dicturus eſt electis ſuis illud Math
xxv. Venite benedicti ⁊c̄.

Tertia petitio.

Fiat volūtas tua ſicut in celo et
in terra. Hec eſt tertia petitio in
qua petimus nobis bonū ſp̄uale quod
ꝑtinet ad meritum noſtrū. Et ſm Hen
ricū de fir. hec petitio recto ordine ſequit̄
ad ſcđam. Cōgruū eñ eſt vt cuiꝰ regnū
poſtulamꝰ: eiꝰ volūtati in oībus parea
mus Sciendū aūt ꝙ deꝰ ſp̄ealiter vult
a nob̄ tria. Primū vt ꝯuertamur a pec/
catis. Ezech. xviij. Nūquid volūtatis
mee eſt mors impij. Idē. Nolo mortē
pctōris. Et ideo expectat vt miſereat̄ no
ſtri. Vñ Augꝰ in li. de vita xp̄iana Si
deus patiēs nō eſſꝫ: iā genus humanū
defeciſſꝫ Nec iuſtos đ peccatoribꝫ habe
remꝰ ſi deus ꝯfeſtim vellet punire pctō
res. ſ ꝫ vt ſero pctōr ꝯuertat̄ ⁊ viuat pa/
tient̄ expectat Exemplū de maria mag
dalena. petro ⁊ paulo. ⁊ ſic de alijs: qui
oñes in inferno arderent ſi miſcđia dei
eis nō ſubueniſſet ⁊ eis vitā ad emēdā/
dū ꝓlongaſſet. Scđm qđ deus a nob̄
vult eſt. vt in melius ꝓficiamus. Vnđ
ap̄ls. Hec eſt volūtas dei ſanctificatio
veſtra. Quia ſꝑ ꝓficere in melius debe
mus. q᷑ nullus p̄t ſtare in via dei qn̄ an
tecedat vl̄ retrocedat Hoc ptꝫ ſm Ber
nar. In via dei ſtare regredi eſt Tertiū
ē qđ vult ꝙ oēs ſaluemur. Ap̄ls Vult
oēs ſaluos fieri. Et hanc triplicē volun
tatem dei petimus hic a nobis impleri.
q᷑ ſine ſuo munere fieri nō pōt. Vñ An
ſelmus. Nā ſicut deus nō operat̄ bonū
in hoīe niſi hō voluerit. Sic nec hō p̄t
facere. niſi habuerit dei adiutoriuꝫ. ſicut
nec ſemē ſine terra. nec terra ſine ſemine
fructificat. ſic nec hō ſine deo. nec deꝰ ſi/
ne hoīe bonū operat̄ in hoīe. Sequit̄.
Sicut in celo ⁊ in terra. Vbi ſciendum
ſm Henricū de firmaria. Per celū intel
ligunt̄ viri iuſti ⁊ ꝑ terrā intelligunt̄ pec
catores. Vt ſit ſenſus. ꝙ ſicut volūtas
tua fit in bonis ⁊ iuſtis hoībus tibi fide
liter obſequētibꝫ. Ita etiā fiat in terra.
id eſt in ip̄is peccatoribꝫ. vt ſcꝫ ad te cō/
uertant̄ ⁊ tibi ſeruiāt Ergo orās in hac
clauſula debet dirigere intentōem in de
um optādo oībus pctōribus veniam ⁊
grām ⁊ iuſtificatōem a peccatis. vt ⁊ ip
ſi volūtatem dei ſicut ⁊ iuſti ſalubriter ꝑ
ficere valeāt. Scđo mō ſm ſcm̄ Tho.
Per celū intelligunt̄ ſancti ⁊ angeli in ce
lo exñtes. ſ ꝫ ꝑ terram in terra viuentes:
Vt ſit ſenſus. ſicut in ciuibꝫ celi ſic in ci/
uibus terre. Hoc eſt ſicut ſancti ⁊ ange/
li ꝯformāt voluntatē ſuam volūtati di/
uine in celis. ſic faciant hoīes in terris.
Sed cōtra hoc faciūt q̄ murmurāt con
tra deum in tribulatōibus. Et hoc eſt
ſignum carentie diuine gratie. Sicut
vas vacuum magnam reſonātiam fa/
cit. ⁊ currus nō vnctus cum clamore in
cedit. ſic et tales. Sed boni chriſtiani
voluntatem ſuam deo conformant ex/
emplo chriſti qui dixit. non mea ſed tua
voluntas fiat. Vnde Caſſiodorus ſu/
per illud pſalmiſte. Voluntarie ſacrifi/
cabo tibi. Voluntarie deo ſacrificant
qui inter anguſtias paſſionum iugiter
gratias agunt.

¶ Quarta petitio.

Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie. Hec eſt q̃rta petitio qua petimus poſt bonuꝫ ſpirituale bonum corporale. id eſt neceſſaria in vita preſenti quibus valeamus ꝑuenire ad patriam. Nam per panẽ omnia neceſſaria intelliguntur. Eccleſiaſt. xxix. Initium vite hominis panis ⁊ aq̃ Sciendum autem ꝙ neceſſaria corporis a deo petenda ſunt: quia ipſe dat eſcam omni carni. Pſalmiſ. Oculi omnium in te ſperant domĩe. Modus autẽ q̃uo petere debeamꝰ iſta tꝑalia nob̃ pulchre in iſta petitione demonſtrat̃. Nam hic inſinuat̃: ꝙ a nobis dꝫ tolli oĩs cibi ſuperfluitas. Ideo dicit Panem noſtꝝ Item om̃is cupiditas ⁊ om̃is ſuꝑflua ſollicitudo. Ideo dicit quotidianuꝫ da nobis hodie. Contra illos qui ad annum: immo ad annos plurimos iſta petunt: ⁊ cum nimia ſollicitudine iſta temporalia colligunt: vt ille diues de quo in euangelio dicitur: qui dixit. Anima mea habes multa bona in annos plurimos. Et reſponſum eſt ei. Stulte hac nocte repetent diaboli animam tuaꝫ a te. ⁊ ea que congregaſti cui manebunt. Item dicit da: per hoc nobis inſinuãs ꝙ non debes per te recipere: ſed a datore oĩm. i. a deo hũilit̃ petere. Ille eñ ꝑ ſe recipit q̃ iniuſte lucrat̃: q꞉ hoc dˢ ſibi non dat ſꝫ ꝑ ſe recipit. Q̃uo ergo orant vſurarij: fures. ⁊ ceteri quia oĩa iniuſte lucrantur. qui dicunt da: cum ipſi per ſe contra deum ⁊ ſalutem propriã talia recipiunt. Item dicit nobis. per hoc inſinuans: vt nullus ſibi temporalia appropriet. Chryſoſt. Omnia que dat nobis deus: ſiue orantibus. ſiue militantibus non ſolũ nobis dat: ſꝫ etiã alijs dat per nos. vt cũ de eo accipimꝰ a dõ petẽtibꝫ partẽ faciamꝰ. Vñ etiã btũs Augꝰ. de verbis dñi ſmone. 42. De meo vtiq꞉ q̃ro ait chriſtꝰ. da mihi ⁊ reddã tibi. Habuiſti me largitorem: fac me debitorem Pauca mihi daſ plura vtiq꞉ tibi reddã Terrena mihi das: celeſtia vtiq꞉ reddã Tꝑalia das: ⁊ eťna reſtituã: immo memetipm̃ etiã tibi reſtituã ¶ Scđo i hac petione nomine panis ſpiritualẽ paneꝫ petimꝰ. id eſt ſacramẽtum euchariſtie. quod eſt robur anime ⁊ medicina ipſam muniens. cibãs ⁊ confortans in via preſentis vite contra omnes ſpirituales defectus. Unde Joannis. vi. chriſtꝰ ait. Ego ſum panis viuus qui de celo deſcendi: ſi quis manducauerit ex hoc pane. viuet in eternuꝫ. Unde ſanctꝰ Thomas de aquino. Panis qui petitur. dˢ eſt: qui eſt cibus angelorum. refectio beatorum qui i celo datur: ⁊ in terra comeditur. Quo ſancte quis vſus fuerit mortem in eternum non guſtabit. Unđ etiam Chryſoſtomus. Panis vite chriſtꝰ eſt: hunc autem dari nobis quotidie poſtulamus: ne qui in chriſto ſumus: ⁊ euchariſtiam quottidie accipimus impediente aliquo graui delicto dum a celeſti pane prohibemur. a chriſti corpoẽ ſeparemur

¶ Quinta petitio.

Dimitte nobis debita noſtra: ſicut ⁊ nos dimittimus debitorĩbus noſtris. Hec eſt quinta petitio: in qua petimus remiſſionem omnium peccatorum noſtrorum in deum: in proximos: ⁊ in noſmetipſos. ¶ Queritur quare chriſtuſ dixit: dimitte nobis debita noſtra ⁊ non peccata noſtra: Reſpondeo ſm Henricum de firmaria. ꝙ chriſtus melius dixit. dimitte nobis debita noſtra: q̃ꝫ ſi dixiſſet. dimitte nobis peccata noſtra. Naꝫ plus petimus dicendo dimitte nobiſ debita noſtra. q̃ꝫ ſi diceremus. dimitte nobis peccata noſtra. Nã in primo petimus dimitti nob̃ tã culpã q̃ꝫ penã quã tenemur exoluere ꝑ pccis noſtris. Qđ nõ fieret in ſcđo. ſ. dicẽdo pccã: q꞉ pccã q̃ñq꞉ dimittũt̃ q̃ntum ad culpã: ⁊ tñ remanet reatꝰ q̃ntuꝫ ad penã.

SEquitur. Sicut ⁊ nos dimitti/
mꝯ debitoribꝫ nr̃is. Hoc ſignã/
ter addit̃. qꝛ alias nõ fierꝫ remiſ/
ſio peccatorum: ſicut clare in euangelio
patet vbi chriſtus dicit. Cum ſtabitis
ad orandum: dimittite ſi quid habetis
aduerſus aliquem. vt pater veſter cele/
ſtis dimittat vobis peccata veſtra. Un
de beatus Bernardus. Si vis vt ti/
bi peccata dimittantur. omnis rancor ⁊
indignatio a corde tuo euellatur ¶ Sci
endum ꝙ ſcd̃m Henricum de firmaria
in leſione qua quis leditur ab aliquo
eſt duo conſiderare. videlicet ipam cul/
pam que ex leſione incurritur: ⁊ illam ſo
lus deus remittit. Et etiam rancorem
quem quis concipit contra illum qui ip
ſum leſit. ⁊ illum tenemur dimittere ſi
velimus nobis a deo dimitti. Quia ali
as quis peteret contra ſeipm̃. ſcilicet ꝙ
deus ſibi non ignoſceret: ſicut ipſe alijs
non vult ignoſcere. Unde Cyprianꝯ di
cit. Nulla eſt tibi accuſatio in die iudicij
cum ſcd̃m tuam propriam ſententiam
iudiceris: ⁊ hoc quod alijs feceris: tibi/
ipſi patiaris ℞ ¶ Queritur vtrum
peccatores poſſunt vel debent hoc dice
re: ſicut ⁊ nos dimittimus debitoribus
noſtris: cum tamen adhuc ſtant in ran/
core contra proximum. nec ſibi indulſe/
runt: nec indulgere intendunt Uidetur
ꝙ non: quia mentiuntur: et mentiendo
peccant. ergo non debent dicere illa ver/
ba. ſicut ⁊ nos dimittimus debi. n. ĩ do
minica oratione. Dicendum ꝙ peccato/
res dicere debent. nec mẽtiuntur. qꝛ hec
oratio eſt cõmunis. Et licꝫ non habeat
veritatem ex ꝑte eoꝝ: tñ habꝫ veritatem
ex ꝑte eccl'ie ĩ ꝑſona cuiꝯ dicitur. Unde
dr̃ btũs Thomas ſcd̃a ſcd̃e. q. 83. Di/
cere nõ ceſſent imo plꝯ valet dicere ꝙ̃ ob
mittere.

¶ Sexta petitio.

ET ne nos ĩducas in temptatio/
nem. Hec eſt ſexta petitio in qua
petimꝯ ꝓſeruari a futuris malis
⁊ a peccatis. ſicut antea ĩ qnta petitiõe
petiuimꝯ indulgeri nobis preterita ma/
la ⁊ peccata: ſic hic in ſexta petimꝯ preſer
uari a futuris malis ⁊ peccatis. Scien
dum ãt. ꝙ in hac petitione nõ petimus
vt ſimpl'r nõ tẽptemur: ſꝫ ne inducamur
in temptationẽ. Ille eñ ĩducit̃ ĩ tẽptatio
nem qui ſupat̃ ⁊ capit̃: ſicut piſcis in reti.
Chriſtꝯ eñ fuit tẽptatꝯ. ſꝫ nõ ĩ tẽptatio/
nem ductus. Unde beatꝯ Thomas d̃
aquino. Nõ eñ petimꝯ: vt nõ tẽptemur
quia temptari nõ eſt malũ. ſꝫ magis ẽ ad
virtutis exercitium qñ viriliter reſiſtitur
Uñ et Augꝯ. Tẽptatio cui reſiſtit̃ nõ
eſt peccatũ. ſꝫ magis cauſa exercẽde vir/
tutis. L ¶ Sciẽdũ etiã ꝙ neceſſariũ
eſt ꝙ tẽptamur. qꝛ magna ꝑs meritoꝝ
nr̃orum ꝯſiſtit ĩ ſuſtinẽdo tribulationes
⁊ in vincẽdo tẽptatões. qꝛ alias opera ⁊
exercitia bona modica ſunt. Uñ Augꝯ
Nullꝯ hoĩm eſt tãta iuſticia ꝑditus: cui
non ſit neceſſaria tribulationis tempta
tio ad ꝑficiendũ Uñ Berñ. Quotiens
reſtiteris: totiens coronaberis. Permit
tunt̃ eñ ſup nos temptationes a d̃o: vt
temptati reſiſtamus. reſiſtẽdo vincamꝯ
vincendo mereamur vitam et̃nam Uñ
Hyeroñ. ĩ epl'a. Quis ſcroꝝ ſine certa/
mine coronatus ẽ. Uñ Augꝯ Si nullꝯ
eſſet hoſtis: nulla eẽt pugna. Si nulla
pugna: nulla victoria. Si nulla victo/
ria nulla corona. qꝛ ſm aplm̃ Nullꝯ co
ronabit̃ niſi q̃ legittime certauerit.

¶ Septima petitio.

SEd libera nos a malo Hec eſt
ſeptima petitio ⁊ vltima illiꝯ no/
ſtre dñice orationis. in qua peti
mus ab omni pñti malo liberari Ut er
go Cyprianus dicit. hoc petimus vt ab
omni malo imminenti liberemur. ⁊ me
rito. qꝛ totus mũdus eſt plenus pericu/
lis. Et nos vndiqꝫ ſumꝯ circũdati mul/
tiplicibꝫ laqueis. qꝛ ſupra habemꝯ timo
rem inordiatũ: ab infra amorẽ ĩordiatũ
ab ante volũtatẽ ꝑuerſam. a retro pecca
toꝝ ꝑteritoꝝ delectationem. a dextrꝫ ex

cellẽtiã in ꝓſpis. a ſiniſtris impatientiã in adverſis Sic ergo quocunq; nos xp̃i m⁹ diabolum inſidiantẽ nob habem⁹. Ergo merito diceret ꝛ clamaẽ deberem⁹ libera nos a malo. ¶ Itẽ in hac petitõe petim⁹ liberari a malo pene ĩfer ni. ꝛ merito. q꞉ hec pena eſt grauis nimis Hoc pꝫ. q꞉ minor pẽa ĩferni excedit oẽꝫ penã mũdi. Vñ cũ quereret a q̃daꝫ he remita: cur ſe taꝫ dure affligeret. Rñdit Tot⁹ labor vite mee nõ ẽ compabil' ad vnam diẽ tormentoꝝ q̃ peccatoribꝫ ĩ fu turo ſeculo reſeruant. Vñ Aug⁹ et ꝫ de verbis aplĩ. ſmone. 88 Quecunq; ſũt ĩ igne et̃no minora tormẽta: peiora vtiq; ſũt q̃ꝫ que formidas ĩ hoc ſeculo. Iſidorus ĩ ſynonimis Intẽde aĩo q̃ſcũq; tormetoꝝ dolores: q̃ſcũq; doloꝝ acerbitates: cõpara hoc totũ gehẽne: ꝛ leue ẽ oẽ qđ pateris. Itẽ illa pena ñ ſolũ ẽ acerbiſſima: ſꝫ etiam et̃na: Vnđ Math. xxv. Ibunt hii ĩ ſuppliciũ et̃nũ. Vñ etiã Hugo đ ſctõ vic. li. i. đ aĩa. Quis putas tũc meror erit: q̃ triſticia: cum ſepabunt impij a cõſortio ſctõꝝum ꝛ a viſione dei Et traditi in poteſtatẽ demonũ ibũt cũ ipſis ĩ ignẽ. ibiq; ſemꝑ erunt ſine fine in luctu ꝛ gemitu.

¶ Cõcluſio oꝛõnis dñice.

Amen. Pro quo nota ſꝫ Hẽricũ de firmaria. Ipe chriſtus ſignanter concludit iſtã oꝛõem ꝑ hoc vocabulũ. Amẽ. In quo verbo optat adimpletio oĩm petitionũ p̃dictarũ Que quidẽ dictio ſm Aug. nec ẽ greca nec latina. ſꝫ hebrayca. Et idẽ ſignat q fiat. Fiat aũt hec dictio hꝫ triplicẽ efficaciã ꝛ v̄tutẽ. nã ↄcludit oꝛõem. Ideo ſm Hieroñ. dicit ſignaculũ oꝛõnis eo q ipſam claudat ꝛ ↄcludat. Scđo recolligit orãtis intentõem. q꞉ cũ dicim⁹ amẽ: intentio noſtra ſummatim fertur ſuꝑ oĩa p̃cedentia. ꝛ ſi aliq̃d ex humana fragilitate per deſtructõeꝫ mẽtis abſq; actuali intẽtõe ĩ tota oꝛone eẽt ꝑtrãſitũ: ad illđ implicite reddit intẽtio dicẽdo, Amen.

¶ Tertio ĩpetrat exauditõeꝫ. eſt eĩ amẽ ĩpetratõis nota. Vnde Raban⁹ dicit Per hoc q dicit dñs amẽ: ſignat indubitanter nobis a dño conferri omnia q̃ rite poſtulamus. Et in hoc terminatur expoſitio huius ſanctiſſime oꝛõnis chr̃i oꝛe prolate: cui eſt honor ꝛ gloria ĩ ſeculorum ſecula.

¶ Expoſitio ſuꝑ angelicã ſalutatõem incipit.

Ave Maria gratia plena Sciendum q iſta ſalutatio angelica eſt marie virgini valde gratioſa. Cum eñ ſalutat hoc valde gratioſe ꝛ letanter recipit. q꞉ tale gaudium habet ex ſalutatione iſta deuote dicta quale habuit q̃ñ fuit ab angelo ſalutata. Nec mirum. q꞉ ibi recitant ſex maxia p̃uilegia virginis marie. ¶ Primũ ẽ: q ipa fuit ſpeculũ toti⁹ mũdicie. qđ notat ꝑ ħ qđ ibi dicitur aue. i. ſine ve alicuius culpe ſiue macule. Fuit eĩ ſine macula in corpoẽ. ꝛ ſine culpa in mente. Ipa eĩ habuit pulchritudinem mentis ꝛ corpis. Cantic. 4. Tota pulchra es amica mea. Ipſa eñ fuit pulchra. q꞉ omnes virtutes in ſe habuit: ideo merito dicit tota pulchra. Aug⁹. Si oẽs ſanctos int̃rogareꝫ. ꝛc. Itẽ Aug⁹. i. 12. li: de ci. dei. Virgo pulcherrima inquit ꝑgo decora corpore aĩa fulgida. fide perſpicua. mẽte clara. Hieroni. Dei genitrix ſpecioſa p̃dicatur velut colũba. pulchra: vt luna: electa vt ſol Et in hac dictione petendum eſt ab ea. vt te iuuet: vt hic peniteas. ꝛ vt in agõe ſine macula mortalis criminis inueniaris. Quia ſm pſ. Mors pc̃õꝝ peſſima. ¶ Scđm priuilegium quia ipa eſt lucerna ciuitatis ſupne qđ notat in hac dictione maria. qđ interp̄tat illuminatrix. Bernardus. Marie p̃ſentia toti⁹ illuminat orb a đo vt ꝛ ipa ſupna ciui

tas clarius rutilet virginee lampadis illustrata fulgoribꝫ. Sciendũ ꝙ hoc nomen maria in ipa ſalutatione angelica eſt valde attẽte ꝛ deuote nominãdũ ꝙ Primo qꝛ hoc nomen maria deuote nominatũ mentẽ illũiat: Canti.i: Oleũ effuſũ nomen tuũ. Secũdo affectum inflammat Berñ O multuꝫ amabilis. o magna. o pia. o dulcis maria. Tn nec noĩari q̃de potes q̃n accendas. nec cogitari quin recrees affectus dulcedinem. Tertio quia demões fugat. Berñ Fluunt ꝛ pereũt: ſicͭ cera a facie ignis demones: vbicunq̃ inueniũt crebꝛam huius nomis inuocationẽ: deuotã recoꝛdationem. ſollicitam imitationẽ. Quarto ĩ periculis adiuuat. Berñ. In anguſtijs ꝛ i rebus dubijs mariã iuoca. mariã cogita. non recedat ab oꝛe: nec recedat a coꝛde. Et in hac dictione petendum eſt vt ipſa illuminet mentis tue tenebꝛas ad cognoſcendũ teipm. Berñ. ſup cantica Scio neminem abſq̃ ſui cognitione ſaluari: de qua nimiꝝ mater ſalutis humilitas oꝛiẜ ꝛ timoꝛ dñi q̃ ꝛ ipẽ ſicut eſt initium ſapientie ita ꝛ ſalutis Vñ Chꝛiſ. Multo melioꝛ ꝛ laudabilioꝛ es ſi te cognoſcis: q̃ſ ſi te neglecto curſũ ſyderũ. vires herbaꝝ. cõplexioneꝫ hominum. naturas animalium cognoſceres. et ſcientiam omnium celeſtium ꝛ terreſtriuꝫ haberes. Tertium eſt. ꝙ ipa eſt aqueductus ſiue diſpenſatrix celeſtis gratie. qđ notatur. cum dicitur gratia plena. Naꝫ ipa eſt fons effluens omniũ gratiarum Et ipa comparatur collo. Qꝛ ſicut xp̄s eſt caput: ꝛ nos membꝛa. ſic ipa ẽ collũ quia per ipam gratiam in nos infundiẜ Berñ. Totius boni plenitudineꝫ poſuit deus in Mariam. vt quicquid habes gratie: ab ipa redundare ſcias Nec mirũ quia ipſa habuit fontem omniuꝫ gratiarũ in ſe: ꝛ illa fuit maioꝛ gratia q̃ſ recipere potuit. Non enim poſſet maioꝛ gratia intelligi. niſi ꝙ ipſa eſſet mater dei. Qualiter autem gratioſa ſit omnibus: hoc patet in hoc. quia ipſa eſt gratioſa ꝛ iuuat nos in vita. in moꝛte ꝛ poſt moꝛtem. In vita ſi ſumus iuſti gratiam nobis augmentando. Vnde diciẜ mater gratie Si peccatoꝛes veniam impetrãdo. vnde dicitur mater miſcđie. In moꝛte a demõibꝫ defendẽdo Vnde caniẜ de ea. Tu nos ab hoſte pꝛotege Et poſt moꝛtem animas in celum deducendo: Vnde canitur đ ea. Et ĩ hoꝛa moꝛtis ſuſcipe. Quartum ꝙ ipa eſt thalamus regis gloꝛie. Quia ſcilicet nouem menſibꝰ in eius vtero habitauit Qđ notatur cũ diciẜ. Dñs tecũ. Eccleſiaſ. 24. Qui creauit me: requieuit in tabernaculo meo. Fuit ei ſecũ deus pater q̃ fecͭ eã potentem. deus filius qui fecit eã valde ſapientem vt cognoſcat defectꝰ noſtros Deus ſpũſſanctus qui fecit eã valde clementem. Ergo confidere debemꝰ in eã quia ipa eſt potens. ꝛ cuꝫ hoc cognoſcit etiã defectus noſtros. et eſt miſericoꝛs: quia libenter vult nos iuuare Et quando dicis hanc clauſulam dominꝰ tecuꝫ tunc petere debes. O piiſſima mediatrix dñs ſit p̄ te mecũ. q̃ longe eſt a pcc̄oribꝫ P Quintũ ꝙ ipa ẽ digniſſima omnium creaturaꝝ quare merito deuote eſt ſalutanda. quod notaẜ cũ dicitur. Benedicta tu in mulieribus Vbi diciẜ Nicolaus de lyra. Pꝛe omĩbꝫ muliẽibꝫ id eſt mulieres bñdiceñẜ in te: ſicut pater in filio. Sed Nicolaus goꝛra ſuper lucam dicit ſup̄ pꝛedicta ꝟba. Sũt aliq̃ mulieres benedicte quia virgĩes: ꝫ non fecũde. alique qꝛ fecũde. ſed nõ virgines Sed hec ſimul virgo fuit ꝛ fecũda: ĩđo ſup oẽs mulieres bñdicta: Item beata maria eſt benedicta ſup om̃es virgines viduas ꝛ coniugatas. Pꝛimo ſup omnes virgĩes: ꝛ h̄ pꝛimo in p̄oꝛitate. quia pꝛioꝛ virginitatem vouit ꝛ ſeruauit. Secundo in puritate quam poſt deum maiorem habuit inter omnes homines. qꝛ caſtitatem tranſfudit in alios homines eam intuentes. Tertio in fecunditate.

quia virgo ⁊ mater extitit. Que nec ſimi
lem habere viſa eſt. nec habere ſequen/
tem. Ergo canit̃ de ea in hymno. Vir
go ſingularis. Item ſuper viduas. Pri
mo quia fuit in orationibus ⁊ deuotio/
ne feruentiſſima. Secundo in operib⁹
pietatis quo ad filium magis aſſidua.
Tertio in caſtitate magis pura. Item
ſuper coniugatas: quia in ea fuit proles
dignior: immo ipa eſt ſuper angl'os om
nes ⁊ ſanctos. Unde canitur de ea. ex/
altata eſt ſancta dei genitrix ſuper cho/
ros angelorum ad celeſtia regna. Q
¶ Item ſciendum ꝙ beata virgo ē me/
rito benedicta ſuper om̄es mulieres. qꝛ
q̃uis fuerit pulcherrima mulierum: ta/
men a nullo potuit concupiſci. ⁊ aſſignā
tur tres rationes. Prima eſt: quia tali/
ter ſe habuit in omnibus factis ⁊ verbis
ꝙ nulli dabat occaſionem peccandi: ſed
mouebat cor cuiuſlibet ipam intuentis
ad deuotionem ꝓpter eius laudabilem
vitam ⁊ bonum exemplū. quod dabat
⁊ laudabiles mores quos habuit ī om
ni conuerſatione ſua. Sic adhuc virgi/
nes ⁊ mulieres deberent ſe regere exem/
plo marie Secūda ratio ꝓpter luminis
claritatem que de eius facie exibat. que
homines in ammirationem inducebat.
⁊ ad laudandum deum de tam nobili
⁊ pulchra creatura. Tertia ratio. quia
deus occultabat in ea omnia que pote/
rant eſſe incitamenta ad libidinem. Et
dedit illam gratiam omnib⁹ eā intuenti
bus. vt non inordinate mouerent̃. ſ3 ad
bonum. qꝛ eius puritas aliorꝫ corda me
dullitus penetrabat. ⁊ in eis oēs mot⁹
illicitos extinguebat. Iſtam puritatem
n̄ habuit beata agnes. nec beata kathe
rina: nec ſancta margareta. qꝛ q̃uis nō
concupiuerūt alios: tamē ab aliꝫ fuerīt
concupite. vt patet in legendis earūdē
Quia earꝫ puritas non erat tanta ꝙ in
tuentium corda penetraret. ⁊ illicitos mo
tus in eis extingueret: ſicut puritas bea
te Marie faciebat. Ergo dicit̃ bene/
dicta inter mulieres. R ¶ Tertiū
p̄uilegiū eſt. ꝙ ipa ꝓtulit nobis bn̄dictū
fructū vite. qḋ notat̃ ibi. Bn̄dict⁹ fruc
tus vētris tui. Iſte fruct⁹ eſt ieſus xp̄s
filius dei q̇ nobis attulit bn̄dictōē ⁊ re/
demptōē toti⁹ humani gn̄is. Iſte fru
ctus bn̄dici debet a nobis. qꝛ nos p̄uile
giauit p̄ angelis Primo humanā natu
rā aſſumēdo. ad Hebreos. ij. Nuſq̄ ei
āgelos apphendit ſ3 ſemen abrahe Se
cūdo paſſionē ⁊ mortē ꝓ nobis toleran
do. p̄ma Petri. ij. Xp̄s ꝓ nob paſſus ē
Un̄ Eſa. liij. Ipe em̄ vulnerat⁹ eſt ꝓp
ter iniq̇tates noſtras. Angeli peccaue/
rūt ſicut ⁊ p̄mi parētes. ipe āt nō redemit
angelos ſ3 hoīes ſua amara paſſiōe ⁊ p̄
cioſo ſanguīe. Apl's. i. Chor. vi. Emp
ti eſtis p̄cio magno: glorificate ⁊ porta/
te deū in corde vr̄o ¶ Tertio ꝙ om̄i ho
ra parat⁹ eſt nos recipe ad grām ⁊ nob
indulgere oīa pctā. Ezech. xviij. In q̄
cunq̄ hora pctōr ingemuerit ⁊c. qḋ an
gelis nō fecit nec faciet. qꝛ nūq̄ miſere/
bitur eorū. ¶ Quarto miniſtrādo nob
carnem ſuā in cibū. ⁊ ſanguinem ſuū in
potum Ioh. vi. Caro mea vere eſt cib⁹
⁊ ſanguis meus vere eſt potus. q̇ mādu
cat meā ⁊c. Angelis ei ſufficit eū ↄtem/
plari quem nos ſumimus in ſacramēto
¶ Quinto. qꝛ in celo habebim⁹ dupli/
cem viſionem ⁊ gl'am. quia cū angel' vi/
debimus oculis aīe deitatē. ⁊ vltra hoc
oculis corpis videbimus humanitatē
xp̄i. ⁊ cū hoc habebimus duplicē ſtolā
glorie. qꝛ glorificabimur in corpe et aīa
Sciendū ꝙ in vltima clauſula deſide/
rare debemus illā bn̄dictōē quā ieſus
marie filius datur⁹ eſt ſuis dilectis ⁊ ele
ctis in nouiſſimo die cū dicet ſuis electis
illud Math. xxv. Venite bn̄dicti pr̄is
mei: pcipite regnū Exemplū de btā vir
gine Fuit in britānia iuuenis q̇dā nobi
lis: q̇ q̃uis ſeculo tot⁹ deditus eſſet. tn̄
beate v̄gini fuit deuotus in hoc ꝙ ei ſin
gulis dieb⁹ quinq̄genas ſalutatōes per
ſoluit. Qui īfirmat⁹ ad extrema pduct⁹

eſt. Cũq; diu iacuiſſet mortuꝰ reuixit. et mulieri aſſidẽti ſibi dixit: Cito voca ſacerdotẽ. Sacerdos adeſt ⁊ corã oĩbꝫ cõfitet dicẽs. Ego fui raptus ad tribunal xp̃i. ⁊ cũ in tribꝫ maxime accuſarer a demonibꝫ. ⁊ ferri deberet ſnĩa ꝯ me: piiſſima mr̃ rogauit filiũ ſuũ vt ad corpus redirez locum penitẽtie ſuſcepturus qḋ et factum eſt. Unũ de peccatis erat ꝙ decimas ex agris meis ⁊ bonis nõ cõplete dedi. Secũdũ ꝙ piſces cuz ſocijs meis de religioſoꝝ piſcina cepi ⁊ comedi Tercium qḋ ſegetes pauperũ cũ canibꝫ venaticis ꝯculcaui. Ad hoc ruſtici ab eo dãnum paſſi dixerũt. Cur debuiſtis dñe ꝑ his dãnari: cũ vobis hoc puro corde dimiſerimus. At illa veſtra remiſſio ñ ſufficit mihi ad ſalutẽ. qꝛ ditior eraz ad ſoluendũ ꝙ̃ vos ad relaxandũ. hec dicẽs: iuſſit damna reſtitui. ⁊ ſic deceſſit. S

¶ Exemplũ aliud de beata virgine Fuit quidã vir nobilis: ſꝫ tyrannus totus erga ſuos ⁊ alienos vt oẽs vindictaz peterẽt a deo de eo. ⁊ hũc ꝯtigit infirmari ad mortez. Qui aduocans epm loci illius pure cõfeſſus eſt. a quo petiuit: vt ſibi ſanitatẽ apud deum impetraret Qui epũs (qꝛ bonus erat) obtinuit ſibi ſanitatem: p̄ſtita tamẽ prius fide: ꝙ ḋ ceteõ neminẽ lederet. Quo ꝯualeſcẽte amplius indifferenter oẽs leſit. ita vt nõ ſoluz ei: ſꝫ etiã epõ oẽs malediceret. Poſt hoc iterũ infirmatus eſt ⁊ oppreſſus igne ſacro ſicut prius adeo vt oĩa eiuſ membra arderẽt. ⁊ de vita deſperaret. Uocauit igitur epm ꝓmittens ſatiſfactionẽ de fide nõ ſeruata: vt iterũ ſanus fieret. q̇ renuit recedens cũ indignatiõe. Appropinquante autem morte clamauit: ⁊ beatã virginem inuocauit Et reſpiciẽs in celũ vidit in aere pendentem filiuz dei oĩpotentis in cruce. ⁊ matrem ſuam ſibi aſtãtem ⁊ orantem ꝓ ſe: At ieſus ait. Hoc non poſſum facere. Ecce eñ rurſuz crucifixit me. ⁊ oſtendit ei cicatrices ſanguineas. Quod vidẽs peccator ingemuit exclamãs voce magna. O bone ieſu ſi te crucifixi peccatis meis: matrẽ tamen tuam ſemꝑ honoraui. ieiunauerat eñ omni ſabbato ad honorẽ beate virgis. Cũq; ſic clamaret audiuit vocẽ ieſu dicẽtis mr̃i oranti Ecce mater dedi eũ tibi. ⁊ ſanatꝰ eſt Qui poſtmodũ ablata reſtituit ⁊ vitã emẽdauit ⁊ laudabili fine q̇euit

Incipit expoſitiõ ſuper ſymbolum apoſtolorum. A

Omnis qui viuit ⁊ credit in me nõ morietur in eternũ. Joh. xi. Sciendũ ꝙ fides freq̃nter eſt p̄dicanda fidelibꝫ. ⁊ ab eis diligẽter cuſtodienda. qꝛ eſt fundamẽtũ oĩs boni Unñ apl̕s. Fundamentũ aliud nemo p̄t ponere p̄ter illud qḋ poſitũ eſt. qḋ eſt ieſus xp̃s. i. fides xp̃i. Augꝰ. Fides eſt bonorũ fundamentũ. fides eſt humane ſalutis initiũ. ſine hac nemo ad filioruz dei numerũ poteſt ꝑuenire. Hebreoruz. xi. Impoſſibile eſt ſine fide deo placẽ. Ergo vt deo placere poſſimus debemꝰ habere fidem rectam. integrã. ⁊ firmaz. qꝛ ſꝫm apl̕m ad Hebreos. x. Juſtus ex fide viuit. Unñ etiã Chriſoſt. in tractatu de ſymbolo. Fides religionis catholice lumẽ eſt anime. oſtium vite. fundamentum ſalutis eterne Nos igitur de fide eccleſie ſumus locuturi. Tunc ſciendum ꝙ in ſymbolo apoſtolorũ duodecim ſunt articuli ſꝫm numerũ apl̕oꝝ a quibus cõpoſitum eſt. Nam duodecim apl̕i ꝯgregati deſcripſerũt duodecim articulos fidei in p̄mo cõſilio. de quo habet actuuz xv. Cuius p̄ma diffinitio fuit data per beatum Petrũ. ſed beatus paulus non habetur ibi qui tũc adhuc nõ fuit electꝰ in apoſtolũ. Et p̄mus articulus ꝑtinet ad patrem. ⁊ alij ſex ad filiũ. ⁊ quinq; vltimi ad ſpiritũ ſanctũ. Pro quo notãdũ ꝙ nullus hominum dubitare debet. ſꝫ quilibet chriſtianus tenetur credere tri

nitatem pſonarum. ꝛ vnitatem eēntie di
uine. Nec tamen curioſe pſcrutanda eſt
beata trinitas. ſed ſimpliciter credenda
Bernardus. Scrutari hāc temeritas
ē. credere pietas. noſſe vita eterna B
¶ Hec aūt beata trinitas multiplr̄ pro
batur. Primo p ſacram ſcripturā. Vñ
dr̄ Geñ. i. Faciamus hominem ad y/
maginem ꝛ ſimilitudinem noſtram. hoc
eſt verbum patris ad filium ꝛ ſpiritum
ſanctum. Faciamus em̄ ſignat plurali/
tatem pſonaꝝ. ymaginē in ſingulari ſig
nat vnitatem eēntie. Item ꝓbatur per
auctoritatem angelicam. Unde Eſaie
vi. dr̄. Sanctus ſanctꝰ ſanctus dñs de
us ſabaoth. id eſt deus exercituū. plena
eſt om̄is terra gloria eiꝰ. Sic em̄ canūt
angeli in celo. dicūt em̄ ter ſanctus ſcūs
ſcūs: ad deſignādum trinitatem pſona/
rum. poſtmodū dñs deus. ad deſignā/
dum vnitatem eēntie. Item ꝓbatur p
aplm̄. i. Joh. v. Tres ſunt q̄ teſtimoni
um dant in celo. pater. verbum. ꝛ ſpūs
ſcūs. ꝛ hi tres vnum ſunt. Chriſtus in
euāgelio dicit. vt habeť Math. vltio.
Baptiſantes vos in noīe patris ꝛ filij.
et ſpūſſancti. Item cognoſciť in creatu/
ris: nō tamē plene cognoſci poteſt in ali
qua creatura. Primo cognoſcitur in ſo/
le. Vñ Augꝰ. dicit. Tria ſunt in ſole.
ſcꝫ qd̓ eſt. i. ſubſtantia. qd̓ lucet. i. ſplen/
dor. qd̓ calet. i. calor. Et calor ꝓcedit a
ſole ꝛ a ſplendore. ſic eſt de trinitate. qa
ſpūſſanctus procedit a patre ꝛ filio. Itē
in aqua. verbi gratia. Fons eſt p ſe. ri/
uulus fluit a fonte. ſtagnum generatur
ab vtroqꝫ. Item ſi ſpeculuꝫ ponitur in
aquā claram ꝯtra ſolem: tūc tres ſoles
apparent. vnus in celo. ꝛ duo in radio.
Sic inſpiciendo ſacram ſcripturam in/
uenimus trinitatem pſonarum. ꝛ vnita
tem eēntie. Item magnitudo creatura/
rum ꝛ pulchritudo ꝛ vtilitas creatura/
rum ad trinitatem ptinet: in magnitudi
ne denotať dei patris potentia. in pul/
chritudine dei filij ſapiētia. in vtilitate
ſpūſſancti bonitas. Queritur circa pdi/
cta. quare omnipotētia plus appropria
tur patri q̄ꝫ filio vel ſpūiſancto. cum ta/
mē ſit vnus om̄ipotens Unde Anaſta
ſius. Om̄ipotens pater. om̄ipotens fi/
lius. om̄ipotēs ſpūſſanctus. ꝛ tamē nō
tres omnipotētes. ſꝫ vnus om̄ipotens.
Rñdeo ſcḿ Augꝰ. de tri. Vñ in creatu
ris ſolet notari defectus potentie. in pa
tre ꝓpter antiq̄tatem. In filio ſolet no/
tari ignorantia ꝓpter iuuentutem ꝛ in/
experientiam Et nomē ſpūſſancti ſona
re ſolet vehemētiam Vñ Eſa. ij. Quie
ſcite ab homine cuius ſpūs in naribus
eius Et ne puteť ſimiliter eſſe in diuinis
ſicut in creaturis. Patri nō ſolū attribu
itur potētia ſed om̄ipotētia. ne videatur
ſenior. Et ob hoc dr̄ in ſymbolo. credo
in deum patrē omnipotētem Et filio at
tribuitur nō ſolū ſapiētia. ſed etiā om̄is
ſapiētia ꝛ ſciētia. ne videať minor ꝛ mi/
nus ſciēs aut minus exptus. Spūiſan
cto attribuiť bonitas: ne puteť crudelis
aut vehemēs. Vñ pſ. Spūs tuus bo
nus deducet me in terrā rectam. Eccl.
xxiiij. Spūs meus ſup mel dulcis

¶ De primo articulo fidei C

Credo in deum patrem om̄ipo/
tētem creatorem celi ꝛ terre Iſtū
primum articulum ponit beatꝰ
Petrus apoſtolus. in quo cōtinētur di
ſtincte tres credite veritates. Quarum
pma eſt de diuina vnitate cū dr̄ Credo
in deuꝫ in ſingulari ꝛ nō in plurali. Se/
cūda de diuina oīpotentia cum dr̄. pa/
trem omnipotentem Tertia de mundi
creatōe cum dicit: creatorem celi ꝛ terre.
Credo in deum. Circa quod notandū
ꝙ eſt differētia inter credere in deo. ꝛ cre
dere deum. ꝛ credere in deum. Scd̓m
magiſtrum ſentētiarum li. iij. diſt. xxiij.
qui dicit. Credere deo eſt credere vera
eſſe q̄ loquitur deus. quod etiam mali
faciunt. ꝛ nos credimus homini. ſed nō
in homie Credere deū eſt credere ꝙ ipe
ſit deus. qd̓ etiaꝫ multi faciūt. quia ſcḿ

Jacobū. Demones credūt ⁊ ꝯtremiſcūt
Credere in deū eſt credēdo deum ama/
re ꝑ affectum. ⁊ credēdo in eum ire. ſcꝫ ꝑ
bonum opus. ⁊ credēdo ei adherē quā
tum ad tolerantiā mali. ⁊ credendo xpi
mēbris incorꝑari quantū ad dilectōem
ꝓximi. Patrē omīpotentē: hoc eſt val
de dulce verbū homini fideli. Magna
eñ ſpes datur homini in ꝟbo illo. Pa/
tri eñ nunꝙ̄ poteſt deeſſe bona volun/
tas ad filios: precipue cum ipe ſcḋm apo
ſtolū eſt pater miſericordiarū. Et ſcḋm di
ctū Eſaie. xlix. Minus obliuiſcit̃ filio/
rum ſuoꝝ ꝙ̄ mater carnalis Sic eñ ait
Nūquid poteſt mater obliuiſci infantē
ſuum vt nō miſereatur filio vteri ſui Et
ſi ipa oblita fuerit ego tamen nō obliui/
ſcar tui: in manib⁹ meis deſcripſi te. Cū
ḡ ſit oīpotēs ſit nō pōt ei deeſſe ꝓteſtas
nō implendo bonam volūtatem quam
habet ad filios. Cōtra hoc verbū vidē
tur peccare qui derelinquūt deum ꝑ in/
iuſtarum rerum acq̇ſitōem. ⁊ adherent
diabolo nō reſtituendo res iniuſtas: cre
dentes ſe fame mori ſi deo ꝯfidenter ſer/
uirent. Vident̃ eñ credere ꝙ diabolus
melioris volūtatis vel poteſtatis ſit ad
ꝓuidendū eis qui ſibi ſeruiūt ꝙ̄ deus.
Quomodo ergo et cū quali fiducia di/
cūt tales in ſymbolo. Credo in deū pa
trem omnipotētem creatorē celi ⁊ terre.
id eſt ſcḋm Aug⁹. creatorē omniū rerum
viſibiliū ⁊ inuiſibilium. D ¶ Scie/
dum circa hoc. ꝙ deus creauit triplicē
naturam. ſ. pure ſpūalem vt āgelos. pu
re corporalē vt elemēta. celū. terram. la/
pides. ligna. ⁊ ſic de alijs. Et creaturā
ptim ſpūalem ⁊ partim corporalem. vt
hoīem: cuius aīa eſt creatura ſpūalis.
corpus vero eſt creatura corꝑalis. No/
ta drñtiam inter creare ⁊ facere. Creare
eſt ex nihilo aliquid facere. ⁊ hoc eſt im
poſſibile ſcḋm Areſto. qui dicit ꝑmo ḋ ge
neratōe ⁊ corruptōe. Ex nihilo nihil fit
Et ꝓpterea Areſto. viij. phiſicorum di
cit mundum ab eterno fuiſſe. ſed a deo
creatum. Vnū Geñ. i. In principio crea
uit deus celum ⁊ terram. Sꝫ facere eſt
ex aliquo aliquid facere. Et creare ſolū
pertinet ad deum. Contra hunc articu
lū ſunt manichei. qui dicunt viſibilia eē
creata a ꝑncipe tenebraꝝ. inuiſibilia ve
ro a deo. Que hereſis ē odilis deo ⁊ ho
minib⁹: Deo. quia talis hereſis deo ſu/
um dominiū diminuit: dū viſibilia eius
dominio ſubtrahit. Hoībus. q̄ȝ contu
meliā eis facit dum eos ex parte ex qua
viſibiles ſunt diabolo attribuit. immo
talis hereſis dehoneſtat om̄es viſibiles
creaturas dum eas dicit a diabolo eſſe
creatas. E ¶ Ex conſideratōe illi
us articuli homo dirigitur ad tria. Pri
mo ad gratiarū actōes. quia ex quo de⁹
eſt creator omnium creaturarum: certū
eſt quicq̇d ſumus vel habem⁹ a deo ha
bemus. i. Chorinth. iiij. Quid habes
quod nō accepiſti. ps. Domini eſt terra
et plenitudo eius. Sed ex quo om̄ia a
deo habem⁹: tūc merito tenemur ei gra
tiarū actōes reddere ⁊ referre. ps. Quid
retribuam domino ꝓ omnibus que re/
tribuit mihi. Chriſoſt. in ſermone quo/
dam. Liberaliſſimus eſt deus. Quan
ta tibi largitus eſt ad ſuſtentatōeꝫ: quā
ta ad eruditōem. quanta ad correctōeꝫ.
quanta etiam ad delectatōem. Et hec
om̄ia gratis dedit ¶ Secundo induci/
mur ad bene vtendū rebus creatis Nā
creaturis debem⁹ vti ad hoc ad qḋ cre
ate ſunt. Sunt autem create ad duo.
Primo ad gloriam dei. Prouerbioꝝ. xi
Vniuerſa ꝓpter ſeipſum. i. ad gloriā ſu
am operatus eſt deus. Secundo crea/
te ſunt ad vtilitatem hominis. Debe/
mus ergo vti creaturis ad honorē dei ⁊
vtilitatem ꝓpriā. Sed heu plures ſunt
q̇ nō regratiant̃ deo de creaturis ſuis. i
mo ſepius abutuntur donis dei. Vnḋ
Aug⁹. de ciuitate dei. Quiſq̇s bñficia
dei non videt cecus eſt. nec laudat igra
tus eſt. quiſq̇s in laudando reluctatur
inſanus eſt. Sciendū etiam ꝙ illi mul/

tum ſe timere dñi q̄ male vtunt̄ creatur
⁊ donis dei. q2 de his diſtrictā redditu-
ri ſūt rõem. Vñ Chriſo. ſup Mat. In
die illo nihil ē. q̄d rñdeam⁹: vbi celū et
t̄ra ⁊ aq̄ ſol et luna dies ⁊ noctes ⁊ mū-
dus tot⁹ ſtabit aduerſus nos in teſtimo
niū peccatoꝝ noſtroꝝ. Et ſi omnia tace-
rent: tamē ip̄e cogitationes noſtre ⁊ ipſa
op̄a ſpecialit̄ ſtabūt añ oculos nr̄os ac
cuſantes nos añ deū. Dicēte ap̄lo. Co
gitationib⁊ inuicē accuſantium. Tertio
inducimur ex iſto articulo ad cognitõez
humane dignitatis: q2 deus oēs creatu
ras creauit ꝓpt̄ hoīez ⁊ ſubiecit eas ho-
mini. Gen̄. i. Dominamini piſcib⁊ mar
p̄s. Oia ſubiecīſti ſub pedib⁊ ei⁹. Eſt
ḡ hō tāte dignitatis ꝙ debet p̄eſſe om-
nib⁊ creaturis ⁊ ſubeſſe deo.

¶ De ſcd̄o articulo.

Et in ieſum chrm̄ filium ei⁹ vni
cum dñm nr̄m. Iſtum ſecundū
articulū deſcripſit Johes ap̄ls
etiā euāgeliſta. Qui poſt dictū bti Pe-
tri ap̄li adiunxit. ⁊ in ihm xp̄m. ⁊c̄. Et
quidē cõuenienter illi⁹ articuli deſcp̄tio
fuit ſibi data: cui maieſtas verbi in cena
fuit reuelata. vt pſonam filij explicaēt in
ſecūdo articulo fidei xp̄iane. Qui poſtea
dixit in euā. q̄d ſcripſit In principio ēat
verbū. ⁊ verbū ⁊c̄. Et notandū ꝙ btūs
Joannes in illo articulo primo dicit ie-
ſum qui interp̄tat̄ ſaluator. p h̄ deſigna
tur ꝙ ip̄e eſt q̄ vult oēs homīes ſaluari.
Scd̄o dicit xp̄m. per hoc deſignat̄ ꝙ n̄
ſolū eſt ſaluator. ſ3 etiam magiſter. quia
chr̄s int̄pretat̄ vnctus. ⁊ vnctio docet d̄
omnib⁊. F ¶ Pro quo ſciēdū ꝙ ma-
giſter noſter chriſtus doc3 nos p̄mo hu
militatem contra ſuperbiā dicēs Mat
xi. Diſcite a me: q2 mitis ſum ⁊ humilis
corde Aug⁹. de verbis dñi. ſermone. xi.
Diſcite a me inquit dñs nō mūdū crea-
re: nō viſibilia ⁊ inuiſibilia cūcta creare:
nō in iſto mūdo mirabilia facere vl̄ mor
tuos ſuſcitare. ſed q2 mitis ſu3 ⁊ hūilis
corde. Secūdo docet nos dilectionem
inimicorum contra inuidiam. Math.
v. Diligite inimicos veſtros: benefacite
his qui vos oderunt ⁊ orate pro pſequē-
tibus ⁊ calumniātibus vos: vt ſitis fi-
lij patris veſtri qui in celis eſt. Tertio
docet nos orare ⁊ intenta oratione orae
⁊ hoc eſt contra ſomnolentiam. Math.
xxvi. Vigilate ⁊ orate. ne intretis ī tem
ptatõe3. Aug⁹. Oratio tua locutio eſt
ad deum. Quādo legis: deus tibi loq̄-
tur. quādo oras cum deo loqueris Au
g⁹. in ſmone. Oratio orātis eſt ſubſidi-
um: deo ſacrificium. demonibus aute3
flagellum ¶ Quarto docet temporalia
relinquere contra auariciam. Luce. 14.
Niſi quis renunciauerit omnibus que
poſſidet: non poteſt meus eſſe diſcipul⁹
Beda ſup verba predicta. Diſcat ī quā
renunciare omnib⁊ ⁊ relinquere omnia
quia renunciare conuenit omnib⁊ q̄ ita
licite vtunt̄ mundanis que poſſident. et
cum mente tendunt ad et̄na. Reliquē-
re eſt tātūmodo pfectorum qui ⁊ omnia
tp̄alia poſtponunt. ⁊ ſolis et̄nis inhiāt.
Quinto docet operari op̄a bona ⁊ me-
ritoria contra accidiā. Johis. x. Op̄ea
mini dum dies eſt. quia venit nox q̄ndo
nemo operari poteſt. Bern̄. de conſide
ratione Si labor te terret merces inuitet
Vnuſquiſq3 em̄ ſm ſuum ꝓprium labo
rem mercedem accipiet. Leo papa in q̄
dā ſmone. Non dormiētibus regnum
celorum ꝓuenit: nec ocio nec deſidia tor
pentibus beatitudo et̄nitatis repromit
tit̄. Sexto docet tribulatõ es ⁊ aduerſi-
ſitates patienter ſufferre. Math. v. Si
quis te pcuſſerit in vnā ⁊c̄. Item Luc
xxi. In patiētia veſtra poſſidebitis ani-
mas veſtras. Greg⁹ ſuper euan. Cū au
dieritis prelia. Patientia eſt aliena ma
la equanimit̄ perpeti. contra eū quoq3
qui mala irrogat nullo dolore moueri.
Septimo docet omnes peccatores pe-
nitentiam agere. Dicit Mat. Niſi peni
tentiam egeritis. Auguſtin⁹ de verbis
domini ſermone. 4i. Tempus quo nō

penitemus vertitur nobis in iudicium
tota em̄ vita eſt temp⁹ penitendi ¶ Se
quitur filiū ei⁹ vnicū. Ubi debem⁹ cre
dere q̄ chriſt⁹ eſt vnigenitus ⁊ verus fi/
lius dei. ⁊ q̄ fuit cum patre eternalit̄. et
q̄ eſt alia pſona a patre. ⁊ q̄ eſt vni⁹ na/
ture ⁊ ſubſtātie cū pr̄e. G ¶ Sequit̄
dn̄m noſtrū. Ubi ſciendū q̄ libent̄ de
bemus eū habere p dn̄o. Prio: q̄ ē no/
bilis. Lu. i. Altiſſimi fili⁹ pſ̄. Magn⁹
domin⁹ ⁊ laudabilis nimis. ⁊ magnitu/
dinis eius non eſt finis. Secūdo. quia
māſuetus: ergo agn⁹ nominat̄. Joh̄is
p̄. ybi dicit. Joannes baptiſta Ecce ag
nus dei. Eſaie. 53. Tanq̄ ouis coram
tondēte ſe obmuteſcit. Tertio q̄ fortis
ad ptegendū ⁊ liberādū nos a malo pſ̄
De⁹ ptector vite mee a quo trepidabo.
Quarto: q̄ nos creauit. pſ̄. Ipe fecit
nos: ⁊ non ipi nos. Inſup nos redemit
ꝓprio ſanguīe ſuo. Apl's. Empti eſtis p̄/
cio magno. Quīto. q̄ larg⁹ eſt ad remu
nerandum ſeruos ſuos. Aug⁹. libro. 22
de ciuitate dei. Ipe deus erit finis deſi
deriorū noſtrorū q̄ ſine fine videbit̄ ſine
faſtidio amabitur. ſine fatigatiōe lauda
bit̄. Item Aug⁹. in eodē libro. Q̄d d̄s
p̄parauit diligētib⁹ ſe: fide nō capit̄. ſpe
non attingit̄. charitate nō comp̄hendit̄
deſideria ⁊ vota trāſgredit̄. acq̄ri p̄t eſti/
mari non p̄t.

¶ De t̄cio articulo.

Qui ꝯcept⁹ eſt de ſpūſctō natus
ex maria virgīe. Hūc articulum
ponit Jacobus maior frat̄ Jo
annis qui fuerunt filij zebedei In q̄ ar
ticulo ponit duas diſtinctas veritates:
Primā de chr̄i ꝯceptōe: cum dicit. qui
cōceptus eſt de ſpūſancto. Scd̄am de
eius bn̄dicta natiuitate: cū ſubdit. nat⁹
ex Maria virgine. Ubi ſciēdū ē q̄ n̄ ſo/
lum neceſſariū eſt chriſtiano credere fili/
um dei: ſ; etiam neceſſarium eſt credere
eius incarnatōem per quā nobis viſibi/
lis apparuit. Baruch. iij. Poſt hec in
t̄ris viſus eſt. ⁊ cū hoīb⁹ cōuerſat⁹ eſt.

H ¶ Querit̄ quō incarnatio xp̄i fcā
ſit. Reſpondet̄ q̄ poſtq̄ angel⁹ Gabri/
el fuit miſſus ad virginem mariā. vt ha
bet̄ Luc. i. Et maria credidit ⁊ conſen/
ſit: tūc ſpūſſanctus ſupuenit in eā. ⁊ eā
ſanctificauit ⁊ fecūdauit ⁊ formauit in in
ſtanti de puriſſimo ſanguine virgīs ma
rie (vel vt alij dicūt de puriſſimis humo
rib⁹ eius) corpus chriſti. ⁊ in eodē inſtā/
ti in q̄ formatū eſt corpus creata ē ⁊ ani/
ma ex nihilo. ⁊ in eodem inſtanti cōiun/
cta ē corpori organizato Et illa duo cor
pus ⁊ aīa ſimul mox fuerunt deitati vni/
ta in dei filij pſona. Itē ſciēdū ſm Hen
ricū de firmaria q̄ tota trinitas illam in
carnationē operata eſt. q̄ opa trinitatis
ad extra ſunt indiuiſa. Nam ibi fuit po/
tētia patris: q̄ ſtatim corpus formauit
⁊ aīam creauit. ⁊ illa duo diuinitati vni
uit in illo momento cum dixit. Ecce an/
cilla dn̄i. hoc non potuit facere potētia
alicuius creature. q̄ oīs creatura in ſua
operatōne requirit tempus ſicut firma/
mentū requirit diem vt moueatur ab o/
riente in occidentem: luna ad cōplemen
tum ſui curſus requirit menſem. ſol inte/
grum annū. homo in determinato tem
pore formatur in vtero matris. In con/
ceptione aūt chriſti opata eſt potētia pa
tris. q̄ in inſtanti conceptio cōpleta fu/
it. Itē opata eſt ibi ſapientia filij. quia
ibi corpus ſuū optime diſpoſuit ⁊ oīa
membra decenter ornauit. pſ̄. Specio
ſus forma p̄ filijs hominū. Itē opata ē
gratia ſpūſſancti qui cōceptōnem illam
mūdam ab omni peccato reddidit Q̄d
nō eſt factū in aliquo puro hoīe. Licet
em̄ aliqui nati ſūt ſine peccato ⁊ ſanctifi/
cati in vtero matris. Sicut beata virgo
maria Joānes baptiſta. hieremias. tn̄
in peccato origīali ſunt cōcepti. ⁊ ſm rō
nem ſeminalē deſcenderūt ab Adam.
Chriſtus autem nō ſolū natus ſ; etiam
cōceptus fuit ſine peccato. Aug⁹. Soli
us redemptoris eſt eē ſine peccato Hec
Hen. d̄ fir. ſup ſymbolū I Querit̄

q̄re ꝯceptio xp̄i potiꝰ attribuit̄ ſp̄ūiſctō:
Reſpondeo ſm̄ Henri. d̄ firma. ꝙ intē
tio denoīat oꝑationem. Chriſtus autē
hac intentione carnē aſſumpſit vt miſe/
ris ⁊ afflictis ſubueniret. Et qꝛ bonitas
⁊ miſcd̄ia attribuitur ſp̄ūiſancto: ideo d̄
ſp̄ūſancto conceptus eſt. hec ille Itē di/
citur de ſp̄ūſancto ꝯ̄ceptus. vt ꝑ hoc ex
cludant̄ corꝑales admixtiones. Vn̄ ca/
nitur. Non ex virili ſemine. ſed myſtico
ſpiramine: Itē ſciēdum ꝙ ꝗ̄uis tota tri
nitas operata ſit incarnationem: ſolus
tamē filius eſt incarnatus. vt dic̄ beatꝰ
Augꝰ: ī li. d̄ fide ad petꝝ Et btūs augꝰ
ponit tale exēplū Si tres puelle tenerēt
vnā tunicam: ⁊ illam vna ex illis indue/
retur: tū̄ illa indutio fieret a tribꝫ puel/
lis. ⁊ vna illarū̄ eā ſola indueretur. ⁊ ali
us doctor ponit tale exemplū. Si tres
ſcꝫ petrꝰ. ioannes. andreas ſimul agēnt
rubricādo andreā: rubricatio andree fie
ret ab his tribꝫ ſimul: attamen ſolus an
dreas rubricaretur. R. Sequit̄.
Natꝰ ex Maria v̄gīe. Virgo maria v̄/
go ꝯcepit. virgo peꝑit. ⁊ poſt ꝑtū virgo
ꝑmanſit. Querit̄ quare xp̄s natꝰ ſit de
virgine. Reſpondeo ſm̄ Hen. d̄ firma
ria. Triplex eſt ſtatus humane nature
ſcꝫ ꝯiugal̄. vidualis. virginalis. primꝰ
bonus. ſecū̄dus melior. terciꝰ optimus
Quicq̄d aūt ē optimū̄ deo attribuitur.
ideo ꝯ̄ueniens fuit vt de virgine naſce/
retur. Et in hoc etiam oſtendit chriſtus
excellentiam ſtatus virginitatis. Augꝰ
Vnius ſancte virginis partus omniū̄
ſanctarum virginū̄ eſt decus. Secūdo
ſm̄ alium doctorē. Sicut ꝑ euam virgi
nem facta eſt perditio: ſic ecōuerſo ꝑ ma
riam virginem debuit fieri reparatio.
Vn̄ canitur Paradiſi porta per euam
cūctis clauſa eſt. ⁊ per Mariā virginem
iterꝝ patefacta eſt. igit̄. ⁊c̄. Tertio vt veri
tas ꝓphetie adimpleret̄. Eſaie. 7. Ecce
virgo concipiet ⁊ pariet filiū̄ Sciēdum
etiā ꝙ circa hūc articulū̄ origenes erra/
uit qui dixit: ꝙ chriſtꝰ ad hoc natus eſt
⁊ ad hoc venit. vt non ſolū ſaluaret ho/
mines: ſed etiā demones ī fine mū̄di. H
aūt eſt contra dictū̄ chriſti. Math. xxv
Ite maledicti in ignē eternū̄ qui para/
tus eſt diabolo ⁊ angelis eius Ad remo
uendum hunc errorem patres ſancti ad
diderūt in ſymbolo qđ canit̄ in miſſa.
Qui ꝓpt̄ nos hoīes ⁊ ꝓpt̄ nr̄am ſalutē:
⁊ non ꝓpt̄ demones.

¶ De quarto articulo.

Paſſus ſub pontio pylato: cruci/
fixus mortuus et ſepultus Iſtū̄
articulū̄ ſm̄ Henricū̄ de firma.
poſuit beatus andreas. Qui quidē arti
culus neceſſarius eſt ad ſalutē Nā ſicut
debemus credere incarnationem filij:
ita neceſſariū̄ eſt credere paſſionē ⁊ mor
tem eius. Qꝛ ſm̄ Gregoriū̄. Nihil nob
naſci ꝓfuit: niſi redemi ꝓfuiſſet. In q̄ q̄/
dem articulo beatus andreas deſcribit
q̄tuor creditas v̄itates. Prima eſt d̄ xp̄i
paſſione ꝓut chriſtus anteꝗ̄ fuit cruci/
fixus paſſus eſt. ſcꝫ flagellatus. illuſus.
ꝯ̄ſputus. alapis ceſus. velatus facie co
laphizatus. ⁊ ſpinis coronatꝰ. Et hoc
notat̄ cū̄ dicatur. paſſus ſub pontio py/
lato. Scd̄a eſt de chriſti crucifixione.
Tercia de chriſti morte. Quarta de ſe/
pultura. Et quidem ille veritates ſunt
diſtincte. Probat̄. qꝛ hora matutiali fu
it paſſus vſqꝫ ad t̄ciam. ⁊ hora ſexta cru
cifixus. ⁊ hora nona mortuꝰ. ⁊ hora ve/
ſpertina ſepultꝰ. ¶ Itē aduertendū̄ cir
ca paſſionem chriſti. Primo quis patit̄
Reſpondeo dei filius ſumme bonꝰ Se
cundo quid ⁊ qualia patit̄. Reſpōdeo
patitur in rebus exterioꝛibꝫ ſpoliatiōem
quia nudus pependit nec hauſtū̄ aque
habuit. In corpore amariſſimam affli/
ctionem. Quia a planta pedis vſqꝫ ad
verticē nō fuit in eo ſanitas. In aīa ma/
ximam triſticiam. Vnde dixit. Triſtis
eſt anima mea vſqꝫ ad mortem: Tertio
a quibꝫ patit̄. Reſpondeo a ꝓ̄ncipibus
ſacerdotum ⁊ miniſtris et popularibus
⁊ a iudeis ⁊ gentilibus. ps̄. Quare fre/

muerunt gẽtes: ⁊ populi meditati ſunt
inania. Aſtiterũt. ⁊c̃ Quarto quare pa
tiť. Rñdeo ꝓpter peccata noſtra ⁊ ſalu/
tem noſtrã. Eſa. 53. Propť zelꝰ popu/
li mei percuſſi eũ Quito quid coegit eũ
Reſpõdeo maxima charitas. Apoc. 1.
Dilexit nos ⁊ lauit nos a pccĩs nrĩs in
ſanguine ſuo. Romañ. 5. Commẽdat
deus ſuam charitatem in nob. qm̃ cum
inimici eſſemus xp̃s ꝓ nobis paſſus ẽ:
⁊ mortuus iuſtus pro iniuſtis. Paſſus
ſub pontio pilato. Notandũ ꝙ chriſtꝰ
paſſus eſt ſub vno pilato: nunc autez in
membris ſuis patitur a multis pilatis:
Mat. 25. Qđ vni ex minimis meis fe/
ciſtis: mihi feciſtis. Et ideo chariſſime:
ſi iniurioſe pateris a iudice iniquo: noli
murmurare. Sed memento dñm ihm
chriſtum paſſum ſub pontio pilato Itẽ
ſi ſubditus es: ⁊ habes prelatum corru
ptuz prementem te contra iuſticiam: ſis
patiens q2 ipe eſt tuus pilatꝰ. Si mu/
lier es: ⁊ habes viꝝ furioſum te ꝑcutien
tez: ſis patiẽs: quia ipe eſt tuus pylatꝰ
Si ſeruus es. ⁊ habes dñm impium et
crudelẽte moleſtantẽ. nõ mireris. q2 ip/
ſe eſt tuꝰ pylatꝰ. ⁊ ſic đ alijs. Et oẽs iſti
ꝑdicti debẽt eſſe patientes. q2 ꝓ his tri/
bulationibꝫ habituri ſũt magnũ ꝑmiũ i
celo. Math. 5. Btĩ eſtis cũ maledixe/
rint vob hoĩes ⁊ ꝑſecuti vos fuerint: et
dixerint om̃e malũ aduerſũ vos: mẽtiẽ/
tes ꝓpť me. Gaudete ⁊ exultate qm̃ mer
ces veſtra copioſa eſt in celis. Itẽ ſcien/
dũ ꝙ pontiꝰ eſt cognomẽ ab inſula põ/
ti nominatũ: ꝫ pylatꝰ eſt ꝓpriũ. ⁊ erat gẽ
tilis ⁊ indignꝰ pane. q2 ſm Aug. Pec/
cator non eſt dignus pane quo veſciť.
A quo malo hoĩe xp̃s ad mortẽ ſenten/
tiatꝰ ⁊ iudicatꝰ ẽ. Itẽ ſciẽdũ ꝙ Vincẽtiꝰ
in ſpeculo hiſtoriali dicit ꝙ pylatꝰ accu
ſatus eſt in multis a vitellio preſide ſy/
rie. Et primo de morte omniũ innocen/
tiũ quos occiderat. ⁊ ꝙ imagines genti
lium ponebat in tẽplo. Item ꝙ pecuni
am poſitam in corbonã redigebat in ſu/
os vſus: inde faciens aqueductuz in do
mum ſuam. Pro his miſſus eſt in exili/
um ⁊ ibi in multas incidẽs calamitates
ſe ꝓpria manu interemit.

¶ De q̃nto articulo.

Deſcendit ad inferna. Iſtũ quin
tum articulũ ſcribit beatus phi/
lippus apl's. Circa quez articu/
lum ꝑmo q̃riť: quo tempore vel qua ho
ra chriſtus ad inferna deſcẽdit: Reſpõ
deo ſm Tho. ꝙ ſtatim qñ aĩa chrĩ fuit
a corpore ſeparata: tũc anima chriſti de
itati vnita deſcendit ad limbum patrũ:
⁊ manſit ibi ab hora mortis chriſti que
fuit hora ſexte ferie nona vſq3 ad horaz
reſurrectionis. ⁊ hoc fuit tempus q̃dra/
ginta horarum. Quia diluculo dieí do
minice ſurrexit. ⁊ ĩ eadẽ hõ reſurrectõis
eduxit eos de lymbo Item ſciendum ꝙ
anima chriſti ſeparata fuit a corpore. ꝫ
deitas manſit cum anima ad infernuz
deſcendente. ⁊ etiã cum corpore in ſepul
chro iacente. Item ſciendum ꝙ añ chri
ſti paſſionem fuerũt quatuor receptacu/
la animarum. Primus locus fuit infer
nus damnatoꝝ in quo eſt pena ſenſus ⁊
pena damni. i. carentia viſionis dei. Ac
etiam ibi ſunt tenebre exteriores ⁊ iteri/
ores. i. carentia gratie: ⁊ carentia glorie
Ad hunc locũ chriſtus non deſcendit.
nec ab illo aliquem liberauit Rõ q2 xp̃i
paſſio nulli ꝓdeſt: niſi ſit eius membruz
vel fiat ꝑ conuerſionem. Sed illi in in/
ferno non fuerũt membra chriſti. nec po
terant fieri: quia fuerũt extra ſtatũ merẽ/
di: q2 nec in illo loco eſt redemptio: nec
pro eis eſt orãdum. Vnde beatꝰ Augꝰ
Si ſcirem patrẽ meũ in inferno: nõ plꝰ
orarẽ ꝓ eo q̃ ꝓ diabolo Secũdus locꝰ
eſt lymbus puerorum. id eſt illoꝝ infan
tium in peccato originali decedẽtium. q̃
lymbus eſt ſuꝑ infernũ ⁊ ibi eſt pena dã
ni. i. carentia viſionis diuine. ⁊ nõ pena
ſenſus. i. ſenſibilis pena nõ eſt ibi Et ſtꝫ
ibi tenebre exteriores ⁊ interiores. i. ca/
rentia gratie ⁊ glorie. Ad illũ locũ chrĩs

etiā non deſcēdit nec ab eo aliquē etiam liberauit. Ratio huiꝰ: q2 illi puuli nō fuerūt capaces grē xp̄i. nec ſatiſfactio chr̄i poterat illis ſuffragari neqꝫ ad eos extēdi. Q2 ad illos ſolū extendit q̄ eiꝰ membra efficiunt p fidem: vel aliqd fidei ſacramentum. Sed neutrū illi poterant habere. Tertius locus eſt purgatoriuꝫ ꝛ eſt ſup lymbū pueroꝝ ꝛ ibi eſt pena dāni ꝛ ſenſus ad tp̄s detminatū ꝛ finitum Et ſunt ibi tātū tenebre exteriores quia grām habent. Ibi eſt ignis corporalis in quo aīe illoꝝ qui in hac vita penitentiam ſuam non impleuerūt affligunt vſqꝫ ad ſatiſfactōem condignā. Querit. vtꝝ illi qui fuerunt in purgatorio libeati ſint. quādo chr̄s deſcēdit ad lymbuꝫ patrum. Reſpondeo ꝙ non: ſed ſoluꝫ illi q̄ tunc purgati fuerunt ſufficienter. vl meruerūt h̄ ꝙ illo tp̄e .ſ. i deſcēſu xp̄i liberari debuiſſent. Rō ē q2 paſſio chr̄i ñ habuit tp̄alē virtutē ꝛ trāſitoriā: ſed ſempiternā. Sed pena purgatorij eſt trāſitoria ꝛ tp̄alis. ꝛ ideo q̄ fuerūt tales quales nūc ſunt qui in purgatorio detinentur: non fuerunt a purgatorio liberati p deſcenſum xp̄i ad inferos: Sed ſolum illi qui tunc purgati fuerunt vel alias hoc meruerunt ꝙ tp̄e deſcenſus chr̄i liberari deberent. Quartus locꝰ ꝛ ſupmꝰ eſt lymbꝰ ſanctoꝝ patrū vbi fuit pena dāni id eſt carētia viſionis diuine ꝛ non pena ſenſus. Et erant ibi pene exteriores ſed non interiores. q2 oēs iſti in gratia fuerūt Et ad iſtū chr̄s deſcēdit ꝛ fregit. ꝛ ſctōs patres inde eduxit. ¶ Ex iſto articulo habemus duo documēta. Primū ꝙ debemus habere ſpem de dō. quia ſi illos qui fuerunt in lymbo viſitauit: quilibet noſtꝝ poteſt confidere ꝙ nos in tribulationibus noſtris non derelinquet. ps: Cum ipo ſum in tribulatione: eripiam eum: ꝛ glorificabo eum. Secunduꝫ documētū eſt ꝙ debemꝰ animabꝰ ꝓximoꝝ noſtroꝝ ſubuenire. Si em̄ xp̄s deſcēdit ad iferos: vt ſuos liberaret. Et nos exemplo chr̄i debemꝰ ſubuenire aīabꝰ per ſuffragia. Vñ ipi clamāt ad nos. Iob 19. Miſeremini mei miſeremini mei: ſalteꝫ vos amici mei.

¶ De ſexto articulo.

TErcia die reſurrexit a mortuis. Hunc ſextum articulum deſcripſit ſanctus thomas apoſtolus ꝛ conuenienter ſcripſit iſtum articulum quia i eo prius dubitauerat: ꝛ dō eo plene certificatus fuit. ſicut habetur Ioannis. xx. vbi chriſtus dicit thome: Infer digitum tuum huc ꝛ vide manꝰ meas. ꝛ affer manum tuam ꝛ mitte in latꝰ meum: ꝛ noli eſſe incredulus: ſed fidelis Vnde ſanctus thomas in tercia parte. q. 54. ar. 4. dicit ꝙ ſanctus Thomas apoſtolus nō ſolum vidit vulnera chriſti: ſed etiam tetigit. ¶ Itē notāduꝫ ſm Henricū de firmaria. Sicut neceſſariū eſt nobis credere ꝙ chriſtꝰ mortuus fuit: ita neceſſariuꝫ eſt nobis credere ꝙ reſurrexerit: q2 hoc valet ad ſubleuatōem ſpei noſtre. quia membris datur ſpes a conſideratione capitis. Q2 ſi chriſtus reſurrexit: ꝛ nos reſurgemus. Surrexerat autem reſurrectione perfecta q̄ eſt ad vitā immortalē. Rhoma. 6. Chr̄s reſurgēs ex mortuis iā nō morit.

¶ De ſeptimo articulo.

AScēdit ad celos. ſedet ad dexterā dei pr̄is omnipotētis Hunc articulū poſuit beatus bartholomeus. Et neceſſariū eſt credere ꝙ chriſtus quadrageſima die celos aſcendit. Quia ſicut credimus paſſionem ꝛ reſurrectionem ſic ꝛ aſcenſionem. quia paſſio accendit nos ad charitatem. reſurrectio erigit ad finem. aſcenſio eleuat ad ſpem. Vbi conſiderandum eſt in iſto articulo magnitudo virtutꝫ dei. q2 aſcēdit in forma hūana cum corpore ꝛ anima. ꝛ cum vtraqꝫ natura diuina ꝛ humana ſcilicet de monte oliueti qui diſtat a hieruſaleꝫ per mille paſſus. ꝛ pn̄tibꝰ apoſtolis. ꝛ cū beatiſſima virgine maria. et alijs mulie

tibus q̄ ſecute eum fuerunt a galilea..
Et cū ſeptuaginta duob⁹ diſcipulis Et
veriſimile eſt ꝙ non ſolum iam dicti pñ
tes fuerunt in monte oliueti: ſꝫ etiā mul
ti alij diſcipuli chriſti occulti ꝓpter metū
iudeoꝝ. vt nicodem⁹. gamaliel Joſeph
ab aromathia. ⁊ ꝯſiľes venerūt in pro/
ceſſione cū aplı̄s aut alio mō ad mōteꝫ
oliueti vt viderēt chr̄m dn̄m ſuum aſcen
dere in celum. Dicit enim magiſter hy/
ſtoriaꝝ ꝙ facto prandio in die aſcenſio/
nis cōgregauerunt ſe in monte ſyon xp̄i
diſcipuli ⁊ exierunt cū ꝓceſſione in mon
tem oliueti vt viderent chriſtum aſcende
re cum potentia magna. Itē ſciendum
ꝙ chriſtus aſcendit gaudenť ſm illud.
ps̄. Aſcendit deus in iubilatiōe: nec ip/
ſe ſolus gaudebat: ſed ⁊ ipi om̄es qui fu
erunt preſentes. Similiter angeli ⁊ om/
nes anime que ab eo de lymbo liberate
fuerunt. videlicet ſanctoꝝ patruꝫ ꝓphe/
tarum patriarcharum: ſanctoꝝ innocen
tium. ſancti Joannis baptiſte. ⁊ illoruꝫ
iuſtorum qui fuerunt mortui: vel pur/
gati a reſurrectione chriſti vſqꝫ ad aſcen/
ſionem eius. he anime ſingule cum chri
ſto aſcenderunt ⁊ fuerunt in maxima iu/
bilatione. Et hoc voluit ſignare: ps̄. di
cens. Aſcendens in altum captiuaꝫ du/
xit captiuitateꝫ. id eſt illos qui fuerūt ca
ptiui ī lymbo īferni ¶ Sedet ad dexte
ram dei. Ubi ſciendum ꝙ chriſtus di/
citur ſedere ad dexterā dei omnipoten/
tis. quia ſimul habet cum patre glı̄am
diuinitatis. beatitudinem ⁊ iudiciariaꝫ
poteſtatem. Quia ſm Joannē damaſ/
cenum. Per dexteram intelligitur glı̄a
diuinitatis. Sed ſm Aug. Per dexte
ram beatitudo patris ⁊ iudiciaria pote/
ſtas intelligitur. Nam ſm naturam di
uinam chriſtus cum patre habet om̄ia
ꝓdicta equaliter in eadem maieſtate. q⁊
nullus gradus eſt in diuinis perſonis.
videlicet ꝙ vna ꝑſona eſſet dignior alia
quia ſunt per omnia equales ⁊ omnino
eque ꝑfecte atqꝫ digne. Chriſtus ꝟo ſm
humanam naturam ⁊ ſm ꝙ homo di/
citur ſedere ad dexteram patris. id eſt in
potioribus bonis pre om̄ibus alijs ſan
ctis. Tranſcendit enim corpus chriſti
ſua dignitate ꝓut eſt vnitum deitati ñ
ſolum omnem creaturam corꝑalem ſed
etiam ſpūalem preter animam ſuam.
Idō merito debeť ei locus altiſſimus ⁊
nobiliſſimus. Idō dicit Greg⁹. ī omeľ.
aſcēſionis. qui fecit omnia ſuꝑ oīa virtu/
te ſua ferebať.

¶ De octauo articulo

Inde venturus eſt iudicaȓ viuos
⁊ mortuos. Iſtum articulū ſcri
bit btūs Matheus. ⁊ merito q⁊
quilibet chriſtianus teneť credere futu/
rum iudicium. quia eſt articulus fidei.
Circa quē articulum queriť primo ď lo
co iudicij. Reſpondeť ꝙ locus extremi
iudicij eſt vallis ioſaphat. Und̄ Joelis
3. Adducā oēs gētes in vallē ioſaphat
vbi diſceptabo cū eis. nō tamē putādū
eſt ꝙ chriſtus ad vallem deſcendat. ⁊ ꝙ
oēs iudicādos vallis illa recipiat Sed
chriſtus erit ī aere in loco eminēti vt ab
omnib⁹ poſſit videri. Et circa cū erī ſan/
cti circūquaqꝫ. ⁊ maligni erunt in terra
vndiqꝫ circa locū iudicij. Secūdo queri
tur: cū quib⁹ chriſtus veniet ad locuꝫ iu/
dicij: vel ad iudicium. Reſpondeť ꝙ cū
angeľ ⁊ ſanctis ſuis qui tunc erunt in ce/
lo: Und̄ Mať. 25. Cum venerit filius
hoīs ī maieſtate ſua: ⁊ oēs āgľi ei⁹ cū eo
Tertio queriť. an fiet citatio. Reſpon/
deť ꝙ ſic. ⁊ hec fiet ꝑ vocem tube q̄ in ad
uentu iudicis ab omnib⁹ audieť. Joh.
5. Uenit hora in q̄ oēs q̇ ī monumētis
ſūt audient vocem filij dei. Et dicit ma/
giſter ī quarto ſentētiaꝝ diſt. 44 ꝙ vox
iſta erit xp̄i vel alicui⁹ angľi. vľ pluium
angeloꝝ q̄ ab omnib⁹ audieť. et virtute
eius mortui ď monumētis excitabūtur.
Erit eñ ſignū valde euidēs ⁊ manifeſtū
Et ideo vox illa dicitur tuba ꝓpter hoc

ꝙ erit valde apta. Et dr̄ nouiſſima. qꝛ poſt illā nō erit alia. Vñ Apl's. i. Coꝛ. xv. Canet em̄ tuba: ⁊ moꝛtui reſurgēt in coꝛrupti. Quā hoꝛribilr̄ aūt hec tuba ſonet Hyeroñ. inuit cū dt. Cū doꝛmiēo ſiue vigilo ſiue aliq̄d fecero: ſp̄ illa vox nouiſſime tube ſonat in aurib9 meis Surgite moꝛtui ⁊ venite ad iudiciū Hec vox vt dt Chryſo. audief in celo. Et tūc videbunt filiuʒ hoīs (vt ait lucas) venientem in nubib9 celi. Illuc veniet ioannes baptiſta cū oib9 ꝓphetis ⁊ patriarchis. Janitoꝛ celi petr9 cū oib9 apl'is ⁊ euāgeliſtis. Stephan9 cū oib9 q̄ ſuū innocētē ſanguinē fuderūt ꝑ dño. Nicola9 ⁊ martinus cū oib9 ꝯfeſſoꝛib9. Katherina cuʒ oib9 virgib9. Elizabeth cū oib9 viduis. Anna cū oib9 cōiugatis. Regia celi cū oib9 ſacerdotib9 ⁊ religioſis. qui vſqꝫ ad moꝛtē in ei9 obſequio ꝑmāſerūt Itē vox hui9 tube audief in īferno: vt ait Chryſo. Et tūc lucifer: ſathanas aſmodeus. beelzebub veniēt cū omī exercitu īfernorū. Itē audief vox tube ꝑ totū mūdum ab oꝛiēte vſqꝫ ad occidētē. ⁊ reſurgēt omnes parit̄ quoꝝ coꝛpa in t̄ra quieuerūt. Veniet illuc Cayn. q̄ ꝓpꝛiū frēm ſuum occidit cū oib9 homicidis. Judas cum oib9 traditoꝛib9 Pylat9 cū oib9 iniquis iudicib9: Lamech cū oib9 adulterꝫ Ananias ⁊ ʒaphira cū oib9 monachis ꝓpꝛietarijs. Athalia cū pueroꝝ necatricibus Et ꝓcedēt q̄ bona fecerūt ī vitā et̄nam. Qui ꝟo mala egerūt. in ſupplicū et̄nuʒ. ¶ Itē ſciēdū ꝙ iſte articul9 debꝫ nobis incutere timoꝛem magnum. quia d̄ omnibus reddituri ſumus diſtrictā rationem. Eccleſiaſt. xii. Cuncta que fiūt adducet dominus ad iudicium. Nam reddituri ſumus ratiōem de omnibus cogitationibus noſtris. Unde beatus Gregoꝛius. Sic deus cogitationes vniuſcuiuſqꝫ conſiderat. et cunctos greſſus dinumerat. vt nec minutiſſime cogitationes que apud nos vſu viluerunt eius iudicio indiſcuſſa remaneant. Sapientie. i. In cogitationibus impij interrogatio erit. Item d̄ omnibus verbis Mathei. xii. De omni verbo ocioſo qd̄ locuti fuerint homīes. ⁊c̄. Item de omībus operibus noſtris que geſſimus in coꝛpoꝛe. ſcꝫ de omni greſſu. viſu. tactu. auditu. ⁊ ſic de alijs. Apoſtolus. Omnes nos manifeſtari opoꝛtet ante tribunal chꝛiſti: vt referat vnuſquiſqꝫ prout geſſerat in coꝛpoꝛe ſuo: ſiue bonum: ſiue malum. Item de rebus tempoꝛalibus quomodo lucratus es. quomodo poſſediſti: quomodo expendiſti. Item quilibet de officio ⁊ artificio ſuo. ſcilicꝫ faber ſutoꝛ. ſartoꝛ. piſtoꝛ. et ſic de alijs. Similiter officiales ſicut magiſter ciuiū. ⁊ ſic d̄ alijs. Itē quilibet de ſuo ſtatu: ſiue ī ſtatu matrimoniali: ſiue viduali. ſiue in ſtatu virginitatis. ⁊ ſic de alijs.

¶ De nono articulo:

CRedo in ſp̄m ſanctum. Expeditis articulis ſpecialiter reſpicientibus perſonas patris et filij: nunc accedendum eſt ad eos qui t̄tiam in trinitate reſpiciunt perſonam. videlicet ſpiritus ſancti. Et iſtum articulū deſcribit Jacobus minoꝛ frater ſymonis ⁊ iude Et merito. quia quilibet chꝛiſtianus tenetur credere hunc articulum. Quia ſicut neceſſarium eſt ad ſalutem credere in patrem et in filium: ita et in ſpiritumſanctum. quia ipſe eſt per omnia patri ⁊ filio equalis quia eſt eiuſdem eſſentie cum patre ⁊ filio. Ergo de neceſſitate ſalutis tenetur quilibet chꝛiſtianus credere ꝙ ſpiritus ſanctus procedit a patre ⁊ filio. In hoc greci errant q̄ dicunt ꝙ ſolum a patre procedit. et non a filio quod eſt falſum et contra fidē. Unde canitur in ſymbolo Qui ex patre filioqꝫ procedit. Unde etiam ab apoſtolo ſpirit9 filij nuncupatur. Galat. 4. Miſit deus ſpiritū filij ſui in coꝛda veſtra. ſi ergo eſt ſpiritus filij. vtiqꝫ eſt a filio. Et

ſta planum eſt ꝙ ꝓcedit ab eo. Itē ſci/
endum ꝙ ſpūſſanctus ab omnibꝫ eſt de
ſiderandus. Quia per ipm viuificamur
Joannis. 6. Spūs eſt qui viuificat. nā
qui caret ſpūſancto: mortuus eſt. nā ſic
ſpūs rationalis neceſſarius eſt corpori
vt illud viuificet. Si enim auferat̃ ſpi/
ritus in puluerem reuertitur Eodē mō
ſpūſſanctus ſe habet ad animam. Vn
de ps̄. Auferes ſpm̄ eorꝫ 7 deficient Itē
neceſſarius eſt nobis ſpūſſanctus. quia
niſi ꝑ euꝫ a malo liberamur: 7 bonū ope
ramur. Unde Aug⁹. in libro ꝺ gratia.
Deſiderate auxiliū gratie qua ſola oēs
liberamur a malo. ſine qua nullū ꝓrſus
ſiue cogitando ſiue volendo 7 amando ſi
ue agendo facim⁹ bonū.

De decimo articulo.

Sanctā eccl'iaꝫ catholicā Hūc ar
ticulū deſcripſit btūs ſymō q̇ di
ct⁹ ē chanane⁹ frat̃ Jacobi mi/
noris 7 ꝯſanguine⁹ ſaluatoris. Sciēdū
ꝙ ille articul⁹ ſic intelligit̃. i. credo in ſpi
ritum ſanctum eccleſiam catholicaꝫ ſan/
ctificantem. Item ſciēdū ꝙ eccl'ia. i. con
gregatio fideliū 7 q̇libet hō ī grā exiſtēs
eſt mēbꝝ eccl'ie 7 xp̄s eſt caput. Unde
Epheſi. 5 Uir eſt caput mulierꝫ ſic xp̄s
eſt caput eccl'ie. Et illi⁹ corporis anima
eſt ſpūſſanctus. quia ſpūs eſt qui viuifi/
cat. Item ſciendum ꝙ fides catholica ē
vna quod patet ex hoc. quia oēs chri
ani precedentes 7 ſequentes vnam ha/
buerūt 7 habebunt fidem. Ut dicit̃ li.
iij. ſententiaꝝ. diſtin. 25. Nam ꝑcedētes
chriſtiani illa credebant futura que nos
credim⁹ preterita. vtputa ipi credebant
explicite vl' īplicite filiū dei naſcituꝝ paſ/
ſuꝝ morituꝝ reſurrecturꝝ. celū aſcēſuruꝫ:
hec oīa credim⁹ iā facta ſcꝫ filiū dei īcar/
natū. paſſum. 7c̄. Bern̄. Multi an̄ ſal/
uatoris aduētū deū oīpotētē timētes et
diligētes ſue ſalutꝫ gratiſſimū ꝓmiſſorē
credētes ī ꝓmiſſione fidelē: ſperātes cer
tiſſimum redemptorem. in hac fide 7 ex
pectatione ſaluati ſunt. licet quando 7 q̄

li 7 quo ordine ſalus repromiſſa fuerit
ignorarent. Igitur eccleſia dicit̃ vna ex
tra quam nullus ſaluatur: 7 intra quam
nullus damnatur: Hoc figuratū ē ī ar/
cha noe in qua omnes qui fuerunt ſal/
uabantur: 7 omnes qui extra eā fuerunt
ſubmergebantur. Igitur periculoſum
eſt valde extra eccl'iam eſſe. Preſcindit̃
aūt quis ab eccl'ia tripl'r. Primo ꝓpter
q̄dcunqꝫ pcc̄m mortale. q7 licet peccato
res ſint de eccl'ia quantum ad numeruꝫ
propter chriſtianitatis ſignaculum 7 ca
racterem: quem in baptiſmo conſecuti
ſunt: tamen non ſunt viui q̄ntum ad me
ritum. Scd̄o ꝓpt̃ hereſim. Tertio ꝓpt̃
excōmunicatiōem. Qui in aliq̊ ꝑdictoꝝ
ſcient̃ mortu⁹ eſſet nō eſſet cū fidelibꝫ ſe/
peliend⁹. nec eſſet ꝓ eo orādū nec aliq̇ꝺ
ſacrificium offerendum. ¶ Scd̄o eccle
ſia dicitur ſancta. Hoc dicitur ad diffe/
rētiā eccleſie malignātiū q̄ nō ē ſctā: ſꝫ ꝑ/
uerſa. ps̄. Odiui eccl'iaꝫ malignātium.
Sed eccl'ia catholica eſt ſancta 7 pura
que quidem ſanctitas attendit̃ ad ſimi
litudinē eccl'ie materialis que cū ꝯſecrat̃
lauat̃ 7 iungit̃. Sic fideles loti ſunt ī vir
tute illius aque que exiuit de latere ipſi/
us chriſti. cuius virtute ſcꝫ paſſionis xp̄i
baptiſmus 7 alia ſacramenta virtutem
habent. Item fideles xp̄i vngunt̃ vncti
one ſpūali. hec aūt vnctio eſt ſpūſſancti
gratia. Simile eſt de hoīe: ſicut de ae/
re. in die em̄ ſꝑ eſt claritas niſi ſuperueni
at nebula: ſic in anima hominis ſemper
eſt gratia ſpūſſancti: niſi ipſam expellat
ꝑ immūdiciā peccati. Dedignat̃ ei ſpiri
tuſſanctus cū immundicia habitare iu/
xta illud. Que communicatio lucꝫ ad te
nebras. Et dicitur ſancta. q7 de⁹ eaꝫ in
habitat. ps̄. Dn̄e domū tuaꝫ decet ſan/
ctitudo. Apl's. i. Col'. iij. Neſcitis quia
templum dei eſtis. Luc. Templū dei ī
ter vos eſt ¶ Tertio dr̄ catholica. i. vni
uerſalis. Primo q̄ntū ad locū. q7 ꝑ totū
mundū predicat̃. Roman̄. i. Fides vr̄a
annunciat̃ in vniuerſa t̃ra. ps̄. In oēm

terrā exiuit ſonus eoꝝ. Secūdo q̄ntuȝ
ad ſexum. q꞉ nullus abijcit ſiue ſit iuue
nis ſiue ſenex. ſiue maſculus. ſiue femīa
Tertio quātū ad tp̄s. quia oēs fideles
qui fuerūt a p̄ncipio abel iuſti᷑ qui vſq꞉
ad finem mūdi erūt: hos continet eccl'ia
ꝛ durabit ipa etiam vſq꞉ ad finē mundi
Quia regnū eccleſie eſt firmiſſimum. ex
quo nō eſt ſubuerſum ꝑ tyrannos. ſ. ne
ronem. dyoclecianū. arrium. iulianum
qui fortiſſime impugnauerūt eccleſiam.
ꝛ conati ſunt eam exterminare Sȝ q̄nto
pl⁹ illos fideles martyrizauer̄t: tāto pl⁹
multiplicati ſunt. ſicut filij iſrl' a pharao
ne oppreſſi plus fuerunt multiplicati:
Exo. i. Jmmo nec antichriſt⁹ p̄ualebit
adu'ſus eā. ſ. eā ex toto ex'minādo Vn̄
mat. xxviij Ecce ego vobiſcuȝ ſum vſq꞉
ad conſummatōem ſeculi. ſed poſt con
ſummationem tunc remanebit in celo.
Sed iam eccleſia ſancta diuiſa eſt ī tres
Vna eſt in mūdo. alia ī purgatorio. ter
cia in celo. ꝛ hoc deſignatur in diuiſione
hoſtie que in tres partes diuidit' ī miſſis
ſacerdotum.

¶ De vndecimo articulo.

Sanctoꝝ communionem remiſ
ſionem peccatoꝝ. Hunc articu
lum ſm Henricū de ſirma. poſu
it Judas tadeus frater ſymonis ꝛ iaco
bi. Pro quo ſciendum ꝙ ſanctoꝝ com
munio eſt bonoꝝ ſp̄ualiū ꝑ ſanctos acq
ſitoꝝ cōgregatio. Vnde int' alia q̄ ſunt
nobis credenda etiā ſpecialit' eſt creden
da cōmunicatio ſctōꝝ in eccl'ia. Nā oēs
peccatores exiſtentes ſine peccato mor
tali participes ſūt omniū bonoꝝ q̄ fiunt
in eccleſia per quodlibet mēbrum eccl'ie
Sicut ſi candela accendat' ꝑ aliquo ſpe
cialiter: omnes qui cū illo ſunt beneficiū
candele percipiunt: niſi in viſu impediā
tur. ſcilicet obſtaculo peccati mortal' qꝺ
obtenebrat intellectum ꝛ inficit affectū.
Juxta illꝺ pſal. Participem me fac de
us omnium timentium te. Ratio auteȝ
quare communia ſunt bona eccleſie eſt
charitas ꝛ vnitas fideliū. quia charitas
nō querit que ſua ſunt. ſed quod vtile ē
et bonum multis Jdeo ipa eſt diſtribu
trix bonoꝝ que fiunt in eccl'ia. Qꝫ bonū
eccl'ie in ſingula membra corpis chriſti
miſtici diſtribuat' poteſt declarari ꝑ tria
exempla. Primum eſt in homine: cuȝ ci
bus fuerit bene digeſtus dirigit' ad ſin
gula membra ſana. Secūduȝ exemplū
eſt in arbore in qua humor ꝑ radicē at
tractus diuidit' ꝑ ſingulos eius ramos
ſaltem nō aridos. Tertium exemplum
eſt in fonte emanāte q̄ diuiditur in mul
tos riuulos nō obſtructos. Qn̄ aūt ab
homine aliqꝺ membrū vl' ab arbore ali
q̄s ramus amputatur: ad illū nō mitti
tur nutrimentū. ſic quādo ab eccl'ia ali
quis p̄ſcinditur ꝑ hereſim aut inobediē
tiam aut excommunicationem ſeu cha
ritatis amiſſionem. tūc priuatur ſancto
rū cōmunione ꝛ bonoꝝ eccl'ie participa
tōe. Et hoc q̄libet chriſtianoꝝ debꝫ ab
horrere ꝛ fugere. quia ſic abſciſus eſt in
ſtatu damnatōis ꝛ oīm bonorū eccl'ie ꝓ
uatus. Sūt aūt tria p̄ſidia inter alia q̄
a ſanctorum cōmunione proueniūt. ſcꝫ
indulgentia prelatorum. preces ſancto
rum. ꝛ ſuffragia fidelium mortuorum.
Vnde eſt ſciendū ꝙ indulgentie veniūt
de thezauro eccl'ie ꝛ ſanctorum commu
nione. Hūc thezaurum habent diſpē
re p̄lati eccleſie plus ꝛ minus huic ꝛ iſti
dando ſm cauſam rōnabilem Quattu
or tamē reqrunt' ad hoc ꝙ indulgentie
valeant ſm Tho. ſup. iiij. diſt. xx. Duo
ex pte dantis. ꝛ duo ex pte ſuſcipientis.
Ex pte dātis reqritur auctoritas ꝛ cau
ſa rōnabilis. ſcꝫ vtilitas eccleſiaſtica Ex
pte ſuſcipiētis etiam duo. ſ. vt ſit contri
tus ꝛ ꝯfeſſus ꝛ faciat illud ꝑ quo indul
gentia eſt data ¶ Quo ad ſcꝺam partē
articuli. ſ. remiſſionē pctōꝝ eſt tenēdū ꝙ
oē pctm̄ ſiue ſit actuale ſiue originale in
eccl'ia p̄t remediari ꝛ mederi. Nā ꝑ bap
tiſmū tollit' oē pctm̄ in baptiſato nō ficte
accedēte. ſiue h̄ q̄ rite baptiſat' ſit adult⁹

ſiue puulus Poſt baptiſmū āt q̄tieſcūq; q̄s lapſus fuerit in pcc̄m ſiue ſit mortale ſiue veniale poterit p verā pniam repa/ri. Ergo firmiter quilibet credere deb; ꝙ in eccleſia catholica eſt remiſſio omni/um pccōrū. ⁊ in nulla alia ſecta. q꞉ extra eccl'iam non eſt ſal⁹. Et ꝯtra iſtū articu/lum faciunt hoīes deſpati: qui ꝓpt ma/gnitudinē vl' multitudinē pccōrū deſpe/rant. qđ ē maximū pcc̄m. Vñ Iſiđ. de ſum. bo. Deſperatio ē peior omni pccō/ Vnđ etiā Aug⁹. ſup iohem. De nemi/ne deſperādum ē: dum eſt in hac vita. ſo lum em̄ deſperatōis crimē eſt qđ mede ri non pt. Ergo credere debem⁹ remiſſi/onē pccoꝝ:.

¶ De duodecimo articulo.

Carnis reſurrectionē ⁊ vitā eter nam amen. Hunc articulū po nit beatus Mathias apl's vbi duo tāgit. Primo generalē reſurrectōe; vbi dicit. carnis reſurrectionem. Secū/do et'nā gl'am dicēs: vitā et'na;. Circa pmū notandum ꝙ oēs hoīes ſimul re/ſurgēt in nouiſſimo die. Vñ Iohis. 5. Venit hora in q̄ oēs q̄ in monumentis ſūt audiēt vocē filij dei. ⁊ qui audierint viuēt. Itē apl's. 1. ad Coꝛ. 15. Oēs q̄/dem reſurgemus. Vñ credēdū eſt omi chriſtiano ꝙ quilibet homo idem in nu/mero reſurget cū eodē corpe in quo iam viuit Vñ Iob. 19. Rurſum circūdabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo deum ſaluatorē meum quem viſurus ſum ego ipſe ⁊ nō alius. Ad denotandū idēptita tem ꝓprij corpis. q̄uis em̄ corp⁹ in cine/rem et in puluerem redactum ſit: tamen oīa iſta que ſpectāt ad cōplemētū corpo ris redibūt. ⁊ idem corpus reſurget. Et eadē aīa illius hoīs hoc idē corpus ſibi aſſumet. ⁊ ei ꝯiūget. Hoc pat;. q꞉ ſi hō qui meruit debeat pmiari vt iuſtu; ē: ne ceſſe eſt: vt idem corp⁹ ⁊ eadē aīa ī reſur/rectōe itez ꝯiungant̄ que prius fuerunt ſil' ꝯiūcta dū viuerēt añ mortē Nā ſi aīa aliđ corp⁹ aſſumēt: ñ eēt reſurrectio. ſed noui corpis aſſumptio: Ex hoc pat; ꝙ idem corpus in numero cuiuſlibet electi qđ nūc eſt groſſum. mortale. corruptibi le. defectuoſum. obſcurū. paſſibile ⁊ gra ue: hoc erit in reſurrectōe īmortale. ſub/tile. incorruptibile ſine defectu: ⁊ clarū. i paſſibile ⁊ agile Et dico notāter cuiuſli bet electi. q꞉ corpa reproboꝝ erūt valde paſſibilia groſſa ponderoſa ⁊ obſcura. Sz q̄reret q̄s de etate reſurgentiū ⁊ q̄n titate. Rñdetur: oēs in eadē etate reſur gent. ſicut xp̄s q̄ fuit. xxxiij. annoꝝ ⁊ q̄ſi dimidij. Sic in eadē etate oēs reſurge mus tā ſenes q̄ȝ iuuenes. Et in illa q̄n/titate ſtature reſurget vnuſq̄ſq; quā tūc habuit vel habuiſſet ſi ad talē etatē pue nit vel perueniſſet ſine impedimēto ſui ſta tus Vñ apl's ad eph. iiij. Donec occur ramus in virū pfectū in mēſurā etat⁹ ple nitudinis xp̄i X ¶ Quātū ad ſecū dam ptem iſtius articuli vbi đt (vitam eternā) Sciendū ꝙ q̄libet homo debet credere vitam eternā: q̄ vita ipſe de⁹ eſt Iohis. xiiij. Ego ſum via veritas ⁊ vi/ta. Et ideo anima que ſemp erit ꝯiūcta deo ſemp habebit vitam eternam. Et nota ꝙ vita eterna omnibus bonis ab/undat. Et ideo eſt finis omniū deſideri orum noſtrorum. nam in vita eterna ſen ſus delectabitur. intellectus illuminabi tur. affectus quietabitur. appetitus ſa/tiabitur. Unde Auguſtin⁹ libro. ij. de ciuitate dei. O chare illam vitam āple cti debuiſti vbi eſt vita ſine morte. lux ſine tenebris. iuuēt⁹ ſine ſenectute. pax ſine diſcordia. volūtas ſine iniuria. reg/num ſine commutatōe. quia non amit/titur. Unde Iohānis. xvi. Gaudium veſtrum nemo tollet a vobis. Et ta; ex cellens eſt illud gaudium: ⁊ tam multa ſunt ibi bona ꝙ de ſingulis dicere q̄ ibi erunt deficit humanus intellectus. nō ſolum human⁹ ſꝫ etia; angelicus. apl'o atteſtāte. q̄ ait. 1. Choꝛ. ij O đ nec ocul⁹ vidit: nec aur; audiuit: nec in cor homi nis aſcendit q̄ pparauit deus his q̄ dili

gūt illū. Unū etiā ps. Oīa mille āni aū ocl'os tuos ſicut dies heſterna q̄ pterijt Ad quā vitā nos pducat ieſus xps marie filius: q̄ ſine fine viuit ⁊ regnat Amē

Incipit tractat⁹ de ſeptem ſacramentis.

Sacramēta ſunt ſeptē q̄ deus inſtituit. ⁊ in q̄libet ſacramēto daꝛ gr̄a digne recipienti ip̄m ſacramentum Querit̄ q̄ ſunt ſacramenta nc̄citatis. Rn̄deo ſm Ray. ꝙ q̄nq3.ſ. baptiſm⁹. ꝯfirmatio. euchariſtia. pn̄ia. et extrema vnctio. Et dicūtur nc̄citatis q2 ſunt in precepto. ⁊ teneꝛ q̄libet ad ea ſuſcipienda p loco ⁊ tp̄e. Reliq̄ duo ſūt ſacramenta volūtat3.ſ. ordo ⁊ matrimoniū. Querit̄ vtrū ſacramenta debeant pctōribus dari. Rn̄deo ſm Raymundū ꝓpter occulta pctā nō pn̄t ſacramenta denegari alicui niſi p ām̄onitōe3 ſecretam in ſpc̄ali: vel publicā factā in generali. vt pt3 de ꝯſe. di. ij. c. ꝓhibeat. Exiſtens aūt in pctō mortali: ſiue occulto ſiue manifeſto mortal'r peccat recipiēdo vt pt3 diſt. xl. c. multi. ⁊. xcv. c. illð. xi. q. iij. c. audi. Sil'r ⁊ miniſtrās ſacramēta in pctō mortali peccat mortal'r. Queritur. vtrū poſſint iterari ſacramēta. Rn̄deo tria ſacramēta nō pn̄t iterari.ſ. baptiſm⁹ ⁊ ꝯfirmatio ⁊ ordo. q2 in collatōe cuiuſlibet triū predictoꝝ imp̄mit̄ caracſ́nie. q̄ etiā p mortē ab aīa non pt̄ ſepari. Un̄ ſi q̄s reſuſcitareꝛ nō eſſet baptiſandus. nec ꝯfirmādus. nec reordinādus. Sec⁹ eſt ð q̄ttuor alijs ſacramētis Un̄ Hugo de ſcō vic. dt̄. Si lazarus p⁹ reſuſcitatōem voluiſſet reſumpſiſſe vxore3 ſuā: oportuiſſet ꝙ ð nouo ꝯtraxiſſ3 Un̄ p mortē ſoluit̄ mr̄imoniū. Sil'r euchariſtia ⁊ pn̄ia ⁊ extrema vnctio reiteranꝛ

De p̄mo ſacramēto.ſ. baptiſmi

Baptiſmus eſt p̄mū ſacramentū ⁊ ianua oīm ſacramētoꝝ. ⁊ etiā eſt fundamentū oīm ſacramētoꝝ. quia nulli cōferꝛ an̄ ip̄m in eccl'ia aliq̄ð ſacramētoꝝ. Querit̄ quis ſit effectus cathecismi. Reſpōdeo ſm Tho. in. iiij. diſt. vi. ꝙ exorciſmus habet effectū in corpore ⁊ in aīa. quia minuit ptātem demonis ne poſſit tantū in hoīe ſicut p̄us. ne baptiſmum ⁊ alia bona impediat. Sed p̄dicta poteſtas demōis total'r in baptiſmo tollit̄ Sicut pharo p̄us flagellatus eſt ꝓpl'o nō egreſſo de egypto. ⁊ poſtea populo egreſſo total'r i mari rubro (quod eſt figura baptiſmi) ē ſubmerſus. Querit̄. vtrū oēs teneanꝛ ad baptiſmū. Reſpōdeo ſm Tho. in. iiij. diſt. vi. Quilibet teneꝛ etiā ſanctificatus in vtero ꝓpter tres rōes. Primo q̄dem ꝓpter acq̄rēdum caracterē quo aduneꝛ ppl'o dei. et quaſi deputeꝛ ad pcip̄ēda diuina ſacramēta. Scdo vt p baptiſmi ſuſceptōem paſſioni xp̄i corporaliter cōformeꝛ Tertio ꝓpter bonū obediētie. q2 p̄ceptu3 de baptiſmo oībus datum eſt. Johis. iij. Niſi q̄s renat⁹ fuerit ex aqua ⁊c̄. Querit̄ vtrum baptiſmus aque poſſit in aliquo ſuppleri. Reſpōdeo ſm Petru3 de tharentaſia ſm cōem legem non pōt in puulis ſuppleri: cum nō poſſint habere vſum liberi arbitrij. Sed ſi p chriſto occiderētur: pie credit̄ ꝙ ſaluarenꝛ ſine baptiſmo aque. In adultis aūt pt̄ ſuppleri p baptiſmum flaminis ſiue contritiōis et p baptiſmu3 ſanguinis. id eſt martyrij. Et hoc intellige quādo eſt articulus neceſſitatis. Queritur vtrum puer in vtero exiſtens poſſit baptiſari. Reſpōdeo ſm Thomā vbi ſupra: nō poteſt. quia talis deo notus eſt non eccl'ie. nec ſubijci poteſt operatiōi miniſtrorum eccleſie. Unde Auguſtinus dicit. ꝙ ſicut qui non vixit nō poteſt mori. ita qui natus nō fuerit non poteſt renaſci. Nō debet aute3 mater ſcindi vt puer poſcit naſci et baptiſari Quia ſm ipſum nō ſunt facienda mala vt eueniant bona. debet tamen ip̄a mater ſcindi ſi iam defuncta

eſſet. ⁊ puer adhuc in ea viuerꝫ ¶ Que
ritur. quid faciendū eſſet quādo appa/
ret aliquod membrum pueri ⁊ timet̄ im
minere mortis periculū. Reſpondeo ꝙ
in tali periculo egreſſa parte ꝑncipali. ſ.
capite baptiſari debet. ſ; ſecꝰ eſt de alijs
partibꝫ: vt de manu vel de pede. qꝫuis
nō noceat ſi ille ptes aſpgantur baptiſ/
mali aqua. qꝛ diuina miſericordia nō eſt
artāda. Et ſi poſtea plenarie naſcat̄ tūc
ſub tali cautela baptiſet̄ ſub hac forma.
Nō te rebaptiſabo ſi es baptiſatus. ſed
ſi nō es baptiſatus: tūc ego baptiſo te in
noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. ¶ Scien
duꝫ ꝙ materia baptiſmi eſt aqua pura
naturalis. Vñ baptiſmus nō pōt fieri
in vino. nec in ceruiſia. neqꝫ in vrina. ne
qꝫ in aliquo alio liquore. Sꝫ forma ver
borū baptiſmi eſt hec. Ego te baptiſo
in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti. vt patꝫ
extra de baptiſmo. ca. ꝑmo. et ſine his
ꝟbis nō pōt fieri baptiſmus. Sciendū
ꝙ ille vetule q̄ pueros baptiſant in arti
culo mortꝭ ſic dicētes Solt du leben ſo
ſig dyr das eyn bat. ſolt du aber dan
ſterban ſo ſig es eyn douff: in noīe pr̄is
et filij ⁊ ſpūſſancti. Tales mulieres cuꝫ
talibꝫ verbis nō baptiſant. Querit̄ qui
poſſint baptiſare. Reſpōdeo ꝙ debitꝰ
miniſter baptiſmi ſm oēs theologos
eſt ſacerdos. Sꝫ in neceſſitate q̇libꝫ po
teſt baptiſare. ſiue vir ſiue mulier fidelis
ſiue infidelis: dūmodo habeat intētōēꝫ
baptiſandi ⁊ ſeruat formā eccleſie. Sꝫ
tamē clericus nō debet baptiſare ꝑ̄ſente
ꝑ̄ſbytero: neqꝫ laicus pñte clerico. neqꝫ
mulier pñte viro. vt pꝫ diſt. iiij. c. mulier
Querit̄. vtrū baptiſmꝰ debeat ꝑ aliqꝺ
tempus differri. Reſpōdeo ſm beatuꝫ
Tho. Magis eſt laudabile ꝙ puer qꝫ
citius poteſt fieri baptiſet̄. Primo quia
interim mori poſſet ⁊ damnaret̄. Secū
do. quia demones nō habent tantā po
teſtatem in baptiſatis ſicut in nō bapti/
ſatis. neqꝫ quātum ad nocumēta ſpūa/
lia neqꝫ ad corporalia C ¶ Quis
eſt effectus baptiſmi. Reſpōdeo ꝙ bap
tiſmus habet multiplices effectus de q̄
bus aliquos hic dicam. Primus eſt ꝙ
baptiſmus ſm Bonauenturā ſup. iiij.
diſt. iiij. digne ſuſcipientibꝫ delet omnē
culpam originalem mortalem ⁊ venialē
et reſtituit ꝑmariaꝫ innocētiam quo ad
animā. Hoc probat̄. quia ſi ſic moreret̄
ſtatim ad celum euolaret. ſed hoc nō fit
niſi omi culpa deleta. igit̄ ⁊c̄. ¶ Scōs
effectus. ꝙ ignem infernalē ⁊ etiaꝫ pur/
gatorij extinguit quātum ad ipm bapti
ſatū. vt de cetero ignis infernalis vl̄ pur
gatorius nō poſſit in eū agē niſi ipe poſt
modum peccādo reaccenderet eū cōtra
ſe. Vñ admirāda eſt fatuitas illoꝝ qui
poſt baptiſmū peccāt cum volūtarie ig/
nem in ꝓprium ſubiectum reaccendunt
¶ Tertius effectus ꝙ baptiſmus delet
oēm ſatiſfactionem pro peccatis quam
homo in ꝑ̄ſenti deberet pro peccatis ſu
is explere: vt patet. quia ſi aliq̇s infide/
lis iudeus vel paganus mille annos vi
xiſſet. ⁊ omni die mille peccata mortal..
cōmiſiſſet ſi ꝯterit̄ ⁊ fidem ſuſceperit. et
ſic cū deuotōe baptiſatus fuerit: tūc nul
la penitētia ſatiſfactoria ſibi imponēda
eſt ꝓ omībus peccatꝭ ſuis. qꝛ baptiſmꝰ
tollit omnē ſatiſfactōnem. Et ſi talis ſic
poſt baptiſmū moreret̄ ſtatim ad celum
euolaret. ¶ Quartus effectus eſt ꝙ fo/
mitē mitigat. qꝛ in baptiſmo datur hoī
grā ad ſuppmendū fomitē peccati Sꝫ
diceret q̇s. quare baptimꝰ nō delet om
nem fomitem peccati ſicut delet pecca/
tū originale de quo fomes ꝓcedit. Rñ/
deo ꝙ ꝓpter fragilitatis ꝓprie cognitōēꝫ
et ꝓpter nrāꝫ humilitatē. Job. vi. Que
ē̄m fortitudo mea vt ſuſtineā. Et vt in/
uocemus diuinum auxiliū ⁊ dei miſeri/
cordiā vt ꝑ̄ſeruet nos a malis. pſ̄. Mi
ſerere mei dñe qm̄ infirmꝰ ſum. Itē ꝓp
ter exercitatōem. ſ. vt reſiſtamus vicijs
et cōcupiſcētijs carnalibus ⁊ ſic habea/
mus materiam exercēdi ꝟtutes ⁊ merē/
di gloriā. Vñ Gregꝰ. Temptatio cui

non conſentit nõ eſt peccatũ: ſʒ eſt mate/
ria exercendevirtutis. Ambro. ſup lucã
Nemo poterit coronari: niſi vicerit. ne/
mo aũt pt vincere niſi añ certauerit. Vñ
debemus viriliter pugnare cõtra carnez
noſtrã. ⁊ contra cavicia ad' q̃ naturalit
inclinati ſum⁹: ſiue ſit ira ſiue inuidia: ſi/
ue luxuria. Unde Berñ Quotiẽs reſti
teris: totiens coronaberis. Et vt mul/
tas coronas mereamur tũc fomes pc̃ci
in nobis manet: ⁊ non delet ex toto ĩ ba
ptiſmo q̃zuis mitiget ¶ Quint⁹ effect⁹
ẽ a poteſtate diaboli liberatio. q2 bapti
zatus ex toto a poteſtate diaboli eripit
vt de cetero non poſſit diabolus in euz
niſi p ↄſenſum pc̃ci ſe ei ſubijciat. Vñ
Berñ. in quodã ſmone. Poteſt inimi/
cus excitare temptatõis motũ. ſʒ in te eſt
ſi volueris dare ſeu negare ↄſenſum. er/
go diabolus eſt ſicut canis ligat⁹ qui pt
erga hoĩem latrare ſʒ non pt eũ ledẽ ni/
ſi velit ad eũ accedẽ. Vñ Aug⁹. ſup pſ.
Diabolus plerũq3 vult nocere: ſʒ nõ po
teſt: quia poteſtas eius eſt ſub ptãte dei
Nam ſi tm̃ poſſet nocere diabol⁹ q̃ntuz
veller: aliq̃s iuſtoꝝ nõ remaneret. Am/
broſi⁹ ſup lucã. Diabolũ nocere nõ poſ/
ſe cognoſcas. ¶ Sext⁹ effectus eſt: q
hoĩem efficit templũ dei. Qđ ſignatum
eſt in hoc q ſpũſſanctus deſcẽdit in ſpe/
cie columbe ſup chriſtũ baptizatum. vn
de tota trinitas manſionẽ habet in ba/
ptizato. Joh. 14. Ad eũ veniem⁹ ⁊ mã/
ſionẽ apud eũ faciemus. Ergo male fa/
ciunt qui poſt baptiſmũ ſcienter morta/
liter peccãt. Expellũt eñ patrez ⁊ filiuz
⁊ ſpm̃ſanctum. ⁊ diabolum introducũt
qui expulſus antea fuit per baptiſmum
qui nihil habet eis dare: niſi eternũ ſup
plicium: ⁊ eterna mala ¶ Septim⁹ effe
ctus eſt q caracterem imprimit q̇ eſt in/
delibilis. quo caractere chriſtiani bapti
zati a ñ chriſtianis in die iudicij diſcer/
nentur. ⁊ bonis cedat ad magnum ho/
norem malis autem ad malam confuſi/
onem. Quia caracter oſtendit: q ipi ſer/
uituti chriſti ſe ſubdiderũt. et in baptiſ/
mo diabolo ⁊ eius pompis renũciaue/
runt. Opera eñ eorum mala aſſociata
caracteri oſtendũt q infidelibus deteri
ores ⁊ abhominabiliores facti ſunt ꝓp/
ter iniuſticias ſuas. Vñ Aug⁹. Quan
to gradus altior tanto caſus decliuior.
Sed quia chriſtiani per ſignum carac/
teris ſunt ſup omnes infideles exaltati.
ergo eorũ caſus erit eorum maior cõfu/
ſio. ¶ Octauus effectus eſt. q filiũ dei
efficit. ad quod ſignãdum ſup chriſtum
baptiſatum audita eſt vox illa. hic eſt fi
lius meus dilectus. Ex quo elicitur cũ
quãta diligẽtia nutriendi ſunt tales fi/
lij ſummi regis. q2 ſi cum oĩ̃ diligẽtia
nutriũtur filij comitum vel regum terre
noꝝ. cum quãta diligẽtia nutriẽdus eſt
puulus quem cõſtat eſſe filium dei De
illis q̇ ſunt in adulta etate neſcitur vtrũ
ſint filij dei vel filij diaboli. Eccl'iaſ. ix.
Neſcit homo an amore vel odio dign⁹
ſit. Sed de puulo q̇ eſt baptiſatus qui
nõdum eſt in etate q poſſit peccare: con
ſtat q eſt filius dei Vnde multũ peccãt
mulieres ⁊ matres q̃ male tractant ſu/
os pueros maledicẽdo ipis. quod nullo
modo licet. Sed reuerẽter tractãdi ſũt
ꝓpter reuerentiam dei qui eos inhabi/
tat ¶ Nonus effectus eſt celi aptio. Et
in hoc oſtendit magna virtus baptiſmi
qui cum in terra exhibeatur: in celo ta/
mẽ opatur. Ad deſignãdum hũc effec/
tum baptiſmi voluit dñs celum aperiri
cũ baptiſaret a Johãne baptiſta in ior/
dane. vt in hoc oſtẽderet q q̃zcito bap/
tiſatus in innocẽtia baptiſmali decedat
euolat inueniẽs ſibi celũ ſp apertũ: cum
añ baptiſmũ homini adulto infern⁹ fu
it aptus. ⁊ puero puo lymbus. Ex quo
patet quãta ſit fatuitas mulierũ que in/
cõſolabil'r dolent de morte pueroꝝ ſuo/
rum q̇ poſt baptiſmũ decedũt añq̃z bap
tiſmalẽ innocentiã pdiderũt. Valde fa
tuum eſt eas dolere de hoc q filij eorum
trãſeunt a ſocietate hominũ ad ſocieta/

rem angelorum. a valle lachrymarum ad gloriā. de exilio ad patriā. Filijs enim videntur inuidere deſiderātes eos potius eſſe in hoc exilio quam in celo. Gaudere deberent potius quod filij ſui de facili tantā gloriam acquirunt propter meritū paſſionis christi. ex quo baptiſmus habet ſuū effectū. ſimiliter et alia ſacramēta. et ſolū dolēdum eſſet ſi propter culpā parentū filij deceſſiſſent.

¶ Pueri quando moriuntur propter culpā parētū

Parētes poſſunt demereri in ſex caſibus quod pueri eorum moriūtur. Primo quando nimis corde intimo diligunt pueros. et maiorē cōplacētiā et amorē ad eos habēt quā ad deū. tūc deus quandoque ex ſua bonitate ſubtrahit eis pueros. vt cor ecōuerſo ad deū erigāt et eum diligāt. Vnde Augustinus. Hoc ab homine colitur quod pre ceteris diligitur. Ergo ſi pueros ſupra deū diligūt eoſdē ſuū deū faciūt Et hec eſt ratio quare illi pueri qui ſunt multū affabiles et prudētes citius moriuntur. Quia parentes cū nimio affectu eos diligūt et cū nimia ſollicitudine ſecundum curſum mundi nutriūt. Secundo cū quis inhonorat ſuos proprios parentes: tūc quandoque punitur in ſuis proprijs filijs Vnde legitur in ceſario quod quidā inhonorauit ſuos parentes. et omnes filij eius in breui defuncti ſūt. Tertio ſi res iniuſtas habent tūc deus ex ſua bonitate tales pueros mori permittit. ne ipſi pueri cū iniuſtis rebus vna cū parentibus dānarentur: hoc quere ſupra. ſ. N. Quarto propter malū exēplū parentum: quia puer talis fuiſſet forte imitatus vitā puer ſam parentū ſuorum. et ſic etiā puer ſius et malus effectus. ſi ſuperuixiſſet. Quinto contigit quandoque propter hoc quod propria mater nō vult per ſe lactare ſuū propriū filiū. ſicut diuites mulieres que conſueuerūt habere nutrices: tūc quandoque lac ipſius nutricis nō eſt conueniēs ipſi puero ſicut lac matris de quo nutritus eſt in vtero et aſſuetus: ſic quandoque pueri moriuntur qui quādoque ſuperuixiſſent ſi propria mater eos lactaſſet. hoc probatur per hoc: quia qui ſumit aliquem cibum quē antea nō ſumpſit: nō ita cōpetit ſue nature ſicut cibus aſſuetus: ita etiam de puero. Sciendū tamen quod quādo aliqua mater per ſe nō pōt lactare puerū ſuū: tūc querenda eſt nutrix virtuoſa. quia puer inclinatur ſecundum naturā nutricis ſue que eū lactauit. Sexto contingit quādoque ex negligētia parentum ſicut parētes qui pueros nō cuſtodiunt ſed eos quādoque ad aquā vel ad ignem ex negligentia ſua cadere permittūt. Vel etiā qui pueros ſecū collocāt ad lectum et eos in ſomno dormiendo ſuffocāt quod omnino cauēdum eſt. Et ſi in aliquo iſtorū ſex iā predictorum parētes rei eēnt: tūc dolere deberēt de morte puerorū ſuorum

¶ De ſignis que fiunt ante et poſt baptiſmum E

Signa ante baptiſmum quattuor fiūt. et poſt baptiſmum tria fiunt. Queritur quid iſta ſignificēt Rūdeo. quod prima exſufflatio et inſufflatio ſignat ſpūs maligni expulſionē. et boni introductōem. Ergo ſacerdos dicit. Exi maligne ſpūs. Secūdo ſalis immiſſio vel linitio ſignat grām et ſapientiam et a peccatorum putredine pſeruatōem. Vnde gratia datur homini in baptiſmo. ſi vult vti illa gratia tūc poteſt cū adiutorio dei. et mediante illa gratia viuere abſque omni peccato mortali vſque ad mortem. Et de hoc quere ſupra. xij. D Tertio ſaliue contactus ad aures et nares ſenſuū ſignat ſpūalium operatōem ad audiendū et intelligēdum ea que ſunt ſalutis. Quarto vnctio olei in pectore ſignat amorem dei quem debet gerere in corde ſuo. Et inter ſcapulas ſignat deuotam ſubiectionem preceptorum dei et eccleſie. ſcilicet ad obediendū deo et prelatis eccleſie. Vnde Bern. Quicquid vice dei pcipit homo quod nō ſit certū diſplicere deo: hoc omnino eſt accipiendum quaſi pcipiat deus. Vnde Luc. x. Qui vos audit me audit. et qui vos ſpernit me ſpernit. F

¶ Tria vero alia fiūt poſt baptiſmum Primo criſmatio in vertice quod ſignat christi gratiam in mente impreſſam. Secundo ipo

ſitio cerei ad manũ ſignat fidei ⁊ amoris claritatem. Tertio veſtis cãdida ſignat innocẽtie reſtitutõem. ¶ Notãdũ ꝙ pueri qui ſine baptiſmo decedũt ad lymbũ pueroꝝ deſcendũt. vbi eſt pena damni et nõ ſenſus. quia nec eſuriũt neq̃ ſitiũt nec habẽt frigus nec calorẽ. ſimplr̃ nullam penam ſenſibilẽ ſuſtinent. ſꝫ ſolummodo ꝙ ſint ꝓuati viſione dei. ⁊ hec eſt pena damni. ¶ Querit̃ vtꝝ pueri iudeorũ ſil'es ſint puerꝭ chriſtianoꝝ ſine baptiſmo decedẽtiũ. Rñdeo ꝙ ſic. qꝛ habẽt eq̃lem culpã. ſ. peccatũ originale. ⁊ nullum actuale nec chriſtianoꝝ nec iudeoꝝ pueri. ergo habẽt eq̃lem penã ſcꝫ penã damni. Sꝫ qñ infidelis ad ãnos diſcretõis ꝑuenerit. ſi tunc nõ ſuſceperit fideꝫ tũc ipſo facto peccat mortaliter nõ ſuſcipiẽdo fidẽ: Et nullã excuſatõem pt̃ habere infidelis. qꝛ fides xp̄iana p̄dicata ẽ ꝑ vniuerſum mũdum. Vñ xp̄s dixit diſcipulis ſuis Marci. xvi. Euntes in orbem vniuerſum p̄dicate euãgeliũ oĩ creature. p̄s. In oẽm terram exiuit ſonus eorum ⁊c̃. Et qñcũq̃ morit̃ talis infidelis: tũc immediate ad infernũ deſcendit Vñ Marci. xvi. Qui crediderit ⁊ baptiſatus fuerit ſaluus erit. q̇ vero nõ crediderit dãnabit̃. Inſuꝑ quotienſcũq̃ ĩfidelis: ſiue paganus ſiue iudeus vſum rõnis habẽs ſciẽter facit ꝯtra aliq̄d preceptoꝝ dei: totiẽs peccat mortal'r. ⁊ ignorãtia nõ excuſat taleꝫ. Vñ Aug⁹. de grã ⁊ li. ar. Jõ diuina p̄cepta data ſunt vt excuſatio de ignorãtia nõ habeat̃

De ſacramento confirmationis.

A

Confirmatio vtrũ ſit ſacramẽtum neceſſitatis. Reſpõdeo ꝙ ſic: ⁊ hoc ꝓpter ſpũalem pugnã ad quã hõ iuuat̃. licꝫ ſimplr̃ nõ ſit ſacramẽtũ neceſſitatis. qꝛ ſine eo pt̃ hõ ſaluari. ſꝫ nihilominꝰ ꝯtemptꝰ eius damnabilis eſt. Hec Tho. in. iiij diſt. vij. Vtrũ ꝯferatur grã in ſacramẽto ꝯfirmatõis. Reſpõdeo ſm̃ Tho. ꝙ grã ꝯfertur nõ ſolũ cõiter ſicut in quolibet ſacramẽto ꝯfert̃ grã emũdans a peccato. ſed etiã ſpẽalis grã ꝑ quã quis deputat̃ ad effectũ ſcitatis. ⁊ ydoneus fit ad xp̄m ꝯfitẽdũ. Vñ de grato facit magis gratũ. Itẽ querit̃. q̇bꝫ debeat ꝯferri. Rñdeo ſm̃ btm̃ Tho. Omibꝫ xp̄ianis: etiã puerꝭ: viris: ⁊ mulieribꝫ q̇bus cõis eſt pugna ſpũalis. qꝛ ſm̃ Job. vij. Militia eſt vita hois ſuꝑ terrã. B

¶ Itẽ ſciendũ ꝙ ad ꝯfirmatõem ſex req̇runt̃. duo ex ꝑte ſacramẽti in ſe. ſ. materia criſmatis. ⁊ forma verboꝝ q̄ talis eſt. Signo te ſigno crucꝭ: ꝯfirmo te criſmate ſalutis. in noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Duo ex ꝑte miſtri. ſ. dignitas põtificalis. ⁊ intẽtio debita. Duo ex ꝑte ſuſcipientis. ſ. frons in qua debet fieri criſmatio. ⁊ ꝙ ꝯfirmandus ſit baptiſatus Et ſciendũ ꝙ vnctio criſmatis triplr̃ fit in tribus ſacramẽtis q̄ impͥmunt caracterẽ. In baptiſmo fit in vertice ad deſignandũ fidei ſuſceptõem. In ꝯfirmatõe fit in frõte ad deſignandũ audaciã ꝯfeſſionis xp̄i nois In ordine fit in manibꝫ ad deſignãdũ ptãtem ꝯſecrãdi corpus xp̄i C ¶ Effectus ꝯfirmatõis ẽ multiplex. Primo. qꝛ grãm datã in baptiſmo ꝯſeruat. p̄s. Confirma hoc deꝰ q̄d opatꝰ es in nob. Scd̃o ad militiã ſpũalem p̄parat. ⁊ qꝛ oẽs xp̄iani debẽt eẽ in bello xp̄i. ergo oẽs debẽt recipe hoc ſacramentũ. vt facilius poſſint ꝯtra mundum: carnẽ: ⁊ diabolum pugnare Tertio ad ꝯfeſſionẽ ꝯſtantem nois xp̄i aĩat quem oportet verũ deũ ⁊ verũ hoĩeꝫ cõfiteri. Primo oportꝫ vt ꝯfiteamur eum ſm̃ diuinã naturã patri ⁊ ſpũiſcõ coeq̃lem. quod notat̃ in forma verborũ vbi fit expreſſio trinitatis. Secũdo vt cõfiteamur eũ ſm̃ humanam naturã crucꝭ ſupplicium ꝑtuliſſe. q̄d notat̃ in crucꝭ cõſignatõe que fit in fronte. Et ne erubeſcamus vel timeamus chriſtũ confiteri.

Tertio vt intus ꝛ extra nos ſpũali deco
re ornet. intus qdem p ꝯſciētie puritatē
et extra p odorē bone fame Et hec duo
ſignant in criſmate qḋ ꝯficitur in oleo
ꝓpter p̄mum. ꝛ balſamo ꝓpter ſecũdum
Quarto in bonis agendis vel malis ſu
ſtinēdis roborat. datur eñ hic ſpũſſanc
tus ad roborandũ. Quinto aiam ꝛ cor
pus armat. aiam qdem ꝓpter impſſio/
nem characteris. corpus vero p clypeũ
crucꝫ Sexto p iſtud ſacramētũ fiũt fide
les pleni xp̄iani: plenitudine ſ dico copie
q tñ in baptiſmo pleni facti ſũt plenitu/
dine ſufficiētie Septimo poſt pugnam
coronat. qḋ notat in vitta que circa ca/
put ligatur. Cōfitendũ ē aũt de iſto ſacra
mento ſi qs illud in peccato mortali rece
pit. Quia qcunqꝫ hoc ſacramētũ in pec
cato mortali recipit mortalit peccat. Er
go iuuenes q debēt cōfirmari inducēdi
ſunt vt antea ꝯfiteant. ꝛ inſinuādi ſunt
eis effectus ſacramēti cōfirmatōnis. vt
eo maiorē deuotōem ad illud ſacramē/
tum digne ꝑcipiendum acqrant.

De tertio ſacra/mento ſcꝫ penitentia.

Penitentia ſm Augꝰ. eſt mala
ꝓterita deplangere: ꝛ plāgēda
iterũ nō cōmittere. Penitentie
vtilitas ꝛ dignitas oſtēdit. Primo in hꝯ
ꝙ nihil eſt qḋ deo tantũ placeat int om
nia in peccatore ſicut penitere ꝛ āplius a
peccatis ceſſare. Hoc ꝓbat. q2 ſi dares
deo oīa bona tp̄alia q habes ꝛ oēs
paupes paſceres. ꝛ infinita monaſteria
et eccl'ias ꝯſtrueres: deo nō places niſi
peniteas. Item ſi habueris oēm ſciam
ita ꝙ p totũ mũdũ pacē faceres: oīa bo/
na in mũdo ꝯſilio tuo diſponeres. Itē
ſi lingua hoim loqreris ꝛ angelorũ. i. ꝙ
tot ꝯuerteres pctōres vt oēs pdicatoēs
ab initio mũdi ꝯuerterũt: factus es ve/
lut es ſonās. q2 aliis ꝓdes ſ; teipm con
ſumis ſi a pctō nō ceſſas. Item ſi tradi
deris corpus tuũ ita vt ardeas: deũ tñ
nō placas niſi peniteas. ꝛ a pctīs ceſſes
Om deus ꝯtritōez ꝛ pn̄iaꝫ diligit. q2 ꝓ
hoc de celis in terrā. de angel' ad pctō/
res. de delicijs inenarrabilibꝫ ad penas
ineſtimabiles venit. imo tñ pn̄iam affe
ctat dn̄s. q2 cũ oīa bona in celis haberꝫ
cũ angelis ꝓ nobꝫ pn̄iam aſſumpſit. vt
eius p̄cioſitatē pctōribꝫ v̄bo ꝛ exemplo
ꝯmendaret Iuxta illud Math. ix. Nō
veni vocare iuſtos ſ; pctōres ad pn̄iam
Etiā ſancti aſſumpſerũt pn̄iam. vt ſcũs
iohēs bap. btā v̄go maria q nō delique
rũt. g̃ multo magis nos pctōres. Item
diabolo nihil moleſtius eſt reſpcũ pctō/
ris ꝙ̄ pctōrē vere penitē. nō eñ ipm tā
tũ moleſtares o pctōr (vt p ipoſſibile lo
qr) ſi eũ in camino poneres. ſi ſuſpēdēs
ſi rotares. nō tantũ ꝯtriſtaret quo ad ali
qd. in tantũ triſtat de pn̄ia hoīs ꝙ in p
petuũ tāto triſtior eſt. Baruch. v. Sic
gauiſa eſt in tua ruina ꝛ letata eſt in caſu
tuo babylon: ſic ꝯtriſtabit in tua cōſo/
latōe. Ideo aũt tātũ dolet ꝙ tā longuꝫ
laborē in te pdidit ꝛ valde ꝯfundit ex eo
ꝙ hō debet venire ad tantā gl'am: de q
ipe cecidit B Itē nihil hoī pctō
ri vtiliꝰ ꝙ̄ a pctō ceſſare ꝛ penitē. ꝛ nō ſi
bi eēt tā vtile ꝙ qtidie ꝓ eo tot miſſe de
cantarent qt ſtelle ſunt in celo. ꝛ oēs ſci
ꝓ eo interpellarēt. ꝛ ſi celũ qtidie ei ape/
riret ꝛ plueret ſm velle ſuũ. ꝛ ſol ꝛ luna
et ſtelle ſm volũtatē ſuā curſum ſuũ pa/
gerēt. imo ſi qtidie angeli deſcēderēt de
celo ꝛ loqrent ei. ꝛ rapet in aerē ab ange
lis ſicut factũ eſt aliqbꝫ ſcīs. imo ſi beata
v̄go loqret ei. Nec mirũ cũ ipe dn̄s ſepe
locutꝰ eſt cũ iuda. ꝛ tñ dānatus ē. Si in
terrogares oēs ſcōs de vtilitate pn̄e:
Rñderēt ꝙ qlibet eoꝝ vellet tecuꝫ ꝑtici/
pare ſuũ donũ qḋ a deo hꝫ in celo. An/
ſel'. Unuſqſqꝫ gaudet tātũ de alterius
merito qntũ de ſuo ꝓprio. Si mariam
interrogares. rñderet ꝙ vellet tecũ ꝑticī
pare oīa ſua merita ꝛ gaudia. Si xp̄m
reſpōderet ꝙ dare tibi vellet ea gaudia

que nec ocul⁹ vidit nec aurꝫ audiuit. nec in coꝛ hominis aſcēdit immo nec ea numerare potes. Unde dixit domin⁹ ad abꝛaam. Suſpice celū: ſi numerare potes ſtellas. ſic nec gaudia celi.

¶ Penitētia qūo ſit opꝰ.

Penitentia reſpectu dei ⁊ pcōꝛis eſt opꝰ: Nulla creatura neqꝫ in celo neqꝫ in terra. nō oēs martyres neqꝫ apoſtoli neqꝫ ꝓphete. neqꝫ ꝯfeſſores: neqꝫ virgīes: ſꝫ ſola penitētia placat deū pccōꝛi. Unū ipe dixit Math. 3. Penitētiā agite: appropinqbit ei regnū celoꝝ. Ecci 12. Altiſſim⁹ odio hꝫ pccōres: ⁊ miſert⁹ ē penitētib⁹. Ezechiel. 18. Si impius egerit pniā ab oī pccō ſuo vita viuet. Act. 3. Penitemini ⁊ cōuertimini vt deleātur pccā veſtra dixit petr⁹ apl's crucifixoꝛib⁹ xpi. ſic ⁊ dicet tibi peccatoꝛi. Penitētia potētiſſima ē in oī tpe qꝛ ab initio mūdi vſqꝫ in finē durat eius potētiſſima potentia. qꝛ nūq̄ ver⁹ penitēs dānabit. qꝛ de oī gnē hoīm īueniūt in inferno niſi de penitētib⁹ vere et innocētib⁹: Itē in oī etate ⁊ in qlibꝫ etate ſaluat. ⁊ qnqꝫ quaſi i extrema ſufflatiōe vt patet in latrone q̄ cū xpo i cruce pepēdit In oī loco: qꝛ pccōꝛi celū apit. qꝺ null⁹ angl's nec aliqs ſctoꝝ facē poſſet In terra: qꝛ plus mereri facit penitētē vno die q̄ peccatoꝛ in mille annis. In inferno ⁊ in purgatoꝛio potētiā exercet. qꝛ vtrūqꝫ extinguit penitētib⁹ vere ⁊ pfecte. In oī pſona: etiā ſi cētū milia moꝛtes meruiſſꝫ Etiam ſi ſit ſicut iudas vel pylat⁹ vl' herodes. Chryſoſt. O penitētia oīa ligata ſoluis. oīa aduerſa tu mitigas oīa ꝯtrita tu ſanas. Sap. 7 Cū ſit vna oīa pt. D ¶ Pnia oīa poteſt in celo. ⁊ in terra reſpectu dei ⁊ pccōꝛis p̄ter quatuoꝛ Primū ē pccōꝛē de inferno ñ poſſe liberare. Quia in inferno nll'a ē redēptio Unū greg⁹. xi. li. moꝛal' Quiſqs ad iferni mala toleranda deſcēderit: nequaq̄ vlteri⁹ ad lucē redibit. Quia nequaq̄ vlteri⁹ miſcđia parcētꝫ libēat. q̄s ſemel i locis penalib⁹ iuſticia iudicātis dānat. Ergo ꝓ dānatis ñ eſt oꝛādū. qꝛ nunq̄ liberabuntur. Unū dt Aug⁹. Si ſcirē pr̄em meū in inferno. non plus oꝛarē ꝓ eo q̄ ꝓ diabolo. Licet aūt pnīa nō poſſit hominē de inferno liberare. pt tamē a poꝛtis inferi. id eſt a peccatꝭ moꝛtalib⁹ dū homo viuit ipm pccōꝛē eruere Tante eſt potētie. Hoc nemo alius nec in celo nec in t'ra pōt. Scōm ꝙ non poteſt ē ꝙ virginitatē pditā nō pt reſtituē. Unde Iſiđ. de ſummo bo. Oē pccm p penitentiā recipit vulneꝝ ſanitatem. virginitas aūt ſi labit nulla penitentia reparatur ad integritatē. Et licet penitētia virginitatem non poſſit reddere. poteſt tñ peccatoꝛē penitentē virgini equalem vel maioꝛē in celo efficere: q̄uis aureolā nō valet ipe penitens rehabere. Uerbi grātia. Beatus Petr⁹ apl's maioꝛ ē q̄ml'te virgīes q̄uis aureolam non habeat. Sil'r ⁊ maria magdalena. ⁊ ml'ti aliꝫ ſancti. Sed aureolam virgo coꝛrupta neq̄ q̄ habere poteſt: etiā quantumcūqꝫ peniteat. Unde Hyeronimus. Audēter loquoꝛ cum omnia poſſit deus. ſuſcitare tamē non poteſt virginem poſt ruinam valet quidē liberare de pena: ſꝫ nō valet coꝛonare coꝛruptā. Tertium qꝺ nō pt eſt ꝙ tempus inutiliter pditum nō pt reſtituere: Et licet nō poſſit tempus pditum reſtituere: tamē poteſt deo ꝓ eo ſatiſfacere Quartū eſt: ꝙ opa de gnē bonoꝝ moꝛtua. i. opa facta i pccō moꝛtali ñ poteſt viuificare. Et licet non poſſit opera moꝛtua viuificare: pōt tñ opa moꝛtificata reſuſcitare. i. illa bona opa q̄ ſūt i gratia ātea facta. ⁊ poſtmodū p ſeqns moꝛtale peccatū moꝛtificata. illa opa ipa penitentia reuiuiſcere facit. Sꝫ illa opa q̄ ſunt facta in peccato moꝛtali nūquā reuiuiſcunt. verſus. Uiuere non poterūt q̄ nūq̄ viua fuerūt. Sciendū ꝙ penitētia in trib⁹ ꝯſiſtit. ſcꝫ i ꝯtritōe ꝯa. ⁊ ꝯfeſſione pura. ⁊ ſatiſfactōe. de qb⁹ nūc per oꝛdinē dicēdum eſt.

¶ De p̄ma parte peniten/
tie. ſcꝫ de ꝯtritōe.

CONtritio ſm btm̄ Thomā ſup
4. diſt. 17. eſt dolor voluntarie.
aſſumptus ꝓ peccatis cū ꝓpoſi/
to cōfitendi ⁊ ſatiſfaciendi. Querit̃ vtrū
ꝯtritio debeat eſſe maxia. Rn̄deo quā
tū ad iteriorem dolorē ⁊ diſplicētiam dꝫ
eſſe maximꝰ dolor. qd̄ ꝓbat̃ ꝑ tria. Pri/
mo: q2 ī nulla re debemꝰ h̄re tantā com
placentiā ſicut ī deo. mō hoc totū perdi
mus cū pcc̄o mortali. ⁊ ꝯtraria ꝯtrarijs
curant̃. Ergo de pcc̄o cōmiſſo maximū
dolorē ⁊ diſplicentiā h̄re debemꝰ. Se/
cundo ꝓbat̃ qn̄ quis offendit aliquē di
lectū q̄nto plꝰ de h̄ dolet tanto magꝫ eū
dilexit Sed deū ſuꝑ oīa diligē debemꝰ
quem peccādo offendimꝰ. igit̃ ⁊c̄. Ter
tio ꝓbat̃ qn̄ quis aliquā rē perdit tanto
plus dolet quāto melior ipa res ē. Or
hō plus dolet de amiſſione vnius flore/
ni ꝙ̄ denarij. Sed deus eſt ſummū ⁊ in
finitū bonū quem peccando offendimꝰ
⁊ perdimus. igit̃. ⁊c̄. Ex quibꝫ ſequitur
ꝙ dolor contritōis q̄ntū ad iteriorē diſ/
plicentiā dꝫ eſſe maior omī dolore q̇ tē/
poralit̃ p̄t hoi accidere. etiā ſi oīa bona
tꝑalia ꝑderet. vel pat̃ ⁊ mat̃ vl' vxor ⁊ fi/
lij. ⁊ cōiter oēs ꝯſanguinei morerent̃ Er
go ī vera amaritudie cordis ⁊ ꝯtritōne
deflere debemꝰ offenſam dei ⁊ mortē no
ſtre ꝓprie aīe. Vn̄ Innocentiꝰ de vilita/
te ꝯditōis hūane. Sentiat ſe culpabili/
ter durū ⁊ dure culpabilem q̇ amici ſui
mortē corꝑalem deplorat. ⁊ ſpūalem aīe
ſue mortem non deflet:

¶ Quatuor ſūt ſigna ꝯtritōis.

COntritionis ſigna ſunt quatu/
or per que cognoſci poteſt an de/
us per contritionem indulſerit
ſibi peccata. q2 ſine vera contritione nul/
lo mō fit remiſſio peccatorum. Primuꝫ
ſignū ſi de preteritis peccatꝫ dolet: ⁊ ī fu
turū ſe firmiter cauere ꝓponit. ſic ꝙ poti
us vellet ſubire oēm penam in generali
loquendo. vel etiā mori corporaliter vl'
mēdicare ꝙ̄ amplꝰ ſcient̃ mortalit̃ pec
caē. Vn̄ apl's. Quis nos ſeꝑabit a cha
ritate chr̄i. an ꝑſecutio aut fames. Se/
cūdū ſignū eſt ſi ipe penitēs paratus eſt
facere ſatiſfactionem leſis ſiue in rebus:
ſcꝫ reſtituendo omnia iniuſta. ſiue fama
ſcꝫ reuocando ꝙ falſe ⁊ mendaciter ſuuꝫ
ꝓximum īfamauerit. ſiue in corpoē vul/
nerando. ſiue virginitatem virginuꝫ cor/
rumpendo: ⁊ ſic de alijs offenſis. Et in
quibus non poteſt ſatiſfacere doleat. et
habeat ꝓpoſitum ſatiſfaciendi cum aliq̊
modo poterit. Unde Bernar. Qui ve
raciter penitet quicq̇d ſibi ꝓ culpa quā
odit iniungit̃: tacita conſcientia patien/
ter amplectitur. Tertium ſignum ꝙ ꝑ/
cat offenſoribus quomodocūqꝫ ⁊ quan/
tumcūqꝫ ⁊ ꝙ̄ grauit̃ offenſus ſit ab alio
ſiue in rebꝫ ſiue ī fama ſiue ī ꝑſona. Vel
etiā ſi grauior offenſio accidiſſet vl' in fu
turū accideret paratꝰ ē ī aīo ſuo ꝓpt̃ deū
īdulgere. vt d̄s ſibi pcc̄a ſua īdulgeat.
Sed q̇ nō vult īdulgere: nō eſt vere ꝯtri
tus. nec verꝰ penitēs. Vn̄ Chriſo. d̄ cō
punctōe cordis. Qualē vi ſ erga te eē de
um cū delictoꝝ veniā poſcis: talē te exhi
bere debes his qui deliquerūt ī te Vn̄
Augꝰ. Unuſq̇ſqꝫ talē īdulgētiam acce
pturꝰ eſt a d̄o q̄lem ⁊ ipe dederit ꝓximo
Ergo illi qui adhuc ſtant in rancore: et
nolunt indulgere: non ſunt abſoluendi.
nec cum ſacra communione communi/
candi. Quartum ſignum eſt ſi officium
vel negociū qd̄ ſine pcc̄o mortali non p̄t
exerceri paratꝰ eſt reſignare. Ergo illi q̇
h̄nt tl'ia officia. q̇ nll'o mō ſine pcc̄o mor
tali ꝑficere p̄n̄t: ſic̄ traditores lenones. ⁊
ſic de alijs (⁊ ꝓ quibꝫ inhibet̃ eis cōmu
nio) ſemꝑ ſūt in pcc̄o mortali ⁊ ī ſeruicio
diaboli die noctuqꝫ. ⁊ inſuꝑ ſunt priua/
ti omni bono totius eccleſie. ⁊ nihil poſ/
ſunt in iſto ſtatu facere quod ſit eis meri
torium vite eterne. licet quandoqꝫ confi
teantur. tamē nihil valet eis talis cōfeſ/
ſio ex quo deſiſtere a tali officio nolunt.
Sed hoc non intelligitur de ill' qui ha/

bent artificia bona ⁊ honeſta ⁊ vtilia que
licite cū dō poſſūt fieri ſicut ſutores. ſar/
tores. ⁊ ſic de alijs. Et tales qñ fidelit͛ la
borant: ⁊ ſunt ſine peccato mortali tunc
omnis labor erit eis meritorius. Sed ſi
infidelit͛ laborāt ⁊ fraudulent͛: tūc tales
habebunt duplex dānum: quia hic i p̄/
ſenti habent paupertatem in labore ma
gno. ⁊ cum hoc eternam dānatōem i fu
turo. ergo omnes mechanici ⁊ laborato
res debent ſuos labores fideliter perfi/
cere. ⁊ omni die oēs labores deo omni/
potenti offerre: tunc retribuet͛ eis in vita
eterna. Vñ Greg᷑. Oē bonū qđ agim᷑
ꝑ intentionē ſemꝑ ad celeſtia leuem᷑ vñ
ps̄. Labores manuum tuarum. ⁊c̄.

H ¶ Querit͛ vtꝝ req̇rat͛ ꝯtritio đ q̊/
libet peccato mortali. Reſpōdeo ſ͛m pe
trum damaſcenum in. 4. diſt. 17. Q᷑ in
omni peccato mortali eſt actualis auer/
ſio voluntatis a deo ad pcc̄m. ⁊ ꝯtraria
ꝯtrarijs curant͛: oportȝ ḡ q᷑ i om̄i remiſ/
ſiōe pcc̄i mortal͛ ſit actual͛ auerſio a pec/
cato ad deū: que q̇dem contritio appel/
latur. De peccatis tamen oblitis ſuffi/
cit generalis contritio cum conatu ad re
cordādum ⁊ dolendum. Sed nec ſolū
de peccato oblito debet q̇s in genē do/
lere: ſed ⁊ đ obliuione eiuſdem que ex ne
gligentia contingit. Item ſciendū q᷑ de
pcc̄o maiori debȝ eſſe maior dolor quia
maiori offēſe maior pena debetur ⁊ ma/
ior ſatiſfactio requiritur. Querit͛ vtrum
ꝯtritio poſſit tollere totuȝ reatum pene
Reſpondeo ſ͛m pe. vbi. s̄. ꝯtritionis ac
cenſio p̄t attēdi dupliciter. vl͛ ex ꝑte cha
ritatis: q̄ cauſat diſplicētiam peccati. vl͛
ex parte doloris qui in ſenſitiua excitat͛.
⁊ in vtroq; mō poteſt tm̄ intendi cōtri/
tio q᷑ tota pena remittit͛. Exempluȝ pa
tet de latrone q̇ cū xp̄o pepēdit in cruce
Exemplum ī dyalogo Ceſarij. Tēpo
re Innocentij pape erat mulier quedaȝ
igne libidinis accenſa que ꝓprium ada/
mauit filium. de quo concepit ⁊ genuit
filium alteruȝ. Terrore igit͛ percuſſa mi
ro modo dolet timēs ſe tradi ſathane vl͛
morte ſubitanea īterire. Deo miſerāte đ
ſatiſfactōe anxiari cepit. p̄habito igit͛ p̄/
us ꝯſilio ſacerdotis ſui: infantulū ſecum
tollēs romā venit cū multa īportunitate
⁊ magna ꝯtritōe dn̄i Innocencij oculis
ſe ingeſſit: cū tantis lachrymis ⁊ clamo
rib᷑ cunctis audiētib᷑ faciens ꝯfeſſiōem
vt oēs verterēt͛ in ſtuporem. Geſtauit in
brachijs infantē cōmiſſi ſceleris teſtem.
Videns dn̄s papa in muliere tantā cō
tritionem. ⁊ quia vere eſſet penitens: mi
ſcđia motus ſuper eam ſicut prudens
medicus volens infirmum plene ⁊ cito
ſanare: medicinam etiā vere contritiōis
ꝓbare p̄cepit. vt in tali veſte corā eis ap
pareret: in quali venerat ad filium cum
peccaret. Illa cōfuſionem et͛nā tempo/
rali anteponens: mox exiuit. ⁊ veſtes de
poſuit ⁊ ī camiſia redijt. Et q̄ȝ paratiſ/
ſima foret ad omnē ſatiſfactioneȝ in tali
obedientia ſatis oſtendit. Conſiderās
vir beatiſſimus tali obedientie tali vere/
cundie tali penitētie nullius peccati pe
nam poſſe reſiſtere: coram omnib᷑ dixit
ad mulierem. Dimiſſum eſt pcc̄m tuuȝ
vade ī pace: ⁊ nihil ampli᷑ iiunxit ei. Au
diuit hoc q̇dā đ cardinalib᷑: murmurā
do rep̄hendit papā dicēs ad tātā culpā
tā breuē pn̄iam nō ſufficere. Cui ille re/
ſpōdit. Si ego iiuſte egi cū muliere iſta
⁊ ſi īſufficiēs eſt pn̄ia ei᷑ corā đo poteſta
tē hȝ diabol᷑ īgredi corp᷑ meū et coraȝ
oībus me vexet. ſi vero iiuſte me rep̄hen
dis ſil͛e tibi fiat. Et ſtatim diabol᷑ car/
dinalem eundē vexare cepit: ꝑ cui᷑ vexa
tōem perfectā mulieris pn̄iam deus pa
lam oſtendit. Tandē cōmuni oratione
purgatus cardinalis didicit ī ſua vexa/
tione diuine miſericordie de cetero non
oblatrare.

¶ De confeſſione.

H Confeſſio ſ͛m Raymūdū eſt le/
gittima coram ſacerdote pecca/
ti declaratio. Querit͛. vtꝝ ꝯfeſ/
ſio ſit de neceſſitate ſalutis. Reſpondeo

ꝙ ſic: oīs fidelis ſaltē ſemel ī anno tenet
ex precepto quando ad annos diſcretio/
nis ꝑuenerit ꝯfiteri oīa pcc̄a ſua. ⁊ com
municare ſaltē in paſcate. vt p₃ extra ð
pe. ⁊ re. Dis. Circa qð querit̄. vtꝝ pue
ris ſit dādū ſacr̄m eucharistie. Rn̄deo
ſm Tho. in. 4. di. 9. Pueris carentibꝫ
vſu rōnis qui non poſſunt diſtinguē in
ter cibum corporalem ⁊ ſpūalem nō de/
bet corpus chriſti dari. quia ad ipm exi
gitur actualis deuotio quam tales pue/
ri habere non poſſunt. Sed pueꝝ ha/
bere incipientibus diſcretionem etiam
ante perfectam etatem: puta cum ſint. x
vel. xi. annoꝝ pt dari ſi in eis diſcretiōis
ſigna ⁊ deuotōis appareāt. Hec ille Et
ratio huiꝰ eſt. q₂ ad ꝑcipiēdū ſacr̄m req/
rit deuotio actualis: ⁊ tales pueri qn̄q₃
maiorē diſcretōem ⁊ deuotionem ⁊ affe
ctum habent ad ſacramētum q₃ aliꝰ for/
te qui eſt viginti annoꝝ. Ergo parentes
debent pueros informare qn̄o ibi ē chri
ſtus q̇ eſt de virgine natus ꝓ nobis paſ/
ſus. ⁊ que bona eueniunt homini ex di
gna communione. ⁊ deberēt eos infor/
mare quomodo confiteri deberēt et pe/
nitere de decem ꝓceptis. ⁊ ð ſepte₃ pec/
catꝫ mortalibus. ⁊ quomodo debēt ha
bere firmum ꝓpoſitum amplius abſti/
nendi a peccatis. Item informādi ſunt
qn̄o reuerenter ſacramētum ſumere de/
bent nec immediate expuere. nec imme/
diate poſt ſumptionē ſacramenti come
dere. ſed ꝓ gratiarū actione debent ſe in
memorando paſſionem chriſti exercere
an̄ acceſſum ⁊ poſt. ⁊ ſignanter cauere ne
chriſtū eċōuerſo expellāt ꝑ peccatū mor
tale. Sciendū ꝙ quātūcūq₃ pcc̄or ꝯte/
rit: tn̄ confiteri tenet̄. q₂ non ſufficit con
tritio. niſi ſequat̄ confeſſio. Vn̄ð Amb
in libro ð paradiſo Non em̄ q̇ſq₃ a pctō
iuſtificari poteīt niſi pcc̄m an̄ ꝯfeſſꝰ fuerit

Conditōes que requirunt̄ ad
confeſſionem.

Sed queritur: confeſſio qual̄ eſſe
debeat. Reſpondeo ꝙ primo ð
bet eſſe premeditata. Sed diceres q̄n/
tam diligentiam debet homo adhibe/
re ad rememorādum ſua peccata. Re/
ſpondeo ꝙ maiorem q₃ vnq₃ in aliq̄ re
tranſitoria habuiſti. hoc ꝓbatur. quia ſi
quis rationem regi terreno deberet daē
de multis ⁊ arduis cauſis ſub pena pri
uationis oculorum vel manuū vl̄ pedū
ſi in ipſa ratione deficeret: tunc q̇ talis ma
gnam diligētia₃ adhiberet vt debite ra/
tionem redderet. Sed adhuc maiore₃
rationem reddituri ſumus in ꝯfeſſione
quia de tota noſtra vita. ⁊ hoc ſub pena
priuatōis vite eterne. Ergo quilibet d₃
ad memoriam reducere in q̇bꝫ locis fuit
⁊ quid in quolibet loco deliquerit. et q̊/
tiens quodlibet peccatum commiſerit.
quia nō ſufficit ꝙ quis dicat in cōfeſſio
ne hoc peccatum ſepius commiſi. quia
neſcit confeſſor intelligere vtrum decies
vel vigeſies vel centies. Si autem tūc
dicat ſub det̄minato numero ꝓut ſibi ī
eſtimatione ſua videbitur. vt dicēdo. H
peccatum cōmiſi decies vel vigeſies vel
centies. vel plus vel minus. quia certu₃
numerum ignoro. tunc confeſſor poteſt
eū ſm hoc expedire. ⁊ penitētiam iniun
gere. Quia maior penitētia iniungēda
eſt illi qui aliquod peccatu₃ decies com
miſit. q₃ illi qui ſolu₃ quater aut ſepties
hoc ide₃ cōmiſit. Vn̄ yſið. de ſum. bo.
Ille penitentiam digne agit. q̇ reatum
ſuū ſatiſfactione legittima plāgit. Vn̄
etiā Augꝰ. de penitētia. Vere penitēs
ꝯſideret qualitatem criminis. in loco. ī
tempore. in ꝑſeuerātia. in varietate ꝑſo/
ne. Et qua hoc fecerit tēptatione. ⁊ ī ip
ſius vicij multiplici executiōe. Sed heu
aliqui currūt ad cōfeſſionē ſine debita ꝑ
meditatione. qð multū ē reꝑhēſibile: ſi/
gnant̄ in his qui raro confitentur. q₂ ta
les plura pcc̄a obliuiſcunt̄ Ergo ꝯſulē
dum eſt cuilibet: vt ad minus quater in
anno. ſc₃ in angarijs ſua pcc̄a confitea/
tur. Quia ꝑ hoc homo a multis pecca/
tis retraheretur qn̄ ſentiret appropinq̄/

re angariã in qua ꝯfiteri vellet. ⁊ tũc eẽt
magis ſolliciť cauere ſibi a pccĩs: R
¶ Scđo confeſſio debet eſſe nuda ⁊ in
tegra. quia deus dimidiam cõfeſſionez
non acceptat. nec vnũ pccž mortale ſine
alio remittit. Vñ Deutroñ. xxxiij. Dei
perfecta ſunt opera. Vñ notãdũ ꝙ pec
cator debet duo facẽ. Primo dz ad me/
moriã reducere pccã ſua. ſcz audiẽdo ſ/
mones. ⁊ ſm ſuũ poſſe examinãdo con/
ſcientiam ſuam. Scđo dz deum rogare
vt ſibi reuelet ⁊ ſibi cor ſuũ illumiet ad
cognoſcẽdum pccã ſua. Et ſic accedere
ad cõfeſſionẽ. ⁊ oĩa pccã ſua nude et in/
tegre confiteri: nullũ ex verecundia obti
cẽdo: ⁊ ſic habere firmã ſpez đ ĩdulgẽtia
omniũ pccõrum q̃ ſcit: ⁊ q̃ oblitꝰ eſt Cõ
tra hoc faciũt illi qui ex verecundia hu
mana palliant vł occultãt ſua pccã. qđ
eſt contra humanã rõem ⁊ contra deuz
Si eñ non erubuiſti peccare: nõ debes
erubeſcere confiteri. Vñ Chriſo. Cur
confunderis dicere: qđ nõ ꝯfuſus es fa
cere. Cur vereris dño indicare qđ non
es veritus dño vidẽte cõmittere. Vnđ
pš. Delictum meum cognituz tibi feci.
Vñ Augꝰ. ſup ƀ. Quãdo detegit hõ
đs tegit. qñ hõ tegit: deꝰ nudat: qñ ho
mo agnoſcit: deus ignoſcit. ¶ Tertio
confeſſio dz eſſe ꝓpria ⁊ accuſans. ſcilz ꝙ
ſua ꝓpria pccã confiteatur ⁊ non aliorū
nec aliquẽ debet noĩare in ꝯfeſſione ni/
ſi in tali caſu in quo ſine denominatõne
ꝑſone non poſſet ipm pccm exprimere
vt ſi peccauit cũ ſorore vł cũ matre. Itẽ
confitens nõ debet ſe excuſare ſicut aliq̃
qui dicunt in confeſſione. Deus ordina
uit mihi hoc ꝙ hoc malum commiſi qđ
omnino eſt falſum. ⁊ cũ hoc magnũ pec
catum eſt credere vel dicere ꝙ deꝰ malũ
velit: ſed eſt ipſius hominis ꝓpria mali/
cia. Vñ apl's. Hec eſt volũtas dei ſan/
ctificatio veſtra. Itẽ aliqui dicũt diabo/
lus decepit me Itẽ aliqui dicunt coactꝰ
ſum ab hominibꝫ. Vñ Seneca Dimit
te excuſationez quia nullus peccat inui/
tus Et tales ſic ſe excuſantes nõ ſũt ab/
ſoluẽdi. q̃ cõfeſſio debet eſſe ꝓpria ⁊ ac/
cuſans ¶ Quarto cõfeſſio debet eſſe la/
chrymoſa. q̃ cuz dolore ⁊ amaritudine
cordis pctã ſunt cõfitenda vt miſcđiam
cõſequamur. Vñ Gregꝰ. Illum quem
cõſpicis delicta fletu delere in cõſpectu
deitatis nõ dubites miſcđiam cõſequi.
Cõtra hoc faciũt qui pctã ſua q̃ſi fabu
lam vnã ſacerdoti ꝓponunt: nullam ve
recũdiã de peccatis ſuis habẽtes. Ber
nardus. Sũt quidã qui cõfitẽdo ſicut
fabulã peccatorũ narrant hyſtoriam. ⁊
egritudines aĩe ſue ſine cõfuſione dinu/
merãt. Sed vere cõfitens cũ verecũdia
debet pctã ſua cõfiteri. Vñ Bernardꝰ
Ideo iubemur cõfiteri pctã vt erubeſcẽ
tiam habeamus ꝓ pena Vñ Augꝰ. in
li. de penitẽtia. Erubeſcẽtia nãqꝫ mag/
na eſt pena. ideo q̇ erubeſcit ꝓ pctõ dig
nus eſt miſcđia. ¶ Quinto cõfeſſio de/
bet fieri cũ bona ſpe ⁊ cũ vera humilita
te. Berñ. Humiliter cõfitentibꝫ remit/
tit deus peccatũ. ⁊ diabolus eũ quez in
corde hoĩs inuaſerat amittit ṗncipatuz
Itẽ penitẽs debet habere bonã fidem
et fiduciã firmiter ſperãdo ſe cõſequi in/
dulgẽtiam. Vñ Augꝰ. Penitẽtia q̃ ex
fiducia nõ ꝓcedit inutilis eſt: ſterilis ma
net ⁊ ſine miſcđia Vñ Ambro. Nõ ꝓ
teſt bene agere ꝑ mãm qui nõ ſperat in/
dulgẽtiam. ¶ Queriť. vtrũ in aliq̃ caſu
confeſſio ſit reiterãda. Rñdeť ꝙ in q̃ttu
or caſibꝫ reiterãda eſt ꝯfeſſio. hoc q̃re ſu
pra. iiij. P ¶ De ſatiſfactõe L

Satiſfactio eſt tertia ꝑs penitẽtie
Vñ Augꝰ. đr. Satiſfactio eſt
cauſas pctõꝝ excidere. ⁊ eoꝝ ſug
geſtionibus aditũ nõ indulgere. Vñ
notãdũ ꝙ ſatiſfactio debet ſꝑ fieri ꝑ cõ/
traria Vñ ſupbo ſꝑ iniũgẽda ẽ ꝓſterna
tio ⁊ hũiliatio ⁊ veſtiũ depoſitio. Item
auaro iniũgẽda ẽ iniuſtaꝝ reꝝ reſtitutio
et de iuſtis rebꝫ elemoſynaꝝ diſtributio
Itẽ guloſ ⁊ ebrioſis iniũgẽde ſtž abſti/
nẽtie ⁊ ieiunia. q̃ ſm Salomo. ꝑ q̃ hõ

peccat: ꝑ hec punieť. Itē luxurioſis ⁊ ad
ulterꝭ iniūgēde ſūt afflictõẽs corꝑis .ſ. vt
dure iaceāt. veſtes duras induāt. ⁊ di/
ſciplinas cū virgis recipiāt. ⁊ ſic de alijs
Vn̄ Greg⁹ Neq̄ꝙ ſatiſfacim⁹: ſi ab ini
q̄tate ceſſam⁹: niſi voluptates q̄ſqꝫ q̄s
dilexerim⁹ ecõtrario oppoſitꝭ lamētis inſe
q̄mur. Itē accidioſis ⁊ pigrꝭ iniūgēde ſtꝫ
vigilie. ſcꝫ vt mane ſurgāt: ⁊ eccľias fre/
quentēt. Et etiā vt q̄nqꝫ ꝑegrinationes
faciāt. ¶ Itē iracūdis ⁊ rācoroſis iniun
gēdū ē vt ſuis inimicis ſe recõcilient. ⁊ oēꝫ
iracūdiā ⁊ vindictā ex corde dimittāt. et
cū eiſdē amicabiliť loq̄nť. ⁊ erga eos ſe
charitatie exhibeāt. ⁊ ſic de alijs M
¶ Querit̃ vtrū ſatiſfactõēꝫ iniūctā ſed
in pcc̄o mortali expletā: neceſſe ſit itera-
re. Rn̄deo ſꝫ Tho. i. 4. di. 15. Aliq̄ ſa
tiſfactõēs ſūt ex q̄b9 manet aliq̄s effect⁹
i ſatiſfaciētib9 etiā poſtꝙ act⁹ ſatiſfactio
nis trāſijt ſic ex ieiunio manet corꝑis de
bilitatio. Ex elemoſynis largitꝭ ſube di/
minutio. ⁊ ſic de alijs. Et tales ſatiſfacti
ones i pcc̄is facte nõ oꝑtet ꝙ reiterent̃.
Qr̄ q̄ntū ad iſtõ q̃ð de eis manet ꝑ pe/
nitētiā ſeq̄ntē accepte fiūt. Satiſfactio/
nes aūt q̄ nõ relinquūt aliquē effectū in
ſatiſfaciente poſtꝙ act⁹ tranſijt oꝑtet ꝙ
iterent̃. Sic eſt ð orõne ⁊ ſimilib9. Act⁹
eīm iterior q̄ totaliť trāſit nllo mõ viuiſi
cať. ꝫ oportet ꝙ itereť. Itē Albert⁹ ma/
gn⁹. etiā addidit wilhelm⁹: ꝙ taľ teneť
ad ſuſcipiendā ꝓpterea pniam ſiue ſatiſ/
factõēm. non tñ eſt ei iponēda pnia tan
ta q̄nta ſi nlľa fuiſſet ipoſita. qr̄ p̄ſumen
dū eſt. ꝙ ꝓpť illā ꝑus iniunctā quā fece
rit (licet extra charitatē) dn̄s maiorem
ꝯtritõēm ei dederit. Et nota: ꝙ non ē in
pcc̄o mortali q̄ eſt ꝯtrit⁹. hec ille. Ergo
bonū eſt quando hõ vult perficere peni/
tentiā ſibi iniūctaꝫ. vt ꝑus ꝯterať ð pec
catis ſuis. ⁊ ſic i contritõe pniam ꝑficiat
N ¶ Querit̃: vtrum penitēs cõple/
ta pnia ſit totaliter abſolutus. Reſpon
deo ꝙ penitentia que iniungit̃ pro pec/
catis aut ē maior ꝙ peccata fuerunt. tūc
deus ſuꝑfluum remunerabit in vitā et/
na. Si equalis: tūc ex toto abſolut⁹ eſt
ꝯpleta pnīa equali ſm̄ q̄ntitatem pctõ
rem. Si minor: tūc quod adhuc reſtat
⁊ q̃ð hic minus fecit: hoc in purgatorio
ſupplebit. Ex quo ſequit̃. ꝙ quilibꝫ nõ
deberꝫ obhorrere hic agere durā pnīaꝫ
qr̄ leuius eſt hic ſatiſfacere ꝙ in purga/
torio. qr̄ pena purgatorij ē valde acerba
Vn̄ btūs Auguſtin⁹. Ignis purgato
rius (etſi etern⁹ nõ ſit) miro modo eſt ta
men grauis. Excellit eīm omnē penam
quā aliquis paſſus eſt in hac vita. nun
ꝙ in carne eſt tāta pena inuēta. licꝫ mi/
rabilia martyres paſſi ſint tormēta Er
go potius q̄s debet hic ieiunare ꝑ inte/
grū annū vel ampli⁹ in pane ⁊ aqua ꝙ
ibi ardere ꝑ vnā ſolam horam. Et ho/
mo poteſt hic in p̄ſenti breuius ſatiſface
re dū eſt in tempore gr̄e ꝙ in futuro quā
do erit tempus iuſticie Vn̄ ꝓpheta. Di
em ꝓ anno tibi dedi. diē ſcꝫ in pn̄ti. ꝓ
anno ſcꝫ in futuro. Unde exemplū ſcri/
bit Iacob9 de vitriaco. Fuit q̄dam mu
lier que dum diu mortua iacuiſſet anꝙ
corpus eius in terram ſepeliret̃: anima
in corpus reuertēte reuixit. ⁊ a domino
obtinuit vt ſeculo viuēs in corꝑe purga
torium ſuſtineret: ⁊ pro peccatis ſuis ħ
ſatiſfaceret. Unde longo tp̄e tam mira
biľr ſe afflixit vt quādoqꝫ ſe voluntarie in
ignem ꝓiecit: ⁊ quādoqꝫ tp̄e hyemali i
aqua glaciali diu moraret̃. Et repħēſa
de tāta auſteritate: rn̄dit nihil eſſe que
hic pateret̃ reſpectu pene purgatorij. in
q̄ aīe poſt hanc vitā purgant̃ q̄ hic non
plene ꝑ ſatiſfactõēm purgate fuerunt
¶ Decē genera hoīm agūt pnīam.
quorꝫ vnū tm̄ genus verā agit. O
Sciẽduꝫ aūt ꝙ decē gn̄a hoīm
agūt pnīam. quorꝫ ſolū vnū ge/
nus verā pnīam agit Primi ſtꝫ
q̄ ꝯfitent̃. tñ nõ integre oīa pctā ſua. ſed
aliq̄ pctā ſcienter occultant. Illā ꝯfeſſi
onē deus nõ acceptat. qr̄ oportꝫ hoīem
penitētem oīa pctā ꝯfiteri q̄ cognoſcit ſe

cõmiſiſſe ſi vult indulgẽtiam ꝯſequi pec
catoꝝ. qꝛ deus vnũ peccatũ mortale ſi/
ne alio nõ dimittit. Vñ d̃ Deut. xxxij.
Dei pfecta ſunt opa. Nõ em̃ poteſt de/
us dimidiare grãm ſuam. ꝙ dimittat p
tem ⁊ ptem nõ. vñ⁹. Larga dei pietas
veniam non dimidiabit. Aut nihil aut
totum te lachrymãte dabit. Ergo pec/
cator debꝫ duo facere Primo dꝫ memo
rari om̃ia pctã ſua. ⁊ om̃e poſſe ſuũ face
re audiẽdo ſermones. ⁊ ad memoriã re/
uocãdo q̃bus tpibus ⁊ in q̃bus locis. ⁊
quotiẽs cõtra deum p totũ annũ fecerit
Scd̃o debet deũ rogare vt ſibi reuelet
et ſibi cor ſuum illuminet ad cognoſcen/
dũ peccata ſua: ⁊ ſic accedere ad ꝯfeſſo/
rem. ⁊ om̃ia pctã ſua nude ⁊ apte ꝯfite/
ri: ſic ꝙ ꝯfeſſor intelligat nullũ ex huma
na verecũdia celãdo vel palliãdo vł ob
ticendo: ⁊ ſic habere firmã ſpem de indul
gentia oim̃ peccatoꝝ. Quia ſi hõ centũ
peccata mortalia cõmiſiſſet ⁊ diligentiã
ſuam feciſſet audiẽdo ſermones ⁊ ꝑſcru
tãdo ſuam ꝯſcientiã ad recognoſcendũ
ſua peccata: ⁊ nõ poſſꝫ plura pctã q̃ꝫ de
cem cognoſcere. ⁊ illa integraliter ꝯfitet̃
et libẽter vellet om̃ia cõfiteri ſi ea cogno
ſceret: tũc deus ſibi om̃ia cõfeſſa ⁊ etiaꝫ
oblita indulget. Vñ Iſid. in quodam
ſermone. Cõfeſſio ſanat. cõfeſſio iuſtifi/
cat. cõfeſſio peccati veniã donat Om̃is
em̃ ſpes in cõfeſſione cõſiſtit. in cõfeſſio/
ne locus miſericordie eſt. Sic ecõuerſo
ſi quis decem pctã mortalia cõmiſiſſet.
et ſolũmodo nouẽ cõfiteret̃. ⁊ vnum de
his ſcienter obticeret ex verecũdia: nul/
lam veniam cõſequeret̃. Vñ Ambro.
in li. de paradyſo. Nõ em̃ quiſq̃ꝫ a pctõ
iuſtificari poterit niſi peccatũ ante cõfeſ/
ſus fuerit. Vñ exemplũ. Erat quidam
rex q̃ habuit filiam deuotam ⁊ caſtaꝫ q̃
fuit mater viduarũ ⁊ pupilloꝝ: q̃ ꝓpoſu
it intrare religionem. ⁊ cõſuluit papam.
Qui audiẽs tot bona ab ea fieri paupe
rib⁹ diſſuaſit ingreſſum. que iniecit poſt
modũ oculos ſuos in quẽdam ſcriptorẽ
qui ei miniſtrabat ad mẽſaꝫ. ⁊ ex tali vi
ſu ⁊ cõcupiſcẽtia cecidit in lapſuꝫ carnis
et cõcepit puerũ. Que territa ꝓpter hoc
factũ timẽs dehoneſtare p hoc totũ reg
nũ ⁊ totam parentelã. Cõſuluit quãdã
antiquã vetulã q̃ fecit ei aborſum. Ex
hoc filia reg⁹ cõturbata ẽ: ſic ꝙ amplius
nũq̃ꝫ vel raro viſa eſt ridere vel gaudere
Ad quã pater ait. Tu ſp es turbata:
nec delectaris in his q̃ ſunt mũdi. ideo
mihi placet vt intres in aliquã religionẽ
Que ingreſſa religionẽ ita ſerioſe vixit
ꝙ raro viſa eſt cũ ceteris puellis cõuerſa
ri vel letari. ſic ꝙ ipa fuit exemplũ omni/
bus ꝟginib⁹ totius ordinis. Que tãdẽ
infirmata grauiter defuncta eſt. ⁊ infra
triginta dies apparuit abbatiſſe: dicẽs
ſe eſſe damnatã. Et abbatiſſa ait. Q̃uo
hoc factũ eſt cũ tu tam religioſe vixiſti ꝙ
tu fuiſti ſpeculũ oim̃ noſtruꝫ. Reſpõdit
quoddã peccatũ cõmiſi in ſeculo: quod
pre verecũdia humana nũq̃ꝫ ꝯfeſſa ſum
q̃uis de hoc ſemp dolui. ⁊ ſemp triſtis
fui. Et eſt illud ꝙ virginitatem meã p/
didi. ⁊ inſup puerũ quem ſic cõcepi occi/
di. Et ſi hoc peccatũ cõfeſſa fuiſſem de
us milleſies hoc mihi indulſiſſet ſi mille
ſies hoc cõmiſiſſem. Sꝫ quia illud ſciẽ/
ter ſemp obticui: ideo eternaliter dãna/
ta ſum. ¶ Secũdi ſunt qui om/
nia peccata ſua que in memoria habent
confitentur. ſed retinent vnum vel plu/
ra in voluntate iterum faciendi. Itẽ nõ
ꝓficit iſtis talis confeſſio. quia ſicut nul
lum peccatum reſeruandum eſt in actu
ſic nec in voluntate. Quilibet em̃ peni/
tens debet habere volũtatem amplius
nũq̃ꝫ peccandi ſi vult ꝯſequi remiſſionẽ
peccatorũ. Signũ aũt ꝙ quis amplius
nõ habet volũtatem peccandi eſt. quan
do nõ ſolum poſtponit peccata. ſed etiã
occaſiones peccatorum. hoc in illis ap/
paret qui veraciter conuertuntur. ⁊ fir/
mũ ꝓpoſitum hñt ſe emendandi. qꝛ ta/
les abijciunt ſupbum habitũ ⁊ caputia
magna. crinalia pepla cũ quib⁹ peccaue

runt. qꝛ vere penitens debet abijcere et poſtponere illa omnia q̄bus niſi ad peccandū vtebatur. Ergo ſi ꝯfeſſoꝛ quereret: an plus vis talia ꝯmittere. Reſpondit verus penitēs: non. q̄ꝫ diu: vſq̃ ad moꝛtem. Habes adhuc illa oꝛnamēta cū q̄bus peccaſti: ad q̄d valent. Si nō vis amplius vti ad peccandū talibꝫ: nō dare debes filijs tuis vel filiabꝫ: ne des eis occaſionē peccādi. al's reus eris omniū peccatoꝝ q̄ ipi cōmittent. Ergo verus penitēs debet abijcere nō ſolum actum: ſed etiam volūtatem ⁊ occaſionem peccandi. Uñ ſi quis illicite choꝛiſaſſet vel actum luxurie extra ſtatū matrimonij cōmiſiſſet. vel inebꝛiatus fuiſſet. vel etiam ſuam ꝓpꝛiam vxoꝛeꝫ ſine cauſa ex rancoꝛe ⁊ vindicta ꝑcuſſiſſet. vel etiā cuicū q̄ homini maledixiſſet. ⁊ ſic de alijs. Quāuis illa oīa cōfiteret̄: tamē ſi nō habet firmū ꝓpoſitum amplius talia dimittere: confeſſio ſua ſibi nihil prodeſt. Ergo opoꝛtet te in tali ꝓpoſito ad confeſſionem accedere: ꝙ amplius vſq̃ ad moꝛteꝫ nūq̄ꝫ vis illicite choꝛiſare nec ad tabernam ire ⁊ te inebꝛiare. nec vxoꝛem ꝓpꝛiam ⁊ alios hoīes nec verbo nec facto ꝯtra iuſticiaꝫ offendere. ⁊ ſic de alijs peccatis ℞ ¶ Tertij ſunt q̄ dolēt de peccatis ⁊ ꝯfitent̄ peccata ſua. ſꝫ ablata nō reſtituūt: illis talis cōfeſſio nihil ꝓdeſt. Quia ſm Aug⁹. peccatū nō dimittitur niſi reſtituat̄ ablatū. Et in hoc nō poteſt q̄s excuſari: q̄ habet facultatē reſtituendi. Sꝫ ſi paup eſt ⁊ nō pōt reddere ſufficit volūtas. Sciendū aūt ꝙ q̄libet ſtatim debet reſtituere. ⁊ ꝓximo ſuo ſatiſfacere añq̄ꝫ ad cōmunionē accedat: ſi cōmode poteſt. Sꝫ diceres. q̄uō debet fieri reſtitutio. Reſpōdeo ſi furtū ꝑ te cōmiſſum eſt occultum: tūc debet fieri reſtitutio ꝑ ſacerdotem vel cōfeſſoꝛeꝫ ſine expꝛeſſione tui noīs: ne teipm̄ infames. vel ſi iā cōmode nō potes reſtituere: tūc ꝑ eūdem ſacerdotē vel cōfeſſoꝛem debes petere dilatōem ab alio. Uel ſi eſt manifeſtū: tūc ꝑ teipm̄ debes dilationem petere. Qꝫ ſi ille tibi nolit dare dilatōem: tūc tu teneris cedere oībus bonis tuis vſq̃ ad extremā neccitatem ⁊ ei reſtituere bona ipius. ¶ Sciendū autē ꝙ q̄ debita tenent̄ ſoluere ꝓximis: ſi terminus ſolutionis aduenit: ⁊ poſſunt ſoluere ⁊ nolūt: tales non debent abſolui a peccatis. nec ad ſacramēti ꝯmunionem accedere niſi antea ſoluerint. Itē ſciendū ꝙ non ſolū magna ablata ſunt reſtituēda. ſꝫ etiaꝫ ꝑua. Uerbi gr̄a. ſi ad pratum ꝓximi tui iuiſſes. ⁊ ei ꝯtra volūtatem ſuā vnum pannū plenū graminibꝫ abſtuliſſes. vel ei al's in fructibꝫ ⁊ ſegetibus damnū ſciēter cū pecoꝛibꝫītuliſſes vel botros de vineis. vel poma vel pira de arboꝛibꝫ abſcerpiſſes: tunc tu tenerꝭ ſm̄ conſiliū confeſſoꝛis ꝓ oībus ſatiſfacere. ¶ Uñ ſciendū ꝙ qui ſic diuerſ̄ hominibꝫ ꝑua dāna intuliſſet: quos tamē non noſcit: talis debet facere vnā ſummam ſm̄ ſuaꝫ eſtimatōem ⁊ cū conſilio ſui confeſſoꝛis illā ſummā dare ad ſtructuram alicuius eccl'ie. ⁊ ſignāter ad illaꝫ in cuius ꝓchia damnū fecit. vl' etiam paupibus Et notandū ꝙ vſurarij q̄ acceperūt vſuram. ⁊ luſoꝛes q̄ ex auaricia ⁊ ꝓpter lucrū luſerunt. ⁊ mercatoꝛes q̄ emendo vel vēdendo ꝓximos deceperūt. ⁊ mechanici ⁊ laboratoēs q̄ in laboribus ſuis ſciēter fraudem cōmiſerūt. ⁊ ſerui ⁊ ancille q̄ bona dominoꝝ ſuoꝝ abſtulerunt. omnes iſti non pn̄t abſolui a peccatis niſi reſtituāt. Unde ad vere penitētes loq̄tur dn̄s. iiij. Regū. viij. Reſtitue ei oīa que ſua ſunt. Et Leuit. vi. Reddet oīa que ꝑ fraudē voluerit habere integra. Hinc etiā xp̄s dt̄ in euangelio. Redde q̄d debes. Unō Aug⁹. Tu petis ꝙ det tibi deus q̄d ex debito non debꝫ: ⁊ tu nō vis ꝓximo tuo reddē q̄d ex debito debes. ℞ ¶ Itē ſciēdū ꝙ hec reſtitutio nō ſolū intelligēda ē de rebꝫ iſtis. ſꝫ etiaꝫ de fama hoīs ⁊ honoꝛe. Grauiꝰ eīn peccamꝰ auferēdo ꝓxi

mo famā bonā q̄ ſi ei auferam⁹ q̄ſcun/
q̄ res tpales. q̄ fama melioꝛ eſt q̄ aliq̄
res tpalis eē poſſit. Vn̄ ſalomō. puer.
22: Meli⁹ eſt nomē bonū q̄ vnguēta et
diuitie. Ex q̄ patet q̄ detractoꝛes bone
fame deterioꝛes ſūt q̄ fures vl' raptoꝛes
rer̄ tempoꝛaliū. Ambꝛo. Tolerabilio/
res ſunt fures qui nobis bona tempa/
lia diripiunt. q̄ detractoꝛes q̄ nob̄ bo/
nā famā noſtrā dilacerāt. g̊ q̄ falſe ꝓxi/
mū infamauit tenet̄ erga illos apud q̄s
dixit reuocare. ſi vult ꝯſequi veniā pccō
rū: g̊ illi detractoꝛes difficult̄ ſatiſfaciūt
Vn̄ Hieronim⁹. Nō facilis venia pꝛa
ua dixiſſe de rectis. Silr̄ illi grauit̄ pec
cāt. qui detractoꝛes libent̄ audiūt Vn̄
Bern̄ Detrahere an detrahentē audiē
quid hor̄ dānabili⁹ ſit. nō facile dixeriꝫ
vnde int̄ oīa pccā difficili⁹ dimittuntur
illa duo pccā. ſcꝫ detractio ꝛ iniuſtaruꝫ
rer̄ ablatio. Et rō eſt: q̄ ibi non ſufficit
contritio nec confeſſio niſi fiat bōe fame
ꝛ rei ablate reſtitutio. ¶ Quar/
ti ſunt qui ꝯfitent̄ peccata ſua: nec tn̄ ſu/
is offenſoꝛib̄ indulgere volunt. ꝛ tal' cō/
feſſio non eſt vtilis. Quia nequaq̄ de⁹
dimittit ſuā offenſam niſi ꝛ nos noſtris
offenſoꝛib̄ dimittam⁹. Vn̄ Aug⁹. dic̄
Vnuſquiſq̄ talem indulgentiam acce/
ptur⁹ eſt a deo: qualē ꝛ ipē dederit ꝓxi/
mo. Sed diceres qualiter oꝑtet me in/
dulgere inimicis meis. Reſpōdeo q̄ ſic
opoꝛtet te indulgere inimicis tuis q̄ nō
vis te ex vindicta vel rancoꝛe vindicare
neq̄ verbo neq̄ facto. Item vt nec vindi
ctam petas a deo ſuper eum venire in fu
turum. ꝛ vt ei oīa ſigna communia cha/
ritatis exhibeas: que alijs homib̄ exhi
bere conſueuiſti ſcꝫ loquendo. ſalutādo
ꝛ ſic de alijs. Sed contra hoc faciunt
qui nolunt aliquibus loqui. nec ad do/
mos eor̄ ire. nec eos in via ſalutare. nec
reſpondere que oīa ſūt ſigna rancoꝛis
in coꝛde q̄uis oꝛe dicāt ſe eis indulſiſſe.
Vn̄ Haymo. ſuꝑ Mat̄. Nihil ꝓdeſt
oꝛe dimittē: ſi ſeruat iracūdiā i mēte. Er/
go ver⁹ penitēs n̄ ſolū oꝛe: ſ; ex coꝛde dꝫ
indulgere. Et poſſet eſſe tāta iīuria ꝛ of
fenſa. ꝛ q̄s poſſet ex tāto feruoꝛe idulge
re q̄ ex h̄ ꝯſequeret̄ remiſſionē oīm pec/
cator̄ ſuor̄. Vn̄ Greg⁹. Qui i ſe peccāt
ti clement̄ idulſerit: nullū pcc̄i veſtigiuꝫ
in ei⁹ aīa remanebit. Exēplū. Erat mi/
les q̄dā q̄ occidit pr̄em alteri⁹ militis: et
fili⁹ ei⁹ q̄ſiuit opꝑtunitatē q̄ūo poſſet vin/
dicare pr̄em ſuū. ꝛ ꝯtigit q̄ i die paraſce
ues ille miles inceſſit ſine armis. queꝫ il
le ali⁹ iſecut⁹ eſt volēs eū occidere Tunc
ille ꝓſtrauit ſe an̄ pedes ei⁹ dicēs. Pro/
pter moꝛtē dn̄i nr̄i ih̄u xp̄i quā hodie ꝓ
nobis ſuſtinuit: ignoſce mihi q̄ pr̄eꝫ tuū
occidi. Tūc ille cōpunct⁹ dixit. Propt̄
moꝛtem dn̄i noſtri ieſu chꝛiſti tibi igno/
ſco: ꝛ eleuauit eū de terra. ꝛ in ſignū recō
ciliationis oſculatus eſt eum. Cū auteꝫ
idem miles eccleſiam intraret. ꝛ cū ceterꝫ
crucifixum domini noſtri ieſu chꝛiſti oſ/
cularetur. Tunc crucifix⁹ amplexat⁹ eſt
eum dicēs. Quia hodie idulſiſti illi ꝓp/
ter me: qui patrē tuum occidit: ideo ho
die indulgeo tibi omnia peccata tua. ꝛ i
ſignū recōciliationis oſculoꝛ te in maxil/
lam tuam. Quod vidētes circumſtātes
gloꝛificauerūt dei bonitatē ꝛ miſericoꝛ/
diam. Sciēdum tamen quando q̄s al
teri iniuriam fecit: tūc ille tenet̄ offenſam
dimittere. ſ; iuſticiā pōt ab eo exigere vt
ei ſatiſfaciat. ꝛ dānum recompenſet ſ̄m
q̄ iuſticia dictauerit ¶ Quinti ſunt qui
etſi vere peniteāt ꝛ cōfitent̄ oīa pccā ſua
tamē immediate recidiuant: tal' penitē
tia etiā erit inutilis. Vnde Auguſtin⁹.
Inanis eſt penitētia quam ſequēs cul/
pa inquinat: nil valet a malis veniā poſ
cere. ꝛ mala denuo reiterare. Sciendꝫ
q̄ recidiuantes poſtq̄ conſecuti ſunt re/
miſſionem peccatoruꝫ: ꝛ denuo peccant
peioꝛes efficiuntur q̄ antea fuerūt. Lu/
ce. xi. Erūt nouiſſima homīs illius pe/
ioꝛa pꝛioꝛib̄. Itē tales grauit̄ deū offen/
dūt ꝓpt̄ ingratitudinē. Vn̄ Iſiō. d̄ ſū.
bo. Deriſoꝛ ꝛ nō penitēs eſt qui adhuc

agit ꝓpť qꝺ penitet. Uerbi grã. ebrio/
ſus ↄfiteť. ⁊ ſtatim poſt paſcha iebriať
Sil'r blaſphem⁹. iracund⁹ ſupb᷒. luxu/
rioſus. ⁊ ſic de alijs. Ergo pnĩa vera dꝫ
eſſe pſeuerans. hoc eſt ꝙ ſemp doleat ſe
peccaſſe. ⁊ intantũ pcc̄m ei diſpliceat vt
nunꝙ libeat illud iterare. Hugo ꝺ ſan.
vic. Qñ de⁹ in contritõe abſoluit hoie.
a pccĩs: ligat eũ vinculo ppetue deteſta
tõis. vt pcc̄m de cetero ſemp deteſtetur
Unꝺ Mat. x. Qui pſeuerauerit vſqꝫ i fi
nem: hic ſaluus erit. ſupple in penitẽtia.
L ¶ Sexti ſunt qui ↄfitenť. tñ ꝓpť
multitudinẽ pccõꝝ. vl' ꝓpť malã ↄſue/
tudinẽ peccãdi diffidunt ſe poſſe ſatiſfa/
cere. nec p ↄñs veniã conſequenť Aug⁹
Penitẽtia que ex fiducia nõ ꝓcedit inu/
tilis eſt. ſteril' manet ⁊ ſine miſcdia. Unꝺ
Amb. Non pt bene agere pnĩam qui
nõ ſperat indulgentiã. Sic cayn pnĩaꝫ
egit dicẽs. maior ẽ mea iniqtas ꝙ vt ve/
niã merear. Sic ⁊ iudas pnĩam egit di/
cẽs. Heu q⁊ tradidi ſanguinẽ iuſtum. ⁊
ſic deſperauit: ⁊ ſeipm ſuſpendit. vñ leo
papa in quodã ſmone. Sceleratior oĩ
bus o iuda ⁊ infelicior extitiſti: quẽ ñ pe/
nitentia duxit ad dñm: ſꝫ deſperatio tra
xit ad laqum. Unꝺ ver⁹ penitẽs dꝫ cum
bona fiducia cõfiteri ⁊ pnĩam agere etiã
ſi mille milia pccã mortalia cõmiſiſſet.
Unꝺ Bern. Maior ẽ dei pietas ꝙ que
uis iniqtas. Sic ei ſcitilla in medio ma
ris. ita oĩs iniqtas hoĩs ad miſcdiaꝫ dĩ
immo nulla eſt compatio quo ad pccã
hoĩm q ſunt finita. ⁊ quo ad miſcdiam
dei q eſt infinita. Unꝺ Ariſt. 8. phi. Fi/
niti ad infinitũ nulla eſt ꝓportio. Unde
dñs ꝺt p Ezechi. 18. In quacunqꝫ die
pccõr ingemuẽit. ⁊c. Idẽ. 18 Nolo mor
tem pccõris. ¶ Septimi ſũt qui ↄfiten
tur pccã ſua: ⁊ nõ reſignant officia ꝓhi/
bita: q ſine pccõ mortali pficere nõ poſ/
ſunt. de hoc qre añ. 25. F. ¶ Octaui ſtꝫ
q ↄfitenť ex ſola conſuetudine vl' timore
hũano: nõ ex gratia. nec charitate Et ta
lis cõfeſſio nõ eſt deo accepta. nec homĩ
ſalutifera q nõ ex charitate ꝓcedit: ſꝫ ſo
lũ ex timore hũano: ⁊ etiaꝫ ex verecũdia
q⁊ verecũdanť ꝙ ſe alijs xp̄ianis nõ cõ/
formant. ideo confitenť: ne ab alijs hoĩ/
bus deſpicianť. N. ¶ Et illoꝝ q ex ti
more ⁊ ex verecũdia hũana ↄfitenť ſunt
duo ſigna p q cognoſcunť. Primũ eſt:
ꝙ tales differũt ſuã ↄfeſſionẽ vſqꝫ ad vl
timã hebdomadam: ⁊ qñ vltra differre
nõ poſſunt: tũc ↄfiteanť ex quadã vecun/
dia ne videanť eſſe heretici vl' pagani: ne
poſt mortẽ ꝑuenť eccl'iaſtica ſepultura.
Quia ſm ius canonũ: qui nõ confitẽtur
i qdrageſima: ⁊ ñ cõmunicant i paſcha
nõ debẽt ſepeliri i cimiterio. vl' alio loco
ſacrato: ſꝫ i campo: Sed ſi liceret. ⁊ non
eſſꝫ verecũdia. tũc tales q ſic diſtulerẽt ſu/
am confeſſionem vſqꝫ ad vltimam heb
domadam (cum tamen bene habuiſſẽt
tempus ⁊ oportunitatem confitendi) vl
terius differrent. ⁊ raro vel nunꝙ confi/
terenť. ſi hoĩes nõ timerent. ⁊ hoc eſt ſi/
gnũ ꝙ nõ habẽt grãm ⁊ charitatem. q⁊
ſm Greg. Charitas nõ ẽ ocioſa. Opa
tur em̄ magna ſi eſt. Unꝺ Bern. O bo/
ne ieſu non eſt amor tuus ocioſus qui te
diligunt nõ tepeſcũt. Non eſt amor tu
us tranſitorius: ſꝫ etnus. Ex his ſequiť
ꝙ ſi tales habent grãm ⁊ charitatem tẽ/
peſtiue fuiſſent moti ad confeſſionem:
⁊ ad pnĩam agẽdam. vt digne poſſent
cõmunicare ſacrm̄. Et vt opa eoꝝ eſſent
ꝺo accepta. Quia vnum pať noſter vl'
vna dies ieiunij poſt contritõem ⁊ cõfeſ/
ſionẽ plus valet ꝙ mille pať nr̄ vel totaꝫ
quadrageſimam ieiunaſſe in vno pecca
to mortali. Scdm ſignum ꝙ tales tam
cito poſt paſcha recidiuant: ⁊ in nullo vi
tam ſuam emẽdant: ſed immediate poſt
paſcha viuunt: ſicut antea vixerunt: ⁊ ea
dem peccata iterato committũt que an
tea confeſſi fuerũt. Et hoc eſt ſignum ꝙ
nõ vere ſed ficte. nõ ex charitate: ſꝫ ex cõ/
ſuetudine pnĩam egerũt. nec firmũ ꝓpo
ſitũ ſe emendãdi habuerũt. ¶ Noni ſtꝫ
qui cõfitenť ⁊ pnĩam ſuſcipiũt: ſꝫ eaꝫ nõ

pficiunt talis cōfeſſio nō pficit ad ſalutē Hoc pꝫ ex eo. q2 eſt vnus caſus de quatuor caſibꝰ: in qbus iterāda eſt cōfeſſio. hoc quere. 4. P. X ¶ Decimi ſūt qui vero penitent. ꝛ quoꝝ pnia eſt ſalubris ꝛ pficua. ꝛ ſunt illi qui dolent d oībus pccis ſuis ꝛ cōfitent omīa pccā ſua pure ꝛ integre in quibꝰ recognoſcūt ſe deliquiſſe. ꝛ habent firmū ꝓpoſitū ampliꝰ nunq̄ꝫ velle peccare: ꝛ parati ſunt ſatiſfacere ſm cōſilium ſui cōfeſſoris ſm ſuam poſſibilitatē. Et qui iſta habent illi remiſſionē pccoꝝ ſuoꝝ conſequunt etſi tot pccā cōmiſiſſent q ſunt gutte ī mari. q2 miſcōia dei ſup oīa opa eiꝰ. Exemplū Nobilis quidā peccauit cū filia ꝓpria. ꝛ cōpūctus in quodā ſmōe acceſſit ad archiepm quendā in frācia. ꝛ cōfeſſus eſt cū magna cōtritōe. ꝛ queſiuit ab epiſcopo vtrū poſſibile eſſet adhuc gratiā ꝛ miſericordiam poſſe conſequi a deo. Reſpondit epiſcopus q ſic. ſi ſalteꝫ ſatiſfacere velle. quia dei miſericordia eſt infinita. Et ille dixit ſe paratum eſſe ad ſatiſfactionem ſm poſſibilitatem. Et ipſe īiūxit ſibi ſeptennē penitentiaꝫ. Qui nobilis gemens. ex intima compunctione petiuit ſibi iniungi maiorem penitentiam dicens. q ſi vſqꝫ ad nouiſſimum diē peniteret: non eſſet ſibi nimium pro tantis peccatis. Tunc epſ videns ſuaꝫ intimam cordis contritionem diminuit ſibi illos ſeptem annos. ꝛ iniunxit ſibi ſoluꝫ tres dies in pane ꝛ i aqua. Et ille iterū plus gemens dixit. domine: quid facitꝭ Ego petiui penitentiam maiorē. ꝛ vos imponitis mihi minorem. ꝛ etiam quaſi nullam ꝓ tam magnis peccatis q̄ cōtra deum commiſi. Tunc epſ cernēs ſuam maximam contritionem cordis īiunxit ei niſi vnum paṫ noſter. Tūc ille maxime gemens: ꝛ ſic gemendo expirauit. Et credendum eſt: q iſta intima cordis contritio deleuit ſibi penam ꝛ culpā ꝛ q ſtatim ſine purgatorio ad celū euolauit.

¶ De ſacramento eucharistie.

Caro mea vere eſt cibus. et ſanguis meus vere eſt potus. In qbus verbis fit mentio de ſacramēto eucharistie. qḋ eſt quartū ſacrm̄ in ordine. Unde hic queriṫ: qualiṫ xp̄s ſit in hoc ſacro. Rn̄deo ſm Tho. i. 4. di. x. Xp̄s idē qui de v̄gine natꝰ ꝛ p nob paſſus continet in hoc ſacramēto. Iteꝫ queriṫ quot modis hoc ſacrm̄ ſumitur. Reſpondeo q tripliciṫ ſumitur Primo ſpiritualiṫ tm̄ vt qui accipiunt reꝫ ſacramenti. i. grām ꝛ non ſacramentū. Un̄ Augꝰ. Crede ꝛ manducaſti. Sed queriṫ qui iſti ſunt qui iſtud ſacramentū ſic ſpūaliṫ accipiunt. Reſpondeo q ſūt q̄tuor genera hoīm. ¶ Primi qui ī īfirmitate cōſtituti ſunt ſic q non retinēt cibū: ꝛ tamen ex toto corde deſiderant hoc ſacramētum. ꝛ tamen ꝓpṫ infirmitatem et vomitū nō preſumūt ſumere. Et iſti mādūcāt ſpūaliṫ. i. grām ſacri pcipiūt p deſiderium qḋ habēt ad ſacrm̄. ꝛ tales nllo mō debent ſumere ſacrm̄ qui ſic infirmi ſunt. q cibū nullo modo retinere poſſunt. quia ſufficit eis illa ſpūalis mādūcatio. Un̄ exemplū. Quidā btūs deuotōem magnā in ſacro altaris hn̄s oī die ſi aliq̄ mō potuit integrā miſſaꝫ audiuit Cū mori deberet. ꝛ ꝓpṫ vomitū cōicare nō poſſet. ꝛ de h multū dolēs petijt ſibi latꝰ ſuū lauari. ꝛ in pāno mūdiſſimo corpus xp̄i ſupponit Quo fctō. pannꝰ paulatim corpi xp̄i ceſſit: ꝛ mox vt corpꝰ chr̄i nudā carnē illiꝰ hoīs tetigit vſqꝫ ad cor cūctis videntibꝰ penetrauit. ¶ Sc̄di ſtꝫ q̄ prepauerūt ſe ad hoc ſacrm̄ ſm ſuum poſſe: ꝛ ſacerdos denegat eis. ꝛ etiaꝫ ipi humiliṫ petūt ꝛ deſiderāt h ſacrm̄. ꝛ ſic ex obediētia ſacdotꝭ abſtinēt a ſacramētali pceptōe iſtiꝰ ſacri. Iſti etiā vt puto ſpūaliṫ ſumūt. Ergo patienṫ ferre dn̄t tales ſi hoc ſacrm̄ eis non ad libitū porrigiṫ. ¶ Tertij ſūt qui in agone conſtituti libenṫ vellent ꝯfiteri ꝛ cōicare: ꝛ ſacer

‥ habere ñ pñt. ſi tales ī tali ꝓpoſito
ꝯtritōe decedūt. ſpūalit̄ cōmunicant/
ſūt ꝓpt̄ ꝯtritōem quā habēt de pccīs. ⁊
deſideriū qđ hñt ad ſacr̄m. Sciendū ꝙ
đs qñqꝫ ꝑmittit ſuꝑ aliquos vt ſubita/
nea morte moriant̄ ſine ꝯtritiōe ⁊ ſacra/
mētis. vt cōiter illis ꝯtingit. q̄ ꝑentes ī/
honorāt. vl̄ etiā q̄ alias enormit̄ contra
deū delinquunt: non ex ignorātia vl̄ in/
firmitate. ſ; ex certa malicia. vt vſurarij.
adulteri. luſores blaſphematores. et ſic
de alijs. Quarti ſunt. q̄ ex puro corde
đo ſuiunt. ⁊ cū magno deſiderio hoc ſa
cramētū appetunt. attñ ex hūilitate ⁊ re/
uerētia ſacramēti nō audēt ad hoc ſacra
mētū accedere. Et ſic oī die quilꝫ hō
q̄ h; magnā affectōem ⁊ deuotiōem ad
ſacr̄m ꝑt ſic ſpūalit̄ cōmunicare. Unđ
Aug⁹. Crede ⁊ mād ucaſti. Et tales qñ
qꝫ qui ſic cum tā magno deſiderio ⁊ af/
fectione audiūt miſſam maiorē grām in
terdū poſſunt ꝯſequi q̄ ipe ſacerdos ce/
lebrās ipam miſſam. q2 ſacerdotes non
ſūt ſemꝑ bñ diſpoſiti. ſ; quādoqꝫ diſtra/
cti ⁊ indeuoti.

¶ Qui indigne cōmunicāt.

Secundo ſumit̄ hoc ſacr̄m tātū ſacramentalit̄ vt communicans in pcc̄o mortali. ſic iudas cōmu
nicauit. Et q̄uis tales pcc̄ores ver͡ ſa/
cr̄m ſumunt: non tñ fructum ſacramenti
percipiunt: immo ſeptē magna pericl̄a
incurrūt. Primo q2 tales homicide xp̄i
ſunt. Uñ. i. Cor. xi. Quicunqꝫ mādu
cauerit panē. vel biberit calicē dñi indi/
gne: re⁹ erit corporis ⁊ ſanguinis domi/
ni. Uñ Ambro. Qui indigne chr̄m ſu/
mit: idem eſt: ac ſi ipm̄ interficiat. Un/
de dicit wilhel. lugduñ. Si quis ſciret
qui fidē haberet: ſe ſemel chr̄m crucifi/
xiſſe: ipe vellet nudis pedibꝫ toto tpe vi/
te ſue pnīam agere. Quid ergo deberēt
illi facere qui totiens indigne cōmunica
uerūt. ⁊ peccatū ſimile illi peccato totiēs
cōmiſerūt. Uñ Greg⁹. Magis peccat
qui ſpnit regnātem in celo: q̄ qui cruci/
fixit degentē in t̄ra. Scđo tales qñqꝫ
puniunt̄ in corpore. q2 interdū infirmā
tur poſt indignā cōmunionē. Uñ apl̄s
p̄. Cor. xi. Ideo inter vos multi infir/
mi ⁊ imbecilles. ⁊ in ſignū hui⁹ poſt paſ/
cha tales īdigne cōmunicātes tā diuer/
ſis infirmitatibus a đo plagant̄. immo
qđ maius eſt poſt indignā cōionem qñ/
doqꝫ morte ſubitania moriunt̄. Uñ legi/
tur ꝙ quidā ſacerdos ꝓhibuit quendā
peccatorem a cōione. q̄ cōfuſione huma
na ductus acceſſit ad communionē cū
ceteris hoibꝫ. Et q̄cito corpus ad inq̄/
natū os ſuū accepit. tam cito infelicē ani
mā ſuā reddidit. ⁊ expirauit morte ſubi
tanea corā om̄i pp̄l̄o. Tertio tales peio
res ſūt iudeis. Primo in hoc ꝙ iudei ig
norant̄ chr̄m crucifixerunt. Unđ apl̄s
p̄. Cor. ij. Si cognouiſſent nunq̄ dñ͡
glīe crucifixiſſent. Sed iſti xp̄iani indi/
gne cōicantes peccāt ſcient̄. q2 credunt
ibi eſſe creatorē ſuū ihm̄ xp̄m marie filiū
Et q̄nto grauí⁹ ē peccare ſcient̄ q̄ igno/
rant̄. tāto peiores ſunt indigne cōicātes
ipis iudeis. Et in ſignū hui⁹ xp̄s nō ꝑt
ꝓ talibꝫ orare p̄rem ſuū ſicut orauit pro
iudeis dicēs. Pat̄ ignoſce illis q2 neſci/
unt q̄d faciūt: Scđo q2 ꝯtumelia cruci
fixionis chr̄o tātū ſemel a iudeis ē illata
Ab īdigne ꝯmunicātibꝫ āt totiēs q̄tiēs
indigne ſcient̄ ad ſacr̄m acceſſerit. Uñ
apl̄s. Hebreo. 6: Rurſū crucifigētes fi
liū dei. ¶ Quarto q2 tales iudiciū ſibi
mādu cāt ⁊ bibūt. Et ſic conſequent̄ in
cidūt in illā ſententiā quā dñs dictur⁹ ē
in extremo iudicio ad illos qui a ſiniſtr͡
eius erunt. Ite maledicti in ignē et̄nū.
Quinto tales indigne communicātes
ſimiles ſunt iude: ⁊ eis cōtinget vt iude.
de quo legitur ꝙ ſathanas in eū introi/
uit ⁊ chriſtū tradidit ⁊ deſperauit. ⁊ poſt
modum ſeipm̄ ſuſpendit. Sic indigne
cōmunicātes incidunt in maiorē pote/
ſtatem diaboli q̄ antea fuerunt. Secū/
do iudas chriſtū tradidit ⁊ iudeis vēdi/
dit: ſed indigne cōmunicās peius facit.

Vñ Remigi⁹ ſup illō Math. Ve illi p quē fili⁹ hōis tradet. ve tradētib⁹ xp̄z ad crucifigendū. ſ; ve cū maligna ꝯſcientia ſub ſacro ſumētib⁹ illū. Et ſi non tradunt iudeis ad crucifigēdū tradunt tñ ip̄m membris inimici ꝯſumēdū. Vnd etiā Aug⁹. Mag; peccāt tradētes xp̄z peccatorꝫ mēbris q̄ꝫ q̄ tradiderunt eum crucifixorib⁹ iudeis Ergo xp̄s p̄t dicere ſm Greg; . de q̄libet ſumēte corp⁹ ſuuz indigne ſicut dixit de iuda. Verūtamē man⁹ tradētis me mecū ē in mēſa. Sic iudas tradidit xp̄m pſecutorib⁹ Sic ſumens corp⁹ xp̄i indigne tradit illū q̄ntū in ſe eſt demonib⁹. dū ponit illū in locuz q̄ eſt demonū. Sexto: q: eſt magna ing̃titudo q̄ ibi cōmittit. nā in ſacramēto illo mors dn̄i figurat quaz p hoīb⁹ ſuſtinuit. Vñ ap̄ls. i. Cor. xi. Quotiēſcunq; mādu cabitis panē hūc ꝛ calicē bibetis. mortē dn̄i annūciabitis ꝛc̄. Unde etiā chriſtus quādo hoc ſacramētū inſtituit: dixit: hoc facite in meā cōmemorationem. Magna vero ingratitudo ē ei contumeliā inferre. ꝛ ei⁹ vulnera renouare quē recordat mortuū p ſuo amore ꝛ ſalute. Unde dn̄s poteſt dicere indigne cōmunicātibus dictū ps̄. Sup dolorē vulnerꝫ meorꝫ addiderunt. Itē magna igratitudo ē q̄ ibi venit diuina maieſtas viſitare hoīez in ſacro altar; . ꝛ hoc cū plenitudīe cariſmatū ꝛ grāꝫ Vñ illō ſacramentū vocatur euchariſtia. id ē bona gratia. Et miſer homo non timet cōtumeliā ei inferre quē p poſſe debuit honorare Satis ammirare poſſum⁹ ī hac parte diuinā bonitatez ꝛ humanā perſitatem. Unde. ps̄. Quid eſt homo quia magnificas eū. Et etiam bene p̄t dici de domino ieſu chriſto illud. Ecci. xix. Paſcet ſcz cū corpe ꝓprio ꝛ potabit cū ſanguine ſuo precioſo ingratos. ꝛ ad bucamara audiet. Septimo. q: tales indigne cōmunicātes infeliciores videntur eſſe ceteris peccatorib⁹ . Ipſuz enim ſūmū bonū eſt eis noxiū. ꝛ ex ipſa medicina infirmant. ꝛ ex ipa vita moriuntur Quia ſicut ex illo ſacramēto digne communicātes acq̄rūt ſibi vitā eternā. Vñ Joh. vi. Qui mādu cat hūc panē viuet in eternū. Sic ex eodē ſacramēto indigne cōicantes incurrūt eternā damnationem. Vñ Chriſ. ſup Johem. Sicut corpalis cibus cū ventre inuenerit a diuerſis humorib⁹ occupatū: amplius ledit. magis nocet naturā ꝛ nullū p̄ſtat auxiliū. ita ſpūalis cibus ſi aliquē reppe rit malignitate pollutū magis euz p̄dit nō ſua natura: ſ; accipiētis vicio ¶ Vñ ſciendū q̄ q̄libet cū deuotōe ꝛ reuerentia ꝛ timore ad hoc ſacramentū deb; accedere Et ad hoc incitāt nos diuerſa exēpla ſacre ſcripture. Nā btūs Johes bap. in vtero mr̄is ſanctificat⁹ a puericia in heremo ꝯuerſatus inuitat⁹ a dn̄o vt eū baptiſaret: timuit tāgere verticez dn̄i. Vñ cantat eccl'ia. Baptiſta cōtremuit ꝛ nō audet tāgere ſanctū dei verticem. ſ; clamat cū tremore. ſcifica me ſaluator. Quāto magis nos timere debemus cū corp⁹ xp̄i verū ſumim⁹. ex q̄ Johānes intantū timuit verticē dn̄i tangere: q̄ tante ſanctitatis fuit q̄ xp̄s de eo in euāgelio teſtimoniū phibuit dicēs. Inter natos mulierꝫ nō ſurrexit maior Iohe baptiſta. Item btūs Marc⁹ ſibi abſcidit pollicē vt ineptus eſſet ſacerdotio. tātum eīn reuerebat corpis dn̄i ꝯfectionem. Item q̄dam ſenior inter heremitas cū ab illis eligeret in ſacerdotē. ꝛ ab ep̄o eſſ; ordinatus: ait. Licet ego ſacerdos ſim ordinatus: tñ in vita mea nūq̄ꝫ ꝯficiam: reputās ſe indignū ꝯficere corpus xp̄i. Et legit Math. viij. q̄ centurio dixit xp̄o dicenti ei. Ego veniā ꝛ curabo puerū tuū. Dn̄e nō ſum dign⁹ vt intres ſub tectū meū. Sic q̄libet cū vera humilitate ꝛ reuerētia ad hoc ſacramentū accedere deb; cogitādo ſic. O deus ad illud venerabile ſacramētū nō ſufficerent mille āni ad p̄paratōem ꝯdignam q̄nto magis ego miſer indign⁹ ſu; q̄ pec

co quotidie. ꝛ hec ĩmp̄parat⁹ accedo q̄ſ uiſ enim nō ſim dign⁹. tñ būſū neceſſarius hac ſalubri medicina. Vñ Amb. Qui vuln⁹ hꝫ: medicinā reqrat. vulnus ē qꝛ ſub pc̄co ſum⁹. medicina ē celeſte ꝛ venerabile ſacrm̄.

¶ Fruct⁹ digne cōmunicantiū.

Tertio ſumit ſacramētalit ꝛ ſpūalit. vt qui in gratia accedunt ꝛ digne communicāt. Quātū aūt bonū ſit digne ſe p̄parare ad pcipiendū ſacramētuꝫ eucharistie poſſum⁹ elicere ex his pticulis que ibi ſumunt i hoc ſacro Pro quo ſciendum q̄ qñ corp⁹ xp̄i accipis hō tūc ſumis qnq̄ ptes. Prima eſt ſpm corp⁹ qd ſumpſit d virgine qd ſpirituſſanct⁹ de puriſſimo ſanguine marie formauit. Scd̄a ē ſanguis ipius queꝫ fudit in cruce. Tercia eſt ipa aīa quam pat miſit d corde ſuo in vterū virginis. Quarta eſt vita cū corpe. Quinta eſt ineffabil deitas. ¶ In p̄mis qñ accipis corp⁹ xp̄i: efficieris particeps oīm bonorum que chriſt⁹ opatus eſt in vita ſua ieiunando. p̄dicando. diſcurrēdo. orādo. largiendo. vigilando. ꝛ ſic de alijs. Inſup toti⁹ meriti paſſionis xp̄i. Nā ſctūs Tho. de aqno dr. q̄ in qualibꝫ miſſa iuenitur oīs fructus ꝛ vtilitas quaꝫ chriſtus i die paraſceues opat⁹ eſt in cruce. ꝛ cū morte ſua. Et eandē gratiam ꝛ fructum quilibet deuotus qui digne communicat percipit Itē accipis ibi in hoc ſacramento participationes omniū meritorum totius eccleſie ꝛ ſanctorum i celo. Unde hoc verificetur in nobis quod chriſtus in euangelio dicit. Alij laborauerūt: ꝛ vos in labores eorum introiſtis Hinc eſt q̄ i ſymbolo catholice fidei dicimus. Credo ſanctorum communionem. Unde Albertus magn⁹. Per verum corpus chriſti oēs nos omibꝫ chriſti gratijs ꝛ omniū fidelium cōmunicamus ꝓpter quod ꝛ iam communio dicit Ido autem omnium bonorum chriſti ꝛ omnium ſanctoꝝ facit nos communicare. vt ſi quid deficit in ſingulis ex oīm ſanctoꝝ abūdātia ſuppleat. Ibi in hoc ſacramēto habemus virtutes patriarcharū. reuelatōes ꝛ illuminatōes ꝓphetarum. dignitates aplorum. victorias martyrum. ſanctitatem ꝯfeſſorū. mūdicias virginū. charitatem angeloꝝ. ꝛ cōſequenter bona ꝛ merita oīm electorum que oīa a chriſto in corpus eius myſticum fluxerunt. ꝛ de quolibet in quemlibet p charitatem ſpūſſancti gratia redūdat. Unde ieſus chriſtus pt dicere ad quēlibꝫ digne ꝯmunicātem illud Geñ. xxx. quod Jacob ad laban dixit. Modicū habuiſti anteq̄ venirē ad te: ꝛ nūc diues effect⁹ es: bñdixitq̄ tibi dñs ad introitū meum. Secūdo cū accipis ſanguinem mūdaberis a peccatis. Unde Hebreoꝝ. x. Sanguis xp̄i emūdabit conſciam noſtrā ab operibus mortuis ad ſeruiendū deo viuenti. Quia ſi ſanguis hircoꝝ ꝛ vitulorū in veteri lege iudeos mūdauit. q̄nto mag ſanguis xp̄i q effuſus eſt ꝓ peccatis noſtris emūdabit animas noſtras quāto eſt maior tāto p̄cioſior ꝛ charior. ¶ Queritur vtrū p hoc ſacramentū deleant venialia Rñdeo ſm Tho. in. iiij. di. xij. ſic. Nō tñ oportet. q̄ oīa venialia deleant. ſꝫ ſm mēſuram deuotōis. poſſet tamē tantus eſſe feruor q̄ omia venialia deleret. Itē querit. vtrū p hoc ſacramentū deleant mortalia. Reſpondeo ſm Tho. vbi ſupra. Nō delet mortalia niſi oblita. Vñ q̄ dr ablutio ſcelerum dupl'r pōt intelligi. Vel q̄ dicit ſic crimīa abluere in q̄ntuꝫ ea impedit. Uel de his que nō ſunt in hoīs ꝯſcientia vel mēoria. Q; p hoc ſacramētum. ſ. ſumendo ſanguinem xp̄i peccata deleant oſtendit Chris. dicēs. Honorabilis ſanguis xp̄i ſi cum bona volūtate ſumitur egritudinē extinguere poterit. Ambro. Debeo illud ſemp accipe vt mihi ſemp peccata dimittantur. Unde etiam Berñ. Eucharistie ſacramentū potens eſt peccata ꝯſumere. de/

bellare obuias poteſtates. ⁊ īferre celis
animas reuertētes de terra. Nota ꝙ vi
num quod datur cōicantibꝫ nō eſt vinū
ↄſecratum ſed eſt vinuꝫ purū. qꝛ ſecula/
res ſolūmodo ſub ſpē panis recipiūt ve
rum ⁊ totuꝫ xp̄m ſm̄ corpus ⁊ aīam ⁊
deitatem. Sꝫ ſacerdotes in miſſis reci/
piunt ſub ſpecie panis ⁊ ſub ſpecie vini
Q̄ūo aūt xp̄s ſit integraliter ſub ſpecie
vini in calice. ⁊ qualiter calix adorādus
ſit de hoc quere. i. S. ¶ Tertio qñ ac/
cipis aīam xp̄i tūc accipis pignus eter/
ne vite: ſi ſic in tali ſtatu decedis. Vnd̄
canif de hoc ſacramēto Et future glorie
nobis pignus datur: qꝛ hoc ſacramētū
dat vitam grē in pñti. Johis. vi. Qui
manducat me ipe viuet ꝑpter me. Et
in futuro dat vitam glorie. Vn̄ Johis
ſexto. Qui manducat meā carnem ⁊ bi
bit meū ſanguinem habꝫ vitam eternā
¶ Quarto ibi accipis ſpm̄ chriſti id eſt
vitam xp̄i. Et accipiendo ſic vitam cuꝫ
corpe mutaberis in deum ſicut cibus ⁊
potus mutaf in te. Vn̄ vox diuina ad
Auguſtinū dixit Nō tu me mutabis in
te. ꝫ tu mutaberis in me. Sic xp̄s dicit
cuilibet digne ↄmunicāti. nō tu me mu
tabis in te ⁊c̄. Quia q̇cquid deus eſt ex
natura hoc homo fit per grām q̇ digne
ↄmunicat. Cum aūt deus habeat po/
tentiam infinitam: ⁊ ſapientiā eternam
et immēſam bonitatem. Ex eius potē/
tia homini in hoc ſacramēto cōmunica
ta erit homo potētioꝛ tam ad operādū
q̄ꝫ ad impetrandū. Ex eius ſapiētia effi
citur homo ſapiētioꝛ ad dilectōem boni
et refutatōnem mali. Ex eius bonitate
homo fit magis pius ⁊ charitatiuus et
pacificus. ¶ Quinto recipiendo eiꝰ bo
nitatem anima hoīs implebitur gratia
et dulcedine. qꝛ nihil poteſt aīam hoīs
ſatiare niſi ſolus deus. Vn̄ Bern̄. Ad
himaginem quippe dei facta eſt aīa rō/
nalis. ceterꝭ oībꝫ occupari p̄t. īpleri non
p̄t. Capax em̄ dei ē. ⁊ q̇cq̇d deo minus
ē nō eā iplebit. Vn̄ p̄s. Satiaboꝛ cum
apparuerit gl'a tua. Vn̄ exēplū legif in
libro de donis: ꝙ quidam ſanctus ep̄s
in feſto paſce dominum rogauit vt ſibi
reuelaret merita tunc ↄmunicātiuꝫ. Et
dominus oſtendit ei ꝙ vidit aliquos q̄̄/
ſi picem nigros. alios vero vt ferrū igni
tos. alios vero ſanguinolētos: ceteros
vero ad inſtar ſolis fulgidos. Reſpon/
dit ei angelus dn̄i. Nigri ſunt luxurioſi
et ſupbi. igniti auari. ſanguinolēti iracū
di ⁊ blaſphemi. qui om̄es indigni acceſ/
ſerunt. q̄ꝫuis ſint ↄtriti ⁊ ↄfeſſi tamē nō
habent firmū ꝓpoſitū in futurū abſtinē
di. Ceteri vero qui ſunt lucidi ſunt iſti q̄
accеſſerunt digne cum ꝓpoſito firmo ab
ſtinendi ⁊ emēdandi vitam ſuam

Sequitur de ſacramento extreme vnctionis.

A

Quintū ſacramentū eſt extre/
ma vnctio. Materia āt huiꝰ
ſacramenti eſt oleum oliue ab
ep̄o ↄſecratū. ⁊ tale oleū ⁊ hu
ius ↄſecratio ſunt de necitate huiꝰ ſacra
mēti. Forma aūt huius ſacramenti ſm̄
Tho. eſt oīo dep̄catiua dicēdo. p iſtam
vnctōem ⁊ ſuā piiſſimā miſcōiam īdulge
at tibi dn̄s q̇cq̇d deliq̇ſti p viſuꝫ Queri
tur. q̇bꝫ ↄferēda eſt extrema vnctio. Rn̄
deo ſm̄ Petꝝ de tharē. nō niſi adultꝭ in
firmis in piculo mortꝭ ↄſtitutꝭ ex ipa in
firmitate. Vn̄ nec daf eūtibꝫ ad belluꝫ.
nec nauigātibꝫ aut his q̇ mox occidēdi
ſtꝭ. qꝛ tal' mors nō īminet ex defectu na
tue. ꝫ ex euētu fortune Puerꝭ āt nō daf
qꝛ nō hn̄t īfirmitateꝫ ſpūalem ↄtractā a
pctō mortali actuali: nec diſpōem deuo
tōis hr̄e pn̄t ad h̄ ſacramētū. nec etꝭ da
tur naturalr ſtultꝭ. Querif vtꝝ extrēa
vnctio debeat dari freneticꝭ ⁊ amētibꝫ.
Rn̄deo ſm̄ Petꝝ de tha. ſi in ſana mē/
te ↄſtituti nō petierint nō dꝫ dari. ſi ve/
ro petierint dari debet. Tn̄ ad hoc ad/
uertendū eſt ſm̄ Tho. ꝙ illis furioſis ⁊
amētibꝫ p̄cipue dari nō dꝫ q̇ poſſent il/

li ſacramēto facere irreuerētiā p aliquaʒ immūdiciaʒ: niſi ⁊ ipi haberēt lucida interualla in qbus ſacramēta recognoſcerent. Itē querit᷑. vtrū extrema vnctio poſſit iterari. Rñdeo ſm Tho. in. iiij. diſt. xxiij. Iterari pōt ſine aliqua iniuria ſacramēti. qꝛ nō habet effectum ꝑpetuū eo ꝙ ſanitas corꝑis ⁊ mētis que ſunt effectus eius amitti pñt. In eadē quoqꝫ egritudine iterari pt: ſi ꝑmo qdem ſit in periculo mortis ⁊ euadat. ⁊ poſt recidiuū patiat᷑. qꝛ erit qſi alia infirmitas Et ſilr ſi ſit egritudo diuturna: vt hydropiſis. qꝛ tunc debꝫ fieri quādo videt᷑ ꝓducere ad periculū mortis. ⁊ ſi illud piculū mortis euadat eadē infirmitate durāte et poſtea ad ſilem ſtatum reducat᷑: iterū poteſt inūgi. qꝛ iā eſt alius infirmitatis ſtatus. q̄uis ſit eadem īfirmitas: Et notandū ꝙ magiſter in ꝯpendio theologice veritatis dt. qñ ſepe qs ad morteʒ īfirmatur: ſepe pt inūgi. ꝟ in vna īfirmitate nō debet aliqs bis inūgi: niſi eadeʒ īfirmitas vltra annū ꝓtrahat᷑: ita ꝙ in vno āno ꝓpter vnā infirmitatē nequaq̄ʒ bis inūgatur. Sed Bonauētura ſuꝑ q̄rto redarguit hoc dicēs. Abſurdū ē ꝙ ſacramēta regulent᷑ ſm motū aſtroꝝ

¶ Effectus extreme vnctōis B

Queritur quis ſit effectus extreme vnctōis. Reſpōdeo ꝙ eſt qdruplex. quoꝝ duos ponit beatus Tho. ſup. iiij. di. xxiij. ⁊ alios duos magiſter in ꝯpendio theologice veritatis. Primus effectus ⁊ ꝑncipalis ſm beatū Tho. eſt ſanatio qdam ſpūalis q̄ dat᷑ ꝯtra quādam debilitatē vel ineptitudinem q in nobis relinquit᷑ ex pcc̄o actuali vel originali. ꝯtra quā debilitateʒ hō roborat᷑ ꝑ hoc ſacramētū. qꝛ hoc robur grām facit q̄ nō patit᷑ ſecū pcīn. Ideo ex ꝯſeqnti ſi inuenit peccatū aliqḋ veniale vel mortale qad culpā tollit ipm dūmō non apponat᷑ obex ex pte recipiētis ¶ Scdarius aūt effect⁹ eſt ſanitas corꝑalis. hāc tñ nō inducit niſi ſm ꝙ expedit ad finem ꝑncipaleʒ. ſ. ſpūalem ſanationē. ⁊ tūc ſꝑ eam inducit. dūmō nō ſit impedimentū ex pte recipiētis. ⁊ licꝫ in ipo multe fiāt inūctiones: vltima tamē eſt formalis reſpectu oīm ꝑcedētium. ⁊ agit in virtute earum Et ideo in vltima vnctione grā infundit᷑ que effectū ſacramēti prebet. Hec btūs Tho. ¶ Tertius effect⁹ ſm magiſtrū in ꝯpendio theologice veritatꝫ eſt. ꝙ valꝫ hoc ſacramētum ad deuotōem excitādam ¶ Quartus effectus eſt. ꝙ valet ad velociorē trāſitum ad celum

De ſacramento

ordinis. ⁊ de dignitate ſacerdotū A

Vos eſtis genus electū. regale ſacerdotiū. gēs ſancta. ꝑpl's acqſitōis. i. Pe. ij. In iſtꝫ verbis oſtēdit nobis btūs petr⁹ ꝑrogatiuā ⁊ dignitateʒ ordinis ſacerdotalis. Et licꝫ oēs hoīes ſint genus dei ſoli tamē ſacerdotes ſtꝫ genus electuʒ a deo. Vñ ſciendū. ꝙ ſicut ſunt nouē chori āgeloꝝ in celo. ſic ſtꝫ nouē dignitates ſacerdotū Prima eſt. ꝙ ſacerdotes ſunt ſuꝑ omnes reges ⁊ ꝑncipes terre. Hiere. i. Ego ꝯſtituā te ſuꝑ oēs gentes ⁊ regna vt euellas. ſ. malos mores ⁊ vicia. ⁊ diſſipes hereſes. ⁊ edifices bona opa. ⁊ plātes ꝟtutes in aīabus. Itē pꝫ. qꝛ dignitas ſacerdotalis habꝫ reges facere et ꝯſecrare. ſed oēs reges nō pñt ſacerdotē facere. In ſignū ꝙ maiores ſint: tūc non eſt iam ꝑnceps adeo potēs qn tenet᷑ ceruicem ſuā in ꝯfeſſione humiliare coram ſacerdote loco dei. qꝛ eſt vicarius eius. Vñ breuit᷑ de⁹ exaltauit ſacerdotes ſuper oēs hoīes. Vñ qdam doctor. Sacerdos ē altior regib⁹. felicior angel'. creator creatoris ¶ Scdo honorauit eos in tpalib⁹. qꝛ illa q̄ de⁹ ſibi reſeruauit. ſ. decimas. oblatōes. teſtamēta. ⁊ ꝑmitias. ⁊ alia patrimonia crucifixi: gratis illis ꝯtulit ꝓ ſuſtētatōe corꝑis. vt illi ſine

labore cū alios hoīes laborare oportet
ꝑ ſuſtentatōe corporis quieti⁹ ꝺo ſerui/
ant in ſpūalibꝫ. ¶ Tertio hōrauit eos
in emunitatē ꝯferendo. ꝙ null⁹ tren⁹ ṗn
ceps ſup eos iuriſdictionē habeat. nec
rex nec ṗnceps. nec aliq̇s hoīm ſeculari
um audeat manus ſuas violent in eos
mittere. etiā in minimū. i. ī acolitū. Op/
poſitū faciēs ex facto eſt excōicatus ma
iori excōicatione tam in celo q̃ȝ in terra
Sic etꝫ ꝓtegit eos: ꝙ nullus audeat e/
os ꝑturbare verbis vel factis. Q2 dn̄s
opprobriū ill'illatū q̃ſi ſibi reputat fctm̄
Vn̄ dn̄s dicit ꝑ ꝓpham Zacha. ij Qui
tetigerit vos tāgit pupillā oculi mei. ps̄
Nolite tangere xp̄os meos. ꝛ ī ꝓphetis
meis nolite malignari. Quare etiāȝ nec
verbis ſunt moleſtandi: ꝫ honorādi: vt
dicit dn̄s ad moyſen ꝛ aaron. Bn̄dicāȝ
bn̄dicētibus vos. Vn̄ Hen. de firma.
ſup q̄rto ṗcepto dicit. Ve illis q̇ ſacdo/
tibꝫ ꝛ religioſis detrahūt ꝛ diffamāt rur/
ſus crucifigētes filiū dei ī ſemetipſ. vt
ait apl's. Detrahētes ei ſacerdotibꝫ xp̄ȝ
coronāt. inferētes eis iniurias xp̄m cru
cifigūt. Cōuiciātes eos: xp̄m ꝯſpuunt.
Exprobrantes eos ꝛ hn̄tes eos exoſos
chriſtū lancea tranſfigūt Vn̄ etiā ab ec
cleſia ſacerdotes ſunt ṗuilegiati intātū
vt quicūq ꝯ̄ libertatē cleri ſtatuta faci/
unt vl' talia ſuant. excōmunicatōeȝ īcur
runt. Itē null⁹ principū ſeculariū audet
exactōes facere in cleꝝ. Itē nec aliq̇s de
bet pedagiū recipere a clericis. alias in/
currunt ſnīam excōmunicatōis nec a ṗ/
dicta excommunicatōe abſolui pn̄t: niſi
plene reſtituerint ¶ Quarto honorauit
eos in hoc ꝙ cōmiſit eis aīas fideliūȝ. i.
eccl'iam ſctām. Vn̄ ꝺ Chryſo. Celo et
angel' ꝛ oīm creatura honorabilior ē ec/
cleſia. Xp̄s ampli⁹ eccl'iam diligit q̃ȝ ſe/
ipm. Vn̄ venit de celo in t'rā. ꝛ 33. ānis
ꝑ ea fuiuit. ꝛ tandē amarā mortē ꝑ ea
ſuſtinuit. Et iā dat ei corpus ſuū ī cibū
ꝛ ſanguinē ſuū in potū. Et poſt hāc vi/
tā dat ei ſeipm in celo in ṗmiū. Inſuper

hāc dilectā eccl'iam cōmiſit ſacerdotibꝫ
cū oībꝫ donis. i. ſacramētis. Sol⁹ enim
ordo ſacerdotal' ex officio hꝫ baptizare:
q̃ȝuis in neceſſitate cuilibet liceat. Iteȝ
ſolus hꝫ ꝯferre ſacrm̄ ꝯfirmatōis. Iteȝ
ſolus hꝫ ꝯfeſſiones audire: ꝛ a pc̄cis ab
ſoluere. ꝛ pn̄ias iniūgere. vn̄ Iohis. 20:
Accipite ſpm̄ ſctm̄ ꝛ quoꝝ remiſeritꝭ pec/
cata remittunt eis. Itē ſol⁹ hꝫ porrigere
ſacrm̄ extreme vnctōis: ꝛ ſic de alijs In
hac dignitate incomꝑhēſibili eos hono
rauit ſingularit' ṗ oībꝫ hoībꝫ Vn̄ Mat.
5. Vos eſtis lux mundi. Sic mund⁹
nihil eſt ſine luce. ſic eccl'ia nihil ſine ſac/
dotibꝫ: ¶ Quinto hōrauit eos ī hoc ꝙ
vult vt diſtricte obediat' eis loco ſui ab
oībꝫ hoībꝫ cuiuſcunq ſtat⁹ ꝛ ꝯditōis fu
erint. Luc. x. Qui vos audit me audit.
ꝛ q̇ vos ſpnit me ſpnit. Aug⁹. Quicq̇d
nō lꝫ: paſtoris eſt ꝓhibere ne fiat. gregꝭ
audire ne faciat. Ergo obediendū ē eis
tā q̃ȝ xp̄o qn̄ ṗcipiunt hoībꝫ ieiunare. fe
ſtiuare: ꝛ ſic de alijs. Iꝺo cōminat' dn̄s
inobedietibꝫ ꝛ rebellibꝫ Deut. 17. Qui
ſupbierit: nolēs obedire ſacerdotis im/
perio morte moriat'. Exemplū ꝺ dathā
abyron. ꝛ chore. q̇ rebelles fuerūt moy
ſi ꝛ aaron. Et t'ra ſe aperuit: ꝛ viuos e/
os abſorbuit. ¶ Sexto honorauit eos
dādo eis poteſtatē ligādi ꝛ ſoluēdi. ma/
thei. 18. Quodcunq ligaueris ſuper t'/
rā: erit ligatū ꝛ in celis. ꝛ quodcunq ſol
ueris ſup t'rā. ꝛc̄. Hec ptās ligādi atq
ſoluēdi vno mō intelligit' de excōicatiōe
q̇ eſt gladi⁹ ſpūal'. ꝛ eſt multū timenda
ꝓpt' q̇nq. hoc quere. 4 R. Alio modo
hec ptās intelligit' de abſolutōe pc̄coꝝ.
Vn̄ ep̄s qn̄ ordiāt ſacerdotes exufflat
in eos dicēs illud. Iohis. 20. Accipite
ſpm̄ ſctm̄. quoꝝ remi. pec. ꝛc̄. B
¶ Septimo honorauit eos ī hoc: ꝙ no
minant' in ſcp̄turis ſanctis angeli. Vn̄
Greg⁹. Oēs qui ſacerdotij noīe cēſent'
angeli nominant'. Quare aūt angeli no
minant'? Rn̄deo: q2 hn̄t ſimilitudinem
cū angelis. Primo. q2 officium angeli ē

miniſtrare ðoꝛ hoiƀ. Quia ſꝫm Aplm
Omēs ſunt adminiſtratoꝛij ſpiritꝰ Sic
⁊ ſacerdotes habent miniſtrare ðo die
noctuqꝫ ⁊ hominiƀ cum ſacramentis.
Secūdo qꝛ angelꝰ eſt vita purus ſic et
quilibet ſacerdos tenet eſſe caſtus: q̄ eſt
vita angelica. Amƀ. Qui nō nubūt ne
qꝫ vxoꝛes ducūt ſicut angeli in t̄ris ſunt
Damaſcenꝰ. li. 4. A nuptijs abſtinētia
eſt angeloꝝ imitatio. Tertio angeli ha/
bēt infoꝛmare ⁊ ammonere oēs ꝑ bonā
inſpirationē. ſic ⁊ ſacerdotes ꝑ v̄buꝫ dei
Quarto angeli habēt deū laudare. pſ̄.
Laudate deū oēs angl'i. Sic ⁊ ſacerdo
tes q̊tidie ſub pcc̄o moꝛtali tenent ꝑſol
uere ſeptē hoꝛas canonicas ī laudē dei.
L ¶ Octauo honoꝛauit eos ī h̄ ꝙ
ſacerdos aliq̊ mō eſt ſil'is marie virgini.
Primo: qꝛ ſic btā maria ꝑ q̇nqꝫ v̄ba cō/
cepit ihm xp̄m. Lu. i. Fiat mihi ſꝫm ver/
bū tuū. ſic ſacerdos ꝯficit ꝑ q̇nqꝫ v̄ba ve
rū coꝛpꝰ xp̄i. Et ſic īmediate poſt ꝯſenſū
marie fuit totus chriſtꝰ in vtero eiꝰ. ſic ī/
mediate poſt ꝓlationē verboꝝ ꝯſecrati
onis tranſſubſtantiat panis in veꝝ coꝛ/
pus xp̄i. Scd̄o ſic btā virgo poſt ꝑtuꝫ
chriſtū poꝛtauit in maniƀ ſuis: ⁊ in p̄ſe/
pe collocauit. et eū ecōuerſo leuauit Sic
ſacerdos poſt cōſecrationē leuat xp̄m. ⁊
locat eū ecōuerſo. ⁊ poꝛtat. ⁊ tractat cuꝫ
maniƀ ſuis. Tertio ſicut btā virgo fu/
it ſctificata in vtero anq̄ʒ cōcepit xp̄ʒ. pſ̄
Sctificauit tabernaculū ſuū altiſſimꝰ.
ſic ſacerdos antea oꝛdiat anq̄ʒ ꝯſecrat.
qꝛ ſine oꝛdie nihil cōſecraret Ergo laicꝰ
q̄ntūcūqꝫ ſctūs nihil ageret: etiā ſi v̄ba cō
ſecratōis ꝓferret. D ¶ Nono hono
rauit eos ſuꝑ angelos. ⁊ etiā aliq̊ mō ſuꝑ
dignitatē btē marie virgīs Primo in di
gnitate cuſtodie. Sacerdos em̄ hꝫ cu/
ſtodire pl'es aīas. ſic ep̄s totū epiſcopa/
tū. papa totū mundū. plebanꝰ totā par
rochiaꝫ. Bern̄. O q̄ʒ digni cuſtodes q̇
tā ſollicite ꝑuigilāt: vt aīas ſibi creditas
a moꝛte et'na cuſtodiāt. Sꝫ angelus tā
tū habet cuſtodire vnā aīam. Bernar.
Magna dignitas aīaꝝ: vt vnaqueqꝫ
ab oꝛtu ntītatꝭ in cuſtodiā ſui habeat an
gelū deputatū. Scd̄o in ſumendo ⁊ tā/
gēdo coꝛpus xp̄i. Angeloꝝ em̄ eſt vidē
deū Mat. 18 Angeli eoꝝ ſꝑ vident fa/
ciē patris mei q̇ in celis eſt. Sꝫ in h̄ ſac/
dos maioꝛ ē angelo. qꝛ ille videt. iſte aūt
tractat: ⁊ eū hoc ſumit. qđ nūq̄ʒ ſic datū
eſt alicui angl'o ꝙ ſic ſumat. ſꝫ ſufficit ei
deū cōtēplari. Tertio in cōſecrādo coꝛ/
pus chriſti. In hoc ſacerdos nō ſolū an
gelos. ſꝫ etiā virginem mariā mr̄em chri/
ſti aliq̊ mō p̄cellit. Qꝛ ei nec alicui ange/
lo data eſt talis poteſtas ꝯficiēdi coꝛpꝰ
xp̄i. Vn̄ minimus ſacerdos in t̄ris pōt
hoc qđ nō p̄t maximus angelus in celo
Bern̄. O venerāda dignitas ſac̄dotuꝫ
in q̊ꝝ maniƀ dei filius tāq̄ʒ ī vtero vir/
ginis incarnatur. Gregꝰ. Ille q̇ creauit
me: dedit mihi creare ſe mediāte me. O
venerabiliū manuū ſctitudo. ⁊ felix exer
citiū. vbi ſac̄dos tractat dei filiū. Augꝰ
dicit ꝙ in cōſecratione ſacre hoſtie tota
curia celeſtis ſibi ſeruit: ⁊ dn̄s celi ad euꝫ
deſcēdit. Amƀ. ſuꝑ lucā. Non dubites
aſſiſtere angl'os qn̄ aſſiſtit xp̄s in altari.
ſcꝫ qn̄ immolat. Vn̄ xp̄s p̄t dicere culi
bet ſacerdoti illđ Eſa. 5. Quid vltra de
bui facere ⁊ non feci. ⁊c̄.

¶ De malis ſacerdotiƀ foꝛnicarijs
et ꝯcubinarijs.

Q Verit vtꝝ oꝛdiatꝰ exn̄s in pcc̄o
E moꝛtali poſſit ſine pcc̄o vti oꝛdi/
ne ſuſcepto. Rn̄deo ſꝫm Tho.
in. 4. di. 24. Nō p̄t. nā fac̄ ꝯ̄ illud p̄ce/
ptū. Deut. 16. Iuſte qđ iuſtū ē exeq̄ris.
Indigne em̄ ſacꝝ ꝑtractat. Neqꝫ ī h̄ ali
q̇s p̄t diſpēſare. qꝛ ē de iure naturali: vt
hō ſctā ſctē ꝑtractet. Vn̄ tal' q̊tiēs actū
alicuiꝰ oꝛdis facit peccat moꝛtalit. vt q̇
tāgit res ſacras q̄ſi ſuo vtēs officio pec/
cat moꝛtalit. Secꝰ āt ſi aliq̄ neceſſitate
aliqđ ſacrū ꝯtingeret vl' exeq̄ret ī illo ca
ſu q̇ etiā laicis liceret: puta ſi baptizaret
in articl'o neceſſitatꝭ vl' coꝛpꝰ xp̄i đ terra
colligeret. Cōcoꝛdat Al. ⁊ Raymūdꝰ.

¶ Sciendũ ꝙ ex iã dictis certiſſime cõ/
ſtat ꝙ ſacerdos fornicari⁹ etiã q̃ntũcun/
ꝗ occult⁹. vl' etiã ſacerdos exñs ſciẽter
in quocunꝗ pcc̃o mortali nõ dũ ꝯtri
tus nec dignã agẽs pñiam vropter i eo
ꝙ baptizat ã abſoluit ꝯfitẽtes vl' p̃dicat
aut mr̃imonia ſolẽnizat: vel ſacr̃m eu/
chariſtie vl' extreme vnctionis p̃bet. vel
mortuos ſepelit. aut mulieres poſt ꝑtuʒ
ĩtroduc̃. vl' aquã. vl' ſalẽ ĩ dñica exorci/
ʒat. aut ꝑp'l'm aſꝑgit. vl' cãdelas in feſto
purificatõis aut ramos ĩ die palmaꝝ vl'
ignẽ aut cereũ vl' baptiſmũ in vigilia pa/
ſche vl' pẽthecoſtes bñdicit. vl' qđ ma
ius oĩb⁹ his ẽ miſſaʒ celebrat. aut ſacr̃m
euchariſtie ꝯſecrat atꝗ ſumit. In oĩb⁹
iſtis necnõ actib⁹ alijs q̇ ſacris ordinib⁹
ſtʒ annexi. aut in q̊libet ipoꝝ ſingularit'
quẽlibet exercẽdo peccat mortalit'. Et
totiẽs q̊tiẽs aliquẽ actũ vt miniſter eccl'e
exequit' ꝛ exercet Sic ex dict ſcti Tho.
đ aqno. vt ſup̃ manifeſtiſſime cõprobat'
ac etiã nõ ſolũ in p̃ſcriptis actib⁹. ſʒ etiã
ſm Dyoniſiũ qñ ꝛ q̊tiens ad aliquem
hmõi actũ exercendũ aliquã veſtẽ ĩduit
ſiue ſumit. vt vl' albã vl' manipulũ vl' ſto
lã aut caſulã. aut alias ſacras veſtes cõ/
munit' vl' diuiſim. Qđ reuera ſatʒ ẽ hor
rendũ ꝛ ſtupẽdũ atꝗ etiã ꝑiculoſuʒ val/
de. In tali videlicet ſtatu atꝗ dignitate
tot ꝛ tãtis crimĩb⁹ ſubiacere atꝗ ĩplica/
ri. Vñ nõ ĩmerito đr. Quãto altior gra
dus tãto ſublimior caſus. F ¶ Sa
cerdos incõtinẽs ꝛ fornicari⁹ ẽ ſuſpẽſus
ĩpo iure. ꝛ miſſa ei⁹ nõ debet audiri. vt
pʒ extra de cohabitatõe clericoꝝ ꝛ muli/
erũ. c. veſtra. Audiẽs ãt miſſam ei⁹ pec/
cat mortalit'. ſm Tho. i. x. q̊dlibeto. q.
8. Hoc ãt ĩtelligit' de publicis fornica/
rijs. Querit' ſi talis celebret: vtꝝ fiat ir/
regularis. Rñdeo ꝙ ſic Hec Wilhelm⁹
Querit' vtꝝ ep̃s poſſit cũ talib⁹ diſpẽſa/
re. Rñdeo ꝙ ſic. Ex q̊ diſpẽſatio in h̃ ca
ſu nõ eſt ꝓhibita. Et iura q̃ inueniunt'
in ꝯtrariũ illa p̃tẽdũt đ ſuſpẽſo ab hoĩe:
nõ a iure. q2 iura benigni⁹ ſolẽt agẽ ꝙ̃
hoĩes. Hec Wilhel. Querit' vtꝝ clerici
q̇ expẽdũt patrimoniũ crucifixi cũ mere/
tricib⁹ teneant' ad reſtitutõem. Rñdeo
ꝙ clerici q̇ res eccl'ie dãt nõ ſolũ meretri/
cib⁹. ſʒ etiã hiſtrionib⁹ vl' etʒ ſuis ꝯſãgui/
neis nõ ꝓp' naturã ſuſtẽtandã: ſʒ vt fac
ant eos diuites de patrimonio crucifixi
raptores ſunt. ꝛ tenent' ad reſtitutõem.
G ¶ Querit' vñ faciãt reſtitutiõem.
Rñdeo ſi hñt patrimoniũ ſecl'are. vl' alĩ
qđ de artificio vel labore manuum: de
iſtis poſſunt reſtituere. Sed de reb⁹ ec/
cleſie ñ ſufficit reſtituere q2 quicq̇d eis ſu
pereſt ſcʒ ſupra victũ ꝛ veſtitũ. hoc debet
dari pauperib⁹. Niſi tũc ſubtraherẽt ſi/
bi de neceſſarijs. vl' niſi res quas habu
erunt đ patrimonio vel de artificio expẽ
diſſent in vſus eccl'ie. Hec Wilhelmus.
Vtrũ concubine ſacerdotũ teneãtur re/
ſtituere que a ſacerdotib⁹ pro tali illicito
ope recipiunt. Reſpondeo ſʒ Raymũ
dum ꝙ ſic. Nam fornicarie ꝛ huiuſmo/
di turpes perſone tenẽtur reſtituere ipſi
eccl'ie: niſi forte eis fuerit datum cauſa e/
lemoſyne in ſumma neceſſitate. q2 tunc
fuit debitũ. Idẽ Hoſtieñ. Queritur. ſi
notori⁹ fornicator poſſit abſoluere. Rñ/
deo ꝙ non. q2 ſuſpẽſus ẽ quo ad ſe ꝛ etiã
quo ad alios. vt habetur extra de coha
bitatõe clericoꝝ. c. queſitum. Et ſciẽdũ
ꝙ magiſter in cõpendio theologice veri/
tatis dicit ꝙ̃uis oẽs ſacerdotes habeãt
claues: nõ tñ omnes pñt ligaẽ ꝛ ſoluere
ſicut excommunicati. ſuſpenſi ꝛ heretici
damnati. hoc ãt non eſt ꝓp' defectũ or/
dinis: ſed quia non habẽt materiaʒ. ſcʒ
ſubditos qui auferũtur eis cũ excõmũi/
cant'. poſſunt tamen baptizare. q2 hoc ẽ
ſacramẽtũ neceſſitatis. poſſũt quoꝗ ta
les euchariſtiã ꝯſecrare. q2 hoc ſubſtan
tialit' adheret ordini. ligare aũt ꝛ ſoluere
adheret ordini accidentalit'.

¶ De ſacramẽto matrimonij.

Matrimonium honorauit deus
multipliciter. Primo in hoc. ꝙ
ipſe per ſe inſtituit. Secundo.

In loco digniori q̄ ſub celo eſt hoc ē in pa
radiſo. Tertio in ſtatu innocētie. Quar
to. ꝙ naſci voluit de btā virgine que fu/
it in ſtatu matrimonij ꝯſtituta Quinto
ꝙ pn̄s voluit eſſe in nuptijs cū mr̄e ꝛ di/
ſcipulis ſuis Et ibi oſtendit deitatē ſuā
mutando aquā in vinū in ꝯſpectu diſci/
puloꝝ ſuoꝝ. Sexto ꝙ eſt vnū de ſepteꝫ
ſacramētis eccl'ie. Et qꝛ de⁹ matrimoni
um iā ſolemnit̄ honorauit expedit oīno
vt hoīes qui in ſtatu matrimonij ad re/
gnū celoꝝ venire deſiderant. deū ī matri
monio rehonorent. Quicunqꝫ ḡ iuſte ꝛ
legittime vult ſtare in matrimonio : ꝛ vt
ſaluet̄ in matrimonio tria ad hoc ſūt ne/
ceſſaria. Vnū an̄ nupcias ꝛ hoc ſpectat
ad iuuenes ꝛ virgines qui adhuc nō ſūt
in matrimonio: ꝫ intendūt adhuc ꝯtra/
here. Scdm̄ in nuptijs īchoādo. Ter
ciū poſt nuptias inchoatas quō in ma/
trimonio ſit viuendū B Primū
eſt: vt ante inchoatōeꝫ nuptiarum diu
ſe preparent: vt digne hoc ſacramentū
inchoent ꝛ ſuſcipiant. Ad ſuſceptionem
eī̄m cuiuſlibet ſacramēti debet p̄cedē de
bita p̄paratio . Qꝛ q̄cunqꝫ vnū de ſeptē
ſacramētis recipit in pcc̄o mortali :pec/
cat mortalit̄. Vt pꝫ diſt. 40. multi. et
25. illud. xi. q. 3: Audi. Silr̄ ſacerdos q̄
porrigit aliud ſacr̄m ī pcc̄o mortal pec
cat mortalit̄. Vn̄ ante inchoatōem nu/
ptiaꝝ debēt ſe p̄pare ꝑ verā ꝯtritōem et
purā cōfeſſionē. tāq̄ꝫ tp̄e paſche ad ꝑce
ptōem ſacramēti euchariſtie. qꝛ mr̄imo
niū eſt tā bene ſacr̄m ſicut euchariſtia.
Scdm̄: vt nuptias inchoent cum ti/
more dn̄i. Vn̄ Thobie. 6. dixit angel⁹
raphael ad tobiā iuniorē. Accipias vir
ginē tuā cū timore dn̄i amore filioꝝ ma
gis q̄ꝫ libidine duct⁹. Nuptie debēt ce/
lebrari deuote nō cū ludis ꝛ pſonis īho
neſtis: ſicut mod⁹ ē plurimoꝝ: ꝫ cū hone
ſtis hoībꝫ. Et ad hoc debēt pauꝑes in
uitari: vt int̄cedant ꝓ ſponſo ꝛ ſponſa.
Tunc xp̄s mutat aquā in vinū. i. vitaꝫ
hanc inſipidā ī celeſtē leticiā. Vn̄ ioh.
ij. Nuptie facte ſunt ī chana galylee : et
erat mat̄ ihū ibi. vocat⁹ eſt aūt ihs ꝛ di/
ſcipuli ei⁹ ad nuptias . Et hoc fit ī pau/
peribꝫ. Vn̄ d̄ xp̄s d̄t de pauꝑibꝫ. Qui
vos recipit: me recipit: ꝛ q̄ vos ſp̄nit me
ſpernit. Et iteꝝ in euā. Q̄d vni ex mini
mis ꝛc̄ Et cū mr̄imoniū inchoat̄ tūc de
bēt ſe ꝯtinere ꝑ tres dies ab actu matri/
mōiali. Et hoc docuit raphael thobiaꝫ
iuniorē qn̄ debuit ꝯtrahere cū ſara ꝟgi
ne dicēs. Cū ingreſſus fueris ad ꝟginē
tuā: ꝑ tres dies cōtinēs eſto ab ea Sic
parētes deberent informare ſuos filios
ſicut āgel⁹ raphael docuit thobiā ꝛ ſarā
ꝛ hoc erit homini valde meritoriū. ꝛ d̄o
valde acceptū ꝙ deū ī hoc honorat ſub
trahēdo ſibi illā delectatōem ob reuerē/
tiā dei ꝑ triduū. Sciendū tn̄ ꝙ hoc non
eſt preceptū ꝫ bonū ꝯſiliū. Iteꝫ debent
ꝯtrahere cauſa ꝓlis. ꝛ ſic ꝯſtitutū ē a d̄o
in ꝑadiſo: cū dixit ad adā ꝛ euā. Gen̄. i.
Creſcite ꝛ multiplicamini. Hic rep̄hē
dunt̄ illi q̄ non honorē querunt dei: nec
multiplicatōem hoīm: ꝫ ſuā peſſimā vo
luptatē ꝛ libidinē exequendā. Et int̄ il/
los eſt diabol⁹. Vn̄ angel⁹ raphael di/
xit: vt hr̄ Thobie. 6. Qui ita cōiugia ſu
ſcipiunt: vt deū a ſua mēte excludant: ꝛ
ſue libidini vacent: ſicut equus ꝛ mulus
ſuꝑ hos demon hꝫ ꝑtātem. Hic etiam
rep̄hendunt̄ antique vetule ꝛ ſteriles q̄
iuuenes maritos in matrimoniū ꝯſtitu/
tos aſſumūt ad exequendā ſuā libidinē
Et etiaꝫ iuuenes mariti illas antiquas
vetulas ſibi aſſumūt ꝓpt̄ ſua tꝑalia. Et
ſi illa vetula illā delectatōem ꝛ iſte iuue
nis iſta tꝑalia p̄ponūt dilectioni dei ꝛ ſa
luti aīe ſue: ambo peccāt mortalit̄. Er/
go in ꝯtrahēdo mr̄imoniū p̄ncipal' intē
tio dꝫ eſſe honor dei ꝛ augmētatio ſecl'i
Et eſt vna cauſa de illis cauſis q̄re non
bene ſuccedit aliq̄bꝫ in matrimonio qn̄
p̄ncipalit̄ non querūt deū. L Et
ſciendum ꝙ ſunt ſeptem cauſe quare ali
quibꝫ non bn̄ ſuccedit in matrimonio.
Prima cauſa eſt qꝛ contraxerunt cauſa

libidinis. ꝛ n̄ cauſa ꝓlis. nec ꝓpter deū ¶ Scd̄a quia ↄtraxerunt tempe īt̄dicti. vt habetur extra de matrimonio cōtracto contra interdictū ſancte eccleſie. xxxiij. q. 4. nō oportet Tempus in quo ꝓhibitū eſt nuptiaſ celebrare eſt triplex Prima eſt a prima dn̄ica aduentus vſqꝫ ad epiphaniaꝫ. Secūdū a ſeptuageſima vſqꝫ ad octa. paſche. Tertium tribus diebus añ aſcenſionem vſqꝫ ad oc. penthecoſtes. Et qui contrarium facit: peccat mortaliter: ſi facit ex contemptu. ꝛ ſine diſpenſatione. Et nec decan⁹ poteſt in hoc diſpēſare ſ̄m ius canonicum ergo multominus plebanus ¶ Tertia cauſa eſt quādo non parem ſibi aſſumit in matrimonium: ſicut quando nobilis ignobilem. iuuenis antiquam. ꝛ diues pauperē. ꝛ ſic de alijs. Et illi raro bene concordant. ꝛ interduꝫ nō bene ſuccedit ꝓpter inequalitatem Ergo equal' eq̄leꝫ ſibi aſſumat. Vn̄ Ariſt. i. d̄ generatiōe ꝛ corruptiōe. Similia ſe bene compatiuntur. Quarta cauſa eſt q꞉ in peccato mortali contraxerūt ꝛ ſe ante non preparauerunt ad contrahendū digne matrimonium. ſcꝫ ꝑ veram cōtritionem ꝛ confeſſionem puram. Quinta cauſa eſt: qn̄ contrahit cum illa que vouit deo virginitatem. quia tunc ſpōſa chriſti effecta ē quem ſibi elegit pre omnibus viris vnd̄ ip̄a male facit quia ſpernit chriſtū ſponſum ſuum quem elegit: et alium pro eo ducit qui eſt minus bonus: minus pulcher. minus nobilis. minus diues. Ipſe etiam maſculus male facit cōtrahēdo cum tali virgine que vouit. quia aſſumit ſibi ſponſam ſummi regis Ergo chriſt⁹ qui eſt ſummus rex vindicat ſe in eis.

Ergo quando eſt ſuſpiciū de vna ꝙ vouit virginitatem. tūc diligenter interrogandum eſt an ſic ſit anteq̄ꝫ contrahat. ꝛ ſi ſic eſt nullo modo contrahat cum tali quantumcunqꝫ diues ſit. Sed potius debet recipere vnam pauperem que eſt libera. ꝛ non reſtricta voto virginitatis. Et inſuper omnes qui dant conſilium ad tale matrimoniuꝫ grauiter peccant qn̄ ſciunt eam vouiſſe ꝟginitatem.

¶ Sexta cauſa eſt quando contrahit cum vna ꝑ verba de p̄nti: ꝛ poſtmodum aliam ducit. hoc eſt magnum peccatuꝫ ꝛ valde periculoſum. Primo quia talis ſemper adulteriuꝫ committit quotiens actum matrimonij cōmittit vel exercet cum ſecūda Secūdo quia omnes pueri talium ſunt illegittimi ꝛ ſpurij Tertiō q꞉ nunq̄ꝫ poteſt abſolui a peccatis: niſi ſeparet ſe a ſecūda. ꝛ redeat ad primam D. ¶ Septima cauſa qn̄ ↄtrahit cuꝫ vna que eſt de progenie vitioſa. ꝛ h̄ principalit' propter temporalia: vt cuꝫ quis contrahit cum filia vſurarij. ꝛ ſic de alijs Quondam conſuetudo erat quādo q̄s filiam ſuā cum vno deſponſare voluit. tunc interrogauit. Primo vtrum talis ſponſus de bonis et iuſtis parentibus natus ſit: qui habent bonam famaꝫ: fidem rectam ꝛ timētes deum. Secūdo vtrum ipſe ſponſus ſit ꝟtuoſus. vtrum humilis aut ſuperbus. iratus an mitis vtrū luſor. potator. blaſphemus. vel timens deū. Tertio quomodo bona dotalia lucrata ſunt. iuſte vel iniuſte. v'l cū mendacijs. vel cū vſura vel cū ludo vel fraude v'l cū mēdacijs ꝛ ſic d̄ alijs. Sic ſil'r mō qn̄ quis filiā alicuius debebat recipere in vxoreꝫ: illa tria predicta diligenter interrogabantur. ſed heu modo vendunt pueros ſuos. ꝛ faciunt forū ſicut ipi ſolent equos vendere ꝛ emere. ſic ꝛ pueros vendunt. Non querunt quomodo iſta temporalia lucrata ſūt. Sed ſolūmodo quantū habet dare. dicendo Ego tantuꝫ dabo filio meo. ꝛ tu tantuꝫ dabis filie tue. Et ſic iſta tēporalia ſunt principalis intentio quod eſt contra deum qui dicit. Ego ſum alpha ꝛ o. principium ꝛ finis. quia deus debet eē p̄ncipalis intentio in omnib⁹ agendis. faciēdis vel omittēdis. Nō vbi radix mala eſt: qūo fructus bonos ꝓferat: Sic qn̄

principiū ē vitioſum qūo finis bon⁹ ēit.
Sciēdū ꝙ q̄cūq̧ filiā ſuā vni vſurario
deſpōſat: illā filiā dat in eťnā dānatōez
⁊ oēs heredes q̄ de ea naſcituri ſūt: ſi ſci/
enť illas res iniuſte acq̄ſitas poſſideāt.
Sic ſilr̄ mō intelligendū eſt de filio qui
ꝯtrahit cū filia vſurarij. Sꝫ ſi diceres:
qūo hereditabo ſalua ꝯſcientia illa bōa
q̄ hereditario iure ꝯtingūt. Rn̄deo ꝙ
teneris inᷓrogare ⁊ ꝑſcrutari qūo illa bo
na lucrata ſūt: ⁊ volūtatē hr̄e: ꝙ ſi aliqd
ibi iniuſtū inueneris. ꝙ illud reſtituere
velis illis qui vere heredes ſunt.

¶ Qūo in mr̄imonio ſit viuendū. E.

Tertio vidēdū eſt q̄liť poſt nupti
as inchoatas viuere debeāt vſ/
q̧ ad mortē. Pro q̄ ſciēdū ꝙ ſe/
ptē debēt hr̄e viuētes ī mr̄imonio vt ſal/
uenť in ſtatu mr̄imonij. Primo dn̄t hr̄e
dilectiōem ad inuicē. Ad ephe. v. Viri
diligite vxores vr̄as ſicut xp̄s eccliam.
Sꝫ q̄lis debet eſſe dilectio inť viꝝ ⁊ vxo
rem ei⁹? Rn̄deo ꝙ dilectio viri ad muli
erē ⁊ ecōuerſo dꝫ excedere oēm dilectōez
hui⁹ mūdi. Et h̄ figurať in anuli ſubar/
ratōe. Ille anul⁹ ſignat ꝯiunctōez viri ⁊
mulieris. ⁊ amorē eorūdē. Debet āt anu
lus iſte eſſe aure⁹ ⁊ rotund⁹ in q̄rto digi
to poſit⁹. Aure⁹ idō dꝫ eſſe. q: ſicut auꝝ
excellit oīe metallū: ſic amor ille cetēos
amores hui⁹ mūdi dꝫ excellere. Gen̄. ij.
Hoc nūc os ex oſſib⁹ meis: ⁊ caro ď car
ne mea. Quāobrem relinquet hō p̄rem
⁊ mr̄em: ⁊ adherebit vxori. Queriť vtrū
vir teneť plus diligere vxorē q̄ ꝑentes.
Reſpondeo ꝙ ſic: ſed plus debet hono
rare parentes. Secūdo anulus dꝫ eſſe
rotūdus ad oñdēdū ꝙ amor ille dꝫ hr̄e
ꝑpetuitatē ſic ꝙ nunq̄ finiať niſi ꝑ mor/
tem: imo ⁊ poſt mortē dn̄t ſe diligere ꝙ
vn⁹ ſubueniat alteri ꝑ ſuffragia. F

¶ Tertio in quarto digito dꝫ eſſe poſi/
tus: vt oñdať ꝙ amor iſte dꝫ hr̄e ꝑcor/
dialitatē. Dicunt eñ phiſici ꝙ quedā
vena ꝓcedit a corde in quartū digitum.
Ergo anul⁹ iſte poniť in q̄rtū digitū: vt
amor ꝯiugū dꝫ eſſe fideľ ⁊ ꝑcordiaľ. Sꝫ
diceres in q̄ dꝫ vir oſtēdere dilectōez vx/
ori. Rn̄deo p̄mo in hoc ꝙ nō dꝫ eā iniu
ſte turbare nec ỽbo nec facto. Vn̄ Coľ
iij. Viri diligite vxores vr̄as. ⁊ nolite a/
mari eſſe ad illas. Cōtra h̄ faciunt: q̄ ra
ro vel nunq̄ aliqď ỽbū amicabile loquū
tur ſuis vxorib⁹. Itē ſcđo in h̄ ꝙ ipa vx/
or in oīb⁹ dꝫ ita bene hr̄e quo ad neceſſa
ria vite: ſicut ipe vir. Or ſm dictū xp̄i iā
non ſunt duo: ſed vna caro. Sꝫ ſic vnū
membꝝ ꝯdiuidit cū alio: ſic vir cū vxore
⁊ ecōuerſo. imo cū ipa mulier ē pregnās
vľ in puerperio iacēs: tūc vir deberꝫ ſibi/
ipi ſubtrahere ⁊ vxori ſubuenire. ⁊ hoc
ꝓpter pueꝝ quē lactare dꝫ. Sꝫ diceres
qūo vxor dꝫ oſtendere charitatē viro ſuo
Rn̄deo p̄mo in hoc ꝙ ipa debet hono/
rare virum ſuum exemplo marie: vt ha
betur. Lu. ij. vbi dixit maria ad puerū
ihm qn̄ inuenit eum ī templo. Ecce pa/
ter tuus ⁊ ego dolentes querebam⁹ te.
Vbi p̄mo nominauit ioſeph ipm hono
rādo: vt in hoc exemplū daēt vxorib⁹ ſu
os viros honorandi. Contra h̄ faciunt
ille vxores: que contemnūt viros. vľ ꝓ/
ter antiquitatē vel ꝓpter pauptatem. et
ſic de alijs. Sed ipa beata virgo q̄uis
eſſet iuuenis. pulchra ⁊ nobiľ. tamen ip
ſa honorauit ioſeph q̄ fuit pauper ⁊ an/
tiquus. Secundo in hoc ꝙ debēt obe/
dire ſuis maritis in omnib⁹ licitꝭ. i. Pe.
iij. Mulieres ſubdite ſint viris. Itē di
xit deus ad euam. Gen̄. iij. Sub pote/
ſtate viri eris. Ergo mulier exiſtens ino
bediens viro ſuo pertinaciť ⁊ ex contē/
ptu peccat mortaliť. ¶ Scđm qď dn̄t
habere in matrimonio cōſtituti eſt ꝙ de
bent pacifice ſimul viuere ſicut angeli in
celo. ⁊ hoc eſt valde acceptū deo ⁊ hoib⁹
⁊ de⁹ habitat cū eis. pš. In pace fact⁹
eſt locus eius. Et pſperabiť eis in oīb⁹
q̄ntum eſt pro ſalute anime. Si vero al/
ter illoꝝ eſt malicioſus. iracund⁹. impa/
tiēs. venenoſus vt ſpens. ⁊ diſcordās
ſic diabol⁹ in inferno: alť ipm ſuſtinere

debet patient. ⁊ iſte impatiēs purgabit
te a pccīs. ⁊ erit h̄ tu⁹ diabol⁹. vt ī futu/
ro alij diaboli nullā poteſtatē in te exer/
ceant. Qꝛ ſcriptū eſt. Nō punit de⁹ bis
in idipm̄. Vn̄ etiā dn̄s dt p ꝓp̄haꝫ. Af/
flixi te ſuꝑple in pn̄ti. ⁊ nō affligā te vl/
tra. id eſt in futuro. Ergo mulieres hn̄t
voces lenes: ⁊ ligant collum cum peplis
mollib⁹. in ſignū vt dulciter reſpondere
debent ſuis iracūdis viris: ⁊ temperare
cum ſuis mollib⁹ reſponſis maliciam et
iracūdiam ſuoꝝ maloꝝ viroꝝ. Si autez
ambo ſunt ī culpa: ambo damnabunt
⁊ diabolus habitat h̄ cū eis. Et ipſi ī fu/
turo habitabūt cum eo ī inferno. Quia
hic ſimul litigant ⁊ diſcordāt ⁊ viuunt in
ſimul ſicut canis ⁊ cattus: gallus et gal
lina. qui tamē qn̄qꝫ aſſueſcūt ex cōtinua
cohabitatione vt pacifice ſimul ſtant.
Sed illi per longum tempus nō aſſue/
ſcunt. Si autem vxoꝛ eſt in culpa. ſcꝫ ꝙ
eſt iracūda. tūc bonus vir facilius ſuſti/
neret decē vicinos ſibi aduerſarios q̄ꝫ ta
lem vxorem iracūdam ſolam. Scriptū
eſt. Eccī. 25. Non eſt ira ſupra iraꝫ mu
lieris. Et hoc fit ꝓpter fragilitatē ſexus
Pauꝑ em̄ eſt ille vir q̄ habet rixoſaꝫ vx/
orem: quia ſtillantia domus nō dat req̄
em inhabitanti: ſic talis mulier viro ſuo
Et qn̄ illi in matrimonio ꝯſtituti ſimul
litigant. de hoc diaboli letantur. qꝛ nihil
ſimili⁹ actib⁹ demonum: q̄ꝫ litigare. Et
tales durā vitam ducūt ⁊ infelices ſunt
hic ⁊ in futuꝝ. Ꝫ qn̄ pacifice ſimul viuūt
de hoc gaudet chriſtus ⁊ omnes ſancti.
Quia Math. 18. dicit. Ubi duo vel
tres fuerint ꝯgregati in noīe meo. ibi ⁊c̄
Et tales bn̄ habēt quo ad corp⁹ ⁊ quo
ad aīam. ⁊ quo ad tp̄alem ſubſtantiam
Vn̄ ſalomon. Prouer. xvij. Melioꝛ eſt
buccella panis ſicca cum gaudio: q̄ꝫ do/
mus plena victimis cū iurgio ¶ Terci/
um eſt qđ debent habere ī matrimonio
ꝙ vnus non deuiet ab alio. quia hoc eſt
vnum de maximis peccatis. In ſignuꝫ
huius ioſeph magis voluit incarcerari
q̄ꝫ in adulterium ꝯſentire. ⁊ ſuſanna po
tius voluit occidi q̄ꝫ adulteriuꝫ cōmitte
re. vt habet Dan̄. xiij. Quō aūt adultēi
puniāt corꝑalr̄. ſpūalr̄ ⁊ tp̄alr̄. h̄ q̄re an̄
ī ſexto p̄cepto. D ¶ Q̄rtū qđ dn̄t hr̄e ī
mr̄imonio ē ꝙ dn̄t eē patiētes ī laborib⁹
vt vn⁹ iuuet aliū: vt iuſta bona cuꝫ ſuis
laborib⁹ acquirāt ⁊ poſſideāt. Ideo ſil̄
in iuuētute cōueniūt: vt fortit̄ laborent
ꝓ victualib⁹ ⁊ neceſſarijs Vn̄ pš. Labo
res manuū tuaꝝ qꝛ mādu cabis beatus
es: ⁊ bn̄ tibi erit. Itē in educatione filio
rū dn̄t eē patiētes ⁊ ſe mutuo iuuaē. B
¶ Querit̄ vtꝝ laboꝛ ſit meritori⁹ quem
parētes hn̄t cū pueris. Rn̄deo ꝙ ſic dū
modo talis intentio ſit in parentib⁹ ꝙ in
tēdāt pueros enutrire ad honorē dei: vt
boni fui xp̄i fiant: ⁊ ipſi ꝑentes ſint ī gra/
tia: tūc oēs labores quos habēt cū pue
ris cedūt eis ad meritū. ſcꝫ balneādo la/
ctādo. lauādo. vigilādo. portādo. īuol
uēdo. leuādo. cibādo. informādo. corri
gēdo qn̄ delinquūt ne ampli⁹ deū offen
dant. Iſta om̄ia erūt eis meritoria. Si
militer ⁊ pat̄ q̄ ſollicitudīem ⁊ laborem
ſuſtinet ꝓ vxore ⁊ pueris nutriēdis. om/
nia t'lia fiūt ſibi meritoria. Vn̄ apl's dt
Scimus qm̄ diligētib⁹ deū oīa cooꝑan
tur in bonum. Et quando actus matri
monij eſt peccatū ⁊ quādo non. h̄ quere
an̄. vi. F. ¶ Quintū qđ debēt habere ī
matrimonio ē tp̄antia ⁊ honeſtas ī actu
cōiugali abſtinēdo ī temporib⁹ q̄b⁹ abſti
nendū ē. ⁊ ſūt qn̄qꝫ tp̄a in q̄b⁹ abſtinēdū
eſt ab actu cōiugali. hoc quere an̄. 6. B.
¶ Sextum eſt ꝙ debēt ſibiīnuicez fide
les eſſe ī tp̄alib⁹. ambo em̄ debēt eē dn̄i
ſuaꝝ reꝝ. Exemplo apoſtolorum d̄ q̄b⁹
legitur. ⁊ erant illis omnia communia.
Quia ſicut dicit chriſtus in euangelio.
Math. 19. Iam non ſunt duo: ſed vna
caro. ſcꝫ vir ⁊ vxoꝛ. Quō ḡ tp̄alia inter
ipſos dn̄t eē diuiſa Cōtra h̄ faciūt mulie
res q̄ furāt̄ vir̄ ſuis: ⁊ illa ſic furata ma/
le expēdūt. ſ. ī ſuꝑbia ī peplis. ⁊ ī cingu r
Et qn̄ ipſe vir ē remote vltra mare ī me r

cātijs: ipa vxor ē ī huiuſmōi. H ¶ Utrum mortalit͛ peccat vxor furando viro ſuo. Rn̄deo ſi male expēdit. ſcʒ ad peccādū ſicut ſi daret vni cā alliciendi eum ad turpem actum: ſic peccaret mortalit͛. Et ille qui ſic recipit talia munuſcula ꝓpter talem turpem actum a tali muliere: tenet͛ in foro conſcientie reſtitue͛ marito ipſius mulieris. immo qui ſcienter faceret vl' vēderet talia munuſcula tali mulieri quaʒ ſcit ſcient͛ velle abuti grauit͛ peccat. Similit͛ ⁊ nunci⁹ q̄ portaret talia munuſcula ſcient͛ q̄ darent͛ ꝓpt͛ talē turpē actum grauit͛ deū in hoc offenderet. Itē ꝯtra hoc faciūt illi mariti q̄ ꝑludūt bona ſua vel in tabernis ſe iebriāt. ⁊ ſic male expēdunt bona illa de quibus vxor cū puerꝭ viuere deberet. Sed nō ſic faciendū eſt ꝓbo ⁊ honeſto ⁊ diſcreto viro: qui debet ferre vinuʒ ad domū ⁊ bibere cum vxore propria. ⁊ poſt hoc deum collaudare: et regratiari ipi deo omipotenti: qui re ſic cibauit ⁊ potauit. Utruʒ mlier debeat furari viro ſuo: vt inde elemoſinam faciat. hoc quere añ. vij H Et de illis viris que recludunt omnia bona ſua ab vxoribus tanꝙ ab extraneis. quere ibidem ¶ Septimuʒ quod debēt habere illi q̄ ſunt in matrimonio eſt debita ⁊ honeſta educatio filiorum vt eos ī bonis inſtruant. Unde ſciendū ꝙ parētes ꝑncipalit͛ tenentur tria ſuis pueris Primo debēt eos informare ꝙ innocentiam ſuam et puritatem deo offerāt. qꝛ hoc eſt do valde acceptū. Item precepta dei. pat͛ noſter. ⁊ ſymbolū. ⁊ debent eos ad eccl'iaʒ ducere. vt verbū dei audiāt. quia verbū dei eſt cibus anime. Item deū diligē et eum timere in omnibus verbis ⁊ factis Sed heu ſepius contingit ꝙ parentes per ſe ignorant precepta dei: ⁊ quandoꝙ ſymboluʒ. ⁊ poti⁹ ducūt eos ad choreas ꝙ ad eccleſiam. Et quandoꝙ aliqui p̄entes informāt ſuos pueros quō ſuperbe incedere debeāt. ⁊ quō mūdo placere ſtudeāt. Inſup eis malū exēplū ꝑbēt. ſcʒ iurādo blaſphemādo. maledicēdo. ⁊c. Et tales p̄entes rei erūt oim peccatoꝝ iſtoꝝ. q̄ ex mala informatōe vl' malo exēplo filij ſic diſcunt. Scdo parētes tenentur pueros corrigere. Quō aūt pueri corrigēdi ſūt. hic quere. 4. E. Tertio p̄entes tenent͛ hereditare res iuſte acquiſitas filijs ſuis. hoc q̄re ſup͂. 4. B.

¶ Tractatus de ſeptem ſacramentis explicit.

Incipit tractatulus de ſeptem donis ſpūſſancti.

S Eptē ſūt dona ſpūſſancti que ideo ſunt ſeptē. qꝛ ꝑ ea ſeptē vitia ſpūalia expelluntur Primū donū ē tior dñi id ē gœtlich forcht De q̄ dr Eccl'i. i. Timor dñi initiū ſapie. Qui timor eſt cuſtos ⁊ clauſura omniū bonoꝝ qḋ donū cordi nr̄o aduentēs mlta bōa ꝯfert. Primo docet mala ꝑterita emendare. Eccl'i. i. Timor dñi expellit pccm Scdo docet bona opari. Eccl'i. i5 Qui timet deū faciet bona. i. q̄ timet deuʒ nihil negligit. Idē Qui timēt deū: inqrūt q̄ bñplacita ſunt dei. Greg⁹. Deū timere eſt nulla que facienda ſunt preterire. Iſydor⁹ in ſynonimis. Timor expellit peccatū. timor reprimit vitium. ⁊ timor cautū facit hoīem atꝙ ſollicitū. Tertio timor diſponit ⁊ habilitat corda noſtra ad vitā religioſaʒ. Eccl'i. ij Timor dñi ꝑparat corda. Et Bernardus ī tractatu de ſeptē donis dicit. Connexa ſunt quidem timor ⁊ religio. ⁊ manere nō poteſt vnum ſine altero. Quarto timor dñi cōſeruat hoīem in bono. Bern̄. In ꝓſpitate nihil ita valet ad gratiā promerendaʒ cōſeruandā ⁊ recuperandā ꝙ ſi videarꝭ nō alta ſapere. ſed ſꝑ timere. Unde etiā Salomon: Si in timore dñi nō tenueris te: cito ſubuertet͛ dom⁹ tua. Quinto

timor dñi miſcđiam meret̃ pſ̃. Quõ mi
ſeret̃ pat̃ filioꝝ ſuoꝝ: miſert⁹ ẽ dñs timẽ/
tib⁹ ſe. Sexto ꝯfert hoĩ ꝓuiſionẽ tp̃aliũ
pſ̃. Timete dñm oẽs ſancti ei⁹: qm̃ nõ
eſt inopia timẽtib⁹ eũ. Septimo cõfert
hoĩ ꝓlongatõem vite. Vñ ꝓuer. x. Ti/
mor dñi apponet dies. Octauo orõem
facit exaudiri. pſ̃. Volũtatẽ timẽtiuz ſe
faciet. ⁊ dep̃catõez eoꝝ exaudiet. Nono
eternam gloriaz meretur. Prouerbiorũ
xxviij. Beatus homo q̃ ſemꝑ eſt paui/
dus. Eccĩ. xxv. Beatus vir cui ẽ dona
tũ habere timorem dei. Gregorius dic̃
Vbi timor non eſt: ſalus ibi non erit.
Hi ſunt nouem fructus: quos confert
donum timoris qđ eſt primum donum
ſpiritusſancti. ⁊ hoc donum timoris ex/
pellit primũ peccatum mortale ſcꝫ ſuper
biam. Timor dñi hoĩem humiliat. ſuꝑ
bia vero eleuat. Eccĩ. x. Odibilis eſt co
ram deo ⁊ hoĩbus ſuꝑbia. ⁊ q̃nto ſe hõ
hic magis exaltat tanto magis in futu
ro humiliabitur. Luc. 18. Omnis q̃ ſe
exaltat humiliabitur. Ergo vt in futu/
ro exaltemur humiliemus nos h̃ coraz
deo in timore dñi. i. Pe. 5. Hũiliamini
ſub potenti manu dei. vt vos exaltet in
die viſitationis. Bern. Per humilita/
tem aſcẽdas ad ſublimitatem. quia hec
eſt via ⁊ nõ alia pret̃ ip̃am. qui alias va
dit potius cadit q̃ꝫ aſcendit. Or ſola eſt
hũilitas q̃ exaltat. ⁊ ſola q̃ ducit ad vitã

B ¶ Scđm donũ eſt donũ pieta
tis Vbi notãdũ ꝙ eſt triplex pietas hñ
da. vna ad deũ. ⁊ illa debet eſſe in ꝯfidẽ
tia bona quã debem⁹ habere ad deum.
Primo in temporali ꝓuiſione. pſ̃. Ia/
cta cogitatũ tuum in dño. ⁊ ip̃e te enutri
et. Idem. Multitudo omniũ in te ſp̃at
dñe. ⁊ hoc tollit nimiam ⁊ ſuꝑfluam ſol/
licitudinem temporalium quam habẽt
illi auari qui nunq̃ꝫ ſatiantur. Sꝫ ſemꝑ
timent ſibi deficere ⁊ procurant ſibi cuꝫ
om̃i ſollicitudine tp̃alia q̃ſi ſemper debe
rent viuere. ⁊ forte in breui moriuntur.
Lu. 12. Stulte hac nocte. ⁊c̃. Cõtra h̃

dicit xp̃s in euãgelio. Nolite ſolliciti eẽ
dicẽtes. q̇d mãducabimus q̇d bibem⁹
nõne aĩa plus eſt q̃ꝫ eſca. q̃ſi dicerꝫ. Si
dat maiora. id eſt vitam: etiã dat mino/
ra. i. eſcam ⁊ veſtimẽta. Scđo in ſp̃ualĩ
bus q̃ntum ad aĩam. p̃s. Sperãtẽ aũt
in dño miſcđia circũdabit. Et ſic tollit̃
deſꝑatio. que eſt peior om̃i pctõ. Vnđ
Iſiđ. de ſummo bo. Deſperatio auget
pctm̃. deſperatio eſt peior om̃i peccato.
Vñ Chriſ. in ſermone. Nihil em̃ deuꝫ
ſic offendit q̃ꝫ deſperatio. Item Iſiđ. ij
li. de ſum. bo. Perpetrare aliqđ flagicĩ
um mors eſt anime. ſꝫ deſꝑare eſt ad ĩfer
num deſcendere. Tertio in eternis. i. in
remuneratõe omnium bonorum. Luce
xij Nolite timere puſillus grex. compla
cuit em̃ patri veſtro dare vobis regnuꝫ
C Secũda pietas eſt quo ad ſeip̃m.
Et illa debet eſſe in miſeratõe ꝓprie anĩ
me. Vnde Eccĩ. xxx. Miſerere anime
tue placens deo ¶ Vñ ſciendum ꝙ ſex
opera miſcđie debem⁹ exhibere anime
noſtre. Primo debemus eã cibare pa/
ne vite. hoc fit quãdo digne cõmunica/
mus. Secũdo potare cum calice tribu
latõis ⁊ patientie quẽ chriſtus ꝑ ſe bibit
et nobis ꝓpinauit. Math. xx. Poteſtiſ
bibere calicem quẽ ego bibiturus ſum.
¶ Tertio veſtire cum charitate dei ⁊ ꝓ
ximi. quia hec eſt veſtis nuptialis vite
eterne Math. xxij. Amice quomõ huc
intraſti nõ habens veſtem nuptialez: ꝑ
quã veſtem cognoſcũtur filij dei Iohis
xiij. In hoc cognoſcũt homines ꝙ mei
eſtis diſcipuli ſi dilectõem habueritiſ ad
ĩuicem. ¶ Quarto hoſpitare. hoc fit ꝑ
pñiam quam agimus pro peccatis no/
ſtris. quia cuꝫ homo eſt in peccato mor
tali: tunc facit ſibi manſionem in ĩferno
p̃s. Appropiquant vſq̃ꝫ ad portas mor
tis Sed quando penitentiam agit: tũc
preparat ſibi manſionẽ in celo. Math.
iiij. Penitentiam agite. ¶ Quinto viſi
tare. ⁊ hoc fit quando fragilitatẽ noſtrã
penſamus. ⁊ peccata noſtra cum amari

tudine cordis recolimus. vt cū ꝓpheta di
cere poſſim⁹. Recogitabo tibi om̄s an/
nos meos in amaritudine aīe mee. Se
xto debem⁹ eā de carcere hui⁹ mūdi edu
cere. ⁊ hoc fit ꝑ deſideriū ſupnoꝝ. Apl's
Que ſurſum ſunt q̄rite: non q̄ ſup̄ t'ram
Idē Noſtra ↄuerſatio in celis ē. ¶ Ter
cia pietas eſt quo ad proximū. illa exhi
betur p̄mo in dādo. Ecc̄i. 14. Añ mor/
tem benefac amico tuo. id eſt chriſto. q2
elemoſyna in vita multo melior eſt q̄
poſt mortem. Quia vnus denarius in
vita melior eſt q̄ centum poſt mortem.
Secundo exhibetur proximo commo/
dando. Ps̄. Iuſtus miſeretur et com/
modat. et ſemen illius in benedictione
erit. Et d̄ hoc gaudet chriſtus ⁊ tota ce
li curia. q2 ſumus ſua membra. ⁊ erit ho
mini valde meritorium. Luce. vi. Mu
tuū dantes nihil inde ſperātes. Tertio
in condonādo ꝓximo. Luce. 6. Dimit/
tite ⁊ dimittemī Aug⁹. Ea elemoſyna
nihil eſt maius: qua ex corde dimittim⁹
quod ī nos quiſq3 peccauit. Quarto fa/
cta ꝓximi non in malum iudicando. ſed
ſp̄ ad meliorē p̄tē interp̄tādo Vñ aug⁹
ſup̄ illō Mat. Nolite iudicar̄e. et nō iu/
dicabimini. H̄ loco nihil aliud p̄cipi exi/
ſtimo: niſi vt ea facta dubia q̄ ſūt. q̄ aīo
fiāt. ī meliorē p̄tē3 int'pretemur. Vnde
ſciendū ꝙ q̇libet tenet̄ oīa dicta et facta
ꝓximi in meliorē partem interp̄tari niſi
ſint māifeſta mala. Apl's. Quo iudicio
aliū3 iudicas. teip̄m condemnas. Sed
diceres vñ oritur ꝙ aliq̇ om̄ia q̄ vident
vel audiūt de ꝓximis. ſp̄ in malum int'/
pretant̄. Reſpondeo ꝙ ex duobus ꝓue
nit. Primo: q2 ip̄i mali ſūt. Vñ Chry.
ſup̄ Math. Oīs homo ſcḋm ſe aliū exiſti
mat. Idē. Sicut difficile aliquē ſuſpica
tur malum q̇ bonus eſt. ſic difficile ſuſ/
picatur aliquē bonū qui mal⁹ eſt. Secū
do. q2 male afficitur ad illum quē3 iudi/
cat. Aug⁹. Certum eſt ꝙ d̄ malo īcerto
neminē iudicarē quē tanq̄ meip̄m dili/
gerem. ſed etiam defenderē ⁊ excuſarem
q̄ diu in publicū nō ꝓdiret. Sed quia
charitatē3 ꝑdidimus: facilius alterutrū
iudicamus Et ḡ oīs qui facil'r alterum
iudicat: oſtēdit ſe vacuū a gratia dei ⁊ a
charitate ꝓximi. S3 q̇ bona ſuſpicatur
de ꝓximis eſt ſignū ꝑfectus ⁊ bonitat3
Greg⁹ in moral'. Quāto vos in bono ꝓ
ficitis rāro etiā bona de alio ſentitis
¶ Tertiū donu3 eſt donū ſcīe. i. got/
liche kunſt. qd̄ donū p̄mo docet ſeip̄m
ↄgnoſcere. ſ. quis es. q̇d fuiſti. ⁊ q̇d eris
Bern̄. Cogita ergo vnde veneris ⁊ eru
beſce. vbi es ingemiſce. quo ꝓperas ⁊ ꝑ
timeſce. Item cognoſce te ꝑ culpam ac
tualem fieri exoſum deo. Sapie. xiiij.
Odio ſunt deo impius ⁊ impietas eius
Ecc̄i. xij. Altiſſimus odio habet pctō/
res. Itē per culpā eris maledictus. p̄s.
Maledicti q̇ declināt a mādatis tuis.
Et inſup̄ debitor mortis eterne: nō ſolū
t̄palis vt iumentū. Ezech. xviij. Aīa q̄
peccauerit ip̄a morie̊t. S3 ecōuerſo co/
gnoſce ꝙ grā facit hoīem filiū dei ⁊ here
dē. Apl's ad Rho. viij. Si filij ⁊ here
des. Itē facit hoīem bonū. p̄s. Beat⁹
ꝓpl's cuius eſt dñs deus eius. Ite3 grā
facit hoīem bñdictū. Deut'. xxviij. Si
p̄cepta mea audieris bñdictus tu in ci/
uitate bñdict⁹ in agro ⁊c̄. ⁊ hoc ergo no
mine noīabit deus bonos q̇ ad dexterā
eius erūt dicēs. Math. v. Venite be/
nedicti patris ⁊c̄. Scḋo docet donum
ſcīe cognoſcere deū Primo inquantum
eſt creator tuus ⁊ tu creatura eius. Vñ
p̄s. Ip̄e fecit nos ⁊ nō ip̄i nos. ⁊ ſic tene
ris ei obedire tanq̄ tuo creatori. Scḋo
inquantū dñs tuus. ⁊ tu ſeruus eius. ⁊
ſic teneris ei fideliter ſeruire tanq̄ fide/
lis ſeruus dño ſuo. Tertio inquātū ip̄e
pater tuus ⁊ tu filius eius. ⁊ ſic teneris
ei exhibere honorē3 ⁊ reuerentiā Quar
to inquantū redemptor tuus. ⁊ ſic tene/
ris eum diligere Iohis. xv. Maiorem
aūt charitatē nemo habet vt animā ⁊c̄
Quinto inquantū futurus iudex tuus
et ſic eū timere debes in oībus verbis ⁊

factꝰ ſiue comedēdo ſiue dormiēdo F
Tertio donum ſcientie docet cognoſce/
re ꝓximos ſcꝫ quō oīes hoīes tam di/
uites tam paupes ꝗꝫ nobiles ſunt ſiľes
in quattuor Primo em̄ hoīes ſunt ſiľes
ex pte pncipij. quia oīes ab vno deo ⁊
de eodem luto formati ſunt. ⁊ oīes nu
di ⁊ paupes nati. Job. xxxiij. Ecce me
fecit deus ſicut ⁊ te. ⁊ de eodē quoqꝫ lu/
to formatus ſum. Sap. vij. Nemo ex
regibꝫ aliud habet natiuitatis initium.
Secūdo ſumus ſimiles ex pte medij. qꝛ
oīes mortales ⁊ breuis vite tam diui/
tes ꝗꝫ paupes. Eccī. x. Oīs potenta
tus breuis vite. Job. xiiij. Breues di/
es hoīs ſunt. Tertio ex pte finis. quia
omnes in eādem mortem ⁊ putredineꝫ
reducunť Job. xvij. Putredini dixi pa
ter meus es ⁊c. Hoc ptꝫ in oſſibꝫ mor/
tuorꝫ. qꝛ ibi nulla eſt diſtinctio inter no/
biles ⁊ ignobiles. Quarto ex parte iudi
cij. qꝛ oīes ſub vno iudice rōem redde
re compellūtur. ij. ad Chorin. v. Oēs
nos manifeſtari oportꝫ aň tribunal xpī
vt referat ⁊c. Et actuū. x. Jpe eſt q̄ cō/
ſtitutus eſt a deo iudex viuorꝫ ⁊ mortuo
rū. ⁊ cū hanc equalitatem ꝯgnoſcimus
tūc nos mutuo diligere debemꝰ. ⁊ vnꝰ
aliū nō ſpernere. Unde Grego. Oēs
fratres ſumus vnīꝰ imꝑatoris ptāte cō
diti. ⁊ ſanguīe ipſiꝰ redēpti. ⁊ idcirco fra
tres nrōs ꝗuis paupes et abiectos in
nullo deſpicere debemus. Augꝰ. de do
ctrina xpiana. Ego nō interrogo te ſeri
catū pauperē ⁊ pannoſuꝫ. nō q̄les in ve
ſtibꝫ ſitis. ꝫ q̄les nati fueritis. ambo cer
te nudi. ambo infirmi. ambo vitā miſe/
rā inchoātes. ⁊ ob hoc ambo plorātes
qn̄ naſcebamini infantes. Et illud do/
nū expellit inuidiā q̄ eſt ꝯtraria charita
ti. qꝛ gaudet de malis. ⁊ ꝯtriſtať de bo/
nis qđ eſt diabolicū. ģ inuidi ſunt a deo
maledicti. Eſa. v. Ue vobis q̄ dicitis
bonū malū ⁊c. ⁊ tales inuidi ſunt filij di
aboli. qꝛ ſicut charitas ē ſignū filiorꝫ dei
Uñ Joh. xiij. Jn hoc cognoſcēt hoīes
ꝙ mei eſtis diſcipuli ſi dīlectōem habue
ritis. Sic inuidia eſt ſignū filiorꝫ diabo
li G ¶ Quartū donū eſt donū for/
titudinis. i. gotliche ſterckr. Ubi ſcien/
dū ꝙ deus nō q̄rit fortitudinē corpis. ꝫ
ſpūs. Uñ Neemie. viii. Gaudiū etem̄
dm̄ eſt fortitudo noſtra. Et notandū ꝙ
ſpūſſcūs p donū fortitudinis tripľr con
fortat hoīem Primo in tolerādo aduer
ſitates patiēter. i. Theſſaľ. v. Patiētes
eſtote ad oēs H Sed diceres quō
acq̄ram mihi patiētiā in aduerſis. Rn̄/
deo ꝙ pncipaliter ſunt tria q̄ inducunt
ad patiētiā. Primū eſt. qꝛ cū pctis tuis
plus meruiſti. Nō pctō nequaqꝫ pať
aut ħ aut in futuro puniet. Ergo modi
cū in pn̄ti libēter pati debes ꝓ purgato
rio ⁊ peccatis tuis. Scdm ꝙ xps maio
ra ſuſtinuit ꝓ te. ergo tu etiā ꝓ eo aliqđ
modicū pati debes. Gregꝰ. Si paſſio
xpī ad memoriā reducitť nihil eſt qđ nō
equo aīo tolerēť. Tertiū eſt. qꝛ tribula/
tio ē via ad celū. Act. xiiii. Per multas
tribulatōes optet nos intrare regnū dei
Jnſup tribulatōes ⁊ infirmitates aug/
mentant pmiū eternū. Math. v. Gau
dete in illa die. ſupple tribulatōis. qm̄
merces vrā multa eſt in celis. Uñ Hie/
ro. in epľa: Libēter nūc tormēta patior
vt futura mihi gľa ſeruet. Modo q̄tiēs
aliquē dolorē patiēter ſuſtines: etꝫ ſi mil
leſies dolorē ſentires in ocľo vľ dētibꝫ ꝓ
q̄libet vice eternū pmiū poſſidebis Et
illđ pmiū excedit oēs tbulatōes. Apľs
Rho. viii. Nō ſtꝫ cōdigne paſſiōes ⁊c.
Scdo ꝯfortat nos ſpūſſcūs p ħ donū ad
vincēdū diabolū Jac. iiii. Reſiſtite dia
bolo ⁊ fugiet a vob Jte ad ꝯtēnēdū mū
dū. Jac. iiii. Amicicia hꝰ mūdi inimici
cia ē dei. qꝛ amicꝰ hꝰ ſcľi inimicꝰ eſt dei
Jſta vba ſtꝫ multū terribilia amatoribꝫ
hꝰ ſcľi. qꝛ nēo pt duobꝫ dn̄is ſuire. Sꝫ
dicēs. quō vincitť mūdꝰ. Hoc docꝫ Au
gꝰ. dicēs Cōcupiſce qđ ꝓmiſit oīpotēs
ex pauеſce qđ minať oīpotēs. ⁊ ſic vileſ/
cit omis mundus. Tertio cōfortat ad

operandū bona opera. Vñ Johis.ix. Operari oportꝫ donec dies eſt. q2 venit nox dū nemo pt opari. Nota in ſenſato diſt.xxxiij.in quarto ꝑncipali littera.x. Aug⁹. Inutiliter hoc tpe viuit niſi ad acq̇rendum meritū laboret.quo in eter/ nitate remuneret. q2 opa bona ornant aīaꝫ ⁊ ꝯcomitant aīam cū oēs amici eā deſerūt. Apoc.xiij. Opa em̄ illoꝝ ſequū tur illos Et ꝑ his tūc remuneramur in vita btā.q2 de⁹ reddet vnicuiqꝫ ſm opa ſua. Hiero. Vnuſq̇ſqꝫ ꝑ opibus ſuis mercedem accipiet. Vñ Bern. Si la bor terret merces inuitet Vnuſq̇ſqꝫ em̄ ſm ſuū laborē mercedē accipiet Et ſic h̄ donum expellit accidiam que eſt mater neq̇cie. Auguſtin⁹ Ocioſitas ſine dei ti more magiſtra neq̇cie eſt. Vñ Leo pa/ pa in ſermone. Nō dormientibus ꝑue/ nit regnū: nec ocio ⁊ deſidia tepentibus btitudo eternitatis ingerit I ¶ Qui rum eſt donum ꝯſilij. id eſt gotlich rat. Nota ꝙ ſpirituſſanctus vult ꝙ a trib⁹ debemus querere conſilium. Primo a deo. Vñ Tobie.iiij. Benedic deuꝫ et pete ab eo vt viam tuā dirigat. ⁊ oīa cōſilia tua in ipſo ꝑmaneāt Eccli.xxxix In omnibus deprecare cōſilium altiſſi mi. Et hoc ꝯſulit Salomon dicēs Cō ſiliarius vnus ſit de mille nomen eius. Unde Eſa.dicit. Vocabitur conſiliari us deus fortis. Secūdo querere debe/ mus a proximo ꝯſcientioſo ⁊ diſcreto et timente deū. Quia ſi nos indigni ſum⁹ vt deus nobis immediate ꝯſuleret ſicut fecit cōmuniter bonis ⁊ ꝑfectis homini/ bus: tunc queramus ab hoibus quib⁹ inſpirat que nobis facienda ſunt. q2 de/ us operatur ꝑ medium. Exemplꝫ de paulo qui dixit. Dñe quid me vis face re. Et vox reſpōdit Surge ⁊ ingredere ciuitatē ⁊ dicet tibi q̇d te oporteat facē. Et xp̄s apparuit ananie ⁊ miſit eum ad paulū. cū tñ chriſtus ꝑ ſe potuit ſibi ma nifeſtaſſe q̇d eū opteret facē. Sciendū tñ ꝙ ſignāter ꝯſiliū q̄rere debemus a lit

terarꝫ ⁊ cōſciētioſis q̇ hn̄t ſciam ⁊ bonā vitaꝫ ⁊ nō a diſſolutis ⁊ male vite. Vñ Ambro. de officijs li.ij. Quis vtilē iudi cet aliene cauſe quē videt iutilē vite ſue Vñ Eccl.xiiij. Qui ſibi nequā eſt cui bonus erit. Tertio debem⁹ q̄rere cōſili um a cōſcia ꝓpria. Eccl.xxxij. Oia fac cū ꝯſilio: ⁊ poſt factū nō penitebis. quia ſicut q̇s vellet alijs cōſulere: ſic ⁊ ſibijpſi debet facere K ¶ Et illō donū ſpi/ rituſſcī expellit auariciaꝫ. Et hoc fit qn̄ ſpūſſanct⁹ ꝑ donū cōſilij cōſulit terrena deſpicere ⁊ celeſtia appetere. q2 terrena modicū valēt in pn̄ti vita: q2 ſolū ad ſu/ ſtentatōem corꝑis. in morte nihil ꝓſunt Prouer.xi. Non ꝓderunt diuitie in die vltiōis Itē q2 nō pn̄t trāſferri ad aliud ſeculū. Job.ij. Diues cū dormiēit nihil ſecū aufert. Itē poſt mortē ſepius noc[illegible] multis qn̄ redditiuri ſunt rōem de ip[illegible] qūo lucrata ſunt. qūo poſſeſſa. ⁊ qūo [illegible] penſa ſunt vſqꝫ ad nouiſſimū q̄drātem Sꝫ ſpūalia bona q̄ ad celeſtia ꝑducūt ſunt appetēda. q2 nihil vtilius in hac vi ta. Et hoc fit quādo faciūt opa noſtra meritoria. Itē in morte. q2 faciūt hoīeꝫ feliciter mori. Vñ Beati mortui qui in dño moriunt. imo faciūt ipam mortem p̄cioſam. Vñ ps. Precioſa in cōſpectu dñi mors ſcōꝝ eius. Item poſt morteꝫ. q2 eternā gl'am tribuūt. Vñ Bern. in epl'is. Bona mors iuſti ꝓpter requiem melior ꝓpter nouitatem. optima ꝓpter ſecuritatem. Damaſcen⁹ li.iiij. Mors ſanctoꝝ ſomnus magis eſt q̄ꝫ mors. la/ borauerīt ei in pn̄ti ſcl'o vñ viuūt in ſcl'm L ¶ Sextū donū eſt donū itellect⁹.i. gotlich verſtentenis. Per illō donū ſpūſ/ ſcūs docꝫ nos itelligē deū in nob ⁊ i cre/ aturis Nā ꝑ magnitudinē ⁊ latitudinē h⁹ mūdi potētiā dei agnoſcim⁹ ꝙ ipe eſt oīpotēs. qō pꝫ in h̄ cū poſſꝫ adhuc īfini tos mūdos ex ſua potētia creare. Itē ꝑ decorē celi mūdi ⁊ creaturaꝝ ſapiaꝫ dei itelligim⁹ Itē ꝑ bonitatē ⁊ vtilitatē crea turarū bonitatē dei itelligim⁹. ꝫ qn̄ vi/

des aliqua pulchra. et guſtas dulcia: p
hoc intelligere et cogitare debes eterna.
Bernardus. Dulcedo oim creaturarū ſi
quis iuſte aduertit: nihil eſt aliud niſi q
ad illā etnam dulcedinem nos inuitat.
Et illud donū expellit peccatū gule. qr
per donū ſpiritusſancti ſumimus cibū
et potum. et vtimur creaturis dei ad ho/
norem ipius et vtilitatem noſtrā. Et ſic
reſecat ſuperfluitas gule. ¶ Septi
mū donū eſt donū ſapie. i. goetlich wiſ/
heyt. Et ſciendū q ſapia dr quaſi ſapi/
da ſcientia. et per hoc donum ſpūſanct
dat nobis ſapere celeſtia que dulcedo p
cellit omnem dulcedinem totius mun/
di. Vñ Baſilius. O dulcedo melliflua
dulcedo miranda. qz dulcis es in medita/
tione. ſz dulcior in orōe. dulciſſima i cō/
templatione. Sed ſup dulciſſima in be
titudine. imo tāta dulcedo eſt in etna
ita q eſt inexplicabilis et inminabi
lis. Vñ tanta eſt dulcedo: q ſi celū ape/
riretur. et minimū gaudiū alicuius ſan/
cti parui videretur. qūis a nobis remo/
ta ſunt tamen totus mūdus ſufferre nō
poſſet Si poſſibile eſſet tunc nullū cor
adeo triſte eēt qnin letificaretur: nec ali/
qua pena tam amara quam homo ſen/
tiret ſiue ignem ſiue aquam bullientem
immo nec ipſam mortem corporalem.
Quid tunc erit cum nos illic venerimus
et cum deo et omnibus ſanctis gaudebi
mus. Deum videre eſt ita delectabile:
q Auguſtinus dicit q potius vellet eē
in inferno et deum videre: qz in celo et eius
viſione carere. Vnde ps. Qnoniā mille
anni ante oculos tuos tanqz dies heſter
na que preterijt. Et illud donum expel/
lit peccatum luxurie. quia ſm Gregoriū
Guſtato ſpiritu deſipit oīs caro. Au/
guſtinus dicit ſic. Gaudium diuine dul
cedinis non deguſtas. ſi carnali delecta
tione cor maculas.

¶ Tractatus de ſeptem donis ſpiritus
ſancti explicit Et per conſequens totus
liber Diſcipuli de eruditiōe chriſtifideli
um. arte et impenſis viri ſolertis Her/
manni būgardt de Ketwych Colonie
nup impſſus iuxta antiquū forū in do/
mo vulgariter nūcupata. tzo dem Wyl/
den man Anno ſalutis nre M. cccc. xcvi
ſexto Kalēdas Nouembris

¶ Anthonij liberi Suſatenſis in laudem inclite Colonoꝝ vrbis Epygramma feliciter incipit.

O felix vrbs ante alias Colonia ſalue. et
Pauperis ingenij munera ſume libens
Salue o metropolis ſuperis cara inclita ſalue. o
Tellus aucta bonis nobilibusq; viris
Tu mihi ſola places. nāq; es paradyſus abūdans
Moribus egregijs artibus atq; ſacris
Et tua terrarum celebris iam fama ꝑ orbem
Atq; tuas laudes concinit omnis homo
Urbibus es reliquis multo felicior. in te
Nam requiem reges tres orientis habent
O veneranda nimis vrbs. o ſanctiſſima quā tot
Enſibus exhauſta corpora ſancta colunt
Res mirāda. dei tecum eſt clementia: nanq;
Munera que totus nō habet orbis habes
Conſilijs rhomam vincis. ſapientia athenas
Pariſius ſtudijs. ⁊ venetos opibus
Singula quid referam ſuperas aſiatica regna
Europe. atq; tibi et affrica magna fauet
Ergo ego carminibus laudans caſtra opida et vrbes
Non potero laudis immemor eſſe tue

20556

colorchecker DIGITAL SG
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A B C D E F G H I J K L M N
calibrite
X-rite ColorCheckerSG S/N:151021-1259 Data 15.10.21 Item No.:MX-7181
0 1 2 3 4 5 6 mm